

Lerérún Búngiu To
Lánina Iséri Darádu

New Testament in Garifuna (HO:cab:Garifuna)

Lerérún Búngiu To Lánina Iséri Darádu New Testament in Garifuna (HO:cab:Garifuna)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Garifuna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Garifuna [cab], Honduras

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Garifuna

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

df8e4807-f4f9-5f4a-ab14-d1f7ffe98b0a

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	76
SAN LUCAS	123
SAN JUAN	201
HECHOS	259
ROMANOS	329
1 CORINTIOS	361
2 CORINTIOS	393
GÁLATAS	414
EFESIOS	426
FILIPENSES	436
COLOSENSES	444
1 TESALONICENSES	451
2 TESALONICENSES	457
1 TIMOTEO	461
2 TIMOTEO	470
TITO	476
FILEMÓN	480
HEBREOS	482
SANTIAGO	506
1 PEDRO	514
2 PEDRO	523
1 JUAN	528
2 JUAN	536
3 JUAN	537
JUDAS	539
APOCALIPSIS	542

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI MATÉO LUÁGU JESÚSU

*Linébaanfaangu Jesúsu
(Lc 3.23-38)*

¹ Niján jiri linébaanfaangu Jesucrístu le jádaangiñebei meja ladügawagun Davíd lúma Abrahám.

² Abrahám lúguchibei Isáac, Isáac lúguchi Jacób, Jacób lúguchi Judá jáu lamúlenu, ³ Judá lúguchi Fáres lúma Zára, Támar tugúya jáguchu, Fáres lúguchi Esróm, Esróm lúguchi Arám, ⁴ Arám lúguchi Aminadáb, Aminadáb lúguchi Naasón, Naasón lúguchi Salmón, ⁵ Salmón lúguchi Booz, Raháb lúguchu, Booz lúguchi Óbed, Rut lúguchu, Óbed lúguchi Isaí, ⁶ Isaí lúguchi urúei Davíd, urúei Davíd túma tó meja lúmari Urías, jagía lagübürigubaña Salomón.

⁷ Salomón lúguchibei Roboám, Roboám lúguchi Abías, Abías lúguchi Ása, ⁸ Ása lúguchi Josafát, Josafát lúguchi Jorám, Jorám lúguchi Uzías, ⁹ Uzías lúguchi Jótam, Jótam lúguchi Ácaz, Ácaz lúguchi Ezequías, ¹⁰ Ezequías lúguchi Manasés, Manasés lúguchi Amón, Amón lúguchi Josías, ¹¹ Josías lúguchi Jeconías jáu lamúlenu lídan dan le janáanwagunbei Israelítagu adáúrawagua Babilónia.

¹² Lárigiñe le, Jeconías lúguchibei Salatiél, Salatiél lúguchi Zorobabél, ¹³ Zorobabél lúguchi Abiúd, Abiúd lúguchi Eliaquím, Eliaquím lúguchi Azór, ¹⁴ Azór lúguchi Sadóc, Sadóc lúguchi Aquím, Aquím lúguchi Eliúd, ¹⁵ Eliúd lúguchi Eleázar, Eleázar lúguchi Matán, Matán lúguchi Jacób, ¹⁶ Jacób lúguchi José le túmari María, tugúyati lúguchuboun Jesúsu le giribei Crístu.

¹⁷ Catoúrusuñanu lubeíti linébaanfaangu Jesúsu lúmagiñe Abrahám lúmoun Davíd, catoúrusu lúmagiñe Davíd lúmoun janáanwagúniwa Israelítagu Babilónioun, catoúrusu lúmagiñe dan ligía lúmoun lagüriajoún Crístu.

*Lagüriajoún Crístu
(Lc 2.1-7)*

¹⁸ Ítara líña ligáburi lagüriajoún Jesucrístu. María to lúguchu, gadáraduñoun lúma José lun tamáriedun lúma, lubáragiñeti jaganoún jámagua, lubáragiñe lasúbudirunun quei würi, ába tadáriragun túngua láu dagáñu tíña lan láu lubáfu Sífiri Sándu. ¹⁹ Quei ában lubeí wügüri buídu tigáburi José le tadári, májati lasúbudirúniwa le asúseredubei tun María, busénrügüti lígirunun, míchugunga tidúnrun. ²⁰ Dan le niján lubeí arítagua

luágu cátei le, ligía larúfudagun ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli lúngua lun lídan luwénedi, ába lariñagun lun.

—José, ladügawagun David, manúfudebá lun berésibirunun María queísi búmari, ladüga irájü le lúnbei tagáraüduni, lúmagiñe Sífiri Sándu liábin. ²¹ Tagáraüdüba ában irájü, ábame bíchuguni líri Jesúsu. Ítara lúba líri ladüga lasálbarubaña lan lumútuniña lídaangiñe jafígoun.

²² Lasúseredunbei sun cátei le lun lagúnfulirun dimúrei le lariñagubei Wabúreme Búngiu liyúmulugugiñe proféta.

²³ Tadgeinaduba ában irájü, ábame tagáraüdüba ában irájü,

Emanué, ligíaba líri,
líla íri ligía, “Búngiu wáma”.

²⁴ Dan le lagágudunbei José lídaangiñe uwénedi ligía, ába ladügüni le lubeíbei ánjeli ligía lun, ába lerésibirunun María queísi lúmari, ²⁵ masúbudirúngalóún queísi würi darí tagüríajani furúmiñeti tiraü, ába líchuguni líri Jesúsu.

2

Jachülürün chu táu aríjei Jesúsu

¹ Lídan fulásu le gíribei Belén, lumúanrugu Judéa, ñi lagüríajouá Jesúsu dán meja le Heródes lan urúeíbei lídan jageíra juríu. Ábati jachülürün fiú wügüríña chu táu ubúrugin Jerusalén lueígiñe oubaü le ñígiñe lubeí labouúcha wéyu. ² Ába jálügüdajan.

—¿Jageísan jarúeite juríu le agüríajoubei? Aríja wamáaru luwáruguman le ñígiñe lubeí láfuara wéyu, wayábiñati lun wájuduragun lun.

³ Dan le lagáambuni urúei Heródes cátei le, ába medéraguagüdünjaali lan, jáu sun Jerusalénna. ⁴ Ábati lagúarun joun sun jábutigu fádirigu lídan jafíñen juríu, jáma ja arúfudajabalin lilúruden Moisés joun gürígia, ába lálügüdaguniña jalíabei lan libíti fulásu lagüríajouá Crístu. ⁵ Ába jaríñagun lun.

—Belén, le lumúanrugubei Judéa, ladüga ítara líña labürüdüni proféta.

⁶ Amürü Belén, lumúanruguna Judéa, amürü ában lídaangiñe ubúrugu weírigutimaati lídan múa le, láu sun biñúraü, ladüga láfuriduba ában ábuti bídaangiñe le lúnbei loúnigiruniña numútuniña ja Israelítagu.

⁷ Ábati lagúarun Heródes joun chu táu arámudaguarügü, ába lálügüdüniña luágutima dan le tarúfudaguagüle warúguma túngua joun. ⁸ Ábati loúnajaniña Belén, lariñaga joun.

—Jeíba, ábame jáluajani irájü le buídu, dánme le darí jumaali, jawísaraname, ñüdüñ námuga gíñe ájuduragua lun.

⁹ Lárigiñe jagáambuni chu táu lerérun urúei, ába jóudin. Warúguma bugáti to jaríjuboun le ñígiñe lubei láfuara wéyu, ába tídin jabá jabá, dari taráramun lougiñe fulásu le ñí lubei irájü le. ¹⁰ Dan le jaríjinun chu táu ja warúguma, ába jagúndaaragun sarágu. ¹¹ Dánti le jebélurun tídoun múna, ába jaríjini irájü le túma lúguchu to María. Ábati jájuduragun, ába jabúluchagun lun. Ába jánjunrenchunun jagáfun, ába jedéweejan gólu lúma cupáli jémeti lun, lúma ában luwúyeri árani gífiti. ¹² Lárigiñe, ába jawíсарúniwa lídan jawénedi lun magíribudun jamá ñígiñe lubei Heródes, ába jagíribudun jageíroun lídaangiñe ámu úma.

Anúrajani lun Ejíptoun

¹³ Lárigiñe jóudin chu táu jagía, ába larúfudagun ába láni Búngiu ánjeli lúngua lun José lídan luwénedi, ába laríñagun lun.

—Sarába, barúbei irájü le táu sun lúguchu, anúrabá Ejíptoun, ábame beréderun ñi daríme nawíсарunibu, ladúga láluajaali Heródes irájü le lun láfaruni jilágubei.

¹⁴ Ábati lásaarun José, ába lanügüni irájü táu sun lúguchu áriebu ligía, ába lídin jáu Ejíptoun. ¹⁵ Ába jeréderun ñi dari loúnwen Heródes. Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le laríñagubei Búngiu liyúmulugugiñe proféta. “Sagá numuti Niraü Ejíptogiñe.”

Láfaraguágüdüniña Heródes irájüñü

¹⁶ Dan le ladáriragun Heródes lúngua luágu yéegua jamá lan chu táu, ába lagáñidun, ába loúnajan áfaraguaña sun irájüñü ja biáma tíña irúmu jáu lun únabun, ja aganoubaña Belén lúma sun fulásu geyéguá láu, según dan le jaríñagubei chu táu luágu lagüriajouniwa irájü ligía. ¹⁷ Ítara líña lagúnfulirun le labürüjabei proféta Jeremías.

¹⁸ Agaambúati lagúarajan ában umálali Ramá láu oúnwenbun igárigu,

umálali ligía tumálali Raquél, to ayájuboun jarigi tirájüñü, mabúseeruntu lun támalijoún ladúga jilágua jamá.

¹⁹ Lárigiñe loúnwen Heródes, ába liábin ába láni Búngiu ánjeli lun José lídan luwénedi yágüta Ejípto, ába laríñagun lun.

²⁰ —Sarába, barúbei irájü le táu sun lúguchu, giríbu jumá jageíroun Israelítagu ladúga jilágua ja abúseerubaña meja jáfaruni irájü le.

²¹ Ába lásaarun José, ába lanügüni irájü táu sun lúguchu jageíroun Israelítagu. ²² Dan le lasúbudiruni José luágu Arquelaó lan agúmadijabei Judéa lewéñegua Heródes le lúguchi, ába lanúfudedun lídin ñíjin, ába laríñawagúniwa lun lídan uwénedi lun lídin Galiléoun. ²³ Lachülürün ñi, ába lídin agánawa lídan fulásu le giríbei Nazarét, le lumúanrugubei Galiléa.

Lasúseredunbei sun cátei le lun lagúnfulirun le jaríñagubei profétagu luágu Nazarétna lan Jesúsu.

3

Lapúrichijan Juan le abásteragüdjabei lídan fulásu mageírawati (Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Lídoun dan ligía, ába liábin Juan le abásteragüdjabei apúrichija lídan fulásu mageírawati, Judéa, ² ába laríñagun lídan lapúrichijan.

—Sáansi jumeí jouuserun, ladüga yaráfaali larúeijan Búngiu.

³ Juan le, ligía le uágubei meja labürüja proféta Isaías ítara. Agaambúati lumálali ában gürígia agúaraja lídan fulásu mageírawati ítara.

“Aráanse jumoún janígi lubá liábin Wabúreme, queísi ladárarúniwa üma surúti.”

⁴ Lanáangun Juan, láutu lúra caméyu, liábin lagürüga liránaagua, guéru, chigángaru leígubaña lúma síruudu le áraabuna.

⁵ Ábaja jayábin ubúrugugiñe Jerusalén, lúma Judéagiñe, lúma lubádugiñe dúna Jordán agáambe lapúrichijan, ⁶ dántija le jagúfesseruni jafígoun, ába labásteragüdüniña lídan dúna le gíribei Jordán.

⁷ Dan le laríjin Juan luágu sarágu jáña lan gürígia lídaangiñetiña jadámurin fariséogu jáma saduséogu ñübintiña lun jabásterun, ába laríñagun joun.

—¡Jarásan jéwe jugúya le! ¿Ca awísarubadün lun janúrajan lueí lanárime afáyeiragülei luágu figou le lúnbei liábin? ⁸ Oúsera jumá buídu, arijúa lámuga furáangu luágu sáansigua lan ligáburi jouuserun. ⁹ Mapántajan jugúyame, aríñaga jídaangua. “Linébaanfaangu Abrahám wagía”, ladüga naríñajare jun luágu gayára lan ladügün Búngiu linébaanfaangu Abrahám lídaangiñe dübü le. ¹⁰ Madíseeli lagúnfulirun le laríñagubei Búngiu, luágu yaráfaali lan lidáni abeichúni luágu figou, aráanseeru jaráwa lun lánchujouñ wéwe, áni sun wéwe le mabuídunti lin, chaünwati, ába lagudún. ¹¹ Áu, láu dúna nabásteragüdaün, arúfudei luágu sáansi jumáli lan ligáburi jouuserun, ánjeinti le lúnbei liábin nárígi, labásteragüdübadün láu Sífiri Sándu, áni lafáyeiragüdübadün luágu figou queísi láu wátu geméti. Gabáfuti nueí darí lun madüna nan ni lun narágachunun ligeídin. ¹² Nújeinjaru lichóbulin lújaburugu, larúmadagüdübei türígu, ábame lanúadiruni lídaangiñe sagádi mábeijali. Ábame lareíduni türígu, ábame láguduni sagádi le mábeijali lídan wátu geméti le méñeguchadíbei.

Labásterun Jesúsu (Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Dan le liábin Jesúsu Galiléagiñe, ába lachülürün luágun dúna le gíribei Jordán le ñí lubei Juan lun labásteragüdüni. ¹⁴ Májati yebéti Juan labásteragüdüni, ába laríñagun lun Jesúsu. —Nugúya lúnbei babásteragüdünina, çamürü lubeí ñübin nun lun nabásteragüdünibu?

¹⁵ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ítara lúba guetó, ladüga lúnti wadügüni le lubeíbei Búngiu.

Ába labásteragüdüni Juan Jesúsu, ¹⁶ lárigiñe labásterun Jesúsu, ába láfuridun dúnarugugiñe. Sódini ába lánjunrenchagun siélu, ába laríjini Jesúsu Sífiri Sándu larárirun camá ában únjun liábin luágun. ¹⁷ Ába lagaambún ába umálali siéluigiñe le aríñagubei.

—Niraü le jínsiñebei nun le, le áubei oúnwenbun lan nugúndan.

4

Lóuchaguni Máfia Jesúsu

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Ába lanügüni Sífiri Sándu Jesúsu lídoun fulásu mageírawati lun loúchaguni Máfia.

² Lárigiñe leréderun Jesúsu bián-wein wéyu lúma bián-wein áriebu meíginga, ába lalámachun. ³ Ábati liábin Máfia lubádun, ába laríñagun lun lun loúchaguni.

—Ánjein liraü bubei Búngiu, salíguagüdabeí dübü le feínme.

⁴ Ába loúnabun Jesúsu.

—Taríñajare Lerérun Búngiu. “Mámarügübei táu fein labágarida gürígia, labágariduba gíñe láu sun dimúrei le laríñagubei Búngiu.”

⁵ Ábati lanügüni Máfia Jesúsu Jerusaléoun, ubúrugü le sándubei joun juríu, ába laweinragüdüni tábulugun témpulu, ⁶ ába laríñagun lun.

—Ánjein liraü bubei Búngiu, chubába yágiñe lun ünabun, ladüga taríñajare Lerérun Búngiu.

Laríñaguba Búngiu joun láni ánjeligu lun jóunigirunibu.

Janügübadibu jájaburugu lun machúgeragun lan bugúdi luágu dübü.

⁷ Ába loúnabuni Jesúsu.

—Aríñagatu gíñe Lerérun Búngiu. “Móuchaguabeí Babúreme Búngiu.”

⁸ Ába lanügüni Máfia Jesúsu luágun ában wübü íñuti, ába larúfuduni sun arúejani le ubouágubei lun, lúma buri luweírigun, ⁹ ába laríñagun lun.

—Níchugubei sun le bun ánjabu ájuduragua nun.

¹⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—¡Beíba nueí, Máfia! ladüga tariñajare Lerérun Búngiu. “Lúnrügba Babúreme Búngiu bájuduragua, lúnrügba giñe besériwida.”

¹¹ Ábati ladísedun Máfia lueí, ába jayábin ánjeligu esériwidei.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari, Galiléa

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Dan le lagáambunbei Jesúsu luágu níjein lan Juan furísunrugu, ába lídin lárigoún Galiléoun. ¹³ Merédeti Nazarét, ába lídin agánawa Capernaúm, ában fulásu le lárubei dúna lídan jageíra rása le Zabulón lúma Neftalí. ¹⁴ Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le labürüjabeí meja Isaías, lé meja proféta.

¹⁵ Lageíra Zabulón lúma Neftalí,

lídan úma lubádu barána, lueígiñe oúbaü le ñígiñe lubeí láfuara wéyu libíti Jordán,

Galiléa le ñí lubei jagánawa ja mámabaña juríu.

¹⁶ Jugúya lé meja lídaanbei lubúriga aríjaadün ában oúnwenbun larúgounga,

jugúya lé meja lídaanbei lamúñounga le lánina oúweni,

jarúgoungagüdawaali jáu.

¹⁷ Lúmagiñe dan ligía, ába lagúmeserun Jesúsu apúrichija ñi ítara.

—Sáansi jumeí jigáburi, ladüga yaráfalaali larúeijan Búngiu.

Lagúarun Jesúsu joun gádürü esénijatiña lun lánime disípulugu

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Eíbugeina líña Jesúsu láru láru dúna Galiléa, ligía laríjin bián gamúlenuguátiña, ában jádaangiñe, Simón le méme giríbei Pédro, le ában, Andrés. Esénijani jabágaríbei, jáguruñati. ¹⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Falá jumana, ábame mesénijanjadün lan úduraü, anájarügaadünme gürígia nun lun nánigume.

²⁰ Furése furése ába jígirunun jasénin, ába jóúdin lúma.

²¹ Lubáruaguoun mémeraü Jesúsu, ábaya laríjin bián gamúlenuguátiña, Jacóbo lúma Juan, lirájüñü Zebedéo. Tídaañanu ában ugúnein lúma jáguchi arámada joun jasénin. Ába lagúarun Jesúsu joun lun lánime disípulugu, ²² lídan óra ligía ába jígirunun ugúnein, ígira jáguchi, ába jóúdin lúma Jesúsu.

Larúfudajan Jesúsu joun sarágu gürígia

(Lc 6.17-19)

²³ Ábajei leíbuguni Jesúsu sun Galiléa arúfudajeina tídan buri jalígilisin juríu to lídaanboun ságü fulásu. Ábaja lapúrichijani ugánu buíti luágu larúeijan Búngiu, areídaguagüda ligía sun luwúyeri sándi le jawáguti gürígia. ²⁴ Ába lagaambúniwa luágu Jesúsu lídan sun Síria, ába janügüniña sun ja asúfurirubaña láu ámuñegueinarügü sándi, igárigu, ja gawágubaña lagübüri

espíritu, ja góuwejadibaña, jáma ja derégüdaaña úgubu, ába lareídaguagüdüniña. ²⁵ Sarágu jáña gürígia afálaruti Galiléagiñe, lídaangiñe buri fulásu Decápolisna, Jerusaléngiñe, lóubawagugiñe Judéa, lúma lueígiñe oúbaü le ñígiñe lubei labóucha wéyu libíti Jordán.

5

Lapúrichijan Jesúsu wübüwaügügiñe

¹ Dan le laríjinbaliña Jesúsu sun gürígia jagía, ába laweínrun luágun ában wübü, ába lañúurun ñi. Ábati jóundaragun láni disípulugu geyégua láu, ² ába lagúmeserun arúfudaja joun ítara.

³ —Fuleíseiwatün jugúya le asúbudirubalin luágu mégei jumáni lídejan Búngiu lun jadügüni le labúseerubei, ladüga méreengunbei jun lun jebélurun lídoun larúeijan Búngiu siélu.

⁴ ‘Fuleíseiwatün jugúya le jírubei, ladüga líchuguba Búngiu gurásu jun.

⁵ ‘Fuleíseiwatün jugúya le ünabugubei, ladüga jerésibirubei le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan jun.

⁶ ‘Fuleíseiwatün jugúya le weírubei jabúseerun lúaradagun jabágaridun, ladüga líderagubadün Búngiu lun jadügüni.

⁷ ‘Fuleíseiwatün jugúya le gudémejabubei, ladüga gudémebadün gíñe lun Búngiu.

⁸ ‘Fuleíseiwatün jugúya le jarúmabei anígi, ladüga jaríjubei Búngiu.

⁹ ‘Fuleíseiwatün jugúya le áfaagubei lun jámalijan sun cátei, ladüga lagúarubadün Búngiu queísi lirájüñü.

¹⁰ ‘Fuleíseiwatün jugúya le asúfurirubei eíbaajoúni luágu lúaragun jibágari, ladüga jebéluruba lídoun larúeijan Búngiu siélu.

¹¹ ‘Fuleíseiwatün dan le janábagunün gürígia, eíbaaja jamaün, aríñaga jagía sun luwúyeri iyéeni juágu, nueígiñe. ¹² Gúndaañu jumá, ladüga jerésibiruba ában oúnwenbun fáyeiti siélu, ítara liña meja gíñe jeíbaajoúniwa profétagu ja ñübinbaña jubáragiñe.

Ítara jíña queísi sálu lúma lámpu lun ubóu

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ Ába lasígirun Jesúsu aríñaga.

—Ítara jíña quei sálu joun lílana ubóu le lun jeréderuniña luei jagádeirun, ánjein lefériDIRA sálu lubásuan, ¿cábagi un ju lan? Úaalime ju lan ni ca un lueídügüya lun lágurúniwa, ábame jadügüraguni gürígia.

¹⁴ ‘Ítara jíña quei lámpu joun lílana ubóu le. Ában ubúrugue le luágu ában wübü siñáti larámudagun, furáanguti larijoúniwa. ¹⁵ Mebedúnti gíñe ában lámpu lun líchugúniwa tábugiñe ában gáfu, luágu dábula líchugúa lun larúgoungadágüdün jáu sun ja

múnadabaña. ¹⁶ Ítara jumá gíñe, durúnguagüda jumeí jilámpun jádan güriquia, lun dánme lan jaríjini buíti le jadügübei, ábame gíñe jadímurejan buíti luágu Wáguchi Búngiu le siélubei.

Larúfudajan Jesúsu luágu lilúrudun Moisés

¹⁷ Marítagua jumátia luágu niábiña lan agídarei lilúrudun Moisés, ni le jarúfudajabei profétagu, máma niábiña agídarei, niábiña arúfudei líla le tímatimaati. ¹⁸ Ninárün lubeíti jáu luágu níjeingua rügáli ligía lan siélu lúma ubouú, magídarúnwabei ni ában púntu, ni ában létüra lídaangiñe lilúrudun Moisés daríme suséreeli le lúnbei lasúseredun. ¹⁹ Ligía, le lubeí íchuguti mebéreseni luágu furúmierügü gumádi lídaangiñe lúrudu, íbini le lan ñúraütimaabei lídaangiñe, arúfudaja ligía joun güriquia lun jadügüni líbe le ladügübei, ñúraüraübei lanügüniwa yágüta siélu lídan larúeijan Búngiu. Ánjeinti le ñüdünbei láu sún buri gumádi lídan lúaragun, ítara gíñe larúfudajan, weíribei lanügüniwa yágüta siélu. ²⁰ Nariñajare jun luágu ánjein lan mabuídun ligáburí jóuserun sarágu weíyaasu jaweí arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma fariséogu, mebélubadün lídoun larúeijan Búngiu siélu.

*Larúfudajan Jesúsu luágu igáñi
(Lc 12.57-59)*

²¹ Agáamba jumáli luágu aríñawagúa lán meja joun binádu jagübürigu lun máfarajan jamá, ladüga furúmieguarügü lan le áfarajati, lagúseragüdüwaba. ²² Wel, nariñajare jun luágu furúmieguarügü lan le agáñiduti lúma güriquia líledi lagúseragüdüwaba. Le anábuti güriquia líledi lagúseragüdübei luweírin-ágei lúrudu, le aríñaguti lun güriquia líledi, “íbídiougua táu”, luáguñein üma lun máfiougatin. ²³ Ítara líña lubeíti, ánjein banüga bedéweejan luágun láni Búngiu latárü, báu ñi ába barítaguni luágu níjein lan cátei lídan furúmieguarügü güriquia bubá, ²⁴ ígirabei le lúnbei bedéweejani ñi ligíbugiñe latárü, ábame bídin aráandara lúma güriquia ligía. Lárigiñemeti, gayáraajálme bagíribudun luágun latárü íchigei bedéweejan.

²⁵ Ánjein abúseera ában güriquia lanügünibu ligíbugiñoun lúrudu, belúba lídoun úarani lúma luágu jeíbuguniwagu lueí ledéregerunibu lun agúseragüdüti, ledéregerabume agúseragüdüti lun polisía, ábame badaürün. ²⁶ Ninárün báu, máfuridunbadibu ñígiñe darí bafáyeiruni lagúmujoún gáwanün.

Larúfudajan Jesúsu luágu adultériu

²⁷ Agáambaadün luágu aríñawagúa lán meja. “Magámarida jumá jámari ámu, adultériu líra.” ²⁸ Áu nariñajare jun luágu furúmieguarügü lan le awámadirutu ában würi, adügaali adultériu túma tídan lanígi.

29 ‘Ánjabu lubeíti lafígoungüda bágu le lueígiñebei bouñwenren, sagábei, fíbei díse, buítimaati lun beféridirun ában lídaangiñe umégeguni le buágubei sügü láu bídin láu sun búgubu máfiougatin. 30 Ánjein bújabu lubeí le bouñwenren afigoungüdúbadibu, dūrūbei, fíbei díse, buítimaati lun leféridirún ában lídaangiñe umégeguni le buágubei sügü láu bídin láu sun búgubu máfiougatin.

*Larúfudajan Jesúsu luágu ígiraguni
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)*

31 ‘Ariñawagúati meja giñe luágu furúmieguaugü lan le ígirutu lúmari lúnti líchugun gárada lánina ígiraguni tun. 32 Áu naríñajare jun luágu furúmieguaugü lan wügüri ígirutu lúmari, ánjein máma lubeí ladüga tagámaridun ligíbuagun, ába taganoún lúma ámu wügüri, adügagüda lumútu furúmiñeti wügüri adultériu. Le giñe agámaridutu würi ígiraguaaru ladügüña giñe adultériu.

Larúfudajan Jesúsu luágu áfiñuruni

33 ‘Agáambaadün giñe luágu aríñawagúa lán meja joun binádu agübürigu lun jagúnfulirun láu le jaríñagubei láu áfiñuruni ligíbugiñe Búngiu. 34 Áu naríñajare jun luágu moún lumuti lan jáfiñurun ni ca uágu—ni luágu siélu ladüga ñi lan lañúura Búngiu, 35 ni luágu múa ladüga ñi lan líchigei Búngiu lugúdi, ni luágu Jerusalén ladüga ligía lubúrugutebei Warúeite Búngiu le weirigubei, 36 ni luágu jichügü ladüga siñáti ni jájarudagüdün ni jáuridagüdün ában ídiburi. 37 Ariñagarügü jumá “ánja” o “uá”, máfiñurunga ni ca uágu, ámu cátei lueí líra lúmagiñeti Máfia.

*Larúfudajan Jesúsu luágu láguyugüdüniwa wuríbani
(Lc 6.29-30)*

38 ‘Agáambaadün luágu aríñawagúa lán meja. “Águu luágu águu, ári luágu ári.” 39 Áu naríñajare jun lun máguyugüdün jumá wuríbani luágu wuríbani, lubáragiñe líra, ánjein íchiga mútu agúfudein luágu ában louba jigíbu, rúya jumeí le ában oubaü lun. 40 Le áluguti lanügünün ligíbugiñoun lúrudu tueígiñe jisímisin, ígira jumeí lun giñe lanügünun jabíte. 41 Ánjaün lafósura ában gürígia lun janügün ában anügüni ában máili, barújumei bián máili. 42 Furúmieguaugü le amúriajati ában cátei júma, rújumei lun, míchiga jumeí giñe janágan luágun le afúredeijati júma.

*Ísiñejabuni joun áganiñu
(Lc 6.27-28, 32-36)*

43 ‘Agáambaadün giñe luágu aríñawagúa lán meja. “Jínsiñelá bumáda bun, liyéreegudame bágani bun.” 44 Áu naríñajare jun. Jínsiñe jamá jáganiñu jun, buídulá jayúmajan jabá ja wuríbabei jayúmajan jubá, adüga jumá buíti joun ja iyéreejabúbaña jun,

ayúmuragua jumá lun Búngiu jawágu ja anábagubadün, ja wuríbabei ouuserunün. ⁴⁵ Ítara lúba jagáburiduña lan queísi lirájüñü Júguchi Búngiu le siélubei, ligía oúnaja lumúti wéyu joun buitiña jáma wuríbatiña, oúnajalei júya dándu joun múaraantiña queísi joun úaratiña. ⁴⁶ Ánjein já rügübaña lubei jinsiñejabubaña jun ínsiñeda jun, ¿cábagi fáyeiti jerésibira luágu líra? Adüga jamúti gíñe ja agúburajabalin liseínsuna gumádi ítara. ⁴⁷ Ánjein jóun rügüñein lubei jumádagu jayoúragua, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Íbini ja ibídiñejabubaña lun Búngiu adüga jamúti líra. ⁴⁸ Úaragua jumá le gumúti queísi úaragua lan Júguchi Búngiu le siélubei.

6

Larúfudajan Jesúsu luágu ladügün cátei buíti

¹ Ába lasígirun Jesúsu arúfudaja joun gürígia wübüwaügügiñe, laríñaga.

—Toúnigi jumá luei jadügün cátei buíti jagíbugiñe gürígia lúnrügü jaríjinün. Ánjein jadüga ítara, míchubei Júguchi Búngiu le siélubei fáyeiti buíti jun. ² Ligía, dánme lubei jíderagun ában gudémeti, masúbudiragüda jumei lun sun uboú quei jadüga ja biánguabaña igíbu ligílisirugu lúma úmadarugu. Jagía, jadügüni líra lúnrügü jadímurejan gürígia buídu jawágu. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra, ibíja jamáli jafáyeiruája. ³ Dan le jíchugun ában cátei lun gudémeti, masúbudiralei ni lubuídun-ágei jumáda, ⁴ adüga jumei lábugiñe libídiñewa. Júguchi Búngiu le aríjubalin le jadügübei lábugiñe libídiñewa, líchuguba jafáyeiruája.

Larúfudajan Jesúsu luágu ligáburi ayúmuraguni lun Búngiu (Lc 11.2-4)

⁵ Dan gíñe le jayúmuragun lun Búngiu, mítaran jumá quei ja biánguabaña igíbu ja jinsiñebei joun lun jayúmuragun rára tídan jalígilisin juríu lúma lídan legéyedun úma lun jaríjiniña gürígia. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra ibíja jamáli jafáyeiruája. ⁶ Dan le jayúmuragun lun Búngiu, belújuma jirúmurugun, darú jumeíme jubéneri, ábame jayúmuragun lun Júguchi Búngiu le lábuguabei júma ñi. Júguchimeti Búngiu, le aríjubalin le jadügübei lídan límanin, líchuguba jafáyeiruája. ⁷ Lídan le jayúmuragun, máguyuaguáda jumá luágu dimúrei le málati quei jadüga ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, jarítaguatiñati luágu lagáambubaña lan Búngiu ladüga líbe jadímurejan. ⁸ Mítaran jumá lubeíti quei jagía, ladüga lubáragiñe jayúmuragun lun Búngiu subúdi láali ca lan jabúseerubei. ⁹ Ítara lúba lubeíti jayúmuragun. Wáguchi Búngiu le siélubei,

inébewalá bíri.

¹⁰ Nübinlá bidáani lun barúeijan ya ubouágu, adügüwalá bugúndan ubouágu quei ladügüniwa bugúndan siélu.

¹¹ Rúba fein buídurügütu woun lun wéyu le ugúñebei,

¹² ferúdunabeí wuríbati le adüga wamáalibei quei ferúduna wamániña ja adügübaña wuríbati woun.

¹³ Mígira báwa lun wáburujan lídoun wuríbani,

dísegüdarügü báwa lueí,

ladüga amürü le arúeijabei, amürü le Súntibei Gabáfu, amürü le weírigubei lun sun dan. Ítaralá.

¹⁴ Ítara líña lubeíti, ánjaña ferúduna jumá ámu luágu wuríbati le adüga jamáalibei jun, ferúduna lubádün gíñe Júguchi Búngiu le siélubei, ¹⁵ ánjein úa ferúduna jumá ámu, úabei gíñe ferúduna láani Júguchi Búngiu jífigoun.

Larúfudajan Jesúsu luágu ayúnaruni

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—Jugúya, dánme le jayúnarun, marúfuda jumá lírun igíbu quei jadüga biángua tigíbu, jagía jadügünbalin ítara lun jarijini gürígia luágu jayúnaruña lan. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra íbija jamáali jafáyeiruája. ¹⁷ Ánjein jugúya, dan le jayúnarun, amúriga jumeí jídíburi, chibá jumeíme jigíbu, ¹⁸ meféen jamámuga gürígia luágu jayúnaruña lan. Júguchirügüba Búngiu le júmabei ñi geféen luágu jayúnaruña lan, ábameti líchugun jafáyeiruája.

Írísini siélu

(Lc 12.33-34)

¹⁹ Moúndaragua jumá irísini ya ubouágu le ñí lubei gayára lan jájüchün jamútiri áni gayára ligía lagájüdün ámu luwúyeri irísini, le gíñe ñíjin lubei gayára lan jebélurun jíwerutiña lun jíwerujan. ²⁰ Oúndaragua jumá irísini siélu, le ñí lubei siñá lan jájüchün jamútiri, magájüdadadi ni cáta, mebélú jagía jíwerutiña íweruja ñi. ²¹ Le ñí lumuti jírisin, ñíñoun gíñe janígi.

Lilámpun úgubu

(Lc 11.34-36)

²² Ítara líña bágu quei ában lámpu lun búgubu, ánjein lubeíti buídu lubei bágu, aríja ligía luágun irísini siélu, camá jamuga jarúgoungabei gíñe láu sun búgubu, áni buídubei gíñe sun bigáburi. ²³ Ánjein sándi lubei bágu, aríja ligía luágun irísini ya ubouágu, camá jamuga lídaanbei lubúriga sun búgubu, áni wuríbabei gíñe bigáburi. Ánjein nübin larúgounga le bídaanbei lun lubúrigame, ¡luweírin méfuna líwurin lubúriga ligía!

Búngiu lúma seínsu
(Lc 16.13)

²⁴ ‘Úati ni ában gayáraati lesériwidun joun biáma iyúbudirigu, ladüga lísiñeduba ában jádaangiñe lun, liyéreegudáme le ában lun, úaraguabei lúma ában jádaangiñe, líchigame mebéreseni luágu le ában. Siñáti lesériwidúniwa lun Búngiu lúma lun seínsu.

Toúnigi lumútiña Búngiu lirájüñü
(Lc 12.22-31)

²⁵ ‘Nariñajare lubeíti jun, madíjeri jumá luágu cába lan jeíga o cába lan játa lun jabágaridun, ni tuágu anáanguni to lúnboun jadáürunun. ¿Máfunagi gebégitimaati ibágari sügü láu eígini, gebégi úgubu sügü táu anáanguni? ²⁶ Aríja jumá joun dunúru ja ájamajabaña garábalirugu. mábunagun jáña, malúbajan, mareídun jameí alúbajani lídan lágei, láu sun líra, rúti Júguchi le siélubei eígini joun. ¡Sarágu gebégitima jumá sügü jáu dunúru! ²⁷ ¿Cáteigi jádaangiñe gayáraabei líchugun bián ugúdi lánwoun lúgubu, ca lan lanárimebei láfaagun luágu?

²⁸ ‘¿Ca uágu jadíjerida tuágu anáanguni? Aríja jumá ída líña lan laweínamudun fulúri. láu sun mawádigimari lan, madügün ligía gamísa, ²⁹ ni méja urúei Salomón láu sun luwéndegun, mawéndentí meja ladáüragun quei fulúri. ³⁰ Ánjeinti daüguagüda lubálin Búngiu jíduru ítara le ugúñebei lájücha, jarúgabei yebe lagudúña, ¿gúbumesan líderaguajün lougua tafíñen jugúya le? ³¹ Madíjerida jumá lubeíti aríñaga. “¿Cába weíga?” o “¿Cába wáta?” o “¿Cába wadáüra?” ³² Gürígia ja lánigu ubou le, luágu rügüñeín buri cátei le jarítaqua, ánjein jugúya, níjein júguchi Búngiu siélu le subúdíjabúbei cátei lan jemegeirubei. ³³ Seríwi jumá lun Búngiu furúmiñe, áluaja jumeí ibágari surúti le áubei lagúndaara, ábame líchuguni sun le jemegeirubei jun. ³⁴ Madíjerida jumá lubeíti luágu jarúga, ladüga barü lumuti gíñe jarúga lidíjeridüna lúmagua. Ságü ában wéyu gíbeti cátei lun.

7

Míchiga jumá jadúnrun ámu
(Lc 6.37-38, 41-42)

¹ Ába lasígirun Jesúsu aríñaga joun gürígia wübüwaügügiñe. —Míchiga jumá jadúnrun ámu, míchugun lámuga gíñe Búngiu jidúnrun, ² ladüga quei ligáburi jíchugun jadúnrun ámu, ítara lúba gíñe líchugun Búngiu jidúnrun, le áubei jamísuraja, láuba gíñe lamísurajaün Búngiu. ³ ¿Ída lubásan gayára lan jaríjini liraúraü ifei le lídaanbei lágu jamúlen áni masándi jumúti durúsu le lídaanbei jágu? ⁴ ¿O ída lúba gayára lan jaríñagun lun jamúlen. “Sagáneí liraúraü ifei le lídaanbei bágu,” áni níjein ában durúsu

lídan jágu? ⁵ ¡Biángua tigíbu jugúya le! Sagájumei durúsu le lídaanbei jágu furúmiñe, ítara lúba gayára lan jaríjin buídu lun jaságaruni liraúraü ífei le lídaanbei lágu jamúlen.

⁶ ‘Míchiga jumei arúfudajani luáguti asálbaruni joun gürígia ja gáñitiña, garábagua jáñein juágun quei oúnli lun jágürünün. Míchiga jumei gíñe arúfudajani ligía le gebégibei sarágu joun gürígia ja búirujuduátiña, dügúgua jañálin.

*Agáamba lumúti Búngiu wamúriajan lúma
(Lc 11.9-13, 6.31)*

⁷ ‘Jamúriaja lúma Búngiu, ábame líchugun jun, jáluaja, ábame jadárirun, daúnjuma luágu béna, ábame lánjunrenchún jun. ⁸ Ladúga le amúriajati, abíjati, le áluguti, daríti, le adaúnjati luágu béna, jurénwati lun.

⁹ ‘¿Níjein funági ában jídaangiñe gayáraati líchugun ában dübü lun lisáani dan le lamúriajan fein lúma? ¹⁰ ¿o líchugun lan ában jéwe lun dan le lamúriajan úduraü lúma? ¹¹ Ánjein lubeíti láu lubei sun wuríba jumá, gíchigaditün cátei buíti joun jisáanigu, igúbuméti líchiga Júguchi Búngiu le siélubei cátei buíti joun ja amúriajatiña lúma!

¹² ‘Súnwandanlá lubeíti jadügün joun ámu quei le jabúseerubei lun jadügüni jun, ladúga ligía laríñagubei lílúrudun Moisés túma jalíburun profétagu.

*Bürüraüti lubéneri siélu
(Lc 13.24)*

¹³ ‘Belújuma lídaangiñe béna le бүрүрәүбәи. Béna lúma üma le anügübei gürígia lídoun féridi, tuléburi líña, gabáranouga ñi, áni sarágu jáña ebélurutiña lídaangiñe. ¹⁴ Ánjeinti béna lúma üma le anügübei gürígia lídoun ibágari le magúmchaditi, бүрүрәү líña, murúgua, míbetiñati adáriruti.

*Luágu cátei le wadügübei lasúbudirúa cátawa lan
(Lc 6.43-44)*

¹⁵ ‘Tóunigi jumá jawei yéetiña ja aríñagubaña luágu lerérun lan Búngiu jadímureja. Jayábin jun quei mudún bougudigiñe jabíti, ánjein múnadagiñe, ítara jáña quei anímaalu gáñitiña. ¹⁶ Jugúya, gayáraabei jasúbudiruniña luágu le jadügübei, malúbajoúntu beíbei lídaangiñe jíyu, ni ígo lídaangiñe guríbiyuwa. ¹⁷ Sun lubeíti wéwe le buíti, buíti lin, wéwe le wuríbati, wuríbati lin. ¹⁸ Wéwe le buíti, siñáti wuríba lan lin, wéwe le wuríbati, siñáti gíñe buídu lan lin. ¹⁹ Sun wéwe le mabuídunti lin, chaúnwati, ába lágudúniwa. ²⁰ Jasúbudirubaña lubeíti yéetiña jagía luágu le jadügübei.

*Másubaña ebélura lídoun arúejani le siélubei
(Lc 13.25-27)*

²¹ ‘Máma sun ja aríñagutiña nun. “Nabúreme, Nabúreme,” jebéluruba lídoun arúejani le siélubei,’ líña Jesúsu. ‘Ja rügübaña adügübalin lugúndan Núguchi Búngiu le siélubei ebélura. ²² Dánme lachúlürün wéyu lánina agúseragüdüni, sarágubaña aríñagutiña nun. “Wabúreme, Wabúreme, apúrichijatiwa mejátia luágu bíri, sagá wagía espíritugu wuríbatiña lídan bíri, adüga wagía sarágu miláguru lídan bíri.” ²³ Ábameti nariñagun joun. “Ibídiñegubeiñadün nun, díse jumá nuei, jugúya le adüga jumáalibei le wuríbabei.”

Jawúyeri gürígia ja agáambubalin lerérun Búngiu
(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

²⁴ ‘Le agáambutina, adügalei le nubeíbei, ítara líña quei ában wügüri gunfarándati le adügübei lúban ligíbuagu dübü. ²⁵ Ába liábingua júya, ába liñúrun dúna, fúgua garábali tuágun múna tugúya, meíguaduntu ladüga luáguñein lan dübü tuágaburi. ²⁶ Ánjeinti le agáambutina, madügün lumúti le nubeíbei, ában wügüri ibídiougua táu ligía, le ábunagubei ligíbuagu ságoun. ²⁷ Ába liábingua júya, iñúra dúna, fúgua garábali tuágun múna tugúya, ¡ma lanárime táburujan!

²⁸ Dan lásurun ladímurejan Jesúsu, ¡ma luweírin janígi gürígia láu le larúfudajabei! ²⁹ ladüga láu lan ubáfu larúfudaja, máma quei arúfudajatiña lilúrudun Moisés.

8

Lareídaguagüdüñ Jesúsu ában gawáguti gumeín le mareídaguadibei
(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

¹ Dan le larárirunbei Jesúsu lueígiñe wübü, sarágu jáña gürígia afálaruti. ² Ába liábin ában wügüri gawáguti gumeín le mareídaguadibei, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába lariñagun lun.

—Nabúreme, ánjabu busén, gayáraati bareídaguágüdüñina.

³ Ábati lagúurun Jesúsu luágu láu lújabu, aríñageina ligía.

—Buséntina, areídaguagüda numútibu.

Quei lariñagun ítara, ába lareídagun sánditi ligía. ⁴ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Maríñaga beítia ni ca un, ñüdünrügüba arúfudagua búngua lun fádiri, rúbeíme edéweejani le uágubei lariñaga Moisés, lun jaríjini gürígia luágu areídaguadibu lan.

Lareídaguagüdüñi Jesúsu lumúsun ában gumándan Rómana
(Lc 7.1-10)

⁵ Dan le lebélorun Jesúsu lídoun fulásu le gírabei Capernaúm, ába liábin ában gumándan Rómána lubároun, ⁶ ába layúmuragun lun ítara.

—Nabúreme, níjein numúsun roun láu sándi le derégüdaü, lúma sarágu gáriti luágu.

⁷ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Neíbuga agáranija lun.

⁸ Ába loúnabun gumándan.

—Nabúreme, madünatina lun bebélorun núbiñoun, aríñagarügübei dimúrei, ábame lareídagun numúsun.

⁹ Naríñagubaalin líra ladüga nugúya lábugiñeñadina gíñe gumádi le íñutimaati, áni añájein gíñe súdaara lábugiñe nagúmadijan. Dan le naríñagun lun ában jádaangiñe lun lídin, ñüdünti, dan le naríñagun lun ában lun liábin, ñübinti, dan le naríñagun lun numúsun lun ladügün furúmieguarügü cátei, adüga lumúti. Ítara lúba, luágu berérun mósu lídin sándi lueí numúsun.

¹⁰ Dan le lagáambunbalin Jesúsu le lariñagubei gumándan ligía ába laweíridun lanígi, ába lariñagun joun ja afálarubalin.

—Ninárün jáu luágu madárigidina lan wügüri weíri tafíñen ni jádan numútuniña Israelítagu quei wügüri le. ¹¹ Naríñajare jun luágu sarágujaba lan já meja ibídiñejabubaña lun Búngiu ñübintiña lueígiñe oúbaü le ñígiñe lubeí laboucha wéyu, jáma le ñígiñe lubeí lálüda, ábame jañúurun eíga lúma Abrahám, Isáac lúma Jacób lídan arúejani le lánina siélu. ¹² Ánjeinti já yebe lúnbaña lídan jamá arúejani ligía jaságarúba bougudín, ábame jádarúniwa lídoun luweírin-ágei lubúriga, ábame jayájuaian, ábame lacünrinjan jári le luweírin jagárigu.

¹³ Ába lariñagun Jesúsu lun gumándan ligía.

—Beíba búbiñoun, le uágubei bafíñera, ladügüba bun.

Ába lareídagun músu ligía lídan óra ligía.

*Lareídaguagüdünun Jesúsu límenidi Pédro
(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)*

¹⁴ Ába lídin Jesúsu lúbiñe Pédro, ába ladárirunun límenidi Pédro roun láu abíruaü. ¹⁵ Ába lagúurun luágu tújabu, ába lagídarun abíruaü tueí, ába tásaarun, ába tagúmeserun esériwidaña.

*Lareídaguagüdün Jesúsu sarágu sánditiña
(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)*

¹⁶ Dan le lagúñedunbei, ába janügün sarágu gürígia ja gawágutiña espíritugu wuríbatíña lun Jesúsu, ába laságajaniña espíritugu wuríbatíña jagía jaweí láurügü ában dimúrei, areídaguagüda láña sun ja sándibaña. ¹⁷ Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun lé meja uágubei ladímureja proféta Isaías

dan le laríñagunbei luágu Jesúsu. “Barü lumuti wadébilin, gidálei wasándigu.”

Já yebe abúseerubaña jafálaruni Jesúsu
(Lc 9.57-62)

¹⁸ Dan le laríjin Jesúsu luágu sarágu jáña lan gürígia geyégu láu, ába líchugun dimúrei lun jájiñuragun ligía jáma láni disípulugu loubáfurugun dúna. ¹⁹ Ába layarafadun ában arúfudajati lilúrudun Moisés lun Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Maésturu, buséntina nafálarunibu le ñíjin lumúti bídin.

²⁰ Ába loúnabuni Jesúsu.

—Darítiña gasígamu júyu lun jaganoún ñi, gádibutiña gíñe dunúru, ánjeinti áu le Wügüri Garaüwarügüti, madáritina ni jalába lan nabálachagüdei nichügü.

²¹ Laríñaga ában jádaangiñe láni disípulugu lun.

—Nabúreme, buséntina nafálarunibu, lárigiñeme loúnwen nüguchi, buná neíme, ábame nafálarunibu.

²² Ába loúnabuni Jesúsu.

—Falábana guetó, ígira báña ja jiláñubaña lun cátei le lánina larúeijan Búngiu lun jábununiña jegéburu.

Lagálumaruni Jesúsu garábali lúma lugúdi barána
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Ába ládinun Jesúsu tídoun ugúnein, ába jóudin láni disípulugu lúma. ²⁴ Sódini ába láfuragun ában garábali jéreti, ába lebélujan lugúdi barána tídoun ugúnein. Larúmuguñati Jesúsu. ²⁵ Ába jagágudajani láni disípulugu, ába jaríñagun lun.

—¡Wabúreme, séfu báwa! ¡Wadíbiragual!

²⁶ Ába loúnabuniña.

—¿Cásan uágu janúfudeda? ¡Loúgua tafíñen jugúya le!

Ába lásaarun, ába ladeínjan lun garábali lúma barána, ába lagálumadun. ²⁷ Ába laweíridun janígi, ába jaríñagun.

—¿Cáteisan wügüri le, agáamba lubálin garábali lúma barána?

Laságarun Jesúsu espíritugu wuríbatíña jádaangiñe bián wügüriña Gadárana

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Dan le lachülürün Jesúsu loubáfurugu dúna, jageíroun Gadárana, ába jáfuridun bián wügüriña lídaangiñe buri umúajaü achigíti luágu dübü, ába jayábin luágun. Biángubei jagía, jáuñanu espíritugu wuríbatíña áni janárimetiti jagáñi darí lun siñá lan jásügürün gürígia lídaangiñe üma ligía. ²⁹ Ábati jagúarajan Ítara.

—¿Cásan uágu bemétera wámoun, Jesúsu Liraü Búngiu? ¿Biábiña asúfuriragüdawa lubáragiñe dan le lánina asúfuriruni?

30 Ñiñanu sarágu büüruju eíga madíse ñígiñe, 31 ába jayúmuragun espíritugu wuríbatíña ja lun Jesúsu, jaríñaga lun.

—Ánjawa baságara, ígirabá lun webélurun jádoun büüruju ja.

32 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¡Jeíbati jádoun!

Ába jáfuridun espíritugu wuríbatíña jagía jádaangiñe wügüríña jagía, ába jebélurun jádoun büüruju, ába jáguragun büüruju jagía jóungua lueígiñe ában gudúungu, ába jáburujan dúnarugun, ába jañáradagun.

33 Ába janúfudedagun ja oúnigirubaliña büüruju, ába jeíbaagun, jachülün aúdübü, ába jabájüdaguni le asúseredubei joun büüruju lúma joun wügüríña já buga jáubaña espíritugu wuríbatíña.

34 Ábati jayábin sun lílana fulásu ligía lúmoun Jesúsu, ába jayúmuragun lun lun láfuridun jageíragiñe.

9

Lareídaguagüdün Jesúsu ában wügüri derégüdaali
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

1 Ábati ládinun Jesúsu tídoun ugúnein tugúya, ába lánjiñuragun loubáfurugun dúna, ába lachülürün lageíroun. 2 Ába janügün ában wügüri derégüdaali lun, roun tídan lubárari. Dan le laríjinbalin Jesúsu luweírin jafíñen, ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Ragüba gurásu, niraü, ferúdunawati bifígoun.

3 Ñiñanuti jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés, aríñagutiña jóunguarügü. “Lanábaguñeigan wügüri le Búngiu láu dimúrei le laríñagubei.” 4 Queíti subúdi lubálin Jesúsu le uágubei jasáminara, ába laríñagun joun.

—¿Cásan uágu luríbanbei jisáminan ítara? 5 ¿Cátimasan ménreengúnbei laríñawagúniwa. “Ferúdunawati bifígoun”, ódi “Sarába, beíbuga”? 6 Narúfudaaliti jun luágu gabáfu nan, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun ferúduna nan figóu.

Ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Sarába, budáboun bubárari, beíba búbiñoun.

7 Ába lásaarun sánditi ligía, ába lídin lúbiñoun. 8 Dan le jaríjinbaalin gürígia cátei le, ába laweíridun janígi, ába jadímurejan buíti luágu Búngiu luágu líchuguni ubáfu le joun wügüríña.

Lagúarun Jesúsu lun Matéo lun lánime disípulu
(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

9 Ába lídin Jesúsu ñígiñe, ába laríjinina, áu le gíribei Matéo, le abürüjabarun líburu to. Agúburajatina meja liseínsuna gumádi,

ñun níña lídan nubára lánina agúburajani wéyu ligía dán le lásügürünbei Jesúsu ñígiñe. Ába laríñagun nun.

—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

Ába násaarun, ába nafálaruni.

¹⁰ Lárigiñe, ñun líña Jesúsu eíga, sarágu jáña giñéti ja agúburajabalin liseínsuna gumádi jáma ámu gafígountiña eíga lúma úara jáma láni disípulugu. ¹¹ Dánti le jaríjini fariséogu cátei le, ába jaríñagun joun láni Jesúsu disípulugu.

—¿Ída liñásan leíginbei jumáesturun jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gafígountiña?

¹² Ába lagáambuni Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Ja magádiebaña mabúseeruntiña surúsia, ja sándibaña, jagía busénbaña surúsia. ¹³ Furéndeí jumeí ca lan laníchigubei le uágubei laríñaga Búngiu tídan Lerérun. “Buséntina lun gudémejabu jumá, máma lun jadágaragüdün anímaalu nun.” Máma niábiña áluajaña ja magádiebaña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluajaña gafígountiña lun jasáansiruni ligáburí jóuserun.

Jálügüdüni Jesúsu libügürü ayúnaruni

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Ábati jayábin ja láni Juan le abásteragüdjabei disípulugu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ánsan wagía jáma fariséogu ayúnara wabeí sarágu, ánjaña báni disípulugu mayúnaruntiña?

¹⁵ Ába líchuguni Jesúsu jémpulu le joun luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—¿Gayáraati funági jíruñu jamá ja amísurajoúbaña lídoun ában maríei dan le niján lan adári jáma ñi? Lachülürüba wéyu lun luádun adári jáma, ligíaalime jayúnarun.

¹⁶ ‘Siñáti táfadajoún gamísa ñulújaru táu murúsun to derégiru ladüga dánme le tacháwaragun to derégiruboun ábame tajeíridagun to ñulújaruboun, ábatimámeti laweíridun jeíríti. ¹⁷ Siñáti giñe léserúniwa bínu le isérigili lídoun guéru le binádujali, ánjein adügüwa ítara, ábame lafaunchün guéru dánme le liñúrun bínu, féridiwa ligíameti guéru, féridiwa bínu. Ligía lúnti lubeí léserúniwa bínu iséri lídoun guéru iséri, ítara lúba lesériwidun biángubei.

Liraiú Jáiro túma würi to agúurubarun lanáangun Jesúsu

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Dan ñíñein lan Jesúsu arúfudajei sún buri cátei le, ligía liábin ában ábuti jádaangiñe juríu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába laríñagun lun.

—Sun líña toúnwen nisáani, ánjabu ñüdün lun bíchuguni bújabu tuágu, táguyuguba.

19 Ába lásaarun Jesúsu, ába lídin lúma ñi jáma láni disípulugu.
 20 Ñiñounti ában würi ümada sánditu, dúusu irúmu táu láu lésejan jítaü tídaangiñe, ába tayárafadun lun Jesúsu lanágangiñe, ába tagúurun luágu táru lanáangun, 21 taríñaga túnguarügü. “Láurügü nagúurun tuágu lanáangun nareídaguba.” 22 Ába lagáraragun Jesúsu, ába laríjinun, ába laríñagun tun.

—Ragüba gurásu niraü, areídaguaadibu ladüga bafíñen.

Lúmagiñe óra ligía ába tareídagun.

23 Dan le lachülürün Jesúsu lúbiñoun buga ábuti ligía, dan le laríjiniña íñaajatiña aráanseña lun ábunajani, añája gürígia areíncha, 24 ába laríñagun joun.

—Furíjuma yágiñe, moúnwengiru irájü to, tarúmugüña.

Ába jéjerajan láu. 25 Dan le furígüda láaña sun gürígia, ába lebélorun, ába lárügüdüni tújabu irájü tugúya, ába tásaarun.
 26 Ába labúruchagun luágu le asúseredubei lídan sun fulásu ligía.

Lareídagugüdün Jesúsu bián maríjintiña

27 Dan láfuridun Jesúsu ñígiñe, ába jóudin bián wügüriña maríjintiña lárigi, agúarajeina ítara.

—¡Gudéme wamá bun, amürü le ladügawagun David!

28 Dan lebélorun Jesúsu múnadoun, ába jachülürün maríjintiña jagía lúmoun, ába laríñagun joun.

—¿Afiñetün luágu gayára lan nareídagugüdünün?

Ába jaríñagun.

—Ánja, afiñetiwa, Wabúreme.

29 Ába lagúuruni Jesúsu jágu, ába laríñagun joun.

—Ítaralá quei ligáburu jafiñen.

30 Ába léfegechun jágu, ába léredun Jesúsu jawágu lun jóuchun lun masúbudirúniwa lan luágu ligía lan agáranijabei joun.

31 Quei jáfuridun ñígiñe, ába jabájüdaguni le ladügübei Jesúsu lídan sun fulásu geyégua láu.

Lareídagugüdün Jesúsu ában meréngaditi

32 Dan le áfurideina jamá, ligía jayábin fiú gürígia láu ában wügüri meréngaditi, gawáguti ában espíritu wuríbati, ába jayábin láu lun Jesúsu. 33 Lárigiñe laságaruni Jesúsu espíritu wuríbati ligía lueí meréngaditi ligía, ába lagúmeserun adímureja. Ába laweíridun janígi gürígia, ába jaríñagun.

—Maríjinajágidiwa líbe le jageíra Israelítagu.

34 Jaríñagaídan sun fulásu geyégua ti fariséogu luágu láu lan lubáfu Máfia le jábuti espíritugu wuríbatiña laságaja Jesúsu espíritugu wuríbatiña.

Lugúdemejabu Jesúsu joun gürígia

³⁵ Eíbuga lumúti meja Jesúsu sun fulásu arúfudajeina tídan jalígilisin juríu, apúrichijeí ugánu buíti luáguti arúejani le lánina siélu, areídaguagüdeina sun luwúyeri sándi lúma gáriti. ³⁶ Dan laríjiniña gürígia, ába jagúdemedagun lun, ladüga nidíjeri jamá, magúraasun jagía, camá mudún ja moúniritiña. ³⁷ Ába laríñagun joun láni disípulugu jabügürü gürígia jagía.

—Sarágu jáña gürígia buséntiña jagáambuni ugánu luáguti asálbaruni, ítara jáña quei nádü lun lalúbajoún, áni louguatiña ñadágimeintiña. ³⁸ Lúnti lubeíti jamúriajan lúma Labúreme nádü lun loúnajan ñadágimeintiña lun japúrichijan joun.

10

*Láni Jesúsu dúusu disípulugu
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)*

¹ Ába lagúarun Jesúsu joun dúusu láni disípulugu, ába líchugun ubáfu joun lun gayára lan jaságajan espíritugu wuríbatíña jaweí gürígia lúma lun jareídaguagüdün sun luwúyeri sándi lúma gáriti. ² Niján jíri dúusu láni Jesúsu disípulugu jagía. Furúmiñeti, Simón le méme gíribei Pédro, lúma Andrés le lamúlen, Jacóbo lúma Juan le lamúlen—lirájüñü Zebedéo, ³ Felípe, Bartolomé, Tomás, núma, áu Matéo le agúburajabeí meja liseínsuna gumádi, Jacóbo le liraü Álfeo, Lébeo, le méme gíribei Tadéo, ⁴ Simón—ában meja wügürí áfaaguti lun jawáanserun juríu, lúma Júdas Iscarióte, le alúgurubalin Jesúsu.

*Loúnajaniña Jesúsu disípulugu apúrichija
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)*

⁵ Dan loúnajabaliña Jesúsu dúusu ja apúrichija, ába laríñagun joun ítara.

—Mídin jumá le ñí jamuti ja mámabaña juríu, mebélu jugúyame lídoun buri fulásu le láni Samária, ⁶ jabügürülá gürígia féridijaña ja Israelítagu jídin. ⁷ Jeíba, apúrichijeina luágu yaráfaali lan larúejan Búngiu. ⁸ Areídaguagüda jumáña ja gawágutiña gumeín luágu jára, jáma ja gawágutiña ámu luwúyeri sándi, sarágüda jumá jiláaña, sagá jumaña espíritugu wuríbatíña. Mafáyeijántün lun jibíjini ubáfu le, magúburaja jumá gíñe luágu.

⁹ ‘Manüga jumá seínsu, ¹⁰ manügün jugúyame lágei ni cáta. Ábanrügütá simísi janüga, manügün jugúyame sabádu ni bádun, ladüga le ñadágimeinbei garíchatí lun leígin lídaangiñe luwádigimari.

¹¹ ‘Dánme le jachülürün lídoun ában ubúruugu o ában lan liraüraü fulásu, ábame jálugun gürígia ja ánjatiña lun jerésibirunün ñi, ábame jeréderun jáma jábiñe darí jídin. ¹² Dánme jebélurun tídoun ában múna, ábame jabúsurun, ayúmuragueina magádiei jawágu tílana múna tugúya. ¹³ Ánjaün

jerésibira tílana múna tugúya, ígira jumeí jabúsurun jáma, ánjaün merésibirun jamá, giríbugüda jumeí busúguaü ligía lun úa lan magádiei joun. ¹⁴ Ánjaünti merésibirun jamá, mája jagía jagáambunün, ábame jáfuridun tídaangiñe múna tugúya o lídaangiñe lan fulásu ligía, ábame jáfuruduni calíqui lueígiñe jugúdi lun jarúfuduni luágu mabuídun lan jagáburi gürígia jagía, ígira jumáña quei jadáriragun joúngua. ¹⁵ Ninárün jáu luágu dánme lan le lachülürün wéyu lánina agúseruni, weíritimaabei jasúfurirun lílana fulásu ligía sügü láu jasúfurirun lílana Sodóma lúma Gomórra.

Eíbaajoüni le lúnbei jasúfuriruni láni Jesúsu disípulugu

¹⁶ ‘Nóunajaadüntia quei mudún jagánaguóün anímaalu gáñitiña. Aráanseñu jumá lubeíti ítara quei jéwe, áni ítara jumá quei únjun madügünga wuríbani. ¹⁷ Tóunigi jumá ladüga j juríu. ¹⁸ Janügüwaba jagíbugiñoun gumádimatiña lúma jagíbugiñoun urúeigu lueígiñe jesériwidun nun, ítara lúba gayára lan jadímurejan nuágu jagíbugiñe, lúma jagíbugiñe ja mámabaña juríu. ¹⁹ Dánme le jedéregerúniwa joun lúrudugu, májüchüra jumá luágu cába lan jaríñaga o ída lúba lan jaríñaguni, ladüga dánme lachülürün óra lun jadímurejan, líchugubei Búngiu le lúnbei jaríñaguni jun. ²⁰ Mámaba jugúya adímureja, láni Júguchi Búngiu Espíritu, ligíaba adímureja jídaangiñe.

²¹ ‘Jalúgurubaña wügüriña jabíriña guánarü lun jafarún jilágubei, alúgura jamáñame agübürigu jasáanigu, garábagua jagíame isáanigu jawágun jagübürigu lun jáfaragüdüniña. ²² Jeyéeregudúba lun sun uboú nueígiñe, áni le derégüdaguati darí lúmoun lagúmuchun libágari, lebeluruba siélun. ²³ Dánme le jeíbaajoún lídan ában fulásu, ábame janúrajan lídoun ámu, ninárün jáu, niábinyaba, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lubáragiñe jeíbuguni sún buri jabúrugute Israelítagu.

²⁴ ‘Úati disípulu íñuguti lueí lumáesturun ni músu lueí liyúbudiri, ánjana asúfurira, lúnti giñe jasúfurirun. ²⁵ Lúnti gúndan lan disípulu láu lachülürün ítarada quei lumáesturun, lúma músu quei liyúbudiri. Ánjein aríñawagúa lubei nuágu luágu jábutiná máfianu, gúbume janábawagua ja afálarubalina.

*Cába lan ueí lanúfudedúa
(Lc 12.2-9)*

²⁶ ‘Ligía manúfudeda jumá lubei jawei gürígia,’ líña Jesúsu joun láni disípulugu lubáragiñe loúnajaniña apúrichija. ‘Úati cátei darúguati láu lun machülaagunbei lan, úa ni cáta le arámudagúati lun masúbudirúnwabei lan. ²⁷ Le naríñagubei jun lídan lubúriga aríñaga jumei lídan larúgounga, le naríñagubei jun ibídiñoun joun ámu, wágua jumei íñugiñe tibíti múna. ²⁸ Manúfudeda jumá jawei ja gayáraabei jáfaruni úgubu

jilágubei áni siñáti jáfarunun uwáni, Búngiu le gayáraabei lasúfuriragüdüni úgubu túma uwáni máfiougati lun sun dan, ligía lúnbei janúfudedun lueí.

²⁹ ‘¿Malúgurúntiña funági bián jarájüñü dunúru luágu ában liraüraü seínsu? Áni máburujantu ni ában jádaangiñe múarugun ánjein mabúseerun lubeí Júguchi Búngiu. ³⁰ Ásta ídiburi le jábulugubei, abájüdüwati ában ában. ³¹ Manúfude jumá lubeíti, gebégitün sügü jáu dunúru.

*Ja mayéedagúnbaña láu Jesúsu jagíbugiñe gürígia
(Lc 12.8-9)*

³² ‘Sun ja arúfudagutiña jóungua jagíbugiñe gürígia luágu númagiñeñánu lan, nariñaguba giñe ligíbugiñe Núguchi Búngiu le siélubei luágu nánigu jamá. ³³ Ja ayéedagutiña náu jagíbugiñe gürígia, nayéedaguba giñe jáu ligíbugiñe Núguchi Búngiu le siélubei.

*Le busénbei lun lafálaruni Jesúsu
(Lc 12.51-53, 14.26-27)*

³⁴ ‘Marítagua jumátia luágu niábiña lan lúnrügü níchugun gáluma ubouágu, máma niábiña íchiga gáluma, niábiña íchiga wuríbu. ³⁵ Láu niábin, jafánreinraguba ja mafiñebaña nuágu jáma ja afiñebaña nuágu, lawúribujaba wügüri lúma lúguchi, isáani túma tóguchu, ídiñu túma tágürü, ³⁶ lagáganiraguba cáda ában jáma lidújeñu.

³⁷ ‘Le jínsiñejabuti lun lúguchi o lúguchu sügü láu nísiñe lun, madüna lumúti nánigu lan, le jínsiñejabuti joun lirájüñü sügü láu nísiñe lun, madüna lumúti giñe nánigu lan. ³⁸ Le mawándunti asúfuriruni líbe lasúfurirúniwa luágu gurúwa lun lafálarunina, madüna lumúti nánigu lan. ³⁹ Le busénbei leséfuragun lúngua ya ubouágu leféri dirubei ibágari le magúm muchadibei siélu, ánjein le ánjabei leféri diragun lúngua ya ubouágu nueígiñe, libíjubei ibágari magúm muchaditi siélu.

*Ja lúnbaña jerésibiruni jafáyeirua ja lúmagiñe Búngiu
(Mr 9.41)*

⁴⁰ ‘Le erésibirutün resíbi lumútina, le erésibirutina resíbi lumúti le oúnajabalina. ⁴¹ Le erésibiruti ában proféta ladüga liábin láu líri Búngiu, lerésibirubei afáyeirua jaü le libíjubei ában proféta, le erésibiruti ában wügüri buíti ladüga lubuídun, lerésibirubei afáyeirua jaü le lerésibirubei ában wügüri buíti. ⁴² Furúmieguarügü le íchuguti ában wéru dúna dilíti lun ában jádaangiñe ünabugutiña ja ladüga nánigu jamá, libíjuba lafáyeirua ja lúmagiñe Búngiu.

11

Ja loúnajabaña Juan le abásteragüdajabei adímureja lúma Jesúsu (Lc 7.18-35)

¹ Dan le lásurunbei laríñaguni Jesúsu le lúnbei jadügüni láni disípulugu, ába lídin ñígiñe lun larúfudajan, apúrichija ligíame lídan buri fulásu geyégua láu ubúrgu le Capernaúm.

² Dan ligía, furísunruguiñein Juan, ába lagáambun luágu sun le ladügübei Crístu. ³ Ába loúnajan biáma jádaangiñe láni disípulugu aríjei Jesúsu lun jálügüdüni ítara.

—¿Amürü Crístubei le lúnbei liábin ódi lúnti wagúrabajan ámu?

⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Jeíba jariñageime le jaríjubei lúma le jagáambubei lun Juan. ⁵ Jabájüdaguáme lun luágu aríjaaña lan já meja marijinbaña, eíbuga já meja meíbugunbaña, areídagua jagía já meja gawágubaña gumeín luágu jára, agáamba já meja magáambubaña, sará jagía jiláaña, apúrichijóua luágu ugánu buíti le lánina asálbaruni joun gudémetiña. ⁶ Áni fuleíseiwati le meféridirunbalin lafíñen nuágu.

⁷ Dan le jóudin, ába lagúmeserun Jesúsu adímureja joun gürígia luágu Juan, ába laríñagun.

—¿Cásan jídinbei meja aríja lídan fulásu le mageírawati? ¿Ában wügüri le medéraaguagüdünti larítangun queísi ában mabúru le lánjingichun garábali? ⁸ Ánjein máma lubeí líña, ¿cáti jídinbei aríja? ¿Ában wügüri wéndeti ladáüragun? Subúsiti jun luágu ja lan wéndebaña adáüragun, tídaañanu lan jában urúeigu. ⁹ ¿Cáteiti jídinbei aríja? ¿Ában proféta? Ánja, ligía, áni ában wügüri weíriguti sügü láu ában proféta Juan. ¹⁰ Ligía le uágubei tariñaga Lerérun Búngiu.

Noúnajañein noúnagüle bubáragiñe, lun laráansejani üma bubá.

¹¹ Ninárün jáu, jádan sun gürígia, úagili ni ában weíriguti luei Juan le abásteragüdajabei, láu sun líra, le ünabutimaabei lídan arúejani le siélubei weíritimaati luei le anúgarügübalin ugánu luágu arúejani ligía.

¹² ‘Lúmagiñe dan le liábinbei Juan le abásteragüdajabei darí lúmoun dan le, murúgu jáña gürígia áluga jebélurun lídoun larúejan Búngiu. Ja ebélurubaña, ragü jamuti jabára ñi queísi ában cátei le gebégiti sarágu. ¹³ Lilúrudun Moisés jáma sun profétagu, adímurejatiñá meja luágu larúejan Búngiu, láu liábin Juan, ába lagúmeserun jerérun profétagu jagía luágu larúejan Búngiu agúnfulira. ¹⁴ Ánjeinti busén jubeí jafíñerun, Juan ligía proféta Elías lé meja lúnbei liábin lubáragiñe liábin arúejani ligía. ¹⁵ Ja garígeirugubaña lun jagáambun, agáamba jamá.

¹⁶ ‘¿Cábasan úma núaradaguágüdaña gürígia ja lánina dan le? Magúndaatiña ni ca áu, ítara jáña quei irájüñü ja añúurubaña adíbirija mágídirugu, ába jagúarajan joun jibirigu ítara. ¹⁷ “Íñaajatiwa fídu jun, mabínajantün, erémuja wagía urému jírtu jun, mayájuntün.” ¹⁸ Ladüga liábin Juan meígin líña buídu quei leígin furúmieguarügü, mátun, ába jaríñagun luágu níjein lan espíritu wuríbati lídan. ¹⁹ Lárigiñe, ába niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti, jou áu quei leígin furúmieguarügü, gurá, ába jaríñagun luágu geígadi nan, gátadi, jamáda áu gafígountiña jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi. Wel, ja chúbaña áu, subúdi jamúti luágu buídu lan le ladügübei Búngiu láu lichú láu.

Lílana buri fulásu ja magáambadibaña
(Lc 10.13-15)

²⁰ Ábati lagúmeserun Jesúsu adeínja joun gürígia lídan fulásu buri le ñi lubeí meja ladügei libe-ágei láni miláguru, ladüga masáansirun jamágili lan jouuserun. Ába laríñagun.

²¹ —¡Fugíabu jugúya Corazínna! ¡Fugíabu jugúya Betsáidana! Lun jamúga lídan lan ubúrtu le gíríbei Tíro lúma Sidón ladügüwa miláguru buri le adügübei jagánagua, binárü jamúga lasáansiragua jagáburu lílana, ába jamúga jarúfuduni láu jadáuragun lúdu lúma balígi. ²² Naríñajare jun luágu dánme lan lachülürün wéyu lánina agúseraguni, weírítimaabei jabeichún sügü jáu ja Tírobaña jáma ja Sidónbaña. ²³ Amürüti ubúrtu le Capernaúm, ¿jarítaguatibu luágu weírígubadibu lan queísi siélu? Maweírígünbadibu ítara quei maweírígün lan máfiougati. Ladüga lun jamúga lídan lan ubúrtu Sodóma ladügüwa miláguru le adügübei bídan, níjeingua jamúga fulásu ligía lúmoun dan le. ²⁴ Naríñajare jun luágu lídan lánme wéyu lánina agúseraguni, weírítimaabei jabeichún sügü jáu Sodómana.

Jigóugu lun Jesúsu, eméragua jumámuga
(Lc 10.21-22)

²⁵ Lídan dan ligía, ába laríñagun Jesúsu lun Búngiu.

—Adímurejatina buíti buágu, Nóguchi le Labúremebei siélu lúma ubou, ladüga barámuduni buri cátei le jawei chu táu jáma gunfarándatiña, ába barúfuduni joun ja mafúnrendeirungiñabaña queísi irájüñü. ²⁶ Ánja, Nóguchi, ladüga ítara líña lan babúseeruni.

²⁷ Derége láali Nóguchi sun cátei nun. Ibídiñeti Búngiu Irájü ni ca un buídu buídu lueídügüya lun Búngiu Úguchili, ibídiñeti gíñe Búngiu Úguchili ni ca un buídu buídu lueídügüya lun Búngiu Irájü jáma ja únbaña labúseera Búngiu Irájü lasúbudiragüdüni. ²⁸ Jigóugu númoun, sun jugúya ja bucháañabaña uágu lárígi juwádigimari lúma lijürü janügün, eméraguagüda námugaün.

²⁹ Resíbi jumeí narúfudajan, furéndeí jugúyame númagiñe, láu gagúraasun nan, ñulú tugúya nanígi, ábame jadárirun eméraaguni tun juwáni. ³⁰ Ménreengunti lun jesériwidun nun, juáliti giñe anügüni le níchugubei jun lun janügüni.

12

Játünjan disípulugu türígu lídan wéyu le eméraaguagülei
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Luágu ában wéyu le eméraaguagülei eíbugeina líña Jesúsu jáma láni disípulugu labádinagua nádü. Ába jalámachun láni disípulugu, ába játünjan lílewe türígu, ába jeígini líla. ² Dan le jaríjini fariséogu cátei le, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Añájatia báni disípulugu adüga wadágimanu le moún lumuti ladügün lídan wéyu le eméraaguagülei.

³ Ába laríñagun joun.

—¿Malíjangidün luágu lé meja ladügübei David luágu ában dan, dan le lalámachunbei, ligía jáma ja úarabaña lúma? ⁴ Ába lebélorun tídon lúban Búngiu, ába leígin tídaangiñe fein to sagraúboun to moun luboún yebe leíginun, ni ligía ni ja úarabaña lúma, fádirigu rügüñanu lun jeíginun fein tugúya según lilúrudun Moisés, áni mámati figóu le ladügübei David ligíbugiñe Búngiu. ⁵ ¿Ódi malíjangidün lídan lilúrudun Moisés luágu ñadágimein jamá fádirigu tídan lúban Búngiu lídan wéyu le eméraaguagülei áni máma figóu? ⁶ Naríñajare jun luágu níjein lan ában weíriguti sügü táu lúban Búngiu ya, áu. ⁷ Jugúya, úagili gunfaráanda jumáni le laríñagubei Búngiu tídan Lerérun. “Jímein numúti lun gudemejabu jumá sügü láu jadágaragüdün anímaalu nun.” Lun jamúga gunfaráanda jumáni, madímurejaantün jamúga wuríbatí jawágu gürígia ja madügünbaña ni cáta wuríbatí. ⁸ Gabáfutina giñe, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun naríñagun cába lan gayára ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei.

Wügüri le jiláalibei ában lújabu
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Ába lídin Jesúsu ñígiñe, ába lebélorun tídon jalígilisin juríu. ¹⁰ Ñínein ában wügüri jiláali ában lújabu, queíti busén jamá fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés jadárirun lichára Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraatísan lagáranijóun lun ában sánditi lídan wéyu le eméraaguagülei?

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ca jídaangiñe, ánjein galügün lubeí ában mudún, ába teíguadun lídoun ában wélu wéyu le eméraaguagülei, lun mídinbei lan aságaroun? ¹² ¡Ma gebégitimaati ában wügüri sügü táu

ában mudún! Gayáraati lubeíti ladügün buíti lídan wéyu le eméraaguagülei.

13 Ába laríñagun lun wügüri ligía.

—Tulébei bújabu.

Dan le látuleruni, ába lareídagun quei le ában. 14 Ába jáfuridunga fariséogu, ába jagúmeserun áluaja ída lúba lan jáfaruni Jesúsu jilágubei.

Lé meja laríñagubei Isaías luágu Jesúsu

15 Dan lasúbudirunbalin Jesúsu cátei le, ába lídin ñígiñe, ába jáfálaruni sarágu gürígia, ába lareídaguagüdüniña sun sánditiña.

16 Ábaja laríñagun joun lun maríñagun jamáni cáteiñein lan.

17 Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun lé meja laríñagubei proféta Isaías.

18 Niján numútun le nanúadirubei lun lesériwidun nun, le jínsiñebei nun, le áubei nagúndaara, líña Búngiu.

Níchugubei náni Espíritu luágu,

ábame larúfudajani joun ja mámabaña juríu ída lúba lan gayára lan júaradun nigíbugiñe.

19 Mageíndagunbei, magúaragun, mareínjabei úmada.

20 Gudémejabubei joun gürígia ja gudémebaña queísi ában mabúru le barúguaali, lúma joun ja débilibaña lídan jáfiñen queísi ában lámpu le ñegúmemeeli.

Ítara méme lúba daríme adüga láali larúeijan le úaraguabei.

21 Ábame jíchuguni ja mámabaña juríu jeménigi luágu.

Laríñawagún luágu lubáfu lan Máfia lúmabei Jesúsu
(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23, 12.10)

22 Ábati lanügüniwa ában wügüri lun Jesúsu, maríjin líña, madímurejan, láuñein ában espíritu wuríbati. Ába laságaruni Jesúsu espíritu wuríbati lídaangiñe, ába laríjin, adímureja ligía.

23 Ába laweíridun janígi sun ja ñíbaña, ába jaríñagun.

—¿Niján funásan ladügawagunbei Davíd?

24 Dan le jagáambunbalin fariséogu cátei le, ába jaríñagun.

—Wügüri le, láu lubáfu Beelzebú, le Máfia, le jábuti espíritugu wuríbatiña laságajaña.

25 Quei subúdi láani Jesúsu le jarítagebei, ába laríñagun joun.

—Furúmieguaarügü arúejani le afánreinraguti lun jageíndagun jámagua, lagünrinchaguba, ánjaña giñe afáreinragua lílana ában ubúrugü o ában lan famílija ladüga wuríbu, siñábei jadúrarun.

26 Ítara líña giñéti, ánjein laságara Máfia máfia guánarügü, ligía guánarügü afánreinragubei, áni ¿ída lubáti ladúrarun lubáfu ítara? 27 Jugúya, aríñagatün luágu láu lan lubáfu Beelzebú, o Máfia, naságaja espíritugu wuríbatiña, ánjein ítara líña lubei,

¿cáti íchugubei ubáfu joun ja jánigu jugúya lun jaságajaniña, Máfia ódi Búngiu? Jagía guáñarügü arúfuda jamúti luágu bulíeigua jumá. ²⁸ Áu, láu lubáfu láni Búngiu Espíritu naságaja espíritugu wuríbatíña. Arúfuda lumúti líra luágu chülűjali lan larúeijan Búngiu jídoun.

²⁹ ‘¿Ída lubági gayára lan lebélorun ában gürígia lúbiñoun ában wügüri jéreti lun lanügüni lílagu ánjein magűragun lan furúmiñe? Ítara rügűñein lun gayára lan lanügüni lílagu.

³⁰ ‘Le mámabei númagiñe, náganiñein, le míderagun lumútina, güríngua lumúti le nadűgűbei.

³¹ ‘Jugúya aríñagatűn luágu láu lan lubáfu Máfia naságaja espíritugu wuríbatíña, áni láu lubáfu Sífiri Sándu naságajaña. Ligía naríñagunbei jun luágu gayára lan ferúdunawa lan sun figou lúma sun wuríbati le jaríñagubei gürígia, ánjein lun jadímurejan wuríbati luágu Sífiri Sándu, siñabei ferúdunawa lan figou líra. ³² Furúmieguarűgű giñe le aríñaguti furúmieguarűgű cátei wuríbati nuágu, áu le Wügüri Garaűwarűgűti, gayáraati ferúdunawa lan, ánjeinti le adímurejati wuríbati luágu lubáfu Sífiri Sándu le nídaanbei, úabei ferúdunawa lan ni lídan ubou le, ni lídan le ában.

Luágu lin ídibu lasúbudirúa ca lan luwúyeribeí
(Lc 6.43-45)

³³ ‘Ánjein buídu lubeí ídibu, buídubei giñe lin, ánjein mabuídun lubeí ídibu, mabuídunbei giñe lin. Luágu lin ídibu lasúbudirúa ca lan luwúyeribeí. ³⁴ Jarásan jéwe jugúya le! Siñáti jadímurejan cátei buíti, wuríbatűngan. Cátei le buínbei tídan anígi, ligía laríñagubei iyúmaű. ³⁵ Wügüri le buídubei, cátei buíti laríñagubei ladűga tídaañein lan lanígi ubuíduni, wügüri le wuríbabei, cátei wuríbati laríñagubei ladűga tídaañein lanígi wuríbani. ³⁶ Naríñajare jun luágu dánme lan lachűlűrűn luwéyuri agűseruni, sun gürígia geféenbaña luágu sun dimúrei málati le jaríñagubei, ³⁷ ladűga luáguba le baríñagubei bagűseragűdűwa, ligíaba arúfudei ánjein gadűnrun bubeí lúmoun madűnrun ban.

Jamúriajan gürígia wuríbatíña seíni láuti miláguru
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸ Ába jaríñagun jádaangiñe fariséogu jáma arúfudajatiña lílűrudun Moisés lun Jesúsu.

—Maésturu, buséntiwa waríjin badűgűn ában seíni le láuti miláguru luágu lúmagiñe lan Búngiu biábin.

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Gürígia wuríbatíña áni magűnfuliruntiña amúriajatiña seíni láuti miláguru, míchugűnbei ámu seíni joun lueí le asűseredubei lun proféta Jonás. ⁴⁰ Ladűga queí leréderun Jonás űrűwa

wéyu ürüwa áriebu lurágeirugu údu, ítara lúba giñe neréderun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lídan numúaja ürüwa wéyu, ürüwa áriebu, según ligáburi jabájüdüni juríu dan. ⁴¹ Já meja aganoúbaña Nínive jásaaruba lídan luwéyuri agúseruni dánme jagúseragüdüniwa gürígia ja lánina dan le, ábame jíchugun jadúnrun ladüga sáansiguati jagáburi Nínivena dan le lapúrichijanbalin Jonás lugánute Búngiu joun, áni anája áu, ában weíriguti sügü láu Jonás, áni májatün jagáambunina. ⁴² Tásaaruba giñe lurúeitena Súru lídan luwéyuri agúseruni dánme le jagúseragüdüniwa gürígia ja lánina dan le, ábame tíchugun jadúnrun, ladüga ñübintu lídaangiñe lidíse-ágei ubou lun tagáambuni lichú láu Salomón, áni anája áu, ában weíriguti sügü láu Salomón, áni májatün jagáambunina.

Espíritu wuríbati le agíribuduti
(Lc 11.24-26)

⁴³ ‘Dan le láfuridun ában espíritu wuríbati lídaangiñe ában gürígia, ába eíbugañaja lan lídan fulásu mábeiti áluaja leméraagun, dan madári láani, ába laríñagun lúnguarügü. ⁴⁴ “Nagíribuda tídoun núban to ñígiñe lubeí náfurida.” Dan le lagíribudun, ába ladáriruni gürígia buga ligía queísi ában múna to málatu, abuídajouáaru, aráanserúa. ⁴⁵ Ábati lídin, ába liábin jáu sédü espíritugu wuríbatimaatiña sügü láu, ába jebélurun sun jagía agánawa lídan gürígia ligía, wuríbatimájaliti le gádaanbalin sügü láu meja furúmiñe. Ítara lúba giñéti lasúseredun joun gürígia wuríbatiña ja lánina dan le.

Lúguchu Jesúsu jáma lamúlen
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Ñígili Jesúsu adímureja joun gürígia, ligía tiábin lúguchu jáu lamúlenu. Ába jeréderun bougudi, buséntiña yébe jadímurejan lúma. ⁴⁷ Ába laríñawagún lun Jesúsu.

—Nuján búguchu jáma bamúlenu ya bougudi, buséntiña jadímurejan búma.

⁴⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun le awísarubalin.

—¿Ca nóguchuboun, ca namúlenubaña?

⁴⁹ Ába larífudun jawágun láni disípulugu, ába laríñagun.

—Añája nóguchubaña, jagía giñe namúlenubaña, ⁵⁰ ladüga furúmieguarügü le adügüti lugúndan Nóguchi le siélubei, ligía namúlenbei, nítu, nóguchu.

13

Jémpulu luáguti ábunaguti
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Wéyu ligía, ába láfuridun Jesúsu múnadagiñe, ába lañúurun láru dúna. ² Quei jagíbedagun gürígia le ñí lubei, ába ládinun tídoun ában ugúnein, ába lañúurun, ába jeréderun sun gürígia láru dúna. ³ Ába larífudajan sarágu cátei joun láu jémpulu, ába laríñagun.

—Ñíñein ában ábunaguti, ába láfuridun ábunagua. ⁴ Lídan afúrujeina láani líla nádü, ába láburujan lídaangiñe luágun üma, ába jayábin dunúru, ába jeígini. ⁵ Líbiri, ába láburujan labádinaguoun dübü le ñí lumuti úa lan sarágu múa, ába labouchun furése ladüga majúlilin lan múa. ⁶ Dan le lásüdün wéyu, ába lásaurün queíti málagüle lan, ába loúnwen. ⁷ Líbiri ílaü, ába láburujan labádinaguoun jíyu, ába laweínamudun jíyu úara lúma, ába láfaruni. ⁸ Ñíñein lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, alúbajoúati buídu, níjein lídaangiñe, íchuguti san águu luágu cáda ában águu, líbiri rúti ürüwa-wein, líbiri daráandi. ⁹ Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

*Ca lan laníchigubei jémpulu le
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)*

¹⁰ Ábati jayábin disípulugu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Cásan uágu badímureja joun gürígia láu jémpulu?

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu sun cátei arámudaguati le lánina larúeijan jun, ánjein jagía, siñáti jasúbudiruni. ¹² Le agúnfuliruti lúma inárüni le lagáambubei, líchugúba lánwoun lun, ánjein le maténirunti lun, gidáwarügübei murúsun larúgounga le lúmabei lueí. ¹³ Ligía nadímurejanbei joun láu jémpulu ladüga aríja jamáni le nadügübei, ába jeréderun camá maríjintiña, agáamba jameí le nariñagubei, ába jeréderun úaga gunfaráanda jamá camá jamuga magáambuntiña. ¹⁴ Jawágu lagúnfulira lé meja laríñagubei proféta Isaías dan laríñagunbei.

Jugúya, jagáambuba, úabei gunfaráanda jumá,
jaríjuba, ibídiñebei jun ca lan lílabei le jaríjubei,

¹⁵ ladüga deréeru janígi,

wuríbaaliti jagáambun,

murúñu líña jágu,

lun maríjin jumá láu,

magáambun láu jarígeirugu,

úa gunfaráanda jumá táu janígi,

magáragun jugúyame nun lun nareídaguagdünün.

¹⁶ ‘Ánjeinti jugúya le nánigubei, fuleíseiwatün ladüga aríjatün láu jágu, agáamba jugúya láu jarígeirugu. ¹⁷ Ninárün jáu, sarágu jañá meja profétagu jáma ámu gürígia gúnfulitiña lúma Búngiu abúseerutiña jamúga jaríjinina quei jaríjinina jugúya

guetó, maríjin jamútina, buséntiña jamúga meja jagáambuni le jagáambubei jugúya, magáambun jamúti.

Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguti ábunaguti
(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ ‘Agáamba jumeíti le lílabei jémpulu luáguti ábunaguti. ¹⁹ Ja agáambubalin ugánu luáguti arúejani le lánina siélu áni úati gunfaráanda jamáni, ítara jáña quei úma le ídounbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába liábin Máfia, ába laságaruni ugánu buíti le ábunúbei tídaangiñe janígi. ²⁰ Dübü le ñíjin lubeí láburuja ílaü, ítara líña quei gürígia ja agáambubalin ugánu, ába jerésibiruni láu ugúndani, ²¹ quei márügüdün lubeí buídu tídan janígi, madúрати jádan. Dánti le lachúlürün dan lun jóuchawagún lúma jeíbaajoún lueígiñe ugánu ligía, ába leíguadun jarüna. ²² Jíyu le ñíjin lubeí láburuja ílaü, ítara líña quei gürígia ja agáambubalin ugánu, weíritimaati jafúudun luágu cátei le lánina ibágari le, ába leyéeduniña irísini. Sun le, ába láfaruni ugánu tídaangiñe janígi, mígiruntiti lun lalúbajoún jádan gürígia jagía. ²³ Múa buíti le ñíjin lubeí láburuja ílaü, ítara líña quei gürígia ja agáambubalin ugánu, ába gunfaráanda jamáni, ába jíchugun ában alúbajoúni buíti. Añájein, ítara jáña quei ílaü le íchugubei san águu luágu ában, jíbiri quei le íchugubei ürüwa-wein, jíbiri quei le íchugubei darándi.

Jémpulu luáguti jíduru wuríbati labádinagua türígu

²⁴ Ábaya líchuguni Jesúsu jémpulu le joun.

—Arúejani le lánina siélu, ítara líña quei ában wügüri le ábunagubei ílaü buíti lídan lufúlasun, ²⁵ dan añája lan sun ja ñíbaña arúmuga, ába lebélorun ában lágani labúreme fulásu ligía, ába lábunun jíduru wuríbati labádinagua türígu, ába lídin. ²⁶ Dan le laweínamudun türígu ába legélewejan, ába giñe lachúlaagun jíduru wuríbati. ²⁷ Ába jóudin músu, ába jaríñagun lun jayúbudiri. “Wayúbudiri, ánjein buídu lubeí ílaü le bábunagubei bumúanrugu, ¿jalíagiñésan lasálira jíduru wuríbati le?” ²⁸ Ába laríñagun iyúbudiri joun. “Ladüga ában ágani le.” Ábati jaríñagun músu lun. “¿Buséntibu lun wájulajani jíduru wuríbati le?” ²⁹ Ába laríñagun joun. “Uá, ladüga dánme jájulajani jíduru wuríbati, julá jíñein lin giñe türígu úara lúma. ³⁰ Ígiragubei jumeí lun laweínamudun úara daríme lidáni alúbajani, ábame naríñagun joun ñadágimeintiña lun jájulajani jíduru wuríbati furúmiñe, ábame jagüraguni lun lágudúniwa, lárigiñeme, ábame jareíduni türígu tídan lágei.”

Jémpulu luáguti tíla mostása
(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Rúlumuti giñe Jesúsu jémpulu le joun.

—Ítara líña arúejani lánina siélu quei ában tíla mostása le lábunubei ában wügüri lufúlasunrugu. ³² Tíla mostása, ligía ílaü ñúraütimaabei lídaangiñe sun ílaü, áni dan laboučhun, ligía weiritimaabei lídaangiñe sun nádü, ába liábin lun ábanbei lan wéwe weiriti darí lun jayábin dunúru adüga jádibu luágu lílímun.

Jémpulu luáguti ísi
(Lc 13.20-21)

³³ Rúlumuti gíñe jémpulu le joun.

—Ítara líña arúejani le lánina siélu quei ísi le tagúbudubei ában würi tidan ürüwa líburu fulúwaaru, ába terésirun sun fulúwaaru tugúya.

Ca lan lébunabei líchuguni Jesúsu jémpulu buri le
(Mr 4.33-34)

³⁴ Láu jémpulu laríñagei Jesúsu sun cátei le joun gürígia, mariñagunti ni cáta joun mayúsurunga jémpulu. ³⁵ Sun cátei le, lun lagúnfulirun le laríñagubei meja Búngiu liyúmulugugiñe proféta.

Nadímurejaba láu jémpulu jun,
nafúnraanguagüdubei cátei lé buri meja arámudaguabei jun
lúmagiñe nadügüni ubou.

Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu le luáguti jíduru wuríbatí
labádinagua türígu

³⁶ Ába loúnajaniña Jesúsu gürígia jábiñoun, ába lebélorun múnadoun, ába jayábin láni disípulugu, ába jaríñagun lun.

—Furáanguagüdabeí jémpulu le luáguti jíduru wuríbatí woun.

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Áu le Wügüri Garaüwarügüti, áu le ábunagubalin ílaü buíti, ³⁸ múa, ligía uboubei, ílaü buíti, jagía gürígia ja lílana larúejan Búngiu, jíduru wuríbatí, jagía gürígia ja lánigu Máfia, ³⁹ áganiti le ábunubalin jíduru wuríbatí, Máfia méme, alúbajani, ligía lagúmuchunbei ubou, ja alúbajabaña, ánjeligu. ⁴⁰ Ítara quei labúdajouniwa jíduru wuríbatí ába lágurún wáturugun lun lágudun, ítara lúba gíñe lasúseredun dánme lagúmuchun ubou, ⁴¹ áu le Wügüri Garaüwarügüti, nouñajabaña náni ánjeligu aságaraña sun ja afígoungüdúbaña ámu, jáma ja adügúbaña wuríbatí, lídaangiñe narúejan, ⁴² ábame jácharaguniña lídoun wátu geméti lánina máfiougati. Ábame jayájuajan ñi, ábame lacünrinjan jári. ⁴³ Jámeti adügübalin le lubeíbei Búngiu, ábame jámiridun quei wéyu lídan larúejan Wáguchi Búngiu. Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

Jémpulu luáguti írísini le arámudúañubei

44 ‘Ítara líña arúejani le lánina siélu quei irísini le arámudúañubei lábugiñe múa. Ladárierei ában wügüri irísini ligía, ábaya larámuduni ñi méme, le luweírin lugúndan, ába lídin, ába lalúguruni sun le lúmabei, ába lagáñijani fulásu ligía.

Jémpulu luáguti pérta le weíribei ebégi

45 ‘Ítara líña giñe arúejani le lánina siélu quei ában alúgurajati le eíbugañajabei áluaja pérta finuti, ⁴⁶ dánti ladárirun ában le weíriri lebégi, ába lídin, ába lalúguruni sun le lúmabei, ába lagáñijani pérta ligía.

Jémpulu tuáguti séni

47 ‘Ítara líña giñe arúejani le lánina siélu quei ában séni to agurúboun baránaja, ába tañúgun sun jawúyeri úduraü. ⁴⁸ Dan tabuínchun, ába jacháwarunun esénijatiña lárún béya, ába jañúurun ñi anúadajaña úduraü, ába jareíduniña ja buídubaña, ába jachágaruniña ja wuríbabaña. ⁴⁹ Ítara lúba dánme lagúmochun ubou, jayábiba ánjeligu lun jafánreinruniña ja buídubaña jádaangiñe ja wuríbabaña. ⁵⁰ Ábame jádaruniña ja wuríbabaña lídoun wátu geméti lánina máfiougati, ñíba lubei jayájuaja, acünrijame jári.

Irísini buri iséri lúma binádu

⁵¹ Ábati lálügüdüniña Jesúsu, laríñaga joun.

—¿Gunfaráanda jumútisan sun cátei le?

Ába jaríñagun.

—Ánja, Wabúreme.

⁵² Ábati laríñagun joun.

—Dan le liábin ában arúfudajati lilúrudun Moisés lun gunfaráanda láni luáguti arúejani le lánina siélu, ába ítara lan quei ában iyúbudiri le gaságaraditi cátei iséri buri lúma cátei binádu buri lídaangiñe lirísini lun líchuguni joun tílana lúban dan le jemégeiruni, queígubeirügü, gayáraati larúfudajan joun gürígia luágu lilúrudun Moisés lúma giñe luágu cátei le narúfudajabei, áu le Jesúsu.

Jesúsu lídan fulásu le gíribei Nazarét

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Dan lagúmochunbei líchuguni Jesúsu jémpulu buri le, ába lídin ñígiñe, ⁵⁴ ába lachülürün lageíroun. Ába lagúmeserun arúfudaja tídan jalígilisin juríu to lídaanboun fulásu ligía, ába laweíridun janígi gürígia, ába jaríñagun.

—¿Jalíasan lafúnrendeirei wügüri le sun lichú áu le? ¿Ída líñásan gayára láani miláguru buri le adüga? ⁵⁵ Liraüga saráfangei le, María lúguchuboun, líbugañña Jacóbo, José, Simón

lúma Júdas, ⁵⁶ ya giñe jagánawa lamúlenu jáma lítunu wádan. ¿Jaláagiñeti lasúbudirei sun le?

⁵⁷ Ába jamájarun lun jerésibiruni. Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Sun gürígia jínsiñeti ában proféta joun, mámarügaali ligía lídaangiñeti fulásu le ñí jabeí o tílana lan jában.

⁵⁸ Madügüntiti sarágu miláguru ñi ladüga mafíñen jamá luágu.

*Loúnwen Juan le abásteragüdajabei
(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)*

14

¹ Lídan dan ligía, ába lagáambun Heródes, le gumándan lídan fulásu le gíribei Galiléa, luágu Jesúsu, ² ába laríñagun joun ja lúmabaña.

—Juan le abásteragüdajabei le, sará jádaangiñe jiláaña, ligía gabáfu lubeí lun ladáagun miláguru.

³ Lé meja susérelibei, daülumuti meja Heródes Juan, ába lagüraguágüdüni láu güríngüri tueígiñe Heródias tó meja lúmari Felípe, le lamúlen. ⁴ Aríñagaalí meja Juan lun Heródes luágu moun láni lagámaridunun lúmari lamúlen, madügünti Heródes gásu láu.

⁵ Busénti yebéti Heródes láfaruni Juan jilágubei, ladüga lanúfude jaweí gürígia, madügun lumúti ladüga sun lan gürígia afíñetiña luágu proféta lan Juan. ⁶ Dánti le efédujani luágu lagúnfulirun Heródes irúmu, ába tiábin tiraü Heródias, ába tabínajan jagíbugiñe amísurajoútiña, léti línsiñe tabínajan lun Heródes, ⁷ ába laríñagun tun láu fiñún luágu líchugubei lan furúmieguaügü cátei le tamúriajan lúma tun. ⁸ Ábati taríñagun túguchu tun lun tamúriajani lábulugu Juan le abáste jilágubei, ladüga, lun jíchuguni tun lídan ában asíedu, ába tamúriajani lúma ítara.

⁹ Ába lírudagun Heródes lueígiñe cátei le, quei aríñaga láali lan láu fiñún, agáamba jameí amísurajoútiña, ába laríñagun lun líchugúniwa tun. ¹⁰ Ábati laríñagun lun ladürürúniwa lábulugu Juan furísunrugu, ¹¹ ába janügüni lídan ában asíedu, ába líchugúniwa tun irájü tugúya, ába tíchuguni tun túguchu.

¹² Ábati jayábin l-íñagun tun láu fiñún luágu lanigu Juan, ába janügüni lúgubu, ába jábununi, lárigiñe, ába jóúdin awísarei Jesúsu.

*Líchugun Jesúsu eígini joun seíngü mílu wügüríña
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

¹³ Dan lagáambuni Jesúsu cátei le, ába lídin ñígiñe jáurügü láni disípulugu tídan ában ugúnein lídoun ában fulásu mageírawati. Ába jasúbudiruni gürígia, ába jáfuridun lídaangiñe buri aüdü,

ába jóudin lárígi, eíbu. ¹⁴ Dan larárirun Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába laríjin luágu sarágu jaña lan gürígia jagía, ába jagúdemedagun lun, ába lareídaguagüdüniña ja sándibaña jádan. ¹⁵ Queíti agüñedeinaali lubeí, ába jaríñagun láni Jesúsu disípulugu lun.

—Dárüjalitia áni úatiña gürígia aganouítiña lídan fulásu le. Oúnaja báña gürígia ja, ñüdüñ jamámuga lídoun buri lirájüñü fulásu yaráfa agáñija eígini lun jeígin.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Mídinbaña, rújuma eígini joun.

¹⁷ Ába jaríñagun lun.

—Seíngü rügüñoun fein wáma ya, jáma bián úduraü.

¹⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Barüjumoun nun ñájoun.

¹⁹ Ába laríñagun joun gürígia lun jañúurun luágu jíduru. Ába lanügünun seíngü fein jáma bián úduraü jagía lújaburugu, ába laríjin siélun, ába leteíngiruni Búngiu tuágu. Ábati lagúbachagunun fein, ába líchugunun joun láni irun Jesúsu tídaangiñe ugúneidisípulugu, ába jafánreinjanun jádan gürígia. ²⁰ Sun jagía jóútiña quimúle, lárígiñe, ába jabuínchagüdüñ dúusu faníñe táu to ígiragutu. ²¹ Seíngüñanu mílu wügüríña eígitiña, mabájüdünga würíña jáma irájüñü.

Leíbugun Jesúsu ligíbuagu dúna
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Ába louñajaniña Jesúsu láni disípulugu lubá tídan ugúnein tugúya lun jánjiñuragun loubáfurugun sun niján lan oúnajaña gürígia ágyu. ²³ Lásun louñajaniña, ába laweínrun lábugua luágun wúbü ayúmuragua lun Búngiu. Dan le lagüñedunbei, ñíñein Jesúsu lábugua, ²⁴ sun núnguran tan ugúnein lamídan dúna. Ába láfarajan lugúdi barána tuágu ugúnein ladüga tubárouñein lan garábali. ²⁵ Ába liábin Jesúsu jawágun lubá larúgan, eíbugeina ligíbuagu dúna. ²⁶ Dan jaríjini láni disípulugu eíbugeina ligíbuagu dúna, ába janúfudedagun, ába jagúaragun láu anúfudei.

—¡Úfiaü!

²⁷ Ába ladímurejan Jesúsu joun, ába laríñagun joun.

—¡Ragüjuma anígi, áu le, manúfudeda jumá!

²⁸ Ába laríñagun Pédro lun.

—Nabúreme, ánjein amürü lubeí, eíbugagüda bána gíñe ligíbuagu dúna chülü le ñí bubei.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Jigábuti.

Ába larárirun Pédro tídaangiñe ugúnein, ába lagúmeserun eíbuga le ñíjin lubeí Jesúsu ligíbuagu dúna. ³⁰ Dan le lasándiruni lére garábali ába lanúfudedagun, ába lagúmeserun abúlucha, ába lagúaragun.

—¡Séfu bána Nabúremel!

³¹ Ába lárügüdüni Jesúsu lújabu, ába laríñagun lun.

—¡Louguati gíñe bafíñen! ¿Ca uágu lalouguada bafíñen?

³² Dan jádinun tídoun ugúnein, ába lagálumadun garábali.

³³ Játi buga tídaanbaña ugúnein, ába jájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába jaríñagun.

—Inárüni luágu Liraü ban Búngiu.

Lareídaguagüdüniña Jesúsu sánditiña Genésaret
(Mr 6.53-56)

³⁴ Ába jánjiñuraguni dúna, ába jachülürün Genésaret.

³⁵ Dan le jíchugunbei lílana fulásu fe luágu Jesúsu lan, ába jabúruchaguagüdüni lídan sun fulásu ligía, ába janügüniña sun sánditiña le ñíjin lubeí. ³⁶ Ába jayúmuragun lun lun lígirun lúnrügü jagúuruni táru lanáangun, sun ja agúurubarun, areídaguátiña.

15

Cátei le marúmadagüdünbaliña gürígia ligíbugiñe Búngiu
(Mr 7.1-23)

¹ Ába jayábin fiú fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ñübintiña ubúrugugiñe Jerusalén lúmoun Jesúsu, ába jaríñagun lun.

² —¿Ánsan jájalachagunbalin báni disípulugu binádu jagáburi weíyaaña mútu? Magúnfuliruntiña láu lachibúniwa újabu lubá eígini, según wagáburi.

³ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ánti gíñe jájalachagunbalin lerérun Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi? ⁴ Laríñajare Búngiu. “Inébe jamá bagübürigu bun, le anábagubaliña lagübürigu, jílala.” ⁵ Ánjeinti jugúya, aríñagatün luágu gayára lan laríñagun ában gürígia lun lúguchi o tun lúguchu. “Siñáti níderagunibu ladúga sun le nómabei, aríñagaadina luágu lun lan níchuguni lun Búngiu”, ⁶ luágu furúmieguarügü lan le aríñaguti ítara, mámaali lan lúnti líderaguniña lagübürigu. Láu líra mebégigüda jumáli lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi. ⁷ ¡Biángua tigíbu jugúya le! Linárün proféta Isaías laríñagunbei juágu ítara. ⁸ Jayumárurügü gürígia ja jíchiga inébesi nun, líña Búngiu, ánjein tídan janígi, mebéresentiña náu.

⁹ Málati jájuduragun nun,

ladüga le rügüñein jagúmadijan wügüriña jarúfudaja.

¹⁰ Ábati lagúarun joun gürígia, ába laríñagun joun.

—Agáamba jumá, gunfaráanda jugúyame. ¹¹ Máma eígin le leígubei gürígia adügübalin lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu, dimúrei wuríbati le laríñagubei wügüri, ligía adügübalin lun marúman lan.

¹² Ábati jayábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¿Subúditisan bun luángiu lun jafálaruni binádu jiggu wuríba lan láburujan dimúrei le baríñagubei joun fariséogu?

¹³ Ába laríñagun joun.

—Furúmieguarügü nádü to máma lábunun Núguchi Búngiu le siélubei, lájulúba láu sun lílagüle. ¹⁴ Ígira jumáña, maríjintiña ja adúndejatiña maríjintiña jáledi jagía. Áni ánjein adúndeja ában maríjinti ában maríjinti líledi, jeiguaduba biángubei jagía lídoun ában júyu.

¹⁵ Ábati laríñagun Pédro lun Jesúsu.

—Furáangugüdabeí jémpulu le woun.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—¿Úati giñe gunfaráanda jumá? ¹⁷ ¿Úati gunfaráanda jumá luágu sun lan le ebélurubei lídoun iyúmaü, ába lídin lídoun urágei, lárigiñe ába láfuridun lídaangiñe úgubu? ¹⁸ Ánjein dimúrei le áfuridubei lídaangiñe iyúmaü, tídaangiñe anígi liábin, ligíati adügübalin wügüri lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu, ¹⁹ ladüga tídaangiñe anígi láfurida samínaü wuríbati, áfarajani, adultériu, salúfuri, íweru, iyéeni, marásualugu. ²⁰ Ligía buri cátei le adügübalin wügüri lun marúman lan, ánjeinti leigíniwa machibúnga újabu según jagáburi juríu marúmadagüdün lumúti ligíbugiñe Búngiu.

Ában würi teréncha to afiñeruboun luágu Jesúsu

(Mr 7.24-30)

²¹ Ába láfuridun Jesúsu ñígiñe, ába lídin lídoun buri fulásu geyégua láu fulásu le Tíro lúma Sidón. ²² Ñíñoun ában würi jádaangiñetu Cananítagu aganoúti lídan fulásu ligía, ába tiábin luágun Jesúsu agúarajeina.

—¡Nabúreme, ladügawagun Davíd, gudémená bun! Níjein ában espíritu wuríbati tuágu nisáani, weíriri tasúfurirun lurúma.

²³ Moúnabun lumútu Jesúsu. Ábati jayábin disípulugu, ába jayúmuragun lun, ába jaríñagun.

—Adügabeí le tamúriajabei búma, ladüga nuteíntia agúarajeina wárigi.

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu.

—Jóun rügüñein gürígia féridijaña ja Israelítagu loúnajana Búngiu lun níderaguniña.

25 Ába tiábin würi tugúya, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába taríñagun.

—¡Nabúreme, íderagua bána!

26 Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Lúnti níderaguniña numútuniña ja juríu furúmiñe, mabuídunti lun tagídarúniwa fein jaweí isáanigu lun tíchugúniwa joun oúnli.

27 Ába taríñagun.

—Ánja, Nabúreme, láu sun líra, gayáraati jeígini oúnli ífei le áburujati lueígiñe jadábulan jabúriña.

28 Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Würi, ¡weíriti giñe bafíñen! Susérelá le babúseerubei.

Lúmagiñe óra ligía, ába tareídagun tisáani.

Lareídaguagüdüñ Jesúsu sarágu sánditiña

29 Ába láfuridun Jesúsu ñígiñe, ába lachülürün lárún dúna Galiléa, lárigiñe, ába laweínrun luágun ában wübü, ába lañúurun ñi. 30 Ába jayábin sarágu gürígia le ñíjin lubeí barúina jagía meíbuguntiña, maríjintiña, maríñaguntiña, danímaati jarúna, jáma sarágu jawúyeri sánditiña. Ába jíchuguniña lubádu lugúdi Jesúsu, ába lareídaguagüdüniña. 31 Ába laweíridun janígi gürígia láu jaríjin adímurejaña jamá já meja maríñagadibaña, areídagua ja danímaabaña arúna, eíbuga ja meíbuguñajabaña, aríja ja maríjiñajabaña. Ába jagúmeserun adímureja weírigu luágu Jabúngiute Israelítagu.

*Líchugun Jesúsu eígini joun gádürü mílu wügüriña
(Mr 8.1-10)*

32 Ábati lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—Gudémetiña gürígia ja nun ladüga ürüwaali wéyu jáu núma ya áni úaali ni cáta jáma lun jeígin. Mabúseeruntina nouñajaniña jábiñoun meíginga, dagá líñein falálaü jawágu ümada.

33 Ábati jaríñagun láni disípulugu lun.

—¿Ída lubáti wadárirun eígini joun sarágu gürígia ya lídan fulásu le ñí lumuti úa jamá aganoútiña?

34 Ába lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Átiriñoun fein júma?

Ába jaríñagun.

—Sédü, jáma biánraü úduraü.

35 Ába laríñagun joun gürígia lun jañúurun múarugu, 36 ába lanügünun sédü fein jáma úduraü jagía lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu. Ába lagúbachagunun fein, ába líchugunun joun láni disípulugu jáu sun úduraü, ába jafánreinjanun joun

gürígia. ³⁷ Jóutiña súngebey quimúle, buíngüda gíñe sédü faníñe táu to ígiraguboun. ³⁸ ¡Gádürüñanu mílu wügüríña eígitiña, mabájüdünga würíña jáma irájüñü! ³⁹ Lárigiñe, ába loúnajaniña Jesúsu gürígia águyu, ába ládinun tídoun ugúnein, ába lídin loúbawagun Mágdala.

16

Jamúriajan fariséogu jáma saduséogu ában seíni le láuti miláguru (Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Ába jóudin fariséogu jáma saduséogu aríjei Jesúsu. Lun jáburügüdüni tídoun sádara, ába jaríñagun lun lun larúfudun ában seíni láuti miláguru le siélugiñeti joun, afíñe jamámuga luágu lúmagiñe lan Búngiu líabin. ² Ába laríñagun joun.

—Rábounwéyu, ába jaríñagun. “Buídubei dan ladüga funáti siélu.” ³ Bináafin, ába jaríñagun. “Wuríbabei dan ugúñe ladüga funáñu líña siélu áni jamúñounga.” ¡Biángua tigíbu jugúya le! Subúditi luáguti ligáburi dan jun, áni ibídiñeti jun luágu chülújali lan lidáani asálbaruni. ⁴ Gürígia wuríbatiña, múaraantiña ja, amúriajatiña seíni láuti miláguru lun jafíñerun luágu áu lan anügübei asálbaruni joun gürígia. Wel, marúfudúnbei ámu seíni joun lueí liseíni Jonás.

Ába lígiruniña, ába lídin.

Ítara líña jarúfudajan fariséogu quei ísi (Mr 8.14-21)

⁵ Dan le jájiñuragunbei disípulugu lúma Jesúsu loubáfurugun dúna, bulíei jamúti janügün fein. ⁶ Ábati laríñagun Jesúsu joun. —Toúnigigua jumátia júngua lueí jísite fariséogu jáma saduséogu.

⁷ Ába jagúmeserun disípulugu aríñaga jámagua.

—Ladügatia manügün wamá fein laríñagunbei ítara.

⁸ Ába lasúbudiruni Jesúsu, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jadíjerida luágu úa tan fein júma? ¡Loúguati gíñe jafíñen! ⁹ ¿Üagili gunfaráanda jumá, marítangun jugúya tuágu seíngü fein to nafánreinjaboun jádan seíngü mílu wügüríña lúma átiriñein lan faníñe táu ígiragutu? ¹⁰ ¿Bulíeiguatün funásan tuágu sédü fein to nafánreinjaboun jádan gádürü mílu wügüríña lúma átiriñein lan faníñe táu ígiragutu? ¹¹ ¿Ída líñági meféen jubeí luágu máma lan tuágu fein nadímureja dan le nariñagunbei jun lun jóunigiragun júngua lueí jísite fariséogu jáma saduséogu?

¹² Ába gunfaráanda jamáni luágu máma lan luágu tísitena fein laríñaga joun, lueí lan arúfudajaní le jáni fariséogu jáma saduséogu lawéridiraña.

*Laríñaguni Pédro luágu Jesúsú lan Crístubei**(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)*

¹³ Dan le lachülürün Jesúsú ubúругu Cesaréa le Filípo ába lálügüdüniña láni disípulugu.

—¿Cátanasan lídan jarítangun gürígia, áu le Wügüri Garaüwarügüti?

¹⁴ Ába jaríñangun.

—Añájein aríñagutiña luágu Juan lan lé meja abásteragüdejabei amürü, jíbiri aríñaga luágu Elías ban, añájeingua aríñagutiña luágu Jeremías ban o ámu lan proféta.

¹⁵ Ábati laríñangun joun.

—Ánti jugúya, ¿cátanati lídan jarítangun?

¹⁶ Ába laríñangun Simón Pédro lun.

—Crístu le Liraü Búngiu le wínwanbei amürü, le ñübinbei asálbaraña gürígia ubouágu.

¹⁷ Ába laríñangun Jesúsú lun.

—Fuleiseiwatibu Simón, liraü Jonás, ladüga máma lasúbudirágüdün ni ába gürígia cátei le bun, lasúbudirágüdün Núguchi Búngiu le siélubei bun. ¹⁸ Nariñajare bun luágu Pédro lan amürü, líla íri ligía, “dübü”, luáguba ébuu le nábuñaguoun nilígílisin, áni ni íbini ouweni mabáfubei tuágu. ¹⁹ Níchugubei ligélen arúejani le lánina siélu bun, le cátei le uáguti bariñaga luágu moun lan jadügüni afiñetiña, ligía giñe uágubei laríñaga Búngiu luágu siñá lan ladügüniwa, le cátei le uáguti bariñaga luágu gayára lan ladügüniwa, ligía giñe le uágubei laríñaga Búngiu luágu gayára lan ladügüniwa.

²⁰ Ábati laríñangun Jesúsú joun láni disípulugu lun maríñangun jamá ni ca un luágu ligía lan Crístubei.

*Ladímurejan Jesúsú luágu loúnwen**(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22-27)*

²¹ Lúmagiñe dan ligía, ába lagúmeserun Jesúsú aríñaga joun láni disípulugu furáangu luágu lúnti lan lídin Jerusalén, luágu giñe jasúfuriragüdübei lan wügüriña weírigutiña lídan jafiñen juríu, jáma jábutigu jafádirigun juríu, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés. Aríñagati joun luágu láfarúba lan jilágubei, áni lásaaruba lan luágu lürüwan wéyu. ²² Ába ladiñurun Pédro láu Jesúsú ñigiñe murúsun, ába laríñangun lun táu sun lanígi.

—¡Mabúseeraleí Búngiu líra, Nabúremel! ¡Siñáti lasúseredun cátei le bun!

²³ Ába lagáragun Jesúsú, ába laríñangun lun Pédro.

—¡Dísebá nueí, Máfia! Babúseerúña beréderuni ladügüniwa lugúndan Búngiu. Masáminaruntibu quei Búngiu, basáminarun quei wügüri.

²⁴ Ábati laríñangun Jesúsú joun láni disípulugu.

—Le buséti lafálarunina, bulíeileí cáteiñein lan, awándaleí sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei liábin lun nueígiñe queísi lanügüni ában wügüri lugúruwan, falálana. ²⁵ Ladüga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya ubouágu lefériDIRUBEI IBÁGARI le magúmuchaditi, ánjein le ánjabei lefériDIRUNI LIBÁGARI ya ubouágu nueígiñe, libíjubei IBÁGARI le magúmuchaditi siélu. ²⁶ ¿Cági ju lan lun gürígia lagáñeiruni sun le lánina ubou le, lefériDIREIME lubára siélu? Úati ni cáta lánina ubou le áuti gayára lan lagáñijan gürígia ubáraü siélu. ²⁷ Nagíribuduba, áu le Wügüri Garaüwarügüti, úara jáma náni ánjeligu, niábinba láu uweíríguni le meme láni Núguchi. Ábameti nafáyeiruniña gürígia quei ligáburi le adüga jamáalibei. ²⁸ Ninárün jáu luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, mouñwenbaña daríme jaríjini liábin narúeijan, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

17

Lámuñedagun larijín Jesúsu
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Sísi wéyu lárigiñe, ába lanügüniña Jesúsu Pédro, Jacóbo, lúma Juan le lamúlen Jacóbo, ába lídin jáu luágu ában wübü íñuti, jagía rügüñanu ñi. ² Ába lámuñedagun larijín Jesúsu ñi jagíbugiñe, ába lámiridun ligíbu quei wéyu, ába tájarudun lanáangun quei larúgounga. ³ Sódini ába jaríjini Moisés lúma Elías (já meja abágaridubaña lídan dan le sügüjalibei) ayánuja lúma Jesúsu. ⁴ Ába lariñagun Pédro lun Jesúsu.

—Nabúreme, ¡lídan dan awánja lan ya! Ánjabu busén, adüga wagíame ürüwa dibásein ya, ában bun, ában lun Moisés, ában lun Elías.

⁵ Dan niján lan Pédro adímureja, ába liábin ában juánriñu miríti, ába louburaguniña, ába lagaambúniwa ában umálali lídaangiñe juánriñu ligía le aríñagubei.

—Niján niraü le jínsiñebei nun, le aúbei ouñwenbun lan nugúndan, adüga jumeí le lubeíbei.

⁶ Dan jagáambuni disípulugu, ába jabúluchagun láu jagíbu múarugu le luweírín janúfude. ⁷ Ába liábin Jesúsu jawágun, ába lagúrurun jawágu, ába lariñagun joun.

—Sarájuma, manúfudeda jumá.

⁸ Dan le jaríjinbei, maríjinjaña ámu lueídügü Jesúsu.

⁹ Dan le arárireina jamáni wübü, ába lariñagun Jesúsu joun.

—Mabájudagua jumeítia cátei le aríja jumáalibei lun ni ában daríme saráadina, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun.

¹⁰ Ábati lariñagun disípulugu lun Jesúsu.

—Guetó subúdi wamáali luágu amürü lan Crístubei. Quei ítara líña lubei, ¿cáti uágu jaríñaga arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu lúnti lan liábin Elías lubáragiñe liábin Crístu?

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Inárüni luágu liábinba lan Elías, ábame líchugun sun cátei lídoun lubúdubu, ¹² áni nariñajare jun luágu ñübinjali lan Elías, masúbudirun jamúti gürígia, adügarügü jamúti sun le jabúseerubei láu. Ítara lúba gíñe jasúfuriragüdünina, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

¹³ Ábati jasúbudiruni disípulugu luágu Juan lan lé meja abásteragüdajabei, ligía lan Elíasbei le uágubei ladímureja Jesúsu.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában irájü goúwejaditi
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Dan le jachülürünbei le ñíjin jabeí gürígia, ába liábin ában wügüri lúmoun Jesúsu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába laríñagun lun.

¹⁵ —Nabúreme, gudémelá nisáani bun, goúwejaditi, weírititi lasúfurirun, níjein dan jeiguati wáturugun, níjein dan dúnarugun. ¹⁶ Barü numuti ñájoun joun báni disípulugu, siñá jamuti areídaguagüda.

¹⁷ Ába loúnabun Jesúsu.

—¿Gürígia mafiñeraditiña, gürígia wuríbatiña! ¿Átiribeísan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jafiñerun nuágu? ¿Ídame lagúmucha mafiñeni le jídaanbei? Barüjumei irájü ligía ñájoun.

¹⁸ Ábati ladeínjan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligía, ába láfuridagüdüni lídaangiñe lúmagiñe óra ligía, ába lareídagun irájü le.

¹⁹ Lárigiñe, ába jadímurejan disípulugu lúma Jesúsu jábugua, ába jálügüdüni.

—¿Cásan uágu siñá wabalin espíritu wuríbati ligía aságara?

²⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ladüga liloúguan jafiñen. Ninárün jáu luágu ánjein lan ibíja jubei fe íbini ñúraüraü lan quei ában tágu mostása, jaríñaguba lun wübü le. “Gidába yágiñe, beíba lídoun ámu fulásu”, ábame lagídarun wübü ligía. Úabei ni cáta jásiñerun ánjein ibíja jubei fe le tímatimaati. ²¹ Ánjeinti jíbe espíritugu ja, láu rügüñein ayúmuraguni lun Búngiu lúma ayúnaruni gayára lan jaságarúniwa.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Dan le eíbugeina jamá úara loúbawagu Galiléa, ába laríñagun Jesúsu joun luágu ledéregerúaba lan, ligía le Wügüri

Garaüwarügüti, jájaburugun wügüriña wuríbatíña, ²³ ábame jáfaruni jilágubei, áni lásaaruba lan lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu. Ába jírudagun sarágu dan le jagáambuni cátei le.

Lafáyeirúniwa tiseínsuna témpulu

²⁴ Dan lachülürün Jesúsu jáma láni disípulugu Capernaúm, ába jóudin ja agúburajabalin tiseínsuna témpulu to Jerusalénboun lúmoun Pédro, ába jariñagun lun.

—¿Mafáyeijantisan jumáesturun tiseínsuna témpulu?

²⁵ Ába loúnabun Pédro, ába lariñagun lun.

—Afáyeijati.

Dánti lebélorun Pédro múnadoun, ába lálügüdüni Jesúsu Pédro lubáragiñe gayára lan ladímurejan.

—¿Ída líña baríjin lun líra, Simón? ¿Cátaña jagúburajabaña urúeigu ja lánina ubou le, jásan lílana fulásu ódi ja teréncha?

²⁶ Ába lariñagun Pédro lun.

—Ja teréncha.

Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Játi lílana fulásu jáledi mouñ lumuti lubeíti jafáyeijan, áu le Liraü Búngiu, mouñ lumuti nafáyeijan tiseínsuna lúban Núguchi. ²⁷ Lun magáñidagüdün wamá ni ában, beíba, ábame bachürunun bürünjüre dúnarugun, ábame badígini furúmiñeti úduraü le eígiti bun. Badáriruba ában seínsu liyúmulugu úduraü ligía, buídurügübei lun bafáyeijan wawougua láu, ábame bafáyeiruni.

18

¿Cáteisán weírigutimaabei lídan larúeijan Búngiu?

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Lídan dan ligía, ába jayábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jálügüdüni.

—¿Cáteisán weírigutimaabei lídan larúeijan Búngiu?

² Ába lanügün Jesúsu ában irájü, ába líchuguni jamídan jámagua, ³ ába lariñagun.

—Nínárün jáu luágu ánjaün lan mayábin lun jítaradun quei irájüñü, mebélubadün lídoun larúeijan Búngiu. ⁴ Ítara líña lubeíti, le ñüraüti lanáangun lúngua, ñübin ligía lun ítarabei lan quei ában irájü, ligía weírigutimaabei lídan arúeijani le lánina siélu. ⁵ Gürígia gíñe le erésibiruti ában irájü lídan níri resíbi lumútina gíñe.

Luríban lafígoungüdüniwa ában gürígia

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ ‘Furúmieguarügü le afígoungüdüti ában jádaangiñe ja isérigiñabaña lídan jafíñen nuágu, buítimaati jamúga lun lun

lagurúniwa baránajoún láu ában oúnwenbun dúbü le amúligülei güráñu luágu ligína sügü láu ladügüni cátei líra. ⁷ ¡Wuríbati lun ubou, níjein lán buri cátei le afígoungüdübaliña gürígia! Súnwandan ñíbei lan, áni ¡fugiábu le wügüri le lébunabei!

⁸ ‘Ligía ánjein lubei lafígoungüdübadibu lubei bújabu o bugúdi lan, dürübei, fíbei díse buáriua, buitimaati lun bebélurun siélun májabuga o magúdiga, sügü láu badarún láu biángubei bújabu luma biángubei bugúdi máfiougatin le ñí lubei wátu le méñeguchadíbei. ⁹ Ánjein bágu lubei afígoungüdübadibu, sagábei, fíbei díse buáriua, buitimaati lun bebélurun siélun máguga sügü láu badarún láu biángubei bágu máfiougatin.

*Jémpulu tuáguti mudún to eféridiruboun
(Lc 15.3-7)*

¹⁰ ‘Manüga jumá ni ában jádaangiñe ja ünabugububaña ja quei ni cáta. Naríñajare jun luágu ligíbugiñeñanu lan Núguchi Búngiu le siélubei ánjeligu ja aríjubaña jáu afíñetiña ja súnwandan. ¹¹ Ladüga asálbarei le féridijalíbei yebe niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

¹² ‘¿Ída líña jarijin lun? Ánjein añájein lubei san mudún luma ában wügüri, teféridira ában jádaangiñe, ¿ma lígirubaña jíbiri luágu wübü, ábame lídin áluajoun to ayúridaguboun? ¹³ Ánjounti ladárira, choúruti luágu gúndaabei lan táu sügü jáu ja mayúridagunbaña. ¹⁴ Ítara líña giñéti, mabúseerunti Júguchi Búngiu le siélubei lun leféridirun ni ában jádaangiñe ünabugutiña ja.

*Ligáburí ferú dunawa jamá idújeñu lueígiñe Jesucrístu
(Lc 17.3)*

¹⁵ ‘Ánjein adüga bidúje ában wuríbani bun, badímureja luma jábuguarügü, ábame basúbudiragüdüni lidúnrun lun. Ánjein adüga gásu báu, gamádaguayáadün. ¹⁶ Ánjein madügün gásu báu, ábame banügün ában o bián gürígia jánwoun lun sun lan le aríñawagüti, añájein jamámuga ámu geféentiña luágu. ¹⁷ Ánjein madügün gásu jáu, ábame baríñaguni lun jadámurin afíñetiña, ánjein madügün gásu láu adámurini, ábame banügüni quei ában mafíñeti luágu Búngiu o quei lan ában agúburajati líseínsuna gumádi, gayára lámuga lasáansiruni luríban ligáburí.

¹⁸ ‘Nínárün jáu luágu le lan cátei le uáguti jariñaga jugúya disípulugu luágu moun lan jadügüni afíñetiña, ligía gíñe uágubei laríñaga Búngiu luágu siñá lan ladügüniwa, le cátei le uágubei jariñaga luágu gayára lan ladügüniwa, ligía gíñe le uágubei laríñaga Búngiu luágu gayára lan ladügüniwa.

¹⁹ ‘Naríñajare gíñe jun luágu ánjaña lan úarada biáma jídaangiñe ya ubouágu lun jamúriajan ában cátei luma Búngiu le

siélubei, líchugubei jun, ²⁰ ladüga le ñí jamuti biáma o ürüwa oúndaragu lídan níri, anájein ñi jamídaangua.

²¹ Ába layárafadun Pédro lun Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Nabúreme, ¿átiribeísan weíyaasu ladügün nibíri ában wuríbani nun lun ferúduna méme náani? Darí sédü weíyaasu?

²² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Maríñaguntina bun luágu darí lan sédü weíyaasu lúnti ferúduna báani, darí ürüwa-wein-díisi weíyaasu sédü.

Jémpulu luáguti músu le májabei ferúduna lan

²³ ‘Ligía ítara líña lubei arúejani le lánina siélu quei ában urúei le ñúbinbei lun laráansejan luágu seínsu jáma lumúsuniña.

²⁴ Lagúmesera adúgei, ába janügün ában le adúweirubalin sarágu míñun fiádürü, ²⁵ quei maseínsun lan lun lafáyeijan, ába laríñagun urúei lun lalúgurúniwa idámunime táu sun lúmari, lirájüñü, lúma sun le lúmabei lun lafáyeiruni ladúweijan. ²⁶ Ába lájuduragun músu ligía ligíbugiñe urúei, ába layúmuragun lun ítara. “Nabúreme, gagúraasunbá nubá, nafáyeirubei sun le nadúweirubei bun.”

²⁷ Ába lagúdemedagun lun urúei, ába ferúduna láani ladúweiruni, ába lígiragüdüni. ²⁸ Quei láfuridun músu ligía ñígiñe, ítara ladúnragun lúma ában músu líledi le adúweirubalin átiri fiádürü. Ába lárügüdüni lueígiñe ligíina, ába lagúmeserun achócurei, ába laríñagun lun. “Fáyeibeí le badúweirubalina.”

²⁹ Ábati lájuduragun ligíbugiñe, ába layúmuragun lun ítara. “Gagúraasunbá nubá, nafáyeirubadibu.”

³⁰ Májati le ában, ñüdünrügü ligía ába ládaruni furísunrugun darí lafáyeiruni ladúweijan. ³¹ Dan le jaríjinbaalin ja jíbiri músu cátei le, ába lagáridun joun sarágu, ába jóúdin, ába jabájüdaguni lun urúei. ³² Ába loúnajan urúei oúgei, ába laríñagun lun.

“¡Músu wuríbati! Ferúduna numúti sun badúweijan ladüga bayúmuragun nun. ³³ Lúnti yebe gíñe gudéme lan bouba bun quei bagúdemedun nun.” ³⁴ Ába lagáñidun urúei sarágu, ába líchugun dimúrei lun jasúfuriragüdüni daríme lafáyeiruni sun ladúweijan.

³⁵ Ába lásurun Jesúsu aríñageina.

—Ítara lúba gíñe ladüga Núguchi Búngiu le siélubei jun ánjaün úa ferúduna láani cáda ában jídaangiñe libíri tídaangiñe lanígi.

19

Larúfudajan Jesúsu libügürü ígiraguni (Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Lárígiñe laríñaguni Jesúsu sun cátei le, ába lídin Galiléagiñe lun loúbawagun Judéa le lueígiñebei oúbaü le ñígiñe lubei

laboucha wéyu libíti Jordán. ² Sarágu jáña gürígia afálaruti, ába lareídaguagüdüniña sánditiña ñi.

³ Ábati jayábin fiú fariséogu lúmoun Jesúsu áluga jáburugüdüni tidoun sádara, ába jálügüdüni.

—¿Según barítangun, gayáraatísan lígirunun gürígia lúmari lueígiñe furúmieguaügü cátei?

⁴ Ába louñabun Jesúsu.

—¿Malíjangidün tidan Lerérun Búngiu luágu lúmagiñe lan furúmiñeti dan, dan le ladügünbaliña Búngiu gürígia, adüga lumúti wügüri, adüga würi? ⁵ Aríñagati giñe. “Ligía lígirubei lubei wügüri lúguchi túma lúguchu lun laganouñiwa túma lúmari, ábame jeréderun quei ábanrügü.” ⁶ Mámaaña lubeíti biáma, ábanrügaaña. Ligía mouñ lubei lafánreinraguni wügüri le ladúnraguagüdübei Búngiu.

⁷ Ábati jálügüdüni.

—¿Cáti uágu laríñaga lilúrudun Moisés lun lan tíchugúniwa gárada lánina ígiraguni tun würi lun tigrín?

⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ladüga tidére janígi lánjarunbei Búngiu lun jígiragun jáma júmarigu, máma líña meja furúmiñe. ⁹ Naríñajare jun luágu furúmieguaügü lan le ígirutu lúmari ába lagámaridun ámu, ladügüña adultériu, mámarügaali ligía ladüga tagámaridun ligíbuagun, le giñe agámariduti würi to ígiraguaaru, ladügüña giñe adultériu.

¹⁰ Ábati jaríñagun láni disípulugu lun.

—Ánjein ítara líña lubei luáguti wügüri túma lúmari, buítimaati lubei lun magámaridun jamá gürígia.

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Másutiña gayára jabágaridun mámariga, ja rügüñanu únbaña rújali lan Búngiu ubáfu. ¹² Ámuñegueinarügüti lébuna magámaridun jamá wügüriña, añájein, itaragubeíñanu lúmagiñe jagüriajoun, jíbiri, adügüwarügüti joun, jíbiri, reídeitiña magámaridunga lun jedéregeragun jóungua le gumúti lun jesériwidun lun Búngiu. Le gabáfubei lun magámaridun lan, magámaridalá.

*Labíniruniña Jesúsu irájüñü
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)*

¹³ Ába janügüniwa irájüñü lun Jesúsu lun líchuguni lújabu jawágu lúma lun layúmuragun lun Búngiu jawágu, ába jagúmeserun disípulugu adeínja joun ja anájabaliña. ¹⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü nun, mamájara jumá, ladüga ja jarúmabaña afiñe quei irájüñü, jagía lílana arúeijani le lánina siélu.

¹⁵ Ába líchuguni lújabu jawágu irájüñü jagía, lárigiñe, ába lídin lídaangiñe fulásu ligía.

Ladímurejan ában wügüri ñüraügili lúma Jesúsu
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Ába lídin ában wügüri ñüraügili aríjei Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Maésturu buíti, ¿cásan cátei buíti lúnbei nadügüni lun nibíjini ibágari le magúmuchaditi?

¹⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu baríñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu. Ánjein busén bubei bibíjini ibágari magúmuchaditi, gúnfulibá lúma gumádi.

¹⁸ Ába laríñagun wügüri ligía lun.

—¿Cáteigi buri?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Máfarajabá, magámaridabá würi gámaritu, míwerujabá, madímurejabá iyéeni luágu ni ában, ¹⁹ inébe jamá bagübürigu bun, jínsiñe jagíame gürígia bíledigu bun quei bínsiñegua búngua.

²⁰ Ába laríñagun lun.

—Gúnfuli numúti sun le lúmagiñe ñüraügídina, ¿cági ámu nemégeirubei?

²¹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánjein busén bubei buídu ban le gumúti, alúgurabeí sun le búmbabei, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame bibíjin irisini siélu, ábameti biábin, ábame bafálarunina.

²² Dan lagáambunbalin wügüri ligía cátei le, májati, ladüga weíribalin Jesúsu cába lan ladügti lirísini, ába lídin láu íruni.

²³ Ábati laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Nínárün jáu luágu jénreengu lan lun lebélorun ában rísiti lídoun arúeijani le lánina siélu. ²⁴ Aríñagaya numúti jun luágu ménreenguntima lan lásügürün ában caméyu lídaangiñe lujúyun ában agúsa, sügü láu lebélorun ában rísiti lídoun arúeijani le lánina siélu.

²⁵ Dan jagáambuni disípulugu cátei le, ába laweíridun janbalin Jesúsu cába lan ladügigi sarágu, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁶ Ába laríaguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Siñáti jasálbaragun gürígia jóungua, ánjein Búngiu, gayára lumúti sun cátei adüga.

27 Ábati lariñagun Pédro lun.

—Nabúreme, wagía, ígira wamáali sun lé meja wámabei lun wafálarunibu. ¿Cábasanti wabíja?

28 Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu lídan lánme dan ligía dánme iséri lan sun cátei, dánme le nañúurun, áu le Wügüri Garaüwarügüti luágu nála yágüta siélu lun narúeijan láu sun nuweírigun, jugüya le afálarubalina jañúuruba gíñe luágu dúusu jalaü lun jagúseragüdüniña dúusugubei láni Israél türíbu. 29 Súnti ja ígiraañábaña jában, o jamúlenu, o játunu, o jagübürigu, o jasáanigu, o jamúan, nuágu, jerésibiruba san weíyaasu lánwoun, resíbi jameíme ibágari magúmuchaditi. 30 Áni sarágu jáña ja furúmiñetiñábaña guetó, jagíaba agúmujoúni, sarágu ja agúmujoúnibaña guetó, jagíaba furúmiñe.

20

Jémpulu jawáguti ñadágimeintiña

1 Ába lariñagun Jesúsu.

—Ítara líña arúeijani le lánina siélu quei ában labúreme ichári le áfuridubei bináafingua áluaja ñadágimeintiña lun talúbajoún linádirigu. 2 Ába ladügün darádu jáma ñadágimeintiña lun líchugun fiádürü joun luágu wéyu, ába louñajaniña ñadágimein lichárirugu. 3 Lárigiñe, ábaya láfuridun quei buri ladaünrün néfu bináafin, ábaya ladárirun ámu wügüriña mafísiutetiña, mágidirugu. 4 Ába lariñagun joun. “Jeíba gíñe ñadágimein nichárirugu, ábame nafáyeiruni lebégi juwádigimari jun.” Ába jóúdin. 5 Ábaya láfuridun amídirugu, furí ligía ladaünrün ürüwa rábounwéyu, ligía méme ladüga. 6 Quei buri ladaünrün seíngü rábounwéyu, ábaya lídin mágidirugu, ábaya ladárirun wügüriña mafísiutetiña ñi, ába lariñagun joun. “¿Cásan uágu yá jubei sun wéyu mawádigimariga?” 7 Ába jaríñagun lun. “Úagili ni ában álugutiwa.” Ába lariñagun joun. “Jeíba gíñe ñadágimein nichárirugu, ábame nafáyeiruni lebégi juwádigimari jun.” 8 Dan le lagüñedunbei, ába lariñagun labúreme ichári lun jábuti ñadágimeintiña. “Wába joun ñadágimeintiña, fáyei bámugaña, bagúmeserame jámagiñe ja atátirubaña agúmujoúni, bagúmuchame jáma ja atátirubaña furúmiñe.” 9 Ábati jayábin ja atátirubaña ñadágimein quei buri ladaünrün seíngü rábounwéyu, ába jibíjin fiádürü cáda ában. 10 Lárigiñe, dan le lachülürün jadáani ja atátirubaña furúmiñe, ába jarítagnun luágu gíbetimaabei lan jabíjin. Ába gíñe jabíjin fiádürü cáda ában. 11 Dan le jerésibiruni jaseínsun, ába magúndan jamá lúma labúreme ichári, 12 ába jaríñagun. “Ja ñübinbaña agúmujoúni,

ában rügüñein óra jawádigimari, ában lábu bafáyeiruniña quei wagía, wagía le awándubalin wadágimanu lúma lísuga sun wéyu.”¹³ Ába loúnabun labúreme ichári, ába laríñagun lun ában jádaangiñe. “Numáda, máma nadügüña ni murúsun marichaü jun. ¿Ma funági luágu ában fiádürü jadüga darádu núma?”¹⁴ Barüjumei jiseínsun, jeíba. Nafáyeiruñanu ja atátirubaña agúmujoúni quei nafáyeirunün ladüga ítara líña lan nabúseerun.¹⁵ ¿Maríchatina funági lun nadügüni le nabúseerun láu niseínsun? ¿Ódi gimúgatün ladüga nubuídun?”¹⁶ Ítara líña lubeíti, sarágu jáña ja agúmujoúnibaña guetó, jagíaba furúmiñetiña, sarágu jáña gíñe ja furúmiñetiñábaña guetó, jagíaba agúmujoúni. Ladüga sarágu jáña agúarútiña áni míbetiña anúadirútiña.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Dan le niján lan Jesúsu luágu üma lun Jerusaléoun, ába ladíñurun jáu láni dúusu disípulugu jawei ja jíbiri gürígia ja luágubaña üma úara jáma, ába laríñagun joun.

¹⁸—Quei lubeí jaríjini, aweínreina wáña Jerusaléoun le ñíba lubeí nedéregerúa, áu le Wügüri Garaüwarügüti, joun jábutigu jafádirigun juríu lúma joun arúfudajatiña lilürudun Moisés, ja lúnbaña jasiadirunína lun noúnwen.¹⁹ Ábame jedéregerunina joun ja mámabaña juríu lun jéjerajan náu, áfara jamáname, ábame jádaragunina luágu gurúwa, áni násaaruba lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu.

Le tamúriajabei jáguchu Jacóbo láu Juan lúma Jesúsu
(Mr 10.35-45)

²⁰ Ábati tiábin jáguchu Jacóbo láu Juan, ja lisáanigu Zebedéo, lúmoun Jesúsu jáu tisáanigu, ába tájuduragun lun tamúriajan ában fuleísei lúma.²¹ Ába laríñagun tun.

—¿Ca babúseerubei?

Ába taríñagun lun.

—Aríñagabá lun jañúurun bián nisáanigu ja, ában lueígiñe bouñwenren, ában lueígiñe bubaüna yágüta lídan barúeijan.

²² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ibidiñeti jun ca lan jamúriajabei. ¿Gayáraati jawánduni luweírín igárigu le lúnbei nawánduni, gayára ligíame júaradun núma lídan nasúfurirun?

Ába jaríñagun.

—Gayára wabeí.

²³ Ába laríñagun joun.

—Inárüni, lúnti jawánduni igárigu le lúnbei nawánduni, úara jugúyame núma lídan nasúfurirun, ánjeinti lun jañúurun lueígiñe

nóunwenren lúma lueígiñe nubaüna, máma áu lúnbei níchuguni, líchugúaba joun ja ubáabaña laráanserei Búngiu.

²⁴ Dan le jagáambunbalin jíbiri díisi disípulugu cátei le, ába jagáñidun jáma bián amúlenugu jagía. ²⁵ Ába lagúarun Jesúsu joun, ába laríñagun joun.

—Queísi jasúbudiruni, ja agúmadijabaña jádan ja mámabaña juríu arúfudaguatiña jóungua camá jamuga jabúriña lílana fulásu ligía, játi weínamubaña jádan, arúfuda jamúti jabáfu. ²⁶ Ánjein jídan, máma lúba, le abúseeruti lun weíri lan jídan, lúnti lesériwiduniña jíbiri. ²⁷ Furúmieguaügü jádaangiñe le abúseeruti lun ligíaba lan furúmiñeti, lúnti idámuni lan joun jíbiri ²⁸ ítara quei máma lan niábiña, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun nesériwidúniwa, niábiña lun nesériwidun lúma lun níchuguni nibágari lebégame jasálbarun sarágu.

Lareídaguagüdüñ Jesúsu bián maríjintiña
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Dan le áfurideina jabeí Jesúsu jáma láni disípulugu Jericógiñe, sarágu jáña gürígia afálaruti Jesúsu. ³⁰ Níñanu bián maríjintiña ñun láru üma, dan le jagáambun luágu Jesúsu lan le ásügürübei, ába jagúaragun.

—¡Wabúreme, ladügawagun Davíd, gudéme wamá bun!

³¹ Ába jadeínjan gürígia joun lun jámanichun, ligíatima jagúaragun.

—¡Wabúreme, ladügawagun Davíd, gudéme wamá bun!

³² Ába leréderagun Jesúsu, ába lagúarun joun, ába laríñagun joun.

—¿Ca jabúseerubei nadügün jun?

³³ Ába jaríñagun lun.

—Wabúreme, buséntiwa waríjin.

³⁴ Ába jagúdemedagun lun Jesúsu, ába lagúurun luágu jágu. Lúmagiñe óra ligía ába jaríjin, ába jafálaruni.

21

Lebélurun Jesúsu Jerusaléoun
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Dan le yaráfaaña lubeí lun Jerusalén, ába jachülürün ligíbugiñe fulásu le gíribei Betfajé, le ünabubei libíti wübü le Olívos, ² ába laríñagun Jesúsu joun biáma jádaangiñe láni disípulugu.

—Jeíba lídan liraüraü fulásu le wagíbugiñebei, jadáriruba ában burígü güráñu ñi láu ában liraüraü burígü túma, ábame jafáragaduniña, ábame janügüniña nun. ³ Ánjein ñi adímurejati

jun lueígiñe jadügüni, ábame jaríñagun lun luágu busén lániña Jesúsu, luágu láguyugüdübaña lan.

⁴ Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun lé meja laríñagubei proféta dan le labúrjanbei ítara.

⁵ Aríñaga jumá lun ubúrgu Sión.

“Niteín Burúeite bun láu ünabuni,

waríñu lanágawagu ában burígü,

waríñu luágu ában liraúraü burígü, anímaalu anáajati ílaü.”

⁶ Ába jóudin disípulugu, ába jadügüni quei laríñaguni Jesúsu joun.

⁷ Ába janügünun burígü tugúya láu sun tiraü, ába jíchugunun janáangun jawágu, ába lawárirun Jesúsu. ⁸ Sarágu jañáti gürígia, ába jábudunun janáangun luágu üma, jíbiri, ába jáchuajan tilímun wéwe, ába jíchaajani luágu üma. ⁹ Dánda gürígia ja ubáraübaña quei ja árigibaña, ába jagúmeserun agúaraja.

—¡Uweíriguni lun ladügawagun urúei David! ¡Biníwati wügüri le ñübinbei lídan líri Wabúreme Búngiu! ¡Uweíriguni lun Búngiu!

¹⁰ Dan lebélorun Jesúsu ubúrgun Jerusalén, ába jafúudun sun ja ñíbaña, ába jaríñagun sarágu.

—¿Cáteisan gürígia le?

¹¹ Ába jaríñagun gürígia.

—Jesúsu le, le Nazarétna, fulásu le lídaanbei Galiléa. Ligía ában proféta.

Larúmadagüdünnun Jesúsu témpulu

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Lárigiñe, ába lebélorun Jesúsu tídon láni Búngiu témpulu, ába labúgaguniña sun alúgurajatiña jáma agáñijatiña ja ñíbaña. Ába lagáraguni dábula buri le jadábulan asáansijabaña seínsu ñi joun gürígia, lúma jála ja alúgurajabaña únjun.

¹³ Ába laríñagun joun.

—Laríñajare Búngiu tídan Lerérun. “Núban fulásu le ñí lubei gayára lan jayúmuragun gürígia nun”, ánjein jugúya, barü jumaaru quei jában jíwerutiña.

¹⁴ Ába jayábin fiú maríjintiña jáma danímaatiña lúmoun Jesúsu ñi témpulurugu, ába lareídaguagüdüniña. ¹⁵ Dan le jaríjinbaalin jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés miláguru buri le ladágubei, lúma dan le jagáambuni jagúarajan irájüñü témpulurugu. “¡Uweíriguni lun ladügawagun urúei David!”, ába jagáñidun. ¹⁶ Ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Agáamba bumútisan le jaríñagubei ja?

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánja, agáamba numúti. ¿Malíjan jumágili tídan Lerérun Búngiu le ñí lubei laríñawagúa lun Búngiu.

Adügaadibu lun jerémujan ñübürigiña jáma irájüñü ja machülaagiña, cátei buíti buágu?

17 Ába lígiriña, ába lídin ubúrugugiñe lun Betánioun, ába lásügürüni áriebe ñi.

Líñaragunun Jesúsu tídibu ígo to múnboun
(Mr 11.12-14, 20-26)

18 Larúgan bináafin, dan le lagíribudun Jesúsu ubúrugun, ába lálámachun. 19 Ába laríjin ában tídibu ígo láru üma, ába lídin tuágun, madáriti ni cáta tuágu lueídügüya ubánaü. Ába laríñagun tun tídibu ígo tugúya.

—¡Magíndadügüyabá!

Lídan óra ligía ába tásaürün. 20 Dan jaríjini disípulugu cátei le, ába laweíridun janígi, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ída liñásan tásaürübei tídibu ígo to ítara ófun?

21 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu, ánjaün afíñe le gumúti, mámarügübei líbe le nadügübei tun tídibu ígo to gayára jumá adüga, gayáraabei jaríñagun lun wübü le. “Gidába yágiñe, dabúba baránajoun”, ábame lasúseredun. 22 Súnme giñe cátei le jamúriajan lúma Búngiu, ánjein afíñe jubeí, jibíjubei.

Lubáfu Jesúsu

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

23 Ábati lebélorun Jesúsu témpulurugun, dan niján lan arúfudaja ñi, ába jayábin jábutigu fádirigu jáma wügüríña ábutigu lídan jafíñen juríu, ába jaríñagun lun.

—¿Aríñagabei woun ca lan biríchabei lun badügüni cátei le? ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

24 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nálügüdaadün giñe ában cátei, ánjein jóunaba nun, ábame naríñaguni jun ca lan áu ubáfu nadügei buri cátei le. 25 ¿Ca óunajabalin Juan abásteragüdaaja? ¿Búngiu, ódi wügüríña?

Ába jagúmeserun adímureja jámagua, ába jaríñagun.

—Ánjawa aríñaga luágu Búngiu lan óunajabalin, laríñaguba woun ca lan uágu mafíñerun wabeí lun. 26 Ánjawa aríñaga luágu jóunajan lan wügüríña, jóuserubadiwa gürígia wuríba ladüga súnqubei afíñetiña luágu proféta lán.

27 Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

—Ibídíñeti woun.

Ába giñeti laríñagun joun.

—Maríñagun nubeí giñeti jun ca lan áu ubáfu nadügei buri cátei le.

Jémpulu jawáguti bián isáanigu

28 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nabájüdaguá ában cátei jun, jaríñageime nun ída líña lan jaríjin lun. Níñein ában wügüri, biámañanu lisáanigu. Ába laríñagun lun ában jádaangiñe. “Niraü, beíba ñadágimein ugúñe lídan talúbajoún ninádirigu.” 29 Ába laríñagun lisáani lun. “Mabúseeruntina nídin.” Lárigiñe, ába lasáansiragun larítagun, ába lídin ñadágimein. 30 Lárigiñe, ába lídin úguchili aríjei le ában, aríñageinaleí le méme laríñagubei buga lun le furúmiñeti lun. Ába louñabun le. “Ánja, nídiba.” Mídinti. 31 Aríñaga jumeí nun, ¿cági jádaangiñe biángubei adügübalin le labúseerubei úguchili?

Ába jaríñagun.

—Le furúmiñebei.

Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu chouurutima lan jebélurun agúburajatiña liseínsuna gumádi jáma jórugu lídoun larúeijan Búngiu sügü jáu, 32 ladüga ñübinti Juan le abásteragüdejabei arúfudaja jun ída lúba lan ligáburí jabágaridun, mafíñeruntün lun, ánjañati ja agúburajabaña liseínsuna gumádi jáma jórugu, afíñeratiña lun. Jugúya, láu sun aríja jumáni sun líra, masáansiragunti jigáburí lun jafíñerun lun.

*Jémpulu jawáquti ñadágimeintiña ja wuríbabaña
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)*

33 ‘Agáamba jumeí ábaya jémpulu le. Luáguti ában wügüri labúreme ában ichári, ában lábunagun tídibu beíbei lichárirugu, ába ladügün bariéru láu, adüga ligía ában ágei lun laríbachawagún tíra beíbei lídoun lúma ában wáyelesi lun gayára lan louñigiruni sun cátei.

‘Ába lájayajani ichári joun ñadágimeintiña, ába lídin adüga weíyaasu. 34 Dan le lachülürün dan lun alúbajani, ába louñajan jádaangiñe lumúsuniña amúriajei lufánran jámagiñe ñadágimeintiña. 35 Ábarüga járügüdüniña ñadágimeintiña músu jagía, buleísei jameí ában, áfara jameí ában jilágubei, rúgua jagía dübü luágu le ában. 36 Ábaya louñajan labúreme ichári gíbetimaajaña sügü jáu ja louñajabaña furúmiñe, ligía méme jadüga ñadágimeintiña joun.

37 ‘Agúmujoúni, ába louñajani liraü, ába laríñagun lúnguarügü. “Inébebei niraü joun.” 38 Dan le jaríjinbaalin ñadágimeintiña liraü, ába jaríñagun jámagua. “Nijánba le erésibirei alágan, wáfaraali jilágubei, reídei wamámuga láu alágan.” 39 Ábati járügüdüni, ába jaságaruni lídaangiñe ichári, ába jáfaruni jilágubei.

40 Ába lálügüdajan Jesúsu.

—Dánmeti liábin labúreme ichári, ¿cábagi ladüga jáu ñadágimeintiña ja?

⁴¹ Ába jaríñagun lun.

—Láfaragubaña wuríbatíña jagía jilágubei, magúdemedagúnbaña lun, ábame lájayajani ichári joun ámu ñadágimeintiña ja lúntíña jedéregeruni lufánran lun lídaangiñe alúbajani lídan dan.

⁴² Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Malíjañaja jumágiru Lerérun Búngiu? Taríñajare nuágu. Le meja dübü le mabúseerun jabeí ábunagutiña, ligíaaali furúmiñeti.

Wabúreme Búngiu adügübalin lun furúmiñebei lan, áni aríja wamúti quei ában cátei weíriguti.

⁴³ Ligía naríñagunbei jun luágu lagídarúaba lan larúejan Búngiu jueí, jugúya le weírigubei lídan jafíñen juríu, ábame líchugúniwa joun gürígia ja edéregeruti alúbajani le lání larúejan Búngiu. ⁴⁴ Ánjeinti áu, le dübü ligía, furúmieguaügü le eíguaduti nuágun lañaürudagúba, léti uáguti leíguada nigáñi, lagúmuchaguagüdübei. Ligíaba asúsereda joun gürígia ja májabaña nun.

⁴⁵ Dan le jagáambunbalin jábutigu fádirigu jáma fariséogu jémpulu buri le líchugubei Jesúsu, ába jasúbudiruni luágu jawágu lan ladímureja. ⁴⁶ Ábati jabúseerún yebe járügüdüni, madügün jamúti ladüga janúfude jaweí gürígia, ladüga afíñe jamá gürígia luágu proféta lan.

22

Jémpulu luáguti maríei

¹ Ábaya lagúmeserun Jesúsu adímureja joun láu jémpulu, ába laríñagun joun.

² —Nijánya ában jémpulu luáguti arúejani le lánina siélu. Ñíñein ában urúei adügüti ában fédu lubá lamárieidun lisáni. ³ Ába loúnajaniña lumúsuniña oúgaña amísurajoútiña, májatiña amísurajoútiña jayábin. ⁴ Ábaya loúnajan ámu músu, ába laríñagun joun. “Aríñaga jumá joun amísurajoútiña luágu aráanseeli lan eígini. Áfaragüda náaña bágasu jáma nilügüniña anímaalugu dibúnetiña, aráanseeli sun cátei, lun jayábin maríeirugu.” ⁵ Madügüntiña amísurajoútiña gásu. Ába lídin ában jádaangiñe lichárigu, ñüdüñ ában adüga ámu wadágimanu, ⁶ ja jíbiri, ába járügüdüniña lumúsuniña urúei, ába jouseruniña wuríba, ába jáfaraguniña jilágubei. ⁷ Ábati lagáñidun urúei sarágu, ába loúnajaniña lisúdaaranigu áfaraguaña gáfarajatiña jagía jilágubei lúma águdei jageíra. ⁸ Ába laríñagun

joun lumúsuniña. “Aráanseeli sun cátei lun maríei, áni amísurajoútiña jagüra madünamatiña lun jamísurajoúniwa. ⁹ Jeíba lubeíti luágu buri larígei üma, ábame jamísurajaniña sun ja úmatiña jadúnragua.” ¹⁰ Ába joúdin músu luágu buri üma, ába joúndaruniña sun ja úmabaña jadúnragua, buítiña jáma wuríbatiña, ába tabuínchun múna jáu gürígia.

¹¹ ‘Ábati lebélorun urúei aríjaña amísurajoútiña, ába laríjin ában wügüri le madáüragunti quei lun ában maríei ñi. ¹² Ába laríñagun lun. “Numáda, ¿ída liñági bebélurunbei ñájoun madáüragunga quei lun ában maríei?” Maní ligía. ¹³ Ába laríñagun urúei joun ja eténirubaña lún buri dábula. “Gürágua jumeí lugúdi lúma lújabu, fíjumei lídoun lubúriga le bougudíbei, le ñíba lubeí layájuaja, acünrijame lári.” ¹⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun ja agáambubalin.

—Gíbetiña agúarútiña lun jebélurun lídoun larúeijan Búngiu, míbetiña anúadiruña.

Luáguti lafáyeirun liseínsuna gumádi

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Ába joúdin fariséogu, ába júaradun aríja cába lan gayára lan jadügün lun jaríñagagüdüni Jesúsu cátei le uáguti gayára lan jadárirun lidúnrun. ¹⁶ Ábati joúnajan jádaangiñe jánigu úara jáma jádaangiñe lánigu Heródes, aríñaga lun Jesúsu.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu inárüni lan baríñagubei, luágu gíñe arúfuda báani lémeri Búngiu láu inárüni, manúfudeíga luei ni ában, ladüga ni cáta lan luweírigan gürígia bun. ¹⁷ Rúbei lubeíti barítangun woun. ¿Buítisan lun lafáyeirúniwa seínsu lun urúei Rómana ódi mabuíduinti?

¹⁸ Aríagu líña Jesúsu lun luríba jayúmajan, ába laríñagun joun.

—¿Biángua tigíbu jugúya le! ¿Ca uágu jíchaaja sádara nubá?

¹⁹ Arúfuda jumeí seínsu le áubei lafáyeijoúa liseínsuna gumádi nun.

Ába janügün ában seínsu le denáriu lun. ²⁰ Dan laríjini, ába lálügüdüniña.

—¿Ca iyáwa le luágubei seínsu le, lúma íri le bürüwañubei luágu?

²¹ Ába jaríñagun lun.

—Láni urúei Rómana.

Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Rújumeiti láni urúei lun urúei, rújumeime láni Búngiu lun Búngiu.

²² Dan jagáambunbalin le, ába laweíridun janígi, ába jígiruni, ába joúdin.

Álügüdjani libügürü ásaaruni lídaangiñe ouweni

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Wéyu méme ligía, ába jóudin fiú saduséogu aríjei Jesúsu. Jaríñajare saduséogu luágu úa lan ásaaruni lídaangiñe ouweni. Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

²⁴ —Maésturu, aríñagatí meja Moisés luágu ánjein lan ouwe ában wügüri le maríeiti masáaniguga táu lúmari, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma würi to ueíboun louwe, lun gasáanigu lan táu lun líbugaña le ouwebei. ²⁵ Wel, ñíñanu méjati sédü gamúlenuguátiña ya wádan, ába lamárieidun le furúmiñeti, ába louñwen. Quei masáanigu lubei táu lúmari, ába lígirunun lun lamúlen. ²⁶ Ligía méme suséreti lun jabíaman, lárigiñe lun jürüwan darí lúmoun jasédün. ²⁷ Lárigiñe, ába gíñe touñwen würi. ²⁸ Dánmeti jásaarun lídaangiñe ouweni, ¿cábatí úmari würi tugúya jádaangiñe sédü gamúlenuguátiña ja, lárigiñe maríei jamá sun jagía túma?

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Bulíeiguatün ladüga libídiñe tuáguti Lerérun Búngiu jun, ni luáguti lubáfu Búngiu. ³⁰ Dánme le jásaarun jiláaña lúnya jabágaridun, ámulalime jabágari, magámaridun jába, míchugun jamáñame jasáanigu lun maríei, queisi magámaridun jamá ánjeligu siélu. ³¹ Ánjeinti luágu sará jamá jiláaña lúnya jabágaridun, ¿malíjan jumágili le laríñagubei Búngiu gúanarú jun? Ítara líña laríñagun. ³² “Áu Lubúngiutebei Abrahám, Lubúngiute Isáac, Lubúngiute Jacób.” Ítara líña lubeíti, ánjein jamúga jiláañu jáña lubei wügüriña jagía lun sun dan, maríñagunti jamúgati Búngiu luágu Jabúngiute lan, ladüga máma Jabúngiute jiláguaaña Búngiu, Jabúngiute wínwangiña.

³³ Dan jagáambunbalin gürígia cátei le, ába laweíridun janígi láu le larífudajabei.

Gumádi le weírigutimaabei
(Mr 12.28-34)

³⁴ Dan le jasúbudirunbalin fariséogu luágu manígüda láaña lan Jesúsu saduséogu, ába jóúndaragun, ³⁵ ñíñein ában jádaangiñe le arífudajati lilúrudun Moisés, abúseeruti laríjin lábun Jesúsu, ába laríñagun lun.

³⁶ —Maésturu, ¿cásan gumádi weírigutimaabei lídan lilúrudun Búngiu?

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—“Jínsiñelá Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bisáminan.” ³⁸ Niján gumádi weírigutimaabei, furúmiñeti gíñe lídaangiñe sun lugúmadin Búngiu. ³⁹ Áni le libíaman lídan uweíriguni lenége le, ítara líña. “Jínsiñe jamá bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.” ⁴⁰ Bián gumádi le, ligía ébuubei lun sun lilúrudun Moisés luma jarífudajan profétagu.

*¿Ca adügawagun Crístu?
(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)*

41 Sun añája lan fariséogu oúndaragu, 42 ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cásan jarítagubei libügürü Crístu le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia? ¿Cásan adügawagun?

Ába jaríñagun lun.

—Ladügawagun Davíd.

43 Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ída liñáti lagúarunbalin Davíd quei Abúremein, láu lubáfu Sífiri Sándu? Aríñagatiga Davíd.

44 Laríñajare Búngiu lun Nabúreme.

“Ñurúba núma lueígiñe noúnwenren daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

45 ¿Ída lubáti ladügawagun lan Davíd Crístu ánjein wá lubali Davíd guánarü Crístu Nabúreme?

46 Úati ni ában gayáraati loúnabun ni ában dimúrei, lúmagiñeti wéyu ligía, manígiti ni ában lun liábin álügüdaguei.

23

Líchugun Jesúsu jadúnrun fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54, 20.45-47)

1 Ábati laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu jáma jíbiri gürígia ja ñíbaña.

2 —Gabáfutiña arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu lun jafúnraanguagdüni líla lilúrudun Moisés. 3 Agáamba jumáña lubeíti, adüga jumeíme sun le jaríñagunbei jun, le jadügübei, mafálara jumeí ladüga aríñagatiña ában cátei, jadüga ámu.

4 Rújamuti gumádi joun gürígia queísi anügüni jürüti le siñábei lanügüniwa, ánjein jagía, madügüntiña ni cáta lun jíderaguniña gürígia luágu buri anügüni lánina lúrudu le jíchugubei jawágu.

5 Jadügüni sun cátei lun jaríjiña gürígia. Jínsiñeti joun lun jíchugun tirájüñü gáfu táu Lerérun Búngiu jeréberugu lúma luágu buri jarüna, lúma lun jadáúragun anáanguni to durúrutu.

6 Buséntiña járügüdüni lubuídun-ágei ubáraü lídan eígini lúma jalaü le jála weírigutiña tídan jalígílisin. 7 Buséntiña lun jabúsurun gürígia joun láu sarágu inébesei ümada, lun gíñe lagúarúniwa joun, “maésturugu”.

8 ‘Ánjein jugúya, mígira jumá lun laríñawagüniwa jun, “maésturugu”, ladüga sun jugúya ában jáu, áni ában rügüñein gíñe Jumaésturun, áu le Crístubei. 9 Maríñaga jumá gíñe “núguchi” lun ni ában wügüri ubouágu lídan ligáburi jagúaruni Búngiu le siélubei “Núguchi”. 10 Mígirun jugúyame lun

laríñawagúniwa jun “ábutigu” ladüga Crístu rügüñein Jábuti. 11 Le esériwidubei joun jíbiri, ligía weírigutimaabei jídan, 12 ladüga le anáanguti lúngua weíri, lünabudagüdüwaba, ánjein le anáanguti lúngua ünabu, laweíridagüdüwaba.

13 ‘¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu!, ladüga darú jumuti lubéneri arúejani le lánina siélu lueí jebélurun ámu, mebélú jugúyati, mígirun lun jebélurun ja busénbaña jebélurun.

14 ‘¡Fugiábugu jugúya, arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Gidá jumutu jában würiña ja jiláaña úmari jaweí, lúnti ibídiñewa lan, ába jadágun ayúmuraguni lun Búngiu le migínaguti. Ligía weíritimaabei lubeí jasúfurirun lueígiñe.

15 ‘¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Eíbuga jumúti múa, áfayaja jumeí barána álujaja gürígia lun jánigume, dánti le ibíja jumáali le jabúseerubei, ába jadügüniña gürígia jagía bián weíyaasu lúntima jóudin máfiougati sügü jáu.

16 ‘¡Fugiábugu jugúya, adúndejetiña maríjintiña! Aríñagatün luágu le lan gürígia íchuguti dimúrei, ánjein áfiñura tuágu témpulu mála lan líra, áni ánjein lan áfiñura luágu tigóluna témpulu, aná lan líra, lúnti lan lagúnfulirun. 17 ¡ibídiougua líña jáu, maríjin! ¿Cági weírigutimaabei, gólu ódi témpulu to adügüboun lun sagraubei lan gólu? 18 Aríñagatün giñe luágu ánjein lan íchiga gürígia dimúrei lun láfiñurun luágu latárü, mála lan líra, áni ánjein lan áfiñura luágu cátei le adágaragüdüwabei luágu latárü, aná lan líra, lúnti lan lagúnfulirun. 19 ¡ibídiougua líña jáu, maríjin! ¿Cági weírigutimaabei, cátei le luágubei latárü ódi latárü le adügübalin cátei ligía lun sagraubei lan? 20 Le áfiñurubei luágu latárü, máma rügüñein luágu latárü láfiñurun, láfiñuruña giñe luágu sun le ligíbuagubei latárü. 21 Le giñe áfiñurubei tuágu témpulu, máma rügüñein giñe tuágu témpulu láfiñura, láfiñuruña giñe luágu Búngiu le aganoúbei tídan. 22 Le giñe áfiñurubei luágu siélu, láfiñuruña giñe luágu lála Búngiu, lúma giñe luágu Búngiu le añúurubei luágu jalaü ligía.

23 ‘¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Adügatün díisi fáreinti láu jíduru le ménta, anísi, lúma comíno lun jíchugun ában fáreinti lun Búngiu, áni mebéresentün láu arúfudajani le weírigutimaabei lídan lilúrudun Búngiu, queí buri lun jadügüni sun cátei láu úraguni, lúma lun jagúdemedun gürígia jun, lúma lun jagúnfulirun lúma Búngiu. Ligía buri cátei le lúnbei jadügüni, mígirunga jumeíme jadügüni le líbiri. 24 ¡Jugúya, adúndejetiña maríjintiña jugúya le, áseija jumúti ában mínímini áni julútün ában caméyu!

25 ‘¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Adúgatün lun jarítangun gürígia luágu buídu lan jigáburyi. Ítara jíña quei wéru lúma asíedu le jachíbubei bougudigiñe libíti, ánjein múnadagiñe jibíti, buin jíña láu buri luweinamu-águu lúma íweruni. 26 Fariséogu maríjintiña. jarúmagüda jumeí wéru lúma asíedu lurágeirugugiñe furúmiñe, ábame giñe larúmadun bougudigiñe libíti.

27 ‘¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Ítara jíña quei umúajaü le afeíndijoúti láu jarúti bougudigiñe libíti, buídumeraüti larijín, ánjein lurágeirugugiñe, buin líña láu jábu jiláaña lúma sun luwúyeri iwíyei. 28 Ítara jíña, bougudigiñe jibíti, ma lubuídun jarijiniwa jagíbugiñe gürígia, ánjein múnadagiñe, buin jíña láu iyéerejabuni lúma wuríbani.

29 ‘¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Rújumuti dübü arítaguagüleime luágu jamúaja profétagu, wéndegüda jumeí umúajaü le jáni gürígia já meja buídubaña. 30 Ábati jariñangun. “Lun jamúga meja awánjeinjadiwa lan le jadáani binádu wagübürigu, míderangun wamútiña jamúga áfaraguaña profétagu.” 31 Láu líra, subúdiguatün júngua luágu jádaangiñetün lan ja áfaragubaliña profétagu jagía. 32 ¡Gumújumeiti jadügüni lé meja jagúmeserubei binádu jagübürigu adüga!

33 ‘¡Jéwegu! ¡Jarásan jéwegu! ¿Ída lubásan jeséfurun lueí asúfuriruni le lánina máfiougati? 34 Ligía nouñajaba lubeí profétagu, jáma ja chúbaña áu, jáma arúfudajatiña, jun. Áni jugúya, jáfaragubaña jádaangiñe, dágua jumáñame jíbiri luágu gurúwa, bei jumáñame jíbiri tidan jalígilisin juríu, eíbaaja jumáñame lídan sun fulásu. 35 Ítara lúba láburujan dúru juágun luágu sun jítaü le áwiyurubei jádaangiñe sun wügüriña buítiña ja jáfarawagúbaña, lúmagiñe meja Abél le richáguabei darí lúmoun Zacarías, liraü Berequías lé meja jáfarubei tabádinagua témpulu lúma latárü. 36 Ninárün jáu luágu láburujaba lan dúru jawágun gürígia ja lánina dan le luágu buri sun cátei le.

*Layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén
(Lc 13.34-35)*

37 ‘¡O jugúya Jerusalénna! ¡Áfaragua jumáaña profétagu, chügua jugúya dübü jawágun ja louñajabaña Búngiu láu ugánu buíti jun! ¡Sarágu weíyaasu nálugun natoúnigirunün quei tatoúnigiruniña gáyu tirájüñü lábugiñe tarúna, májatün! 38 Ígira láadün Búngiu, 39 áni nariñajare jun luágu maríjindügüya jumáadina lan queísi jasálbaragüle daríme lachúlürün dan lun jariñangun. “Biníwati le ñübinbei lídan líri Wabúreme Búngiu.”

24

Laríñagun Jesúsu luágu tagünrinchawagúba lan témpulu
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Dan le láfuridun Jesúsu témpulurugugiñe, leíbuga yebe, ligía jayábin láni disípulugu lúmoun, ába jarúfudun tuágun témpulu lun. ² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Arija jumútu sun to? Ninárün jáu luágu merédebei lan ni ában dúbü ligíbuagu dúbü, tagünrichawagúba sun to.

Seíni buri lubáragiñe lagúmuchun ubou
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24, 17.22-24)

³ Ábati jóudin luágu wübü Olívos, dánti ñun lan Jesúsu ñi, ába jóudin láni disípulugu agülülüja lúma, ába jariñagun lun.

—Buséntiwa lun bariñaguni woun ídaba lan tagünrinchawagúa témpulu. ¿Cába liseíni bagíribudun ubouágun, lúma lagúmuchagüle?

⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Toúnigi jumá lun úa lan ayéedutün, ⁵ ladüga sarágujaba ñübintiña aríñageina. “Áu Crístubei”, áni sarágujaba jayéedun. ⁶ Jugúya jagáambuba lamúri wuríbu yaráfa jun lúma ugánu luáguti buri wuríbu díseti jueí, manúfudedagua jumá. Lúnti ítara lan, mámagilíme lagúmuchagüle ubou líra. ⁷ Lageíndaguba ában ageíraü lúma ában, lawúribujaba ában fulásu lúma ában, ñíbei ilamaü, sándi, járabaganáli lídan sarágu fulásu. ⁸ Sun líra lagúmesejarügügili le lúnbei lasúfurirúniwa.

⁹ ‘Jugúyati, jedéregerúaba lun lúrudu lun jasúfurirawagüdün, lun gíñe jáfarawagúniwa jilágubei, jiyéeregedúba lun sun ubou nueígiñe. ¹⁰ Lídaanme dan ligía, sarágujaba eféridiruti jafiñen nuágu, ábame jeyéeregedún jóuniwagua, ábame jalúguragun jóuniwagua. ¹¹ Jachúlaaguba sarágu yeetíña aríñaga luágu profétagu jamá áni sarágujaba gürígia jayéedun. ¹² Ñíbei sarágu wuríbani daríme lun jeféridiruni sarágu jádaangiñe lánigu Búngiu ínsiñejabuni jádaangua. ¹³ Le asígiruti derégüdagu darí lúmoun lagúmujoun, lasálbarúba. ¹⁴ Lapúrichijoúba ugánu buíti le luáguti larúeijan Búngiu lídan sun ubou lun lasúbudirúniwa lídan sun fulásu, ligiaalímeti lagúmuchun ubou.

¹⁵ ‘Abürüjatí meja proféta Daniél luágu cátei iyéereguti le gagünrinchaguagüdadibei, dánme le jarijin chülüjali lan cátei le lídoun fulásu le sánduti—le alíjabei, gunfaráandalá—, ¹⁶ jámeti Judéabaña, lúntime janúrajan luágun buri wübü. ¹⁷ Léme tábulugubei lúban wéyu ligía, maráriralá aságara ni cáta múnadagiñe, ¹⁸ le áraabubei, magíribudalá ni abúdoun lanáangun. ¹⁹ ¡Fugiábugume würiña ja dageínatiña o ja lan gasáanigutiña ja gurágiña lídounme wéyu ligía! ²⁰ Amúriaja jumá lúma Búngiu lun máma lan lídan lidíliga ni lídan luwéyuri eméraaguni janúraja.

²¹ Ladüga ñabei sarágu sáfuri le úagili líbe lúmagiñe lagúmeserun uboú, úabei gíñe lárigiñe. ²² Lun jamúga madúraagun lubeí lan Búngiu dan ligía, úati jamúga ni ában asálbaruti, ladúraagubei jawágurügü ja lanúadirubaña lun lánigu jamá.

²³ ‘Ánjein lubeíti aríñawagua jun. “Niján Crístu” o “Ningitán lan”, mafiñera jumá, ²⁴ ladüga jayábinba ayéejatiña lun jarúfudagun jóungua camá Crístu, camá buri profétagu, áni jadaáguba oúnwenbun buri seíni lúma miláguru lun jeyédaguniña ja anúadira láañabaña Búngiu ánjaña gayára. ²⁵ Aríñaga náali le jun lubáragiñe lasúseredun, ²⁶ ligía lubeíti, ánjein aríñawagua jun. “Níjein Crístu yára lídan fulásu le mageírawati”, mídin jumá ñi, ánjaña aríñaga jun. “Niján ya rúmurugu”, mafiñera jumá. ²⁷ Quei larijiniwa labírichagun luegiñe ában oúbaü libíti siélu lun luágun le ában, ítara lúba dánme le niábin, aú le Wügüri Garaüwarügüti. ²⁸ Ábame láburujan ligáñi Búngiu jawágun gafígountiña quei wadúbi luágun úgubu jiláali.

Seíni buri lubáragiñe lagíribudun Crístu uboúagun

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33, 17.26-30, 34-36)

²⁹ ‘Lárigiñerügüme lásügürün wéyu buri lánina sáfuri ligía, ábame labúrigadun wéyu, marúnijalime játi, ábame jeíguadúnga warúguma ja siélubaña, ábame ladádagarun sun siélu. ³⁰ Ábamei jaríjini niseíni siélu, súnme gürígia wuríbatíña uboúagu, jayájujaba láu jaríjini niábinya, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lídan juánriñu siéluigiñe láu oúnwenbun ubáfu lúma uweíriguni. ³¹ Dánme línwirúniwa fídu rein, ábame noúnajaniña náni ánjeligu ja siélubaña lun jóundaruniña nánigu ja anúadira náañabaña lídaangiñe gádürü larígei uboú.

³² ‘Furéndeí jumeí jémpulu le tuáguti tídibu ígo. Dan le ñulúgili tilímun, ába laboúchun tubána, subúdi jumúti luágu yaráfaali lan lubáchouga. ³³ Ítara méme, dánme gíñe jaríjini sún buri cátei le, subúdi jumeí luágu yaráfaali lan niábin. ³⁴ Ninárün jáu, luágu lagünrinchawagúba lan sun ubúru le Jerusalén lubáragiñe jówegun gürígia ja lánina dan le. ³⁵ Lagúmuchaguba siélu lúma uboú, ánjein nerérun, merédebei magúnfulirúnga.

³⁶ ‘Ánjeinti luágu wéyu lúma óra le lúnbei nagíribudun uboúagun, ibídiñeti ni ca un, ni joun ánjeligu ja siélubaña, ni nun, áu le Liraü Búngiu, Búngiu rügüñein Úguchili asúbudirei.

³⁷ ‘Ítara queí meja lasúseredun lídan meja lidáni Noé, ítara lúba gíñe dánme le niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

³⁸ Lídan meja dan ligía, lubáragiñe ladíbirun uboú, jerédera meja gürígia eíga, áta, amárieidagua, íchaajaña jasánigu lun mariei, darí wéyu le lebélorunbei Noé tídoun ugúnein.

³⁹ Meféentiña, darí ladíbirun uboú, ába jañáradagun súngebui.

Ítara lúba gíñe dánme niábinya, áu le Wügüri Garaüwarügüti ubouágun. ⁴⁰ Lídaanme dan ligía, ñíbaña bián wügüriña áraabu, lanügüba ában, igirúame le ában según jafíñen nuágu. ⁴¹ Ñíbaña bián würiña amúlija, tanügüba ában, igirúame to ában.

⁴² Agágudúañu jumá, ladüga ibídiñeti jun cába lan óra niábin, áu le Jabúreme. ⁴³ Subúdi jumeí le, luágu ánjein lan jamúga lasúbudira tabúreme ában múna cába lan óra liábin jíweruti áriebu, leréderuña jamúga marúmugunga, mígirunti jamúga lun lebélorúniwa íweruja lúbiñe. ⁴⁴ Ligía aráanseñu jumá lubeí, ladüga léme óra magáradajan jumá, ligíame niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

*Músu le úaraguabei, lúma le múaragúnbei
(Lc 12.41-48)*

⁴⁵ Ítara jumá queísi músu úaraguati, gunfaráanda ligía, le lígirubei liyúbudiri lun laríjin jáu ja lúbiñebaña lun líchugun eígini joun lídan dan. ⁴⁶ Gúndaabei músu le dánme le liábin liyúbudiri ánjein ladárrira agúnfulira lúma lífisiute. ⁴⁷ Ninárün jáu luágu líchugubei lan liyúbudiri lun laríjin láu sun lumégen. ⁴⁸ Ánjein ában lubeí wügüri wuríbati músu ligía, ábame larítangun luágu lügili lan liábin liyúbudiri, ⁴⁹ ábame lagúmeserun ouseraña jíbiri músu wuríba, reidei ligíame eíga lúma áta jáma bacháruatiña, ⁵⁰ ábameti liábin liyúbudiri lídan wéyu le magúrabun láani, lídan óra le ibídiñeti lun. ⁵¹ Ábame líchuguni luweírin-ágei abeichúni luágu, lasíadireime lun máfiougatin úara jáma biángua tigíbu, ábame layájun, acünrijame lári.

25

Jémpulu jawáguti díisi würiña irájüñü

¹ Ába laríñangun Jesúsu.

—Ítara lubáti arúejani le lánina siélu quei díisi würiña irájüñü ja anügübaña jalámpun le gálati gási, ába jáfuridun lun jadúnragun lúma adári, ñüdüñ jamámuga úara lúma maréirugun. ² Seíngü jádaangiñe, maráanseruntiña, seíngü aráansetiña. ³ Ja maráanserunbaña, dan le janügünbalin jalámpun, manügüntiña ámu gási lueí le lídaanbei jalámpun, ⁴ ánjañati ja aráansebaña, barútiña jabúdein láu gási bougudin lueí le lídaanbei jalámpun. ⁵ Queísiti ladársarun adári, ába ladábudunga jágu súngubei, ába jarúmugun. ⁶ Queí buri luágu amídi áriebu, ligía lagaambúniwa agúaraguni. “Niteín adári, furíjuma adúnraguei.” ⁷ Sun würiña irájüñü jagía, ába jásaarunga, ába jagúmeserun aráansejei jalámpun. ⁸ Ába jaríñangun ja maráanserunbaña joun ja aráansebaña. “Rújuma murúsun lídaangiñe jigásin woun, ladüga léñeguchuña

walámpun.”⁹ Ába jariñagun ja aráansebaña joun. “Siñáti, ladüga louguabei woun, louguame jun. Jeíbagubei le ñí lubei lalúgurajoüa agáñija jumámuga júngua.”¹⁰ Léti añángüra lan ja maráanserunbaña agáñija gási, ligía liábin adári. Játi aráansebaña, ába jebélurun lúma maríeirugun, ába ladaurúniwa béna.¹¹ Lárigiñe, ligía jachülürün jíbiri würíña irájüñü jagía, ába jariñagun. “¡Wabúreme, wabúreme, darábei béna wabá!”¹² Ába laríñagun joun. “Nínárün jáu, ibídiñetün nun.”

¹³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Agágudúañu jumá, ladüga ibídiñeti jun cába lan wéyu, ni cába lan óra nagíribudun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ubouágun.

Jémpulu luáguti seínsu

¹⁴ Ítara líña arúejani le lánina siélu quei ában wügüri le dan lébei laráansejan lun ladügün weíyaasu lídoun ámu fulásu, ába lagúarun joun lumúsuniña, ába líchuguni liseínsun lábugiñoun jaríaaan.

¹⁵ Lun ában jádaangiñe, rúti quei buri seíngü-mílu fiádürü, quei buri bián-mílu lun ában, quei buri mílu lun ában. Lafánreinjani joun quei jabáfu lun jawádigimariduni. Ábati lídin luágu luweíyasun.¹⁶ Le músu le erésibirubei seíngü-mílu fiádürü, ába luwádigimariduni, ába lagáñeirun seíngü-mílu fiádürü ligíbuagun.¹⁷ Ítara méme le erésibirubei bián-mílu, gáñeiti bián-mílu lánwoun.¹⁸ Ánjeinti le erésibirubei mílu, ába lídin, ába lachígin ában júyu, ába larámuduni liseínsun liyúbudiri ñi.

¹⁹ ‘Sarágu dan lárigiñe, ába lagíribudun iyúbudiri, ába lagúmeserun aráanseja jáma luágu seínsu.²⁰ Furúmiñe, ába liábin le erésibirubei seíngü-mílu fiádürü, ába ledéregeruni lun liyúbudiri láu seíngü-mílu le lagáñeirubei ligíbuagun, ába laríñagun lun. “Niyúbudiri, seíngüñein-mílu fiádürü bíchugun nun, niján seíngü-mílu nagáñeirun ligíbuagun.”²¹ Ába laríñagun iyúbudiri lun. “Buíti, ában músu buíti amürü, úaragua, quei úaragua bubei lídan le murúsunrügüti, níchiga gíbetimaati lábugiñe baríaaan. Queímoun, gúnda amürüme úara núma.”²² Lárigiñe, ába liábin le erésibirubei bián-mílu fiádürü, ába laríñagun. “Niyúbudiri, biámañein-mílu fiádürü bíchugun nun, niján bián-mílu nagáñeirun ligíbuagun.”²³ Ába laríñagun liyúbudiri lun. “Buíti, ában músu buíti amürü, úaragua, quei úaragua bubei lídan le murúsunrügüti, níchiga gíbeti lábugiñe baríaaan. Queímoun, gúnda amürüme úara núma.”²⁴ Ligía liábin le erésibirubei mílu fiádürü, ába laríñagun lun liyúbudiri. “Niyúbudiri, subúdigubei numúti luágu wügüri ban jéreguti, alúbaja ban le ñí lumuti mábunagun ban, abúdaja amürü le ñí

lumuti machágarun ban ni cáta. ²⁵ Ligía nanúfudedunbei, ába nídin arámudei biseínsun lábugiñe múa. Niján le báni.” ²⁶ Ába laríñagun iyúbudiri lun. “Músu wuríbati, moúnti. Subúdigubei bíñein luágu alúbaja nan le ñí lubei mábunagun nan, abúdaja áu le ñí lubei machágajan nan ni cáta. ²⁷ Ligía lúnti lubei jamúga bíchuguni niseínsun báncürugun lun dan lan jamúga nagíribudun, nerésibiruni le náni láu agáñeiruni.” ²⁸ Ába laríñagun joun ja ñíbaña. “Gidájumei seínsu le lúmabei lueí, rújumei lun le láubei díisi-mílu, ²⁹ ladüga le adügübei buíti láu le lúmabei, líchugúba lánwoun lun, ábanme lígiragun lun, ánjein le madügübei buíti láu murúsun le lúmabei, lagídarúaba lueí. ³⁰ Músuti moúnti le, fíjumei lídoun lubúriga le bougudibei, le ñíba lubei layájua, acünrijame lári.”

Jagúseragüdüniwa sun gürígia

³¹ ‘Dánme nagíribudun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ubouágun, niábinba quei urúei geyégu ánjeligu náu, ábame nañúurun luágu nála láu uweíriguni lun nagúseragüdüniña sun gürígia. ³² Ábame jóundaragun gürígia ja lílana sun fulásu nigíbugiñe, ábame nafánreinraguniña jawáriuagua quei lafánreinraguniña jóuniri mudún, mudún jádaangiñe gábara. ³³ Ja richáguabaña ligíbugiñe Búngiu, ábame níchuguniña lueígiñe nouñwenren, ja wuríbabaña ligíbugiñe Búngiu, lueígiñebaña nubaüna. ³⁴ Naríñagame joun ja lueígiñebaña nouñwenren. “Jigouúgu, jugúya le biní laalíbei Núguchi, resíbi jumeí arúejani le aráanserúbei jubá lúmagiñe ladügüni Búngiu ubou. ³⁵ Ladüga dan le nalámachunbei, rütün eígini nun, dan le namágürabudunbei, rütün dúna nun, dan le eíbugañaja nubeí quei chülüdügüti, rütün múna nun. ³⁶ Dagáti manáanguni nuágu, rütün anáanguni nun, dan le nasándirunbei, ñüdüntün aríjana, dan le nadaürünbei, ñüdüntün aríjana.” ³⁷ Ábameti jaríñagun richáguatiña jagía nun. “Wabúreme, ¿ída bugagí waríjabu láu ilámaü, ába wíchugun eígini bun? ¿ída bugagí waríjabu láu mágürabu, ába wíchugun dúna bun? ³⁸ ¿Ída bugagí waríjabu quei chülüdügüti, ába wíchugun múna bun? ¿o manáangunga, ába wíchugun anáanguni bun? ³⁹ ¿Ída bugagí waríjabu láu sándi o furísunrugu, ába wouúdin aríjabu?” ⁴⁰ Ábame naríñagun joun. “Nínárün jáu, furúmieguarügü cátei le jadügübei lun ában jádaangiñe namúlenu, ca lan lúnabunbei, nun méme jadügei.”

⁴¹ ‘Naríñagameti joun ja lueígiñebaña nubaüna. “Díse jumá nueí, jugúya le lúnbei jasúfurirun lun sun dan, jeíba lídoun wátu geméti le méñeguchadibei, le aráanserúbei lubá Máfia jáu lánigu. ⁴² Ladüga dan le nalámachunbei, míchutün eígini nun,

dan le namágürabudunbei, míchutün dúna nun. ⁴³ Eíbugatina quei chülüdügüti, míchutün múna nun, mégeitina anáanguni, míchutün nun, sánditina, daüwa áu, mídintün aríjana.” ⁴⁴ Ábame jaríñagun wuríbatíña jagía nun. “Wabúreme, ¿ída bugagí waríjabu láu ilámaü o mágürabu, o quei chülüdügüti, o manáangunga, o láu sándi, o furísunrugu, míderagun wamútibu?” ⁴⁵ Naríñagame joun. “Nínárün jáu, luágu furúmieguaügü lan cátei le madügün jubei joun gürígia, ca lan lünabunbei, madügün jumúti gíñe nun.” ⁴⁶ Ábamei jóudin ja máfiougatin lun jasúfurirun ñi lun sun dan, jámeti richáguabaña ligíbugíñe Búngiu, ábame jóudin siélun lun jagúndaarun ñi lun sun dan.

26

Aráansejani lun lárügüdüniwa Jesúsu
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Dan aríñaga láali Jesúsu sun cátei le, ába laríñagun joun láni disípulugu.

² —Quei jasúbudiruni, bián wéyu lárígíñe le, ligíame fédu le páscua, áni nedéregerúaba, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun nádarawagún luágu gurúwa.

³ Ába jóúndaragun jábutigu fádirigu, arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu tigíbugíñe lúban Gáifasi, fádiri le íñutimaabei. ⁴ Ñi jaráanseja luágu Jesúsu lun járügüdüni láu yéguaü, lun jáfaruni jilágubei. ⁵ Jaríñagati.

—Máma látia fédurugu lueí jachágaragun gürígia.

Tájuduraguni ában würi lábulugu Jesúsu
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Betaníañein Jesúsu, lúbiñe Simón lé meja gawágubei gumeín luágu sun lúra, ⁷ ába tiábin ában würi luágun, gámeina tugúya ában lágei ibíñei le weíríti lisérun. Dan luáguñein lan dábula Jesúsu, ába téseruni ibíñei ligía lábulugun. ⁸ Dan jaríjinbaalin disípulugu cátei le, ába jamágundarun, ába jaríñagun.

—¿Cámesan leféridirúa le ítara? ⁹ Gayáraati jamúgagu lálugurúniwa le luágu sarágu seínsu lun jíderawagún gudémetiña.

¹⁰ Ába lagáambuni Jesúsu le jaríñagubei, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jañáwurija tun würi to? Cátei buíti le tadügübei. ¹¹ Súnwandan yábaña lan gudémetiña júma, ánjein áu, mámaba súnwandan júma nan. ¹² Le tadügübei würi to láu téseruni ibíñei le nuágun, taráanseruñádina lubá nábunúniwa. ¹³ Nínárün jáu luágu le lan ñi lumuti lapúrichijoúa ugánu luáguti asálbaruni lídan sun ubou, labájüdawagúaba gíñe le tadügübei würi to, lun larítawagún tuágu.

Lalúguruni Júdas Jesúsu
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Ába lídin ában jádaangiñe dúusu disípulugu, le gíribei Júdas Iscarióte, adímureja jáma jábutigu fádirigu. ¹⁵ Ába laríñagun joun.

—¿Atiribei jíchugun nun ánjein nedéregera Jesúsu jun?

Ába jíchugun darándi murúsun pláta lun. ¹⁶ Lúmagiñeti óra ligía, ába lálujan Júdas ída lúba lan luwúyeri ledéregeruni Jesúsu joun.

Lagúmujoún leígin Jesúsu jáma lánigu
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Le furúmiñeti wéyu lídan fédu le ñí lubei teigúa fein magánatu ísi, ába jayábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¿Jalía babúseera waráanserun lun ñíba lan wadügei eíginí le lánina páscua?

¹⁸ Ába laríñagun joun.

—Jeíba ubúru, lúbiñe ítaga wügüri, ábame jaríñagun lun. “Ítara líña laríñagun Maésturu. Yaráfaali nórate, búbiñeba nefédujei páscua jáma náni disípulugu.”

¹⁹ Ába jadügüni disípulugu quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eíginí le lánina páscua.

²⁰ Dan le lagüñedunbei, ába lañúurun Jesúsu luágu dábula jáma lání dúusu disípulugu, ²¹ súnti añája lan eíga, ába laríñagun joun.

—Nínárün jáu luágu lalúgurubadina lan ában jídaangiñe.

²² Ábati jajírudagun, ába jagúmeserun álügüdei ában ában.

—Nabúreme, ¿nugúya funásan?

²³ Ába laríñagun joun.

—Le éderutu leígan fein núma lídan asíedu, ligiába alúgurana. ²⁴ Nídiña, áu le Wügüri Garaüwarügüti, luágu üma le uágubei tariñaga Lerérun Búngiu, áni ¡fugíabutia wügüri le alúgurutina! Buítimaati jamúga lun magüriajouágubei lan.

²⁵ Ábati ladímurejan Júdas, ába lálügüdajan.

—Maésturu, ¿nugúya funásan?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, bugúya.

²⁶ Dan añája lan eíga, ába lanügünun Jesúsu fein lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, lásun lagúbachagunun, ába líchugunun joun lání disípulugu, aríñageina.

—Jóujuma, núgubu le.

²⁷ Lárigiñe, ába lárügüdün ában wéru buin táu diweín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lásügüragüdüni joun, aríñageina.

—Gurájuma lídaangiñe le, sun jugúya. ²⁸ Níta le, le añúragüdübalin iséri darádu, le giñe áwiyrubei joun sarágu gürígia lun ferúdunawa lan jafígoun. ²⁹ Naríñajare jun luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme wéyu le lúnbei nátunun iséri tuwúyeri diweín júma lídan larúeijan Núguchi Búngiu yágüta siélu.

Laríñaguni Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro láu
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Lárigiñe jerémujani urému luágu Búngiu, ába jóúdin luágu wübü Olívos. ³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Sun jugúya, jasándiraguba júngua láu magúraasuni nuágu áriebu le, ladüga laríñajare tídan Lerérun Búngiu. “Náfarubei jóuniri mudún jilágubei, ábame jeréderun mudún chagágu.”

³² Lárigiñeme násaarun lídaangiñe oúweni lúnya nabágaridun, ní diba Galiléa jubáragiñe.

³³ Ába laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati járügüdüñ súngubei magúraasuni buágu, nugúya no.

³⁴ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu áriebu méme lan le, lubáragiñe layúgurujan gáyu, beyéedaguba náu ürüwa weíyaasu.

³⁵ Ába laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati noúnwen búma, meyéedagunbadina báu.

Ligia méme giñe jaríñaga sun disípulugu.

Layúmuragun Jesúsu lun Búngiu, Getsemaní
(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Ábati lachülürün Jesúsu jáu láni disípulugu lídoun ában fulásu gíríti Getsemaní, ába laríñagun joun.

—ñurújuma ya, neíbuga ayúmuragua lun Búngiu yára.

³⁷ Ába lanügüni Pédro jáma bián lirájüñü Zebedéo lúmagua, ába jagúmeserun asándira íruni lúma tigári anígi. ³⁸ Ábati laríñagun joun.

—Sandítina ában íruni le lánina oúweni tídan nuwáni. Reídei jumá ya, agágudúañu jugúyame núma.

³⁹ Ábati lídin Jesúsu lubáruaguóun mémeraü, ába lájuduragun láu ligíbu múarugun, ába layúmuragun lun Búngiu ítara.

—Núguchi, ánjein gayára lubeí, adügabá lun masúfurirun náani cátei le lúnbei nasúfuriruni, mámalá quei nabúseerun, queílá babúseerun.

⁴⁰ Ábati lagíribudun le ñíjin jabeí láni disípulugu, ába ladáriruniña arúmuga, ába laríñagun lun Pédro.

—¿Siñátisán buga jeréderun agágudúañu núma ni ában óra? ⁴¹ Agágudúañu jumá, ayúmuragua jugúyame, máburujan jumámuga lídoun íchajóuni lun jeféridiruni jafíñen nuágu.

Inárüni luágu ánja tan juwáni lun cátei le buídubei, ánjeinti júgubu, débiliti.

⁴² Ábaya lídin luágu libíaman weíyaasu, ába layúmuragun ítara.

—Núguchi, ánjein siñá lubei masúfurirun náani le lúnbei nasúfuriruni, adügüwalá bugúndan.

⁴³ Ábaya lagíribudun, ábaya ladáriruniña láni disípulugu arúmuga ladüga weíríjali lidábu jágu. ⁴⁴ Ába lígiruniña, ábaya lídin ayúmuragua luágu lürüwan weíyaasu, aríñageina méme dimúrei ligía. ⁴⁵ Ábati lídin le ñíjin jabeí láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—¿Jarúmuguña mémesan, eméragua jugúya? Chülüjali óra lun nedéregeruníwa, áu le Wügüri Garaüwarügüti, jájaburugun gafígountiña. ⁴⁶ Sarájuma, queímoun lubároun le lúnbei lalúgurunina, níteeli.

Janügüni Jesúsu adáüra

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Ñígili Jesúsu adímureja, ligía liábin Júdas, le ábanbei jádaangiñe dúusu disípulugu, jáu sarágu gürígia táu efeín lúma wéwe. Jayábin lueigiñe jóubadina jábutigu fádirigu jáma wügüriña weírigutiña lídan jafiñen juríu. ⁴⁸ Aríñagaaliti buga Júdas joun.

—Le nachúurun, ligía, járügüdeime.

⁴⁹ Ábati layárafadun lun Jesúsu, ába laríñagun.

—¡Buíti güñoun, maésturu!

Ába lachúurun. ⁵⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Numáda, ¿ca bálugubei?

Ábati jayábin, ába járügüdüni Jesúsu, ába janügüni adáüra.

⁵¹ Ábati laságarunun ában jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu lefeínte, ába láchuguni ában larígei lumúsun fádiri le íñutimaabei.

⁵² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Areídabouñ befeínte, ladüga sun ja áfarajatiña táu efeín, táuba giñe efeín jáfarúa. ⁵³ ¿Ibídíñeti bun luágu ánjana lan jamúga busén, gayára lan namúriajan ürüwa-wein-díisi-mílu jádaangiñe láni Núguchi ánjeligu, áni loúnajañanu lan jamúga? ⁵⁴ Lun jamúga nadügüni ítara, ¿ída lubági lagúnfulirun le tídaanbei Lerérun Búngiu to aríñaguboun luágu lúnti lan lasúseredun le ítara?

⁵⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun mútu jagía.

—¿Jiábin táu efeín lúma wéwe lun járügüdünina camá jamuga jíwerutina? Ságüñaja wéyu nañúurun témpulurugu jagánagua arúfudaja, madaü jumútina. ⁵⁶ Wel, lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le jaríñagubei profétagu tídan Lerérun Búngiu.

Ábati jígiruni sun disípulugu Jesúsu lábugua, ába janúrajan.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Ja adáürübalin Jesúsu, ába janügüni ligíbugiñoun Gáifasi, fádiri le íñutimaabei, le ñí lubei adámurigu jamá arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma wügüriña weirigutiña lídan jafíñen juríu.

⁵⁸ Ánjeinti Pédro, falá lumuti dísegiñe darí түbürürugun lúban fádiri le íñutimaabei le ñíjin lubei lebélera, ába leréderun ñun jáma oúnigirutiña témpulu lun laríjin jalíaba lan lébeda cátei le.

⁵⁹ Jáluajati jábutigu fádirigu, jáma sun jíbiri líñun-ágei lúrudu lidúnrun Jesúsu láu iyéeni lun gayáraabei lan jasiádiruni lun loúnwen, ⁶⁰ madáritiña, láu sun sarágu jáña lan gürígia ñüdüntiña aríñaga iyéeni luágu. Agúmujuóni, ligía jayábin biáma yéetiña íchiga fe luágu, ⁶¹ ába jaríñagun.

—Aríñagati wügüri le luágu gayára lan lagünrichagunun láni Búngiu témpulu, ábaya lánme laráramagüdünun lídan ürüwa wéyu.

⁶² Ábati laráramun fádiri le íñutimaabei, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Moúnabuntíbusan ni cáta? ¿Cáteigi le, le aríñawagúbei buágu?

⁶³ Reídeiti Jesúsu maníñu. Ábati laríñagun fádiri le íñutimaabei lun.

—Luágu líri Búngiu le wíwanbei báfiñura lun baríñaguni inárüni. Aríñagabei woun ánjein amürü lubei Crístubei le Liraü Búngiu, le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia ubouágu.

⁶⁴ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu, quei baríñaguni. Aríñagatina giñe jun luágu jaríjubadina lan, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu le Súnti Gabáfu, jaríjubei giñe niábin lídan juánriñu siélugiñe.

⁶⁵ Ábati lajeíridagunun fádiri le íñutimaabei lanáangun, le ligáni, ába laríñagun.

—¡Anába láali wügüri le Búngiu láu lerérun! Mabúserunjadiwa ámu lun líchugun fe luágu, agáamba jumáli anábuni le laríñagubei, ⁶⁶ ¿ída líña jaríjin lun?

Ába jaríñagun.

—Gadúnrunti, lúnti loúnwen.

⁶⁷ Ábati jásuéraguni ligíbu, buleísei jameí, jíbiri, ába jagáyuajan ligíbuagun, ⁶⁸ ába jaríñagun lun.

—Quei amürü lan Crístubei, jaríñaga beígia ca lan agáyuajabei buágu!

Jaríñagunbei lun ítara ladúga gürágu líña lan lágu.

Laríñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun
(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Súnti lasúseredun sun cátei le, ñun líña Pédro bougudi túbürürüругу lúban fádiri le íñutimaabei, ába tiábin ában esériwijatu luágun, ába taríñagun lun.

—Bugúya, lúmañadibútia giñéñaja Jesúsu le Galiléana.

⁷⁰ Ába leyéedagun Pédro jagíbugiñe súnгubei, ába laríñagun.

—Ibídiñeti nun ca lan uágu badímureja.

⁷¹ Leíbuga yebe Pédro luágun béna, ligía taríjini ábanya, ába taríñagun joun ja ñíbaña.

—Eyéri le, lúmañajañein giñe Jesúsu le Nazarétna.

⁷² Ábaya leyéedagun Pédro láu fiñún, ába laríñagun.

—Ibídiñeti wügüri ligía nun.

⁷³ Murúsun lueigiñe, ába jayábin ja ñíbaña lúmoun Pédro, ába jaríñagun lun.

—Inárüni luágu ában lan jádaangiñe amürü, arijúati luágu ligáburi badímurejan.

⁷⁴ Ába lagúmeserun íñaragua lúngua aríñaga láu fiñún.

—¡Ibídiñeti gürígia ligía nun!

Lídan méme óra ligía, ába layúgurujan ában gáyu. ⁷⁵ Ábati larítagun Pédro luágu le laríñagubei Jesúsu lun. “Beyéedaguba náu úrúwa weíyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu.” Ába láfuridun Pédro ñígiñe, ába layájuajan láu igárigu.

27

Ledéregerúniwa Jesúsu lun Piláto
(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Dan larúgadunbei, ába jadámuridagun sun jábutigu fádirigu jáma wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu aríja cába lan jadüga lun lasíadirúniwa Jesúsu. ² Ába janügüni gürágu, ába jedéregeruni lun Póncio Piláto le gumádimati.

Loúnwen Júdas

³ Dan le laríjinbei Júdas, le alúgurubalin Jesúsu, luágu siádi jamáali lan Jesúsu lun loúnwen, ába laságüríjan, ába láguyügüdüni darándi murúsun pláta ligía joun jábutigu fádirigu lúma joun wügüriña weírigutiña, ⁴ ába laríñagun joun.

—Afigounjaadina láu nedéregerun ában wügüri madúnrunti lun loúnwen.

Ába jaríñagun lun.

—¿Cámeги le warúma? ¡Bugúya lun baríjini líra!

⁵ Ába lachágaruni Júdas seínsu ñi témpulurugu, ába lídin átigiragua lúngua.

⁶ Ába jabúduni jábutigu fádirigu seínsu ligía, ába jaríñagun.

—Siñáti wíchuguni seínsu le tídoun gáfu to lágei liseínsuna Búngiu ladüga lebégi ouweni.

⁷ Ába júaradun lun lagáñijoún lufúlasun ában wügüri le adágubei barámbi láu seínsu ligía lun jábunajoún teréncha ñi. ⁸ Ligía Lufúlasun Jítaü lubei líribei fulásu ligía chülü lúmoun dan le. ⁹ Ítara líña lagúnfulirun lé meja laríñagubei proféta Jeremías. “Barü jamuti daránde murúsun pláta ligía, ebégi le jíchugubei Israelítagu luágu wügüri ligía, ¹⁰ ába jagáñijani lufúlasun ában wügüri le adágubei barámbi láu, quei laríñaguni Nabúreme nun.”

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Barüwati Jesúsu ligíbugiñoun gumádimati, le gírubei Piláto, le álügüdübalin.

—¿Amürüsan Jarúeitebei Juríu?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu quei baríñaguni.

¹² Dán buriti jíchugun jábutigu fádirigu jáma wügüriña weírigutiña lidúnrun, moúnabuntija Jesúsu ni cáta. ¹³ Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Magáambun bumútisan le jaríñagubei buágu?

¹⁴ Moúnabunti Jesúsu ni cáta, ábati laweíridun lanígi gumádimati.

Lasiádirún Jesúsu lun loúnwen

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

¹⁵ Gagáburi lumúti mejáti gumádimati lígiragüdün ában adaürüti joun gürígia lídan fédu, furúmieguaügü adaürüti le jamúriajan lúma. ¹⁶ Níñeinti ában adaürüti, díseti leibaajan líri, gíruti Barabási, ¹⁷ dánti le adámuriñujaña lan sun gürígia, ába lálügüdüniña Piláto.

—¿Ca jabúseerubei nígiragüdün jun, Barabási, ódi Jesúsu le únbei laríñawagua Crístu?

¹⁸ Líridubalin gíñe Jesúsu ladüga subúdi láali lan luágu ladüga lan jagímugan lun jedéregerei.

¹⁹ Sun ñun lan Piláto luágu lála le lánina agúseruni, ába toúnajan lúmari aríñaga lun. “Madügabá ni cáta láu gürígia úraguati le, ladüga gewéreditina buga ában uwénedi wuríbati áriebuga buga ladüga gürígia le.”

²⁰ Ába jádaruni jábutigu fádirigu jáma wügüriña weírigutiña jádoun gürígia lun jamúriajan lun láfuridun Barabási, lun lafarún Jesúsu. ²¹ Ábaya ladímurejan gumádimati joun sun gürígia jagía, ába laríñagun joun.

—¿Ca jádaangiñe biángubei jabúseerubei lun nígiragüdüni jun?

Ába jaríñagun.

—Barabási.

²² Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cábati nadüga láu Jesúsu le únbei laríñawagúa Crístu?

Ába jóunabun súngubei.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²³ Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cáti wuríbati ladügübei?

Ábatima jagúaragun.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²⁴ Dan le laríjinalin Piláto luágu siñá lan ladügün ni cáta lueídügüya chagáguau, ába lamúriajan dúna, ába lachíbuni lújabu jagíbugiñe gürígia, aríñageina.

—Máma áu lúnbei naríjin láu loúnwen wügüri madúnrunti le, jugúya lun jaríjini ñi.

²⁵ Ába jaríñagun sun gürígia.

—¡Wagía jáma warájüñü, wanügüba furúmiegurügü dúru wawóuguoun luágu loúnwen!

²⁶ Ábati lígiragüdüni Piláto Barabási, ába loúnajan abeíchei Jesúsu, ába ledéregeruni lun ládarawagún luágu gurúwa.

²⁷ Lárigiñe, ába janügüni lisúdaaranigu gumádimati Jesúsu tídoun lúban Piláto, ába jóundaraguagüdüniña sun súdeara geyégua láu. ²⁸ Ába jarágachunun lanáangun, ába jíchugun ában anáanguni funátu luágu, ²⁹ ába jíchugun ában rídi láuti jíyu lábulugu, lúma ában mabúru lújaburugu le loúnwenren. Ábati jájuduragun ligíbugiñe, ába jéjerajan láu, ába jaríñagun lun.

—¡Gabágarilá Jarúeite Juríu!

³⁰ Ába gíñe jásueraguni, janügeija mabúru ligía, jíchaaguei lábulugu. ³¹ Lárigiñe jéjerajan láu ítara, ába jagídarunun anáanguni funátu lueí, ába jadáürünun lanáangun luágu. Ába janügüni lun ládarawagún luágu gurúwa.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Dan le áfurideina jáña lan, ába jadúnragun lúma ában wügüri Cirénena, gíríti Simón, ába jafósurunni lun lanügüni lugúruwan Jesúsu.

³³ Ítara líña jachülürün lídoun ában fulásu gíríti Gólgota, líla líra, Lufúlasun Lábu Ichügü. ³⁴ Ñi jíchiga diweín láu árani tidan lun Jesúsu lun látunun, jóucharügü lumútu, mátun lumútu.

³⁵ Dan le dágua jamáali luágu gurúwa, ába jájurerun súdeara ubúnuruni lun jafánreinjanun lanáangun Jesúsu jádaangua. Ítara líña lagúnfulirun lé meja labürüjabei proféta. “Ájureratiña ubúnuruni lun jaríjin cába lan jádaangiñe erédera

táu nanáangun.” ³⁶ Ába jañúurun ñi lun jounigiruni. ³⁷ Ába jíchugun ában abürüjóuni lougiñe lichügü le ñi lubei lariñaga ca lan lidúnrunbei. Abürüjóuni ligía ítara líña. “Jesúsu le, le jarúeitebei juríu.”

³⁸ Dáwaguatiña giñe bián jíwerutiña luágu gurúwa lúma, ában lueigiñe louñwenren, ában lueigiñe lubaúna. ³⁹ Já buriti ásügürübaña ñigiñe, ába janábuni, ába jánjingichuni jachügü, ⁴⁰ aríñageina.

—Bugúya le gayáraabei bágurunun témpulu ábaya baráramagüdünnun lídan ürüwa wéyu, sálbaguabá búngua. Ánjein Liraü bubei Búngiu, raríba lueigiñe gurúwa.

⁴¹ Ítara líña giñe jéjerajan jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, fariséogu, jáma wügüríña weírigutiña, láu, ábaja jaríñagun jámagua.

⁴² —Sálbati ámu, ánjein lúngua, siñáti lasálbaragun. Ánjein ligía lubei Jarúeitebei Israelítagu, raríla lueigiñe gurúwa, afíñe wamámuga luágu. ⁴³ Rúlaali lafíñen luágu Búngiu, sálbaleíti Búngiu guetó ánjein inárüni lubei luágu jínsiñe lan lun, quei aríñagaali lan woun luágu Liraü lan Búngiu.

⁴⁴ Anába jamúti giñe jíwerutiña ja dáwaguñubaña luágu jagúruwan úara lúma.

Louñwen Jesúsu

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Ábati labúrigadun sun fulásu lúmagiñe amídirugu dari ladaünrún ürüwa rábounwéyu. ⁴⁶ Quei buri óra méme ligía, ába lagúaragun Jesúsu jére.

—Elí, Elí, ¿láma sabáctani? —líla líra. Nubúngiute, Nubúngiute, ¿cásan uágu bígirana?

⁴⁷ Ñíñanu agáambuti jádaangiñe ja ñíbaña, ába jaríñagun.

—Lagúajaña wügürí le lun proféta Elías.

⁴⁸ Ába lídin ában jádaangiñe eíbaagueina anüga ában mudúsi, lárigiñe ladüdüragüdüni táu diweín garüjütu ába líchuguni luágu ában wéwe, ába línchunun lun lun lachúrunun. Ába lachúrunun.

⁴⁹ Ába jaríñagun ja jíbiri.

—Ígirabeí, waríja ánjein ñübin Elías asálbarei.

⁵⁰ Ábaya ladügün Jesúsu ában agúaraguni jéreti, ábati louñwen. ⁵¹ Lídan óra ligía, ába tajeíridagun tubélun témpulu lídan bián murúsun, íñugiñe lun ünabun. Ába ladágarun ában járabaganáli, ába láwarajan dübü. ⁵² Ába lánjunrenchúnga umúajaü, ágyuguatiña sarágu jádaangiñe afíñetiña luágu Búngiu já meja jiláguaañábaña. ⁵³ Ába jáfuridunga lídaangiñe jamúaja lárigiñe lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni. Ába jebélurun lídoun

ubúru gu Jerusalén le biníwabei, le ñí lubei jaríjaña sarágu gürígia.

⁵⁴ Léti jábuti súaara jáma súaara ja oúnigirubalin Jesúsu, dan jasándirunbalin járabaganáli lúma dan jaríjinbaalin líbiri buri cátei le asúseredubei, ába janúfudedagun sarágu, ába jaríñagun.

—Inárüni, Liraü Búngiu wügüri le.

⁵⁵ Ñíñanu sarágu würíña aríagua dísegiñe, ja afálarubalin Jesúsu lúmagiñe Galiléagiñe íderagua jameí. ⁵⁶ Ñíñoun María Magdaléna jádan, María to lúguchu Jacóbo lúma José, túma jáguchu lirájüñü Zebedéo.

Labunúniwa Jesúsu

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Dan le agúñedeina líña lubeí, ába liábin ában wügüri rísiti gíríti José, lídaangiñeti fulásu le gíríbei Arimatéa, jádaangiñeti giñe ja afálarubalin Jesúsu. ⁵⁸ Ábati lídin aríjei Piláto, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma. Ábati laríñagun Piláto lun líchugúniwa lun, ⁵⁹ ába lanügüni José, ába louburaguni tídan ában gamísa jarúmatu. ⁶⁰ Ába líchuguni lídoun lumúaja iséri lé yebe lachígagüdübei lubárua luágu dübü. Lárigiñe ladáuruni umúajaü láu ában dübü weíríti luágu lubéneri, ába lídin. ⁶¹ Ñíñounti María Magdaléna túma to ában María ñun ligíbugiñe umúajaü.

Oúnigirutiña ligíbugiñe lumúaja Jesúsu

⁶² Larúgan, lárigiñe aráansejani lubá luwéyuri eméraaguni, ába jóudin jábutigu fádirigu jáma fariséogu aríjei Piláto, ⁶³ ába jaríñagun lun.

—Wábuti, jarítagua wamúti luágu aríñaga lán meja yéeti ligíra dán meja moúnwengili luágu lásaaruba lan luágu lürüwan wéyu lárigiñe loúnwen. ⁶⁴ Oúnajagubeibá achoúrurei umúajaü daríme lürüwan wéyu, mayábin jamámuga láni disípulugu áriebu íwerujei lúgubu, ábame jaríñagun joun gürígia luágu saráali lan. Weírítimaajalímeti lagúmujoún iyéeni le sügü láu le furúmiñeti.

⁶⁵ Ába laríñagun Piláto joun.

—Barújuma fiú súaara, jeíba choúru jumeí umúajaü le lubuídun-ágei juáraati.

⁶⁶ Ábati jóudin, ába jachoúruruni dübü le luágubei umúajaü, ába jígiruniña súaara lun jóunigiruni.

28

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe oúweni

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Dan le lásügürünbei luwéyuri eméraaguni áni arúgadeina líña dimáasu, ába jóudin María Magdaléna túma to ában María

aríjei umúajaü. ² Sódini, ába ladágarun ában járabaganáli jéreti óra ligía láu larárirun ában láni Wabúreme ánjeli siélugiñe, ába liábin luágun umúajaü, ába lagídaruni dübü le áubei ladaurúa, ába lañúurun luágu. ³ Mirítí ánjeli ligía quei ában labírjanoúga, tiábin lanáangun, jarú jarú. ⁴ Dan le jaríjinbalin súdaara, ába jadádagarun láu anúfudei, ába jeréderun camá jiláguaaña. ⁵ Ábati lariñagun ánjeli ligía joun würiña jagía.

—Manúfude jumá. Subúsiiti nun luágu jáluajañein lan Jesúsu le ádarawagúbei luágu gurúwa. ⁶ Úati ya, saráli quei lariñaguni. Jigoúgu jaríjei fulásu le ñíjin lubei líchugúa, ⁷ ábame jídin furése, ábame jariñagun joun láni disípulugu luágu saráli lan, luágu níngiran lan jubá jubá Galiléoun, ñíba jaríjei. Niján ugánu lé buga lúnbei nariñaguni jun.

⁸ Ába jóúdin würiña jagía oúfudagueina, láu anúfudei lúma sarágu ugúndani, ába jóúdin eíbaagueina aríñagei joun disípulugu. ⁹ Súnti añája lan luágu ũma, ligía larúfudagun Jesúsu lúngua joun, ába labúsurun joun. Ábati jayárafadun lun, ába jájuduragun lun, ába jóúburuni lugúdi. ¹⁰ Ába lariñagun joun.

—Manúfude jumá. Jeíba awísaraña nánigu lun jóúdin Galiléoun, luágu ñíba lan jaríjana.

Cátei le jabájüdagubei súdaara

¹¹ Dan le jóúdiña lubei würiña, ligía jóúdin jádaangiñe súdaara ja oúnigirubaña, ába jóúdin ubúruugu, ába jabájüdaguni le asúseredubei joun jábutigu fádírigu. ¹² Ába jóúdin ábutigu ja adímureja jáma wügüriña weírigitíña lídan jafíñen juríu lun jebélurun jáma lídoun ában úarani, ába jíchugun sarágu seínsu joun súdaara, ¹³ ába jariñagun joun.

—Jaríñagame luágu dan lan le anjünja lan arúmuga árieibu, ába lan jayábin láni Jesúsu disípulugu, ába jíwerujani lúgubu. ¹⁴ Ánjein lasúbudira gumádimati cátei le, wadímurejaba luágu jáni fuleísei lúma lun madügün lan ni cáta jáu.

¹⁵ Ábati jerésibiruni súdaara jagía seínsu, ába jóúdin adúgei le uágubei lariñawagúa joun. Ítara liñáti jariñaguni juríu chülú lúmoun dan le.

Líchugun Jesúsu jadásin disípulugu

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Ába lubeíti jóúdin únsu disípulugu Galiléoun luágu wübü lé meja uágubei lariñaga Jesúsu joun lun jóúdin. ¹⁷ Dánti le jaríjinbalin Jesúsu, ába jájuduragun lun, láu sun añájein lan jádaangiñe, loúguati jafíñen luágu ligía lan. ¹⁸ Ába liábin Jesúsu jawágun, ába lariñagun joun.

—Rúaali sun ubáfu nun siélu lúma ubouágu. ¹⁹ Jeíbati jabügürü gürígia ja lílana sun fulásu, adúga jumáña nánime

disípulugu, badíseigüda jumáña lídan líri Búngiu Úguchili, Búngiu Irájü, lúma líri Sífiri Sándu. ²⁰ Arúfudaja jugúyame joun lun gagáambadi jamá lun sun le uágubei naríñaga jun. Subúdi jumeí luágu anájein lan júma ságü wéyu daríme lagúmuchun ubou. Ítaralá.

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI MÁRCOS LUÁGU JESÚSU

Lapúrichijan Juan

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Niján ugánu buíti luágu Jesucrístu, le Liraü Búngiu, ² latátira láu lagúnfulirúniwa dimúrei lé meja labürüjabei proféta Isaías, lariñaga.

Niján nouñagüle, líña Búngiu, nouñajañein bubáragiñe, amürü le Niraü,

lun laráansejanun janígi gürígia lubá biábin.

³ Lagúarajaba lídan fulásu mageírawati.

“Aráanse jumouñ janígi lubá liábin Wabúreme, queísi ladárarúniwa üma surúti.”

⁴ Lun lagúnfulirúniwa dimúrei ligía liábinbei Juan lídoun fulásu mageírawati, ábaja lariñagun joun gürígia ja ñübinbaña lun luágu lúnti lan jasáansiruni ligáburí jouuserun lun ferúdunawa lan jafígoun, badísei jagíame. ⁵ Ábatija jayábin lídaangiñe sun Judéa lúma sun Jerusalén agáambebei lapúrichijan. Dántija le jagúfesaruni jafígoun, ábajei labásteragüdüniña Juan lídan dúna le gíribei Jordán.

⁶ Mebégitu lanáangun Juan, láutu lúra caméyu, lagürüga lamídan, guéru, chigágaru leígibaña lúma síruudu le áraabuna.

⁷ Lariñagaja joun gürígia lídan lapúrichijan.

—Liábinba ában le gabáfutimaati nárigiñe, weíríti lubáfu nueí darí lun madüna nan ni lun nélemuchun afáragadei tagürüga ligeídin. ⁸ Áu, láu dúna nabásteragüdaün, ánjein ligía, labuínchagüdübadün láu lubáfu Sífiri Sándu.

Labásterun Jesúsu

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Lídoun buga dan ligía, ába lídin Jesúsu Nazarétgiñe, fulásu le lídaanbei lumúan Galiléa, ába labásteragüdüni Juan lídan dúna le Jordán. ¹⁰ Dan le láfuridunbei dúnarugugiñe, ába lánjunrenchagun siélu lun, ába larájini Juan larárirun Sífiri Sándu luágu Jesúsu quei jamúga ában únjun. ¹¹ Ában lagaambúniwa ában umálali siéluigiñe aríñaguti.

—Amürü niraü le jínsiñebei nun, gúndaatina báu.

Louçhaguni Máfia Jesúsu

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Láriigiñe, ába lanügüni Sífiri Sándu Jesúsu lídoun fulásu mageírawati, ¹³ ába leréderun Jesúsu bián-wein wéyu ñi

jagánagua anímaalugu janárimetiña. Sun dan le láubei ñi, ába louchaguni Máfia, lárigiñe, ába jayábin ánjeligu lun jeténirun lun.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari lídan fulásu le gíribei Galiléa (Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Lárigiñe ladaürüniwa Juan, ába lídin Jesúsu Galiléa apúrichijeí ugánu buíti lúmagiñeti Búngiu. ¹⁵ Ába laríñagun.

—Chülüjali dan lun lagúmeserun larúeijan Búngiu, sáansi jumeí ligáburí jouserun, afiñe jumá luágu ugánu le lánina asálbaruni lídaangiñe figou.

Lagúarun Jesúsu joun gádürü esénijatiña lun jafálaruni (Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Luágu ában wéyu, eibugeina líña Jesúsu láru láru dúna le gíribei Galiléa, ába laríjini Simón lúma Andrés le lamúlen. Esénijani lubeígia jawádigimaribei, jáguruñati óra ligía. ¹⁷ Ába laríñagun joun.

—Jigouúgu nárigi, falá jumana, madíajanjadünme úduraü, gürígiajañame jadíaja nun.

¹⁸ Ába jígirunun jasénin furése furése, ába jouúdin lúma.

¹⁹ Ábati leíbugun Jesúsu murúsunraüya, ába laríjini Jacóbo le liraü Zebedéo, láu sun Juan le lamúlen, tídaañanu ában ugúnein arámadajoun jasénin. ²⁰ Ába lagúarun joun, ába jígiruni jáguchi tídan ugúnein jáma ja íderagubaliña, ába jouúdin lúma Jesúsu.

Ában gürígia gawáguti ában espíritu wuríbati (Lc 4.31-37)

²¹ Ába jachülürün lídoun fulásu le gíribei Capernaúm lídan wéyu le eméraguagülei, ába lebélorun Jesúsu tídoun jalígilisin juríu, ába lagúmeserun arúfudaja joun. ²² Weíríti janígi gürígia láu sun le laríñagubei Jesúsu joun ladüga larúfudajan joun láu ubáfu, máma quei arúfudajatiña lilúrudun Moisés. ²³ Ñíñein ában wügüri tídan ligílisi tugúya láu ában espíritu wuríbati, ába lagúaragun.

²⁴ —¿Cámesan bemétera wámoun, Jesúsu Nazarétna? ¿Biábiñasan lun bagünrichaguníwa? Subúdi numúti cátabu lan, láu amürü lan Búngiu Irájü le sándubei.

²⁵ Ába ladeínjan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligía, ába laríñagun lun.

—¡Maníba, furíba lídaangiñe gürígia le!

²⁶ Ába louwejagüdüni espíritu wuríbati gürígia ligía, ába láfuridun lídaangiñe, wágueina. ²⁷ Sun ja ñíbaña, ába laweíridun janígi, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cáteisan le? ¿Cáteisan iséri arúfudajani le? ¡Gürígia le, gabáfuti lun gíñe lagúmadiruniña espíritu wuríbatiña áni agáamba jamúti!

28 Ába lagaambúniwa luágu Jesúsu lídan sun Galiléa furése.

Lareídaguagüdünun Jesúsu límenidi Simón Pédro
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Dan le jáfuridunbei tídaangiñe ligílisi tugúya, ába lídin Jesúsu lúma Jacóbo láu Juan jábiñe Simón lúma Andrés. 30 Roun tiñáti límenidi Simón, tabíruajaña, ába jaríñagun lun Jesúsu luágu sándiñoun lan. 31 Ábati lídin tuágun, ába lárügüdüni tújabu, ába liñúrágunun, lídan meme óra ligía ába tareídagun, ába tásaarun, ába teténirun joun.

Lareídaguagüdün Jesúsu sarágu sánditiña
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32 Dan le lálüdüñ wéyu, gúñeeli, ába janügüniwa sun sánditiña jáma sun ja gawágubaña espíritugu wuríbatiña lun Jesúsu, 33 ába jóundaragun sun lílana fulásu lubádu béna. 34 Areídaguagüdati Jesúsu sarágu sánditiña ja láutiña ámuñegueinarügü luwúyeri sándi, sagá ligía sarágu espíritugu wuríbatiña jaweí gürígia. Mígiruntijati lun jadímurejan espíritugu jagía, ladüga subúdi jamáni cáteiñein lan.

Lapúrichijan Jesúsu Galiléa
(Lc 4.42-44)

35 Lubá larúgan, dan le búrigagili, ába lásaarun Jesúsu, ába láfuridun bougudin lueí ubúruyu lídoun ában fulásu le mageírawati lun layúmuragun lun Búngiu ñi. 36 Ába lídin Simón jáma líbirigu áluajei. 37 Dan le jadáriruni, ába jaríñagun lun.

—Añájeintia sarágu gürígia áluajabu.

38 Ába laríñagun joun.

—Queímoun lídoun buri líbiri fulásu le yaráfabei, apúrichija námuga gíñe ñi, ladüga lun napúrichijan lídan sun fulásu niábin ubouágun.

39 Ítara líña lubeíti eíbuga lumúti Jesúsu sun Galiléa apúrichijeina tídan buri jalígilisin juríu lídan sun fulásu, aságajeina ligía espíritugu wuríbatiña jaweí gürígia.

Lareídaguagüdüni Jesúsu ában gawáguti gumeín luágu sun lúra
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

40 Ába liábin ában gürígia sánditi láu gumeín luágu sun lúra, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába layúmuragun lun, laríñaga.

—Gayáraati bareídaguagüdüñina ánjabu busúen.

41 Ába lagúdemedagun lun Jesúsu, ába lagúuruni láu lújabu, ába laríñagun.

—Láu sun nugúndan, areídaguabá.

42 Quei laríñagun ítara, ába lareídagun sánditi ligía. 43 Ábati louñajani Jesúsu ñígiñe láu ában furése, aríñageina lun.

44 —Mabájüdagubeítia lun ni ában, ñüdünrügübá arúfudagua búngua lun jafádirin juríu, ábame bíchuguni badágaragüdün luágu barúmadun queísi laríñaguni lilúrudun Moisés. Ítara lúba jaríjini gürígia luágu areídaguadibu lan.

45 Ábarüga lídin, ába labájüdaguni sun le asúseredubei lun joun sun gürígia, ligía lébubei siñá lan leréderun Jesúsu furáangu lídan ni ában fulásu, ába leréderun le ñí lumuti úa jamá gürígia. Láu sun líra, ñübin mémetiña lídaangiñe sun fulásu aríjei.

2

Lareídaguagüdüni Jesúsu ában wügüri le derégüdaali lúgubu (Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1 Átiri wéyu lárigiñe, ába lagíribudun Jesúsu Capernaúm, ába jagáambun gürígia luágu giríbujali lan. 2 Ába jóundaragun sarágu gürígia darí lun mabáraaña lan ni bénabu, ába lapúrichijani ugánu buíti lúmagiñeti Búngiu luágu jasálbarun joun. 3 Ñíñein apúrichija, ligía jayábin gádürü wügüriña barúina jagía ában wügüri le derégüdaali lúgubu. 4 Queísiti siñá lubei jachülürün le ñí lubei Jesúsu ladüga jíbe gürígia, ába jagídarun murúsun lueígiñe tábulugu múna loúgiñe le ñí lubei Jesúsu, ába jarárigüdüni sánditi ñígiñe tídan lubárari. 5 Dan le laríjinbalin Jesúsu jafiñen, ába laríñagun lun le sándibeí.

—Niraü, ferúdunawaali bifígoun.

6 Ñíñanu jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés ja ñúnbaña ñi, ába jasáminarun. 7 “¿Cásan uágu ladímureja gürígia le ítara? Lanábaguñeiga le Búngiu, ladüga úati ni ában gayáraati ferúduna lan figou lueídügüya Búngiu.” 8 Subúdi lumúti Jesúsu le jasáminarubei, ába laríñagun joun.

—¿Cásan uágu jasáminara ítara? 9 ¿Cáteitimasan ménreengunbei laríñawagún lun sánditi le. “Ferúdunawaali bifígoun”, o laríñawagún lun. “Sarába, budáboun bubárari, beíba”? 10 Narúfudaaliti jun luágu gabáfu nan, áu le Wügüri Garaüwarügüti lun ferúduna nan figou.

Ába laríñagun lun sánditi.

11 —Sarába, budáboun bubárari, beíba águyu.

12 Ába lásaarun sánditi lídan óra ligía, ába labúduunun lubárari, ába láfuridun ñígiñe, aríagu sun ja ñíbaña lun. Weíríti janígi ja ñíbaña luágu cátei le, ába jíchugun uweíríguni lun Búngiu, aríñageina.

—¡Maríjiñajági diwa cátei ítara buriti!

Lagúarun Jesúsu lun Leví lun lánigume (Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Ñígiñe, ábaya lídin Jesúsu láru dúna, dan le jayárafadun sarágu gürígia lubádun, ába larúfudajan joun. ¹⁴ Lásun larúfudajan joun, ába lasígiruni leíbugun, ába laríjini Leví, le liraü Álfeo, ñun líña le ñí lubei lagúburajoúa liseínsuna gumádi. Ába laríñagun lun.

—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

Ába lásaarun Leví, ába lafálaruni.

¹⁵ Murúsun óra lárigiñe, ñíñein Jesúsu eíga lúbiñe Leví, ñíñanu gíñeti sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi, jáma ámu gafígountiña ñun luágu dábula úara lúma, jáma láni disípulugu, ladüga sarágu jáña afálaruti. ¹⁶ Ja arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma fariséogu, dan le jaríjinbalin eíga jáma sun wuríbatiña jagía (según jagía), ába jaríñagun joun láni disípulugu.

—¿Ída liñásan leíginbei jumáesturun áni gurá ligía jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gafígountiña?

¹⁷ Dan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun.

—Ja magádiebaña mabúseerúntiña surúsia, ja sándibaña, jagía busénbaña surúsia. Máma lubeíti niábiña áluaja gürígia buítiña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluajaña ja gafígounbaña lun lasáansirún jóuserun.

Jálügüdüni Jesúsu luágu ayúnaruni
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Luágu ában wéyu, dan le jayúnarun lánigu Juan jáma jánigu fariséogu lun jagúnfulirun lúma Búngiu, ába jayábin fiú gürígia álügüdei Jesúsu.

—¿Cásan uágu jayúnara lánigu Juan jáma jánigu fariséogu lun jagúnfulirun lúma Búngiu, ánjaña báni disípulugu mayúnaruntiña?

¹⁹ Ába loúnabun Jesúsu láu jémpulu luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—¿Gayáraati funági jayúnarun amísurajoútiña lídan ában maríei dan le níjein lan adári ñi jáma? Ánjein níjein lubeí adári ñi, siñáti jayúnarun, lúnti jeígin. ²⁰ Lachülürüba dan lun lanügüniwa adári jámagiñe, ligíameti jadáani lun jayúnarun.

²¹ ‘Máfadajoúntu anáanguni binádujaru táu gamísa to macháwaragungiru, ladüga le méme tífe gamísa to macháwaragungiru tajeíridaguboun to binádujaruboun dánme le tacháwaragun, laweíridatimaabati jeíriti. ²² Meserúnwati gíñe bínu le isérigili lídoun ában ágei guéru le binádujali ladüga labouchagubei bínu iséri guéru binádu dánme le liñúrun. Féridimeti bínu, féridi guéru. Bínu iséri lúnti leserúniwa lídoun guéru iséri.

Játüjan disípulugu türígu lídan wéyu le eméraaguagülei
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Ában wéyu le eméraaguagülei, efbugeina líña Jesúsu jáu láni disípulugu labádinagua bunáguau, ába játüjan láni disípulugu türígu dan le jásügürün. ²⁴ Ába jaríñagun fariséogu lun Jesúsu.

—¡Aríjábá joun bánigu! ¿Cásan uágu jadüga wadágimanu le mouñ lumuti ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei?

²⁵ Ába laríñagun joun.

—¿Malíjangidün luágu le ladügübei David luágu ában dan, dan le lálámachunbei, ligía jáu sun líbirigu? ²⁶ Ába lebélorun ligíliserugun dan le Abiatár lan fádiri le íñutimaabei, ába leíginun fein to sagraúboun, to majouáboun jeíginun ámu gürígia jaweídügüya fádirigu según lilúrudun Moisés, áni ru ligía joun gürígia ja lúmabaña. Mámami figou le ladügübei David ligíbugiñe Búngiu.

²⁷ Ába giñe laríñagun Jesúsu joun.

—Lun wügüri ladügüwa wéyu le eméraaguagülei, máma wügüri adügüwabei lun wéyu ligía. ²⁸ Ligía gabáfutina giñe, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun naríñagun cába lan gayára ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei.

3

Ában wügüri jiláali ában lújabu
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Ábaya lebélorun Jesúsu tídoun ában jalígilisin juríu, ñíñeinti ában wügüri jiláali ában lújabu. ² Jaríjati ja ñíbaña ánjein lagáranijaba lubei Jesúsu lun lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jadárirun lidúnrun. ³ Ába laríñagun Jesúsu lun le jiláalibei újabu.

—Sarába, ráramabá ya jagíbugiñe súngubei.

⁴ Ába lálügüdüniña ja jíbiri.

—¿Cátei lúnbei ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jíderawagüniwa gürígia ódi lun ladügüniwa wuríbati joun, lun leséfurúniwa jabágari ódi lun jígirúniwa lun jounwen?

Sun jagía, ába jámanichun. ⁵ Ábati laríaguniña Jesúsu láu igáñi lúma íruni ladüga tidére janígi. Ába laríñagun lun wügüri ligía.

—Tulébei bújabu.

Ába látuleruni, ába lareídagun. ⁶ Ába jáfuridun fariséogu, ába jagümeserun adímureja jámagua jáma giñe lánigu Heródes ída lúba lan jáfaruni Jesúsu jilágubei.

Sarágu gürígia láru dúna

⁷ Ába lídin Jesúsu jáu láni disípulugu lárun dúna, ába jafálaruni sarágu gürígia Galiléana. ⁸ Dan le lagaambúnbei luágu oúnwenbun buri cátei le ladügübei, ába jayábíngua gürígia

Judéagiñe, Jerusaléngiñe, Iduméagiñe, loubáfurugugiñe dúna le Jordán, Tírogiñe, lúma Sidóngiñe lun jaríjini. ⁹ Ligía laríñagunbei Jesúsu joun láni disípulugu lun aráanseñu jamá ában ugúnein lubá lueí jámuruduni sarágu gürígia jagía, ¹⁰ ladüga queí gíbeeña lan lareídaguagüdün, sun sánditiña, ába jáguragun jóungua luágun lúnrügü jagúuruni lun lareídaguagüdüniña. ¹¹ Dántija le jaríjini ja gawágubaña espíritugu wuríbatíña, ábaja jájuduragun ligíbugiñe, ába jagúaragun espíritugu jádaangiñe.

—Liraü Búngiu amürü.

¹² Ába lewéridiruniña Jesúsu lun maríñagun jamá cáteiñein lan.

Lanúadiruniña Jesúsu dúusu apóstolugu

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Lárigiñe, ába lamúdeirun Jesúsu luágun ában wübü ñi lubei lagúara joun ja labúseerubaña queísi loúnagülegu, ába jayábin lun. ¹⁴ Ába lanúadirun dúusu jádaangiñe lun lúmabaña lan súnwandan lúma lun japúrichijani ugánu buíti lánina asálbaruni. ¹⁵ Ába líchugun ubáfu joun lun jareídaguagüdün sánditiña lúma lun jaságajan espíritugu wuríbatíña. ¹⁶ Niján jiri dúusu wügüríña jagía. Simón, le únbei lagúaja Jesúsu Pédro, ¹⁷ Jacóbo láu Juan le lamúlen, ja lirájüñü Zebedéo, ja únbaña lagúaja Jesúsu Boanérge—míni lan líra, Lirájüñü Wayújururu, ¹⁸ Andrés, Felípe, Bartolomé, Matéo, Tomás, Jacóbo le liraü Álfeo, Tadéo, Simón—ában meja wügüri le áfaaguti lun jawáanserun juríu, ¹⁹ lúma Júdas Iscarióte le alúgurubalin Jesúsu.

Aríñagatiña luágu lubáfu lan Máfia lúmabei Jesúsu

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23, 12.10)

Lárigiñe, ába jagíribudun járigoún, ába jebélurun tídoun ában múna, ²⁰ ábaya jóúndaragun sarágu gürígia ñi darí lun madáani jamá ni lun jeígin. ²¹ Dan le jasúbudirunbalin lidújeñu Jesúsu ca lan ásügürübei, ába jayábin lún yebe janügüni, ladüga jaríñagun gürígia luágu wuríbaali lan lichügü.

²² Ñíñanu arúfudajatiña lilúrudun Moisés ja achülürübaña Jerusaléngiñe, ába jaríñagun.

—Wügüri le, níjein Beelzebú, le Máfia, le jábuti espíritugu wuríbatíña, lúma, láu lubáfu Máfia laságaja espíritugu wuríbatíña.

²³ Ábati lagúarun Jesúsu joun lun jayárafadun lubádun, ába líchugun ában jémpulu joun, ába laríñagun.

—¿Ída lúba gayára lan laságaruni Máfia Máfia guánarügü? ²⁴ Furúmieguarügü arúeijani le afánreinraguti lun jageíndagun jámagua, lagünrinchaguba, ²⁵ áni ánjein fánreingujaña lubeí idújeñu ladüga wuríbu jádaangua, siñábei jadúrarun

idújeñu jagía queísi idújeñu. ²⁶ Ánjein lubeí jamúgati afáreinragua Máfia, lageíndaguame lúmagua, siñábei ladúrarun, lagúmuchagülerügübei le.

²⁷ ‘Úati ni ában lun lebélorun lúbiñoun ában wügüri le jéreti lun lanügüni lílagu ánjein magüragun lan wügüri jéreti ligía furúmiñe. Ítara rügüñein gayára lan lanügüni lílagu.

²⁸ ‘Láu sun ninárün naríñagun jun luágu gayára lan ferúdunawa lan sun figoú lúma sun wuríbani le laríñagubei gürígia, ²⁹ lueídügüya lun jadímurejan wuríbati luágu Sífiri Sándu, siñábei ferúdunawa lan figoú líra, leréderuba lidúnrun lun sun dan.

³⁰ Laríñagunbalin Jesúsu líra, ladüga jaríñagun luágu lubáfu lan Máfia lubáfu Sífiri Sándu le luágubei.

Lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Lárigiñe, ába tachülürün lúguchu Jesúsu jáu lamúlenu tubádun múna to ñí lubei Jesúsu, ába jeréderun bougudi, ába jounagüdün luágu. ³² Játi ñúnbaña geyégu láu Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—Nurántia búguchu jáu bamúlenu bougudi, jáluajañádibu.

³³ Ába laríñagun joun.

—¿Cági nóguchuboun jáu namúlenu?

³⁴ Ába laríagun jawágun ja ñúnbaña geyégu láu, ába laríñagun.

³⁵ —Añája nóguchu jáu namúlenu, ladüga furúmieguarügü ja adügüti lugúndan Búngiu, jagía namúlenubaña, nítunu, nóguchu.

4

Jémpulu luáguti ábunaguti

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Ábaya lagúmeserun Jesúsu arúfudaja láru dúna, ába joundaragun sarágu gürígia le ñí lubei. Quei gíbeyaaña lan gürígia ñi, ába ládinun Jesúsu tídoun ában ugúnein to ñíboun dúnarugu. Ába lañúurun ñi, ába jeréderun sun gürígia láru béya.

² Ábati larúfudajan sarágu cátei joun láu jémpulu, laríñaga joun.

³ —Agáamba jumána. Ñíñein ában ábunaguti, ába láfuridun ábunagua. ⁴ Lídan afúrujeina láani líla nádü, ába láburujan murúsun lídaangiñe luágun úma, ába jayábin dunúru, ába jeígini.

⁵ Líbiri, ába láburujan labádinaguouún dúbü le ñí lumuti úa lan sarágu múa, ába labouóchun furése ladüga majúlilin lan múa. ⁶ Dan le lásüdün wéyu, ába lásaurün, queíti málagüle lan, ába loúnwen. ⁷ Líbiri ílaü, ába láburujan labádinaguouún jíyu, ába laweínamudun jíyu úara lúma, ába lañáradaguagüdüni, magíinduntiti nádü ligía. ⁸ Níjeinti lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, ába labouóchun, ába laweínamudun, jma lubuídun

alúbajoúti lídaangiñe! Níjein lídaangiñe, íchuguti darándi águu luágu cáda ában águu, líbiri rúti ürüwa-wein, líbiri, san.

⁹ Ábati laríñagun joun.

—Ja garígeirugubaña lun jagáambun, agáamba jamá.

*Le lébubei larífudajan Jesúsu joun gürígia láu jémpulu
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)*

¹⁰ Lárigiñe, dan le leréderunbei Jesúsu lábugua, ába jayábin láni dúusu disípulugu jama jíbiri lánigu, ába jálügüdüni ca lan lílabei jémpulu le. ¹¹ Ába laríñagun joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu cátei arámudaguati le lánina larúeijan jun, ánjaña ja mebéresenbaña láu lerérun, láu jémpulu laríñawagúa cátei luáguti larúeijan joun, ¹² lun dánme lan jaríjin, ibídiñe lámuga joun ca lan laníchigubei cátei le jaríjubei, dánme jagáambun, úa lámuga gunfaráanda jamá, lun lásiñerun jagíríbudun lun Búngiu lun ferúdunawa lan jafígoun.

*Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguti ábunaguti
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)*

¹³ Ába laríñagun joun.

—¿Úatisan gunfaráanda jumáni le? ¿Ída lubági gunfaráanda jumáni líbiri jémpulu? ¹⁴ Le ábunagubalin líla nádü, ítara líña quei le apúrichijabalin Lerérun Búngiu. ¹⁵ Añájein gürígia, ítara jáña quei úma le uágunbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, lárigiñe jagáambuni, ába líábin Máfia, ába lagídaruni dimúrei le abunúbei tídan janígi. ¹⁶ Jíbiri gürígia, ítara jáña quei dübü le abádinaguóunbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ába jerésibiruni láu ugúndani. ¹⁷ Quei márügüdün lubeí Lerérun Búngiu tídan janígi buídu, madúрати jádan, dánti le larijíníwa jábun, o jeíbaajoúniwa lan lueígiñe Lerérun Búngiu, magúraasuntiña. ¹⁸ Jayábin jíbiri, ítara jáña quei jíyu le abádinaguóunbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ¹⁹ weíritimaati jafúudun luágu cátei le lánina ibágari le, ába leyéeduniña irisini. Sun le, ába láfaruni Lerérun Búngiu tídaangiñe janígi, mígiruntiti lun lalúbajoún jádan gürígia jagía. ²⁰ Añájein gíñe gürígia, ítara jáña quei múa buíti le ídounbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ába jerésibiruni, alúbajoúati cátei buíti jádaangiñe. Buíti jagáburi quei líla nádü le íchugubei darándi águu luágu ában, o ürüwa-wein, o san.

*Jémpulu luáguti lámpu
(Lc 8.16-18)*

²¹ Ába laríñagun joun.

—¿Béwati funági ában lámpu lun líchugúniwa tábugiñe ában gáfu o tábugiñe lan gabána? ¡Uá! Luágu dábula líchugúa lun larúgoungadágüdün múnada. ²² Úati lubeíti ni cáta le arámudaguati lun mafúnraangudúnbei lan, úa ligía ni cáta le ibídiñewati lun masúbudirúnwabei lan. ²³ Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

²⁴ Aríñagati gíñe joun.

—Toúnigi jumátia lun jagúnfulirun lúma inárüni le jagáambunbei. Láuba jagúnfuliruni, gunfaráandatima jumáni le nariñagubei jun. ²⁵ Ítara líña, gürígia le aténirubei buídu lun nerérun, gunfaráandatima lumúti, ánjeinti le meténibei lun, labúlieidubei sun le agáamba lálalibi.

Jémpulu luáguti nádü le aweíridubei

²⁶ Aríñagati gíñe Jesúsu.

—Ítara líña larúeijan Búngiu quei le asúseredubei lun ában wügüri le ábunubei líla nádü lábugiñe múa, ²⁷ áriebu buri lúma wéyuagu lídan le larúmugun ábunaguti ligía, sará ligía quei léchun, chülü dan ába labouúchun nádü, ába laweíridun, ibídiñeti lun ábunaguti ída líña lan lasúseredun. ²⁸ Múa guánarügü aráandarati, furúmiñe ába láfuridun ídibu, ñígiñe ába legélewejan, ñígiñe ába labuínchun ílewei láu ílaü. ²⁹ Dánti le funáli líla nádü, ába látüjóuniwa ladüga chülüjali lan dan lun lalúbajoún.

Jémpulu luáguti tíla mostása

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Aríñagati gíñe Jesúsu.

—¿Cásan lenégebei larúeijan Búngiu, o ca jamúga jémpulu gayáraabei wíchuguni lúmoun? ³¹ Ítara líña quei ában tíla mostása le abunúti lábugiñe múa. Tíla mostása, ligía ában lídaangiñe ílaü le ñúraütimaabei ubouágu, ³² dan le labunún, ába laweíridun, ligía weíritimaabei tídaangiñe sun nádü, weínamuti lilímun darí lun gayára lan jeméraagun dunúru lábugiñe lamúñounga le líchugubei.

Layúsuruni Jesúsu jémpulu

(Mt 13.34-35)

³³ Ítara líñájei larúfudajan Jesúsu luágu larúeijan Búngiu joun láu sarágu jémpulu líbe le darí le ñí lumuti gayára lan gunfaráanda jamá. ³⁴ Marúfudajaanti ni cáta joun luágu larúeijan Búngiu mayúsurunga jémpulu. Ába lafúnraanguagüdüni sun jémpulu joun láni disípulugu dan le jagíarügü lan lúma.

Lagálumaruni Jesúsu garábali lúma lugúdi barána

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Wéyu méme ligía, dan le lagúñedunbei, ába lariñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Queímoun loubáfurugun dúna.

³⁶ Ábati jígiruniña bürübünu gürígia jagía, ába janügüni Jesúsu tídan ugúnein to gádaanbaliña. Ñíñoun buri giñe ámu ugúnein úara jáma. ³⁷ Ába láfuragun ában garábali jéreti, ába lebélujan lugúdi barána tídoun ugúnein dari lún yebe tabuínchun láu dúna. ³⁸ Larúmuguñati Jesúsu tiyúna ugúnein baláñu tuágu ában ichügübarari. Ába jagágudajani, ába jariñagun lun.

—¡Maésturu! ¿Mebéreseguntibusan láu wadíbiragua lan?

³⁹ Ába lásaarun Jesúsu, ába ladeínjan lun garábali, ába lariñagun lun barána.

—¡Maníba! ¡Derégüdaguabá!

Ába lagálumadun garábali, ába darángila lan sun cátei. ⁴⁰ Ábati lariñagun joun láni disípulugu.

—¿Cásan uágu luweírinbei janúfude? ¿Cásan uágu mafíñen jubeí?

⁴¹ Ába jeréderun láu luweírin janígi, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cátei funásan le, garábali lúma barána ñüdüntiña láu le lubeíbei?

5

*Ában wügüri Gadárana le gawágubei máfianu
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)*

¹ Ába jachülürün loubáfurugun dúna lídoun fulásu le gíríbei Gadára. ² Lárigiñerügü láfuridun Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába liábin ában gürígia lídaangiñe ában umúajaü achigíti luágu dübü luágun, wügüri ligía gawáguti ában espíritu wuríbati. ³ Lídan jabára jiláaña lagánoua áni úati ni ában gayáraati lagúraguni, ni láu güríngüri. ⁴ Güráguañája jamáali láu güríngüri luágu lugúdi lúma luágu lújabu, súnwandan látumuraguni, úati ni ában gayáraati lámuruduni. ⁵ Súnwandanja leíbugun áriebu wéyuagu agúarajeina luágu buri wübü lúma buri lídan jabára jiláaña íbiagua lúngua láu dübü. ⁶ Dan le lariñbalin gürígia ligía Jesúsu dísegiñein, ába leíbaagun lubároun, ába lájuduragun ligíbugiñe, ⁷ ába lagúragun lun.

—¿Cásan uágu bemétera númoun, Jesúsu Liraü Búngiu le Íñutimaabei? Ayúmuraguatina bun luágu líri Búngiu lun masúfuriragüdün bánina.

⁸ Lariñagunbei ítara ladüga guméseeli lan Jesúsu aríñaga lun.

—¡Espíritu wuríbati, ígirabeí gürígia le!

⁹ Ába lálügüdüni Jesúsu.

—¿Ca bíri?

Ába louñabun.

—Lejión níña ladüga gíbetiwa.

¹⁰ Ába jayúmuragun espíritugu jagía lun Jesúsu lun moúnajan lániña bougudin lueí fulásu ligía. ¹¹ Queíti ñiñanu lan sarágu büüruju eíga ñi luágu wübü, ¹² ába jayúmuragun espíritugu wuríbatiña jagía lun.

—Oúnaja báwa jádoun büüruju jára, rúba üma woun lun webélurun jádoun.

¹³ Ábati líchugun Jesúsu üma joun, ába jáfuridun lueí güri-gia ligía, ába jebélurun jádoun büüruju. Ñiñanu jawára bián-mílu büüruju. Ába jáguragun büüruju jagía jóungua lueígiñe ában gudúngu, ába jáburujan baránajoun, ába jañáradagun.

¹⁴ Ábati janúfudedagun ja oúnigirubaliña büüruju jagía, ába jeíbaagun abájüdaguei le asúseredubei ubúru-gu lúma áraabu. Ába jayábingua güri-gia aríjei ca lan asúseredubei. ¹⁵ Dan le jachülürünbei le ñi lubei Jesúsu, ába jaríjini güri-gia lé meja gawágubei espíritugu wuríbatiña ñun líña, táuñein giñe lanáangun, areídaguaali, ába janúfudedagun. ¹⁶ Játi aríjubalin, ába jabájüdaguni le asúseredubei lun güri-gia lé buga gawágubei espíritugu wuríbatiña lúma jawáguti büüruju, joun. ¹⁷ Ábati jayúmuragun lun Jesúsu lun láfuridun lídaangiñe jageíra.

¹⁸ Dan le ladinun Jesúsu tídoun ugúnein, ába layúmuragun wügüri lé buga gawágubei espíritugu wuríbatiña lun lun lídin lúma, ¹⁹ májati Jesúsu, aríñagarügüti lun.

—Beíba júbiñoun jámoun bidújeñu, ábame babájüdaguni sun le ladügübei Babúreme Búngiu báu, ída líña lan bagúdemedun lun.

²⁰ Ába lídin, ába lagúmeserun abájüdaguei sun le ladügübei Jesúsu láu lídan sun fulásu Decápolis, ába laweíridun janígi súngubei.

Liraiü Jáiro, túma würi to agúurubarun lanáangun Jesúsu (Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Dan le lagíribudunbei Jesúsu tídan ugúnein loubáfurugun dúna, ába jayábingua bürübünu güri-gia le ñíjin lubeí, ába leréderun ñi láru dúna. ²² Ábati liábin ában jádaangiñe tábuti jalígilisin juríu, gíriti Jáiro. Dan le laríjinbalin wügüri le Jesúsu, ába lájuduragun lubádu lugúdi, ²³ ába layúmuragun lun ítara.

—Nújein niraü touwe, queímoun bíchigei bújabu tuágu, areídagua támuga, moúnwen támuga.

²⁴ Ába lídin Jesúsu lúma, sarágu jáña güri-gia afálarutiña, ába buriti jámurudaguni Jesúsu. ²⁵ Jádaanti sarágu güri-gia ja, ñiñoun ában würi sánditu, dúusu irúmu táu láu lésejan jítaü tídaangiñe. ²⁶ Súfurijaru sarágu jámagiñe surúsiagu áni gásta táali sun le túmati, mareídaguntu, gáwoun gueínarügü. ²⁷ Ligía tagáambun ladímurejóun luágu Jesúsu, ába tiábin

lanáangiñe jádan sarágu gürígia, ába tagúurunun lanáangun, ²⁸ ladüga taríñagun túnguarügü. “Láurügüme nagúurunun lanáangun nareídaguba.” ²⁹ Lídan óra ligía, ába leréderun lésejan jítaü tueí, ába tasándiragun túngua luágu areídaguauu lan. ³⁰ Ábati lasándiruni Jesúsu luágu areídaguagüdaali lan gürígia láu lubáfu, ába lagáraragun jawágun gürígia ja lanáangiñébaña, ába lálügüdajan.

—¿Ca agúurubei tuágu nanáangun?

³¹ Ába jaríñagun láni disípulugu lun.

—Aríagu biñátia lun jíbe gürígia ya luágu murúgu jáña lan, ¿álügüdajágidibu ca lan agúurubei buágu?

³² Ába laríaañan Jesúsu áluaja ca lan agúurubei luágu. ³³ Ába tiábin würi tugúya adádagareina láu anúfudei, subúdiñuteí le asúseredubei tun, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába taríñaguni sun inárüni lun. ³⁴ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Niraü, areídaguadibu ladüga bafiñen. Beíba láu darángilaü, areídaguañu lídaangiñe bisándi.

³⁵ Ñígili Jesúsu adímureja, ligía jayábin lúbiñegiñe wügüri lé buga ñüdüñbeí ougei luágu tisándi liraü, ába jaríñagun lun túguchi irájü tugúya.

—Jilátia biraü, ¿ca uágu bebéreseja lun maésturu guetó?

³⁶ Agáamba lumúti Jesúsu le jaríñagubei, ába laríñagun lun wügüri ligía.

—Manúfudedabá, afíñerügüba.

³⁷ Májatiti jóudin ámu lúma lueídügüya Pédro, Jacóbo lúma Juan le lamúlen Jacóbo. ³⁸ Dan le lachülürünbeí lúbiñoun wügüri ligía, ába laríjini chagáguauü jáma gürígia ja ayájubaña, agúaraja. ³⁹ Ába lebélorun, ába laríñagun joun.

—¿Cásan uágu jareíncha, ayájua buri jugúya ítara? Mouñwentutia irájü to, tarúmuguña.

⁴⁰ Ába jéjerajan láu. Ábati láfuridagüdüniña Jesúsu súngubei ñígiñe, ába lanügüni túguchi irájü túma túguchu jáma ja ñüdüñbaña lúma, ába lebélorun le ñíjin tubeí irájü. ⁴¹ Ába lárügüdüni tújabu, ába laríñagun tun.

—Talíta, cúmi—líla líra. Niraü, sarába.

⁴² Lídan óra ligía, ába tásaarun irájü tugúya, ába teíbugun. Weíyaraüjaru, dúusu irúmu táu. Ába laweíridun janígi gürígia ja ñíbaña. ⁴³ Ába líchugun Jesúsu dimúrei derégüdati joun lun mabájüdagun jamáni ni ca un, ába laríñagun joun lun jíchugun eíginí tun.

6

Jesúsu lídan fulásu le Nazarét
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Ába lídin Jesúsu ñígiñe, ába lagíribudun lageíroun, ába jóudin láni disípulugu lúma. ² Dan lachülürün wéyu le eméraguagülei, ába larúfudajan tídan jalígilisin juríu, sarágu jáña gürígia agáambe, ába laweíridun janígi láu larúfudajan, ába jariñagun.

—¿Jalía funásan lafúnrendeirei gürígia le sun le? ¿Cáteisan lichú áu le luágubei? ¿Ída liñásan gayára lubei ladáagun miláguru? ³ Saráfangeiga le tiraü María le, líbugaña Jacóbo, José, Júdas, lúma Simón, ñáñanu giñe lítunu wáma.

Ába jíchugun mabájüdüni luágu. ⁴ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Sun gürígia, gúndaatiña láu ában proféta jaweídügüya ja lupaísanun jáma lidújeñu, jáma ja tílana lúban, jagía rügüñanu íchiga mabájüdüni luágu.

⁵ Ligía lásiñerunbei ladügün ámu miláguru ñi lueídügüya líchugun lújabu jawágu biñáraü sánditiña, ába lareídaguagüdüniña. ⁶ Weírititi lanígi láu mafíñen jamá. Lárígiñe, ába leíbuguni lirájüñü fulásu, arúfudajeina.

Loúnajaniña Jesúsu láni disípulugu apúrichija
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Ába loúnajan jawágu láni dúusu disípulugu lun lagúmeserun oúnajaña bián bián, ába líchugun ubáfu joun lun gayára lan jaságarun espíritugu wuríbatíña. ⁸ Rúti dimúrei joun lun manügün jamá ni cáta luágu jeíbugun lueídügüya bádun, moún lumuti janügün ni fein, ni ságü, ni seínsu, ⁹ lun geídi tan jasábadun, lun mabíaman tan jasímisin. ¹⁰ Ába giñe lariñagun joun.

—Dánme le jebélurun lídoun ában fulásu apúsaraja, reídei jumá ñi tídan ában méme múna darí jáfuridun lídaangiñe fulásu ligía. ¹¹ Ánjaünti merésibirúniwa lídan ában fulásu, mája jagía jagáambunün, furíjuma ñígiñe, ábame jáfuruduni calíqui lueígiñe jugúdi, liseínime magúndani jáu lílana fulásu ligía, ígira jumáña quei jadáriragun jóungua. Le ninárün jáu luágu dánme lan lachülürün luwéyuri Búngiu lun lagúseragüdüniña sun gürígia, maweíribei jabeichúniwa Sodómana jáma Gomórrana quei lílana fulásu le merésibirunbalün.

¹² Ábati jáfuridun, ába japúrichijan joun gürígia luágu lúnti lan jasáansiruni ligáburí jóuserun. ¹³ Sagátíña giñe sarágu espíritugu wuríbatíña jaweí gürígia, jurúgua jagía aílí jawágu sarágu sánditiña, ába jareídaguagüdüniña.

Loúnwen Juan le abásteragüdjabei

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Queíti eíbaajali lubeí luáguti Jesúsu lídan sun fulásu, ába giñe lachülürün lábun lagáambun urúei Heródes. Sarágu jáña aríñagutiña.

—Saráya Juan le abásteragüdjabei lídaangiñe ouweni, ligía luweírinbei lubáfu.

¹⁵ Jaríñaga jíbiri.

—Elías lé meja proféta le.

Jíbiri aríñaga.

—Ában proféta quei ja binádu.

¹⁶ Dan le lagáambunbalin Heródes sun le, ába laríñagun.

—Juan le, le nadürüragüdübei ichügü, saráaya lídaangiñe ouweni.

¹⁷ Lé meja asúseredubei, oúnajali meja Heródes adáürei Juan, ába lagüraguni láu güringüri furísunrugu tadüga Heródias. Würi tugúya, lúmari meja Felípe, le lamúlen Heródes, ába lanügünun Heródes lúmarime. ¹⁸ Ába meja laríñagun Juan lun Heródes.

—Moún lumuti bagámaridunun lúmari bamúlen.

¹⁹ Ába liyéreegudun Juan tun Heródias, ába tabúseerun táfaruni jilágubei, ²⁰ siñá tumuti ladüga subúdi lan lun Heródes luágu ában lan wügüri le eíbuguti buídu lúma Búngiu Juan, áni ában lan wügüri esériwiduti lun Búngiu, janúfudetiti lueí. Ligía mája lubeí lun tadügün ni cáta láu. Láu sun úa lan gunfaráanda láani Heródes le laríñagubei Juan lun buídu, agáamba lumúti láu ugúndani. ²¹ Ába tadáriruni Heródias ticháansin dan le lagúnfulirun Heródes irúmu, ába ladügün fédu joun gumádimatiña jáma jábutigu súdaara jáma ámu buri güri-gia weírigutiña ja Galiléabaña. ²² Ába tebéllurun tiraü Heródias ní lubei fédu le, ába tabínajan, gúndaatiti Heródes jáma sun ja níibaña eíga lúma láu tabínajan irájü to, ába laríñagun tun.

—Amúriajabei le babúseerun núma, níchugubei bun.

²³ Rúlumuti lerérun tun luágu líchugubei lan furúmieguarügü cátei le tamúriajan lúma tun, gayára lan lamídan lan fulásu le ní lubei larúeijan tamúriaja. ²⁴ Ába táfuridun, ába taríñagun tun tóguchu.

—¿Cábasan namúriaja lúma?

Ába taríñagun tun.

—Amúriajabei lábulugu Juan le abásteragüdjabei lúma.

²⁵ Ába tebéllurun irájü to furése le níjin lubeí urúei, ába taríñagun lun.

—Buséntina lun bíchuguni lábulugu Juan le abásteragüdjabei nun lídan ában asíedu guelé guelé.

²⁶ Ába lajírudagun urúei sarágu, quei rúlaali lan lerérun áni agáambagu jáña amísurajóutiña lun, májati lun míchu lubei lan le tamúriajabei lúma tun. ²⁷ Furése furése, ába loúnajan urúei ában súdaara láu dimúrei lun lanügüni lúblugú Juan lun. ²⁸ Ába lídin súdaara ligía furísunrugu, ába ladürürüni lúblugú Juan, ába lanügüni lídan ában asíedu. Ába líchuguni tun irájü tugúya, ába tíchuguni tun tóguchu.

²⁹ Dan le jagáambunbalin lánigu Juan, ába jayábin lun janügüni lúgubu, ába jábununi.

Leígagüdüni Jesúsú seíngü mílu wügüriña
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Lárigiñe jagíribudun láni Jesúsú apóstolugu, ába jóúndaragun lúma, ába jabájüdaguni sun le jadügübei lúma le jarúfudajabei, lun. ³¹ Ába laríñagun Jesúsú joun.

—Jigóúgu, queímoun weméraagua lídan ában fulásu le mageírawati.

Laríñagubaa lin líra ladüga ñíñanu sarágu gürígia, jíbiri ñüdüni, jíbiri ñübin, darí lun madáani lan Jesúsú jáma láni disípulugu ni lun jeígin. ³² Ába jóúdin tídan ába ugúnein lídoun ában fulásu mageírawati. ³³ Sarágu jáña aríjiti jóúdin, dan le jasúbudiruni luágu níjein lan Jesúsú jádan, ába jeibaagun geyégu láu lagúnu lídaangiñe sun lirájüñü fulásu, ába jachülürün lubáragiñe lachülürün Jesúsú jáu láni disípulugu. ³⁴ Dan le larárirunbei Jesúsú tídaangiñe ugúnein, ába laríjin sarágu gürígia jagúrabajañein, ába jagúdemedagun lun ladüga ítara jáña lan quei mudún ja moúniritiña. Ába lagúmeserun arúfudaja sarágu cátei joun. ³⁵ Dan le dárüjali, ába jayábin láni disípulugu, ába jaríñagun lun.

—Dárüjalitia áni úatiña aganoútiña lídan fulásu le. ³⁶ Oúnaja báña gürígia ja lun jóúdin lídoun buri lirájüñü fulásu le yaráfabei lun jagáñijan fein, ladüga úati ni cáta ya lun jeígin.

³⁷ Ába laríñagun Jesúsú.

—Rújuma eígini joun.

Ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraati funági woúdin agáñija fein joun? Busénwati jamúga lebégi bián-san wéyu wadágimanu lun wabíjini seínsu lun wíchugun fein joun súnqubei.

³⁸ Laríñaga Jesúsú joun.

—¿Átiriñoungi fein júma? Jeíba aríjoun.

Dan le jaríjinun, ába jaríñagun lun.

—Seíngü fein jáma bián úduraü.

³⁹ Ába lañúuragüdüniña gürígia sagádirugu. ⁴⁰ Ába jañúurun san san lúma dimí dimí san, queísi laríñagun joun. ⁴¹ Ába

lanügünun Jesúsu seíngü fein to lújaburugu jáma bián úduraü ja, ába laríjin siélun, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagúnun, lárigiñe, ába lamúrusujanun lun líchugunun joun láni disípulugu lun jafánreinjanun jádan gürígia jagía, fánrein jamáña gíñe bián úduraü jagía jádan súngubei. ⁴² Joutiña sun jagía químule. ⁴³ Lárigiñe, ába jabuínchagüdün dúusu faníñe láu tife fein lúma úduraü ígiragúti. ⁴⁴ Seíngüñanu mílu wügüríña eígitíña, mabájüdünga würíña jáma irájüñü.

Leíbugun Jesúsu ligíbuagu dúna
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Ába ládínagüdüniña Jesúsu láni disípulugu tídown ugúnein lun jánjiñuragun lubá lun jachülürün Betsáida, sun niján lan ayoúragua joun gürígia. ⁴⁶ Dan le ñüdüñjaña, ába lídin luágu wübü ayúmuragua lun Búngiu. ⁴⁷ Dan le lagúñedunbei, lamídaanjaru dúna ugúnein jáu disípulugu, Jesúsu rugáli lábugua múarugu. ⁴⁸ Ába laríjin luágu jénreenguja lan joun lun jénjunjan ladüga jabárouñein lan garábali. Lubá larúgan, ába lídin Jesúsu jawágun eíbugeina ligíbuagu dúna, lásügürá yebe jáu. ⁴⁹ Dan le jaríjini eíbuga ligíbuagu dúna, ába jarítangun luágu úfiaü lan, ába jagúaragun, ⁵⁰ ladüga sun jagía aríja jamúti, ába janúfudedagun. Ába ladímurejan joun, ába laríñagun.

—¡Ganígi jumá! ¡Manúfude jumá, áu le!

⁵¹ Ába ládínun tídown ugúnein jámoun, ába lagálumadun garábali. Ába laweíridun janígi láu, ⁵² ladüga úgili lan gunfaráanda jamáni miláguru le ladügübei táu fein, luágu gabáfu lan lun sun cátei, derégili jachügü.

Lareídaguagüdüniña Jesúsu sánditiña Genésaret
(Mt 14.34-36)

⁵³ Ába jánjiñuraguni dúna, ába jachülürün Genésaret, ába jagürünun ugúnein láru dúna. ⁵⁴ Quei jaráriragun tídaangiñe ugúnein, ítara jasúbudiruni lílana fulásu luágu Jesúsu lan. ⁵⁵ Ába jeíbaagun lídown sun fulásu aríñaga luágu chülüjali lan, ába jagúmeserun gürígia anáaja sánditiña tídan jabárrari le ñíjin lubeí jagáamba luágu níjein lan Jesúsu ñi. ⁵⁶ Súnti fulásu ñíjin lumúti lebélura, ubúругu yebe, lirájüñü yebe fulásu, áraabu yebe, ába jíchaajóun sánditiña ümada, ába jamúriañan lúma lun lígiruniña lúnrügü jagúurun sánditiña jagía luágu táru lanáangun. Súnti ja agúurubaña luágu, areídaguatiña.

7

Cátei le adügübalin gürígia lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu
(Mt 15.1-20)

1 Ába jayábin fariséogu jáma jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés ja ñübinbaña Jerusalengiñe, luágun Jesúsu.
 2 Ába jarijin luágu añajein lan jádaangiñe disípulugu machíbun jamúti jájabu lubá jeígin según jagáburi juríu. 3 (Falá jamuti fariséogu jáma jíbiri juríu binádu jagáburi binádu jagübürigu lun meígin jamá, machíbunga jameí jájabu sarágu weíyaasu.
 4 Dan le jayábin mágidirugugiñe, meíginbaña magúnfulirunga jagía láu jachíbuni jájabu. Níjein buri gíñe sarágu luwúyerigu igáburi jafálarun, queí buri lachibúniwa wéru, soúdieru, boulu, asíedu.) 5 Ábati jálügüdüni fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés jagía, Jesúsu.

—¿Cásan uágu mafála jabálin báni disípulugu binádu jagáburi binádu wagübürigu, jeíginbei láu liwíye jájabu?

6 Ába loúnabuniña Jesúsu.

—Linárün proféta Isaías, dan le laríñagunbei juágu luágu ámu lan jigáburi lueí le áubei jarúfudagua júngua. Aríñagati. Gürígia ja, jayumárurügü jíchiga inébesei nun, líña Búngiu, ánjein tídan janígi, mebéresentiña náu.

7 Málati jájuduragun nun, ladüga lé rügüñein jagúmadijan wügüriña jarúfudaja.

8 Ába laríñagun Jesúsu.

—Ígira jumáli lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jagáburi binádu gürígia. lachibúniwa soúdieru, wéru, lúma cátei líbeina líra. 9 ¡Maésturugu gíñe buítiña jugúya, ígira jumúti lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi! 10 Aríñagati meja Moisés. “Inébe jamá bagübürigu bun, le anábagubaliña lagübürigu, jilála.” 11 Ánjeinti jugúya, aríñagatün luágu gayára lan laríñagun ában gürígia lun lúguchi o tun lúguchu. “Siñáti níderagunibu ladüga sun le núbabei, aríñagaadina luágu lun lan níchuguni lun Búngiu”, 12 luágu furúmieguarügü lan le aríñaguti ítara, mámaali lan lúnti líderaguniña lagübürigu. 13 Láu líra, mebégigüda jumáli lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi, adüga jugúya sarágu cátei líbeina líra.

14 Ábaya lagúarun Jesúsu joun gürígia ja ñíbaña, ába laríñagun joun.

—Agáamba jumána, sun jugúya, gunfaráanda jumáname. 15 Úati ni cáta ebéluruti lídoun gürígia lun laríbadagüdüni ligíbugiñe Búngiu, le áfuridubei tídaangiñe lanígi gürígia, ligía aríbadagüdübalin ligíbugiñe Búngiu. 16 Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

17 Dan le lígiruniña Jesúsu gürígia jagía, ába lebélorun múnadoun, ába jálügüdüni láni disípulugu luágu jémpulu le.

18 Ába laríñagun joun.

—¿Úati lubeí giñe gunfaráanda jumá? ¿Úati gunfaráanda jumáni luágu sun lan le ebélurubei bougudigiñe lídoun gürígia siñá lan laríbadagüdüni ¹⁹ ladüga mebéluti tídoun lanígi, lurágeirugun lebélera, ñígiñe ábaya láfuridun lídaangiñe?

Láu líra laríñaguña luágu sun lan eígini, jarúmati. ²⁰ Aríñagati giñe.

—Le áfuridubei lídaangiñe gürígia, anáti líra, wuríbagüda lumúti, ²¹ ladüga lídaangiñe gürígia o tídaangiñe lanígi láfurida lagübüri samínaü, adultériu, salúfuri, áfarajani, ²² íwerujaní, wámajabúni, iyéreejabúni, iyéeni, marícharagun lan ibágari, gimúgaü, marásualugú, anáanguni únguaü, medéraguaguduni. ²³ Sún buri cátei wuríbati le, tídaangiñe lanígi gürígia liábin, ligíati mabuídundagüdübalin ligíbugiñe Búngiu.

*Ában würi teréncha to afíñeruboun luágu Jesúsu
(Mt 15.21-28)*

²⁴ Ába lídin Jesúsu ñígiñe louúbawagun Tíro lúma Sidón. Ába lebélerun tídoun ában múna áni mabúseerunti yebe lun lasúbudiruni ni ában. Siñáti larámudagun, ²⁵ furése, ába tagáambun ában würi luágu, túguchu ában irájü gawágotu ában espíritu wuríbati. Ába tiábin, ába tájuduragun ligíbugiñe Jesúsu. ²⁶ Würi tugúya, máma juríu, Síro-Feniciána. Ába tamúriajan lúma Jesúsu lun laságaruni espíritu wuríbati le tueí tiraü. ²⁷ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Lúnti níderaguniña numútuniña ja juríu furúmiñe, mabuídunti lun tagídarúniwa fein jaweí isáanigu lun tíchugúniwa joun oúnli.

²⁸ Ába touñabuni.

—Ánja Nabúreme, oúnli ja lábugiñebaña dábula gayáraati giñe jeígin tídaangiñe tífe fein to jágujaboun isáanigu.

²⁹ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Adímurejadibu buídu, gayáraajali bídin, furíja espíritu wuríbati tídaangiñe biraü.

³⁰ Dan le tachülürün múnada, ába tadárirunun irájü tídan gabána, furíjali espíritu wuríbati tídaangiñe.

Lareídaguagüdüni Jesúsu ában magáambaditi, maríñagadi

³¹ Ába láfuridun Jesúsu louúbawagugiñe Tíro, ába lásügürün Sidóngiñe lúma lídaangiñe buri fulásu lánina Decápolis, ába lachülürün luágun barána Galiléa. ³² Ñi janüga ában wügüri magáambaditi, dagádaga lerérun lun, ába jamúriajan lúma lun líchuguni lújabu luágu lun lareídaguagüdüni. ³³ Ába ladíñurun Jesúsu ñígiñe láu jaweí gürígia, ába ládaruni bián lirájüñü lújabu larígeirugun, ába lásuerun, ába lájurudunun liñeñe láu arürei.

³⁴ Ába laríjin siélun, ába lawáragun, ába laríñagun.

—¡Efata! —míni lan líra. ¡Junrénbal!

³⁵ Ába lánjunrenchun larígeirugu magáambaditi ligía, ába tánjingichun liñéñe lun ladímurejan buídu. ³⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun lun mabájüdagun jamáni ni ca un, létima laríñagun joun lun mabájüdagun jamáni, ligíatima jabájüdaguni. ³⁷ Ábatí buri laweíridun janígi sarágu, ába jaríñagun.

—Adüga lumúti sun cátei buídu, darí lun lagáambagüdüniña magáambaditiña, adímuregüda láña maríñagaditiña.

8

Leíggädün Jesúsu gádürü mílu gürígia
(Mt 15.32-39)

¹ Lídan dan ligía, ábaya jóundaragun sarágu gürígia áni úati ni cáta jáma lun jeígin. Ába lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu, ába laríñagun joun.

² —Gudémetiña gürígia ja nun ladüga ürüwa wéyu jáu núma ya áni úaali ni cáta jáma lun jeígin. ³ Ánjaña noúnaja águyu meíginga, ladágaruba falálaü jawágu ümada, ladüga añájein jádaangiñe, díseti ñígiñe lumúti jayábin.

⁴ Ába jóunabuni láni disípulugu.

—¿Ída lubáti jeíggädüniwa ya lídan fulásu le mageírawaguti?

⁵ Ába lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Átiriñoun fein júma?

Ába jaríñagun lun.

—Sédü.

⁶ Ába lañúuragüdüniña gürígia múarugu, ába lanügünun sédü fein tugúya lújaburugu, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu. Ába lagúbachagunun, ába lamúrusujanun, ába líchugunun joun láni disípulugu, ába jafánreinjanun jádan gürígia jagía. ⁷ Ñíñanu gíñe átiri jarájüñü úduraü jáma, ába líchugun eteíngiruni jawágu, ába lafánreinragüdüniña. ⁸ Joútiña sun jagía químule, buíngüdagíña sédü faníñe táu tífe to ígiraguboun. ⁹ Yaráfañanu joun gádürü mílu wügüriña. Ába loúnajaniña Jesúsu águyu, ¹⁰ ába ládinun tídoun ugúnein jáma láni disípulugu, ába jóudin Dalmanutoún.

Jamúriajan fariséogu miláguru lúma Jesúsu
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Ába jayábin fariséogu, ába jagúmeserun asígeneja lúma Jesúsu. Lúnti jaríjin lábun, ába jamúriajan lun larífudun ában miláguru joun, siélugiñe. ¹² Ába lawáragun Jesúsu weíri, ába laríñagun.

—¿Cásan uágu jamúriaja gürígia ja lánina dan le ában miláguru? Ninárün jáu luágu marífudúnbei lan miláguru jun.

¹³ Ába lígiruniña Jesúsu, ábaya ládinun tídoun ugúnein, ába lídin loubáfurugun dúna.

Jarúfudajan fariséogu quei ísi
(Mt 16.5-12)

¹⁴ Bulíei jamútiti disípulugu janügün eígini, ában rügüñoun fein jáma tídan ugúnein. ¹⁵ Ába lewéridiruniña Jesúsu, lariñaga joun.

—Toúnigi jumátia lueí jísite fariséogu lúma lísite Heródes.

¹⁶ Ába jaríñagun disípulugu jádaangua.

—Ladúgatia meígan wamá fein lariñagubei ítara.

¹⁷ Ába lasúbudiruni Jesúsu jarítangun, ába lariñagun joun.

—¿Ca uágu jaríñaga luágu meígan jumá fein? ¿Úagili gunfaráanda jumá, meféen jugúya? ¿Ítara lidére jichügü?

¹⁸ ¿Maríjintün láu jágu, magáambun jugúya láu jarígeirugu? ¿Marítangun jumáali? ¹⁹ Dan le nafánreinjanbarun seíngü fein jádan seíngü mílu wügüriña, ¿átiriñoun faníñe táu tífe jabúdun?

Ába jaríñagun.

—Dúusu.

²⁰ —Ángi dan le nafánreinjanun sédü fein jádan gádürü mílu, ¿átiriñeingi faníñe buin jabúdun?

Ába jaríñagun.

—Sédü.

²¹ Ába lariñagun joun.

—¿Úagili gunfaráanda jumá luágu máma lan tuágu fein nadímureja?

Lareídaguagüdün Jesúsu ában maríjinti Betsáida

²² Lárigiñe, ába jachülürün Betsáidoun, ába lanügüniwa ában maríjinti lun Jesúsu, ába jayúmuragun lun lun lagúurun luágu.

²³ Ítara líña lárügüdüni Jesúsu maríjinti ligía, ába lanügüni bougudín lueí fulásu ligía. Ába lájurudagun arürei luágu lágu, ába líchuguni lújabu luágu, ába lálügüdüni ánjein gayáaraaú lubei larijin. ²⁴ Ába larijin, ába lariñagun.

—Aríja numútiña wügüriña, narijiniña quei tídibu wéwe, eíbugeina.

²⁵ Ábaya líchuguni Jesúsu lújabu luágu lágu, ába larijin gürígia ligía láu goúnigi, ába lareídagun, ába larijini sun cátei furáangu.

²⁶ Ába loúnajani Jesúsu águyu, aríñageina lun.

—Mebélurabátia ubúrugin, mariñagunbeíme lun ni ában ñi.

Lariñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Lárigiñe, ába lídin Jesúsu jáu láni disípulugu lídoun buri lirájüñü fulásu le geyéguabei láu ubúruugu Cesaréa le Filípo. Ûmada, ába lálügüdüniña láni disípulugu, laríñaga joun.

—¿Cátanasan jaríñagun gürígia?

²⁸ Ába jounabun.

—Añájein aríñagutiña luágu Juan lan le abásteragüdjabei lan amürü, jíbiri aríñaga proféta Elías ban, añájeingua aríñagutiña luágu ámu lan proféta amürü.

²⁹ Ába laríñagun.

—Ánti jugúya, ¿cátanati lídan jarítangun?

Ába laríñagun Pédro lun.

—Amürü Crístubei, le louñajabei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígoun.

³⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun lun maríñagun jamáni lun ni ában.

Ladímurejan Jesúsu luágu louñwen

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Ába lagúmeserun Jesúsu, le Wügüri Garaüwarügüti, arúfudaja joun luágu lúnti lan lasúfurirun sarágu, luágu weírubei lan jíchugun wügüriña weírigutiña lídan jafiñen juríu mebéreseni láu, ítara lúba giñe jouseruni jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés. Aríñagati joun luágu láfarúaba lan jilágubei, áni lásaaruba lan lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun luágu lürüwan wéyu. ³² Furánguti laríñaguni le joun. Ábati lanügüni Pédro Jesúsu ñigiñe, ába lagúmeserun adeínja lun. ³³ Ába lagáragun Jesúsu, ába laríjin jawágun láni disípulugu, ába lébechuni Pédro, ába laríñagun lun.

—¡Díseba nueí, Máfia! Bugúya, masáminaruntibu quei Búngiu, basáminarun quei wügüriña.

³⁴ Ábati lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu jáma jíbiri gürígia lun jayárafadun lun, ába laríñagun joun.

—Le busénti lafálarunina, bulíeileí cáteiñein lan, awándaleí sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei liábin lun nueígiñe queísi lanügüni ában wügüri lugúruwan, falálana. ³⁵ Ladüga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya ubouágu lefériðirubei ibágari le magúmuchaditi, ánjeinti le ánjabei lefériðiruni libágari ya ubouágu nueígiñe, libíjubei ibágari le magúmuchaditi siélu.

³⁶ ¿Cági ju lan lun gürígia lagáñeiruni sun le lánina ubou, lefériðireime lubára siélu? ³⁷ Úati ñi cáta lánina ubou le áuti gayára lan lagáñijan gürígia lubára siélu. ³⁸ Le anügüti busíganu nuágu lúma luágu nerérun jagíbugiñe gürígia múaraantiña áni gafígountiña ja, nanügüba giñe busíganu láu, áu le Wügüri Garaüwarügüti, dánme le niábin siélugiñe láu luweírigun Nüguchi, geyégu jáu ánjeligu ja sándubaña.

9

¹ Ariñagati giñe Jesúsu joun.

—Ninárün jáu, luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, moúnwenbaña darí jaríjini lachülürün larúeijan Búngiu láu ubáfu.

*Lámuñedagun larijín Jesúsu
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)*

² Sísi wéyu lárigiñe, ába lanügüni Jesúsu Pédro, Jacóbo, lúma Juan, ába lídin jáu luágu ában wübü íñuti le ñí lumuti gayára lan jábugua jamá, ába lámuñedagun larijín ñi jagíbugiñe. ³ Ába támiridun lanáangun jarú quei jeméreedu, weíríti tíjarun chülü lúmoun úa jamá ni gürígia ubouágu gayáraati jachíbun gamísa lun tájarudun ítara. ⁴ Ába jaríjini Elías lúma Moisés ayánuja lúma Jesúsu, ⁵ ába lariñagun Pédro lun Jesúsu.

—Maésturu, ¡lídán dan awánja lan ya! Adüga wamá ürüwa dibásein, ában bun, ában lun Moisés, ában lun Elías.

⁶ Lariñagubaalin líra ladüga janúfude disípulugu, áni ibídiñeti lun Pédro ca lan lariñagubei. ⁷ Ába larárirun ában juánriñu le ñíjin jabeí, ába ladáuragun jáu, ába lagaambúniwa ában umálali lídaangiñe juánriñu ligía le ariñagubei.

—Niján Niraü le jínsiñebei nun, jeíba láu le lubeíbei.

⁸ Lídan óra ligía, dan le jaríjin geyégu ñi, maríjinjaña ámu ñi lueídügüya Jesúsu.

⁹ Dan le aráireina jamá lueígiñe wübü, ába léredun Jesúsu jawágu lun mabájüdagun jamáni le jaríjibeí lun ni ában daríme saráli lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun, ligía le Wügüri Garaüwarügüti. ¹⁰ Ligía jareídunbalin jádaangua, álügüdajárügütiña jámagua cátei lán funa ásaarunibeí lídaangiñe ouweni. ¹¹ Ábati jálügüdüni Jesúsu.

—¿Cásan uágu jaríñaga arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu lúnti lan liábin Elías furúmiñe lubáragiñe liábin le Crístubei?

¹² Ába loúnabuniña.

—Inárüni le jaríñagubei luágu Elíasba lan ñübin furúmiñe áni laráanserubei lan sun cátei. ¿Cági tariñagubei Lerérun Búngiu nuágu, áu le Wügüri Garaüwarügüti? Ariñagatu luágu nasúfuriruba lan sarágu áni mabájüdünbadina lan.

¹³ Naríñajare jun luágu ñübinjali lan Elías, ába jadügüni gürígia sun le jabúseerunbei láu, quei tariñaguni Lerérun Búngiu luágu ítara lúba lan lasúseredun lun.

*Lareídagugüdün Jesúsu ában irájü gawáguti espíritu wuríbati
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

¹⁴ Lárigiñe, ába jagíribudun le ñíjin jabeí jíbiri disípulugu, ába jaríjin sarágu gürígia geyégu jáu. Ñíñanu giñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés asígeneja jáma. ¹⁵ Dan le jaríjinbalin Jesúsu,

ába laweíridun janígi láu jaríjini ñi, ába jeíbaagun abúsura lun.

¹⁶ Ábati lálügüdüniña, laríñaga joun.

—¿Ca uágu jasígeneja jáma?

¹⁷ Ába louñabun ában jádaangiñe ja ñibaña, ába laríñagun.

—Maésturu, niján niraü nanügün bun, níjein ában espíritu wuríbati luágu, merérunjali ladüga. ¹⁸ Ñí lumuti lárügüdei espíritu wuríbati ligía, lájuchuruni múarugun, ába láfurijan jacútaü liyúmulugugiñe, ába lacünrinjan lári. Ledébiliduñati ítara. Amúriaaadina jáma báni disípulugu lun jaságaruni espíritu wuríbati le lueí, siñá jamuti.

¹⁹ Ába louñabun Jesúsu, ába laríñagun.

—¡Gürígia mafiñeraditiña! ¿Átiribeísan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jafiñerun nuágu? ¿Ídame lagúmucha mafiñeni le jídaanbei? Barüjumei irájü ligía ñájoun.

²⁰ Ába janügüni lun. Dan le laríjinbalin espíritu wuríbati ligía Jesúsu, ába louwejugüdüni irájü ligía, ába leíguadun múarugun, ába lagárabajan, ába láfurijan jacútaü liyúmulugugiñe. ²¹ Ába lálügüdüni Jesúsu lúguchi, ába laríñagun lun.

—¿Átiri dan lueígiñe ítara lan?

Ába laríñagun lúguchi.

—Lúmagiñe ñüraügili. ²² Gíbeeli weíyaasu lájuchuruni espíritu wuríbati ligía wáturugun o dúnarugun lan lún yebe láfaruni jilágubei. Ánjein lubeíti níjein lubeí gayára bumúti adüga, gudéme wamá bun, íderagua báwa.

²³ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu baríñaga ítara? Inárüni luágu gayára lan nadügüni. Sun cátei gayáraati lun le afiñebei.

²⁴ Ába lagúaragun lúguchi irájü ligía.

—¡Afiñetina, íderagua bána lúntima nafiñerun!

²⁵ Dan le laríjinbei Jesúsu luágu furésetimájali lan jagíbedun gürígia, ába ladeínjan lun espíritu wuríbati ligía, ába laríñagun.

—Espíritu magáambaditi, maríñagadi, aríñagatina bun lun báfuridun, ígirabeí irájü le áni mebéluradügüyabá lídoun.

²⁶ Ába lagúaragun espíritu, ábaya louwejugüdüni irájü ligía, ába láfuridun, ába leréderun irájü ligía camá jiláali. Sarágu jána aríñagutiña luágu jilá lan. ²⁷ Ába lárügüdüni Jesúsu lueígiñe lújabu, ába liñúrangun, ába laráramun.

²⁸ Ábati lebélorun Jesúsu múnadoun, ába jálügüdüni láni disípulugu dan le jábuguarügaña lúma, ába jaríñagun lun.

—¿Cásan uágu siñá wabalin espíritu wuríbati ligía aságara?

²⁹ Ába laríñagun joun.

—Ladüga líbe espíritu le, láu rügüñein ayúmuraguni lun Búngiu lúma ayúnaruni gayára lan láfuridun.

*Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen**(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)*

³⁰ Dan le jóúdin nígiñe, ába já́sügürün Galiléagiñe,
³¹ mabúseeruntiti Jesúsu lun lasúbudirúniwa jalíñañein lan
 ladüga larúfudajaña lan joun láni disípulugu, aríñageina ligía
 luágu ledéregerúaba lan, ligía le Wügüri Garaúwarügüti,
 jájaburugun wügüriña wuríbatíña áni jáfarubei lan jilágubei,
 ábame lásaarun lídaangiñe oúweni luágu lürüwan wéyu lúnya
 labágaridun. ³² Úati gunfaráanda jamáni le laríñagubei joun, áni
 janúfudetiña lun jálügüdüni.

*¿Cátima weírigubei?**(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)*

³³ Ába jachülürün ubúruugu Capernaúm, múnada, ába
 lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Cásan buga uágu jadímureja le eíbugeina jumá?

³⁴ Ába jeréderun maníñu ladüga úmada adímurejeina jañá
 buga luágu ca lan jádaangiñe weírigutimaabei. ³⁵ Ábati lañúurun
 Jesúsu, ába lagúarun joun dúusugubei disípulugu lubádun, ába
 laríñagun joun.

—Le abúsueruti ligía lan furúmiñeti, lúnti agúmujóuni lan
 jádan súnugubei, lun gíñe lesériwidun joun súnugubei.

³⁶ Ába lanügün ában irájü, ába líchuguni jamídaangua, ába
 lanügüni lújaburugu, ába laríñagun joun.

³⁷ —Gürígia le erésibiruti ában irájü quei le lídan níri, resíbi
 lumútina, áni máma rügüñein áu lerésibira, resíbi lumúti gíñe
 Núguchi le oúnajabalina.

*Le mámabei wágani, wámagiñeñein**(Lc 9.49-50; Mt 10.42)*

³⁸ Ába laríñagun Juan lun.

—Maésturu, aríjatiwa ában wügüri aságajati espíritugu
 wuríbatíña lídan bíri, quei máma lan wámañein, ába
 wawéridiruni lun madügüdügya láani.

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Mawéridira jumeí, ladüga úati ni ában le adügüti miláguru
 lídan níri lun ladímurejan wuríba nuágu. ⁴⁰ Le mámabei wágani,
 wámagiñeñein. ⁴¹ Ninárün jáu luágu furúmieguarügü lan le
 íchuguti ában wéru dúna jun lídan níri ladüga láni jumá Crístu,
 libíjuba afáyeirujau buíti.

*Góunigi lueí leíquadúniwa lídoun figóu**(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)*

⁴² Furúmieguarügü le afigoungüdüti ában jádaangiñe ja
 isérigiñabaña lídan jafiñen nuágu, buítimaati jamúga lun lun
 lágurúniwa baránajóun láu ában oúnwenbun dübü le amúligüle

güráñu luágu ligíina sügü láu ladügüni cátei líra. ⁴³ Ánjabu lafígoungüda bújabu guánarü, buítimaati jamúga lun báchuguni, ladüga buítimaati jamúga bídin siélun láurügü ában újabu sügü láu jamúga badarún láu biángubei bújabu máfiougatin, ⁴⁴ ní lubei moúnwen jamá jéweraü ja eigibalin jágubu jiláaña, méñeguchadi wátu. ⁴⁵ Ánjabu giñe lafígoungüda bugúdi guánarü, buítimaati jamúga giñe lun báchuguni, ladüga buítimaati jamúga bebélurun siélun láu ában ugúdi sügü láu badarún máfiougatin láu biángubei bugúdi, ⁴⁶ le ní lubei moúnwen jamá jéweraü, méñeguchadi ligía wátu. ⁴⁷ Ánjabu giñe lafígoungüda bágu, buítimaati lun baságaruni, ladüga buítimaati jamúga bebélurun lídoun larúeijan Búngiu láu ában águu sügü láu jamúga badarún máfiougatin láu biángubei bágu, ⁴⁸ le ní lubei moúnwen jamá jéweraü, méñeguchadi ligía wátu.

⁴⁹ ‘Sun gürígia ja lánigubaña Búngiu, jouchúaba quei lau wátu geméti jawágu lun jarúmadagüdúniwa, queísigubeirügü líchugúniwa sálu luágu cátei adágaragüdúwati lun Búngiu, arúfuda lámuga luágu jarúma lan, buídu ligía lun lareidúniwa. ⁵⁰ Buíti sálu, ánjein leféridira lubásuan, ¿cábagi un ju lan? Ítara líña lubeíti, awánda jumeí sun ouchúni lubá jarúmadun ligíbugiñe Búngiu, lídan jumá úraguni júmagua.

10

Larúfudajan Jesúsu luágu ígiraguni (Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Ába láfuridun Jesúsu Capernaúmgíñe, ába lídin louúbawagun Judéa lúma luágun oubaü le nígiñe lubeí láfuacha wéyu libíti dúna le Jordán. Ábaya jóundaragun gürígia le ní lubei, ábaya larúfudajan joun queíñaja ligáburi. ² Ábati jayábin jádaangiñe fariséogu luágun Jesúsu áluga járügüdúni tídan jasádarán láu jálügüdúni ánjein maríban lubeí lun lafánreinragun wügüri túma lúmari. ³ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cá mejagi laríñagubei Moisés jun?

⁴ Ába jaríñagun lun.

—Aríñagati Moisés luágu gayára lan tíchugúniwa gárada lánina ígiraguni tun úmari.

⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Líchugunbaalin Moisés gumádi líra jun ladüga tidére janígi.

⁶ Ánjein méja, dan le ladügünbalin Búngiu sun cátei, “adüga lumútiña wügüri túma würi”. ⁷ “Ligía lígirubei lubeí wügüri lúguchi túma lúguchu lun laganoúniwa túma lúmari, ⁸ ábame jeréderun quei ábanrügü.” Mámaña lubeíti biáma, ábanrügaaña.

⁹ Ligía mouñ lubei lafánreinraguni wügüri le ladúnraguagüdübei Búngiu.

¹⁰ Dan le múnada jamá, ábaya jálügüdüni disípulugu luágu cátei le, ¹¹ ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le ígirutu lúmari, ába lagámaridun ámu, ladügüña adultériu.

¹² Ánjein gíñe tígira würi túmari, ába tagámaridun ámu, tadügüña gíñe adultériu.

Labíniruniña Jesúsu irájüñü

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Ába janáajan gürígia irájüñü lun Jesúsu lun lagúrun jawágu, ába jagúmeserun disípulugu adeínja joun ja anájabaliña.

¹⁴ Dan le laríjini Jesúsu, magúndaati láu, ába laríñagun joun.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü númoun, mamájara jumá, ladüga ja jarúmabaña afíñe quei irájüñü, jagía lílanabaña larúeijan Búngiu. ¹⁵ Ninárün jáu luágu le lan marúfudunti ában igáburi ünabugubuti queísi ában irájü, siñábei lebélorun lídoun larúeijan Búngiu.

¹⁶ Ába lanügüniña lújaburugu, ába labíniruniña láu lújabu jawágu.

Ladímurejan ában rísiti lúma Jesúsu

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Dan le lasígirunbalin Jesúsu luweíyasun, ába liábin ában wügüri eíbaagueina lubároun, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába lálügüdüni ítara.

—Maésturu buíti, ¿cásan cátei buíti lúnbei nadügüni lun nibíjini ibágari le magúmuchaditi?

¹⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu baríñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu. ¹⁹ Subúditi gumádi bun. “Maganouábá túma ában gámaritu ámu, máfarajabá, míwerujabá, madímurejabá iyéeni luágu ni ában, mayéeda báña gürígia, inébe jamá bagübürigu bun.”

²⁰ Ába laríñagun wügüri ligía.

—Maésturu, gúnfulitina láu sun le lúmagiñe ñúraügidina.

²¹ Ába laríagun Jesúsu láu ínsiñeni, ába laríñagun lun.

—Ában cátei mégeibei lun badügüni. beíba, alúgurabeí sun le búmabei, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame bibíjin írísini siélu. Ábame bagíribudun, ábame bafálarunina.

²² Dan le lagáambunbalin gürígia le cátei le, ába lírudagun, ába lídin láu íruni ladüga rísiti buídu. ²³ Ába laríjin Jesúsu geyégu jawágun súngebeyi, ába laríñagun joun láni disípulugu.

—¡Jénreenguti lun jebélorun rísitiña lídoun larúeijan Búngiu!

²⁴ Ába laweíridun janígi disípulugu láu le laríñagubei, ábaya laríñagun joun.

—Nirájüñü, jjenreenguti lun jebélurun ja íchubalin jaffínen luágu jarísín lídoun larúeijan Búngiu! ²⁵ Méreenguntimaati lun ában caméyu lun lásügürün lídaangiñe lujúyun ában agúsa sügü láu lebélorun ában rísiti lídoun larúeijan Búngiu.

²⁶ Dan jagáambunbalin cátei le, ába laweíridun janígi, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁷ Ába laráguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Siñáti jasálbaragun gürígia jóungua, ánjein Búngiu, gayáraati, ladüga úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

²⁸ Ábati laríñagun Pédro.

—Wabúreme, wagía, ígira wamáalitia sún meja le wámabei lun wafálarunibu.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Nínárün jáu luágu furúmieguaügü lan le ígirutu lúban, o lamúlenu, o líbugañanu, o lítunu, o lúguchi, o lúguchu, o lirájüñü, o lufúlasun nueígiñe o lueígiñe lan ugánu le lánina asálbaruni, ³⁰ lerésibiruba san weíyaasu sügü láu guetó lídan uboué le. múna, amúlenu, íbugañanu, ítunu, úguchurunu, isáanigu, lúma fulásu, láu sun leíbaajouniwa, resíbi ligíame ibágari magúmuchaditi siélu. ³¹ Sarágu jáña ja furúmiñetiñábaña guetó, jagíaba agúmujóuni yágüta siélu, áni sarágu ja agúmujóunibaña, jagíaba furúmiñetiña.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Luáguñanu üma lun Jerusaléoun, Jesúsu jabá jabá láni disípulugu, láuñanu luweírin anígi, áni jíbiri gürígia ja afálarubaliña, láuñanu anúfudei. Ábayati ladiñurun Jesúsu jáu láni dúusu disípulugu jaweí jíbiri gürígia, ába lagúmeserun aríñagei le lúnbei lasúseredun lun joun. ³³ Ába laríñagun joun.

—Quei lubei jaríjini, luáguñadiwa üma lun Jerusaléoun, le ñíba lubei nederegerúa, áu le Wügüri Garaüwarügüti, joun jábutigu jafádirigun juríu lúma joun arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ja lúnbaña jasíadirunina lun nouñwen. ³⁴ Ábame jederegerunina joun ja mámabaña juríu lun jéjerajan náu, jabeíchubadina, jásueragubadina, ábame jáfarunina jilágubei, luágume lürüwan wéyu, ábame násaarun lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun.

Jamúriajan Jacóbo lúma Juan ában fuleísei
(Mt 20.20-28)

³⁵ Ábati jayábin Jacóbo lúma Juan, ja lirájüñü Zebedéo, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Maésturu, buséntiwa lun badügün ában fuleísei woun.

³⁶ Ábati laríñagun joun.

—¿Cági jabúseerubei lun nadügün jun?

³⁷ Ába jaríñagun lun.

—Lun dánme lan barúeijan láu sun buweírigun, lun bañúuragüdúniwa, ában lueígiñe bouñwenren, ában lueígiñe bubaüna.

³⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ibídiñeti jun ca lan jamúriajabei. ¿Gayáraabei jawánduni luweírin igárigu le lúnbei nawánduni, gayára ligíame júaradun núma lídan nasúfurirun?

³⁹ Ába jóunabun.

—Gayára wabeí.

Ába laríñagun joun.

—Lúnti jawánduni igárigu le lúnbei nawánduni, úara jugúyame núma lídan nasúfurirun, ⁴⁰ ánjein lun jañúurun ában lueígiñe nouñwenren, ában lueígiñe nubaüna, máma áu lúnbei níchuguni, líchugúba joun ja ubáabaña laráanserei Búngiu.

⁴¹ Dan le jagáambunbalin ja jíbiri díisi disípulugu, ába jagáñidun lúma Jacóbo láu Juan. ⁴² Ába lagúarun Jesúsu joun súngubei lubádun, ába laríñagun joun.

—Quei jasúbudirun, ja agúmadijabaña jádan ja mámabaña juríu, arúfudaguatiña jóungua camá jamuga jabúriña lílana fulásu ligía, játi weínamubaña jádan, arúfuda jamúti jabáfu.

⁴³ Ánjein jídan, máma lúba, le abúseeruti lun weíri lan jídan, lúnti lesériwiduniña jíbiri. ⁴⁴ Furúmiegurügü jídaangiñe le abúseeruti lun ligíaba lan furúmiñeti, lúnti idámuni lan joun jíbiri, ⁴⁵ ítara quei máma lan niábiña, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun nesériwidúniwa, niábiña lun nesériwidun lúma lun níchuguni nibágari lebégame jasálbarun sarágu gürígia.

*Lareídaguagüdüni Jesúsu Bartiméo, le maríjinbei
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)*

⁴⁶ Ábati jachülürün Jericó. Dan le áfurideina lan Jesúsu lídaangiñe fulásu ligía jáu láni disípulugu jáma sarágu gürígia, ñíñein ában maríjinti gíríti Bartiméo, liraü Timéo, ñun láru üma amúriaja seínsu. ⁴⁷ Dan le lagáambunbei luágu yaráfaaali lan Jesúsu le Nazarétna, ába lagúmeserun maríjinti ligía agúaraja.

—¡Jesúsu, ladügawagun David, gudémená bun!

⁴⁸ Sarágu jáña adeínjatiña lun lun lámanichun, ligíatima lagúaragun.

—¡Ladügawagun David, gudémená bun!

⁴⁹ Ába leréderagun Jesúsu, ába laríñagun.

—Wájuma lun lun liábin nun.

Ába jagúarun lun maríjinti ligía, ába jaríñagun lun.

—Ragüba gurásu, sarába, lagújaña bun.

⁵⁰ Ába lachüürunun labíte, ába ladügün ában chubaü, ába layárafadun lun Jesúsu. ⁵¹ Ába lálügüdüni Jesúsu.

—¿Ca babúseerubei nadügün bun?

Ába loúnabun maríjinti ligía.

—Maésturu, buséntina naríjin.

⁵² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Gayáraati bídin, areídaguaadibu ladüga afíñeedibu nuágu.

Lídan óra ligía, ába gayára lan laríjin maríjinti ligía, ába lídin lárigi Jesúsu.

11

Lebélorun Jesúsu Jerusaléoun

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Dan le yaráfaaña lubei lun Jerusalén, ába jachülürün ligíbugiñe fulásu buri le Betfajé lúma Betánia, le ünabubei libíti wübü le Olívos, ába laríñagun Jesúsu joun biáma jádaangiñe láni disípulugu.

² —Jeíba lídan liraüraü fulásu le wagíbugiñebei, dánme le jachülürün ñi, jadáriruba ában burígü güráñu le mawein-joungili ni ában weíyaasu. Jafáragadeíme, ábame janügüni ñájoun. ³ Ánjaün álügüdüwa ca lan uágu jadügei le, jaríñagame lun luágu busén láni Jesúsu, luágu láguyugüdübei lan furése.

⁴ Ába jóudin, ába jadáriruni burígü ligía güráñu lubádu ában béna, bougudi lídan üma, ába jafáragaduni. ⁵ Ába jaríñagun jádaangiñe ja ñibaña ümadarugu joun.

—¿Ca jadügübei? ¿Cáme jafáragadei burígü le?

⁶ Ába jóunabuniña quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jígiruniña lun jóudin láu. ⁷ Ába janügüni burígü lun Jesúsu, ába jíchugunun jabíte luágu burígü ligía, ába laweínruni Jesúsu. ⁸ Sarágu jáña átulerutu jabíte luágu üma, jíbiri, ába jánchujan tilímun wéwe, ába jachágajani luágu üma lubá lásügürün Jesúsu ligíbuagugiñe.

⁹ Ja ubáraübaña jáma ja árigibaña, ába jagúmeserun agúaraja. ¡Glória! ¡Biníwati wügüri le ñübinbei lídan líri Wabúreme Búngiu!

¹⁰ Biníwati arúejani le ñübinbei, le lúnbei ítara lan queísi meja larúejan wáguchi Davíd.

¡Uweíriguni lun Búngiu lídan líñun-ágei siélu!

¹¹ Lárigiñe, ába lebélorun Jesúsu Jerusaléoun, belú ligía témpulurugun, lárigiñe laríjini sun cátei, ába lídin Betánia jáu dúusu disípulugu ladüga dárüjali lan.

Líñaraguni Jesúsu tídibu ígo to múniboun

(Mt 21.18-19)

¹² Larúgan, dan le jáfuridunbei Betániagiñe, ába lalámachun Jesúsu. ¹³ Dísegiñe, ába laríjin ában tídibu ígo gabánatu. Ába lídin aríja ánjein gin tubeí, ubánaü rügüñein ladárira tuágu ladüga mámagili lan tidáani ígo. ¹⁴ Ábati laríñagun Jesúsu lun tídibu ígo ligía.

—Magíindadügüyabá.

Ába jagáambuni láni disípulugu.

Larúmadagüdünnun Jesúsu témpulu
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Lárigiñe, ába jachülürün Jerusaléoun, ába lebélorun Jesúsu témpulurugun, ába laságajaniña ja alúgurajabaña jáma ja agáñijabaña ñi. Ába lagárabajani jadábulan ja asáansijabaña seínsu joun gürígia lúma jála ja alúgurajabaña únjun. ¹⁶ Mígirun lumútu témpulu lun ümame. ¹⁷ Ába laríñagun lídan larúfudajan joun.

—Laríñajare Búngiu tídan líburu to Lerérun. “Núban, fulásu le ñí lubei gayára lan jayúmuragun sun gürígia nun, ánjein jugúya, barü jumaaru quei jában jíwerutiña.”

¹⁸ Ába jagáambun jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu le laríñagubei, ába jagúmeserun áluaja ída lúba lan jáfaruni jilágubei, ladüga janúfudetiña lueí, quei sun lan gürígia weíríti janígi luágu le larúfudajabei. ¹⁹ Dan le lagüñedunbei, ába láfuridun Jesúsu fulásurugugiñe.

Tídibu ígo to asaürüboun
(Mt 21.20-22)

²⁰ Larúgan bináafin, sügüti Jesúsu jáma láni dúusu disípulugu lueigiñe méme üma ligía, ába jaríjinun tídibu ígo saüja lúmagiñe tílagüle. ²¹ Ába larítagni Pédro, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Maésturu, jaríjabá tun tídibu ígo to bíñaraguboun gúñaarü, saüja!

²² Ába laríñagun Jesúsu joun súngubei.

—Afíñe jumá luágu Búngiu. ²³ Ninárün jáu luágu furúmiegurügü lan le aríñaguti lun wübü le. “Gidába yágiñe, dabúba baránajoun”, ánjein úa lubeí liloúguan afíñeni tidan lanígi áni afíñe ligía luágu lagúnfuliruba lan le laríñagubei, ítara lúba. ²⁴ Ligía naríñagunbei jun luágu sun lan le jamúriajan lúma Búngiu, ánjein afíñe jubeí luágu resíbi jumáli lan, ítara lúba. ²⁵ Dan le jayúmuraguña lan lun Búngiu, ánjein níjein lubeí ladüga ában gürígia jun le mísiñeti jun, ferúduna jumeí lun giñe ferúduna lánün Júguchi Búngiu le siélubei. ²⁶ Ánjein úa ferúduna jumá, úabei giñe ferúduna láani Júguchi Búngiu le siélubei jífigoun.

Lugúmadin Jesúsu
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Ába jagíribudun Jerusaléoun. Dan le eíbugeina lubei Jesúsu témpulurugu, ába jayábin jábutigu fádirigu, arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma ámu wügüriña ja weírigutiña lídan jafiñen juríu, ²⁸ ába jálügüdüni.

—¿Cáteisan biríchabei lun bádaragun búngua lídoun cátei le tánina témpulu? ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

²⁹ Ába loúnabuniña Jesúsu, aríñageina ligía joun.

—Nálügüdaadün gíñe ában cátei, ánjana jóunaba, naríñagubei jun ca lan áu gumádi nadügei buri cátei le. ³⁰ ¿Ca oúnajabalin Juan abásteragüdaja? ¿Búngiu, ódi wügüriña?

³¹ Ába jagúmeserun adímureja jámagua, ába jaríñagun.

—Ánjawa aríñaga luágu Búngiu lan oúnajabalin, laríñaguba woun ca lan uágu mafíñerun wabeí lun Juan. ³² ¿Ódi waríñaguba funági luágu jóunajan lan wügüriña?

Lun jamúga jóunabun ítara, janúfudetiña jaweí gürígia, ladüga subúdi jamáni sun gürígia luágu proféta lán Juan.

³³ Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

—Ibídíñeti woun.

Ábati gíñe laríñagun Jesúsu.

—Maríñagun nubeí gíñe jun ca lan áu gumádi nadügei cátei le.

12

Jémpulu jawáguti ñadágimeintiña wuríbatíña
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Ábati lagúmeserun Jesúsu adímureja joun gürígia ja ñíbaña láu jémpulu, ába laríñagun joun.

—Ñíñein meja ában wügüri, ábunaguti tídibu beíbei lufúlasunrugu. Ába ladügün baríeru láu, adüga ligía ában ágei lun laríbichawagún tíra beíbei lídoun lúma ában wáyelesi lun gayára lan loúnigiruni sun cátei.

Ába lájayajani lichári joun ñadágimeintiña, ába lídin adüga weíyaasu. ² Dan le lachülürünbei dan lun alúbajani, ába loúnajan ában lumúsun amúriajei lufánran jámagíñe ñadágimeintiña.

³ Ábarüga járügüdüni músu ligía, ába jabúleiseiruni, ába jóunajani lárigoún, míchutiña ni cáta lun. ⁴ Ábaya loúnajan labúreme ichári ábanya músu, ába jíchaagun dúbü luágu, bougua jameí lábulugu, anába. ⁵ Ábaya loúnajan labúreme ichári ábanya, ába jáfaruni jilágubei. Lárigiñe, ába loúnajan sarágu, ában lárigi ában, buleísei jamáña jíbiri, áfaragua jíbiri jilágubei.

⁶ Níjeinguati ában lun loúnajani, ában liraü jínsiñeti lun buídu, lagúmujoún óra ába loúnajani, ába larítangun luágu inébebei lan joun ladüga liraü lan. ⁷ Ába jariñagun ñadágimeintiña jámagua. “Niján le lúnbei libíjini alágan, wáfaraali jilágubei, wagía lámuga labúriña sun cátei.” ⁸ Ábati járügüdüni, ába jáfaruni jilágubei, ába jaságaruni lúgubu lídaangiñe fulásu ligía.

⁹ Ábati lálügüdajan Jesúsu.

—¿Cábati ladüga labúreme ichári? Liábinme, ábame láfaraguniña ñadágimeintiña jilágubei, ábame líchuguni ichári joun ámu.

¹⁰ ¿Malíjan jumágilisan le tariñagubei Lerérun Búngiu nuágu? Tariñajare.

Lé meja dübü le mabúseerun jabeí ábunagutiña, ligíaali furúmiñeti.

¹¹ Wabúreme Búngiu adügübalin lun furúmiñetibeí lan, áni aríja wamúti quei ában cátei weíriguti.

¹² Ába jabúseerún yebe jadáürüni Jesúsu ladüga jasúbudiruni luágu jawágu lan layúsurei jémpulu le. Quei janúfudebei jaweí güriña, ába jígiruni lúngua, ába jóúdin.

*Luáguti lafáyeijoún seínsu lun gumádi
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

¹³ Lárigiñe, ába jóúnajoúniwa jádaangiñe fariséogu jáma jádaangiñe lánigu Heródes lúmoun Jesúsu lun jariñagagüdüni som cátei le lúnti gayára lan jíchuguni lidúnrunme. ¹⁴ Ába jayábin, ába jariñagun lun.

—Maésturu, subúditi woun luágu aríñaga báani inárüni, manúfudeiga lueí ni ában ladüga ni cáta lan luweírigun güriña bun, áni barúfudajani lémeri Búngiu láu inárüni. Áríñagabá ában cátei woun. ¿Buítisan lun lafáyeijoún seínsu lun warúeite le Rómana ódi mabuíduntí?

¹⁵ Subúdi lumúti Jesúsu luágu biánguañein lan jagíbu, ába laráñagun joun.

—¿Cámesan jíchaajan sádara nubá? Barújuma ában lídaangiñe seínsu ligía nun, aríja námugei.

¹⁶ Ába janügüni lun. Dan le laríjini, ába lálügüdüniña.

—¿Cági iyáwa lúma íri le luágubei?

Ába jariñagun lun.

—Láni urúei Rómana.

¹⁷ Ába laráñagun joun.

—Rújumeiti láni urúei lun urúei, rújumeime láni Búngiu lun Búngiu.

Ába laweíridun janígi láu ligáburi loúnabuniña.

Álügüdajani libügürü ásaaruni lídaangiñe ouweni
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Ába jóudin fiú saduséogu aríjei Jesúsu. Afíñetiña saduséogu luágu úa lan ásaaruni lídaangiñe ouweni. Ába lubeíti jaríñagun lun.

¹⁹ —Maésturu, aríñagatí meja Moisés luágu ánjein lan ouwe ában wügürí le maríeiti masáaniguga táu lúmari, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma würi to ueíboun louwe, lun gasáanigu lan táu lun líbugaña le ouwebei. ²⁰ Ñíñanu mejati sédü gamúlenuguátiña, le furúmiñeti, ába lamárieidun, ába loúnwen marájüñüga. ²¹ Le jabíaman, ába lamárieidun túma würi tó buga lúmari líbugaña, ába giñe loúnwen marájüñütiña, ligía méme asúsereda lúma le jürüwan. ²² Maríeitiña sédügubei jagía túma, úati ni ában garaúti táu. Lagúmujóun óra, ába giñe toúnwen würi tugúya. ²³ Niján le uágubei wálügüdaja. Dánme le jásaarun jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya gabágari jamá, ¿cábagi úmari würi tugúya jádaangiñe sédü gamúlenuguátiña ja, lárigiñe maríeí jamá sun jagía túma?

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Bulíeiguatün ladüga libídiñe tuáguti Lerérun Búngiu jun, ni luáguti lubáfu Búngiu. ²⁵ Dánme le jásaarun jiláaña lúnya jabágaridun, ámulalime jabágari, magámaridun jába, míchugun jamáñame jasáanigu lun maríeí, queísi magámaridun jamá ánjeligu siélu. ²⁶ Ánjeinti luágu sará jamá jiláaña lúnya jabágaridun, ¿malíjan jumágiru lilíburun Moisés luágu ladímurejan Búngiu lun lídaangiñe ában búbugati durúngu umúti? Laríñajare lun. “Áu Lubúngiutebei Abrahám, Lubúngiute Isáac, Lubúngiute Jacób.” ²⁷ Ítara líña lubeíti, ánjein jamúgati jiláañu jáña wügüríña jagía lun sun dan, maríñagunti jamúga Búngiu luágu Jabúngiute lan, ladüga máma Jabúngiute jiláguaaña Búngiu, Jabúngiute wínwangiña. Ítara líña lubeíti, jugúya weíríti jabúlieidágun.

Gumádi le weírigutimaabei
(Mt 22.34-40)

²⁸ Ñíñein ában jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés le agáambubalin jadímurejan, queíti subúdi láani luágu oúnaba lániña Jesúsu buídu, ába liábin lubároun, ába lálügüdüni.

—¿Cáteisan lídaangiñe lilúrudun Búngiu weírigutimaabei?

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Niján le weírigutimaabei. “Agáamba jumána, jugúya Israelítagu, Wabúreme Búngiu, ligía rügüñein Abúremein. ³⁰ Jínsiñelá lubeíti Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bisáminan, láu sun bére.” Ligía gumádi le weírigutimaabei, ³¹ áni le libíaman lídan uweíríguni lenége le

furúmiñeti. “Jínsiñe jamá bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.”
Úati ámu gumádi weíriguti lueí biáma le.

³² Ába lariñagun arúfudajati ligía lun.

—Buíti bariñaguni, maésturu. Binárün luágu ában rügüñein lan Búngiu, luágu úa lan ámu, ³³ áni lúnti jínsiñe lan Búngiu woun táu sun wanígi, láu sun wasáminan, táu sun wawáni, láu sun wére, lun giñe jínsiñe jamá wíbirigu woun queísi wínsiñegua woúngua. Gebégiti sun líra ligíbugiñe sügü láu sun wadágaragüdün lun lúma sun cátei le agudúbei luágu latárü.

³⁴ Dánti le lagáambun Jesúsu loúnabun láu lichú áu, ába lariñagun lun.

—Madíseedibu lueí lílana ban larúeijan Búngiu.

Manígijaña lun jálügüdajan.

¿Ca adügawagun Crístu?

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Larúfudajaña Jesúsu témpulurugu, lariñaga.

—¿Ída liñásan jariñagunbei arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu ladügawagun lan David Crístu? ³⁶ David guánarügü láu lubáfu Sífiri Sándu aríñagati ítara.

Lariñajare Abúremein lun Nabúreme.

“Ñurúba núma lueígiñe nouñwenren daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

³⁷ ¿Ída lubáti ladügawagun lan David Crístu ánjein wa lubálin David guánarü Crístu, “Nabúreme”?

Ába jagáambuni bürübünu gürígia jagía láu ugúndani.

Ladárirun Jesúsu jadúnrun arúfudajatiña lilúrudun Moisés

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54, 20.45-47)

³⁸ Ábaja lariñagun Jesúsu joun lídan larúfudajan.

—Toúnigi jumátia jaweí arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jínsiñeti joun lun jeíbugun táu anáanguni durúrutu lúma lun labúsurúniwa joun úmada láu sarágu inébesei. ³⁹ Áluaja jamúti jalaü le jála weírigutiña tídan jalígilisin juríu, lúma lubuídun-ágei ubáraü lídan eíginí. ⁴⁰ Gídá jamutu jában würíña ja jiláaña úmari jaweí, lúnti jadáuragun láu sun líra, ába jadügün afúrieiduni le migínaguti. Weíribei jasúfurirun luágu sun le jadügübei.

Tedéweejan fugiábu würi to jiláali túmari, lun Búngiu

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Luágu ában wéyu, ñun líña Jesúsu témpulurugu tigíbugiñe gáfu to lágei seínsu, aríaguei jíchaajan gürígia seínsu tídoun. Gíbetiña rísitiña íchugutiña sarágu seínsu. ⁴² Ligía tiábin ában fugiábu würi to jiláali túmari, ába tíchugun bián gáwanün tídoun gáfu tugúya. ⁴³ Ába lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu lubádun, ába lariñagun joun.

—Nínárün jáu luágu gíbetima lan tíchugun würi to sügü jáu sun ja íchugubaña seínsu tídown gáfu to, ⁴⁴ ladüga sun jagía, lídaangiñe le ígiragubei jáma jíhiga, ánjoun tugúya, láu tugúdemegun rútumuti sun lé túmabei lun tawínwandun.

13

Laríñagun Jesúsu luágu tagünrinchawagúba lan témpulu
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Dan le láfuriduña lan Jesúsu témpulurugugiñe, ába laríñagun ában jádaangiñe láni disípulugu lun.

—¡Maésturu, aríjabá tun tubuidun watémpulun lúma buri dübü le áubei tadügüwa! ¡Máma tanárime buri!

² Ába loúnabuni Jesúsu.

—¿Aríagu jíña tun tanárime témpulu to? Merédebeítia ni ában dübü ligíbuagu ában, lagünrinchaguba sun le.

Seíni buri lubáragiñe lagúmuchun ubou
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24, 17.22-24)

³ Ábati jóudin luágu wübü le giríbei Olívos le tigíbugiñebei témpulu. Dánti le ñun líña lan Jesúsu ñi, ába jayábin Pédro, Jacóbo, Juan lúma Andrés, ába jaríñagun lun, jagíaguarügü.

⁴ —Buséntiwa lun baríñaguni woun ídame lan lasúsereda sun le tun témpulu to. ¿Cábasan seíni luágu chülüjali lan dan lun lagúfulirun sún buri cátei le?

⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Toúnigi jumá, mayéedagualaün ni ában, ⁶ ladüga sarágujaba ñübintiña, jaríñagame. “Áu Crístubei”, áni sarágujaba jayéedun.

⁷ ‘Jugúya, dánme le jagáambuni lamúri wuríbu yaráfa jun lúma ugánu luágutí buri wuríbu díseti jueí, manúfudedagua jumá, ladüga ñíbei wuríbu súnwandan, mámagili lagúmuchun ubou líra. ⁸ Lageíndaguba ában fulásu lúma ában, awúribuja ligíame ában ageíraü lúma ámu. Ñíbei jarabaganáli lídan sarágu fulásu, ilámaü, chagáguaü, áni súnme buri cátei le, lagúmesejarügügilime le lúnbei lasúfuríniwa.

⁹ ‘Toúnigigua jumá júngua ladüga jedéregerúaba lun lúrudu, ábame jabúleiseiruntün tídan buri jalígílisin juríu, janügüba lun jagúseragüdüniwa jagíbugiñe gumádimatiña lúma jagíbugiñe urúeigu, nueígiñe, ítara lúba gayára lan jadímurejan nuágu, jagíbugiñe. ¹⁰ Lubáragiñe lagúmuchun ubou, lapúrichijoúba ugánu luáguti asálbaruni lídan sun fulásu. ¹¹ Dánmeti le janügüniwa lun jedéregerúniwa joun lúrudugu, magíbedalá jarítagun luágu cába lan jaríñaga, masáminaragubei jumeí. Aríñaga jumeí le laríñagun Búngiu jun lídan óra ligía, ladüga mámaba jugúya adímureja, Sífiri Sándu, ligíaba adímureja. ¹² Jedéregerubaña wügüriña jamúlenu jáma jábugaña lun

jáfarúniwa jilágubei, deréga jamáñame agübürigu jasáanigu, jagáraabaguba isáanigu jawágun jagübürigu lun jedéregerúniwa lun jáfaruniwa jilágubei. ¹³ Jiyéereguduba lun sun ubou nueígiñe, le asígiruti úragu darí lúmoun lagúmujoún, lasálbaruba.

¹⁴ ‘Abürüjati proféta Daniél luágu cátei iyéereguti le gagünrinchaguagüdadabei, dánme le jaríjini cátei ligía le ñi lubei moun lan lun ñi lan —le alíjabei, gunfaráandalá — jámetia Judéabaña, lúntimétia janúrajan luágun wübü. ¹⁵ Le gürígia le bougudabei, mebélura látia múnadoun aságara ni cáta, ¹⁶ le áraabubei, magíribudalá águyu ni anügoun lanáangun. ¹⁷ Fugiábugume würiña ja dageínatiña lídoun wéyu ligía jáma ja garájüñütiña ja gurágiña. ¹⁸ Amúriaja jumá lúma Búngiu lun máma lan lídan lidáani lidíliga jeíbaagua, ¹⁹ ladüga lidáanibei asúfuriruni quei le masúseredungili lúmagiñe ladügüni Búngiu ubou, masúseredundügüyaalime giñe lárigiñe. ²⁰ Ánjein jamúga madúraagun lánme Jabúreme Búngiu dan ligía, úabei jamúga ni ában eséfuruti, ladúraagubei luágu jínsiñe lánigu lun, ja anúadaja láañabaña.

²¹ ‘Ánjeinti aríñawagua jun. “Aríja jumá, niján Crístubei”, o “Nirán”, mafiñera jumá, ²² ladüga jayábiba eyéejatiña aríñaga jawougua luágu Crístu lan jagía, jíbiri, aríñaga jagíame luágu profétagu jamá, áni jayéeni. Jadügüba seíni lúma miláguru lun jayéedaguniña ásta ja anúadaja láañabaña Búngiu ánjein gayára. ²³ Aráanseñu jumá, rúnaadün luágun jugúdi.

*Ída lúba lan ligáburí lagíribudun Crístu ubouágun
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴ ‘Lídounme wéyu ligía, lárigiñeme dan ligía le lánina asúfuriruni, ábame labúrigadun wéyu, marúnidunjálime játi. ²⁵ Jeíguaduba warúguma siélugiñe, ábame ladádagarun sun siélu. ²⁶ Ábamei narijiniwa, áu le Wügüri Garaüwarügüti, niábin lídan juánriñu láu oúnwenbun ubáfu lúma uweíriguni, ²⁷ ábame noúnajaniña ánjeligu oúndaraña sun ja nanúadajabaña lídaangiñe gádürü larígei ubou, lúmagiñe lidíse-ágei ubou darí lúmoun lidíse-ágei siélu.

²⁸ ‘Gunfaráanda jumeí jémpulu le tuáguti tídibu ígo. Dan le ñulúgili tilímoun, ába labouuchun tubána, subúdi jumúti luágu níteeli lan lidáani lubáchouga. ²⁹ Ítara meme, dánme giñe jaríjini sún buri cátei le, subúdi jumeí luágu yarafaali lan niábin. ³⁰ Ninárün jáu, luágu lagünrinchawagúba lan sun ubúrgu le Jerusalén lubáragiñe jóuwegun gürígia ja lánina dan le. ³¹ Lagúmuhaguba siélu lúma ubou, ánjein nerérun, merédebei magúnfulirunga.

³² ‘Ánjeinti wéyu lúma óra le lúnbei lasúseredun sun cátei le, ibídiñeti ni ca un, ni joun láni Búngiu ánjeligu ja siélubaña, ni lun Liraü, Búngiu rügüñein le Úguchili asúbudirei.

³³ Lúnti lubeíti agágudúañu jumá, aríaja, ayúmuragua lun Búngiu, ladüga ibídiñeti jun ídame lan lachülüra óra ligía.

³⁴ Ítara lúba quei ában wügüri le ñüdünbei luágu ában weíyaasu díse, lubáragiñe láfuridun lúbiñegiñe, ába líchuguni sun cátei jájaburugun lumúsuniña áni ru ligía jawádigimari, aríñaga ligía lun le luágubei béna lun loúnigirun.

³⁵ Áu queísi tabúreme múna tugúya, furésebei nagíribudun. Agágudúañu jumá lubeíti, ladüga ibídiñeti jun cába lan óra nachülüra, ánjein gúñounba lubei lúmoun áriebuba lan, o lubá lan larúgan o bináafin lan, ³⁶ ñübindügü níñein sódini, ábame nadárirunün arúmuga. ³⁷ Le naríñagubei jun aríñaga numúti joun súngubei. Agágudúañu jumá.

14

Lalédawagúniwa lubá Jesúsu

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Bián rügáli wéyu lubá fédu le arítaguagülei luágu meja dan le lásügürünbei láni Búngiu ánjeli áfaraguaña jarájüñü Ejíptona, máfarawaguntiña jarájüñü Israelítagu, lidáani giñe fédu le ñí lubei teigúa fein to magánatu ísi. Ábanti jáluajan jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés ída lúba lan jarügüdüni Jesúsu láu eyéerawaguni lun jáfaruni jilágubei. ² Ába jaríñagun.

—Márügüda wameí fédurugu lueí jafúudun gürígia.

Tájurudaguni ában würi Jesúsu

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Betániañein Jesúsu lúbiñe Simón lé meja gawágubei gumeín luágu lúra, dánti le ñun líña lan luágu dábula, ába tiábin ában würi láu ában budeín buin láu ibíñei le jémeti, le séruti. Ába tájalachuni ligíina budeín, ába téseruni ibíñei lúblugun Jesúsu.

⁴ Ába jagáñidun jádaangiñe ja ñíbaña, ába jaríñagun jámagua.

—¿Cámesan leféridirúa ibíñei jémeti le? ⁵ Gayáraati jamúgagu lalúgurun luágu sügü láu lebégi ában irúmu wadágimanu, lun jíderawagún gudémetiña.

Ába jébechunun, ⁶ ába laríñagun Jesúsu.

—Ígira jumoun. ¿Ca uágu jañáwuriya tun? Ában cátei buíti le tadügübei nun. ⁷ Súnwandan ñíbaña lan gudémetiña júma lun jíderaguniña dan le jabúseerun, ánjein áu, mámaba súnwandan júma nan. ⁸ Adüga táali würi to le tíaraabei, jurúguaarun ibíñei luágu núgubu lubá nábunajoún, ⁹ áni ninárün jáu luágu lídan lan furúmieguarügü fulásu lídan sun ubou le ñí lumuti

lapúrichijoúa ugánu le lánina asálbaruni labájüdawagúba gíñe le tadügübei würi to lun jarítangun tuágu.

Lalúguruni Júdas Jesúsu
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Ábati lídin Júdas Iscarióte, le ában jádaangiñe dúusu láni Jesúsu disípulugu, adímureja jáma jábutigu fádirigu lun ladügün darádu jáma lun ledéregeruni Jesúsu joun. ¹¹ Dan le jagáambubalin, ába jagúndaaragun, ába jaríñagun lun luágu jíchuguba lan seínsu lun. Ába lagúmeserun Júdas áluaja ída lúba lan ledéregeruni Jesúsu joun.

Lagúmujoún leígin Jesúsu jáma lánigu
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)

¹² Le furúmiñeti wéyu lídan fédu le ñí lubei teigúa fein to magánatu ísi, luwéyuri lafarún mudún le lánina fédu le páscua, ába jálügüdüni disípulugu Jesúsu.

—¿Jalíagi babúseera lun wouidin aráansera wabárua lun weígini eígini le lánina fédu?

¹³ Ába loúnajan biáma jádaangiñe láni disípulugu, ába laríñagun joun lubáragiñe jóudin.

—Jeíba ubúrugú, jadúnraguba lúma ában wügüri ñi táu ában dináa láu dúna, ¹⁴ jídinme lárigi le ñíjin lumúti lebélera, ábame jaríñagun lun tabúreme múna. “Ítara líña maésturu, ¿jagoún nege rúmu to lúnboun ñi lan leígei eígini le lánina fédu jáu láni disípulugu?” ¹⁵ Ábame larúfudun ában rúmu weírítu jun, tougiñegua múna, to aráanseñu tíña, ábame jaráanseruni eígini woun ñi.

¹⁶ Ába jáfuridun disípulugu, ába jachülürün ubúrugun, ába jadáriruni sùngubei quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eígini lánina fédu ñi.

¹⁷ Dan le lagúñedunbei, ába lachülürün Jesúsu jáu dúusu disípulugu. ¹⁸ Dánti le luágu jamá dábula eíga, ába laríñagun joun.

—Nínárün jáu luágu lalúgurubadina lan ában jádaangiñe le eígibeí núma.

¹⁹ Ábati jajírudagun, ába jagúmeserun álügüdaguei ában ában.

—¿Áu funásan?

²⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ában jádaangiñe jugúya dúusu le éderutu leígan fein lídan asíedu. ²¹ Anángüraadina lubeíti, áu le Wügüri Garaüwarügüti, luágu üma le uágubei taríñaga Lerérun Búngiu, áni ¡fugiábutia wügüri le alúgurutina! Buítimaati jamúga lun wügüri ligía lun magüriajouñiwa lan.

²² Dan le añája lubeí eíga, ába lanügünun Jesúsu jeígan feín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, lárigiñe lagúbachagunun ába líchugunun joun, ába laríñagun joun.

—Joujúma, núgubu le.

²³ Lárigiñe, ába lanügün ában wéru táu diweín lújaburugu, lárigiñe leteíngiruni Búngiu tuágu, ába líchugunun joun, ába játun sun jagía tídaangiñe diweín tugúya. ²⁴ Ába laríñagun joun.

—Níta le, le añúuragüdübalin iséri darádu, le gíñe áwiyurúabei joun sarágu gürígia lun ferúdunawa lan jafígoun. ²⁵ Ninárün jáu luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme wéyu le lúnbei nátunun iséri tuwúyeri diweín lídan larúeijan Búngiu siélu.

Laríñaguni Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro láu
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Lásun jerémujani urému luágu Búngiu, ába jouđin luágun wübü le giribeí Olívos. ²⁷ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Sun jugúya janúrajaba, ígira jumáname áriebu le, ladüga tariñajare Lerérun Búngiu. “Náfarubei joúniri mudún jilágubei, ábame jeréderun mudún chagágu.” ²⁸ Lárigiñeme násaarun lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun, ní diba Galiléa jubáragiñe.

²⁹ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati jígirunibu sun ja, nugúya, mígirun nubádibu.

³⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ninárün báu, áriebu meme le, lubáragiñe layúgurujan gáyu bián weíyaasu, úrüwaalime weíyaasu baríñagun luágu ibídiñe nan bun.

³¹ Ába laríñagun.

—Ni ánjein lun lubeí noúnwen búma, maríñagubadina luágu ibídiñe ban nun.

Ligía méme gíñe jaríñaga súngubei.

Layúmuragun Jesúsu lun Búngiu, Getsemaní
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Ábati jachülürün lídoun ában fulásu gíriri Getsemaní, ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu,

—Ñurújuma ya, neíbuga ayúmuragua lun Búngiu.

³³ Ába lanügüniña Pédro, Jacóbo, lúma Juan lúmagua. Ába ladíjeridun laríttagun buídu, sandí ligía ában igárigu weíriri tídan lanígi. ³⁴ Ába laríñagun.

—Sandítina ában írui weíriri le lánina ouweni tídan nuwáni. Reídei jumá ya, áni agágudúañu jumá.

³⁵ Ábati lídin Jesúsu lubáruaguoun mémeraü, ába labúluchagun múarugun, ába lamúriajan lúma Búngiu ánjein gayára lubeí masúfurirun láani le lúnbei lasúseredun lun lídan óra ligía. ³⁶ Ába laríñagun lídan layúmuragun.

—Núguchi, gayára bumúti sun cátei, séfu bána luei nasúfuriruni cátei le, máma quei nabúseerun, quei babúseerun.

37 Ába lídin, ába ladáriruniña disípulugu arúmuga, ába laríñagun lun Pédro.

—Simón, ¿barúmuguñasan? ¿Siñátisán buga beréderun ni ában óra agágudúañu? 38 Agágudúañu jumá, ayúmuragua jugúyame luei jeíguadun lídoun íchajoúni lun jeféridiruni jafíñen nuágu. Inárüni luágu benéfa lan jáni espíritu lun le buídubei, ánjein júgubu, débiliti.

39 Ábaya lídin ayúmuragua lun Búngiu, aríñageinaleí méme dimúrei le laríñagubei furúmiñe. 40 Dánya lagíribudun, ábaya ladáriruniña arúmuga ladüga luweírin lidábu jágu. Ibídiñetiti joun cába lan jóunabagüle lun. 41 Ábaya lídin lürüwan weíyaasu, ába laríñagun joun.

—¿Jarúmuguña mémesan, eméraagua jugúya? Buídürügaali, chülüja óra lun nedéregerúniwa, áu le Wügüri Garaüwarügüti, jájaburugun gafígountiña. 42 Sarájuma, queímoun, níteeli le lúnbei ledéregerunina.

Janügüni Jesúsu adáüra

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

43 Nígili Jesúsu adímureja, ligía lachülürün Júdas, le ában jádaangiñe dúusu disípulugu, liábin jáu sarágu mútu táu efeín lúma wéwe. Jóunajan jábutigu fádirigu, arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma ámu wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu. 44 Aríñagalíti buga Júdas joun ítara.

—Le wügüri le nachúurun, ligía, ábame járügüdüni, ábame janügüni, jóunigireime buídu.

45 Ítara líña lubeíti, dan le lachülürünbei, ába layárafadun Júdas lun Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Maésturu.

Ába lachúuruni. 46 Ábati járügüdüni Jesúsu, ába janügüni adaürüwa.

47 Níñein ában jádaangiñe ja ñíbaña, ába láluguchunun lefeínte, ába líbuguni ában larígei lumúsun fádiri le íñutimaabei. 48 Ábati laríñagun Jesúsu joun mútu jagía.

—¿Jiábin táu efeín lúma wéwe lun janügünina adáüra, camá jamuga jíwerutina? 49 Ságuñaja wéyu júma nan témpulurugu arúfudaja jun, madaü jumútina. Wel, lasúseredunbei le lun lagúnfulirun Lerérun Búngiu.

50 Ábati jígiruni sun disípulugu Jesúsu lábugua, ába janúrajan.

Wügüri ñüraügili le anúrajabei

51 Ñĩnein ában wügüri ñũraügili afálaruti Jesúsu, darúgu loúgua táurügü ában sídi, ában járügüdüni. 52 Ába lasáfarun jaweí, ába leibáagun surúsu, ígira sídi.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúru

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

53 Ábati janügüni Jesúsu ligíbugiñoun fádiri le íñutimaabei, ába jóundaragun sun jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma ámu wügüriña ja weírigutiña lídan jafíñen juríu. 54 Ábati lafálaruni Pédro Jesúsu dísegiñe chülü tübürürüregun lúban fádiri le íñutimaabei, ába leréderun ñun jáma oúnigirutiña témpulu abácharagua larügürügü wátu.

55 Jáluajati jábutigu fádirigu lúma sun líñun-ágei lúru lidúnrun Jesúsu lun gayáraabei lan jasiadiruni lun láfarúniwa jilágubei, madáritiña lidúnrun. 56 Sarágu jáña yebe adímurejatiña iyéeni luágu, múaradúntiña láu le jaríñagubei.

57 Ñĩnanu yéetiña ásaarutiña aríñaga.

58 —Agáambatiwa laríñagun. “Nagünrinchaguboun témpulu to, to jadügüboun wügüriña, ábame naráramagüdün ában témpulu lídan ürüwa wéyu to máma jadüga wügüriña.”

59 Ni ítara, múaradúntiña láu le jaríñagubei.

60 Ábati lásaarun fádiri le íñutimaabei jádaangiñe sun jagía, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Moúnabuntíbusan ni cáta? ¿Cáteisan le, le jaríñagubei buágu?

61 Ába leréderun Jesúsu maníñu, moúnabunga ni cáta. Ábaya lálügüdüni fádiri íñutimaati.

—¿Amürüsan Crístubei le Liraü Búngiu, le lúnbei lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígoun?

62 Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu. Áni jugúya, jaríjubadina, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ñun lueigiñe loúnwenren Súnti Gabáfu, aríja jumeíme niábin lídan juánriñu siéluigiñe.

63 Ábati lajeíridagunun fádiri íñutimaati lanáangun, le ligáñi, ába laríñagun.

—¿Ca ámu wabúseerubei lun líchugun fe luágu guetó?

64 Agáamba jumúti lanábaguni Búngiu láu lerérun. ¿Ída líña jaríjin lun líra?

Ába jabúdujan súngubei lun láfarúniwa jilágubei.

65 Ábatí buri jagúmeserun jíbiri ásueraguei, adáuragua láu ligíbu, abúleiseirei, jaríñagati.

—¡Aríñaga beígia cátei lan áfarubalibu!

Ába buri jagáyuajan súdaara luágu.

Lariñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Ñiñein Pédro bürürüru, ligía tiábin ában lumúsun fádiri le iñutimaabei. ⁶⁷ Dan le tarijini abácharagua larügürügü wátu, ába tariaguni, ába tariñagun lun.

—¿Ma giñe buga lúmañadibu Jesúsu le Nazarétna?

⁶⁸ Ába leyéedagun Pédro, lariñaga.

—Ibídiñeti gürígia ligía nun, ibídiñegubeíti nun ca lan uágu badímureja.

Ába lígiruni fulásu le ñí lubei labácharagua lun yaráfa lan lun lebéneri barieru, ábati layúgurujan ában gáyu. ⁶⁹ Ábaya tarijini músu tugúya, ába tariñagun joun ja ñíbaña.

—Ába giñétia jádaangiñe lánigu Jesúsu le.

⁷⁰ Ábaya leyéedagun. Murúsun óra lueígiñe, ábaya jariñagun ja ñíbaña lun Pédro.

—Inárüni, amürü ában jádaangiñe, ladüga Galiléana amürü, ítara líña badímurejan quei jagía.

⁷¹ Ába líñaragun Pédro lúngua ánjein máma lubei inárüni le lariñagubei. Ábaya lariñagun.

—Ibídiñeti gürígia le uágubei jadímureja nun.

⁷² Lídan óra ligía, ába layúgurujan gáyu libíaman weíyaasu. Ábati larítagun Pédro luágu le lariñagubei buga Jesúsu lun. “Lubáragiñe layúgurujan gáyu bián weíyaasu, beyéedaguba náu ürüwa weíyaasu.” Dánti le larítagun luágu, ába layájun.

15

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Larúgan bináafin, ába joundaragun jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma ámu wügüríña ja weirigutiña lídan jafiñen juríu lúma sun líbiri líñun-ágei lúrudu, aríja cába lan jadüga lun lasíadirúniwa Jesúsu. Ába janügüni gürágu, ába jedéregeruni lun Piláto. ² Ába lálügüdüni Piláto Jesúsu.

—¿Amürü Jarúeitebei Juríu?

Ába louñabun Jesúsu.

—Ánja, ítara líña quei baríñaguni.

³ Ába buríti jíchugun jábutigu fádirigu sarágu lidúnrun.

⁴ Ábayati lálügüdüni Piláto, ába lariñagun lun.

—¿Moúnabuntíbusan ni cáta? ¿Aríjabá átiriñein lan bidúnrun íchuguti?

⁵ Moúnabun mémeti Jesúsu ni cáta, ába laweíridun lanígi Piláto láu líra.

Lasíadirúniwa Jesúsu lun ouweni

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Jéchutiti Piláto ígiragüda ában adaürüti ságü fédu le lánina páscua, le jamúriajan gürígia jádaangiñe adaürütiña. ⁷ Níñeinti ában adaürüti gíriti Barabási úara jáma ámu ja áfarajabaña gürígia jilágubei lídan inúraguni luágu gumádi. ⁸ Ábati jayábin gürígia, ába jaríñagun lun Piláto lun ladügüni queíñaja ladüga. ⁹ Ába lálügüdüniña.

—¿Buséntün lun nígiragüdüni Jarúeite Juríu?

¹⁰ Laríñagubaaalin Piláto líra ladüga busén lán yebe lígiragüdüni Jesúsu, subúdi lumúti luágu ladüga lan gimúgaü jedéregerei jábutigu fádirigu. ¹¹ Fügüda jamáña jábutigu fádirigu gürígia, jaríñaga joun lun jamúriajan lun lígiragüdüni Barabási, máma Jesúsu. ¹² Ábati laríñagun Piláto.

—¿Cáti jabúseerubei nadügün láu le uágubei jaríñaga Jarúeite Juríu?

¹³ Ába jagúaragun.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

¹⁴ Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cáti wuríbati ladügübei?

Ábaya jagúaragun.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

¹⁵ Queíti busúen lan Piláto leréderun buídu jáma gürígia, ába lígiragüdüni Barabási, lárigiñeti loúnajan abeíchei Jesúsu, ába ledéregeroni lun ládarawagún luágu gurúwa.

¹⁶ Ábati janügüni súaara lídoun tübürürü lúban urúei, ába jóundarúniwa sun súaara. ¹⁷ Ába jadáüraguagüdüni táu ában anáanguni funátu, ába jadügün ában rídi láuti jíyu, ába jíchuguni leréberugu. ¹⁸ Ába jagúmeserun agúaraja lun.

—¡Gabágarilá Jarúeite Juríu!

¹⁹ Ába jagáyuaian lúblugun láu ában wéwe, ába jásueraguni, ába jájuduragun abúsura lun. ²⁰ Lárigiñe jéjerajan láu ítara, ába jarágachunun anáanguni to jadáürüboun luágu lueí, ába jadáürünun lanáangun luágu. Ába jaságaruni lun jádaraguni luágu gurúwa.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Níñein ában wügüri Cirénena, gíriti Simón, lúguchi Alejandro lúma Rúfo, liábiña áraabugiñe, dan le lásügürün nígiñe, ába jafósuronni lun lanügüni lugúruwan Jesúsu.

²² Ába janügüni Jesúsu lídoun ában fulásu gíriti Gólgota, míni lan líra, Lufúlasun Lábu Ichügü. ²³ Ába jíchugun diweín láu ában

luwúyeri árani gíríti mírra tídoun lun, mátun lumútu. ²⁴ Ábati jádaraguni luágu gurúwa, ába jájurerun súdeara ubúnuruni lun jaríjin cába lan jádaangiñe erédera táu lanáangun.

²⁵ Ladaünrün néfu bináafin, ligía jádaraguni luágu gurúwa. ²⁶ Ába labürüdüniwa lidúnrun ñi. “Jarúeite Juríu.” ²⁷ Dáguatiña giñe bián jíwerutiña luágu gurúwa úara lúma, ában lueígiñe loúnwenren, ában lueígiñe lubaüna. ²⁸ Láu líra lagúnfulira le tariñagubei Lerérun Búngiu. “Abájüdüwati jáma wuríbatíña.”

²⁹ Dan le buríti já sügürün güriña, ába jájinjani jachügü láu, ába janábuni, jaríñaga.

—¡Bugúya le aríñagubei luágu fíbounme lan témpulu, ábaya lánme baráramagüdünun lídan ürüwa wéyu, ³⁰ séfuguabá búngua, raríba lueígiñe gurúwa!

³¹ Ába giñe jéjerajan jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lílürudun Moisés láu, ába jaríñagun jámagua.

—¡Séfuti ámu, ánjein ligía, siñáti leséfuragun lúngua! ³² ¡Raríla Crístu, Jarúeite Israelítagu, lueígiñe gurúwa guetó wagíbugiñe, afíñe wamámuga luágu!

Ja dáwaguñubaña luágu gurúwa úara lúma, anába jamúti giñe.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Amídirugu, ába labúrigadun sun ubou darí ladaünrün ürüwa rábounwéyu. ³⁴ Ligía lagúaragun Jesúsu.

—Eloí, Eloí, ¿láma sabáctani? —míni lan líra. Nubúngiute, Nubúngiute, ¿cásan uágu bígirana?

³⁵ Ñíñanu jádaangiñe ja ñíbaña agáambuti, ába jaríñagun.

—Agáamba jumá, lagúajaña lun proféta Elías.

³⁶ Ába leíbaagun ában jádaangiñe, ába ladüdüragüdün ában mudúsi táu diweín garújütu, ába líchuguni luágu ában wéwe, ába línchuni lun Jesúsu lun lachúurunun, ába laríñagun.

—Ígira wameí guetó, waríja ánjein ñübin Elías aráriragüdei.

³⁷ Ábati ladügün Jesúsu ában agúaraguni jéreti, ába loúnwen.

³⁸ Ába tajeíridagun tubélun témpulu lídan bián murúsun íñugiñe lun ünabun. ³⁹ Dan lagáambuni jábuti súdeara Rómána le rárabei ligíbugiñe Jesúsu lagúaragun, aríjaleí ída líña lan loúnwen, aba laríñagun.

—Inárüni luágu Liraü lan Búngiu wügüri le.

⁴⁰ Ñíñanu giñe würiña, aríagutiña dísegiñe, ñíñoun María Magdaléna, María to lúguchu Jacóbo le ñúraütimagilíbei, lúguchu giñe José, ñíñoun giñe Salomé. ⁴¹ Würiña ja, falá jamuti Jesúsu áni íderagua jamúti dán meja le Galiléañein lan. Ñíñanu giñe sarágu ámu würiña ja ñübinbaña Jerusaléoun úara lúma Jesúsu.

*Lábunajoún Jesúsu**(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)*

⁴²⁻⁴³ Lubáragiñe lálüdün wéyu, ába liábin José, ában wügüri inébewati jádaangiñe líñun-ágei lúruđu, le agúrabajabaalin lagúmeserun larúeijan Búngiu táu sun lanígi, lílana fulásu le giríbei Arimatéa. Queíti luwéyuri lubei lan aráansejani, le ában wéyu lubá wéyu le eméraguagülei, ába lebélorun le ñíjin lubei Piláto amúriajei lúgubu Jesúsu, úouga ni murúsun anúfudei lídan. ⁴⁴ Ába laweíridun lanígi Piláto dan le lagáambun luágu jilá lan Jesúsu, ába loúnajan luágu ában jábuti súdaara lun lálügüdüni ánjein inárüni lubei luágu jilá lan. ⁴⁵ Dan le laríñagunbei lun luágu inárüni lan, ába líchuguni Piláto lúgubu Jesúsu lun José. ⁴⁶ Ábati lagáñijan José ában gamísa fínutu, ába larárigüdüni lúgubu Jesúsu lueígiñe gurúwa, ába louburaguni táu. Ába líchuguni lídoun ában umúajaü achigíti luágu dübü, ába ladáuruni láu ában dübü. ⁴⁷ Ába tídin María Magdaléna túma María to lúguchu José aríjei fulásu le ñí lubei labunúa Jesúsu.

16*Lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni**(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)*

¹ Dan le lásügürünbei wéyu le eméraguagülei, ába jagáñijan María Magdaléna, María to lúguchu Jacóbo, túma Salomé ibíñei lun jóúdin ájurudei luágu lúgubu Jesúsu. ² Dimáasu, láfunaduña larúgan, ába jóúdin luágu lumúaja, ³ ábati jaríñagun jámagua.

—¿Cábasan agídarei dübü lueígiñe lubéneri umúajaü?

⁴ Dan le jaríjinbei, úaali oúnwenbun dübü ligía lídan lilúgaarun. ⁵ Ába jebélorun lídoun umúajaü, ába jaríjin ában wügüri ñúraügili ñun ñi lueígiñe loúnwenren táu ában goúnu jarútu. Ába janúfudedagun, ⁶ ába laríñagun joun.

—Manúfudedagua jumá, jáluajañein Jesúsu le Nazarétna le ádarawagübei luágu gurúwa, úati ya, sará lídaangiñe ouweni. Aríja jumeísan fulásu le ñí lubei líchugúa. ⁷ Jeíba, jaríñagame joun láni disípulugu, lúntima Pédro, luágu níngiran lan luágu úma lun Galiléoun jubáragiñe. Jaríjibe ñi quei laríñaguni jun.

⁸ Ába jóúdin wúríña jagía anúrajeina ñígiñe ladüga lebélorun ában luweírin anúfudei joun. Maríñaguntiñati ni cáta ni ca un ladüga janúfude.

*Larúfudagun Jesúsu lúngua tun María Magdaléna**(Jn 20.11-18)*

⁹ Lárigiñe lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni, dimáasu bináafin, ába larúfudagun lúngua furúmiñe tun María Magdaléna, to méja ueíboun laságara sédü espíritugu wuríbatíña. ¹⁰ Ába tídin, ába

tawísaruniña ja eíbugubaña meja lúma. Dan le tadárirunbáliña, jayájuajaña ladüga lanárime íruni jádan luágu loúnwen. ¹¹ Dan le jagáambun luágu wínwanya lan, luágu aríja táani, mafíñetiña.

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun biáma jádaangiñe disípulugu
(Lc 24.13-35)

¹² Lárigiñe, ába larúfudagun Jesúsu lúngua joun biáma jádaangiñe já meja eíbugubaña lúma, jóúdiña áraabun. Ibídiñeti yebe joun luágu Jesúsu lan. ¹³ Ába jóúdin, ába jawísaruniña ja jíbiri, ni jagía, mafíñetiña.

Líchugun Jesúsu jadásin disípulugu
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Lárigiñe, ligía larúfudagun Jesúsu lúngua joun únsu disípulugu jagía dan le ñun jamá luágu dábula, ába celadeínjan joun luágu liloúguan jafiñen lúma lidére jachügü, ladüga mafíñen jamá joun ja aríjubalin lárigiñe lásaarun. ¹⁵ Ába laráñagun joun.

—Jeíba lídan sun fulásu apúrichija jumeí ugánu le luáguti asálbaruni joun sun gürígia. ¹⁶ Ja afíñerutiña luágu, badísei jagíame, jasálbaruba, ja mafíñetiña, jeféridiruba lídaanme luwéyuri agúseragüdüni. ¹⁷ Niján cátei le lúnbei jarúfuduni ja afíñebaña nuágu, lun lasúbudirúniwa luágu Búngiu lan oúnajabaliña. Jaságaruba espíritugu wuríbatiña jaweí gürígia lídan níri, jadímurejaba ámu dimúrei lueí jerérun, ¹⁸ ánjaña árügüda jéwe jájaburugu o ánjaña lan áta cátei le gáfarajati, madügünbei wuríbani joun, lánwoun sun líra, jíchugubei jájabu jawágu sánditiña, ábame jareídagun.

Lamúdeirun Jesúsu siélun
(Lc 24.50-53)

¹⁹ Lárigiñe ladímurejan joun, ába líñurúniwa Jesúsu siélun, ába lañúurun lueígiñe loúnwenren Búngiu. ²⁰ Ába jáfuridun disípulugu, ába japúrichijani ugánu le lánina asálbaruni lídan sun fulásu. Jesúsu méme íderagua lumútiña, áni choúrügüdaleí ugánu le japúrichijabei láu miláguru lé buri jadügübei.

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI LÚCAS LUÁGU JESÚSU

Labürüjani Lúcas lé meja asúseredubei

¹ Lun Teófilo le weírigubei. Gíbeeña gürígia oúchutiña jabürüjani cátei lé buri luáguti wasálbarun lé meja asúseredubei wagánagua lídan lúaragun, ² áfaaguatiña jabürüjani ítara quei jarúfudajani ja aríjubalin buri cátei ligía lúmagiñe lagúmeserun, apúrichija jagía luágu, woun. ³ Au giñe, álügüdajaadina giñe buídu buídu libügürü sun cátei le asúseredubei lúmagiñe lagúmeserun, áni afiñetina luágu maríban lan lun nabürüjanun gárada to bun quei lubúdubu, ⁴ subúdi bámugei linárün cátei le arúfudúaalibei bun buídu buídu. Niján le asúseredubei.

Lasúbudiragüdüni ában ánjeli luáguti lagüriajóun Juan le abásteragüdajabei

⁵ Dán meja le Heródes lan urúeibei Judéa, ñiñein meja ában fádiri lánina jafiñen juríu, gíríti Zacarías, jádaangiñeti fádirigu ja lánigu Abías. Elisabét tíribei lúmari, jádaangiñetu giñe ladügawagun Aarón. ⁶ Biángubei jagía, richáguatiña ligíbugiñe Búngiu, gúnfulitiña lúma, adúga jameí sun le lubeíbei darí lun siñá lan laríñawagún ni cáta wuríbati jawágu. ⁷ Masáanigutiña ladüga siñá lan tagáragüdün Elisabét, áni derébugugaaña giñe jagía biángubei.

⁸ Luágu ában wéyu, lídan lidáni jesériwidun lánigu Zacarías quei fádirigu ligíbugiñe Búngiu, ⁹ ába jabúdujan según jagáburi fádirigu juríu, lun jasúbudiruni cába lan ebélura lídoun fulásu le sándutimaabei témpulurugu águdaja cupáli ligíbugiñe Búngiu, ába láburujan luágun Zacarías. ¹⁰ Sun niján lan cupáli águdajoúa, añája gürígia bougudi ayúmuragua lun Búngiu. ¹¹ Ábati lasáliragun ában láni Wabúreme ánjeli lun Zacarías, rára lueígiñe loúnwenren latárü le ñí lubei cupáli. ¹² Dan le laríjini Zacarías ánjeli ligía, ába laweíridun lanígi, ába lebélorun anúfudei lídoun. ¹³ Ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Manúfudebá, Zacarías, ladüga agáamba láali Búngiu bayúmuragun, tagáraüduba búmari ában irájü, ábame bíchuguni líri Juan. ¹⁴ Tabuínchuba banígi láu ugúndani luágu, áni sarágujaba giñe agúndaarutiña láu lagüriajóun, ¹⁵ ladüga weírigubei biraü ligíbugiñe Búngiu. Mátunbei diweín ni bínu, áni ñíbei Sífiri Sándu lúma lúmagiñe lubáragiñe lagüriajóun lun ladúndejani lídan sun cátei. ¹⁶ Ladügüba lun jagíribudun sarágu jádaangiñe Israelítagu lun jagáambuni Jabúngiute, ¹⁷ lesériwiduba

lun Búngiu láu sarágu ubáfu quei meja ladügüni Elías. Laráansejaba lubá Jesúsu láu laráandaragüdüniña agübürigu jáma isáanigu, láu giñe larúfudajan joun ja magáambadibaña lun Búngiu lun júaradun lúma queísi gürígia richáguatiña. Ítara lúba laráanseruniña lubá jerésibiruni Jabúreme Jesúsu.

¹⁸ Ába laríñagun Zacarías lun ánjeli ligía.

—¿Ída lubági nachoúruni cátei le? Áu táu sun númari, derébugugaadiwa.

¹⁹ Ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Gabriél áu, áni nesériwiduña lun Búngiu, ligía oúnajabalina adímureja bun lun níchuguni ugánu buíti le bun. ²⁰ Guetó, quei mafiñerun bubei luágu le nariñagubei bun, berédera merérunga, siñábei badímurejan daríme lagüriajóun biraü. Lagúnfuliruba cátei le lídan lidáani.

²¹ Sun dan le, añájeti buga gürígia boúgudi agúrabajei Zacarías, weírititi janígi luágu lílú témpulurugu. ²² Dan le láfuridunbei, siñá ladímurejan joun, ábati jasúbudiruni luágu salígua lan som cátei lun, témpulurugu. Ladímurejati joun láu seíni, meréngadijaali.

²³ Dan le lagúmuchun dan le lúnbei lesériwidun Zacarías témpulurugu, ába lídin lúbiñoun. ²⁴ Lárigiñe cátei le, ába tadágeinadun Elisabét, to lúmari, ába máfuridun tan jábiñegiñe luágu seíngü játi, teréngati túnguarügü. ²⁵ “Ladügüñein Búngiu lubuídun cátei le nun guelé lun lagídaruni nibúsigari jagíbugiñe gürígia.”

Lasúbudiragüdüni ában ánjeli luáguti lagüriajóun Jesúsu

²⁶ Sísi játi lárigiñe, ába loúnajani Búngiu ánjeli Gabriél lídoun ában ubúruğu láni Galiléa, gírítí Nazarét, ²⁷ lun lídin bisídoun ában würi irájügiru, gírítu María. Würi tugúya, gadáraduñoun lúma ában wügüri gírítu José lun tamárieidun lúma, wügüri ligía, linébaanfan urúei David. ²⁸ Ába lebélorun ánjeli ligía le ñíjin tubei, ába laríñagun tun.

—¡Báfaguagüle, María! Níjein Búngiu búma, binílaadibu sügü jáu sun würiña.

²⁹ Dan le tagáambuni ánjeli ligía, ába tájüchürün láu le laríñagubei, ába tálügüdagun túngua ca lan uágu labúsura tun ítara. ³⁰ Ábati laríñagun ánjeli ligía tun.

—Manúfudebá María, fuleísei láadibu Búngiu, ³¹ badágeinada, ábame bagüriajan ában irájü, ábame bíchuguni líri Jesúsu. ³² Weírígubei, Liraü Búngiu le íñubei lúba lagúarúniwa, áni larúeigüdübei Wabúreme Búngiu quei larúeigüdüni David, le binádu lidúje. ³³ Lagúmadirubei linásiñun Israél lun sun dan, áni magúmuchadibei lagúmadijan.

34 Ábati tariñagun María lun ánjeli ligía.

—¿Ída lubági lasúseredun cátei le, mámarigidinagu?

35 Ába lariñagun ánjeli tun.

—Liábinba Sífiri Sándu buágun, ábame loúburagunibu lubáfu Búngiu. Ligía sándubei lubeí irájü le lúnbei bagüriajani, Liraü Búngiu lúba lagúarún. 36 Tiábin bidúje to Elisabét, dageínaaru gíñe lau sun weíyaaru lan, tagáraüdüba ában wügüri irájü, ítara líña lubeíti, tó meja uáguboun jariñaga luágu siñá lan tagáraüdü, níjein sísi játi dageínaü tuágu. 37 Úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

38 Ábati tariñagun María.

—Lidámun Nabúreme Búngiu nugúya, adügaleí le bariñagubei náu.

Lárigiñe, ába lídin ánjeli.

Tídin María bisídoun Elisabét

39 Lídoun dan ligía, ába tídin María furése lídoun ában ubúrgu le labádinaguabei buri wübü Judéa, 40 ába tebélorun lúbiñoun Zacarías, ába tabúsurun tun Elisabét. 41 Dan le tagáambuni Elisabét tabúsurun, ába lánjingichagun tiraü turágeirugu, ába liábin Sífiri Sándu tuágun. 42 Ábati tariñagun láu umálali le jéreti.

—Binílaadibu Búngiu sügü jáu sun jñáriñu, binílaali gíñe biraü. 43 ¿Cátanañadina lun tiábin lúguchu Nabúreme bisídana? 44 Láu nagáambuni babúsurun, ába lánjingichagun niraü nurágeirugu láu ugúndani. 45 Gúndaatibu bugúya le afíñerubei, luágu lagúnfuliruba lan cátei le lariñagubei Wabúreme bun.

46 Ábati tariñagun María.

Rútu nuwáni uweíriguni lun Nabúreme,

47 gúndaagua tugúya nanígi luágu Búngiu le Nasálbaragüle,

48 lugúndun gudémejabujaali nun, nugúya le lidámun.

Lúmagiñe guelé, jariñaguba sun gürígia luágu fuleíseiwaadina lan,

49 ladüga adügaali Búngiu, le Súnti Gabáfu, cátei weínamuti nun, sánduti líri.

50 Súnwandan gudémebaña lan ja inébejabúbaña lun, lun.

51 Adügaali oúnwenbun buri cátei,

adügaali lun ni cáta jamá ja barüguabaña jóungua.

52 Gídalaaña ja gabáfubaña lídaangiñe jaweírigun,

ja ünabubaña, ába ladügüniña lun weírigu jamá.

53 Já buga lamábaña, quimúlegüda lumútiña,

ánjeinti ja rísibaña, míchugunti ni cáta joun.

54 Íderagua lumútiña linásiñun Israél, ja esériwidubaña lun,

mabúleidun lumúti lun gudémejabu lan,

55 queí meja lidáradun jáma binádu wagübürigu—

Abrahám jáma ladügawagun—lun gudémejabu lan joun lun sun dan.

⁵⁶ Ába teréderun María ürüwa játi ñi, lárigiñe, ába tagíribudun jábiñoun.

Lagüriajoun Juan le abásteragüdjabe

⁵⁷ Ába lagúnfulirun dan lun tagüriajan Elisabét, ába tagüriajan ában wügüri irájü. ⁵⁸ Dan le jagáambun tubésinanigu jáma tidújeñu luágu lubuídun cátei le ladügübei Búngiu tun, ába jagúndaarun úara túma. ⁵⁹ Luágu liwídün wéyu, ába lerésibiruni circuncisión, le liseíni luágu láni lan Búngiu irájü ligía. Buséntiña yebéti jíchuguni líri lúguchi luágu, le Zacarías, ⁶⁰ ába tariñagun lúguchu.

—Uá, Juánba líri.

⁶¹ Ába jariñagun tun.

—¿Cági uágu? Úati ni ában jádaangiñe binébaanfaangu gíriti Juan.

⁶² Ába jálügüdüni lúguchi irájü láu seíni ca lan íri labúseerubei líchugun luágu. ⁶³ Ába lamúriajan ában murúsun fuláansu, ába labürüdün luágun. “Juan líribei.” Ába laweíridun janígi súngubei láu cátei le. ⁶⁴ Lídan méme óra ligía, ába gayáraajaali lan ladímurejan Zacarías, ába líchugun uweíríguni lun Búngiu. ⁶⁵ Ába laweíridun janígi besínagu láu cátei le, ába labájüdawagún cátei le lídan sun fulásu geyégua jáu. ⁶⁶ Sun ja agáambubalin, ába jeréderun asáminara, ába jálügüdagun jámagua, jariñaga.

—¿Cáteibeí funasan irájü le?

Ladüga biní lumútija Búngiu le tímatimaati.

Lerémujan Zacarías

⁶⁷ Ába liábin Sífiri Sándu luágun Zacarías, le lúguchi irájü ligía, ába ladímurejani Zacarías dimúrei le lariñagubei Búngiu lun, ába lariñagun.

⁶⁸ Buídulá ladímurejoun luágu Wabúreme le Jabúngiutebei gürija ja Israelítagu,

ladüga ñübinjali woun, wagía le lánigu, áni sálba láadiwa.

⁶⁹ Rújali ában Asálbaragülei le gabáfuti woun jádaangiñe linébaanfaangu Davíd, lé meja esériwidubei lun.

⁷⁰ Ítara líña meja lariñaguni Búngiu jádaangiñe láni profétagu ja edéregeragubaña jóungua lun, lúmagiñe meja binádu dan,

⁷¹ luágu lasálbarubádiwa lan jaweí wáganiñu lúma jaweí sun ja iyéreejabúbaña woun.

⁷² Ítara líña gudémejabu lan Búngiu joun binádu wagübürigu, arúfudaleí luágu mabúlieidagun lan lueí lidáradun le sándubei jáma.

⁷³ Niján lé meja lariñagubei lun wáguchi Abrahám.

74 luágu leséfurubadíwa lan jaweí wáganiñu,
 lun gayáraabei lan wesériwidun lun manúfudeiga,
 75 láu úarani, derégeguñu wagía woúngua lun, sun dan le
 wabágaridubei.
 76 Áni bugúya nisáaniraü, láni Búngiu le iñubei proféta lúba
 bagúarúniwa,
 ladüga baráansejaba lubá Wabúreme,
 77 subúdi lámuga üma lánina asálbaruni joun lánigu,
 le áubei ferúdnawa lan jafígoun.
 78 Wabúngiute, láu lísiñejabu lúma lugúdemejabu,
 loúnajabei Crístu wámoun siéluigiñe
 79 lun larúgoungadágüdüñ jáu ja lídaanbaña lubúriga lúma jáu ja
 luágubaña üma le ouwenibeí lébeja,
 lúma lun ladúndejani wapásun lídoun üma le anügübaliwa lídoun
 darángilaü.
 80 Aweírdeina ligíati irájü ligía, afáragadagueina giñe lídan
 láni espíritu. Ába laganouñ lídan fulásu mageírawati dari
 lúmoun wéyu le lagúmeserun luwádigimari lun Búngiu jagánagua
 lumútuniña Búngiu ja Israelítagu.

2

Lagüriajouñiwa Jesúsu (Mt 1.18-25)

1 Lídoun buga dan ligía, ába laríñagun urúei Augústo lun
 jabájüdüñ sun güri-gia ja Rómabaña. 2 Furúmiñe meja jadügüni
 cátei le, dán meja le Cirénio lan agúmadijabei Síria. 3 Súnti
 güri-gia mósu jóudin jageíra lun ñi lan jabájüdüwa. 4 Ligía
 láfuridunbei José Nazarétgiñe, loúbawagugiñe Galiléa, ába lídin
 loúbawagun Judéa lídoun fulásu le gíribei Belén, le ñí lubei
 lagüriajouá David, quei linébaanfan lubeí David José. 5 Ába
 lídin Belén lun labájüdüñ úara túma María to gadáradunboun
 lúma lun jamárieidun, áni dageínañoun. 6 Dánti le añája lan
 ñi Belén, ába lachülürün dan lun tagüriajan María. 7 Ába
 tagüriajani furúmiñeti tiraü ñi, ába touburaguni tídan lágei, ába
 tarouñragüdüni ñi tídan jában anímaalu ladüga úati ubáraü joun
 tídan jában chülüdügütiña.

Ánjeligu jáma ouñigirutiña mudún

8 Lídan áraabu bougudi lueí Belén, ñiñanu jóuniri mudún,
 bou larúgan jáu ouñigiraña jalügüniña mudún. 9 Sódini, ába
 lasáliragun ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli siéluigiñe joun, ába
 jaríjin ában ouñwenbun larúgounga le lánina Búngiu geyégua jáu,
 ába janúfudedagun. 10 Ába laríñagun ánjeli ligía joun.

—Manúfudeda jumá, ladüga níjein ugánu buíti nanügün
 jun, lébunabei sarágu ugúndani joun sun güri-gia. 11 luágu

agüriajouáali lan ában asálbaragülei jun ugúñe, lageíra Davíd, Crístu le Jabúreme. ¹² Jadárirubei irájü ligía jouburagu tídan lágei, roun tídan jában anímaalu.

¹³ Lídan óra ligía, ába jasálriragun sarágu ánjeligu lubádu furúmiñeti ánjeli, ába jíchugun uweíríguni lun Búngiu, jaríñaga.

¹⁴ Uweíríguni lun Búngiu lídan líñutima siélu, darángilaü múarugu jádan gürija ja ibíjubalin lufúleisein!

¹⁵ Dánti le jagíribudun ánjeligu járigoún siélu, ába jaríñagun jouniri mudún jámagua.

—Queímoun Belén aríjei cátei le asúseredubei, le uágubei lasúbudiragüda Wabúreme Búngiu woun.

¹⁶ Ába jouđin furéseguaina, ába jadárirunun María lúma José, lúma irájü roun tídan jában anímaalu. ¹⁷ Dan le jaríjnbalin, ába jabájüdaguni le laríñagubei ánjeli joun libügürü le. ¹⁸ Súnti

ja agáambuliña, weíriti janígi láu le jaríñagubei. ¹⁹ Áni María, areídañu tíñein sun cátei le tídan tanígi, arítagua luágu. ²⁰ Ábati

jagíribudun jouniri mudún, adímurejeina weíri luágu Búngiu, luágu sun le jagáambubei lúma le jaríjibe, ladüga suséreti ítara quei laríñawagúniwa joun.

Larúfudúniwa Jesúsu témpulurugu

²¹ Luágu liwídun wéyu, ába lerésibiruni circuncisión, ába jíchuguni líri Jesúsu, íri méme le líridubei ánjeli tun María lubáragiñe tadágeinadun.

²² Dan le lagúnfulirunbei lidáni jarúmadun lagübürigu Jesúsu según igáburi lídan lilúrudun Moisés, ába janügüni irájü ligía ubúrugin Jerusalén lun jedéregeruni lun Búngiu.

²³ Jadügünbalin líra ladüga laríñajare tídan lilúrudun Búngiu. “Sun furúmiñeti wügüri irájü agüriajouíti lúnbei Búngiu.”

²⁴ Ába lubeíti jouđin adágaragüda le uágubei laríñaga lilúrudun Búngiu. bián wagúgua o bián lan únjun.

²⁵ Lídan meja dan ligía, ñíñein meja ában wügüri Jerusalén gírítí Simeón. Wügüri ligía ában wügüri buíti, weírítí ledéregeragun lúngua lun Búngiu, áni agúraba lumúti liábin

Crístu, le lúnbei lasálbaruniña Israelítagu. Ñíñein Sífiri Sándu lúma Simeón, ²⁶ áni arúfuda láali lun luágu mouñwenbei lan

maríjingaleí Crístu le lúnbei loúnajani Wabúreme Búngiu. ²⁷ Ába lídin wügüri ligía témpulurugin, ladúndejan Sífiri Sándu. Dánti

le janügünbalin lagübürigu Jesúsu Jesúsu témpulurugin lun jadügüni le laríñagubei lúrudu láu, ²⁸ ába louyuajani Simeón, ába

líchugun eteíngiruni lun Búngiu, aríñageina ligía.

²⁹ Nabúreme, gayáraajali bígirunina lun nouñwen láu darángilaü, nugúya le esériwidubei bun,

ladüga gúnfuli báali le baríñagubei nun.

³⁰ Aríja náali Wasálbaragüle láu nágu,

³¹ Asálbaragülei le bouñajabei joun sun gürigia.

³² Ítara lúba queísi ában lámpu lun larúfuduni inárüni joun ja mámbaña juríu,

ru ligíame uweíriguni joun Israelítagu, ja bánigu.

³³ Ába laweíridun lanígi José táu sun María láu le laríñagubei Simeón luágu irájü le. ³⁴ Ábati labíniruniña Simeón, ába laríñagun tun María, to lúguchu Jesúsu.

—Írájü le, lébunabei achúgeraguni joun sarágu Israelítagu, lébunabei gíñe asálbaruni joun jíbiri. Ítara lúba queísi ában seíni le lúnbei gíbe jamá májatiña jerésibiruni. ³⁵ Ítara lúba lasúbudirúniwa le laritagubei cáda ában tídan lanígi luágu Cristu. Áni ítara lúba sun cátei le bun quei ában efeín to ácharurutu tuágu buwáni.

³⁶ Níñoun gíñe ában würi proféta, gíritu Ána, würi tugúya liraü Fanuél, jádaangiñe ladügawagun Áser. Weíriyaaru würi tugúya, ñúraügiru meja tamárieidunbei, sédüñein irúmu táu lúma túmari, ába louñwen, ³⁷ guetó, gádürü-weín-gádürü irúmu táu. Máfuriduntuti témpulurugugiñe, terédera ñi esériwida lun Búngiu áriebe wéyuagu, ayúnara lúma ayúmuragua lun Búngiu.

³⁸ Ába tiábin Ána jawágun María, José, lúma Jesúsu lídan méme óra ligía, ába teteíngiruni Búngiu luágu irájü ligía, adímureja tugúya luágu Jesúsu joun sun ja agúrabajabaalin lasálbarún Jerusalén.

Agíribuduni Nazarétün

³⁹ Lárigiñeti jagúnfulirun láu sun le laríñagubei lilúrudun Búngiu, ába jagíribudun María, José, lúma Jesúsu Galiléoun lídoun jabúrugute le Nazarét. ⁴⁰ Aweírideina ligíati irájü le, éredeina ligía, afáragadagueina lídan lichú áu, biní lumútijati Búngiu sarágu.

Jesúsu témpuluru

⁴¹ Ságüja irúmu jóudin lagübürigu Jesúsu ubúru gu Jerusalén lubá fédu le páscua, ⁴² áni dan le lagúnfulirunbei Jesúsu dúusu irúmu, ába jóudin súngubei Jerusalén quei le jagáburi lídan fédu ligía. ⁴³ Dánti le jagíribudun lárigiñe lagúmuchagun fédu, ába leréderun irájü ligía Jerusalén, ibídiñoun tun lúguchu ni lun José, ⁴⁴ jaritagún yebe luágu nítan lan jádan gürigia ja jámarigubaña luágu ũma. Ítara líña jadügün ában wéyu eíbuguni, dan le jáluajani jádan jadújeñu lúma jádan jasúbudiraagun, ⁴⁵ madári jamúti. Ábati jagíribudun ubúrugun Jerusalén áluajei ñi.

⁴⁶ Ürüwa wéyu lueígiñe, ligía jadáriruni témpuluru ñun jádan arúfudajatiña lilúrudun Moisés, agáambajaña, álügüdaguaña.

⁴⁷ Súnti ja agáambubalin, weíriti janígi luágu lichú láu lúma

luágu buri loúnabagüle. ⁴⁸ Dan le jaríjnbalin lagübürigu, ába laweíridun janígi, ába tariñagun lúguchu lun.

—¿Cáme badügei cátei le woun, niraü? Nugúya lúma búguchi, wáluajañadibutia láu idíjeri.

⁴⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cági uágu jáluajana? ¿Ibídíñeti jun luágu lúnti lan neténirun lun cátei le láni Núguchi?

⁵⁰ Úati gunfaráanda jamáni le laríñagubei joun.

⁵¹ Ábati lagíribudun jáma, Nazarétün, ába lasígirun láu meme lagáambadi joun. Ábatí buri tareíduni lúguchu sun cátei le tarítangunrugun. ⁵² Niján mémeti Jesúsu aweírideina dándu lúgubu queísi lisáminan, áni buítiti dándu ligíbugiñe Búngiu quei jagíbugiñe gürígia.

3

Lapúrichijan Juan le abásteragüdjabei, lídan fulásu mageírawati (Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Lídan liqueínsin lirúmuduri lagúmadijan Tibério César, Póncio Piláto ligía meja gumándanbei Judéa, Heródes gumándan Galiléa, Felípe, le lamúlen, ligía gumándan Itúrea lúma Traconíte, Lisanías gumándan Abilínia, ² Anás lúma Gáifasi, jagía fádirigu íñutimáabaña lídan jafíñen juríu. Ábati líchugun Búngiu ában ugánu lun Juan, le liraü Zacarías, lídan fulásu mageírawati, ³ ába leíbuguni Juan sun fulásu buri le lubádubei dúna le Jordán, aríñagueina joun gürígia luágu lúnti lan jaságürijan luágu jafígoun, sáansi jameíme jagáburi lun ferúdunawa lan jafígoun, badísei jagíame. ⁴ Suséreti cátei le ítara queí meja labürüdüni proféta Isaías, laríñaga.

Agaambúati lumálali ában agúarajati lídan fulásu mageírawati ítara.

“Aráanseja jumoún janígi lubá liábin Wabúreme, queísi ladárarúniwa üma surúti.

⁵ Labuínchagüdüwaba sun gudúungu,

sun wübü, lagurúaba,

üma buri le segéti, lásururuba,

üma buri le múaragunti, lúwaradaguba.

⁶ Larijúbei sun ubouú Wasálbaragüle, le loúnajabei Búngiu woun.”

⁷ Nübintiña sarágu gürígia lun Juan lun labásteragüdüniña, ába laríñaga joun.

—¡Jarásan jéwe jugúya le! ¿Ca awísarubalün lun jeíbaagun lueí lanárime lafáyeiragüle figouú le yaráfaalibei? ⁸ Ígira jumeí binádu jigáburi, abágarida jumá lun gayára lan larijín buídu luágu sáansiguaali lan jigáburi. Maríñaga jumá jídaangua.

“Linébaanfaangu Abrahám wagía”, ladüga quei nariñaguni jun, gayáraati ladügün Búngiu linébaanfaangu Abrahám lídaangiñe buri dübü le. ⁹Yaráfaali dan lun jafáyeijan luágu jifígoun queísi taráanserún jaráwa lun tánychuguni tídibu wéwe. Sun ídibu le mabuídunti lin lánchugúba, ábame lagudún.

¹⁰ Ábati jariñagun gürígia jagía lun.

—¿Cáteiti lúnbei wadügüni?

¹¹ Ába lariñagun Juan joun.

—Le biámabei isímisin, lúnti líchugun ában lun le úaboun ni ában lúma, le geíginbei, lúnti lafánreinraguni lúma le meíginbei.

¹² Nübintiña gíñe agúburajatiña liseínsuna gumádi lun jabásterun, ába jariñagun lun.

—Maésturu, ¿ca cátei lúnbei wadügüni?

¹³ Lariñaga Juan joun.

—Magúburaja jumá lougiñe le uágubei lariñaga lúrudu.

¹⁴ Ariñagatiña gíñe fiú súdaara lun.

—Ángi wagía, ¿cági lúnbei wadügüni?

Lariñaga joun.

—Magídara jumá ni cáta ni ca ueí, ni láu siádi, ni láu jíchugun lidúnrun mútu le madügün lumúti, gufúruma jumá láu jafáyeiruja.

¹⁵ Añájati gürígia madéraguagüdünja arítagua luágu fágua lan Juan Crístubei, ¹⁶ ába lariñagun Juan joun súngubei.

—Áu, láu dúna nabásteragüdaün, nítenbei ában le lúnbei labásterágüdünün láu Sífiri Sándu lúma láu queísi wátu geméti, ligía Crístubei. Gabáfutimaati nueí darí lun madüna nan ni lun nafáragaduni tagürüga ligeídin. ¹⁷ Dánme liábin, jafánreinrúaba gürígia ja lánigubaña jádaangiñe ja wuríbabaña queísigubeirügü lagídarúniwa ífei lídaangiñe türígu buíti, ába loundarún türígu buíti tídoun lágei, ába lagudún ífei lídan wátu geméti le méñeguchati.

¹⁸ Láu igáburi le lúma láu buri ámu ewéridijani líchigei Juan ugánu buíti joun gürígia luágu wasálbaragüle. ¹⁹ Erérati gíñe lun gumándan Heródes luágu laganóun túma Heródias, to lúmari Felípe, le lamúlen, lúma luágu ámu buri cátei wuríbati le ladügübei. ²⁰ Lubáragiñe ladügün Heródes gásu láu, adúgarügü ligía ában cátei wuríbatimaati. ladaruni Juan furísunrugun.

Labásterun Jesúsu

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Lubáragiñe ladaürüniwa Juan, dan le labásteragüdüniña gürígia, badíseiti gíñe Jesúsu. Dánti le niján lan Jesúsu ayúmuragua lun Búngiu, ába lánjunrenchagun juánriñu, ²² ába larijiniwa larárirun Sífiri Sándu luágun camá jamuga ában únjun, ába lagaambúniwa lariñagun ában umálali siéluigiñe.

—Amürü Niraü le jínsiñebei nun, gúndaatina báu.

Linébaanfaangu Jesúsu
(Mt 1.1-17)

²³Queí burí darándi irúmu láu Jesúsu dan le lagúmeserunbalin luwádigimari le uágubei loúnajei Búngiu. Jarítawagúati luágu liraü lan José, José, liraü Elí, ²⁴ Elí, liraü Matát, Matát, liraü Leví, Leví, liraü Melquí, Melquí, liraü Jána, Jána, liraü José, ²⁵ José, liraü Matatías, Matatías, liraü Amós, Amós, liraü Nahúm, Nahúm, liraü Eslí, Eslí, liraü Nagaí, ²⁶ Nagaí, liraü Maat, Maat, liraü Matatías, Matatías, liraü Semeí, Semeí, liraü José, José, liraü Judá, ²⁷ Judá, liraü Joána, Joána, liraü Résa, Résa, liraü Zorobabél, Zorobabél, liraü Salatiél, Salatiél, liraü Néri, ²⁸ Néri, liraü Melquí, Melquí, liraü Adí, Adí, liraü Cosám, Cosám, liraü Elmodám, Elmodám, liraü Er, ²⁹ Er, liraü Josué, Josué, liraü Eliézer, Eliézer, liraü Jorím, Jorím, liraü Matát, ³⁰ Matát, liraü Leví, Leví, liraü Simeón, Simeón, liraü Judá, Judá, liraü José, José, liraü Jonán, Jonán, liraü Eliaquím, ³¹ Eliaquím, liraü Meléa, Meléa, liraü Mainán, Mainán, liraü Matáta, Matáta, liraü Natán, ³² Natán, liraü Davíd, Davíd, liraü Isaí, Isaí, liraü Obéd, Obéd, liraü Booz, Booz, liraü Salmón, Salmón, liraü Naasón, ³³ Naasón, liraü Aminadáb, Aminadáb, liraü Arám, Arám, liraü Esróm, Esróm, liraü Fáres, Fáres, liraü Judá, ³⁴ Judá, liraü Jacób, Jacób, liraü Isáac, Isáac, liraü Abrahám, Abrahám, liraü Taré, Taré, liraü Nacór, ³⁵ Nacór, liraü Serúg, Serúg, liraü Ragáu, Ragáu, liraü Pelég, Pelég, liraü Héber, Héber, liraü Sála, ³⁶ Sála, liraü Cainán, Cainán, liraü Arfaxád, Arfaxád, liraü Sem, Sem, liraü Noé, Noé, liraü Laméc, ³⁷ Laméc, liraü Matusalén, Matusalén, liraü Enóc, Enóc, liraü Jaréd, Jaréd, liraü Mahalaléel, Mahalaléel, liraü Cainán, ³⁸ Cainán, liraü Enós, Enós, liraü Set, Set, liraü Adán, Adán, liraü Búngiu.

4

Loúchwagúniwa Jesúsu
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Ába lígiruni Jesúsu fulásu loúbawagu dúna Jordán, buin láu lubáfu Sífiri Sándu, ába lanügüni Sífiri Sándu lídoun fulásu mageírawati. ² Reídeiti Jesúsu bián-wein wéyu ñi láu Máfia oúchaguei ánjein áburuja lídoun wuríbani. Meíginti ni cáta lídan sun bián-wein wéyu ligía, ába lasándirun ában oúnwenbun ilámaü. ³ Ábati laríñagun Máfia lun.

—Ánjein Liraü bubei Búngiu, salíguagüdabeí dübü le feínme.

⁴ Laríñaga Jesúsu lun.

—Tariñajare Lerérun Búngiu. “Mámarügüba táu fein jabágarida güría, jabágariduba gíñe láu jagúnfulirun láu sun dimúrei le lariñagubei Búngiu.”

⁵ Lárigiñe, ába lanügüni Máfia Jesúsu luágun ában wübü íñuti, ába larúfuduni sun fulásu le ubouágubei lun lídan ában. ⁶ Ába lariñagun Máfia lun.

—Níchugubei sun ubáfu lúma sun uweíriguni le bun ⁷ ánjabu ájuduragua nun lun banügünina quei bubúngiute, bánibei súngubei, ladüga ibíja náali sun le, áni gayáraati níchuguni lun le únti nabúseera.

⁸ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Dísebá nueí, Máfia, ladüga tariñajare Lerérun Búngiu. “Judúguabá lun Búngiu le Babúreme, lúnrügüla besériwida.”

⁹ Lárigiñe, ába lanügüni Máfia ubúrugun Jerusalén, ába laweínragüdüni tábulugu témpulu, ába lariñagun lun.

—Ánjein Liraü bubei Búngiu, chüguabá búngua yágiñe lun únabun, ¹⁰ ladüga tariñajare Lerérun Búngiu.

Loúnajabaña Búngiu láni ánjeligu lun jóunigiruníbu,

¹¹ janügübadibu jájaburugu lueí labúleiseirun bugúdi luágu dübü.

¹² Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Tariñajare gíñe Lerérun Búngiu. “Mouchaguabeí Búngiu le Babúreme.”

¹³ Dánti le madárijali Máfia cába lan luwúyeri ouchawagüni ladüga lun Jesúsu, ába lígiruni lúngua luágu átiri dan.

*Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari Galiléa
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)*

¹⁴ Ába lagíribudun Jesúsu Galiléoun buin láu lubáfu Sífiri Sándu, ába buríti ladímurejóun luágu lídan sun fulásu geyégu.

¹⁵ Arúfudajatija tídan jalígilisin juríu lídan sun fulásu, buíti jadímurejan sun güría luágu.

*Jesúsu lídan ubúruqu Nazarét
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)*

¹⁶ Ábati lídin Jesúsu Nazarétün, le fulásu le ñí lubei lagüriajóua, ába lebélorun tídoun jalígilisin juríu lídan wéyu le eméraaguagülei quei ligáburu yebu, ába laráramun lun lalíjan tídan Lerérun Búngiu.

¹⁷ Ába jíchugunun lilíburun proféta Isaías lun, dan le ladáranun, ába ladáriruni le ñí lubei lariñaga ítara.

¹⁸ Níjein láni Búngiu Sífiri Sándu nuágu,

ladüga anúadaja láadina lun níchuguni ugánu buíti joun gudémetiña,

ounaja láadina lun námaliñaniña ja nidíjeribaña tídan janígi,

lun náfuridagüdüniña adaürütiña,

lun níchugun aríjini joun maríjintiña,

lun neséfuruniña ja ouserúabaña wuríba,

¹⁹ lun nadímurejan luágu dan le fuleíseijabu lan Búngiu joun gürígia.

²⁰ Ába ladáurunun Jesúsu líburu, ába líchugunun lun ídejati tánina ligílisi, ába lañúurun. Queíti jasígirun sun ja ñíbaña aríaguei, ²¹ ába lagúmeserun adímureja, laríñaga.

—Ugúñe guánarü gúnfulijali cátei le jigíbugiñe.

²² Adímurejatiña sun jagía buíti luágu Jesúsu, weírititi janígi luágu lubuídun buri dimúrei le laríñagubei. Jálügüdagua buríti jámagua.

—¿Mámasan le liraü José le?

²³ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Subústiti nun luágu jaríñagubei lan cátei le nun. “Surúsia, agáraniguabá búngua”, jaríñaguba giñe nun. “Agáambaadiwa luágu buri cátei le adüga báalibe Capernaúm, adügabei giñe ya bageíra.”

²⁴ Ába lasígirun adímureja, laríñaga.

—Nínárün jáu luágu úa lan ni ában proféta erésibirúati buídu lageíra. ²⁵ Chóuru numúti luágu añájein lán meja sarágu würíña ja jiláguañábaña jámarigu jádan Israelítagu lídan meja lidáani proféta Elías, dan le májuyun lubei júya luágu úrúwa irúmu dimí, ába ñi lan sarágu ilámaü fulásurugu, ²⁶ áni moúnajan lumúti Búngiu Elías túmoun ni ában jádaangiñe würíña jiláguaña jámarigu jagía ja aganoúbaña Israél, loúnajei túmoun ában to aganoúboun Sarépta, yaráfa lun ubúrugu Sidón. ²⁷ Níñanu meja giñe sarágu gawágutiña gumeín luágu jára ñi Israél lídan lidáani proféta Eliséo, úati ni ában jádaangiñe areídawaguagüdüti lueídügüya Naamán le Síriana.

²⁸ Dan le jagáambunbalin sun ja ñíbaña ligílisirugu cátei le, ába jagáñidun sarágu. ²⁹ Ába jásaarun, ába jaságaruni Jesúsu bougudín lueí fulásu, ába janügüni lábulugun wübü le gagíbuagubalin fulásu lun jájuchuruni ñígiñe. ³⁰ Ába lásügürün Jesúsu jamídaanguágiñe jámagua, ába lídin.

*Ában wügüri gawáguti espíritu wuríbati
(Mr 1.21-28)*

³¹ Ábati lídin Jesúsu Capernaúm, ában fulásu le lídaanbei Galiléa, ába larúfudajan joun gürígia ñi lídan wéyu le eméraguagülei. ³² Weírititi janígi láu ligáburi larúfudajan, ladüga láu ubáfu ladímureja.

³³ Níñeinti ában wügüri ligílisirugu, gawáguti espíritu wuríbati, ába lagúaragun ítara.

34 —Ígira báwa, ¿ca uágu bemétera wámoun, Jesúsu le Nazarétna? ¿Biábiña agünrinchaguawa? Subúdi numútibu, áni subúdi numúti luágu amürü lan Liraü Búngiu le sándubei.

35 Ába ladeínjan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligía, ába laríñagun lun.

—¡Maníba, furíba lídaangiñe gürígia le!

Ábati lájuchuruni espíritu wuríbati wügüri ligía múarugun jagíbugiñe súngubei, ába láfuridun lídaangiñe, mabúleiseirunga.

36 Ába laweíridun janígi súngubei, ába jariñagun jámagua.

—¿Cáteisán buri dimúrei le? ¡Adímurejati wügüri le láu gumádi lúma ubáfu joun espíritugu wuríbatiña, ába jáfuridun!

37 Adímurejoúatiti buri luágu Jesúsu lídan sun fulásu geyégua.

*Lareídaguagüdünun Jesúsu límenidi Pédro
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)*

38 Ábati láfuridun Jesúsu tídaangiñe jalígilisin juríu, ába lídan lúbiñoun Simón. Sándiñounti límenidi Simón, tabíruajaña, ába jayúmuragun lun Jesúsu lun lareídaguagüdünun. 39 Ába lélemuchun Jesúsu tuágun, ába ladeínjan lun abíruaü, ába lagídarun abíruaü tueí. Lídan méme óra ligía ába tásaarun, ába tagúmeserun eténira joun.

*Lareídaguagüdün Jesúsu sarágu sánditiña
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)*

40 Sun ja añájeinbaña sánditiña jábiñe, dan le láfuachun wéyu ába janügüniña lun Jesúsu, ába líchuguni lújabu jawágu cáda ában jádaangiñe, ába lareídagun furúmieguaügü sándi le jawáguti.

41 Sarágu jaña gíñe ja gawágutiña espíritugu wuríbatiña, ába jagídarúniwa jaweí, ába buri jagúaragun ítara.

—Amürü le Liraübei Búngiu.

Ába ladeínjan Jesúsu joun espíritugu wuríbatiña, mígirun lumútiña lun jadímurejan, ladüga subúdi jamúti luágu ligía lan Crístubei.

*Lapúrichijan Jesúsu Galiléa
(Mr 1.35-39)*

42 Dan le larúgadunbei, ába láfuridun Jesúsu bougudín luei ubúругu lídoun ában fulásu mageírawati. Ába jáluajani gürígia, ába jachülürün le ñíjin lubeí, buséntiña yebe jeréderuni luei lídin, 43 ába laríñagun joun.

—Gásu gíñe níchuguni ugánu le luáguti larúeijan Búngiu joun lílana líbiri fulásu, ladüga lun líra noúnajoúa.

44 Ítara líña lídin apúrichijaina tídan buri jalígilisin juríu, Galiléa.

5

*Esénijani le láubei miláguru
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)*

¹ Luágu ában dan, ñiñein Jesúsu láru dúna le Genesarét, ábati jayábingua sarágu gürígia darí lun jámurudaguni, ladüga busén jamá jagáambuni lerérun Búngiu. ² Ába laríjin Jesúsu bián ugúnein málatu dúnarugu yaráfa lun láru béya, raríguaaña esénijatiña tídaangiñe, jachíbuñounti jasénin. ³ Ábati ládinun Jesúsu tídoun ában tídaangiñe ugúnein tugúya to lugúneboun Simón, ába laríñagun lun lun ladísedun murúsun lueí láru béya. Ábati lañúurun Jesúsu tídan ugúnein, ába lagúmeserun arúfudaja joun gürígia ñígiñe. ⁴ Dan le lásurunbei ladímurejan, ába laríñagun lun Simón.

—Jeíba méme anágün, ábame jágurun ñi.

⁵ Laríñaga Simón lun.

—Maésturu, ñadímeinjadiwa sun áriebu, mañúguntiwa ni cáta, quei amürü lubeí aríñagubalin, wágura.

⁶ Ába jágurun, dan le jiñúragunbárun séni, ñíñanu sarágu úduraü tídan darí yebe lun tajeíridagun. ⁷ Ábati jadügün seíni joun jibirigu ja tídaanbaña to ában ugúnein lun jayábin íderaguaña. Ába jayábin, ába jabuínchagüdünnun biángubei ugúnein darí yebe lun tadíbiragun. ⁸ Dan le laríjini Simón Pédro cátei le, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Ígira bána, Nabúreme, ladüga ában wügüri gaffigunti nugúya.

⁹ Laríñagubaalin Simón líra ladüga laweíridun lanígi, jáu sun ja úarabaña lúma, luágu añúguni le jadügübei. ¹⁰ Weíriti gíñe janígi Jacóbo lúma Juan, ja lirájüñü Zebedéo, ja lúmabaña Simón. Ába laríñagun Jesúsu lun Simón.

—Manúfudebá, lúmagiñe guetó buwádigimarida adíaja gürígia nun.

¹¹ Lárigiñeti játürün, ába jígiruni sun cátei, ába jóudin lúma Jesúsu lun láni jamá disípulugu.

*Lareídaguagüdünnun Jesúsu ában gawáguti gumeínluágu sun lúra
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)*

¹² Luágu ában dan, lídaañein ában fulásu Jesúsu, le ñi lubei ában wügüri gawáguti gumeín luágu sun lúra. Dan le laríjinalin wügüri ligía Jesúsu, ába lájuduragun dagá ligíbu múarugun, ába layúmuragun lun ítara.

—Nabúreme, ánjabu busén, gayáraati bareídaguagüdünnina.

¹³ Ábati lagúruruni Jesúsu láu lújabu, ába laríñagun.

—Buséntina, areídaguabá.

Quei lariñagun ítara, ába lagídarun gumeín lueí wügüri ligía, ¹⁴ ábati lariñagun Jesúsu lun lun mabájüdagun láani cátei le ni ca un. Lariñaga lun.

—Ñüdünrügüba, arúfudagua búngua lun fádiri, rúbeíme edéweejani le uágubei lariñaga lilúrudun Moisés luágu barúmadun, arija jamámugei güri-gia luágu areídaguadibu lan.

¹⁵ Eibu dan, eibu labúrchaguntima luágu Jesúsu, sarágu jañátija güri-gia oúndaragutiña lun jagáambuni lúma lun lareídaguagüdüni jasáandi. ¹⁶ Ábaja lídin Jesúsu le ñijin lumúti úa jamá güri-gia lun layúmragun lun Búngiu.

Lareídaguagüdüni Jesúsu ában fadáguaali
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Luágu ában wéyu, ñiñein Jesúsu arúfudaja, ñiñanuti fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ñübintiña lídaangiñe lirájüñü buri fulásu le láni Galiléa, Judéa lúma Jerusalén. Nijánti lubáfu Búngiu arijúa luágu Jesúsu láu lareídaguagüdüniña sánditiña. ¹⁸ Ábati jayábin fiú wügüriña barüina ában wügüri fadáguaali tidan ában ubárari, jálugati jebélaagüdüni le ñijin lubei Jesúsu lun laríjini. ¹⁹ Madáritiña jalágiñeba lan jebélura ladüga jíbe güri-gia, ábati jaweírunn tábulugun múna, ába jagídarun murúsun lueígiñe lougiñe le ñi lubei Jesúsu, ába jarárigüdüni sánditi tidan lubárari ligíbugiñoun. ²⁰ Dan le laríjinalin Jesúsu afíñeni le jawágubei, ába lariñagun lun sánditi ligía.

—Wügüri, ferúdnawaali bífígon.

²¹ Ábati jariñagun arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu jóunguagü.

—¿Cáteisán güri-gia le, le minébenejabubei lun Búngiu láu ligáburí ladímurejan? Úati ámu gayáraati ferúdnana lan figóu lueídügüya Búngiu.

²² Subúdi lumúti Jesúsu ca lan jasáminabei, ába lariñagun joun.

—¿Ca uágu jasáminara ítara? ²³ ¿Cátima méreengúnbei lariñawagun. “Ferúdnawaali bífígon”, ódi “Sarába, beíbuga”?

²⁴ Narúfudaaliti jun luágu gayára lan ferúdnana nan figóu, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

Ábati lariñagun lun le sándibei.

—Sarába, barúboun bubárari, beíba búbiñoun.

²⁵ Lídan óra ligía, ába lásaarun sánditi ligía jagíbugiñe, ába labúdnun lubárari tó buga ídaanboun laroúnra, ába lídin lúbiñoun adímurejeina luágu luweírigun Búngiu. ²⁶ Ába laweíridun janígi súngubei, ába jadímurejan luágu luweírigun Búngiu, ába jariñagun láu luweírin janígi.

—Arijaadiwa cátei weíriguti ugúñe.

Lagúarun Jesúsu lun Leví lun lánime disípulu
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Lárigiñe cátei le, ába láfuridun Jesúsu lídaangiñe fulásu ligía, ába laríjin ában agúburajati liseínsuna gumádi, gíriti Leví, ñun líña lídan fulásu le ñí lubei lagúburaja, ába laríñagun Jesúsu lun.
—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

²⁸ Ába lásaarun Leví, ába lígiruni sun cátei lánina binádu libágari, ába lídin lúma Jesúsu queísi láni disípulu lúmagiñe óra ligía.

²⁹ Lárigiñe, ába ladügün Leví ában oúnwenbun fédu lun Jesúsu, lúbiñe, ñíñanuti sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi jámaya ámu gürígia ñun luágu dábula jáma. ³⁰ Ába jagúmeserun fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés adímureja luágu Jesúsu jáma láni disípulugu, ába jaríñagun joun.

—¿Cásan uágu jeíginbei jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gafígountiña?

³¹ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ja magádiebaña, memégeirúntiña surúsia, aná ja sándibaña.

³² Máma niábiña áluaja magádietiña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluaja gafígountiña lun lasáansirún jóuserun.

Jálügüdüni Jesúsu luágu ayúnaruni
(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ída liñásan ayúnara jabeí lánigu Juan jáma fariséogu, ayúmuragua jagía sarágu lun Búngiu, ánjaña báni disípulugu, jóutiña, gurá jagía súnwandan?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Gayáraati funági jayúnaragüdüniña gürígia ja jamísurajan lídoun ában maríei sun niján lan adári jáma ñí? ³⁵ Lachülürüba dan lun lídin adári, ligíameti jayúnarun.

³⁶ Rúti giñe Jesúsu ában jémpulu joun luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—Úati íbuguti murúsun gamísa tueígiñe ában anáanguni isérigiru lun láfadajan ában anáanguni ñulújaru, ánjein ladúga ítara, lagádeiruboun to isérigiruboun, áni merédebei giñe murúsun gamísa iséri ligía buídu tuágu anáanguni ñulújaru tugúya. ³⁷ Michugúntu giñe diweín iséri lídoun guéru ñulújali, ánjein adügüwa ítara, tajeíridagubei diweín iséri guéru ñulújali, férídiméti diweín, férídi guéru. ³⁸ Ligía lúnti lubeí tíchugún diweín iséri lídoun guéru iséri, ítara lúba lesériwidun guéru, seríwi diweín. ³⁹ Úati giñe átuti diweín to binádu lun labúseerunun to iséri lárigiñe, laríñaguba. “Buítimaatu to binádu.”

6

Jabúdajan disípulugu türígu lídan wéyu le eméraaguagülei
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Luágu ában wéyu le eméraaguagülei, eíbugeina líña Jesúsu labádinagua nádü jáma láni disípulugu, átüjeina jagíati disípulugu lin türígu, ába jéferejani láu jájabu, ába jeígini líla. ² Ábati jaríñagun jádaangiñe fariséogu joun.

—¿Cásan uágu jadüga wadágimanu le moún lumuti ladügün lídan wéyu le eméraaguagülei?

³ Laríñaga Jesúsu joun.

—¿Malíjangidün luágu le ladügübei David luágu ában dan, dan le lálámachunbei jáu sun ja úarabaña lúma? ⁴ Ába lebélorun tídon lúban Búngiu, ába lanügün tídaangiñe fein to sagraúboun, jou ligía tídaangiñe, ru ligía joun ja úarabaña lúma, láu sun fádirigu rügüñanu lán yebe lúnbaña jeígin tídaangiñe fein tugúya, según lilúrudun Moisés, áni máma figou le ladügübei David ligíbugiñe Búngiu.

⁵ Aríñagati gíñe joun.

—Gabáfutina, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun naríñagun cába lan gayára ladügüniwa wéyu le eméraaguagülei.

Wügüri le jiláalibei újabu
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Lídaanya ában wéyu le eméraaguagülei, ába lebélorun Jesúsu tídon jalígilisin juríu, ába lagúmeserun arúfudaja. Níñein ában wügüri jiláali lújabu le loúnwenren, ⁷ añájeti arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu aríaa jei Jesúsu ánjein lagáranijaba lubei lun lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jadárirun lidúnrun. ⁸ Subúdi lumúti ca lan jarítagebei, ába laríñagun lun wügüri le jiláalibei újabu.

—Sarába, ráramabá wagíbugiñe.

Ába lásaarun, ába laráramun ñi. ⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun jíbiri.

—Nálügüdaadün ában cátei. ¿Ca cátei gayáraabei ladügün lídan wéyu le eméraaguagülei, buídu ódi wuríbani, lasálbarun ibágari ódi lagídarún?

¹⁰ Ábati laríaguniña Jesúsu sun ja geyégubaña láu, ába laríñagun lun wügüri ligía.

—Tulébei bújabu.

Ába látuleruni, ába lareídagan. ¹¹ Ja jíbiri, ába jagáñidun sarágu, ába jagúmeserun álügüdagua jámagua ída lúba lan gayára lan jagúmuchun láu Jesúsu.

Lanúadajaniña Jesúsu dúusu apóstolugu
(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Lídoun dan ligía, ába lídin Jesúsu luágun ában wübü ayúmuragua lun Búngiu. ¹³ Dan le larúgadunbei, ába lagúarun joun láni disípulugu, ába lanúadajan dúusu jádaangiñe, ja únbaña lagúara apóstolugu. ¹⁴ Niján jíribei. Simón, le méme líchubei Pédro, Andrés, le lamúlen Simón, Jacóbo lúma Juan, Felípe lúma Bartolomé, ¹⁵ Matéo lúma Tomás, Jacóbo, le liraü Alféo, Simón, le áfaaguti lun jawáanserun juríu, ¹⁶ Júdas, le lamúlen Jacóbo, lúma Júdas Iscarióte, le alúgurubalin Jesúsu.

Larúfudajan Jesúsu joun sarágu gürigia
(Mt 4.23-25)

¹⁷ Ába larárirun Jesúsu jáu lueígiñe wübü, ába leréderagun jáu láni disípulugu lídan ában fulásu le ñí lumuti sagádi wásati, ñíñanu giñe sarágu gürigia ñübintiña louúbawagugiñe Judéa, Jerusalén, lúma lárurugugiñe Tíro lúma Sidón. Sun gürigia ja, jayábiña lun jagáambuni lapúrichijan Jesúsu lúma lun lareídaguagüdüni jasándi. ¹⁸ Já buri asúfurirubaña jáu espíritugu wuríbatíña, areídaguátíña gíñe. ¹⁹ Álugatiña sun gürigia jagúrurun luágu Jesúsu, ladüga areídaguagüda lumútiña súngubei láu lubáfu.

Fuleíseiwatiña jáma fugiábugu
(Mt 5.1-12)

²⁰ Ábati laríjin Jesúsu jawágun láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—Fuleíseiwatün, jugúya le mégeibeibe, ladüga ménreengúnbei jun lun jebélurun lídoun larúeijan Búngiu.

²¹ ‘Fuleíseiwatün, jugúya le áfaagubei ilámaü guetó, ladüga jaquímuleduba.

‘Fuleíseiwatün, jugúya le ayájubeibe guetó, jéjerajaba lárigiñe.

²² ‘Fuleíseiwatün dan le iyéeregu jumá joun gürigia nueígiñe, dan le jabúgagunün jawáriua, dan le janábagunün, dan le janügüni jíri queí ni cáta, quei cátei wuríbatí, nueígiñe, áu le Wügüri Garaüwarügüti. ²³ Gúnda jumá sarágu, buin jumá láu ugúndani lídan wéyu ligía, ladüga jibíjuba ában oúnwenbun afáyeiruajaü siélu, ítara méme líña meja jadüga binádu jagübürigu gürigia ja joun profétagu.

²⁴ ‘Fugiábugu jugúya, jugúya le rísibeibe, ladüga ibíja jumáali sun ugúndani le lúnbeibe jibíjini.

²⁵ ‘Fugiábugu jugúya, jugúya le químuleibeibe, ladüga jalámachuba.

‘Fugiábugu jugúya le éjerajabeibe guetó, ladüga jayájuajaba láu íruni.

²⁶ ‘Fugiábugu jugúya dan le sun jamá gürigia adímureja buíti juágu, ítara líña meja jadímurejan binádu jagübürigu buíti jawágu profétagu yéetiña.

*Jínsiñe jamá jáganiñu jun**(Mt 5.38-48, 7.12)*

²⁷ ‘Niján nerérun jun, Jugúya le agáambubalina. Jínsiñe jamá jáganiñu jun, adüga jumá buíti joun ja iyéreejabúbaña jun, ²⁸ biní jumaña ja iñaragutün, ayúmuragua jumá jawágu ja anábagutün. ²⁹ Ánjabu láfara ában gürígia luágu ában louba bigíbu, rúbei gíñe le ában louba lun, le anügütu babíte bueí, rúboun gíñe bisímisin lun. ³⁰ Furúmieguarügü le amúriajati búma, rúba lun, le anügüti bumégen, máluajabeí lúma. ³¹ Le cátei le babúseerubei ladügün bun, ligialá badüga joun ámu.

³² ‘Ánjein já rügüñanu lubei jínsiñejabúbaña jun jínsiñe jun, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Ásta gafígountiña, ítara líña jadüga. ³³ O ánjaün lan adüga buíti jounrügü ja adügübaña buíti jun, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Ítara líña gíñe jadügün gafígountiña. ³⁴ Ánjaün afúredeija jounrügü ja úmagiñebaña jarítagua jibíjin som cátei, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Afúredeijatiña gíñe ja wuríbabaña joun wuríbatiña jáledi, agúrabañu jagía gíñe jabíjin som cátei jámagiñe. ³⁵ Ánjein jugúya, lúnti jínsiñe jamá jáganiñu jun, adüga jugúyame buíti, afúredeija jugúyame, magúrabajaanga ni cáta lewéñegua. Ítara lúba weíri lan jafáyeiruaia lúmagiñe Búngiu le iñugubei, áni lirájüñübadün gíñe le tímatimaati, ladüga ligía, fuleíseijabúti gíñe joun ja meteíngiradibaña lúma joun ja wuríbabaña. ³⁶ Gudémejabu jumá, quei gudémejabu lan júguchi Búngiu.

*Madímureja jumá wuríba jawágu ámu**(Mt 7.1-5)*

³⁷ ‘Madímureja jumá wuríba jawágu ámu, ábame gíñe maríñagun lan Búngiu luágu wuríba lan jigáburi. Míchiga jumá jadúnrun ámu, míchun lámuga gíñe Búngiu jidúnrun. Ferúduna jumá, ferúduna lámugaün gíñe Búngiu. ³⁸ Rújuma joun ámu, ru lámuga gíñe Búngiu jun. Líchuguba Búngiu sarágu jun, ladügüba jun queígubeirügü jadüga joun ámu.

³⁹ Rúlumuti Jesúsu jémpulu le joun.

—¿Gayáraati funági ladúndejan ában maríjinti ában maríjinti líledi? ¿Ma jeíguaduba biángubei lídoun ában meme júyu? ⁴⁰ Úati ni ában disípulu weíriguti lueí lumáesturun, íbini ánjein lagúmucha latúriajan, chülürügübei quei lumáesturun.

⁴¹ ‘¿Ída líña gayára bubálin liraüraü ífei le lídaanbei lágu bíbugaña aríja, áni masáandi bumúti durúsu le lídaanbei bágu? ⁴² ¿Ída líña gayára lubei baríñagun lun bíbugaña. “Sagánei liraüraü ífei le bágurugubei”, áni masáandi bumúti durúsu le bágurugubei? ¡Biánguañein bigíbu! Sagábei durúsu le

bágurugubei furúmiñe, gayára lámuga baríjini liraüraü ifei le lágurugubei bíbugaña buídu lun baságaruni.

Luágu lin tídibu wéwe tasúbudirúa
(Mt 7.17-20, 12.34-35)

⁴³ Úati tídibu wéwe buíti lun wuríba lan lin, úati gíñe tídibu wéwe wuríbati lun buídu lan lin. ⁴⁴ Sun tídibu wéwe subúdiwati luágu lin, mátüjountu ígo lueígiñe jíyu, ni beíbei lueígiñe guríbiyuwa. ⁴⁵ Gürígia le buídubei, cátei buíti laráñagubei ladüga cátei lan buíti tídaanbei lanígi, gürígia le wuríbati, cátei wuríbati laráñagubei ladüga cátei lan wuríbati tídaanbei lanígi. Luágu le laráñagubei gürígia lasúbudirúa ca lan tídaanbei lanígi.

Bián ébuu
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ¿Ca uágu jaríñaga luágu áu lan Jabúremebei áni madügün jumúti le nubeíbei? ⁴⁷ Nariñagaali jun ída líña lan le ñübinbei nun áni adüga lei le nubeíbei. ⁴⁸ Ítara líña quei ában wügüri le ábunagubei ában múna, achíajati julíli furúmiñe, ába lábununi wagábu labádinagua dübü derébuguti. Dan le liñúrunbei dúna, ába liábin fulúdu láu érei tuágun múna tugúya, siñá lumutu ánjingicha ladüga luáguñoun lan ébuu derébuguti. ⁴⁹ Ánjeinti le agáambubalina áni madügün lumúti le nubeíbei, ítara líña quei ában wügüri le ábunagubei lúban ligíbuagu ságoun, mawágaburiga, dánti le liñúrunbei dúna, ába liábin fulúdu láu érei tuágun, ába teíguadun, ába tagünrinchagun le gumúti.

7

Lareídaguagüdüni Jesúsu lumúsun ában gumándan Rómana
(Mt 8.5-13)

¹ Dan le lásurunbei ladímurejan Jesúsu joun gürígia, ába lídin Capernaúm. ² Níñein ában gumándan Rómana ñi, láu ában lumúsun jínsiñeti lun sarágu, sándiñein músu ligía, yaráfa lun loúnwen. ³ Dan le lagáambunbei gumándan ligía luágu Jesúsu, ába loúnajan fiú jádaangiñe wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu lun jayúmuragun lun Jesúsu lun lídin areídaguagüdei lumúsun. ⁴ Ába jóudin lúmoun Jesúsu, ába jagúmeserun ayúmuragua lun táu sun janígi, jaríñaga lun.

—Buíti lun bíderaguni gumándan le, ⁵ ladüga jínsiñetiwa wagía juríu lun, ligía guánarügü ábunaguagüdubarun walígilisin.

⁶ Ábati lídin Jesúsu jáma, dan le yaráfaaña tun lúban gumándan ligía, ába loúnajan gumándan jádaangiñe lumádagu aríñaga lun Jesúsu.

—Nabúreme, ítara líña gumándan lun manügün ban bubéresegun ñüdüñ lúbiñe, luágu nege madüna lan lun bebélurun lúbiñoun, ⁷ ligía nege mídin lubeí lúngua álugabu.

Rúrügübei dimúrei, ábame lareídagun lumúsun. ⁸ Ladüga ligía nege giñe lábugiñeñein gumádi iñutimaati, áni añájein giñe súdaara lábugiñe lagúmadijan. Dan lé nege laríñagun lun ában jádaangiñe lun lídin, ñüdünti, dan le laríñagun lun le ában lun liábin, ñübinti, áni dan le loúnajani lumúsun adüga som cátei, adüga lumúti. Ítara lúba nege, luágu berérun mósu lídin sándi luei lumúsun.

⁹ Dan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, weíriti lanígi láu wügüri ligía, ába laríjin jawágun gürígia ja afálarubalin, aba laríñagun joun.

—Ninárün jáu, ni íbini jádan Israelítagu madárigidina afíñeni weíriti quei lafíñen wügüri le.

¹⁰ Dánti le jachülürünbei wügüriña ja ñüdümbañña álugei Jesúsu járigoún lúbiñoun gumándan, areídaguaaali lumúsun.

Lágyuaguágüdüni Jesúsu tiraü ában jiláali túmari

¹¹ Lárigiñe cátei le, lídiña Jesúsu lídoun ában ubúruge gíriti Naín, úareina jáña láni disípulugu lúma, jáma sarágu gürígia.

¹² Dan le lachülürünbei yaráfa lun lubéneri ubúruge ligía, ába laríjin jóudin ábunaja ában jiláali le ligiarügüti tiraü lúguchu to jiláali túmari. Sarágu jáña lílana fulásu ñüdüñ ábunaja túma.

¹³ Dan le laríjinbarun Wabúreme Jesúsu, ába tagúdemedagun lun, ába laríñagun tun.

—Mayájuabá.

¹⁴ Ába layárafadun, ába lagúrurunun gánjoun, ába jaráramagun ja anügübaña. Ába laríñagun lun jiláali.

—Írájü, jnaríñaguña bun lun básaarun!

¹⁵ Ábati lásaarun lé buga jiláalibei, ába lagúmeserun adímureja. Ába ledéregeruni Jesúsu tun lúguchu. ¹⁶ Dan le jaríjinbalin gürígia cátei le, ába laweíridun janígi, ába jagúmeserun adímureja buíti luágu Búngiu, jaríñaga.

—Chülügua ában proféta weíriguti wádoun.

Aríñagatiña giñe.

—Ñübinja Búngiu íderaguawa, wagía le lumútuniña.

¹⁷ Ába lagaambúniwa cátei le ladügübei Jesúsu lídan sun Judéa lúma geyégua láu.

*Loúnagülegu Juan le abásteragüdjabei
(Mt 11.2-19)*

¹⁸ Agáambati Juan luágu sun cátei le, abájüdagua jamúti lánigu lun. Ábati lagúarun joun biáma jádaangiñe, ¹⁹ ába loúnajaniña álügüdei Wabúreme Jesúsu ánjein ligía lubei Crístubei le lúnbei liábin, o ánjein jagúrabajaba lubei ámu. ²⁰ Dan le jachülürünbei le ñí lubei Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—Loúnajañadiwa Juan le abásteragüdajabei álügüdabu ánjein amürü lubeí Crístubei le lúnbei liábin, o ánjein lun lubeí wagúrabun ámu.

²¹ Lídán méme óra ligía, areídaguagüdati Jesúsu sarágu gürígia lídaangiñe jasándi lúma jasúfurirun, lúma jádaangiñe espíritu wuriñatiña, aríjagüda ligía giñe sarágu maríjintiña. ²² Ába lubeíti lariñagun joun.

—Jeíba, jariñageime le jaríjubei lúma le jagáambubei lun Juan. Jabájüdagüame lun luágu jaríjin maríjintiña, jeíbugun meíbuguntiña, jareídagun láutiña gumeín luágu jára, jagáambun magáambaditiña, jáguyugun jiláaña, lúma luágu líchugún ugánu luáguti asálbaruni joun gudémetiña. ²³ Gúndaati giñe gürígia le meféridirun lumúti lafiñen nuágu.

²⁴ Lárigiñe jóudin já buga loúnajabaña Juan, ába lagúmeserun Jesúsu adímureja luágu Juan joun gürígia, lariñaga.

—¿Cásan jídinbei aríja lídan fulásu mageírawati? ¿Ában mabúru le lánjinjan garábali? ²⁵ Ánjein máma lubeí ítara líña, ¿cáti jídinbei aríja? ¿Ában wügüri táu anáanguni wéndegutu? Máma ligía, subúdi jumúti luágu ja lan wéndegubaña adáüragun, agánawa jagía buídu, tídaañanu jában urúeigu. ²⁶ Lídán linárün cátei, ¿ca jídinbei aríja? ¿Ába proféta? Ánja, inárüni, áni ában weíriguti sügü láu proféta. ²⁷ Juan, ligía óunagülei le uágubei tariñaga Lerérün Búngiu.

Noúnajañein noúnagüle bubáragiñe lun laráansejani üma bubá.

²⁸ Quei nariñaguni jun, jádan sun gürígia, úgali proféta weíriguti lueí Juan, áni láu sun líra, weíriguti le ünabutimaabei lídan larúeijan Búngiu sügü láu le anügarügübalin ugánu luágu arúeijani ligía.

²⁹ Dan le jagáambunbalin sun gürígia, ásta ja agúburajabaña liseínsuna gumádi, cátei le, ába jariñagun luágu richá lan Búngiu láu lariñagun liyúmulugugiñe Juan luágu lúnti lan jasáansiraguni jagáburi. Gürígia jagía, resíbi jamáli meja labásteragüdajan Juan, ³⁰ ánjañati jíbe-ágei fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, májatiña meja lun jadügüni le lubeíbei Juan, merésibirun jamúti lé yebe labúseerubei Búngiu ladügün luágu jafúleisein. ³¹ Ába lariñagun Jesúsu.

—¿Ída liñásan jagáburi gürígia lánina dan le? ¿Cásan lenégebei? ³² Ítara jáña quei irájüñü ja añúurubaña mágidirugu ájurera, ába jagúaragun joun jíbegu. “Íñaajatiwa fídu jun, mabínajantün, erémujatiwa urému jírti jun, mayájuntün.” ³³ Ladüga ñübinti Juan le abásteragüdajabei, lé meja meíginbei fein, mátun ligía diweín, aríñagatün luágu gawágu lan espíritu wuríbati. ³⁴ Lárigiñe, ába niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti,

jóutina áni gurá áu. Jaríñaga luágu geígadina, gátadi, jamáda áu nege gaffigountiña jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi. ³⁵ Wel, ja chúbaña áu, subúdi jamúti luágu buídu lan le ladügübei Búngiu láu lichú láu.

Jesúsu lúbiñe Simón le fariséo

³⁶ Ába lamísurajani ában jádaangiñe fariséogu Jesúsu lun lídin eíga lúbiñe, ába lídin Jesúsu lúbiñe fariséo ligía, ába lañúurun eíga luágu lidábulan. ³⁷ Níñounti ában würi wuríbatí témeri lídan ubúругu ligía, dan le tagáambunbei luágu lídin Jesúsu eíga lúbiñe fariséo ligía, ába tídin láu ában lágei ibíñei jémeti. ³⁸ Ába taráramun lanágangiñe Jesúsu, lubádu lugúdi, ába tadüdüragüdüni lugúdi láu táguira. Nuján ayájuaja, nuján arágajei láu tídiburi, nuján achújei lugúdi, ába téseruni ibíñei luágun. ³⁹ Dan le laríjinbalin fariséo le amísurajabalin Jesúsu cátei le, laríñaga lúnguarügü. “Lun jamúga inárüni lan luágu proféta lan wügüri le, lasúbudiruñein jamúga ca lan to agúruruboun luágu lúma ca lan tuwúyeri gürígia tugúya, luágu wuríba lan témeri.” ⁴⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun fariséo ligía.

—Simón, níjein ában cátei lun naríñaguni bun.

Laríñaga fariséo.

—Aríñagabeí nun, maésturu.

⁴¹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Níñanu bián wügüriña dúweitiña seínsu lun ában afúredeijati. Ában jádaangiñe, dúweiti seíngü-san denáriu, le ában, dimí-san. ⁴² Queíti siñá lubei jafáyeiruni, ába ferúduna láani afúredeijati ligía jadúweijan biángubei. Aríñagabeíti nun. ¿cábagi jádaangiñe jínsiñejabutima lun afúredeijati ligía?

⁴³ Laríñaga Simón lun.

—Lídan narítagun, le gíbetimaabei adúweijan.

Laríñaga Jesúsu lun.

—Richátibu.

⁴⁴ Ába laríjin Jesúsu tuágun würi tugúya, ába laríñagun lun Simón.

—¿Aríagu bíña tun würi to? Belútina búbiñoun, míchutibu dúna nun lun nachíbuni nugúdi, ánjounti würi to, ágawagüda tumúti nugúdi láu táguira, ába tamábeidagüdüni láu tídiburi. ⁴⁵ Machú bumútina, ánjoun tugúya, lúmagiñe nebélurun, merédegili tachújani nugúdi. ⁴⁶ Míchutibu aílí nábulugu, ánjoun tugúya, túguatu ibíñei jémeti luágu nugúdi. ⁴⁷ Ligía naríñagunbei bun luágu arúfuda láani luweírín tínsiñejabu luágu ferúdunawa lan líbe tifígoun, ánjeinti gürígia le míbeti ferúdunawa lan, míbeti ínsiñeni larúfudun.

⁴⁸ Ábati laríñagun Jesúsu tun würi tugúya.

—Ferúdunawaali bifígoun.

49 Ábati jagúmeserun amísurajóutiña ja ñúnbaña lúma ñi aríñaga jámagua.

—¿Cáteisan wügüri le, ferúduna lubeí gíñe figoú?

50 Ába laríñagun Jesúsu tun würi tugúya.

—Sálbawádibu lídaangiñe bifígoun ladüga bafíñerun nuágu, beíba darángilañu.

8

Würíña já buri meja íderaguti Jesúsu

1 Lárigiñe cátei le, ñüdünti Jesúsu lídoun sarágu ubúru gu lúma buri lirájüñü fulásu íchigei ugánu buíti luágu larúeijan Búngiu. 2 Ñüdütiña dúusu apóstolugu lúma jáma würíña ja lareídaguagüdübaña jádaangiñe espíritugu wuríbatiña lúma sándi. Ñíñoun María to gíriboun Magdaléna jádan, to ídaangiñeboun jáfurida sédü espíritugu wuríbatiña, 3 ñíñoun gíñe Juána, to lúmari Chúza, le oúnigirubarun lúban Heródes, ñíñoun Susána, jámaya sarágu ámu ja íderagubálin láu le jámati.

Jémpulu luáguti ábunaguti

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

4 Sarágu jáña gürígia ñübinburitiña lídaangiñe sarágu fulásu lun jaríjini Jesúsu, dánti le oúndaraguaaña, ába ladímurejan Jesúsu joun láu jémpulu. Laríñaga joun.

5 —Furíti ában ábunaguti ábunagua líla nádü, dan le afúrujeina láani, ába láburujan lídaangiñe luágun üma, ába jadügüraguni ásügürütiña, ába jeígini dunúru. 6 Líbiri, ába láburujan labádinaguóun dübü, dánti le labóuchun, ába lásaürün ladüga lumábei fulásu. 7 Ába láburujan líbiri labádinaguóun jíyu, ába láfaruni jíyu le ájüchübei úara lúma. 8 Ñíñein gíñe lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, dan le laweínamudun, gin ligía, buíti lalúbajoún, cáda ílaü rúti san águu.

Lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába laríñagun joun láu umálali jéreti.

—Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

Le lébubei ladímurejan Jesúsu láu jémpulu

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

9 Ábati jálügüdüni láni disípulugu ca lan lílabei jémpulu le. 10 Laríñaga joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu cátei arámudaguati le luágutibeí larúeijan jun, ánjaña ja mebéresenbaña láu lerérun, láu jémpulu laríñawagúa cátei luáguti larúeijan joun lun ibídiñebeí lan líla cátei le jaríjibeí joun, lun gíñe úa lan gunfaráanda jamáni cátei le jagáambubei.

Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguti ábunaguti
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Niján líla jémpulu ligía. Líla nádü, ligía lerérun Búngiu, ¹² üma le ñíjin lubeí láburuja lídaangiñe líla nádü, jagía gürígia ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába liábin Máfia, ába lagídaruni tídaangiñe janígi lun mafiñerun jamá, masálbarun jagíame. ¹³ Dübü le ñíjin lubeí láburuja líbiri líla nádü, jagía gürígia ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába jerésibiruni láu ugúndani, áni márügüdünti jádan buídu, afíñetiña luágu murúsun dan, áni dan le jóuchawagún, mawándun jamúti, ába jeféridiruni jafíñen luágu Búngiu. ¹⁴ Jíyu le ñíjin lubeí láburuja líbiri líla nádü, jagía gürígia ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába jasígiruni binádu jagáburi, ába jasígirun arítagua luágu irisini lúma ugúndani le lánina ubou le, úati fulásu jarítagurugun lun lerérun Búngiu, siñátiti laságarún cátei buíti jádaangiñe. ¹⁵ Ánjeinti múa buíti le ñíjin lubeí láburuja líbiri líla nádü, jagía gürígia ja agáambubalin lerérun Búngiu táu anígi buítu, adüga jagía gásu láu lerérun, eíbuga jagía quei lubúdubu, sagáwati cátei buíti jádaangiñe.

Jémpulu luáguti lámpu
(Mr 4.21-25)

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—Úati gürígia ébeduti lámpu, ába ladáuragun láu láu som cátei o líchuguni lan tábugiñe gabána, íñu líchigei lun larúgoungadágüdüñ múnada, lun gayára lan jaríjin ja ebélurubaña jabárua. ¹⁷ Úati lubeíti ni cáta arámudaguati lun mafúnraangudun lan, úa ni cáta le ibídiñewati lun machülürün lan dan lun lasúbudirúniwa lúma lun lafúnraangudun.

¹⁸ ‘Gagáambadi jumá lubeíti buídu lun lerérun Búngiu, le gámati lerérun Búngiu tídan lanígi, libíjuba lánwoun le lúmabei, ánjeinti le úabei ni cáta lídaangiñe lerérun Búngiu tídan lanígi, íbini le uágubei larítagua luágu níjein lan lúma, lagídarúaba lueí.

Lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Ábati tachülürün lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu le ñíjin lubeí Jesúsu, siñátí jayarafadun lun ladüga jíbe gürígia. ²⁰ Ába laríñawagún lun.

—Nujántia búguchu jáma bamúlenu boúgudi áni buséntiña jaríjinibu.

²¹ Ába laríñagun joun.

—Ja agáambubalin lerérun Búngiu, úara jagía lúma, jagía núguchubaña jáma namúlenu.

Lagálumaduni Jesúsu lérouga
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Luágu ában wéyu, ába ládinun Jesúsu tídoun ában ugúnein jáu láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—Queímoun loubáfurugun lagúnu.

Ába jóúdin. ²³ Dan le añája lan ánjiñuragua, ába larúmugun Jesúsu. Ába láfurun ában garábali jéreti jáu, lagúnurugu, ába lagúmeserun dúna ebéluja tídoun jagúne yaráfa lun jadíbiragun.

²⁴ Ábati jóúdin agágudajei Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¡Maésturu! ¡Maésturu! ¡Wadíbiragua!

Ábati lásaarun Jesúsu, ába ladeínjan lun garábali lúma lugúdi barána, ába lagálumougadun, ába darángila lan sun cátei. ²⁵ Ábati laríñagun joun disípulugu.

—¿Ca susérebei lun jafíñen?

Ába jálügdagun jámagua láu anúfudei lúma luweírin anígi, jaríñaga.

—¿Cátei funásan wügüri le, gumádi lubáli garábali lúma lugúdi barána áni agáamba jameí?

Wügüri Gadárana le gawágubei espíritugu wuríbatiña
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Ába jachülürün loubawagun Gadára, le loubáfurugubei lagúnu, ligíbugiñe Galiléa. ²⁷ Dan le larárirunbei Jesúsu, ába liábin ában wügüri lílana fulásu ligía lubádun. Lújali wügüri ligía gawágu espíritugu wuríbatiña. Madáuti anánguni, maganoun ligía tídan múna, lídan buri jabára jiláaña le achigíti luágu dúbü lagánawa. ²⁸ Dan le laríjinbalin wügüri ligía Jesúsu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába lagúaragun.

—¿Ca uágu bemétera númoun, Jesúsu Liraü Búngiu le Íñugutimaabei? Ayúmuraguatina bun lun masúfuriragüdün bánina.

²⁹ Laríñagunbei ítara ladüga lagúmadiruñein lan Jesúsu espíritu ligía lun láfuridun lídaangiñe. Saráguja weíyaasu lárügüdüni espíritu wuríbati ligía, ábaja jagüraguni gürígia lújabu lúma lugúdi láu güríngüri lun ledéraguagüdün, ábaja látumuraguni, ába lanúragüdüni espíritu lídoun fulásu le mageírawati. ³⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca bíri?

Ába laríñagun.

—Lejión níribei.

Laríñagunbei luágu ligía lan líribei ladüga gíbeeña espíritugu wuríbatiña ja ebélurubaña lídoun. ³¹ Ába jamúriajan espíritugu jagía lúma Jesúsu lun moúnajan lániña máfiougatin. ³² Queíti ñíñanu jamá sarágu büíruju eiga luágu ában wübü yaráfa,

ába jayúmuragun espíritugu jagía lun lun loúnajaniña jádoun búiruju jagía, ába lánjarun Jesúsu. ³³ Ábati jáfuridun espíritugu wuríbatiña jagía lueí wügüri ligía, ába jebélurun jádoun búiruju, ábati jáguragun búiruju jagía jóungua lueígiñe ában gudúungu, ába jáburujan lídoun lagúnu, ába jañáradagun.

³⁴ Dan le jaríjnbalin ja oúnigrubaliña búiruju cátei le asúseredubei, ába janúfudedagun, ába jeíbaagun abájüdaguei ubúrugú lúma áraabu. ³⁵ Ábati jóúdingua güri-güria aríjei cátei le asúseredubei. Dan le jachülürünbei le ñí lubei Jesúsu, ába jadáriruni wügüri le ídaangiñebei jáfurida espíritugu wuríbatiña ñun lubádu lugúdi Jesúsu, táu lanáangun, areídagu-aali, ába janúfudedagun. ³⁶ Játi buga aríjubalin, ába jabájüdaguni luáguti lareídagun wügüri lé buga gawágubei espíritugu wuríbatiña joun, ³⁷ ába jayúmuragun lílana fulásu ligía lun Jesúsu lun lídin ñígiñe, ladüga janúfude. Ábati ladinun Jesúsu tídoun ugúnein lun lídin, ³⁸ ába layúmuragun wügüri le ídaangiñebei jáfurida espíritugu lun lun lídin lúma, ába laríñagun Jesúsu lun lun leréderun, laríñaga lun.

³⁹—Giríribá búbiñoun, ábame babájüdaguni sun le ladügübei Búngiu bun.

Ába lídin, ába labájüdaguni le ladügübei Jesúsu lun lídan sun fulásu ligía.

*Liraü Jáiro túma würi to agúrurubarun lanáangun Jesúsu
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)*

⁴⁰ Dan le lagíribudunbei Jesúsu loubáfurugun lagúnu, ába jerésibiruni güri-güria láu ugúndani ladüga sun jagía agúrabañu jáñein. ⁴¹ Ábati liábin ában wügüri gíríti Jáiro, le ábanbei jádaangiñe tábutigu jalígílisin juríu, ába lájuduragun lubádu lugúdi Jesúsu, ába layúmuragun lun lun lídin lúbiñe, ⁴² ladüga ában rügüñoun liraü, queí buri dúusu irúmu táu, touwe. Dan le lídinbei Jesúsu, ába jafálaruni sarágu güri-güria darí lun jámurudaguni.

⁴³ Ñíñounti ában würi jádan, dúusu irúmu táu láu lésejan jítaü tídaangiñe. Gásta táali sun tiseínsun jawágu surúsiagu, siñá jamutu areídaguagüda. ⁴⁴ Ába tayárafadun lun Jesúsu lanáangiñe, ába tagúruruni táru lanáangun, lídan méme óra ligía ába tareídagun.

⁴⁵ Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ca agúrurubei nuágu?

Quei sun lan jagía aríñaga luágu magúrurúnwa lan luágu, ába laríñagun Pédro jáma líbirigu.

—Maésturu, murúgu wañátia ya lurúma jíbe güri-güria, ¿álügüdagidibu ca lan agúrurubei buágu?

46 Ába laríñagun Jesúsu.

—Gurúwaali nuágu, ladüga sandí numuti luágu areídaguagüdaadina lan gürígia láu nubáfu.

47 Dan le tasúbudiruni würi tugúya luágu subúdiwaali lan, aba tiábin adádagareina, ába tájuduragun lubádu lugúdi Jesúsu, ába tagúfesperun lun jagíbugiñe sun gürígia ca lan lébubei tagúrurun luágu áni ába lan tareídagun lídan méme óra ligía. 48 Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Niraü, areídaguadibu ladüga bafiñerun nuágu. Beíba darángilañu.

49 Ñígili Jesúsu adímureja, ligía lachülürün ában lúbiñegiñe Jáiro, ába laríñagun lun Jáiro.

—Jilá biraü, mebérésejadügüyabá lun Maésturu.

50 Dan le lagáambunbalin Jesúsu le, ába laríñagun lun.

—Manúfudedabá, afiñerügüba, ábame tareídagun biraü.

51 Dan le lachülürünbei Jesúsu lúbiñoun Jáiro, mígirunti lun jebélurun ámu lúma lueídügüya Pédro, Jacóbo lúma Juan jáma tagübürigu irájü tugúya. 52 Jayájuña sun ja ñibaña tárigi, ába laríñagun Jesúsu joun.

—Mayájua jumá, moúnwentu, tarúmugarügüña.

53 Ába jéjerajan láu ladüga subúdi jamáni luágu jilá tan.

54 Ábati lárügüdüni Jesúsu tújabu, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Irájü, sarába.

55 Ába táguyugun, ába tásaarun lídan méme óra ligía, ába laríñagun Jesúsu lun jíchugun eígini tun. 56 Weíríti janígi tagübürigu, ába laríñagun Jesúsu joun lun mabájüdagun jamáni le asúseredubei ni ca un.

9

*Loúnajaniña Jesúsu dúusu apóstolugu apúrichija
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)*

1 Ába loúndaruniña Jesúsu dúusu láni apóstolugu, ába líchugun ubáfu joun lun jaságarun sun jawúyeri espíritugu wuríbatíña lúma lun jareídaguagüdün sánditiña. 2 Ába loúnajaniña apúrichije ugánu luáguti larúeijan Búngiu lúma areídaguagüdaña sánditiña. 3 Laríñaga joun.

—Manüga jumá ni cáta júmagua luágu juweíyasun—ni bádun, ni ságü, ni fein, ni seínsu. Ábanrügütá símisi janügün. 4 Furúmieguarügü múna to ñíjin lumúti jachülüra, reídei jumá ñi darí jidin lídaangiñe fulásu ligía. 5 Le ñi lumuti merésibirúniwa jumá, dánme le jáfuridun lídaangiñe fulásu ligía, ábame jáfuruduni calíqui lueígiñe jugúdi, arúfuda jumámugei

luágu magúndan jumá láu jagáburi lílana fulásu ligía, ígira jumáña quei jadáriragun jóungua.

⁶ Ábati jáfuridun apóstolugu jagía, ába jeíbuguni sun lirájüñü fulásu apúrichijeinei ugánu luáguti asálbaruni, areídaguagüdeina jagía sánditiña lídan sun fulásu le ñí lumuti jóúdin.

Loúnwen Juan le abásteragüdjabei
(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Ába lagáambun gumádimati Heródes luágu sun cátei le ladügübei Jesúsu, ibídiñetiti lun cába lan larítagua, ladüga ñíñanu aríñagutiña luágu saráli lan Juan lídaangiñe oúweni, ⁸ jíbiri aríñaga luágu proféta Elías lan achülaagubei, jíbiri aríñaga luágu ában lan jádaangiñe jíbiri binádu profétagu le ásaaruti lídaangiñe oúweni. ⁹ Ába laríñagun Heródes.

—Áu guánarügü oúnajabei adürürei lichügü Juan. ¿Cátei funáti le, le uágubei nagáamba labájüdawagún sarágu cátei?

Ábati louchun Heródes laríjini Jesúsu.

Leígagüdüñ Jesúsu seíngü mílu wügüriña
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Dan le jagíríbudun apóstolugu, ába jabájüdagun lun Jesúsu luágu sun le jadügübei. Ábati lanügüniña lídoun fulásu mageírawati yaráfa lun Betsáida. ¹¹ Dan le jasúbudirunbalin gürígia, ába jafálaruni, ába lerésibiruniña Jesúsu, ába ladímurejan joun luágu larúeijan Búngiu, areídaguagüda láña sánditiña.

¹² Dan le lagúmeserunbei adárüda, ába jayábin láni Jesúsu dúusu apóstolugu lúmoun, ába jaríñagun lun.

—Oúnaja báña gürígia ja, ñüdün jamámuga áluga jabára lun jeméraagun, áluaja jagíame eígini lídan buri lirájüñü aüdü lúma lídan buri fulásu yaráfati, ladüga úati ni cáta ya.

¹³ Laríñaga Jesúsu joun.

—Rújuma eígini joun.

Jaríñaga lun.

—Seíngü rügüñoun fein wáma jáma bián úduraü, ánjawa gubeírügü ñüdün agáñija eígini joun sun gürígia ja.

¹⁴ Yaráfañanu jóun seíngü mílu wügüriña ñi, mabájüdünga würiña jáma irájüñü. Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Ñurügüda jumáña dimí dimí-san.

¹⁵ Ába jadügüni ítara, ába jañúurun súngubei. ¹⁶ Ábati lanügünun Jesúsu seíngü fein lújaburugu jáma bián úduraü, ába laríjin siélun, ába líchuguni eteíngiruni lun Búngiu. Lárígíñe lagúbachagunun fein lúma úwi, ába líchuguni joun láni disípulugu lun jafánreinjani jádan gürígia. ¹⁷ Jóútiña súngubei quimúle, dan le jabúdajanun ígiragutu, buíngüdatiña dúusu faníñe láu.

*Laríñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei**(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)*

¹⁸ Luágu ában wéyu dan le layúmuraguña lan Jesúsu lábugua, ñíñanu láni disípulugu díseraü lueí, ába laríñagun joun.

—¿Ída liñásan jarítangun gürígia nuágu? ¿Cátanasan, según jagía?

¹⁹ Ába jaríñagun lun.

—Añájein, aríñagutiña luágu Juan lan le abásteragüdajabei amürü, jíbiri, aríñaga Elías, añájeingua aríñagutiña luágu ában lan jádaangiñe binádu profétagu ásaaruti lídaangiñe ouweni amürü.

²⁰ Ábati laríñagun joun.

—Ángi jugúya, ¿cátanagi lídan jarítangun?

Laríñaga Pédro lun.

—Crístu, le louñajabei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia, amürü.

*Ladímurejan Jesúsu luágu louñwen**(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)*

²¹ Ába laríñagun Jesúsu joun láu éregu lun maríñagun jamáni cátei le ni ca un. ²² Ába laríñagun joun.

—Nasúfuriruba sarágu, áu le Wügüri Garaüwarügüti. Janügübadina wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu, jábutigu fádírigu, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, quei ni cáta. Nafarúaba jilágubei, ábame násaarun lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu lúnya nabágaridun.

²³ Lárígiñe, ába laríñagun joun súngubei.

—Le busénti nánigu lan, bulíeileí cáteiñein lan, awándaleí sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei liábin lun, nueígiñe, queísi lanügüni ában wügüri lugúruwan, falálana. ²⁴ Ladüga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya ubouágu leféri-dirubei ibágari le magúmchaditi, ánjein le ánjabei leféri-diruni libágari ya ubouágu nueígiñe, libíjubei ibágari le magúmchaditi siélu. ²⁵ ¿Cági ju lan lun gürígia lagáñeiruni sun le lánina ubou, leféri-direime lubára siélu o lagünrinchaguba lan lúngua? ²⁶ Le anügüti busíganu nuágu lúma luágu nerérun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, nibúsigaribadina giñe láu dánme le niábin quei urúei láu luweírigun Nóguchi jáma ánjeligu ja sándubaña. ²⁷ Ninárün naríñaguni jun luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, moúnwenbaña maríjinga jameí larúeijan Búngiu.

*Lámuñedagun larijín Jesúsu**(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)*

²⁸ Queíburi wídü wéyu lárígiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába laweínrun luágun ában wübü ayúmuragua lun Búngiu, barü lumútiña Pédro, Jacóbo, lúma Juan lúmagua. ²⁹ Dan le niján

lan Jesúsu ayúmuragua, ába lámuñedagun ligíbu, ába tájarudun lanáangun, ába támiridun. ³⁰ Ábati jasálriragun Moisés lúma Elías ayánuja lúma, ³¹ geyégu líña ában larúgounga weíriri jáu, jayánujaña libügürü ouweni le lúnbei lasúfuriruni Jesúsu, Jerusalén. ³² Láu sun luweírin lidábu lágu Pédro jáma líbirigu, marúmuguntiña, aríja jamúti luweírigun Jesúsu jáma bián wügüríña ja lúmabaña. ³³ Dan le adísedeinaña bián wügüríña jagía lueí Jesúsu, ába laríñagun Pédro lun.

—Maésturu, jlídan dan awánja lan ya! Adüga wamá ürüwa dibásein ya—ában bun, ában lun Moisés, túma ában lun Elías.

Ibídiñeti lun Pédro ca lan laríñagubei. ³⁴ Súnti niján lan adímureja, ába liábin ában juánriñu oúburaguaña, ába janúfudedagun ladüga jadáriragun joúngua lurágeirugu juánriñu ligía. ³⁵ Ábati jagáambun ában umálali aríñaguti lídaangiñe juánriñu ligía.

—Niraü le jínsiñebei nun le, agáamba jumeí le lubeíbei.

³⁶ Lárigiñe ladímurejan umálali ligía, ába jaríjin disípulugu luágu lábugua rügáli lan Jesúsu. Reídeitiña maníñu, maríñagun jamúti cátei le jaríjubei lun ni ában lídan dan ligía.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában irájü gawáguti espíritu wuríbati (Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Larúgan, dan le jarárirunbei lueígiñe wübü, sarágu jáña gürígia ñüdüntiña lubároun Jesúsu. ³⁸ Ábati lagúaragun ában wügürí jádaangiñe láu umálali jéreti, laríñaga.

—Maésturu, fuleíseijabubá nun, aríjabeí niraü le ligía rügüñeíbei, ³⁹ níjein ában espíritu wuríbati luágu, dan le lárügüdüni, ába lagúaraguagüdüni, ába louwejan, ába láfurijan jacútaü liyúmulugugiñe. Añáwuriya lumúti, májati lígiruni. ⁴⁰ Ayúmuraguaadina joun báni disípulugu lun jaságaruni espíritu wuríbati le lueí, siñá jamuti.

⁴¹ Ába louñabun Jesúsu, laríñaga.

—¡Jugúya gürígia mafíñeraditiña, wuríbatiña! ¿Átiribeísan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jafíñerun nuágu? ¿Ídame lagúmucha mafíñeni le jídaanbei? Barübei biraü ñájoun.

⁴² Dán yebe le lídin irájü ligía lun, ába lájuchuruni espíritu wuríbati múarugún, ába louwejagüdüni, ába ladeíñan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligía, ába lareídaguagüdüni irájü, ába ledégeruni lun lúguchi. ⁴³ Ába laweíridun janígi súngebui láu luweírigun Búngiu.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu louñwen (Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Sun añája lan láu luweírin janígi láu le ladügübei Jesúsu, ába laríñagun joun láni disípulugu.

44 —Agáamba jumeí cátei le buídu. nedéregerúaba, áu le Wügüri Garaüwarügüti, jájaburugun náganiñu.

45 Úati gunfaráanda jamáni disípulugu le laríñagubei, ladüga darúñu líña jasáminan lun cátei le, áni janúfudetiñati lun jaríñagun lun lun lafúnraanguagüdüni le laríñagubei, joun.

¿Ca weírigutimaabei?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

46 Ábati jagúmeserun disípulugu asígeneja jámagua luágu ca lan weírigutimaabei jádan, 47 quei lasúbudiruni Jesúsu jasáminan, ába lanügün ában irájü lubáduagun, 48 ába laríñagun joun.

—Le erésibiruti ában irájü queísi irájü le lídan níri, resíbi lumútina, le erésibirutina, resíbi lumúti gíñe le oúnajabalina. Le lubeíti ünabugutimaabei jídan, ligía weírigutimaabei.

Le mámabei wágani, wámagiñeñein

(Mr 9.38-40)

49 Ábati laríñagun Juan lun Jesúsu.

—Maésturu, aríjatiwa ában wügüri aságajati espíritugu wuríbatíña lídan bíri, ába wewéridiruni ladüga máma lan ában wádaangiñe.

50 Laríñaga Jesúsu lun.

—Mewéridira jumeí, ladüga le mámabei wágani, wámagiñeñein.

Ladeínjan Jesúsu lun Jacóbo lúma Juan

51 Dan le layárafadun dan lun lanügüniwa Jesúsu siélun, ába ladügüni luweíyasun Jerusaléoun láu anígi. 52 Ába loúnajan loúnagülegu lubá, ába jóudin lídoun ában liraüraü fulásu láni Samária lun jáluajan múna lubá, 53 májatiña Samariána jerésibiruni ladüga jaríjin luágu leíbuga lan Jerusaléoun. 54 Dan le jaríjinbalin Jacóbo lúma Juan luágu mája jamá Samariána jerésibiruni, ába jaríñagun lun.

—Wabúreme, ¿buséntibu lun wamúriajan lun larárirun wátu geméti siéluigiñe lun lagúmuchun jáu queí meja ladügüni proféta Elías?

55 Ábati ladígiragun Jesúsu jawágun, ába ladeínjan joun, laríñaga.

—Ibídíñeti jun luágu wuríba lan cátei le jayúmajabei. 56 Máma niábiña, áu le Wügüri Garaüwarügüti, agúnrinchaguei jabágari gürígia, niábiña asálbarei.

Ábati jóudin lídoun ámu liraüraü fulásu.

Já yebe busénbaña jafálaruni Jesúsu

(Mt 8.19-22)

57 Dan le luágu jamá üma, ába laríñagun ában wügüri lun Jesúsu.

—Nabúreme, buséntina nafálarunibu le ñíjin lumúti bídin.

⁵⁸ Laríñaga Jesúsu lun.

—Darítiña gasígamu júyu lun jaganouñ ñi, gádibu jagía dunúru, ánjein áu le Wügüri Garaüwarügüti, úati ni jalába lan nabálachagüdei nichügü.

⁵⁹ Laríñagaya Jesúsu lun ában.

—Falábana.

Laríñaga lun.

—Nabúreme, lárigiñeme louñwen núguchi, buná neíme, ábame neíbugun búma.

⁶⁰ Ába louñabuni Jesúsu.

—Falábana guetó, ígira báña ja jiláñubaña lun cátei le lánina larúeijan Búngiu lun jábununiña jegéburi, ánjein bugúya, beíba apúrichijeí ugánu luáguti larúeijan Búngiu.

⁶¹ Ábayati laríñagun ában lun.

—Nabúreme, buséntina nafálarunibu, neíba yebe ayóuragua joun ja wábiñebaña.

⁶² Laríñaga Jesúsu lun.

—Le íchuguti lújabu luágu awoújagülei, lárigiñe ába laríjin lárigoún, mabuídunti lun lílaname larúeijan Búngiu.

10

Louñajaniña Jesúsu ürüwa-wein-dísi disípulugu apúrichija

¹ Lárigiñe cátei le, ába lanúadajan Jesúsu ürüwa-wein-dísi jádaangiñe lánigu, ába louñajaniña lubá, bián bián, lídoun sun ageíraü lúma fulásu le lúnbei lídin ñi. ² Laríñaga joun.

—Inárüni, gíbetiña gürígia ja aráanseñabaña lun jagáambuni ugánu luáguti asálbaruni, jagía, ítara jáña queísi nádü le lúnbei lalúbajoúniwa, áni louguatiña ñadágimeintiña. Ligía lúnti lubeí jamúriajan lúma Búngiu lun louñajan ñadágimeintiña jagánaguouñ. ³ Jeíba, nouñajañadün quei mudún jádoun anímaalu gáñitiña. ⁴ Manüga jumá ságü júmagua, ni seínsu, ni geídi, meréderagun jugúyame ayánuja ni ca úma luágu úma.

⁵ Dánme le jebélurun tídoun ában múna, busújuma furúmiñe, jaríñagame. “Darángilaü joun tílana múna to.” ⁶ Ánjein añájein lubeí gürígia jínsiñejabutiña lun darángilaü tídan múna tugúya, jerésibirubadün láu ugúndani, joúnbei abúsuruni lánina darángilaü. Ánjein úa jabeí gürígia jínsiñejabutiña lun darángilaü tídan múna tugúya, giríbugüda jumeí abúsuruni. ⁷ Reídei jumá tídan múna tugúya to ñí lubei jerésibirúa, jou jumeíme, gurá le íchugúti jun úouga busíganu, ladüga garíchatí ñadágimeinti lun lafáyeiruaja. Masáansija jumá múna. ⁸ Dánme le jachülürün lídoun ában ageíraü le ñí lumuti jerésibirúa, joújumei le íchugúti jun, ⁹ areídaguagüda jumáña sánditiña ja ñítiña, jaríñagame joun

lílana fulásu ligía. “Subúdigüdáwaali luáguti larúeijan Búngiu jun.”¹⁰ Ánjaün achülüra lídoun ában ageíraü le ñí lumuti merésibirúniwa jumá, furíjuma lídoun buri üma, jaríñagame.¹¹ “Ásta licáliquin jageíra le luágubei wagúdi furú wamuti lun warúfuduni jun luágu magúndan wamá láu jigáburi, áni subúdi jumeí luágu subúdigüdáwaali lan luáguti larúeijan Búngiu jun.”¹² Nariñajare jun luágu lídan lánme luwéyuri lagúseragüdüniña Búngiu gafígountiña, janárimetimaabei jabeichúniwa lílana fulásu le merésibirunbadün sügü láu jabeichún lílana ubúrgu le Sodóma.

*Lílana ageíraü buri magáambaditiña
(Mt 11.20-24)*

¹³ ‘¡Fugiábu jugúya lílana Corazín! ¡Fugiábu jugúya lílana Betsáida! Ladüga lun jamúga ubúrgu lan Tíro o Sidón ladügüwa buri miláguru le adügübei lídan jubúrugute, binárü jamúga lasáansiragua jagáburi lílana, ába jamúga jarúfuduni láu jadáüragun lúdu lúma balígi.¹⁴ Ánjein jugúya, lídaanme luwéyuri agúseruni, weíritimaabei jabeichúniwa sügü jáu gürígia Tírona jáma Sidónna.¹⁵ Amürüti, ubúrgu le Capernaúm, ¿jarítaguatibu luágu liñurúaba lan bíri queísi líñun siélu? Larárirawagüdüwaba bíri ünabun queísi lünabun máfiougati.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun ürüwa-wein-díisi disípulugu ja lounajañabaña apúrichija luágu larúeijan Búngiu.

—Le agáambutün, agáamba lumútina, le májati lagáambunün, májati giñe lagáambunina, áni le májati lagáambunina, májati giñe lagáambuni Nüguchi le oúnajabalina.

Jagíribudun ürüwa-wein-díisi disípulugu

¹⁷ Ába jagíribudun ürüwa-wein-díisi disípulugu jagía lídaangiñe jaweíyasun láu ugúndani, aríñageina jagía.

—Wabúreme, ásta espíritugu wuríbatíña agáamba jamútiwa dan le waságaruniña lídan bíri.

¹⁸ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ánja, aríja numúti ligáburi leíguadun Máfia siélugiñe quei ában labírijanouga.¹⁹ Rújadina ubáfu jun lun jadügüragun jéwe jáma águru, masúfurirunga ni cáta, lúma lun jére lan jubáfu lueí lubáfu Máfia.²⁰ Láu sun líra, magúndaara jumá luágu jagáambunün espíritugu, gúnda jumá luágu níjein lan jíri bürüwañu tídan lilíburun Búngiu siélu.

*Lagúndaarun Jesúsu
(Mt 11.25-27, 13.16-17)*

²¹ Lídan óra ligía, ába labuínchagüdüni Sífiri Sándu Jesúsu láu ugúndani, ába laríñagun.

—Núguchi, le Labúremebei siélu lúma múa, iñúragüda numúti bíri, ladüga arámuda báali cátei luáguti barúeijan jaweí chútiña áu jáma furéndeitiña, ába bafúraanguagüdüni joun ja louguabaña ufúrendeí queísi irájüñü. Ánja, Núguchi, ladüga ítara líña babúseeruni.

22 ‘Derége láali Núguchi sun cátei nun. Úati ni ában subúdíjabuti cátana lan lueídügüya Núguchi, úati gíñe ni ában subúdíjabuti cáteiñein lan Núguchi nueídügüya jáma ja úntiña nabúseera nasúbudiragüdüni.

23 Ábati ladígiragun adímureja jóunrügü láni disípulugu, laríñaga.

—Fuleíseiwatiña ja aríjbalin cátei le jaríjubei jugúya, 24 ladüga naríñajare jun luágu sarágu jáña urúeigu jáma profétagu abúseerutiña yebe meja jaríjini le jaríjubei jugúya guetó, maríjin jamúti, busén jagía yebé meja jagáambuni le jagáambubei guetó, magáambun jamúti.

Jémpulu luáguti Samariána le buídubei

25 Lídan ában guríriguaü, ñíñein ában arúfudajati lilúrudun Moisés, abúseeruti louchaguni Jesúsu, ába lásaarun, ába laríñagun lun.

—Maésturu, ¿cábasan nadüga lun gayára lan nibíjini ibágari magúmuchaditi?

26 Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Cáteigi bürüwañubei lídan lilúrudun Moisés? ¿Ída liñágia balíjan ñi?

27 Ába louñabun, laríñaga.

—Jínsiñelá Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bére, lúma láu sun bisáminan, jínsiñe jagíame bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.

28 Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Oúnabaadibu buídu, ánjein badüga ítara, bibíjubei ibágari magúmuchaditi.

29 Queíti busén lan arúfudajati ligía larúfuduni luágu buídu lan lálügüdjagan, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Cátañagi níbirigubaña?

30 Ábati louñabuni Jesúsu, laríñaga lun.

—Ñíñein ában wügüri arágachuti Jerusaléngiñe lun ubúrugun Jericó, luágu luweíyasun ába járügüdüni jíwerutiña, ába jíwerujani sun le lúmabei ásta lanáangun, buleísei jameí, ába jígiruni jilá mémeeli. 31 Ába lásügürün ában jafádirin juríu lídaangiñe méme üma ligía, dan le laríjinbalin wügüri ligía, mebéresenti láu, ába lasígiruni leíbugun loubáfurugugiñe üma. 32 Sügü ligía ában jádaangiñe ladügawagun Leví ñígiñe, dan gíñe le laríjini wügüri buleíseiwaali ligía, ába gíñe lasígiruni

leibugun loubáfurugugiñe üma, mebéresenga giñe láu. ³³ Ábati lásügürün ában wügüri Samariána aweíyasujati lídaangiñe üma ligía, dan le laríjinbalin, ába lagúdemedagun lun. ³⁴ Ába liábin, ába lagáranijan lun bíti buri le luágubei láu aáli túma diweín, ába lagüraguni. Ába laweínragüdüni luágu lilügün burígü, ába lanügüni tídoun jában chülüdügütiña, ába ladügüni le liyáraati lun. ³⁵ Larúgan, dan le leibuga lan Samariána ligía, ába láluguchun bián seínsu le denáriu, ába líchuguni lun tabúreme múna, laríñaga lun. “Toúnigibeí wügüri le, ánjabu agástara ámu lueí le níchugubei bun luágu, nafáyeirubei bun dánme le nagíribudun.”

³⁶ Ábati lálügüdüni Jesúsu arúfudajati ligía.

—¿Cáteiti jádaangiñe ürüwa wügüriña ja líbiribeí le ueíbei líwerujoúa, lídan barítagan?

³⁷ Laríñaga lun.

—Le gudémejabubei lun.

Laríñagati Jesúsu lun.

—Ítaralá giñe badüga.

Jesúsu jábiñe Márta túma María

³⁸ Ába lasígirun Jesúsu luágu luweíyasun jáma lánigu, ába lachülürün lídoun ában liraüraü fulásu le ñí lubei terésibirei ában würi gírítu Márta, túbiñe. ³⁹ Níñoun ában tamúlelua Márta gírítu María, ába tañúurun lubádu lugúdi Jesúsu lun tagáambuni le laríñagubei, ⁴⁰ ánjounti Márta, weírítu teténirun lun tubéresegun. Ába taríñagun Márta lun Jesúsu.

—Nabúreme, ¿mebéresentibusan láu tígirunina namúlelua adügei sun berésegu nábugua? Aríñagabá tun lun tíderagunina.

⁴¹ Ába loúnabunun Jesúsu, laríñaga tun.

—Márta, bafúuduña luágu sarágu cátei, ⁴² buídurügüti murúsun lun weígin. Anúadaja táali María lubuídun-ágei cátei le lúnbei ladügüniwa, áni úabei ní ában lun lagídaruni tueí.

11

Larúfudajani Jesúsu ayúmuraguni lun Búngiu
(Mt 6.9-15, 7.7-11)

¹ Luágu ában wéyu, layúmuraguña Jesúsu lun Búngiu lídan ában fulásu, dan le lásurun, ába laríñagun ában jádaangiñe láni disípulugu lun.

—Nabúreme, arúfudajabá ayúmuraguni woun quei larúfudajan Juan joun láni disípulugu.

² Laríñaga Jesúsu lun.

—Dánme le jayúmuragun lun Búngiu, jaríñagame ítara.

Wáguchi Búngiu le siélubei,

inébewalá bíri.

Ñübinlá bidáani lun barúeijan ya ubouágu,
adügüwalá bugúndan ubouágu quei ladügün bugúndan siélu.

³ Rúboun fein buídurügütu woun lun wéyu le ugúñbebi.

⁴ Ferúdnabeí wuríbati le adüga wamáalibei quei ferúduna
wamániña ja adügübaña wuríbati woun.

Mígira báwa lun wáburujan lídoun wuríbani,
dísegüdarügü báwa lueí.

⁵ Aríñagati gíñe Jesúsu joun.

—Níjan ában jémpulu jun. lídin jamúga ában jídaangiñe
lúbiñe ában lumáda amídi áriebe, ába laríñagun lun. “Numáda,
furédeibá ürüwa fein nun, ⁶ ladüga sun líña lachülürün ában
numáda núbiñoun áni úati ni cáta núma lun níchugun lun.”

⁷ Ába jamúgati louñabun le ában múnadagiñe, laríñaga jamúga.
“Mebéreseja bána, darúnaali nubéneri, áni rouñjadina jáu sun
nisáanigu, siñáti násaarun íchiga ni cáta bun.” ⁸ Naríñaguña jun
luágu íbini lan jamúga másaarun lan íchigoun lun ladüga lumáda
lan, lásaaruña jamúga íchigoun lun lueí lasígirun ebéreseja lun.

⁹ Aríñagatina lubeíti jun. Jamúriaja, ábame líchugun Búngiu
jun, jáluaja, ábame jadárirun, jadaünja luágu béna, ábame
lánjunrenchúniwa jun. ¹⁰ Ladüga sun le amúriajati, ibíjati, le
áluajati, daríti, le adaünjati luágu béna, junrénwati lun.

¹¹ ‘¿Gayáraabei funági líchugun ában úguchili jídaangiñe dübü
lun liraü dan le lamúriajan fein lúma? ¿o líchugun lan ában jéwe
lun dan le lamúriajan úduraü? ¹² ¿o líchugun lan ában águru
lun dan le lamúriajan gañeín? ¹³ Gíchigadijadün ligía cátei buíti
joun jirájúñü láu sun juríban, ígúbumeti líchigei Júguchi Búngiu
le siélubei Sífiri Sándu joun ja amúriajati!

*Laríñawagún luágu níjein lan lubáfu Máfia lúma Jesúsu
(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)*

¹⁴ Níñein Jesúsu aságara ában espíritu wuríbati lueí ában
wügüri le madímuregüdün láalibei yebe espíritu ligía, dánti le
láfuridunbei espíritu wuríbati ligía, ába gayára lan ladímurejan
meréngaditi ligía. Ába laweíridun janígi gürígia láu cátei le.

¹⁵ Níñanu gíñe, aríñagutiña.

—Láu lubáfu Beelzebú, le Máfia, le jábuti máfianu, laságaja
wügüri le espíritugu wuríbatiña.

¹⁶ Jíbiri, lun jóuchaguni, ába jamúriajan miláguru lúma lun
larúfuduni luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin lubáfu. ¹⁷ Queíti
subúdi láani le jarítagebei, ába laríñagun joun.

—Furúmieguarügü arúeijani le afánreinraguti lun jageíndagun
jámagua, lagünrinchaguba, ában gíñe família fánreinguatiña
ladüga wuríbu, jagünrinchaguba gíñe. ¹⁸ Ánjein gíñe níjein
lubeí fánreinguau jádan Máfia jáma lánigu, ¿ída lubági ladúrarun

lubáfu? Naríñagunbalin le, ladüga jariñagun luágu láu lan lubáfu Máfia naságaja espíritugu wuríbatíña ja ebélagüdübaña Máfia guánarügü jádoun gürígia, ¹⁹ áni ánjein ítara líña lubeí, ¿cági íchugubei ubáfu joun ja jánigu jugúya lun jaságajan espíritugu wuríbatíña, Máfia ódi Búngiu? Láu líra, jagía guánarügü arúfuda jamúti luágu bulíeigua jumá. ²⁰ Le inárünibei, láu lubáfu Búngiu naságaja espíritugu wuríbatíña, áni arúfuda lumúti líra luágu chülújali lan larúeijan Búngiu lídoun fulásu le.

²¹ ‘Ába wügüri jéreti, dan le aráanseñu lan, toúnigi lúban buídu, sun le lúbiñebei choúruti. ²² Ánjein ñübin ában jéretimaati lueí ába lásiraguni, lagídaruboun sun lárumate to uáguboun leménigida lueí, ábame lanügüni le labúseerun, ába lafánreinraguni jáma lumádagu.

²³ ‘Le mámabei númagiñe, náganiñein, le míderagun lumútina, güríngua lumúti le nadügübei.

Espíritu wuríbatí le agíribudúbei
(Mt 12.43-45)

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu.

—Dan le láfuridun ában espíritu wuríbatí lídaangiñe ában gürígia, eíbugañajádügü líña lídan buri fulásu mábeiti áluaja leméraagun, dánti le madári láani, ába laríñagun lúnguarügü. “Nagíribudayá tídoun núban to ñígiñe lubeí náfurida.” ²⁵ Dánti le lagíribudun, ába ladáriruni gürígia buga ligía quei ában múna to buídawaru, aráanserúa. ²⁶ Ábati lídin, ába liábin jáu sédü espíritugu wuríbatimaatiña lueí, ába jebélurun agánawa lídan gürígia ligía, wuríbatimaajaliti le gádaanbalin wügüri ligía lueí buga furúmiñe.

Ugúndani le tímatimaati

²⁷ Dan le niján lubeí Jesúsu aríñagei cátei le, ába tagúaragun ában würi jádaangiñe gürígia, taríñaga.

—¡Fuleíseiwatu jiñáru to agüriajabalibu, fuleíseiwatu to átagüdübalibu!

²⁸ Ába laríñagun Jesúsu.

—¡Fuleíseiwatimaatiña ja agáambubalin le lubeíbei Búngiu áni abájüda jameí!

Amúriajatiña gürígia wuríbatíña miláguru lúma Jesúsu
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Añája méme gürígia oúndaragua geyégu láu Jesúsu, ába lagúmeserun adímureja, laríñaga.

—Wuríbatíña gürígia ja lánina dan le, áni jamúriaja miláguru núma lun narúfuduni luágu Búngiu lan oúnajabalina, wel, míchugúnbei ámu seíni joun lueí le luáguti meja proféta

Jonás. ³⁰ Ítara quei meja le asúseredubei lun Jonás ában seíni joun ja aganoubaña Nínive luágu Búngiu lan oúnajabalin, ítara lúba gíñe le lúnbei lasúseredun nun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ligíaba ában seíni joun gürígia ja lánina dan le luágu Búngiu lan oúnajabalina. ³¹ Dánme le lidáani agúseruni, dánme le lagúseragüdüniña Búngiu gürígia ja lánina dan le, ábame tásaarun lurúeite Súru lun tasiadiruniña, ladüga tugúya, ñübintu lídaangiñe lidíse-ágei ubouú lun tagáambuni lichú láu Salomón, áu, weírigutimaatina sügü láu Salomón áni májatün jagáambunina. ³² Lídan mémeme agúseruni ligía, ábame gíñe jásaarun já meja aganoubaña ubúrugu Nínive, ábame jasíadiruniña ja lánina dan le, ladüga sáansiguati jagáburi Nínivena lárigiñe lapúrichijani Jonás ugánu le lání Búngiu joun, áni áu ában le weíriguti sügü láu Jonás, áni májatün lun jagáambunina.

Lilámpun úgubu

(Mt 5.15, 6.22-23)

Ába lasígirun Jesúsu aríñaga.

³³ —Úati ébeduti ában lámpu líchigei lídan fulásu arámudaguati, ni tábugiñe ában gáfu, íñuba líchigei lun larúgoundun joun ja ebélurutiña. ³⁴ Ítara líña águu quei ában lámpu lun úgubu, ánjein buídu lubei bágu, aríja ligía luágun cátei lánina Búngiu, camá jamuga jarúgoundabei gíñe láu sun búgubu, áni buídubei gíñe sun bigáburi. Ánjein sándi lubei bágu, aríja ligía luágun cátei lánina ubouú, camá jamuga lídaanbei lubúriga sun búgubu, wuríbabei gíñe bigáburi. ³⁵ Touñigibá lun mabúrigadun lan bilámpun. ³⁶ Ánjein jarúgounga lubei láu sun búgubu, úaga ni murúsun lubúriga, baríjubei sun cátei furáangu quei dan le durúngu líña lan lámpu báu.

Líchugun Jesúsu jadúnrun fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Dan le lagúmunchunbei ladímurejan Jesúsu, ába lamísurajani ában fariséo eíga lúbiñe. Ába lebélorun Jesúsu, ába lañúurun luágu dábula. ³⁸ Ába laweíridun lanígi fariséo ligía láu magúnfulirun lan Jesúsu láu igáburi le lánina lachibún újabu lubá eígini. ³⁹ Ába laríñagun Wabúreme Jesúsu lun.

—Jugúya fariséogu ragá jumuti wéru lúma asíedu bougudigiñe libíti, múnadagiñe jibíti, wíyetün, buin jíña láu luweínamu águu lúma sarágu luwúyeri wuríbani. ⁴⁰ ¡Deré tagáambun jugúya le! ¿Ibidiñeti jun luágu le lan adügübalin le bougudigiñebei, ligía lan gíñe adügübalin le múnadagiñebei?

41 Jarúma jumá múnadagiñe jibíti láu jíchugun joun gudémetiña, ítara lúba jarúma jumá giñe bougdugiñe jibíti.

42 ‘¡Fugiábugu jugúya fariséogu! Adügatün díisi fánreinti láu jiduru le ménta, rúda, lúma ámu luwúyeri nádü lun jíchugun ában fánreinti lun Búngiu, áni madügüntün gásu láu ísuruni lúma línsiñejabu Búngiu. Ligía lúnbei jadügüni, mígirunga jumeíme jadügüni le ában.

43 ‘¡Fugiábugu jugúya fariséogu! Buséntün járügüdüni ubáraü le jabára ja weírgutimaabaña tídan jilígílisin, busén jugúya lun labúsúrún jun láu sarágu inébesei úmada.

44 ‘¡Fugiábugu jugúya fariséogu, biángua tigíbul, ladüga ítara jíña quei umúajaü le marijinti, sügü jagía gürígia ligíbuagugiñe ibídiñoun joun.

45 Ábati louñabun ában jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés, lariñaga.

—Maésturu, banábaguñadiwa gíñetia dan le baríñaguni le.

46 Ába lariñagun Jesúsu.

—¡Fugiábugu giñe jugúya, arúfudajatiña lilúrudun Moisés! Jíchigei lilúrudun Búngiu queísi ában anügüni jürüti joun ámu, áni jugúya, májatün janügün ni murúsun lídaangiñe.

47 ‘¡Fugiábugu jugúya!, ladüga rújumuti dúbü arítaguagüleme luágu jamúaja profétagu já meja jáfaragubaña binádu jagübürigu. 48 Láu líra, arúfuda jumúti luágu gúnda jumá láu le jadügübei binádu jagübürigu, jagía áfaragubaliña, jugúya wéndegüda jumúti jamúaja.

49 ‘Ligía lariñagunbei meja Búngiu láu lichú láu. “Noúnajaba profétagu jáma apóstolugu joun, ábame jáfaraguniña jíbiri jilágubei, eíbaaja jamáñame jíbiri.” 50 Ligía lagúseragüdübaña lubei Búngiu gürígia ja lánina dan le luágu játa profétagu ja áfarawagúbaña lúmagiñe ladügün ubou, 51 lúmagiñe líta Abél lúmoun líta Zacarías le jáfarubei labádinagua latárü túma témpulu. Ligía nariñagunbei jun luágu lagúseragüdübaña lan Búngiu gürígia ja lánina dan le luágu jóúwegun profétagu.

52 ‘¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés!, ladüga ragü jumaali ligélen lubéneri subúdi, mebélurun jíña, mígirun jugúya lun jebélurun ja busénbaña jebélurun.

53 Dan le lariñagunbalin Jesúsu cátei lé buri joun arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu, ába jagáñidun lúma, lárigiñe láfuridun lúbiñegiñe fariséo ligía, ába jagúmeserun ebéresejei láu sarágu buri álügüdajani 54 lun jaríjin ánjaña adárira lidúnrun.

12

Larúfudajan Jesúsu luágu mabuídun lan biángua lan igíbu

¹ Ába jóundaragun sarágu mílu gürígia, gíbetiña darí lun jachúinragun jóungua. Ába lagúmeserun Jesúsu aríñaga jóúntima láni disípulugu.

—Tóunigi jumátia jawei fariséogu, ítara líña jagáburi quei ísi—biánguañein jagíbu. ² Úati ni cáta lábugiñeti lubúriga lun mafúnraangudunbei lan, úa ni cáta arámudaguati lun masúbudirúnwabei lan. ³ Ítara líña lubeíti, sun le jaríñagubei lábugiñe lubúriga, lagaambúaba lídan larúgounga, le jaríñagubei lanágangiñe béna, lagúarajoúba tábulugugiñe múna.

Ca lan ueí lúnbei janúfudewa lan
(Mt 10.28-31)

⁴ ‘Nariñajare jun, numádagu, moún lumuti janúfudedun jawei gürígia ja gabáfubaña lun jáfarunün jilágubei, lárigiñe líra siñá jadügün ámu cátei jun. ⁵ Nariñagaali jun ca lan ueí lúnbei janúfudedun. Janúfude jumá lueí Búngiu le gabáfugilibei lun loúnajanun juwáni máfiougatin lárigiñe lagídaruni jibágari. Lueílá janúfueda.

⁶ ‘¿Ma alúgurúatiña seíngü dunúru luágu bián gáwanün? Láu sun mebégi jamá sarágu, mabúlieidunti Búngiu ni ában jádaangiñe. ⁷ Ánjeinti jugúya, íbini ídiburi le jábulugubei abájüda láali Búngiu ában ában. Manúfude jumá lubeíti, gebégitün sügü jáu sarágu dunúru ligíbugiñe Búngiu, áni loúnigiruñádün.

Ja meyéedagunbaña luágu Jesúsu jagíbugiñe gürígia
(Mt 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸ ‘Nariñajare jun luágu sun lan ja aríñagubaña jagíbugiñe gürígia luágu nánigu jamá, nariñaguba gíñe luágu nánigu jamá jagíbugiñe láni Búngiu ánjeligu. ⁹ Ánjaña ja aríñagubaña jagíbugiñe gürígia luágu máma jamá nánigu, nariñaguba gíñe jagíbugiñe láni Búngiu ánjeligu luágu máma jamá nánigu.

¹⁰ ‘Furúmiegurügü le aríñaguti cátei wuríbati nuágu, áu le Wügüri Garaüwarügüti, gayáraati ferúdunawa lan, ánjein le anábaguti Sífiri Sándu, siñáti ferúdunawa lan.

¹¹ ‘Dánme le janügün ligíbugiñoun lúru luágu lun jagúserun, o jagíbugiñoun lan tábutigu jalígilisin juríu, madíjerida jumá luágu cába lan jóunaba o cába lan jaríñaga, ¹² dánme le lachülürün óra lun jadímurejan, larúfudubei Sífiri Sándu le lúnbei jaríñaguni jun.

Ewéridijani lueí leténirún sarágu lun írisini

¹³ Ába lariñagun ában jádaangiñe gürígia jagía lun Jesúsu.

—Maésturu, aríñagabá lun níbugaña lun líchuguni nufánran nun lídaangiñe alágan.

¹⁴ Lariñaga Jesúsu lun.

—¿Cági íchubalina quei agúseragüdüti o quei afánreinjati jídan?

¹⁵ Aríñagati gíñe ítara.

—Toúnigigua jumá júngua luei luweínamu águu, ladüga máma lueígiñe líbe lúmati gürígia labágarida sarágu dan.

¹⁶ Ábati líchuguni jémpulu le joun, laríñaga.

—Ñíñein méja ában wügüri rísiti, ába líchugun lichári alúbajouñi buíti. ¹⁷ Ábati laríñagun rísiti le lúnguarügü. “¿Cábasán funa nadüga? Ibídiñeti nun jalíaba lan nareídei sun le nalúbajabei.” ¹⁸ Ába lasáminarun, ába laríñagun. “Subúdi náali cába lan nadüga, nagünrinchaguaru sun náni lágei líla nádü, ábame nadügün ámu weínamutimaatu, ábame nareíduni nalúbajan lúma sun le nómabei tídan. ¹⁹ Ábameti naríñagun núniwagua. Buíti dan bun, níjein sarágu cátei areídañu búma lun sarágu dan, eméraguabá, jouba, gurába, gúndaabá.” ²⁰ Laríñaga Búngiu lun. “Wügüri deré tagáambun, bouwe árieubu le, sun le búmabei areídañu, ¿cábasan un lerédera?” ²¹ Ítara líña lasúseredun lun gürígia le adámuridaguagüdüti irísini lánina ubou le lúngua, ába leréderun gudémeñu lídan cátei le luáguti Búngiu, líña Jesúsu.

Toúnigi lumútiña Búngiu lirájüñü

(Mt 6.25-34)

²² Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Aríñagatina lubeíti jun. Madíjerida jumá luágu cába lan le lúnbei jeígini lun jawínwandun, ni tuágu anáanguni to lúnboun jadáürünun. ²³ Gebégitimaati ibágarí sügü láu eígini, gebégi úgubu sügü táu anáanguni. ²⁴ Aríja jumá joun dunúru. mábunaguntiña, malúbajan, mágei ligía jeígin, láu sun líra, jougüda lumútiña Búngiu. ¡Gebégitimaatün sügü jáu dunúru! ²⁵ Úati ni ában jídaangiñe gayáraati líchugun lánwoun libágarí láu sun luweírin lidíjeri luágu. ²⁶ Ánjein lubeíti siñá lubei jadügüni le míbebei, ¿ca uágu jadíjerida luágu buri líbiri cátei?

²⁷ ‘Aríja jumá ída líña lan labouchun buri fulúri. mawádigimariti, májüchagun ligía lanáangun, áni láu sun líra, quei naríñaguni jun, ni urúei Salomón láu sun luwéndegun, mawéndedunti quei ában fulúri. ²⁸ Ánjeinti ítara líña lubei ladáüraguagüdüni Búngiu jíduru, le níjeinbei ugúñe, jarúga lagudúña, ¡ladáüraguagüdatimabadün, lougua tafíñen jugúya le! ²⁹ Madíjerida jumá lubeíti luágu ni cáta, ni luágu cába lan jeíga, ni luágu cába lan játa. ³⁰ Ladüga lirájüñü ubou le, lárigiñanu buri cátei le, ánjein jugúya, níjein ában Júguchi le subúdíjabúbei lun sun jemégeirun. ³¹ Áluaja jumá lun jesériwidun lun furúmiñe, ábame líchuguni sun le jemégeirubei jun.

Irísini siélu

(Mt 6.19-21)

³² ‘Manúfude jumá, nirájüñü, láu sun míbe jumá, gúndaati Búngiu lun líchugun ában ubáraü jun lídan larúeijan. ³³ Alúgura jumeí le júmati, jíchigeime lebégi joun gudémetiña, láu líra, jadügüñoun lágei seínsu to maweíyadaditu, irisini siélu le magúmuchaditi, le ñí lubei siñá lan jebélurun jíwerutiña anügei jirisin, úa jagía jamútiri ñi lun jeigini. ³⁴ Naríñagubalin le jun ladüga le ñí lumuti jirisin, ñíñoun giñe janígi.

Aráanseñu jumá, agúrabaja

³⁵ ‘Aráanseñu jumá lubá nagíribudun siélu giñe, durúngu jilámpun. ³⁶ Ítara jumá quei músu ja agúrabañubaña liábin jayúbudiri lídaangiñe ában maríei lun jadáraruni béna lubá, óra lagúarun. ³⁷ Buídubei dan joun músu ja ladárirubaña jayúbudiri agágudúañu dan le lachülürün, ninárün jáu, iyúbudiri meme ligía laráanseruba, ábame lañúuragüdüniña luágu dábula, ábame lesériwiduni jeigin joun. ³⁸ Íbini amídi árieibu lan lachülüra o lubá lan larúgan, ánjaña ladárra agágudúañu, buídubei dan joun músu jagía. ³⁹ Subúdi jumeí luágu lun lan jamúga subúdi láni tabúreme múna cába lan óra lachülüra jíweruti íweruja, leréderuña jamúga agágudúañu, mígirunti jamúga lun tadárarún lúban lun líwerujoún lumégegün. ⁴⁰ Jugúya, aráanseñu jumá giñe, ladüga lídaanme magáradajan jumá ligíame nagíribudun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, uboúagun.

*Músu le úarabei, lúma le múaraanbei
(Mt 24.45-51)*

⁴¹ Ábati lálügüdüni Pédro Jesúsú, laríñaga lun.

—Nabúreme, ¿wouñrügü bíchigei jémpulu le ódi joun súngubei?

⁴² Laríñaga Wabúreme Jesúsú lun.

—Lun furúmiegurügü oúnigiruti úarati, gunfaráanda ligía, le lígirubei liyúbudiri lun laríjin jáu tílana lúban, lun leígagüdüniña lídan dan. ⁴³ Buídubei dan lun músu le ladárirubei liyúbudiri agúnfulira láu luwádigimari dan le lachülürün. ⁴⁴ Ninárün jáu, luágu líchugubei lan liyúbudiri lun ligía lan aríja láu sun le libíjubei. ⁴⁵ Ánjein arítagua músu ligía luágu lügili lan liábin liyúbudiri, ábame lagúmeserun ouseraña jíbiri músu ja lábugiñebaña laríaajan wuríba, leréderame eíga, áta, abácharuada, ⁴⁶ ligíame liábin liyúbudiri lídan magáradajan lan, lídan ában óra le ibídiñeti lun. Ábame líchuguni luweírin-ágei abeíchuni luágu, lasíadireime lun lasúfuriruni le jasúfurirubei ja múaraanbaña, máfiougati.

⁴⁷ ‘Músu le subúdi jabúbei lun ca lan labúseerubei liyúbudiri áni maráanserunti, mabájüdünleí, labeichúba sarágu. ⁴⁸ Ánjeinti

músu le ibídiñeti lun, ába ladügün cátei lé buri lúnti labeichún lueígiñe, maweíribei labeichún. Le únti líchugúa gíbeti, gíbebei amúriajoúti lúmagiñe, le gíbeti ígirúti lábugiñe laríajaan, gíbetimaabei amúriajoúti lúmagiñe.

Jesúsu lébunabei fánreinguaü
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ ‘Láu niábin ubouágun, ñíbei fánreinguaü ubouágu queísi wátu geméti. ¡Busénjadina jamúga durúnguaali lan wátu ligía!
⁵⁰ Lúnti nasúfurirun le gumúti, ¡meménija nanígi lagúmuchun!
⁵¹ ¿Jarítaguatünsan luágu barü nán meja darángilaü númagua dan le niábinbei ubouágun? Manügútina darángilaü, fánreinguaü nanügübei. Jafánreinraguba ja mafiñebaña nuágu jáma ja afiñebaña nuágu, ⁵² lúmagiñe guetó, seíngügua tídan ában múna, jafánreinraguba úrúwa jaweí biáma, biáma jaweí úrúwa, nueígiñe. ⁵³ Lagárabaguba úguchili luágun liraü, isáani luágun úguchili, úguchuru tuágun tiraü, isáani tuágun túguchu, ímenidi tuágun ágürü, ágürü tuágun ímenidi.

Liseíni buri dan
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Aríñagati gíñe Jesúsu joun gürígia ítara.
—Dan le jaríjin labúrigadun siélu, ába jaríñagun luágu lájuya lan júya, áni ligía asúsereda. ⁵⁵ Dánti le láfurun garábali lueígiñe suédi, ába jaríñagun luágu lárougada lan, áni ligía asúsereda. ⁵⁶ ¡Biángua tigíbu jugúya le! Subúdi jumúti luáguti ligáburi lasáansiragun dan siélu lúma múarugu, ¿ca uágu ibídiñe lubei luáguti ligáburi dan le gádaanbalün jun?

Joucha jumá lun lídan jumá dan jáma jáganiñu
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ ‘¿Ca uágu siñá lubei jasúbudiruni cátei le úraguabei júngua? ⁵⁸ Ánjein agúaragüda ában gürígia buágu, ába bídin lúma ligíbugiñe lúrudu, jouchabá baráanseragun búngua lúma luágu úma lubáragiñe jachülürün, manügün lámugabu ligíbugiñoun agúseragüdüti, lueí ledéregerunibu agúseragüdüti lun polisía, ábame ládarunibu furísunrugun. ⁵⁹ Naríñajare bun luágu máfuridunbadibu lan ñígiñe darí bafáyeiruni lagúmujoún bigáwanün.

13

Ca lan uágu lúnti lubei lasáansirún igáburi

¹ Lídoun méja dan ligía, ába jayábin gürígia abájüdagua lun Jesúsu jawágu wügüríña Galiléana ja láfuragubaña Piláto úara jáma anímaalu ja áfarawagúbaña lun adágaragüdüni lun Búngiu.
² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Jarítaguatünsan luágu ladüga lan luweírin jafígoun Galiléana jagía sügü jáu ja jíbiri lílana jageíra lasúseredunbei le joun? ³ Mára lueígiñe líra, láu sun líra, nariñajare jun luágu ánjein lan masáansirun jumá jigáburi, jóüweguba gíñe sun jugúya. ⁴ Ángi díisi-wídü jagüra ja ouwegubaña dan le láburujanbei wáyelesi le Siloébei jawágun— ¿jarítaguatün luágu weíritima lan jadúnrun sügü jáu ja jíbiri ja aganoúbaña Jerusalén? ⁵ Mára líña gíñe, láu sun líra, nariñajare jun luágu ánjein lan masáansirun jumá jigáburi, jóüweguba gíñe sun jugúya.

Jémpulu tuáguti tídibu ígo to mínboun

⁶ Ábati labájüdaguni Jesúsu jémpulu le joun, lariñaga.

—Ñíñein ában wügüri, ganádiriti ában tídibu wéwe to ígo, ába lídin aríja ánjein gín tubei, madáriti ni cáta tuágu. ⁷ Ábati lariñagun lun le oúnigirubalin ichári. “Aríjabásan, ürüwaali irúmu gabügürügua niábin áluaja ígo tuágu ídibu to, madáritina. Chaünboun, ¿cába uágu terédera ñi luágu ni cáta?” ⁸ Ába loúnabuni le oúnigirubalin ichári, ába lariñagun. “Niyúbudiri, ígirayaboún irúmu le, nañúludagüdüali múa táu, awoúja áume táu. ⁹ Fágua tagíindun ítara, ánjoun magíindun, ábame tánchugún.”

Lareídaguagüdünnun Jesúsu ában würi sebúti tanágan lídan wéyu le eméraaguagülei

¹⁰ Luágu ában wéyu le eméraaguagülei, ñíñein Jesúsu arúfudaja tídan jalígilisin juríu, ¹¹ ñíñounti ában würi, díisi-wídü irúmu táu láu ában espíritu wuríbati tuágu, ígira láaru espíritu ligía lemúñu, siñá tásururun ni murúsun. ¹² Dan le lariñinbarun Jesúsu, ába lagúarun tun, ába lariñaga tun.

—Würi, areídaguaadibu.

¹³ Ábati líchuguni lújabu tuágu, lídan óra ligía ába tásururun, ába tagúmeserun adímureja buíti luágu Búngiu. ¹⁴ Ábati lagáñidun tábuti ligílisi ladüga lareídaguagüdünnun Jesúsu lídan wéyu le eméraaguagülei, ába lariñagun joun gürígia ja ñíbaña.

—Níjein sísi wéyu lídan dimáasu lun gayára lan luwádigimaríniwa, lídan sísi wéyu ligía lun jiábin lun lagáranijoún jun, máma lídan wéyu le eméraaguagülei.

¹⁵ Ába lariñagun Wabúreme Jesúsu lun.

—¡Biángua tigíbu jugúya le!, ¿ma farára jumúti sun jugúya jilügün bágasu o jilügün lan burígü lun janügün áta dúna lídan wéyu le eméraaguagülei? ¹⁶ Würi to, linébaanfan Abrahám, ragúlaaru Máfia láu sándi, díisi-wídü irúmu táu láu, ¿moún lumuti funági yebe lun tareídawaguagüdünnun lídan wéyu le eméraaguagülei?

¹⁷ Dan le laríñagunbalin Jesúsu cátei le, ába nibúsigarigua jamá sun láganiñu, ánjaña sun jíbiri gürígia, gúndaatiña láu cátei lé buri weíriguti le ladügübei Jesúsu.

Jémpulu luáguti tíla mostása
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ída líña ligáburi larúeijan Búngiu? ¿ca cátei úmounbei gayára lan níchuguni? ¹⁹ Ítara líña quei ában liraüraü tíla mostása le lábunubei ában wügüri lichárirugu, ába labouçhun, ába laweíridun darí lun liábin lun ábanme lan tídibu wéwe weíríti, darí lun jadügün dunúru jádibu luágu tuburébu.

Jémpulu luáguti ísi
(Mt 13.33)

²⁰ Ábaya laríñagun Jesúsu.

—¿Ca cátei úmounbei gayára lan níchuguni larúeijan Búngiu? ²¹ Ítara líña quei ísi le tíchugubei ában würi tídoun ürüwa líburu fulúaarú, ába terésirun süngubei.

Béna le бүriüraübei
(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Ába lasígiruni Jesúsu luweíyasun Jerusaléoun, arúfudajeina ligía lídan buri sun aüdü lúma lirájüñü fulásu le ídaangiñebei lásügüra. ²³ Ába laríñagun ában wügüri lun Jesúsu.

—Nabúreme, míbetiñásan ja lúnbaña jasálbarun?

Ába loúnabun Jesúsu, ába laríñagun.

²⁴ —Bürüraüti lubéneri siélu, jóucha jumá lun gayáraabei lan jebélurun lídaangiñe, ladüga quei nariñaguni jun, sarágujaba busúentiña jebélurun, siñábei. ²⁵ Lárigiñe ladáuruni tabúreme múna lubéneri, jugúya le bougudibei jadaünjaba luágu béna, jaríñagame. “Wabúreme, darába béna wabá.” Ábame loúnabunün, laríñagame jun. “Ibídíñetün nun, ibídíñe gíñe nun jalána jumá.” ²⁶ Ábameti jagúmeserun aríñaga. “Jóujúadiwa, gurá wagía búma, arúfudaja amürü woun úmadarugu.” ²⁷ Ábameti loúnabunün, laríñagame. “Aríñaga náali jun luágu ibídíñe jumá nun, ibídíñe nun jalána jumá. Díse jumá nueí, sun jugúya le adügübei wuríbani.” ²⁸ Ligíaba jayájuañan, acünrijame jári dánme jaríjini Abrahám, Isáac, lúma Jacób, jáma jíbiri profétagu lídan larúeijan Búngiu, jugúyame aságarúa bougudin. ²⁹ Jayábiba gürígia lueígiñe oúbaü le ñígiñe lubeí láfuara wéyu lúma lueígiñe le ñígiñe lubeí lálüda, lueígiñe núru lúma lueígiñe suédi lun jañúurun eíga lídan larúeijan Búngiu. ³⁰ Níbañati jádaangiñe ja agúmujoúnibaña guetó, jagíaba furúmiñetiña, jámeti furúmiñetiña guetó, jagíaba agúmujoúni.

*Layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén**(Mt 23.37-39)*

³¹ Lídan méme wéyu ligía, ába jayábin fariséogu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Beíba yágiñe, ladüga busénti Heródes láfarunibu jilágubei.

³² Ába laríñagun joun.

—Jeíba, jaríñagame lun wügüri bíbuti ligía. “Ugúñe lúma jarúga naságajan espíritugu wuríbatíña jádaangiñe gürígia, areídaguagüda áu sánditiña, lárigiñe jarúga, lásurun nuwádigimari. ³³ Lúnti nasígiruni nuweíyasun ugúñe, jarúga, lúma lárigiñe jarúga, ladüga máma lúnti lafarúniwa ában proféta jilágubei bougudi lueí Jerusalén.

³⁴ Ába layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén ítara.

—¡O jugúya Jerusalénna! Áfargua jumáaña profétagu, chügua jugúya dübü jawágun ja louñajabaña Búngiu láu ugánu buíti jun! ¡Sarágu weíyaasu nálugun natoúnigirunün quei tatoúnigiruniña gáyu tirájüñü lábugiñe tarüna, májatün!

³⁵ Ígira láadün Búngiu, áni naríñajare jun luágu maríjindügüya jumáadina lan daríme lachülürün dan lun jaríñagun. “Biníwati le ñübinbei lídan líri Wabúreme.”

14*Lareídaguagüdün Jesúsu ában wügüri lújali laríña lúma liyáda*

¹ Luágu ában wéyu le eméraguagülei, ába lídin Jesúsu eíga lúbiñe ában fariséo weíríguti, sun ja ñíbaña, jariaguñein Jesúsu.

² Ñíñein gíñe ában wügüri láu sándi le ílu, ³ ábati lálügüdüniña Jesúsu arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu, laríñaga joun.

—¿Gayáraati lareídawaguagüdün ában wügüri lídan wéyu le eméraguagülei ódi siñáti?

⁴ Ába jeréderun maníñu. Ábati lanügüni Jesúsu sánditi ligía, ába lareídaguagüdüni, ába laríñagun lun lun lídin. ⁵ Ába laríñagun joun fariséogu.

—Furúmieguarügü jádaangiñe, ánjein eíguada lilügün bágasu o lilügün lan burígü lídoun ában wélu lídan wéyu le eméraguagülei, laságarubei ñígiñe furése.

⁶ Maríñagun jáña ni cáta.

Ja amísurajoúbaña lídoun maríei

⁷ Dan le laríjini Jesúsu janúadajani amísurajoútiña ubáraü buri le jounbei ja weírígubaña, ába laríñagun joun.

⁸ —Dánme le bamísurajoún lídoun ában fédu lánina maríei, máluajabeí lubuídun-ágei ubáraü, ñübin liñeín ábanya amísurajoúti weírigitimáati bueí, ⁹ ábame liábin le amísurajabalün, laríñagame bun. “Rúbei bubára lun wügüri

le.” Ábame ti bídin láu busíganu añúura lídan lünabun-ágei ubáraü. ¹⁰ Dánme le bamísurajoún lídoun ában fédu, ñurúba lídan lünabun-ágei ubáraü, lun dánme lan le liábin le amísurajabalibu, lariñagame bun. “Numáda, sügüba lídoun ában ubáraü weirigutimaati.” Ítara lúba berésibirun inébesi jagíbugiñe sun ja ñúnbaña luágu dábula. ¹¹ Le anánguti lúngua weíri, lünabudúba, le ünabuti lanáangun lúngua, weíribei lanügün.

¹² Aríñagati gíñe lun wügüri le amísurajabalin.

—Dánme le bíchugun ában adíneruni o fédu, mamísuraja báña bumádagu, ni bamúlenu, ni bíbugañanu, ni jíbiri bidújeñu, ni bubésinanigu ja rísitiña, ladüga jamísurajabadibu gíñe, bibíjubati bafáyeirujaja. ¹³ Dánme le badügün fédu, amísuraja báña gudémetiña, siñáguatiña úngua, danímaatiña, maríjintiña. ¹⁴ Ábame gúnda ban, ladüga siñáti jafáyeirunibu, bibíjubeiti bafáyeirujaja lídaanme le jásaarun ja richáguabaña ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe ouweni.

Jémpulu luáguti ouñwenbun adíneruni

¹⁵ Dan le lagáambunbalin ában jádaangiñe ja ñúnbaña luágu dábula cátei le, ába lariñagun lun Jesúsu.

—Gúndaabaña gürija ja eígibaña lídan larúeijan Búngiu.

¹⁶ Ábati lariñagun Jesúsu lun.

—Ñíñein ában wügüri, íchuguti ában ouñwenbun adíneruni, ába loúnajan amísuraja sarágu gürija. ¹⁷ Óra lun adíneruni, aba loúnajani lumúsun aríñaga joun amísurajoútiña. “Queímoun, aráanseeli sun cátei.” ¹⁸ Súngubei, ába jariñagun luágu siñá lan jóudin. Lariñaga furúmiñeti. “Sun líña nagañijan ában fulásu, mósu nídin arijei, ferúduna bána, siñáti nídin.” ¹⁹ Lariñaga ában. “Agáñijaadina seíngü féru bágasu lánina wadágimanu, neíbuga ouchaña, adügabá fuleísei nun, ferúduna bána, siñáti nídin.” ²⁰ Lariñagaya ában. “Sun líña namárieidun, ligía siñá lubei nídin.” ²¹ Dan le lagíribudun músu, ába labájüdaguni sun cátei le lun liyúbudiri. Ábati lagañidun liyúbudiri, ába lariñagun lun músu. “Beíba lídan sun üma le ubúrugubei, banügañame gudémetiña, siñáguatiña úngua, danímaatiña, jáma maríjintiña.” ²² Láriñe ladügüni, ába lariñagun músu lun liyúbudiri. “Nabúreme, adüga náali le bubeíbei nun, níjein mémegua ubáraü.” ²³ Ábati lariñagun iyúbudiri lun músu ligía. “Beíba lídan sun üma bougudin lueí ubúругu, lúma sun fulásu geyégua láu, ábame bafósuruniña sun ja badárirun lun jayábin lídoun nufédun, buin támuga núban. ²⁴ Ladüga nariñajare jun luágu úabei lan ni ában jádaangiñe ja namísurajabaña eígiti lídan nadíneragüdün.”

Lúnti lígirúniwa sun cátei lun lánibei lan Crístu

²⁵ Sarágu jáña gürígia afálaruti Jesúsu, ába lagáraragun, ába laríñagun joun.

²⁶ —Siñáti nánigubei lan le jínsiñejabutimaati lun lúguchi, o lúguchu, o lúmari, o lisáanigu, o líbugañanu jáma lamúleno, o lítunu, o libágari guánarügü, sügü náu. ²⁷ Le gíñe májabei lasúfurirun nueígiñe queísigubeirügü jamúga ában wügüri le anügüti lugúruwan, siñáti náni lan disípulo. ²⁸ Ánjein arítagua ában jídaangiñe ladügün ában wáyelesi, ¿ma funági lañúuruba furúmiñe asáminara átiribei lan lagástarun lun laríjini ánjein gabáfu lubei lun lagúmuchi? ²⁹ Ladüga ánjein líchiga ébuu, larígiñeme lásíñerei wadágimanu agúmucha, jéjerajaba ja aríjubalin láu, ³⁰ jaríñagame. “Guméseti wügüri le ában wadágimanu, siñá lumuti agúmucha.” ³¹ Ánjein lawúribuja lubei ában urúei lúma ámu urúei, ¿ma funági ñurúti furúmiñe lun lasáminarun ánjein gayáraabei lubei lageíndagun jáu díisi mílu súdaara lúma le jáubei wein mílu? ³² Ánjeinti arítagua luágu siñábei lan, dánme le dísegili le ában urúei, ábame loúnajan aríñaga lun lun mawúribujan jamá, lun jebélurun lídoun idíli. ³³ Ítara líña lubeíti, furúmieguarügü jídaangiñe le mígirunti sun le lúmabei lun lafálarunina, siñáti nánibei lan disípulo.

Dan le leféridiruni sálu lubásuan

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ ‘Buíti sálu, ánjein leféridira lubásuan, ¿cábago un ju lan? ³⁵ Mabuídunjali ni lun lábunawagún nádü lídan, ni lun lidérebugu múa, fíwarügaalime. Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

15

Jémpulu tuáguti mudún to eféridiruboun

(Mt 18.10-14)

¹ Luágu ában wéyu, ába jayárafadun sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi jáma gafígountiña lun Jesúsu lun jagáambuni.

² Ába jadímurejan fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu Jesúsu lueígiñe cátei le, jaríñaga.

—Wügüri le, resíbi lumútiña gafígountiña, jou ligía jáma.

³ Ábati líchuguni Jesúsu jémpulu le joun, laríñaga.

⁴ —¿Ca jídaangiñe, lun jamúga galügüniña lan san mudún, leféridira ában jádaangiñe, mígirun lubáña gádürü-wein-díisi-néfu ñi, lubárua, lun lídin áluajoun mudún to eféridiruboun?

⁵ Dan le ladárirunun, ába lanügünun légewagu láu ugúndani.

⁶ Dan le lachülürün lúbiñoun, ába loúndaruniña lumádagu jáma lubésinanigu, laríñaga joun. “Gúnda jumá úara núma, ladüga darína nilügün mudún tó yebe eféridiruboun nueí.”

⁷ Nariñajare jun luágu ítara méme líña weíritima lan ugúndani

siélu luágu ában gafígounti le asáansirutu luríban ligáburi lun lafálaruni Búngiu, sügü láu jawágu gádürü-wein-díisi-néfu gürígia richágutiña ligíbugiñe Búngiu ja memégeirunbaña jasáansiruni jagáburi.

Jémpulu luáguti seínsu le eféridirubei

⁸ ‘¿Ca würi to níjeinti jamúga díisi murúsun seínsu túma, leféridira ában lídaangiñe tueí, lun mébedun tan lámpu, ába tabuídajanun múna áluajei buídu darí lun tadáriruni? ⁹ Dan le tadáriruni, ába toundaruniña tumádagu jáma tubésinanigu, tariñaga joun. “Gúnda jumá núma, ladüga darína seínsu lé yebe neféridirubei.” ¹⁰ Nariñajare jun luágu ítara líña lan gíñe ugúndani jádan láni Búngiu ánjeligu luágu ában gafígounti le asáansiraguti luríban ligáburi lun lafálaruni Búngiu.

Jémpulu luáguti irájü le acháragadubei

¹¹ Rúlumuti gíñe Jesúsú jémpulu le joun, lariñaga.

—Ñíñein méja ában wügüri jáu bián lirájüñü. ¹² Ába lariñagun le amúleñein lun lúguchi. “Núguchi, rubei alágan le yúbei nun nun guetó.” Ába lafánreinjani úguchili alágan jádan biángubei. ¹³ Málüti lueígiñe, ába loúndaruni amúleñein sun lumégegun, ába lídin díse lídoun ámu fulásu, ába lagástaruni liseínsun ñi lídan ában ibágari mabuídunti. ¹⁴ Dan le gumújali sun liseínsun, ába ladágarun ában lemégeirun eígini lídan fulásu ligía, ába ladáiragun lúngua lídan ában oúnwenbun mégei. ¹⁵ Ábati lídin áluaja wadágimanu lúma ában lílana fulásu ligía, ába loúnajani wügüri ligía oúnigiraña lilügüniña büüruju. ¹⁶ Weíriti liláma darí lun lawámadun lun lun leígini jeígin büüruju, míchugúnwati lun. ¹⁷ Ábati lasáminarun, lariñaga lúnguarügü. “¡Sarágu ñadágimeintiña lúbiñe núguchi ígiraguati eígini joun, áu ya, ouwe niláma! ¹⁸ Nagíribuda le ñíjin lubei núguchi, nariñagame lun. Núguchi, afígounjaadina ligíbugiñe Búngiu lúma bigíbugiñe. ¹⁹ Madünaali lun nanáangun núngua quei biraü, barübana quei ában jádaangiñe ñadágimeintiña búma.” ²⁰ Ába lárügüdün üma lun lagíribudun lúbiñoun lúguchi.

‘Dísegi líña, ába larijini úguchili irájü le, ába lagúdemedun lun. Ába leíbaagun lubároun, ába loúburuni, ába lachúuruni. ²¹ Ábati lariñagun isáani lun. “Núguchi, afígounjaadina ligíbugiñe Búngiu lúma bigíbugiñe, madünaali lun nanáangun núngua quei biraü.” ²² Ába lariñagun úguchili joun lumúsuniña. “Sagájumoun tubuídun-ágei anáanguni furése, daüguagüda jumei. Daüjuma giñe ában bágü luágu lújabu túma geídi luágu lugúdi. ²³ Áfara jumei liraüraü bágasu le dibúnetimaabei. ¡Weíga, eféduja wagíame!, ²⁴ ladüga niraü le, rúnaali yebe quei jiláali áni

chülüguaya, féridijalí yebe áni dariwama.” Ába jagúmeserun eféduja.

²⁵ ‘Súnti buga dan le, níjeinti buga íbugañaü áraabu. Dánti le lagíribudun, dan le lachülürün tubádun múna, ába lagáambuni áfaruni lúma abínajani. ²⁶ Ábati lagúarun lun ában jádaangiñe músu, ába lálügüduni ca lan susérebei. ²⁷ Ába laríñagun lun. “Chülüjali bamúlen, áfaragüdalá búguchi liraüraü bágasu le dibúnetimaabei, ladüga lachülürün láu magádiei.” ²⁸ Ába lagáñidun íbugañaü, májaali lebélorun. Ába láfuridun lüguchi, ába layúmuragun lun lun lebélorun. ²⁹ Ába laríñagun lun lüguchi. “Subúdi bumúti luágu seríwíjadina lan bun sarágu dan, madúraagunganeí le bubeíbei ní ában weíyaasu, míchugidibu ní ában liraüraü gábara nun lun nefédujan jáma numádagu. ³⁰ Guetóti, láu liábin biraü le, le achágarubalin biseínsun jáma würiña wuríbatiña, jáfaragüdába bágasu le dibúnetimaabei” ³¹ Ábati laríñagun úguchili lun. “Niraü, amürü númañadibu súnwandan, sun le náni, báni. ³² Ánjein guetó, lúnti wadügün fédu lúma lun wagúndaarun ladüga bamúlen lé yebe rúwamaalíbei quei jiláali, chülüguaya, féridijalí yebe, áni dariwama.”

16

Jémpulu luáguti oúnigiruti le múaraanbei

¹ Aríñagati giñe Jesúsu joun láni disípulugu.

—Ñíñein méja ában iyúbudiri rísiti, ñíñein giñe ában loúniri lumégegung, ába jayábin aríñaga lun luágu lachágaruñein lan oúnigiruti ligía lirísín. ² Ábati lagúarun iyúbudiri lun, ába laríñagun lun. “Ída liñásan cátei le, le aríñawagúbei nun buágu? Rúba fe nun luágu buwádigimari, ladüga masígíjadibu oúnigirei nílagu.” ³ Ábati leréderun oúnigiruti ligía asáminara, laríñaga lúnguarügü. “¿Cábati nadüga guetó lárigiñe gidála lan niyúbudiri wadágimanu nueí? Méretina lun nadügün wadágimanu jürüti, áni nibúsigaritina lun namúriajan. ⁴ Subúdi náali cába lan nadüga lun ñí jama erésibirutina jábiñe dánme mawádigimarijadina.” ⁵ Ába loúnajan jawágu ja adúweirubalin liyúbudiri lun jayábin lun ában ában. Ába lálügüdüni le furúmiñeti, laríñaga lun. “¿Átiri badúweiruni niyúbudiri?” ⁶ Ába laríñagun lun. “Dúwei numúti san barín agülei.” Ábati laríñagun oúnigiruti ligía lun. “Nuján bigáradan, ñurúba furése, badügame ában luágurügü dimí-san.” ⁷ Lárigiñe, ábaya lálügüdün ában, laríñaga lun. “Ángi amürü, ¿átiri badúweijan?” Laríñaga lun. “San ságü türígu.” Laríñagati lun. “Nuján bigáradan, adügabá ában luágurügü gádürü-wein.” ⁸ Ába

lasúbudiruni iyúbudiri luágu chu lan láu oúnigiruti ligía lídan ligáburi ladügüni cátei.

Ligía laríñagun Jesúsu.

—Gürígia wuríbatíña ja lánina ubou le, chúti jáu lídan jáni jáma ámu sügü jáu ja lánina larúgounga, ja lirájüñü Búngiu.
⁹ Siñáti leménigidún luágu irísini lánina ubou le, aríñagatina lubeíti jun lun jayúsuruni jirísini lun jadügün buíti, lun dánme lan le lagúmuchun jibágari, jerésibirúba tídan múna to magúmuchaditu, yágüta siélu.

¹⁰ ‘Le adügüti buíti láu le murúsunrügüti, ladügüba gíñe buíti láu le gíbeti, le madügüti buíti láu le murúsunrügüti, madügünbei gíñe buíti láu le gíbeti. ¹¹ Ánjaün lubeíti madügün buíti láu buri irísini le láni ubou le, le uágubei siñá lan leménigidún, ¿cábagi afíñera juágu lun lederegerun irísini inárüni lábugiñe jaríajaan? ¹² Ánjaüti madügün buíti láu jemégen ámu, ¿cábagi íchigei le jáni guánarügü jun?’

¹³ ‘Siñáti lesériwidun ában gürígia joun bián iyúbudirigu, ladüga liyéreeguduba ában lun, línsíñedame le ában lun, o úarabei lan lun ában, lanügeime le ában quei ni cáta. Siñáti lesériwidúniwa lun Búngiu lúma lun seínsu.

¹⁴ Agáambagu jáña fariséogu lun sun cátei le, ába jéjerajan láu Jesúsu, ladüga jínsíñe lan seínsu joun. ¹⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jugúya gürígia ja arúfudagubaña jóungua quei buítiña jagíbugiñe gürígia, ánjeinti Búngiu, subúdi lumútu janígi luágu wuríba tan. Le cátei le janügübei gürígia quei weíruti cátei, iyéreeguti lun Búngiu.

Lúrudu lúma larúeijan Búngiu

¹⁶ ‘Níjein meja lilúrudun Moisés lúma jarúfudajan profétagu darí lúmoun lidáani Juan. Lúmagiñe dan ligía, lapúrichijoún ugánu buíti le luáguti larúeijan Búngiu, sun gürígia jóuchatiña lun jebélurun lídoun.

¹⁷ ‘Méreenguntimaati lun lagúmuchagun siélu lúma ubou, máma lun magúnfulirun lan líñúraü-ágei dimúrei lídaangiñe lilúrudun Búngiu.

Larúfudajan Jesúsu luágu ígiraguni (Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ ‘Ánjoun lígira ában wügüri lúmari, lagámarida ámu, ladügüñein figou le gíribei adultériu, le gíñe agámariduti ában würi to ígiraguaaru, ladügüña gíñe adultériu.

Wügüri le rísibei, lúma Lázaro

¹⁹ Aríñagati gíñe Jesúsu.

—Ñíñein méja ában wügüri rísiti, anáanguni fínutu to wéndegutu ladáüraguboun, ságüja wéyu ladáagun fédu láu sarágu wéndegu. ²⁰ Ñíñein gíñe ában gudémeti gírítí Lázaro, sun lúra láu gumeín, ²¹ lañúurati buri múarugu tubéneri lúban rísiti ligía áluga leígini lífe eígini le eiguaduti lueígiñe lidábulan rísiti. Weírítí lasúfurirun darí lun lawánduni jayábin oúnli éjelujei lugúmeín. ²² Luágu ában wéyu, ába loúnwen fugiábu ligía, ába janügüni ánjeligu lúmoun Abrahám, le ñíjin jabeí jiláaña buítíña, ába gíñe loúnwen rísiti, ába lábunajoún. ²³ Dan le lasúfuriruña lan rísiti ligía lídan fulásu le ñíjin jabeí jiláaña wuríbatíña, ába liñúruni laríjin, ában laríjini Abrahám dísegiñe, láu Lázaro lúma. ²⁴ Ábati lagúaragun, laríñaga. “¡Núguchi Abrahám, gudémená bun! Oúnajabeí Lázaro lun ladüdüragüdüni ligíbu lújabu láu dúna, ñübin lámuga éderei tuágu niñéñe, ladüga nasúfuriruña sarágu lídan wátu gemetí le.” ²⁵ Ába laríñagun Abrahám lun. “Niraü, jarítaguabá luágu buídu lán meja dan bun lídan bibágari, ánjein lun Lázaro, wuríbatí meja dan. Guetó, buítí dan lun ya, bugúya asúfurira. ²⁶ Bougudigiñe lueí sun le, níjein ában baráangu afánreinraguáwa júma, ja jamúga buséntíña jóudin yágiñe lun ñíjin, siñátí, ni ja ñíbaña, siñátí jayábin ñájoun.” ²⁷ Ábati laríñagun rísiti. “Amúriajatina búma, Núguchi Abrahám, lun bouñajani Lázaro lúbiñe núguchi, ²⁸ añájein seíngü namúlenu ñi, lun ladímurejan joun, mayábin jamámuga gíñe lídoun fulásu lánina asúfuriruni le.” ²⁹ Ába laríñagun Abrahám lun. “Níjein le labürüjabei Moisés jáma profétagu jáma ñi, jadüga jamá gásu láu!” ³⁰ Ába loúnabun rísiti, ába laríñagun. “Binárün, núguchi Abrahám, láu sun líra, ánjein ñüdüñ ában jádaangiñe jiláaña adímureja joun, lasáansiraguba jagáburi.” ³¹ Laríñaga Abrahám lun. “Ánjein mája jabeí jadügün gásu láu le laríñagubei Moisés jáma profétagu, mafíñebañá gíñe láu sun lásaarun ában jádaangiñe jiláaña lun lídin adímureja joun.”

17

Luríban lafígoungüdüniwa ában güriégia
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

¹ Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Súnwandan níjeinbei lán buri cátei afígoungüdüti güriégia, jáni fugiábu güriégia le afígoungüdüti ámu! ² Buítimaati jamúga lun lun lagurún baránajoun láu ában dübü le lamúlíja awási güráñu luágu ligíina sügü láu lafígoungüdüñ ában jádaangiñe ja ñübürigiñabaña lídan jafíñen nuágu. ³ Ítara líña lubeíti toúnigi jumá.

‘Ánjein adüga bamúlen o bíbugaña wuríbani bun, wéridibeí, ánjein asáansiragua ligáburi, ferúdunabeí, ⁴ ánjein adüga wuríbani bun sédü weíyaasu lídan ában wéyu, sédü weíyaasu líabin aríñaga bun luágu madügüdügüya láali lan, lúnti ferúduna báni.

Lubáfu afiñeni

⁵ Ába jaríñagun apóstolugu lun Jesúsu.

—Wabúreme, rúba lánwoun wafiñen.

⁶ Ábati laríñagun Wabúreme Jesúsu joun.

—Lun jamúga níjein lan murúsuraü afiñeni jídan—gayáraati jamúga ñúrauraü lan queísi ában tíla mostása—gayáraati jamúga jaríñagun tun tídibu wéwe to. “Gidába yágiñe láu sun bílagüle, beíba ájúcha baránaja”, áni lasúsereduña jamúga.

Wesériwidun lun Búngiu máma ában cátei lun lateíngiruníwa luágu

⁷ ‘Ánjein níjein lubeí lumúsun ában jídaangiñe, dan le lagíribudun áraabugiñe lárigiñe lawoujan o louñigirun lan anímaalu, ¿laríñaguba funági lun músu ligía. “Belúba, ñurúba eíga”? ⁸ Uá, aríñagarügübei lun. “Aráansebei neígin, aráanseñu amürüme lun beténirun nun sun anája lan eíga lúma áta, lárigiñeme, gayáraajálme beígin lúma bátun.” ⁹ ¿Teínqui lumúti funági iyúbudiri músu luágu ladügüni le lubeíbei lun? Uá. ¹⁰ Jugúya giñéti, dánme lásurun jadügüni le uágubei laríñaga Búngiu jun lun jadügüni, lúnti jaríñagun. “Músu mouñtiña wagía, ladüga lé rügüñein lúnbei wadügüni wadüga.”

Lareídaguagüdün Jesúsu díisi gawágutiña gumeín

¹¹ Lídan lasígiruni Jesúsu luweíyasun Jerusaléoun, ába lásügürün labádinaguagiñe Samária lúma Galiléa. ¹² Dan le lachúlürünbei lídan ában liraúraü fulásu, ába jayábin díisi wügüriña gawágutiña gumeín, lubároun. Ába jeréderun díise lueí, ¹³ ába jagúaragun lun ítara.

—¡Jesúsu, Maésturu, gudéme wamá bun!

¹⁴ Dan le laríjinbaliña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Jeíba arúfudagua júngua joun fádirigu.

Dánti le ídirina jamá, ába jareídagun. ¹⁵ Ñíñeinti ában jádaangiñe, dan le laríjinbei luágu areídaguuali lan, ába lagíribudun le ñíjin lubeí Jesúsu, adímurejeina buíti luágu Búngiu láu umálali jéreti. ¹⁶ Ába lájuduragun dagá ligíbu múarugu lun líchuguni eteíngiruni lun. Áni Samariána wügüri ligía. ¹⁷ Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ma díisiñanu areídagutiña? ¿Jagáñagi ja jíbiri néfu? ¹⁸ ¿Níjan gubeírügü teréncha le agíribuda eteíngirei Búngiu?

¹⁹ Ábati laríñagun lun wügüri ligía.

—Sarába, beíba, areídaguaadibu ladüga bafiñen.

Ída lúba lan ligáburi liábin larúeijan Búngiu
(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Ába jálügüdüni fariséogu Jesúsu ídaba lan lagúmesera larúeijan Búngiu, ába laríñagun joun.

—Dánme le lagúmeserun larúeijan Búngiu, marijínbei,
²¹ mariñawagúnbei. “Niján”, o “Níngitan”, ladüga lídan linárün cátei, níjeinjali larúeijan Búngiu jagánagua.

²² Ábati laríñagun joun láni disípulugu.

—Lachülürüba dan lun meménija lánme janígi lun júmabadina lan, íbini luágurügü ában wéyu, masúseredunbei lídan dan ligía. ²³ Laríñawagüba jun. “Niján Crístu ya”, o “Níngitan yágüta.” Iyéenibei, mídin jumá járigi, mafálarun jumáñame. ²⁴ Ladüga ítara quei laríjín ában labíríjaníga lueígiñe ában loúba siélu lun luágun le ában, ítara lúba dánme le nagíríbudun ubouágun, áu le Wügüri Garaüwarügüti. ²⁵ Lúnti nasúfurirun sarágu furúmiñe, mebéresen jagíame gürígia ja lánina dan le náu. ²⁶ Queí meja lasúseredun lídan lidáani Noé, ítara lúba giñe lasúseredun lídan búrime wéyu le niábingüle, áu le Wügüri Garaüwarügüti. ²⁷ Dán meja ligía, jerédera meja gürígia eíga, áta, agámarida, íchaajaña jarájüñü lun jamárieidun darí wéyu le lebélorun Noé tídoun ugúnein to árca. Ába liábin gúnran, ába jañáradagun súnqubei. ²⁸ Ítara lúba giñe quei lasúseredun lídan lidáani Lot. jerédera gürígia eíga, áta, agáñija, alúguraja, ábunagua, adáagua múna. ²⁹ Dan le láfuridunbei Lot ubúrugugiñe Sodóma, ába láburujan wátu geméti lúma sáfuru siéluigiñe, ába láfaraguniña súnqubei. ³⁰ Ítara lúba dánme le niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

³¹ ‘Lídaanme wéyu ligía, le gürígia le bougudibei tueí lúban, ánjein níjein lubeí lumégegun múnada, mebéluralá aságarei. Le gürígia le áraabubei lídan óra ligía, magíríbudalá lúbiñoun. ³² Jarítaqua jumá luágu le asúseredubei tun lúmari Lot. ³³ Le áluguti leséfuruni libágari ya ubouágu, leféridirubei ibágari magúmchaditi, le ánjabei leféridiruni libágari ya ubouágu, nueígiñe, libíjuba ibágari magúmchaditi.

³⁴ ‘Naríñajare jun luágu árieibu lánme ligía, ñíbaña biáma gürígia arúmuga tídan ában meme gabána, lanügüba ában jádaangiñe, ígirúame le ában según jafiñen nuágu. ³⁵ Ñíbaña biáma würiña amúlíja lídan ában, tanügüba ában jádaangiñe, ígirúame to ában. ³⁶ Ñíbaña biáma wügüriña áraabu, lanügüba ában jádaangiñe, ígirúame le ában.

³⁷ Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jálügüdüni, jaríñaga lun.

—¿Jalíabasan lasúsereda buri cátei le, Wabúreme?

Lariñaga joun.

—Le ñí lumuti lúgubu jiláali, ñíba joúndaragua wadúbi.

18

Jémpulu tuáguti würi to jiláali túmari, lúma agúseragüdüti

¹ Ába labájüdagun Jesúsu ában jémpulu joun, lun larúfudajan joun luágu lúnti lan jayúmuragun lun Búngiu súnwandan, láu gurásu. ² Lariñaga joun.

—Ñíñein meja ában agúseragüdüti lídan ában fulásu, minébe líña Búngiu lun, mebéresen ligía láu ni ában gürígia. ³ Ñíñoun giñe ában würi lídan fulásu ligía, jilá meja túmari, ságü wéyu tídin lúmoun agúseragüdüti le lun líchuguni tirícha tun luágu ában tuwúribun lúma tágani. ⁴ Luágu sarágu dan, májati yebe leténirun tun, lárigiñe, ába lariñagun lúnguarügü. “Láu sun minében lan Búngiu nun, mebéresen áu láu ni ában, ⁵ quei nuján méme lan würi to ásüdagüda nichügü, neséfuraaru, jebé lámuga tiábin, gumú líñein nugúraasun.”

⁶ Ába lariñagun Jesúsu.

—Niján lariñagubei agúseragüdüti le wuríbabei, ⁷ gúbumeti leséfuraña Búngiu lánigu ja ayúmuragutiña lun wéyuagu, árieibu. ¿Lübei lubá líderaguniña? ⁸ Uá, madárasanbei. Láu sun le, dánme le nagíribudun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ubouágun, ¿nadáriruba funásan afíñeni jádan gürígia ja yábaña, nuágu?

Jémpulu luáguti fariséo lúma agúburajati liseínsuna gumádi

⁹ Rúyati Jesúsu ában jémpulu joun ja jarítaguabaña luágu richágua jamá ligíbugiñe Búngiu, janügaña ámu gürígia quei ni cáta. Lariñaga.

¹⁰ —Ñüdütiña bián wügüriña témpulurugu ayúmuragua lun Búngiu, ában fariséo, ában agúburajati liseínsuna gumádi. ¹¹ Le fariséo, rára líña layúmuragun, lariñaga. “Búngiu, teínqui numútibu luágu mítaran nan quei jíbiri gürígia—jíwerutiña, wuríbatiña, salúfuritiña, mítaraantina giñe quei agúburajati liseínsuna gumádi le. ¹² Ayúnaratina bián weíyaasu lídan dimáasu lun nagúnfulirun búma, rúnumuti giñe dísi gáwanün lídaangiñe ságü fiádürü le ebélurubei nun, bun.”

¹³ Ánjeinti agúburajati liseínsuna gumádi, ába leréderun díse, mabúseerunti ni lun línúruni laríjin siélun, le luweírín lúnabun lanáangun lúngua. Aboujarügüleí laníguagu láu igárigu, lariñaga. “¡Búngiu, gudémená bun, nugúya le gafígounti!” ¹⁴ Naríñajare jun luágu giríbu lan agúburajati ligía lúbiñoun, resíbiñuleí Búngiu, máma fariséo ligía. Ladüga le anáanguti lúngua weíri, ñúraübei lanügün, ánjein le ñúraübei lanáangun lúngua, weíríbei lanügün.

*Labíniruniña Jesúsu irájüñü**(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)*

¹⁵ Anaajouátiña gíñe irájüñü lun Jesúsu lun lagúrurun jawágu, dan le jaríjnbalin disípulugu cátei le, ába jadeínjan joun ja anáajabaliña irájüñü. ¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun lun jasígirun anáajaña jarájüñü lun, ába laríñagun joun lánigu.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü nun, mewéridija jumá lueí, ladüga ja ítarabaña quei jagía, jagía lílanabaña larúeijan Búngiu. ¹⁷ Ninárün jáu luágu le lan merésibirun lumúti larúeijan Búngiu láu afíñeni jarúmati líbe jafíñen irájüñü, mebélubei lídoun.

*Layánujan ában wügüri rísiti lúma Jesúsu**(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)*

¹⁸ Ába lálügüdüni ában jádaangiñe ábutigu Jesúsu, laríñaga lun. —Maésturu buíti, ¿ca lúnbei nadügüni lun gayára lan nibíjini íbágari le magúmuchaditi?

¹⁹ Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Ca uágu baríñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu. ²⁰ Subúdi bumúti gumádi. Maganouábá túma würi gámaritu, máfarajabá, míwerujabá, mayéejabá luágu ni ában, ínébe jamá bagübürigu bun.

²¹ Laríñaga wügüri ligía lun.

—Gúnfulitina láu sun le lúmagiñe ññuraügidina.

²² Lídan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun lun.

—Mégeigili ában cátei lun badügüni. alúgurabeí sun le búmabei, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame garísin ban síélu. Ábame bagíribudun, ábame bafálarunina.

²³ Dan le lagáambunbalin wügüri ligía cátei le, ába lírudagun, ladüga rísiti buídu. ²⁴ Dan le laríjini Jesúsu lírudagun, ába laríñagun.

—Íjénreenguti lun jebélurun rísitiña lídoun larúeijan Búngiu! ²⁵ Méreenguntimaati lun lásügürün ában caméyu lídaangiñe lujúyun ában agúsa sügü láu lebélorun ában rísiti lídoun larúeijan Búngiu.

²⁶ Ába jaríñagun ja agáambubalin.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁷ Laríñaga Jesúsu joun.

—Le jásiñerubei gürígia adüga, gayára lumúti Búngiu, ladüga úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

²⁸ Laríñaga Pédro lun.

—Wabúreme, wagía, ígira wamáali sun le wámati lun wafálarunibu.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu furúmiegurügü lan le ígiruti lúban, o lagübürigu, o líbugañanu, o lamúlenu, o lúmari, o lirájüñü luágu

larúeijan Búngiu, ³⁰ libíjubatíma sarágu weíyaasu lougiñe lídan ubou le, ibíjaleíme ibágari magúmchaditi yágüta siélu.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu louñwen
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Ába lagúarun Jesúsu joun láni dúusu apóstolugu jábugua, ába lariñagun joun.

—Weíbuga Jerusalén guetó, le ñíba lubeí lagúnfulira sun le jabürüjabei profétagu nuágu, áu le Wügüri Garaüwarügüti. ³² Jedéregerubadina joun ja mámabaña juríu, jéjerajaba náu, anába jamáname, suégua. ³³ Jabeíchubadina, lárigiñeme, ábame jáfarunina jilágubei, áni násaaruba lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu lúnya nabágaridun.

³⁴ Úati gunfaráanda jamá ni cáta lídaangiñe cátei le, ibídiñegubeiti joun ca lan uágu ladímureja joun, darúguati laníchigu cátei le lariñagubei, joun.

Lareídaguagüdün Jesúsu ában Jericóna maríjinti
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Dan le achülüreinaali Jesúsu ubúrugun Jericó, ñíñein ában maríjinti ñun láru úma amúriaja. ³⁶ Dan le lagáambunbei maríjinti ligía jásuüjan sarágu gürígia, ába lálügüdajan ca lan susébebei. ³⁷ Ába jariñagun lun luágu niján lan Jesúsu Nazarétna ásügüra ñígiñe. ³⁸ Ábati lagúaragun, lariñaga.

—¡Jesúsu, le ladügawagun David, gudémená bun!

³⁹ Ja lubá lubáabaña, ába jadeínjan lun lun lámanichun, ligíatima lagúaragun.

—¡Ladügawagun David, gudémená bun!

⁴⁰ Ábati laráramagun Jesúsu, ába louñajan anügei. Dan le yaráfaali lun, ába lariñagun lun.

⁴¹ —¿Ca babúseerubei nadügün bun?

Ába lariñagun lun.

—Nabúreme, buséntina naríjin.

⁴² Lariñaga Jesúsu lun.

—¡Ibíjabei baríjin! Areídaguadibu ladüga bafiñen.

⁴³ Lídan meme óra ligía, ába laríjin maríjinti ligía, ába lafálaruni Jesúsu adímurejeina buíti luágu Búngiu. Sun gürígia ja aríjubalin cátei le, ába giñe jadímurejan buíti luágu Búngiu.

19

Jesúsu lúma Zaquéo

¹ Ábati lebélorun Jesúsu fulásurugun Jericó, ába lásügürün ubúrugugiñe. ² Ñíñein ában wügüri rísiti, gíriti Zaquéo, jábuti agúburajatiña liseínsuna gumádi. ³ Buséntiti Zaquéo laríjini Jesúsu lun lasúbudiruni, siñáti laríjini ladüga ñúraúraüti lúgubu,

áni gíbetiña gürígia. ⁴ Lúnti gayára lan laríjini, ába leíbaagun ubáraü, ába laweinrun tuágun ában tídibu wéwe sicómoro yaráfa lun le ñígiñeba lubeí lásügüra Jesúsu. ⁵ Dan le lásügürün Jesúsu ñígiñe, ába laríjin íñun, ába laríñagun lun Zaquéo.

—Zaquéo, raríba furése, ladüga lúnti neréderun búbiñe ugúñe.

⁶ Ábati larárirun Zaquéo furése, ába lerésibiruni Jesúsu lúbiñe láu ugúndani. ⁷ Dánti le jaríjini jíbiri gürígia cátei le, ába jagúmeserun adímureja luágu lídin Jesúsu erédera lúbiñe ában gafígounti. ⁸ Ábati laráramun Zaquéo, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nabúreme, níchiga lamídan le núbabei joun gudémetiña, áni ánjein íwerujaadina lubeí lueí ában gürígia láu eyéeraguni, náguuyügüdüba gádürü weíyaasu sügü láu lun.

⁹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Sálbañu jáña tílana múna to ugúñe, ladügawagun gíñe Abrahám amürü. ¹⁰ Ligía niábinbei ubouágu, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun náluajaniña lúma asálbaraña já yebe féridijañabaña.

Jémpulu luáguti díisi murúsun seínsu

¹¹ Dan le añája lubeí gürígia agáambajei laríñaguni buri Jesúsu cátei le, ába labájüdagun ában jémpulu joun, ladüga ayárafadeinaali lan lun Jerusalén áni jarítaguatiñáti luágu lagúmesera lan larúeijan Búngiu dan ligía. ¹² Ábati laríñagun joun.

—Ñíñein ában wügüri íñugutiña lidújeñu, leíbugati wügüri ligía lídoun ámu fulásu díseti lun líchugúniwa lurúeiteme lageíra, ábayame lagíribudun. ¹³ Lubáragiñe láfuridun, ába loúnajan jawágu díisi jádaangiñe lumúsuniña, ába ledéregerun ában seínsu le gebégiti sarágu lun cáda ában, ába laríñagun joun. “Agárabaja jumeí seínsu le darí nagíribudun.” ¹⁴ Queíti liyéreegunbei wügüri ligía joun lílana fulásu, ába jóúnajan lárigi lun jaríñagun lun le lúnbei líchuguni ubáraü lun luágu mabúseerun jamáni lun jarúeiteme. ¹⁵ Láu sun líra, resíbiwati lun urúeime, ába lagíribudun lageíroun. Dan le lachülürün, ába loúnajan jawágu lumúsuniña já buga únbaña líchigei seínsu lun lasúbudiruni átiriñein lan lagáñirun cáda ában. ¹⁶ Ába liábin le furúmiñeti, ába laríñagun. “Nabúreme, gáñeitina díisi weíyaasu ligíbuagun biseínsun.” ¹⁷ Laríñaga urúei lun. “Buíti, ában músu buíti bugúya. Quei úara bubeí lídan le murúsunrügüti, níchigaadibu agúmadija lídan díisi fulásu.” ¹⁸ Ábaya liábin ában, ába laríñagun. “Nabúreme, gáñeitina seíngü weíyaasu ligíbuagun biseínsun.” ¹⁹ Ába gíñe laríñagun lun. “Bagúmadija lídan seíngü fulásu.” ²⁰ Ábati liábin ában, ába laríñagun. “Nabúreme, niján

biseínsun, areída numúti tídan ában músue ladüga nanúfude bueí, ²¹ ladüga ában ban wügüri derégüdati, reídeitibu láu cátei le mawádigimaritibu luágu, alúbaja amürü le ñí lumuti mábunagun ban.” ²² Ábati lariñagun urúei lun. “Músu wuríbati, luágu guánarügü berérun nagúseragüdábu. Quei subúdi bubálin luágu ában nan wügüri derégüdati, luágu reídei nan láu cátei le mawádigimaritina luágu, alúbaja áu le ñí lumuti mábunagun nan, ²³ ¿cáti uágu míchububalin niseínsun báncürugun lun jamúga lagánwoundun dan le nagíribudun?” ²⁴ Ába lariñagun joun ja ñibaña. “Gidájumei seínsu lueí, rújumei lun le díisibei lúma.” ²⁵ Ába jariñagun lun. “Wabúreme, níjeinga díisi seínsu lúma.” ²⁶ Ába lariñagun urúei. “Nariñajare jun luágu sun lan le adügati buíti láu le lúmabei, libíjuba lánwoun, ánjein le madügünti ni cáta buíti láu murúsun le lúmabei, lagídarúaba murúsun ligía lueí. ²⁷ Játi náганиñu, já yebe mabúseerúnbaña lun urúei nan, barújumaña ñájoun, áfaragua jumáña jilágubei nigíbugiñe.”

Lebélorun Jesúsu Jerusaléoun

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Lárigiñe lariñaguni Jesúsu cátei le, ába lasígiruni luweíyasun Jerusaléoun jáu lánigu, ligía jabá jabá. ²⁹ Dan le chülü mémeeli lídoun buri fulásu le Betfajé lúma Betánia, yaráfa lun wübü le gíribei Olívos, ³⁰ ába lariñagun joun biáma jádaangiñe láni dísipulugu.

—Jeíba lídan liraüraü fulásu le wagíbugiñebei, dánme le jachülürün ñi, jadáriruba ában burígü güráñu le maweinrúngili. Jafáragadeíme, ábame janügüni ñájoun. ³¹ Ánjaün álügüdüwa ca lan uágu jafáragadei, jariñagame luágu busén láani Jabúreme.

³² Ába jóúdin, ába jadáriruni ítara quei lariñaguni Jesúsu joun. ³³ Dánti le añája lubeí afáragadei burígü, ába jálügüdüniña labúriña, jariñaga joun.

—¿Ca uágu jafáragadei burígü le?

³⁴ Ába jóúnabuniña.

—Ladüga busén láani Wabúreme.

³⁵ Ábati janügüni lun Jesúsu, ába jíchugunun janáangun lanágawagun burígü, ába jaweínragüdüni Jesúsu luágun. ³⁶ Quei awáansereina lan Jesúsu, átulejeina jamoún janáangun luágu üma lubá. ³⁷ Dan le jayárafadun lun larárirún wübü le Olívos, ába jagúmeserun sun lánigu Jesúsu ja afálarubalin agúaraja láu ugúndani lúma adímureja luágu luweírigun Búngiu, luágu buri miláguru le jarijibei. ³⁸ Jariñaga.

—¡Biníwati urúei le ñübinbei lídan líri Wabúreme Búngiu! ¡Níjein ñurúguaü siélu, lúma uweírigu lun Búngiu!

39 Ábati jariñagun fariséogu ja ñibaña jádan gürígia lun.

—Maésturu, aríñagabá joun bánigu lun jámanichun.

40 Laríñaga Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu ánjaña lan ámanichaja ja, lagúarajaba lán buri dübü nuágu.

41 Dan le layárafadun lun Jerusalén, dan le laríjini ubúru gu ligía, ába layájuajan jawágu lílana fulásu ligía, laríñaga.

42 —¡Lun jamúga gunfaráanda jumáni ugúñe luágu áu lan ümabei lun ñurúguaü jun, buíti jamúga! Májatün.

43 Ligía lachülürüba lubei wéyu buri wuríbati jun, jadügame jáganiñu ában baríeru geyégua láu jubúrugute lun siñá lan jáfuridun ñígiñe, ábame jageíndagun júma lídaangiñe sun oúbaü.

44 Jagünrinchagubei jufúlasun le gumúti, mígirunbaña ni ában dübü ligíbuagu dübü, jáfarúaba sun jugúya, ladüga mebéresen jumá láu óra le liábinbei Búngiu asálbaraün.

Larúmadagüdünnun Jesúsu témpulu

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

45 Ábati lebélorun Jesúsu témpulurugun, ába laságaruniña ja alúgurajabaña jáma ja agáñijabaña ñi. 46 Laríñaga joun.

—Laríñajare tídan Lerérun Búngiu. “Núban, fulásu le ñi lubei gayára lan jayúmuragun gürígia nun”, ánjein jugúya, barüjumaaru quei jában jíwerutiña.

47 Ságü buri wéyu larúfudajan Jesúsu témpulurugu, añájeti jábutigu jafádirigun juríu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma gíñe lábutigu fulásu áluaja ída lúba lan jáfaruni jilágubei,

48 madáritiña ída lúba lan jadügüni ladüga weíri lan jóurabajoúniwa sun gürígia lun jagáambuni lerérun.

20

Lirícha Jesúsu témpulurugu

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

1 Luágu ában wéyu, dan le témpuluruguñein lubei Jesúsu arúfudaja joun gürígia, apúrichijeí ugánu luáguti asálbaruni, ligía jayábin jábutigu jafádirigun juríu, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu, 2 ába jariñagun lun.

—Aríñagabeí woun ca lan biríchabei lun badügüni cátei le. ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

3 Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Nálügüdáadün gíñe ában cátei, oúnaba jumána. 4 ¿Ca oúnajabalin Juan abásteragüdaja? ¿Loúnajan Búngiu ódi jóúnajan wügüriña?

5 Ába jagúmeserun aríñaga jámagua.

—¿Cába waríñaga? Ánjawa aríñaga luágu loúnajan lan Búngiu, laríñagame woun ca lan uágu mafínerun wabeí lun. ⁶ Ánjawa aríñaga luágu jóúnajan lan wügüríña, jachámuraguba gürígia dúbü wawágun, ladüga choúru jamúti luágu proféta lán meja Juan.

⁷ Ábati jaríñagun luágu ibídiñe lan joun ca lán meja oúnajabalin Juan abásterágüdaja. ⁸ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Maríñagun nubeí giñe jun ca lan áu ubáfu nadügei buri cátei le.

Jémpulu jawáguti ñadágimeintiña wuríbatíña

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Ába lagúmeserun Jesúsu adímureja joun gürígia, ába labájüdagun ában úraga le gíbebei laníchigu, joun. Niján úraga ligía.

—Ñíñein meja ában wügürí ábunaguti beíbei lichárirugu, lárigiñe, ába lájayajani lichári joun ñadágimeintiña, ába lídin lídoun ámu fulásu luágu sarágu dan. ¹⁰ Dan le lachülürün lidáani alúbajani, ába loúnajan ában lumúsun anügei lufánran, ába jabúleiseiruni ñadágimeintiña músu ligía, ába jóúnajani lárigoún, míchugunga ni cáta lun. ¹¹ Ábayati loúnajan ábanya músu, ába giñe janábuni, buleísei jameí, oúnaja jameí, míchugunga ni cáta lun. ¹² Ábaya loúnajan ábanya, ábaya giñe jabúleiseiruni, ába jabúguni ñígiñe.

¹³ ‘Ába laríñagun labúreme ichári lúnguarügü. “¿Cábasán funa nadüga? Noúnajaali niraü le jínsiñebei nun, dánme le jaríjini, fágua inébebei joun.” Ába loúnajani. ¹⁴ Dan le jaríjinbalin, ába jaríñagun jámagua. “Niján le lúnbei lerésibiruni alágan, wáfaraali jilágubei, wagía lámuga labúriña sun cátei.” ¹⁵ Ábati jaságaruni lídaangiñe fulásu ligía, ába jáfaruni jilágubei.

Ábati lálügüdajan Jesúsu, laríñaga.

—¿Cábati ladüga labúreme ichári? ¹⁶ Liábinme, ábame láfaraguniña ñadágimeintiña jagía jilágubei, ábame líchuguni ichári joun ámu.

Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jaríñagun.

—¡Masúsereda lámuga ítara!

¹⁷ Ába laríaguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—¿Cáti lílabei le bürüñubei tídan Lerérun Búngiu le ní lubei laríñaga.

Lé meja dúbü le mabúseerun jabeí ábunagutiña, ligíaali furúmiñeti?

¹⁸ Furúmieguarügü le achúgeraguti luágu dúbü ligía lagünrinchaguba, léti uágunti láburuja, labúrechagúbei. Áu dúbü ligía.

*Luáguti liseínsuna gumádi**(Mt 21.45-46, 22.15-22; Mr 12.12-17)*

¹⁹ Lídan meme óra ligía, ába jálugun jábutigu jafádirigun juríu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés járügüdüni Jesúsu, ladüga jasúbudiruni luágu jawáguti lan jémpulu le laríñagubei, madügün jamúti ladüga janúfude jaweí güriá. Ábati jagúrabajan ámu dan. ²⁰ Ábati jóunajan güriá ja ásügürütiña jóungua camá jamuga jarúmatiña lun jariaajani Jesúsu, lun jariñagagüdüni cátei le gawáguti gayára lan jíchugun lidúnrun lun jederegeruni lun gumádimati. ²¹ Ligía jálügüdünbalin, jariñaga lun.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu richá lan le bariñagubei lúma giñe le barúfudajabei, manúfudetibu giñe lueí ni ában, ladüga ni cáta lan luweírigun güriá bun, áni láu inárüni barúfudajei lémeri Búngiu. ²² Aríñagabá ában cátei woun. ¿buíti lun lafáyeijoún seínsu lun warúeite César ódi mabuíduntí?

²³ Ába lasúbudiruni Jesúsu luríban jarítangun, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jabúseera jíchugun sádara nubá? ²⁴ Arúfuda jumá ában lídaangiñe seínsu ligía nun. ¿Cá iyáwa lúma íri le bürüñubei luágu?

Jariñaga lun.

—Láni César.

²⁵ Ábati laríñagun joun.

—Le láni César rújumei lun César, le láni Búngiu rújumei lun Búngiu.

²⁶ Siñá jamútiti áburugüda tídoun jasádarán láu lé buri laríñagubei jagíbugiñe güriá, weírirügüti janígi láu loúnabagüle joun. Ába jámanichun.

*Álügüdajani lübügürü ásaaruni lídaangiñe ouweni**(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)*

²⁷ Lárigiñe, ába jóudin saduséogu aríjei Jesúsu. Jariñajare saduséogu luágu másaarunbaña lan jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun. Ábati jariñagun lun Jesúsu.

²⁸ —Maésturu, laríñajare Moisés woun tídan lilíburun, luágu ánjein lan ouwe ában wügüri, ába lígirunun lúmari marájüñüga ligía táu, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma lun garájüñü lan táu, gadügawagun lámuga líbugaña le ouwebei. ²⁹ Wel, ñíñanu mejáti sédü wügüríña gamúlenuguátiña, ába lamárieidun le furúmiñeti, ába loúnwen marájüñüga. ³⁰ Ába lamárieidun le jabíaman túma buga lúmari íbugañaü, ába giñe loúnwen marájüñüga. ³¹ Ábati lamárieidun le jürüwan túma, chülü lúmoun le jasédün, jilágu meme jagía, marájüñüga táu. ³² Ába

gíñe touñwen würi tugúya. ³³ Aríñagabá ában cátei woun. dánmeti le jásaarun lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun, ¿cábati úmari würi to jádaangiñe, quei maríei tubeí jáma sédügubei?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Lídan ubouú le, maríeitiña wügüriña jáma würiña, ³⁵ ánjein lídaanme dan le lúnbei liábin, úabei agámariduni siélu jádan ja garíchabaña lun ásaaruni lídaangiñe ouweni lúma lun jebélurun siélu agánawa ñi lun sun dan. Magámaridubaña ñi, míchaajan jamáñame jarájüñü lun maríei, ³⁶ ladüga mouñwendügüyaaña gürígia siélu, ítaraañame quei ánjeligu, lirájüñü jañame Búngiu ja saráaña lídaangiñe ouweni. ³⁷ Moisés guánarügü arúfuda lumúti luágu níjein lan ásaaruni lídaangiñe ouweni lídan le labürüjanbei luágu búbugati geméti. Laríñajare ñi luágu Búngiu lan Lubúngiutebei Abrahám, Isáac lúma Jacób. ³⁸ Láu dimúrei ligía, arúfuda lumúti Moisés luágu wínwangiña lan Abrahám, Isáac lúma Jacób, láu sun jilá lan jágubu, ladüga máma Jabúngiute jiláaña Búngiu, Jabúngiute ja wínwangiñabaña. Wínwangiña lanügüniña Búngiu sun gürígia.

³⁹ Ábati jaríñagun arúfudajatiña lilúrudun Moisés.

—Buíti baríñaguni, Maésturu.

⁴⁰ Ába málügüdagun jamáli lan.

¿Ladügawagunsan David Crístu?

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ída liñásan jaríñagunbei luágu ladügawagun lan David Crístu? ⁴² Laríñajare David guánarügü tídan líburu to gíriboun Sálmos.

Aríñagati Búngiu lun Nabúreme. “Ñurúba lueígiñe nouñwenren, ⁴³ daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

⁴⁴ ¿Ída lubáti ladügawagun lan David Crístu, áni aríñagati David guánarügü lun Crístu “Nabúreme”?

Ladárirun Jesúsu jadúnrun arúfudajatiña lilúrudun Moisés

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Ñiñanu sarágu gürígia agáambajei Jesúsu, ába jagáambun laríñagun joun láni disípulugu.

⁴⁶ —Touñigigua jumá júngua jaweí arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ganígitiña jeíbugun táu anáanguni durúrutu, busén jagía lun labúsurún joun láu inébesei úmadarugu, áluaja jameí ubáraü le jabára weírigutiña tídan ligílisi, lúma lubuídun-ágei ubáraü lídan eígini. ⁴⁷ Gidá jamutu gíñe jában würiña ja jiláaña úmari jaweí, lúnti jadáuragun láu, ába jadügün furieigi migínaguti. Weíríbei jasúfurirun luágu sun le jadügübei.

21

*Seínsu le tíchugubei ában fugiábu würi témpulurugu
(Mr 12.41-44)*

¹ Ába larijin Jesúsu jíchaajan rísitiña seínsu tídoun buri gáfu to lágei seínsu témpulurugu, ² aríja lumúti gíñe tíchugun ában würi jílaali túmari, gudémetu, bián gáwanün tídoun gáfu. ³ Ába lariñagun Jesúsu.

—Ninárün jáu luágu gíbetima lan tíchugun fugiábu würi to sügü jáu súnugubei, ladüga sun jagía, lídaangiñe le ígiragubei jáma jíchiga, ⁴ ánjoun tugúya, láu tugúdemegun tíchigei sun le túmabei lún yebe tawínwandun.

*Lariñagun Jesúsu luágu tagünrinchawagúba lan témpulu
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)*

⁵ Jadímurejaña fiú gürígia tuágu témpulu, luágu tubuídunmeraü láu lubuídun buri tídübüri lúma buri cátei le jíchugubei gürígia lun tawéndedun. Ábati lariñagun Jesúsu.

⁶ —Lachülürüba wéyu lun lagünrinchawagún sun le jariagubei tuágu témpulu to guetó, merédebei ni ában dübü ligíbuagu dübü.

*Seíni buri lubá lagúmuchun ubou
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)*

⁷ Ábati jálügüdüni, jariñaga lun.

—Maésturu, ¿ídamé san lasúseredá buri cátei le? ¿Cábasan seíni waríja luágu dánjali lan lun lasúseredun?

⁸ Ába lariñagun Jesúsu.

—Toúnigi jumá, mayeedúa jumá. Jayábinba sarágu aríñageina luágu áu lan jagía, jariñagame. “Áu Crístubei”, “Níjan dan ligía.” Mafiñera jumá joun, mafálara jumáña. ⁹ Dánme le jagáambun ladímurejoún luágu awúribujani lúma jawágu gürígia agárabagua luágun jarúeite, manúfudedagua jumá, lasúsereduba le furúmiñe, mámagilíme lagúmuchun ubou líra.

¹⁰ Ába lasígirun aríñaga joun.

—Lageíndaguba ában fulásu lúma ában, awúribuja ligíame ában ageíraü lúma ámu. ¹¹ Níbei oúnwenbun buri jarabaganáli, ilámaü, sándi, lídan ámuñegueinarügü fulásu, larijúba buri cátei janúfunati siélu lúma oúnwenbun buri seíni.

¹² ‘Lubáragiñe lasúseredun sun le, járüjóuba, eíbaajoúa jugúyame. Janügüba agúsera tídan jalígilisin juríu, jádarawagúba furísunrugun, barüwa jugúyame jagíbugiñoún urúeigu jáma gumádimatiña, nueígiñe, lun jagúseragüdünün, ¹³ ligíame jídáani lun jadímurejan luágu nufúleisein. ¹⁴ Aráanse jumeí jarítangun lun madijeri jumá cába lan jariñaga jueígiñega, ¹⁵ níchuguba dimúrei lúma lichú áu jun le lásiñerun ni ában

jádaangiñe jáganiñu asígenera ni oúnaba. ¹⁶ Jalúgurubadün jagübürigu guánarügü, jíbugañanu, jamúlenu, jidújeñu, jumádagu. Jáfarúba jádaangiñe, ¹⁷ jiyéereeguduba joun sun gürígia, nueígiñe. ¹⁸ Lídaanme sun líra, latoúnigirubadün Búngiu le gumúti, ¹⁹ áni ánjaün meme derégüdagua lídan jafíñen nuágu, jibíjibeí íbágarí magúmuchaditi.

²⁰ Dánme jaríjin geyégua jamá lan súdaara ubúругu Jerusalén, subúdi jumeí luágu yaráfaali lan lagünrinchagun ubúругu ligía. ²¹ Jámeti gürígia ja Judéabaña, lúnti janúrajan luágun buri wübü, ja ubúrugubaña Jerusalén, lúnti jáfuridun ñígiñe, ja áraabubaña, magíribuda jamá ubúругun. ²² Luwéyuri buríbeí jafáyeirun gürígia luágu wuríbati le jadügübeí, dánme le lagúnfulirún sun le bürüwañubeí tídan Lerérun Búngiu. ²³ ¡Fugiábugume würiña ja dageínatiña lídan dan ligía, o ja lan garájüñütiña ja gurágiña! Ladüga ñíbeí sarágu igárigu ubouágu, larúfudubeí Búngiu luweírín ligáñi luágu jafígoun gürígia ja juríu. ²⁴ Ñíbaña ouwegutiña wuríburugu, jíbiri janáawaguba adáürawagua lídoun ámu ageíraü, ábame jagünrinchaguni ja mámbaña juríu ubúругu Jerusalén daríme lagúmuchun dan le íchugübeí joun lun jadügüni.

*Ligáburi ída lúba lan liábin Crístu
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)*

²⁵ Lasáíragubáti buri seíni luágu wéyu, luágu játi lúma jawágu warúguma, ábame laweíridun janígi néchaanigu ubouágu, ábame janúfudedagun luágu lanárime lajúujan lúma labouñjan lugúdi barána. ²⁶ Ladágaruba falálaü jawágu gürígia láu anúfudei, láu jasáminarun luágu cátei le lúnbeí lasúseredun, ladüga járügdüba lan warúguma ámu üma. ²⁷ Ábameti larijín niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lídan juánriñu láu sun nubáfu lúma oúnwenbun nuweírigun. ²⁸ Dánme le lagúmeserún buri cátei le asúsereda, ragújuma dügüdaguaü, iñúra jumeíme jichügü, ladüga madíseelime jasálbarun.

²⁹ Rúlumuti gíñe jémpulu le joun.

—Aríja jumouñ tídibu ígo, o furúmieguarügü tídibu wéwe. ³⁰ Dan le jaríjin labouñchun tubána, subúdi jumúti luágu yaráfaali lan lidáani lubáchouga. ³¹ Dánme gíñe le jaríjini lasúseredun buri cátei le, subúdi jumeí luágu madíseeli lan lidáani Búngiu lun larúeijan.

³² Ninárün jáu luágu lagünrinchawagúba lan sun ubúругu le Jerusalén lubáragiñe jóüwegun gürígia ja lánina dan le. ³³ Lagúmuchaguba siélu lúma ubou, ánjein nerérun, ladúraruba lun sun dan.

³⁴ Touñigi jumá, mígira jumá lun tabuñchun janígi láu cátei málati queí sarágu afúuduni, bacháruaü, lúma buri ídíjeri

luágu buri cátei lánina ibágari le, márügüdün lámugaün wéyu nagíribudagüle ubouágun lídan magáradajan jumá,³⁵ quei ában sádara to adárurutu. Ladüga itara lúba liábin wéyu ligía jawágun sun ja aganoubaña lídan sun fulásu ya ubouágu.³⁶ Aráanseñu jumá lubeíti, ayúmuragua jumá lun Búngiu sun dan, gayára lámuga jibíjin ubáfu lun jawánduni sún buri cátei le lúnbei lasúseredun, lun giñe gayáraabei lan jarúfudagun júngua nigíbugiñe táu tarúman anígi.

³⁷ Ábaja larúfudajan Jesúsu témpulurugu wéyuagua, árieibu, ábaja lídin erédera luágu wübü le Olívos. ³⁸ Ábaja chülügiñe jamá güri-gía témpulurugun ságü bináafin lun jagáambuni.

22

Jelédegun áganiñu lubá Jesúsu

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

¹ Yaráfaali fédu le lidáani teigíniwa fein to magánatu ísi, fédu le jarítaguagüle juríu luágu meja dan le lásügürünbei lání Búngiu ánjeli áfaraguaña jígirama Ejíptona, máfaragun lumútiña jígirama Israélitagu. ² Ábati jáluajan jafádirigun juríu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés ída lúba lan jáfaruni Jesúsu jilágubei, ibídiñounga joun güri-gía, ladüga janúfude jaweí.

³ Ábati lagáñeiruni Máfia larítangun Júdas Iscarióte, le ában jádaangiñe lání Jesúsu dúusu apóstolugu, ⁴ ába lídin adüga darádu jáma jábutigu jafádiriñegu juríu jáma jábutigu tisúdaarana témpulu lun ledéregeruni Jesúsu joun. ⁵ Ába jagúndaaragun, ába jaríñagun lun Júdas luágu jíchuguba lan seínsu lun, ⁶ ába lañúurun darádu, ába lagúmeserun áluaja ída lúba lan gayára lan ledéregeruni joun dánme le úa jamá güri-gía.

Lagúmujoún leígin Jesúsu jáma lánigu

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)

⁷ Ába lachülürün fédu le ídaanbei teigúa fein magánatu ísi, ní lubei giñe ladágarawagüdüwa mudún le lánina fédu. ⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun Pédro lúma Juan.

—Jeíba aráanserei eígini le lánina fédu.

⁹ Ába jálügüdüni.

—¿Jalíagi babúseera waráanseruni?

¹⁰ Laríñaga joun.

—Dánme le jebélurun ubúrugun, jadúnraguba lúma ában wügüri táu ában dináa láu dúna, jafálareime chülü tídon muna to ñíjin lumúti lebélera. ¹¹ Jaríñagame lun tabúreme muna. “Laríñajare Maésturu. ¿Jigóun rúmu to ní lubei gayára lan neígini eígini le lánina fédu jáu náni disípulugu?” ¹² Ábame

larúfudun ában rúmu weírítu jun tougiñegua múna, aráanseñu tíña, jaráansereime eígini ñi.

¹³ Ába joúdin, ába jadáriruni sun cátei quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eígini lánina fédu ñi.

¹⁴ Dan le lachülürünbei óra, ába lañúurun Jesúsu jáu láni disípulugu luágu dábula, ¹⁵ ábati laríñagun joun.

—¡Oúnwenbun nabúseerun neígini eígini lánina fédu le júma lubáragiñe noúnwen! ¹⁶ Ladüga naríñajare jun luágu meíngindügüya náali lan eígini lánina fédu le daríme lagúnfulirún laníchigu lídan larúeijan Búngiu.

¹⁷ Ábati lanügün ában wéru táu diweín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu, laríñaga.

—Barújumei le, fánreingua jumeí jídaangua, ¹⁸ naríñajare jun luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme liábin larúeijan Búngiu.

¹⁹ Lárigiñe, ába lanügünun fein lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun, ába líchugunun joun, aríñageina.

—Núgubu le, le lúnbei ledéregerún juágu. Lúmagiñe guetó, adüga jumeí le, jarítaguagüleme nuágu.

²⁰ Ítara meme gíñe, lárigiñe jeígin, ába lanügüni wéru táu diweín, ába laríñagun.

—Niján níta le lúnbei láwiurun lídaangiñe núgubu juágu, lun lañúurun iséri darádu.

²¹ Niján wügüri le lúnbei ledéregerunina wáma ya luágu dábula, ²² luáguñadina üma le lúnbei nanügüni, áu le Wügüri Garaüwarügüti, áni ¡fugiábutia wügüri le lúnbei lalúgurunina!

²³ Ábati jagúmeserun álügüdagua jádaangua cába lánfunana alúgurei.

Ladímurejoún luágu cába lan weírigutima

²⁴ Ába jasígenejan lánigu luágu cába lan jádaangiñe weírigutimá. ²⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Lídan arúeijani lánina uboú le, agúmadijatiña já buri lurúeitena fulásu, camá jamuga labúreme jagía, já buri lábutigu fulásu, aríñawagúati jawágu luágu wügüriña jamá ja gadügatiña fuleísei joun gürígia. ²⁶ Ánjein lídan narúeijan, mítaraanti, lubáragiñe líra, le weírigutimaabei le tímatimaati jídan lúnti lanáangun lúngua quei le ünabutimaabei, le agúmadijabei, lúnti ítara lan quei le esériwijabei. ²⁷ ¿Cági weírigutimaabei, le añúurubei eíga luágu dábula, ódi le esériwijabei? ¿Ma le añúurubei luágu dábula? Áni áu, ítara níña jídan quei le esériwijabei.

²⁸ Jugúya úarabañája núma lídan noúchawagun, ²⁹ ligía níchugunbadün lun jarúeijan quei líchugunina Núguchi lun narúeijan. ³⁰ Jeígiba, gurá jugúyame luágu nidábulan yágüta

siélu lídan narúeijan, ñurú jugúyame luágu buri lála urúei lun jagúseragüdüniña jadügawagun dúusu lirájüñü Israél.

Laríñaguni Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro láu
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Aríñagati gíñe Wabúreme Jesúsu.

—Simón, Simón, amúriajaali Máfia üma lúma Búngiu lun gayáraabei lan louchagunün quei lawánijoún türígu, ³² ibíja lumúti, áni ayúmuraguaadina buágu lun Búngiu lun meféridirun báani bafiñen nuágu lídaanme óra ligía. Áni dánme le bagíríbudun nun, rúba dügüdaguaü joun bíbirígu.

³³ Laríñaga Simón lun.

—Nabúreme, aráansetina lun nídin búma furísunrugun, o lun lan nouñwen búma.

³⁴ Laríñaga Jesúsu lun.

—Pédro, ugúñe méme, beyéedaguba náu ürúwa weíyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu, baríñaguba luágu ibídiñe nan bun.

Layárafadun lórate ouchawaguni

³⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Dan le nouñajanbalün maságüteiga, ni láu lágei seínsu, ni geídi, ¿ñíñein funági jemégeirun?

Ába jaríñagun.

—Uá Maésturu, memégeiruntiwa ni cáta.

³⁶ Ábati laríñagun joun.

—Ánjeinti guetó, le gaságüteti, barüloun, barü ligíame lágei seínsu, le mefeínteti, alúguraloún labíte lun lagáñijan lefeínte, ladüga wuríbati dan le. ³⁷ Nariñajare jun luágu lagúnfuliruba lan le taríñagubei Lerérun Búngiu nuágu. “Ába jabájüdüni jádan wuríbatiña.” Sun le bürüwañubei nuágu lagúnfuliruña guetó.

³⁸ Ábati jaríñagun.

—Wabúreme, nuján bián efeín ya.

Ába laríñagun joun.

—Buíti.

Layúmuragun Jesúsu Getsemaní
(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Ábati láfuridun Jesúsu, ába lídin luágun wübü le Olívos quei ligáburiñaja, ába jóúdin láni disípulugu lúma. ⁴⁰ Dan le jachülürün lídan fulásu ligía, ába laríñagun joun.

—Jayúmuragua, meféridirun jumámugei jafiñen nuágu.

⁴¹ Ába ladísedun Jesúsu jaweí murúsunraü, ába lájuduragun ayúmuragua lun Búngiu, ⁴² laríñaga.

—Núguchi, ánjabu busén, séfu bána lueí oúnwenbun asúfuriruni le lúnbei nasúfurirun, madügüwalá le nabúseerubei, le la babúseerubei adügüwa.

⁴³ Ábati liábin ában ánjeli siélugiñe lun líchugun érei lun.
⁴⁴ Dan létima laweíridun ligárigu, ligiatima layúmuragun láu érei, lédedejati lísüga lueí camá jamuga oúnwenbun lédedejan jítaü, múarugun.

⁴⁵ Dan le lásaarun lídaangiñe layúmuragun, ába ladáriruniña disípulugu arúmuga, larúmagüdüñ íruni. ⁴⁶ Ábati laríñagun joun.

—¿Ca uágu jarúmuga? Sarájuma, jayúmuragua, meféridirun jumámugei jafíñen nuágu.

Janügüni Jesúsu adáüra

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Ñígili Jesúsu adímureja, ligía jayábin sarágu gürígia, Júdas, le ában jádaangiñe dúusu disípulugu, jabá jabá. Aba layárafadun lun Jesúsu lun lachúuruni. ⁴⁸ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Júdas, ¿láu ában chúuti balúgurana, áu le Wügüri Garaüwarügüti?

⁴⁹ Játi lúmabaña Jesúsu, dan le jaríjinbalin cába lan asúsereda, ába jaríñagun lun.

—Wabúreme, ¿ageíndagua wamáña táu efeín?

⁵⁰ Ába lánchuguni ában jádaangiñe lánigu Jesúsu larígei lumúsun fádiri íñutimaati, le loúnwenren. ⁵¹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Ígira jumáña, buídurügaali.

Ábati lagúruruni Jesúsu larígei músu ligía, ába lareídagun.
⁵² Ába laríñagun joun jábutigu fádirigu, joun wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu, lúma joun jábutigu tisúdaarana témpulu, ja ñübinbaña anügei.

—¿Jiábin nuágu táu efeín lúma wéwe camá jamuga jíwerutina? ⁵³ Dan lé meja júma nan témpulurugu ságü wéyu, magúrugubeitün nuágu, wel, niján jidáani lun jadügüni jugúndan náu, óraali lun lagúmadijan le labúremebei lubúriga.

Laríñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ábati jarügüdüni Jesúsu, ába janügüni lúbiñoun fádiri le íñutimaabei, ábati lafálaruni Pédro dísegiñe. ⁵⁵ Ába jáfuragun wátu ñi lamídaangua baríeru, ába jañúurun geyégu láu, ába gíñe lañúurun Pédro jádan. ⁵⁶ Queíti taríjini ában músu ñun larügürügü wátu, ába teréderun aríaguei, ába taríñagun.

—Lúmañein buga gíñe Jesúsu gürígia le.

⁵⁷ Ába leyéedagun Pédro, laríñaga.

—Ibídiñeti wügüri ligía nun.

⁵⁸ Murúsun lueígiñe, ábaya laríjini ában, ába laríñagun.

—Jánigu gíñe amürü.

Ába laríñagun Pédro.

—Máma jánigu áu.

⁵⁹ Queí buri ában óra lárigiñe, ábaya laríñagun ában.

—Inárüni luágu lúmañajañein lan wügüri le ladüga Galiléana gíñe.

⁶⁰ Ábati laríñagun Pédro.

—Ibidiñeti nun ca lan uágu badímureja.

Lídan meme óra ligía, dan le nijángua lan Pédro adímureja, ába layúgurujan ában gáyu. ⁶¹ Ába ladígiragun Wabúreme Jesúsu aríja luágun Pédro, ába laríttagun Pédro luágu lé buga laríñagubei Jesúsu lun. “Lubáragiñe layúgurujan gáyu ugúñe, beyéedaguba náu ürüwa weíyaasu.” ⁶² Ábati láfuridun Pédro, ába layájun láu igárigu.

Jéjerajan láu Jesúsu

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Ja wügüriña ja oúnigirubalin Jesúsu, ába jéjerajan láu, bei jameí. ⁶⁴ Ába jagüraguni lágu, ába jagáyuajan ligíbuagun, aríñageina jagía.

—¡Bugúya le profétabei, aríñagabeígia ca lan agáyuajabei buágu!

⁶⁵ Ába buri jaríñagun sarágu ámu cátei anábei.

Jesúsu ligíbugiñe liñun-ágei lúrudu

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Dan le larúgadunbei, ába jóúndaragun wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu, jábutigu jafádirigun juríu, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ába janügüni Jesúsu ligíbugiñoún jadámurin le liñun-ágei lúrudu. Ába jaríñagun lun ñi.

⁶⁷ —Aríñagabeí woun, ¿amürüsan Crístubei le lúnbei lasálbaruniña gürígia?

Ába laríñagun joun.

—Ánjana aríñaga jun luágu ánja lan, mafíñebadün nun, ⁶⁸ ánjaün nálügüdagua, moúnabun jubádina, mígiragüdün jumánname. ⁶⁹ Naríñaga ában cátei jun. lúmagiñe guetó, nañúuruba, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lueígiñe loúnwenren Búngiu le Súnti Gabáfuti.

⁷⁰ Ábati jálügüdüni súngubei.

—¿Amürü lubeíti Liraübei Búngiu?

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánja, áu, quei jaríñaguni jugúya guánarügü.

⁷¹ Ábati jaríñagun.

—Mabúseerunjadiwa geféen jamá ámu woun, agáamba wamáali lídaangiñe guánarügü liyúma.

23

*Jesúsu ligíbugiñe Piláto**(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)*

¹ Ábati jásaarun sun líñun-ágei lúrudu, ába janügüni Jesúsu ligíbugiñoun Piláto, ² ába jagúmeserun íchiga lidúnrun, jaríñaga.

—Darí wamaali wügüri le achágaraguágüdaña gürígia, laráñajare luágu moun lan lun wafáyeijan seínsu lun urúei Rómána, aríñagati gíñe luágu ligía lan Crístubei le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia, aríñaga ligía luágu urúei lan ligía.

³ Ábati laráñagun Piláto lun.

—¿Amürüsan Jarúeitebei Juríu?

Laráñaga Jesúsu lun.

—Ánja, ítara líña quei baríñaguni.

⁴ Ábati laráñagun Piláto joun jábutigu fádirigu lúma joun jíbiri gürígia.

—Madáritina dúru luágu wügüri le.

⁵ Ábatima jaríñagun jére.

—Lachágaraguágüdüñanu sun gürígia Judéana láu ligáburu larúfudajan, lagúmesera Galiléagiñe, niján mémegua adúgei chülü ñájoun.

Jesúsu ligíbugiñe Heródes

⁶ Dan le lagáambunbalin Piláto cátei le, ába lálügüdajan ánjein Galiléana lubei wügüri ligía. ⁷ Dánti le jaríñagun lun luágu Galiléana lan, ába louñajani lun Heródes, le gumándan Galiléa, ladüga ñíñein Heródes Jerusalén lídan dan ligía.

⁸ Ába lagúndaaragun Heródes dan le laríjini Jesúsu, ladüga agáambañajaali lan luágu áni lüja labúseerun laríjini, agúrabatiti laríjin ladügün ában miláguru. ⁹ Ába lálügüdaguni luágu sarágu cátei, mouñabunti Jesúsu ni cáta. ¹⁰ Ñíñanu jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, magúmuti jíchugun lidúnrun.

¹¹ Ábati louuseruni Heródes jáu lisúdaaranigu quei ni cáta, éjeraja jagía láu. Ábati jadáüraguagüdüni táu anáanguni wéndegutu quei lanáangun urúei, ábaya louñajani Heródes lun Piláto. ¹² Wéyu ligía, ába gamádagua lan Heródes lúma Piláto, lubáragiñe líra, gáganiguañajatiña.

*Lasíadirúniwa Jesúsu lun louñwen**(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39–19.16)*

¹³ Ábati louñdaruniña Piláto jábutigu fádirigu jáma lúrudugu, jáma buri ámu gürígia, ¹⁴ ába laráñagun joun.

—Jugúya anügübalin wügüri le nun, jaríñaga luágu chagáguagüda lániña gürígia, álügüdagua náali jigíbugiñe,

áni aríja jumúti luágu madári nan ni murúsun dúru luágu lídaangiñe le jaríñagubei luágu. ¹⁵ Madáriti giñe Heródes lidúnrun, giríbugüdalá woun. Aríja jumáli luágu madügün lan ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe, ¹⁶ nabeíchagüdalí lubeíti, lárigiñeme, ábame nígiragüdüni.

¹⁷ Gagáburititi Piláto lúnja lígiragüdün ában adaürüti fédurugu, ¹⁸ ába jagúarajan súngubei lídan ában.

—¡Áfarabeí le! ¡Ígiragüdabeí Barabási!

¹⁹ Barabási ligía, ladaürüña lueígiñe ligía lan ában jádaangiñe ja iñúragubaña jóungua luágu gumádi, lúma lueígiñe láfarajan.

²⁰ Busénti yebe Piláto lígiragüdüni Jesúsu, ábaya ladímurejan joun, ²¹ ligíatima jagúaragun.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa! ¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²² Ába laríñagun Piláto joun luágu lürüwan weíyaasu.

—¿Cáti wuríbati ladügübei? Madáritina ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe. Nabeíchagüdalí, ábame nígiragüdüni.

²³ Ábatima jagúarajan lun ládarawagún luágu gurúwa, jéretiti jagúarajan jagía jáma jábutigu fádirigu, ába jabíjini le jabúseerubei. ²⁴ Ábagubeíti ladügüni Piláto le jabúseerubei,

²⁵ ábati lígiragüdüni wügüri le jabúseerubei, le adaürübei lueígiñe iñúraguni lúma áfarajani, ábati ledéregeruni Jesúsu joun lun jadügüni jagúndan láu.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Dan le jóudiña lan láu Jesúsu lun ládarawagún luágu gurúwa, ába járügüdün ában wügüri Cirénena gíriti Simón, liábiña áraabugiñe, ába janügagüdüni gurúwa lun, ába lídin láu lárigi lárigi Jesúsu.

²⁷ Sarágu jáña güriquia afálaruti jáma sarágu würíña jádan ayájuajeina, agúarajeina láu íruni luágu. ²⁸ Ába ladígiragun Jesúsu jawágun, ába laríñagun joun.

—Würíña Jerusalénna, mayájua jumá nuágu, jayájua juoúgua lúma jawágu jirájüñü, ²⁹ ladüga liábinba buri wéyu dánme le laríñawagún. “Fuleíseiwatiña ja siñábei jagáraüdüni jáma giñe ja marájüñüjañábaña, jáma ja mátagüdajanbaña.”

³⁰ Ábameiti jaríñagun güriquia lun wübü iñuti. “Áburujabá wawágun”, aríñaga jagíame lun wübü ünabuti. “Darúguabá wáu.” ³¹ Ladüga ánjein adügajabalin sun le láu tídibu wéwe le düdügili, ¿cábagi madügün jamá láu le mábeijali? (Ítara líña ladímurejan luouúgua, le madúnrunbei, lúma jawágu ja gadúnrunbaña.)

³² Barütiña giñe biáma gadúnruntiña lun jafarún úara lúma Jesúsu. ³³ Dan le jachülürünbei lídoun fulásu le gíribei Lufúlasun

Lábu Ichügü, ába jádaraguni Jesúsu luágu gurúwa jáma gíñe biáma wuríbatíña jagía, ában lueígiñe loúnwenren, ában lueígiñe lubáúna. ³⁴ Dánti le añája lan ádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, ába laríñagun.

—Núguchi, ferúduna báña ladüga ibídiñeti joun ca lan jadügübei.

Ába jájurerun súdaara ubúnuruni lun jaríjin cába lan un jádaangiñe terédera lanáangun Jesúsu. ³⁵ Níñanu gürígia aríagua, níñanu gíñe lúrudugu jéjerajaña láu, jaríñaga.

—Sálbati ámu, sálbagualá gíñeti lúngua, ánjein inárüni lubeí luágu ligía lan Crístubei le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia.

³⁶ Éjerajatiña gíñe súdaara láu, láu jayárafadun íchiga tagübüri diweín lun lun látunun, ³⁷ jaríñaga buri lun.

—Ánjein Jarúeite bubeí juríu, sálbaguabá búngua.

³⁸ Níñeinti ában abürüjóuni lougiñe lichügü, laríñajare ñi. “Niján Jarúeite Juríu.”

³⁹ Ába lanábuni ában jádaangiñe wuríbatíña ja dáwagubaña luágu gurúwa ñi Jesúsu, laríñaga.

—Ánjein bugúya lubeí Crístubei, sálbaguabá búngua, sálba bawame.

⁴⁰ Ába ladeínjan le ában lun louba, laríñaga lun.

—¿Manúfudetibusan lueí Búngiu, bugúya le lábugiñebei ában meme súfuri lúma? ⁴¹ Wagía, garíchatiwa lun wasúfurirun ladüga wafáyeijaña luágu wadüga, ánjeinti wügüri le, madügünti ni cáta wuríbatí.

⁴² Ábati laríñagun.

—Jesúsu, barítaguame nuágu dánme le lagúmeserun barúeijan.

⁴³ Laríñaga Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu númabadibu lan siélu, ugúñe méme.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Amídirugu, ába labúrigadun sun fulásu darí ladaúnrun ürüwa rábounwéyu. ⁴⁵ Ába labúrigadun wéyu, ába tajeíridagun tubélun témpulu tamídan túmagua. ⁴⁶ Ábati lagúaragun Jesúsu ítara.

—Núguchi, deréga numútu nuwáni bújaburugun.

Quei laríñagun ítara, ába loúnwen.

⁴⁷ Dan le laríjinbalin jábuti súdaara Rómana le asúseredubei, ába ladímurejan weírigu luágu Búngiu, laríñaga.

—Inárüni, madúnrunti buga wügüri le.

⁴⁸ Sun gürígia ja níbaña, ja aríjubalin le asúseredubei, ába jóudin nígiñe, áfarajeina jameí janíguagu, le jagárigu. ⁴⁹ Ánjaña

sun lumádagu Jesúsu jáma giñe würiña ja ñübinbaña úara lúma Galiléagiñe, ába jeréderun díse aríjei buri cátei le.

Labunún Jesúsu

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Ñiñein ában wügüri gíriti José, lídaangiñeti fulásu le gíribei Arimatéa, le jafúlasun juríu. Buíti ligáburi wügüri ligía, richáguati ligíbugiñe Búngiu, lídaañein líñun-ágei lúrudu le jáni juríu. ⁵¹ Agúrabañu líñein larúeijan Búngiu, magúndaanti lubeíti láu cátei le ladügübei líñun-ágei lúrudu láu Jesúsu. ⁵² Ábati lídin lúmoun Piláto, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma. ⁵³ Lárigiñe laráriragüdüni lueígiñe gurúwa, ába louburaguni táu ában gamísa, ába lácharuni lídoun ában umúajaü achigíti luágu ában dübü le ñí lubei úagili lan ni ában abunúti. ⁵⁴ Wáandaradi wéyu ligía, luwéyuri aráansejani lubá luwéyuri eméraaguni joun juríu, áni agúñeeli gumése.

⁵⁵ Ába jafálaruni würiña já meja ñübinbaña lúma Jesúsu Galiléagiñe José, aríja jameí umúajaü, aríja jameí buídu ída líña lan líchugún lúgubu Jesúsu lídoun umúajaü. ⁵⁶ Dan le jagiribudunbei jábiñoun, ába jaráanseruni ibíñei buri le íchugúbei jawágu jiláaña, ábati jeméraagun lídan wéyu le eméraaguagülei quei laríñaguni lilúrudun Moisés.

24

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Wéyu dimáasu, ába jagiribudun würiña luágun umúajaü, bináafingua, barüina jameí ibíñei le jaráanserubei jámagua. ² Dan le jachülürünbei, mámaali lídan lubára dübü le lidaü umúajaü. ³ Ába jebélurun lídoun umúajaü ligía, madári jamúti lúgubu Wabúreme Jesúsu ñi. ⁴ Súnti añája lan ñi arítagua jageí lánfuna, ligía jaríjin bián wügüriña rára jarúgabu táu anáanguni mirítu. ⁵ Queíti jélemuchun láu jagíbu ünabun, buin láu anúfudei, ába jaríñagun wügüriña jagía joun.

—¿Ca uágu jáluajei le wínwanbei jádan jiláaña? ⁶ Úati ya, saráli lídaangiñe ouweni. Jarítagua jumá luágu lé meja laríñagubei jun dan le Galiléañein lán meja, luágu le lúnbei lasúseredun lun, ligía le Wügüri Garaüwarügüti, ⁷ luágu ledéregerúaba lan jájaburugun gafígountiña, ábame jádaraguni luágu gurúwa, ábame lásaarun lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu.

⁸ Ábati jarítagun luágu dimúrei le laríñagubei Jesúsu. ⁹ Lárigiñeti jagiribudun umúajaürugúgiñe, ába jabájüdaguni sun cátei le asúseredubei joun únsu apóstolugu lúma joun jíbiri lánigu Jesúsu. ¹⁰ Ja anügübalin ugánu le joun apóstolugu, María Magdaléna, Juána, María to lúguchu Jacóbo, jáma ja jíbiri

würíña. ¹¹ Dan le jaríñagunbalin buri cátei le joun apóstolugu, ába janügüni quei lílülün áu, mafiñetiña joun.

¹² Ába láfuridun Pédro, ába lídin eíbaagueina luágun umúajaü, dan le laríjinbei lurágeirugun, gamísa rügüñoun ñi, úaali úgubu. Ába lídin lúbiñoun láu luweírín anígi láu cátei le laríjubei.

Luágu üma lun Emaúsun
(Mr 16.12-13)

¹³ Luágu méme wéyu ligía, jóudiña biáma jádaangiñe lánigu Jesúsu lídoun ában liraúraü fulásu gírítí Emaús, ürüwa óra eíbuguni Jerusaléngiñe, ¹⁴ adímurejeina jáña luágu sun cátei lé buri asúseredubei. ¹⁵ Súnti adímurejeina jamá, ába layárafadun Jesúsu joun, ába lagúmeserun eíbuga úara jáma. ¹⁶ Láu sun aríja jamáni, siñátí jasúbudiruni luágu Jesúsu lan. ¹⁷ Ábati laríñagun joun.

—¿Cásan le uágubei jadímureja, sun eíbugeina jumá?

¹⁸ Ába jaráramagun láu íruni jagíbuagu, ába loúnabun ában jádaangiñe, gírítí Cleofás, ába laríñagun.

—Sun gürígia subúdi jamúti le asúseredubei Jerusalén lídoun buri wéyu le. ¿Amürü rügüñein jádaangiñe ja ñíbaña ibídiñejabu lun?

¹⁹ Ábati laríñagun joun.

—¿Cági asúseredubei?

Jaríñaga lun.

—Luáguti Jesúsu le Nazarétna, ában meja proféta láu ubáfu luágu le ladügübei lúma luágu lerérun ligíbugiñe Búngiu lúma jagíbugiñe sun gürígia. ²⁰ Ábati jedéregeruni jábutigu wafádiriñegu jáma walúrudungu lun siádiwa lan lun ouweni lúma lun ládarawagún luágu gurúwa. ²¹ Rúwamutí yebe wafiñen luágu ligíaba lan eséfurei linásiñun Israél. Ürüwa wéyu guetó lueígiñe lasúseredun cátei le. ²² Láu sun líra, weírigüda jamáli jádaangiñe würíña ja wámabaña wanígi láu jóudin luágun umúajaü lubá buga larúgan, ²³ queítí madári jamáni lúgubu ñi, ába jayábin abájüdagua woun luágu aríja jamá ánjeligu ñi, aríñaga jamá joun luágu wínwan lan Jesúsu. ²⁴ Ába jóudin jádaangiñe wíbirigu aríjei umúajaü, ába jadáriruni ítara quei jaríñaguni würíña jagía, maríjin jamúti Jesúsu.

²⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¡Louguati gíñe gunfaráanda jumá, lúti gíñe lubá jafiñerun luágu lé meja jaríñagubei profétagu! ²⁶ ¿Ma funági lúnti meja lasúfuriruni Crístu sun cátei le lubáragiñe lerésibiruni luweírigin?

27 Ábati lagúmeserun afúnraanguágüdei sun le tariñagubei Lerérun Búngiu luágu joun, lagúmesera túmangiñe buri lilíburun Moisés túmoun sun jalíburun profétagu.

28 Dan le jachülürün lídoun fulásu le ñíjinbaña lubei, ába ladügün Jesúsu camá jamuga lasígiraali leíbugun. 29 Ába jéredun luágu lun leréderun jáma, jariñaga lun.

—Reídeibá wáma, ladüga ladáruđuña áni gúñemémeeli.

Ábati lebélorun Jesúsu lun leréderun jáma. 30 Dánti le ñurújali jáma luágu dábulu, ába lanügünun fein lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun, ába líchugunun joun. 31 Lídán óra ligía, ába léfegechun jágu, ába jasúbudiruni luágu Jesúsu lan, ába lagúmuchagun jagíbugiñe. 32 Ábati jariñagun jámagua.

—¿Ma sandítiwa tásüdün wanígi le wagúndan dan le adímurejeina lubei woun luágu üma, aríñagalei tíla Lerérun Búngiu woun?

33 Ábati magúrabajaanjaña lan, ába járügüdün üma lun jagíribudun ubúrugun Jerusalén le ñí lubei jadáriraña únsu apóstolugu oúndaragu jáma giñe jíbiri lánigu. 34 Ába jariñagun ja oúndaraguñubaña ñi joun.

—Inárüni luágu saráli lan Wabúreme Jesúsu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun, aríja láali Simón.

35 Ábati jabájüdaguni bián wügüríña jagía le asúseredubei joun luágu üma, lúma luágu jasúbudiruni luágu Jesúsu lan dan le lagúbachagúnbarun fein.

*Larúfudagun Jesúsu lúngua joun disípulugu
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)*

36 Ñígiña adímureja luágu buri cátei le, ligía lasálriragun Jesúsu jamídaangua, ába labúsurun joun, aríñageina.

—Ñurúguaü jun.

37 Ába tájüchürün janígi láu sarágu anúfudei, jarítangun luágu pántu lan jaríjubei. 38 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ca uágu tájüchüra janígi? ¿Ca uágu níjein lubei liloúguan afíñeni le tídan janígi? 39 Aríja jumei nújabu lúma nugúdi, áu méme le. Gurújumana, pántu, mágürügüti, mábu ligía, anáti áu.

40 Dan laríñaguni líra, ába larúfuduni lújabu lúma lugúdi joun. 41 Queíti mafíñen mémegiña lan ladüga ugúndani lúma luweírin anígi le jawágubei, ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Níjeinsan eígini júma ya?

42 Ába jíchugun murúsun úduraü süti lun lúma síruudu, 43 ába lanügüni, ába leígini jagíbugiñe sun jagía. 44 Lárigiñe, ába laríñagun joun.

—Le asúseredubei nun, ligía lé meja uágubei nariñaga jun dán meja le júmagidina, luágu lagúnfulirúaba lan sun le bürüwañubei nuágu tídan lilíburun Moisés, tídan jalíburun profétagu, lúma tídan líburu to gíríboun Sálmos.

⁴⁵ Ábati gunfaráandagüda lánun Lerérun Búngiu joun, ⁴⁶ ába lariñagun joun.

—Bürüwañu líña luágu lúnti lan loúnwen Crístu, ába lánme lásaarun lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun luágu lürüwan wéyu, ⁴⁷ lúnti lan gíñe lapúrichijoún lídan líri joun sun gürígia ubouágu lun jasáansiruni jouuserun lun ferúdunawa lan jafígoun, lagúmeseruña apúrichijani ligía ubúruguñe Jerusalén. ⁴⁸ Jugúya geféentün luágu buri cátei le. ⁴⁹ Nouñajabei Sífiri Sándu, le uágubei lariñaga Nóguchi Búngiu jun, ítara líña lubeíti, reidei jumá ya ubúругu Jerusalén daríme jerésibiruni ubáfu lúmagiñe Búngiu le siélubei.

Lamúdeirun Jesúsu siélun
(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Ábati lanügüniña Jesúsu bougudin lueí ubúругu chülü Betánia, ába liñúrui lújabu, ába ln ferúdunawa laabíniruniña. ⁵¹ Dánti labíniruniña, ába lamúdeirun jaweí, ába lanügüniwa siélun. ⁵² Lárigiñe jájuduragun lun, ába jagíribudun járigoún ubúругun Jerusalén, ¡ma jagúndan! ⁵³ Súnwandánti témpulurugúñanu lan íchiga uweíriguni lun Búngiu.

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI JUAN LUÁGU JESÚSU

Liábigüle Búngiu Irájü ubouágun queisi Wügüri Garaiwarügüti

¹ Dan le lagúmeserunbei sun cátei, níjeinjali meja Dimúrei (le ámu íri lun Búngiu Irájü), lúmañein Búngiu le Dimúreibe, áni Búngiu méme ligía. ² Lídan lubeíti lagúmeserunbei sun cátei, lúmañein Búngiu Úguchili Búngiu Irájü. ³ Lídaangiñe ladügei Búngiu sun cátei, úati ni cáta adügüti le máma ladüga. ⁴ Ligía íchugubei ibágari lun sun cátei, áni ligía arúgoungadagüdübei jáu gürígia. ⁵ Rúti larúgounga queisi lámpu lídan lubúriga, áni lásiñerubei lubúriga lámpu ligía éñegucha.

⁶ Níñein meja ában wügüri loúnajan Búngiu, gíriti Juan, le ñübinbei lun líchugun fe luágu Búngiu Irájü le lúnbei liábin ubouágun lun larúgoungadágüdün jáu gürígia. ⁷ Juan, lúnti líchugun fe luágu, lun gayáraabei lan jafiñerun sun gürígia luágu cátei le lúnbei lariñaguni dánme le liábin. ⁸ Máma Juan le lúnbei larúgoungadágüdün jáu gürígia, ában wügüri ligía le oúnajoúbei lun ladímurejaba lan luágu. ⁹ Búngiu Irájü, le queisigubeirügübei ában lámpu le tímatimaati lun larúgoungadágüdün jáu sun gürígia, lachülürüña meja ubouágun lídan dan ligía.

¹⁰ Nübinti ubouágun, áni láu sun lídaangiñe lan ladügei Búngiu ubou, manügün jamúti lirájüñü ubou quei Búngiu Irájü. ¹¹ Lageíroun yebe liábin, merésibirun jamúti lílana lageíra. ¹² Láu sun líra, añájein erésibiruti, ába jafiñerun luágu, ába líchugun ubáfu joun lun lirájüñübaña lan Búngiu. ¹³ Mítaraantiñatia quei jasáanigu agübürigu ja gürígiabaña, ja agüriajouñtia quei furúmierügü gürígia o láu lan lugúndan ában wügüri, lirájüñü Búngiu jagía.

¹⁴ Ligíratí meja le Dimúreibe, le méme Búngiu Irájübei, ñübinti lun ítara lúba lan quei furúmierügü gürígia, ába laganoúniwa wádan. Aríja wamúti luweírigun, uweíriguni le ladúnabei Liraü Búngiu le ábanrügüti, le buínbei láu areíni lúma inárüni. ¹⁵ Adímurejati Juan luágu, ába lariñagun.

—Niján léñaja uágubei nadímureja jun dan le naríñagunbei luágu le lan ubábei naráanseja üma, weírigutima lan sügü náu, ladüga níjeinjali lán meja lubáragiñebei nagüriajoun.

¹⁶ Sun wagía ibíjaadiwa sarágu abíniruni lídaangiñe luweírín lirísín. ¹⁷ Lúmagiñe Moisés lerésibirúa lílúrúdu Búngiu, ánjeinti ínsiñeni lúma inárüni, lídaangiñe Jesucrístu liábin. ¹⁸ Úagili ni

ában aríjiti Búngiu, Liraü le ábanrügübei le yaráfabei tun lanígi, ligía arúfudubalin woun ída líña lan Búngiu.

*Ladímurejan Juan le abásteragüdajabei luágu lufúleisein Jesu-
crístu*

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Ába jóunajan juríu ja Jerusalénna fádirigu jáma wügüríña jádaangiñe ladügawagun Levi álügüdei Juan cáteñein lan.

²⁰ Ába laríñagun joun furáangu.

—Máma áu Crístu.

²¹ Ábayati jálügüdüni.

—¿Cátabuti? ¿Proféta Elías amürü?

Laríñaga joun.

—Uá, máma áu.

Ábaya jaríñagun lun.

—¿Amürü proféta ligíra le lúnbei liábin?

Ába laríñagun joun.

—Máma gíñe áu.

²² Ábati jaríñagun lun.

—¿Cátabuti? Mósutia wanügüni boúnabagüle joun ja óunajabaliwa. ¿Cági gayáraabei baríñagun woun buoúgua?

²³ Ába loúnabuniña láu méme dimúrei lé meja laríñagubei proféta Isaías.

—Áu ában le agúarajabei lídan fulásu le mageírawati. “Aráanse jumóun janígi lubá liábin Wabúreme queísi ladárarúniwa úma surúti.”

²⁴ Ja ñüdünbaña adímureja lúma Juan, lánigu jadámurin fariséogu, ²⁵ ábati jaríñagun lun.

—Ánjeinti máma bubeí Crístu, ni Elías, ni proféta ligía, ¿cáti uágu babásteragüdaja?

²⁶ Ába laríñagun joun.

—Áu, láu dúna nabásteragüdaja, níjein ában ibídiñeti jun jagánagua, ²⁷ liábinba nárigiñe, wügüri ligía, madúnatina ni lun jamúga nafáragaduni tagürüga ligeídin.

²⁸ Sun cátei le, lídan fulásu le gíribei Betábara lasúsereda, luágu oúbaü le ñígiñe lubeí láfuara wéyu libíti dúna Jordán, le ñí lubei labásteragüdaja Juan.

Wügüri le loúnajabei Búngiu lun loúnwen luágu jafígoun gürígia

²⁹ Larúgan, ába laríjin Juan liábin Jesúsu ayárafadeina lun, ába laríñagun joun lánigu.

—Níjan le loúnajabei Búngiu lun loúnwen luágu jafígoun gürígia queísi meja lafarúniwa mudún lídan dan ligíra luágu jafígoun gürígia. ³⁰ Luáguñaja nadímureja dan le naríñagunbei. “Liábinba ában wügüri nárigiñe le weíriguti sügü náu, ladüga

níjeinjali lán meja lubáragiñe nagüriajoun.” ³¹ Ni áu, ibídiñetí meja wügüri ligía nun, abásteragüdjádina láu dúna lun jasúbudiruni Israelítagu.

³² Aríñagati gíñe Juan.

—Aríja numúti Sífiri Sándu camá ában únjun, larárirun siélugiñe, ába laráramagun lúblugu. ³³ Ibídiñetí yebe nun cátei lan wügüri ligía, aríñagarügaali meja le oúnajabalina abásteragüdjaja láu dúna, nun. “Dánme le baríjin larárirun Sífiri Sándu ábame laráramun lúblugu itaga wügüri, ligía wügüri ligía le abásteragüdjabei láu Sífiri Sándu.” ³⁴ Aríja náaliti, geféen áu luágu ligía lan Liraübei Búngiu.

Furúmiñetiña láni Jesúsu disípulugu

³⁵ Larúgan, ñíñeinya Juan jáma biáma jádaangiñe lánigu.

³⁶ Dan le laríjinbei Juan lásügürün Jesúsu, ába laríñagun.

—Niján wügüri le lanúadirubei Búngiu lun lagídaruni jafígoun gürígia.

³⁷ Ába jagáambuni biáma lánigu Juan laríñagun itara, ába jafálaruni Jesúsu. ³⁸ Ábati ladígiragun Jesúsu lárigoún, quei laríjin jafálaruni, ába laríñagun joun.

—¿Ca jabúseerubei núma?

Ába jaríñagun lun.

—Maésturu, ¿jalía bagánawa?

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Jigoúgu jaríjei.

Ába jóudin, ába jaríjini jalía lan lagánawa, ába jásügürüni líbiri wéyu ligía lúma, ladüga queíburijali lan gádürü rábounwéyu óra ligía.

⁴⁰ Andrés, le lamúlen Simón Pedro, ligía ában jádaangiñe biáma ja agáambubalin le laríñagubei Juan ába jafálaruni Jesúsu.

⁴¹ Lubáragiñe ámu cátei, ába lídin Andrés álugei Simón Pedro le líbugaña, ába laríñagun lun.

—Darí wamaali Mesías, le Crístu, le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígoun.

⁴² Ába lanügüni Andrés Simón le ñíjin lubei Jesúsu, ába laríaguni Jesúsu Simón ligíbuagun, ába laríñagun lun.

—Simón, amürü le liraü Jonás, guetó Céfasha bíri, míni lan íri le. Pedro, o dübü.

Lanúadiruniña Jesúsu Felípe lúma Natanaél lun lánime disípulugu

⁴³ Larúgan, ába larítagun Jesúsu lídin loúbawagun Galiléa, ába ladúnragun lúma Felípe, ába laríñagun lun.

—Falábana.

44 Felípe ligía, Betsáidana le ñí lubei gíñe lagánawa Andrés láu sun Pédro. 45 Ábati lídin Felípe áluajei Natanaél, ába laríñagun lun.

—Aríja wamáali wügüri le uágubei labürüja Moisés tídan líburu to lánina lilúrudun Búngiu, le gíñe uágubei jabürüja profétagu—Jesúsu le liraü José le Nazarétna.

46 Ába laríñagun Natanaél.

—¿Níjein funági Nazarétna buíti?

Ába laríñagun Felípe lun.

—Jigábu baríja.

47 Dan le laríjin Jesúsu layárafadun Natanaél, ába laríñagun.

—Nitén ában ladügawagun Israél le tímatimaati, úati yéguau lídan.

48 Ába laríñagun Natanaél lun.

—¿Ída liñági basúbudirunina?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Aríja numútibu lubáragiñe lagúarun Felípe bun, dan le tábugiñeñadibu lan tídibu ígo.

49 Ábati laríñagun Natanaél lun.

—Maésturu, amürü Liraübei Búngiu, amürü jarúeitebei Israelítagu.

50 Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Baññerunbei nun ladügarügü naríñagun bun luágu aríja nánibu tábugiñe tídibu ígo? Baríjubati cátei weínamutimáati lueí le.

51 Aríñagati gíñe Jesúsu.

—Nínárün jáu, luágu jaríjubei lan siélu junréñu, añájame lání Búngiu ánjeligu aweínja lúma arárija nougiñe, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

2

Ában maríei lídan fulásu le gíribei Caná, le lídaanbei Galiléa

1 Ürüwa wéyu lárigiñe, ñíñein ában maríei lídan ában fulásu gíríti Caná, le lídaanbei Galiléa. Ñíñounti lúguchu Jesúsu, 2 amísurajoúati gíñeti Jesúsu jáu sun lání disípulugu lídoun maríei ligía. 3 Ába tagúmuchun diweín, ába taríñagun lúguchu Jesúsu lun.

—Gumújatia diweín.

4 Ába laríñagun Jesúsu tun.

—¿Cági uágu baríñagei le nun, núguchu? Machülügili dan lun nídejan lídan cátei le.

5 Ába taríñagun joun ja éjeeragubaña.

—Adüga jumeí sun le laríñagunbei jun.

⁶ Ñiñoun sísi dináa láutu dübü tíbe to jayúsuruboun juríu lun jachíbagun joúngua según jagáburi. Ságü ában dináa tugúya, barütu wein o darándi gálun dúna. ⁷ Ába laríñagun Jesúsu joun éjeeragutiña.

—Buíngüda jumoún sun dináa to láu dúna.

Ába jabuínchagüdünnun buídu buídu. ⁸ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Dabú jumati murúsun tídaangiñe, ábame janügüni lun le aríjubei láu fédu.

Ába jadügüni itara. ⁹ Ábati louchuni le aríjubei láu fédu dúna ligía salígua lun diweínme, ibídiñoun lun jalíagiñeti lan, ja rügüñanu éjeeragubaña asúbudirei, ladüga jagía lan adáburubalin dúna. Ábati lagúarun le aríjubei láu fédu lun le amárieidubei, ¹⁰ ába laríñagun lun.

—Sun gürígia seríwi jamútu tubuídun-ágei diweín furúmiñe, dánti le guráaña amísurajoútiña gíbe, ligía jéjeeragun diweín to furúmieguarügü, ánjeinti amürü, ába bareídunun tubuídun-ágei diweín darí guetó baságaroun.

¹¹ Cátei le, le ladügübei Jesúsu lídan fulásu le gíribei Caná le lídaanbei Galiléa, ligía furúmiñetibei miláguru le áubei larúfudei luweírigan, ába jafiñerun láni disípulugu luágu.

¹² Lárigiñe cátei le, ába lídin lídoun fulásu le gíribei Capernaúm, úara túma lúguchu, lamúleno, jáma láni disípulugu, ába jeréderun átiri wéyu ñi.

Labúgaguniña Jesúsu alúgurajatiña témpulurugugiñe
(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Ábati lídin Jesúsu ubúru Jerusalén ladüga yaráfaali lan jafédu juríu le lánina páscua. ¹⁴ Ñi ladárraña ja alúgurajabaña bágasu, mudún, únjun, jáma buri ja ñúnbaña lídan jabára le ñi lubei jasáansija seínsu joun gürígia. Lídan tübürürü témpulu ladárraña sun gürígia ja. ¹⁵ Dan le laríjinbalin Jesúsu cátei le, ába ladügün ában labejagüle láu gúrudu, ába labúgaguniña sun jagía lídaangiñe tübürürü témpulu jáu sun jalügüniña mudún jáma bágasu. Chagálei jaseínsun ja asáansijabaña seínsu, garábagualeí jadábulan. ¹⁶ Ába laríñagun joun ja alúgurajabaña únjun.

—¡Sagájumei sun cátei le yágiñe! ¡Manüga jumoún lúban Nüguchi lun jalúguraagüleme!

¹⁷ Ábati jarítagan láni disípulugu luágu laríñawagún tídan líburu to Lerérun Búngiu. “Jángitina táu búban táu sun nanígi.”

¹⁸ Ábati jaríñagun juríu lun.

—¿Ca miláguru barúfudubei woun lun wasúbudiruni ánjein garícha bubei lun badügüni cátei le?

¹⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Güríngua jumoun témpulu to, naráramagüdayaboun lídan ürüwa wéyu.

²⁰ Ába jaríñagun juríu lun.

—Bián-wein-sísi irúmu janügün adügoun témpulu to, ¿lun biyáraaboun lan aráramagüda lídan ürüwa wéyu?

²¹ Lúgubu guánarü Jesúsu témpulu to uáguboun ladímureja joun. ²² Ligía dan lubeí le lásaarun lídaangiñe ouweni, ába jarítagun luágu dimúrei lé meja laríñagubei, ába jafíñerun luágu sun le tídaanbei líburu to Lerérun Búngiu lúma luágu dimúrei buri lé meja laríñagubei joun.

Subúsi le tídaanbei janígi gürígia lun Jesúsu

²³ Dan le Jerusalén lubeí Jesúsu lídan fédu le lánina páscua, sarágu jáña afíñerutiña luágu dan jaríjinbaalin miláguru buri le ladáagubei lun larúfuduni luágu ligía lan Crístubei. ²⁴ Ánjeinti Jesúsu, míchaagunti lúngua jájaburugun ladüga subúdi lánina cátañañanu lan. ²⁵ Mabúseerunti laríñawagúniwa lun ída jáña lan gürígia, ligía lúngua subúdi lumúti cátei lan tídaanbei janígi.

3

Jesúsu lúma Nicodémo

¹ Níñein ában wügüri lánina jadámurin fariséogu, ába jádaangiñe jábutigu juríu, gíríti Nicodémo. ² Ába lídin Nicodémo ayánuja lúma Jesúsu gúñoun, ába laríñagun lun.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu Búngiu lan oúnajabalibu arúfudaja woun, ladüga úati ni ában lun gayára lan larúfuduni lubáfu láu miláguru quei badügüni ánjein úa lubeí Búngiu lúma.

³ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu le lan magüriajounwayati, siñáti lebélorun lídoun larúeijan Búngiu.

⁴ Ába laríñagun Nicodémo lun.

—¿Ída lubági lagüriajounwaya ában wügüri weíriyaali? ¿Gayáraati funági lebélorunya turágeirugun lúguchu lúnya tagüriajani?

⁵ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu le lan magüriajóunti lídaangiñe dúna lánina abásteruni, lúma lídaangiñe Sífiri Sándu, siñáti lebélorun lídoun larúeijan Búngiu. ⁶ Le agüriajóubei jádaangiñe agübürigu ja gürígiabaña, ítara líña ligáburi queísi jagáburi gürígia, le agüriajóubei lídaangiñe Sífiri Sándu, ítara líña ligáburi queísi ligáburi Sífiri Sándu. ⁷ Maweíridalá banígi luágu naríñagun bun luágu lúnti lánya jagüriajóuniwa sun gürígia. ⁸ Ítara quei láfurun garábali le nígiñe lumúti labúseera, agáambabei lamúri, ibídiñeti

bun jaláagiñe lan líabin ni jalíñoun lan lídin, ítara jáña giñe sun ja agüriajoubaña lídaangiñe Sífiri Sándu.

⁹ Ábayati laríñagun Nicodémo lun.

—¿Ída lubásan cátei le?

¹⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ába ouñwenbun maésturu Israélna amürü, ¿ibídiñeti cátei le bun? ¹¹ Ninárün báu luágu le lan wasúbudirubei, ligía lan wadímurejabei, geféen wagía luágu le aríja wamáalibei, jugúya fariséogu, mafiñetün luágu le waríñagubei jun. ¹² Ánjein mafiñen jubei nun dan le nadímurejan jun luágu buri cátei le lánina ubouú, ¿ída lubági jafiñera luágu le lánina siélu?

¹³ ‘Úagili ni ában amúdeiruti siélun, lárigiñe ába larárirun ñígiñe lun gayára lan geféen lan luágu nueídügüya, áu le Wügüri Garaúwarügüti, le gábanbei siélu. ¹⁴ Ítara queí meja liñúrurun Moisés tiyáwa jéwe luágu wéwe lídan fulásu mageírawati lun jasálbaruba lan sun ja aríjitiña tuágun, ítara liñá giñe niñurúaba lan luágu gurúwa ¹⁵ lun sun lan le afíñeruti nuágu, mídin lámuga máfiougati, siélun lámuga lídin abágarida ában ibágari le magúmuchaditi.

Lísiñejabu Búngiu joun gürígia

¹⁶ ‘Weíruti jínsiñe gürígia ja ubouágubaña lun Búngiu dari lun loúnajanina, áu le Liraü le ábanrügüti, lun nouñwen luágu jafígoun, lun sun lan ja afíñerutiña nuágu, mídin jamámuga máfiougati, siélun lámuga jouúdin, abágarida ában ibágari le magúmuchaditi. ¹⁷ Mouñajan lumútina Búngiu áu le Liraü ubouágoun lun níchugun jadúnrun gürígia, loúnajanina lun jasálbarun ja ubouágubaña nuágu.

¹⁸ ‘Le afíñeti nuágu, áu le Liraü Búngiu, barü lumuti Búngiu queísi madúnrunuti, ánjein le mafiñeti, gadúnrunjali ligíbugiñe Búngiu ladüga mafiñen lan nuágu, áu le Liraü Búngiu le ábanrügüti. ¹⁹ Ja mafiñebaña, gadúnrunjaña ligíbugiñe Búngiu ladüga dán buga le niábinbei ubouágoun lun narúgoungagüdün láu, gúndaatimaatiña lílana ubouú láu lubúriga sügü láu larúgounga, ladüga cátei lan wuríbati jadágubei. ²⁰ Sun ja adügübaña cátei wuríbati, iyéreeguti larúgounga joun, ába jadísedun lueí larúgounga ligía, lueí lasúbudirúniwa cátei wuríbati le jadügübei. ²¹ Ja adügübalin lugúndan Búngiu, jínsiñeti joun lun lídan jamá larúgounga lun larijiniwa luágu jarúma lan le jadügübei, láu lubáfu Búngiu.

Ladímurejaanya Juan luágu Jesúsu

²² Lárigiñe sun cátei le, ába lídin Jesúsu jáu láni disípulugu Judéoun, ába leréderun átiri dan ñi, abásteragüdaja. ²³ Níñein giñe Juan abásteragüdaja lídan fulásu le giríbei Enón, yaráfa

lun Sálím, ladüga ñíñein lan sarágu dúna, ába buríti jayábingua gürígia, ába jabásterun. ²⁴ Lubáragiñe ladaürün Juan lasúsereda sun cátei le.

²⁵ Ábati jagúmeserun jádaangiñe lánigu Juan asígeneja jáma juríu luágu igáburi le lánina arúmaduni. ²⁶ Ábati jóudin aríñaga lun Juan.

—Aríjabásan maésturu, wügüri lé buga búmabei luágu óubaü le ñígiñe lubeí láfurida wéyu libíti dúna Jordán, le ligíra lé meja uágubei badímureja woun, guetó labásteragüdajaña gürígia áni jafálaruñeíti sun gürígia.

²⁷ Ába laríñagun Juan joun.

—Siñáti níjein lan ni cáta lúma ni ában gürígia ánjein máma lubeí líchugun Búngiu lun. ²⁸ Agáamba jumúti lubeígia naríñagun jun furáangu luágu máma lan áu Crístubei, luágu áu lan ában le oúnajóubei lubá. ²⁹ Lídán ában maríei, adári ligía táubei ladári. Léti lumáda adári, le ñíbei agáambeí, oúnwenbun lugúndan láu lagáambuni ladímurejan. Ítara níña gíñeti, oúnwenbun nugúndan luágu Jesúsu, ³⁰ ligía lúnti laweírigudúntima, áu lun núnabuduntima.

Le ñübinbei siélugiñe

³¹ Jesúsu, le ñübinbei siélugiñe, jóugiñeñein sun gürígia. Áu, múaruguna áu, áni lérügüñein lánina ubouú gunfaráanda nan. Ánjein le ñübinbei siélugiñe, jóugiñeñein sun gürígia, ³² luágu gíñe le aríja láalibei lúma le agáamba láalibei ladímureja, míbetiña afíñerutiña luágu le laríñagubei. ³³ Ánjeinti le afíñeruti, lachóúrurubei luágu inárüni lan le laríñagubei Búngiu, láu lafíñerun. ³⁴ Le loúnajabei Búngiu, lerérun Búngiu ladímurejabei, ladüga mébejati líchuguni Búngiu láni Espíritu lun. ³⁵ Jínsiñeti Liraü Búngiu lun, rúlaali gíñe sun cátei lújaburugun. ³⁶ Le afíñebeí luágu Liraü Búngiu, gabágariti le magúmuchaditi, ánjeinti le májabei lafíñerun luágu Liraü Búngiu, mabágaribei líbe ibágari ligía áni mebélurunbei siélun, láburujarügüba ligáñi Búngiu luágu.

4

Jesúsu túma würi to Samariána

¹ Aba jagáambun fariséogu luágu gíbetima jamá lánigu Jesúsu sügü jáu lánigu Juan, áni gíbetima gürígia ñübintiña lun, lun jabásterun, ² láu sun máma lan Jesúsu abásteragüdajabaliña, lánigu abásteragüdajabaña. ³ Dan le lasúbudirunbalin Jesúsu cátei le, ába láfuridun Judéagiñe lun lagíribudun Galiléoun.

⁴ Lídán weíyaasu ligía lásügürübatí loúbawagugiñe Samária.

⁵ Ítara liñáti lachülürün lídoun ában fulásu lídan Samária gíriti

Sícar, yaráfa lun múa lé meja lígirubei Jacób lun José le liraü, le ában jádaangiñe binádu wagübürigu. ⁶ Níñein wélu le únbei jagúara luwélun Jacób, queíti buchá lan luágu Jesúsu eíbuga, ába lañúurun láru wélu ligía. Queí buri amídirugu óra ligía. ⁷ Tiábijati ában würi Samariána adábura dúna lídaangiñe wélu le, ába laríñagun Jesúsu tun.

—Rúba dúna nun.

⁸ Añángüratí buga láni disípulugu agáñija eígini ubúru.

⁹ Ábati taríñagun würi Samariána to lun Jesúsu.

—¿Ída liñági bamúriajanbei dúna núma, lárigiñe juríu ban, nugúya Samariána?

(Mínsiñeguatiñati juríu jóungua jáma Samariána.) ¹⁰ Aba laríñagun Jesúsu tun.

—Lun jamúga subúdi báni edéweejani le líchugubei Búngiu, subúdibeí jamúga cátei lan le amúriajabei dúna búma, bamúriajaña jamúga núma, ába jamúga níchugun ában luwúyeri dúna le gayáraati líchugun ibágari bun, bun.

¹¹ Ába taríñagun lun.

—Úagubeíti cába lan áu badábura dúna áni julíiti wélu le, ¿ída lubáti bíchuguni luwúyeri dúna ligía nun? ¹² Jacób, lé meja binádu wadügawagun, ígirubalin wélu le woun, guráti meja dúna lídaangiñe jáu sun lirájüñü jáma lilügüniña. ¿Weírigutibu funági sügü láu Jacób?

¹³ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Sun ja átubaña lídaangiñe dúna le, jamágürabudayaba, ¹⁴ ánjein le átuti lídaangiñe dúna le níchugubei, mamágürabudundügüyaali, ladüga dúna le lúnbei níchuguni lun, géseseenbei lídan lun líchugun ibágari magúmuchaditi lun.

¹⁵ Ábati taríñagun lun.

—Rúbei dúna ligía nun, masándirundügüyaadina lámuga mágürabu, miábin nugúyame ya wélurugu adábura dúna.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Beíba ougei búmari le úmabei bamárieida, ábame biábin.

¹⁷ Ába taríñagun lun.

—Mámaritina le maríeitina lúma.

Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Binárün láu baríñagun luágu mámari ban le maríeiti búma, ¹⁸ ladüga seíngüjáña wügüriña úmatiña bagánawa, áni mamárieiduntibu lúma wügüri le úmabei bagánawa guetó. Aríñagaadibu inárüni.

¹⁹ Dan tagáambubalin würi to cátei le, ába taríñagun lun.

—Afiñetina luágu proféta ban. ²⁰ Binádu wagübürigu ja Samariána, judúguatiña meja lun Búngiu ya luágu wübü lígita,

ánjein jugúya juríu, aríñagatün luágu Jerusalén lan fulásu le lúnbei ñi lan wájuduragua lun Búngiu.

²¹ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Afiñebá nun luágu nítebei lan dan lun jájuduragun lun Búngiu mídinga jugúya luágun wübü lígita, ni jídin Jerusalén.

²² Jugúya Samariána, ibídiñeti jun ca lan un jájuduragua, ánjein wagía, subúdi wamúti ca lan un wájuduragua ladüga lídaangiñe warásan wagía juríu liábin asálbaruni. ²³ Lachúlürüba óra, áni niján óra ligía, lun mebéresenwa lan jalía lan jájuduragua gürígia lun Búngiu. Le lúnbei lebéreserunwa láu, ída líña lan ligáburi jájuduragun lun. lúnti jadügüni táu sun janígi lídan ában luwúyeri le áuti lagúndaara Búngiu, según lerérun. Niján luwúyeri ájuduraguni le láluajabei Búngiu jámagiñe gürígia.

²⁴ Espíritu Búngiu, ja ájuduragubaña lun, lúnti jadügüni láu sun janárün, mebéresenga láu cátei le arijúati.

²⁵ Ába taríñagun lun.

—Subúditi nun luágu liábinba lan Mesías le gíribei Crístu, dánmeti liábin, lafúnraanguagüdübei sun cátei woun.

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Áu Mesías ligía.

²⁷ Ligíati jachúlürün láni disípulugu, ába laweíridun janígi láu jadáriruni Jesúsu adímureja túma ában würi, úati ni ában ganígiti lun lálügüdañan ca lan tabúseerubei o ca lan uágu layánuja túma.

²⁸ Ábati tígirunun würi tugúya tidína, ába tídin ubúruugu oúgaña gürígia, ába taríñagun joun.

²⁹ —Jigoúgu jaríja ában eyéri aríñaguti sun cátei le adüga náalíbei nun. ¿Mámadügü funásan ligía Crístubei?

³⁰ Ábati jóúdingua ubúrugugiñe lun le ñíjin lubei Jesúsu.

³¹ Añájati buga disípulugu ayúmuragua lun Jesúsu lun leígin.

³² Laríñaga joun.

—Níjein cátei lun neígini le ibídiñeti jun.

³³ Ábati jagúmeserun disípulugu álügüdagua jámagua, ába jaríñagun.

—¿Máfuna barújaña eígini lun?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nadügüni lugúndan le oúnajabalina, agúmuchei luwádigimari, ligía neíginbei. ³⁵ Jugúya aríñagatün. “Níjeingua gádürü játi lubá alúbajani.” Ánjein áu, nariñajare jun. Aríja jumei nádü, dánjali lun lalúbajoún. ³⁶ Le ñadágimeinbei alúbaja, ibíja lumúti lafáyeiruaña, áni cáteiti le lalúbajabei, gürígia, lun jabíjini íbágari le magúmuchaditi siélu, lun lagúndaarun le ábunagubei úara lúma le alúbajabei. ³⁷ Quei le lubeíbei laríñawagún. “Ámu le ábunagubei, ámu le alúbajabei.” ³⁸ Oúnaja

náadün alúbaja le ñí lubei mábunagun jumá, ámu ábunagubaña, jugúya alúbaja.

³⁹ Sarágu jáña lílana fulásu ligía le lání Samária afiñerutiña luágu Jesúsu láu tariñagun würi tugúya joun luágu aríñaga lání sun le adüga táalibeitun. ⁴⁰ Dánti le jachülürünbei Samariána le ñí lubei Jesúsu, ába jayúmuragun lun lun leréderun jáma. Ába leréderun bián wéyu ñi, ⁴¹ ábaya jafiñerun sarágu gürígia dan le jagáambunbalin le laríñagubei. ⁴² Ábati jariñagun tun würi tugúya.

—Mámarügaali luágu le baríñagubei woun wafiñera, ladüga agáamba wamáali giñe lúmagiñe, áni subúdi wamúti luágu ligía lan Crístubei le lasálbaja ubóu.

Lareidaguagüdüni Jesúsu liraü ában ñadágimeinti lúma urúei

⁴³ Bián wéyu lárigiñe, ába láfuridun Jesúsu Samáriagiñe, ába lasígiruni luweiyasun loúbawagun Galiléa, ⁴⁴ mídinti lageíra quei laríñaguni Jesúsu guánarü luágu madügüniwa lan gásu láu ában proféta lídan guánarü lageíra. ⁴⁵ Dan lachülürünbei Galiléa, resíbi jamúti lílana fulásu buídu, ladüga ñüdün jamá giñe lídan fédu le lánina páscua Jerusalén áni aríja jamúti sun le ladügübei lídan fédu ligía.

⁴⁶ Ábayati lagíribudun Jesúsu lídoun fulásu le Caná le lídaanbei Galiléa, le ñí lubei lasálriraguagüda dúna lun diweínme. Ñíñeinti ában wügüri weíriguti, ñadágimeinti lúma urúei, níjein ában liraü sánditi lídan fulásu le gíribei Capernaúm. ⁴⁷ Dan lagáambunbei wügüri ligía luágu ñübinjali lan Jesúsu Judéagiñe lun Galiléoun, ába lídin aríjei, ába layúmuragun lun lun lídin lúbiñe lun lareidaguagüdüni liraü, ladüga madíseeli lan lun loúnwen. ⁴⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Jugúya, ánjaün maríjin miláguru, mafíñetün.

⁴⁹ Laríñaga wügüri ligía lun.

—Queímoun furése lubáragiñe loúnwen niraü.

⁵⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Giríhubá búbiñoun, areídagua biraü.

Ába lafiñerun wügüri ligía luágu le laríñagubei Jesúsu lun, ába lídin. ⁵¹ Dan layárafadun tun lúban, ába jayábin lumúsuniña lubároun, ába jariñagun lun.

—Magádieeli biraü.

⁵² Ába lálügüdüniña ca lan óra lagúmesera liraü areídagua, ába jariñagun lun.

—Gúñaarü ladaünrún ában rábounwéyu lagídara abíruaü lueí.

⁵³ Ába larítagni luágu ligía lan óra laríñagun Jesúsu lun luágu areídaguaali lan liraü, ába lafiñerun luágu Jesúsu jáu sun lufámilian.

⁵⁴ Ligía libíaman miláguru le ladügübei Jesúsu dan le lagríbudunbei Judéagiñe lun Galiléoun.

5

Lareídaguagüdüni Jesúsu wügüri adádagaraali le Betésdana

¹ Lárigiñe cátei le, jadügüña juríu ában fédu, ába lagríbudun Jesúsu Jerusaléoun luágu fédu ligía. ² Ñi Jerusalén, yaráfa lun béna le gíribei Jabéneri Mudún, níjein ában dúna, Betésda líribei lídan jerérun juríu, seíngüñein lubéneri. ³ Sarágu jáña sánditiña roun ñi múarugu, ñiñanu maríjintiña, meíbuguntiña, jáma derégüdaña, jagúrabajañein lánjingichagun dúna. ⁴ Ladüga níjeinja dan, liábin ában ánjeli siéluigiñe, ába lánjingichaguni dúna ligía, léti furúmiñeti sánditi le adáburuti lídoun dúna ligía lárigi lánjingichagun, ába lareídagun furúmieguarügü sándi le luágubei. ⁵ Ñiñeinti ában wügüri, darándi-wídü írúmu láu láu sándi, ⁶ dan laríjinbalin Jesúsu wügüri ligía roun, subúdileí átiri lan dan láu ítara, ába laríñagun lun.

—¿Buséntibu bareídagun?

⁷ Ába loúnabun le sándibei.

—Úati cába lan anügana lídoun dúna dan le lánjingichagun. Ságü nálugun nadáburun, dabújali ámu nubáragiñe.

⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Sarába, budáboun bubárari, beíba.

⁹ Lídan óra ligía, ába lareídagun, ába labúdunun lubárari, ába lagúmeserun eíbuga. Queíti lidáani lubeí eméraaguni wéyu ligía, ¹⁰ ába jaríñagun juríu lun le areídagubei.

—Wéyu le eméraaguagülei ugúñe, moún lumuti banügünun bubárari buóguá.

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Le areídaguagüdübalina aríñagubei nun. “Budáboun bubárari, beíba.”

¹² Ába jaríñagun lun.

—¿Cáteigi le aríñagubei bun. “Budáboun bubárari, beíba”?

¹³ Ibídiñetiti lun ca lan areídaguagüdübalin, ladüga gíbetiña gürígia ñi áni ñüdünja bugáti Jesúsu. ¹⁴ Lárigiñe, ába ladúnragun Jesúsu lúma, témpulurugu, ába laríñagun lun.

—Guetó, quei areídaguaadibu lubeí, mafígounjadügüyabá lueí ladágarun ámu cátei janárimetimaati buágu.

¹⁵ Ábati lídin, ába lawísaruniña juríu luágu Jesúsu lan areídaguagüdübalin. ¹⁶ Ligía lébubei jeíbaajani juríu Jesúsu lun jáfaruni jilágubei ladüga buri ladáaguni cátei líbe le lídan wéyu le eméraaguagülei. ¹⁷ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ñadágimeinti Núguchi chülü lúmoun dan le, áu ñadágimeintina gíñe.

18 Ligíatimaati jabúseerunbei juríu jáfaruni jilágubei, mámarügü ladüga lálalachaguni lúrudu le lánina wéyu le eméraaguagülei, ladüga giñe líchaagun lúngua quei Búngiu láu laríñagun luágu Lúguchi lan.

Lugúmadin Liraü Búngiu

19 Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu, luágu siñá lan nadügün, áu le Liraü Búngiu, ni cáta láu náni núngua, le rügüñein naríjubei ladügün Núguchi, nadüga. Sun le ladügübei Búngiu Úguchili, adüga numúti giñe, áu le Búngiu Irájü, 20 ladüga jínsiñetina lun Búngiu, arúfuda lumúti sun le ladügübei nun, áni larúfuduba cátei weínamutimaati nun, le lúnti laweíridun janígi láu. 21 Ítara quei lásaaragüdüniña Búngiu Úguchili jiláaña lídaangiñe ouweni ába líchugun ibágari joun, ítara líña giñe níchugun, áu le Búngiu Irájü, ibágari joun ja nabúseerun. 22 Magúseragüdünti Búngiu ni ában, rúrügü lumúti sun ubáfu nun, áu le Liraü, lun nadügüni, 23 lun sun lan gürígia íchigei ában méme inébesei le jíchugubei lun Búngiu Úguchili nun. Le míchuti inébesei nun, áu le Búngiu Irájü, míchuti giñe inébesei lun Búngiu Úguchili le oúnajabalina.

24 ‘Nínárün jáu, luágu le lan eténiruti lun le naríñagubei lun, afíñe ligía luágu le oúnajabalina, gabágariti le magúmuchaditi, masíadirúnwabei giñe, sügüjali lídaangiñe féridi lídoun ibágari le magúmuchaditi. 25 Nínárün jáu luágu nítebei lan dan, áni niján dan ligía, dánme le jagáambuni jiláaña numálali, ja ñüdünbaña láu le nubeíbei, gabágaribaña. 26 Ladüga gabáfuti Búngiu Úguchili lun líchugun ibágari, rújali giñe ubáfu nun, áu le Búngiu Irájü, lun níchugun ibágari, 27 rújali giñe ubáfu nun lun nagúseragüdüniña gürígia ladüga Wügüri Garaüwarügüti áu. 28 Maweíridalá janígi luágu le, ladüga lachülürüba dan lun jagáambuni sun jiláguaaña numálali, 29 ábame jáfuridunga lídaangiñe jamúaja. Já meja arúfudubalin luágu nánigu jamá láu jadügüni buíti ubouágu, jásaaruba lun jaganouún lúma Búngiu lun sun dan, ánjañati ja arúfudubalin luágu lánigu jamá Máfia láu jadügüni wuríbani, jásaaruba lun jasiadirúniwa lun máfiougati lun sun dan.

Larúfuduni Jesúsu lagúmadijan

30 ‘Siñáti nadügün ni cáta láu náni núngua. Quei laríñawagüniwa nun, ítara líña nagúseragüdü, áni buíti ligáburi nagúseragüdü ladüga mouchun nan lun nadügüni le nabúseerubei, lueídügüya le labúseerubei Núguchi le oúnajabalina. 31 Ánjein áuba lubeí geféen nuougua, mounti le naríñagubei. 32 Níjein ámu le geféenbei luágu náni fuleísei, áni subúditi nun luágu le lan laríñagubei nuágu, gebégiti. 33 Jugúya

oúnajatün álügüdei Juan nuágu, áni le loúnabagülebei jun, inárüni. ³⁴ Áu magúrabuntina ladímurejan ni ában wügüri luágu nufúleisein, narítaguagüda rügüñaadün luágu le laríñagubei Juan nuágu lun gayáraabei lan jafíñerun nuágu lun jasálbaruba lan. ³⁵ Ítara liñá meja Juan quei ában lámpu le durúnguati, ru ligía larúgounga, áni jugúya aráanseñu jíña méjati lun jerésibiruni larúgounga ligía luágu murúsun dan. ³⁶ Níjein ában cátei luágu nufúleisein buítimaati sügü láu le laríñagubei Juan. Lé buri cátei le nadügübei, le méme buri uágubei laríñaga Nóguchi nun lun nadügüni, arúfuda lumúti luágu Nóguchi lan oúnajabalina le tímatimaati. ³⁷ Nóguchi le oúnajabalina, arúfuda láali luágu áu lan Liraü le oúnajoubei lun nasálbaruniña gürígia ubouágu, láu sun magáambun jumágili lan lumálali Búngiu, maríjin jumeí. ³⁸ Mebélugili lerérun jídon, ladüga mafíñetün nuágu, áu le loúnajabei. ³⁹ Atúriaja jumútu Lerérun Búngiu láu sarágu goúnigi, ladüga agúraba jumá jadáriruni ibágari le magúmchaditi tidan, láu sun líra, líburu tugúya adímurejaboun nuágu, ⁴⁰ áni májatün jiábin númoun lun jibíjini ibágari ligía.

⁴¹ ‘Máluajantina lun janügünina gürígia weírigo. ⁴² Gáma lúmoun, subúdi numútün, áni subúdi numúti luágu mísiñen lan Búngiu jun. ⁴³ Áu, lueígiñe loúbadina Nóguchi niábin, áni jugúya, merésibirun jumútina, ánjein ñübin ámu láu láni lúngua, ligíaba jerésibira. ⁴⁴ ¿Ída lubásan jafíñerun nuágu, resíbitünga uweírigo júmagiñegua, máluajan jumúti uweírigo le lúmagiñeti Búngiu le ábanrügüti? ⁴⁵ Marítagua jumátia luágu níchuguba lan jidúnrun ligíbugiñe Nóguchi, Moisés guánarügüba íchiga jidúnrun, le guánarügü uágubei jíchigei jeménigin. ⁴⁶ Ladüga, lun jamúga afíñe jumá luágu le laríñagubei Moisés, jafíñeruña jamúga giñe nun, ladüga abürüjati Moisés nibügürü. ⁴⁷ Ánjein mafíñen jubei luágu le labürüjabei, ¿ída lubáti jafíñerun luágu le naríñagubei jun?

6

Leíqagüdün Jesúsu seíngü mílu wügüriña
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Lárigiñe, ába lídin Jesúsu loubáfurugun dúna le Galiléa, le méme giñe dúna le gíribei Tibérias. ² Sarágu jáña gürígia afálarei ladüga jarijini buri miláguru le ladáagubei, láu lareídaguagüdüniña sánditiña. ³ Ábati laweínrun Jesúsu luágun ában wübü, ába lañúurun ñi jáma láni disípulugu. ⁴ Yaráfaaliti páscua, le jafédun juríu. ⁵ Dan laríjinbei Jesúsu luágu sarágu jáña lan gürígia afálaruti, ába laríñagun lun Felípe.

—¿Jalíabasan wagáñija eíginí joun sun gürígia ja?

⁶ Laríñagunbalin líra lúnrügü lagáambun cába lan laríñaga Felípe, Jesúsu, subúdi láali cába lan ladüga. ⁷ Ábati laríñagun Felípe lun.

—Ni bián-san fiádürü fein louguaboun lun tafánreinjoúniwa murúsun murúsun jádan sun gürígia ja.

⁸ Ábati laríñagun Andrés, ában giñe jádaangiñe disípulugu, le lamúlen Simón Pedro, lun.

⁹ —Niján ában irájü ya, nújein seíngü fein lúma, jáma bián úduraü, louguabei líra joun sarágu gürígia.

¹⁰ Ábati laríñagun Jesúsu.

—Aríñaga jumá joun súngubei lun jañúurun.

Ñíñanuti jawára seíngü mílu wügüríña bougudin jawei würiña jáma irájüñü. Queíti ñíñein lan sarágu sagádi lídan fulásu ligía, ába jañúurun. ¹¹ Ábati lanügünun Jesúsu fein lújaburugu, lárigiñe líchugun eteíngiruni lun Búngiu, ába líchugunun joun láni disípulugu, ába jafánreinjanun disípulugu jádan sun ja ññbaña. Ligía méme ladüga jáu úduraü, ruínaleí sun le jabúseerubei joun. ¹² Dan le quimúleña, ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Abúdaja jumeí sun le ígiragubei, mabúlegu lámuga ni cáta.

¹³ Ába jabúdajani, ába jabuínchagüdün dúusu faníñe láu tífe fein le ígiragubei tídaangiñe seíngü fein. ¹⁴ Dánti le jaríjinbalin gürígia miláguru le, le ladügübei Jesúsu, ába jaríñagun.

—Inárüni luágu niján lan proféta lé meja lúnbei liábin ubouágun.

¹⁵ Queíti lasúbudiruni Jesúsu luágu busén jamá janügüni láu érei lun jadügüni urúeime, ába lídin lábugua luágun wübü.

Leíbugun Jesúsu ligíbuagu dúna

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Dan le lagúñedunbei, ába jarágachun láni Jesúsu disípulugu lárün dúna, ¹⁷ ába jádinagun tídoun ában ugúnein, ába jagúmeserun ánjiñuragua lun jachülürün Capernaúm. Búrigaaliti, machülüti Jesúsu jámoun. ¹⁸ Ába lagúmeserun garábali áfuragua jére, ába lérougadun. ¹⁹ Dan le awáanseña luára seíngü o sísi quilómetros, ligía jaríjin liábin Jesúsu tuágun ugúnein, eíbugeina ligíbuagu dúna, ába janúfudedagun. ²⁰ Ába laríñagun joun.

—Manúfueda jumá, áu le.

²¹ Ábati jerésibiruni láu ugúndani tídan ugúnein, ába jachülürün lídoun fulásu le ñíjin lubei jóudin lídan murúsun óra.

Jáluajani gürígia Jesúsu

²² Larúgan, ába jaríjin gürígia ja eréderubaña loubáfurugu luágu ñüdünja jamá buga disípulugu tídan ugúnein to ñíboun áni tugúya rügüñoun ñi, áni mídin lan Jesúsu jáma. ²³ Súnti dan ligía, ába tiábingua ugúnein ubúrugugiñe Tibérias lun lídoun ában fulásu yaráfa lun le ñí lubei jeígoun fein lárigi leteíngirun Jesúsu tuágu. ²⁴ Dánti jaríjini gürígia luágu úa lan Jesúsu ñi, ni láni disípulugu, ába jádinagun tídoun ugúnein buri tugúya, ába jóudin Capernaúm áluajei.

Jesúsu, fein to lánina ibágari

²⁵ Dan le jachülürünbei loubáfurugu dúna, ába jadáriruni Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—Maésturu, ¿ída búgasan biábin?

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu ladüga lan jeígin darí lun jaquímuledun jáluajana, máma ladüga gunfaráanda jumáni laníchigu buri miláguru. ²⁷ Madíjerida jumá luágu eígini le gagúmuchaditi le lúntibei júgubu, áluaja jumeí eígini tun juwáni, le íchugubei ibágari magúmuchaditi. Ligía eígini le lúnbei níchuguni jun, áu Wügüri Garaüwarügüti, ladüga rúlaali Búngiu Úguchili ubáfu nun lun níchuguni ibágari ligía.

²⁸ Ábati jaríñagun lun.

—¿Ída lubásan wadüga lun woúdin láu le lubeíbei Búngiu?

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le labúseerubei Búngiu, lun jafíñerun nuágu, áu le loúnajabei.

³⁰ Jaríñagati lun.

—¿Cábagi seíni gayára barúfudun woun lun wafíñerun buágu? ¿Cági cátei badügübei? ³¹ Binádu wagübürigu jóutiña meja fein to giríboun maná lídan fulásu mageírawati, quei taríñaguni Lerérun Búngiu. “Jóügüda lumútiña Búngiu fein to siélugiñetu.”

³² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu máma lan Moisés íchugubarun fein siélugiñetu tugúya joun, Núguchi íchugubei fein joun áni ligía giñe íchugubarun fein siélugiñetu jun to tímatimaatu. ³³ Ladüga fein to líchuguboun Búngiu, tugúya to aráriruboun siélugiñe áni rúti giñe ibágari joun lílana uboú.

³⁴ Ábati jaríñagun lun.

—Rúboun fein tugúya woun súnwandan.

³⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Áu fein to íchuguboun ibágari. Le ñübinti númoun, malámadügüyaarume luwáni, le afíñeruti nuágu, mamágürabadügüyaaru giñe luwáni. ³⁶ Quei le nubeíbei

jun, jugúya mafiñetün láu sun aríja jumáadina lan. ³⁷ Sun gürígia ja líchugubaña Núguchi nun, ñübintiña nun, játi ñübintiña númoun mabúgun nubáña. ³⁸ Mára niábiña siélugiñe lun nadügüni nugúndan, le náni núngua, niábiña lun nadügüni lugúndan le oúnajabalina. ³⁹ Léti labúseerubei Núguchi le oúnajabalina, lun meferidirun nan ni ában jádaangiñe ja líchugubaña nun, lun sarágüdarügü nániña lídaangiñe oúweni lídaanme lagúmujoún wéyu. ⁴⁰ Le labúseerubei le oúnajabalina, lun sun lan ja anügütina quéisi Liraü Búngiu, afiñe jagía nuágu, lun gabágarí jamá le magúmuchaditi, áni násaaragüdübaña lídaangiñe oúweni lídan lagúmujoún wéyu.

⁴¹ Ába jagúmeserun juríu adímureja wuríba luágu Jesúsu ladüga laríñagun luágu ligía lan fein to aráriruboun siélugiñe. ⁴² Ába jaríñagun.

—¿Ma funági Jesúsu le liraü José le? Subúdi wamúti lúguchi túma lúguchu. ¿Ída liñáti laríñagunbei luágu siélugiñe lan larárirá?

⁴³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Madímureja jumá nuágu. ⁴⁴ Siñáti liábin ni ában númoun ánjein máma lubeí lanügün Búngiu Úguchili le oúnajabalina, áni násaaragüdübei lídaangiñe oúweni lídan lagúmujoún wéyu. ⁴⁵ Laríñajare tídan líburu to jerérun profétagu. “Larúfudajaba Búngiu joun súngebéi.” Sun lubeíti ja agáambubalin Búngiu Úguchili, furéndeí jagía lúmagiñe, ñübintiña númoun.

⁴⁶ ‘Mára jamúgatia luágu níjein lan aríjiti Búngiu Úguchili. Áu le ñübinbei lúmagiñe Búngiu, áu rügüñein aríjei. ⁴⁷ Ninárün jáu luágu le lan afiñeti nuágu, gabágariti le magúmuchaditi. ⁴⁸ Áu fein to íchuguboun íbágarí. ⁴⁹ Joutiña binádu jagübürigu fein to maná lídan fulásu mageírawati áni láu sun luwúyeri jiláguatiña. ⁵⁰ Áu, tuágu fein to aráriruboun siélugiñe nadímureja, lun ja lan eígitu, lúmounbaña Búngiu. ⁵¹ Áu méme fein wínwantu tugúya to aráriruboun siélugiñe, le eígiti tídaangiñe fein tugúya, labágariduba le tímatimaati lúma Búngiu lun súnwandan. Fein to lúnboun níchugunun, núgubu guánarü, níchugubei lun gayáraabei lan jabágaridun gürígia lun sun dan lúma Búngiu.

⁵² Ábati jeréderun juríu adímureja jámagua, ába jaríñagun.

—¿Ída lubásan leígagüdüni le lúgubu guánarü woun?

⁵³ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu ánjaün lan meígin lídaangiñe núgubu, áu Wügüri Garaüwarügüti, mátun jumeíme níta, mabágaribadün. ⁵⁴ Le eígiti núgubu, gurálei níta, gabágariti tímatimaati le magúmuchaditi, áni násaaragüdübei lídaangiñe oúweni lídan lagúmujoún wéyu. ⁵⁵ Ladüga eígini le tímatimaati núgubu,

uniñein le tímatimaati níta. ⁵⁶ Le eígiti núgubu, gurálei níta, lídaañein ában núma, áu lúma. ⁵⁷ Úguchili le oúnajabalina, gabágariti, áni áu, gabágaritina gíñe lídaangiñe, ítara méme líña, le awínwanduti nídaangiñe, gabágaribei nídaangiñe. ⁵⁸ Tuágu fein to aráriruboun siélugiñe nadímureja. Mítaraantu fein to quei maná le jeígubei binádu jagübürigu, láu lan sun luwúyeri jiláguatiña, le eígiti tídaangiñe fein to, labágariduba tímatimaati lun sun dan lúma Búngiu.

⁵⁹ Lídan adámuridaguni tídan jalígilisin juríu to Capernaumboun, ñi larúfudajei Jesúsu cátei le.

Dimúrei lánina ibágarí magúmuchaditi

⁶⁰ Sarágu jáña jádaangiñe ja afálarubalin Jesúsu, dan le jagáambunbalin arúfudajani le, ába jaríñagun.

—Cátei le laríñagubei, jénreenguti lerésibirúniwa, ¿cábasan adüga gásu láu?

⁶¹ Ába lasúbudiruni Jesúsu luágu jadímurejaña lan luágu cátei ligía, ába laríñagun joun.

—¿Wuríbati láburujan líra jun? ⁶² ¿Cába jamúga funáti asúsereda ánjana jamúga jarija, áu Wügüri Garaüwarügüti, awárirá nárigoún siélun lé meja ñi nubei furúmiñe? ⁶³ Náni Espíritu, ligía íchugubei ibágarí tímatimaati, núguburügü, siñáti líderagunün. Áni sún buri cátei le naríñagubei jun, máma luáguti eígini le lúnti jurágeirugu, luáguti eígini le túnti juwáni, le íchugubei ibágarí magúmuchaditi. ⁶⁴ Áni añájeingua jídaangiñe, mafíñetiña.

Ladüga lúmagiñe furúmiñeti dan, subúdi láña Jesúsu cátaña lan mafíñebaña, lúma cátei lan le lúnbei lalúguruni. ⁶⁵ Ába laríñagun.

—Ligía naríñagunbei jun luágu siñá lan liábin ni ában númoun ánjein máma lubeí Núguchi Búngiu agúarubei lun.

⁶⁶ Lúmagiñe dan ligía, sarágu jáña jádaangiñe ja afálarubalin Jesúsu, ába jígiruni, ába meíbugunjaña lan lúma. ⁶⁷ Ábati laríñagun Jesúsu joun dúusu disípulugu.

—Ángi jugúya, ¿buséntün gíñe jídin nueí?

⁶⁸ Ába loúnabun Simón.

—¿Cábagi úmoun woúdin? Dimúrei buri le baríñagubei, lánina ibágarí tímatimaati le magúmuchaditi. ⁶⁹ Wagía afíñeediwa, áni subúdi wamúti luágu amürü lan Crístubei le Liraü Búngiu wínwanti.

⁷⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Másan áu anúadajabalün dúusugubei jugúya? Láu sun líra, níjein ában jídaangiñe láni Máfia.

⁷¹ Dan larinñagunbalin Jesúsu líra, luáguñein Júdas, le liraü Simón Iscarióte, ladüga ligíaba lan alúgurei, láu sun ában lan jádaangiñe dúusu disípulugu ligía.

7

Mafñeruntiña lamúlenu Jesúsu luágu

¹ Lárigiñe sun cátei le, ába eíbugañaja lan Jesúsu loúbawagu Galiléa, mabúseerunti leréderun Judéa ladüga ñi buséntiña juríu jáfaruni jilágubei. ² Queíti yaráfaali lan ában lídaangiñe jafédun juríu le gíribei tufédun dibásein, ³ ába jaríñagun lamúlenu lun.

—Meréderabá ya, beíba Judéoun aríja jamámugei gíñe bánigu ja ñíbaña cátei lé buri badügübei. ⁴ Dan le busén lan ában gürígia lasúbudirúniwa, madügün lumúti buri cátei arámudaguarügü. Queíti adüga ban cátei líbeina le, adügabei ligíbugiñe sun ubouü.

⁵ Ni íbini lamúlenu mafíñetiña luágu. ⁶ Ábati larinñagun Jesúsu joun.

—Machülügili dan lun nídin Jerusalén luágu fédu ligía, ánjein jun, buíti furúmierügü óra. ⁷ Siñáti jiyéeregudún joun ja lánina ubouü le, anáti áu, iyéeregutina joun, ladüga geféentina luágu wuríba lán buri cátei le jadügübei. ⁸ Jeíba lídan fédu, áu mídinbadina guetó, machülügili nidáani lun nídin.

⁹ Lárigiñe larinñaguni sun le joun, ába leréderun Galiléa.

Jesúsu lídan fédu le tánina dibásein

¹⁰ Lárigiñe jóudin lamúlenu, ligía lídin Jesúsu lídan fédu ligía, mafúnraangunrügü líña, camá jamuga mabúseerunti larijóuniwa. ¹¹ Ítara líña jáluajani juríu lídan fédu ligía, ába jaríñagun.

—¿Jageí funásan wügüri le?

¹² Sarágu jañáti adímurejatiña luágu jádan gürígia. Ñíñanu aríñagutiña luágu ában lan wügüri buíti ligía, jíbiri aríñaga. “Mabuídunti, yéegua lumútiña gürígia.”

¹³ Úati ni ában adímurejati furáangu luágu, ladüga janúfude jaweí juríu.

¹⁴ Lamídownjali fédu lúmagua, ligía lebélorun Jesúsu témpulurugun, ába lagúmeserun arúfudaja. ¹⁵ Ába laweíridun janígi juríu, ába jaríñagun.

—¿Ída liñásan lasúbudirunbei le sarágu cátei, matúriajaanga ligía?

¹⁶ Ába larinñagun Jesúsu joun.

—Le narúfudajabei, máma nídaangiñeti, lídaangiñeti le oúnajabalina. ¹⁷ Ánjein níjein lubeí ában le aráanseti lun ladügüni le labúseerubei Búngiu, lasúbudirubei ánjein lúmagiñeti

lubeí Búngiu le narúfudajabei lúmoun luágu lan náni núngua nadímureja. ¹⁸ Le adímurejabei luágu láni lúngua, ladügüni lun janügüni gürígia weíri, le oúchubei lun lanügüniwa le oúnajabalin weíri, ligía aríñagubalin inárüni, áni máma ligía biángua tigíbu.

¹⁹ ¿Ma inárüni luágu rúlaani Moisés lúru du jun? Láu sun líra, úati ni ában jídaangiñe úaraduti lúma lúru du ligía. ¿Ca uágu jabúseera jáfarunina jilágubei?

²⁰ Ába jaríñagun lun.

—Níjein espíritu wuríbati bídan, ¿ca busénbei láfarunibu jilágubei?

²¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Luágurügü ában cátei le nadügübei lídan wéyu le eméraaguagülei laweírída janígi sun jugúya. ²² Arúfudaja lumúti Moisés luáguti jagáburi juríu le circuncisión, (láu sun máma lan ligía agúmeserubalin igáburi ligía, jagúmeserun binádu lagübürigu lubáragiñe), ligía lébubei lerésibirun ában irájü circuncisión íbini lídan lan wéyu le eméraaguagülei. ²³ Ánjein adüga jubálin líra íbini lídan lan wéyu le eméraaguagülei lueírügü jadúraaguni lilúrudun Moisés, ¿cáti uágu jagáñida núma lueígiñe nareídaguagüdüni lúgubu ában wügüri dayárugubei lídan wéyu le eméraaguagülei? ²⁴ Masáminara jumá luágu cátei quéisi larijíníwa, samína jumá luágu quéisi lubeí.

Ladímurejan Jesúsu luágu ladügawagún

²⁵ Ábati jagúmeserun jádaangiñe ja aganoúbaña Jerusalén álügüdaja.

—¿Másan niján le jáluajabei lun jáfaruni jilágubei? ²⁶ Nijánga adímureja ligíbugiñe guríriguaü, áni úati ni ában aríñaguti ni cáta lun. ¿Léfunasan afiñe jamá gumádimatiña luágu wügüri lan le Crístubei? ²⁷ Subúditi woun jalíagiñe lan liábin le, ánjeinti dánme le liábin Crístu, ibídiñebei ni ca un jalíagiñe lan liábin.

²⁸ Dan lagáambubalin Jesúsu cátei le, dan larúfudajaña lubeí témpulurugu, ába laríñagun rein.

—¡Subúdi jumútina lubeíti, subúdi jumeí jalíagiñe lan niábin! Máma láu náni núngua niábin, ában le inárüníbei luágu níjein lan, ligía oúnajabalina, áni ibídiñeti jun. ²⁹ Áu, subúdi numúti ladüga lúmagiñe lan niábin, áni ligía oúnajabalina.

³⁰ Ába yebéti jabúseerun jadáürüni, úati ni ában agúuruti luágu ladüga machülügili lan dan lun loúnwen. ³¹ Sarágu jáña afíñerutiña luágu, ába jaríñagun.

—Dánme le liábin Crístu, ¿ladügüba funági ámu miláguru sügü láu wügüri le?

Jounajan fariséogu polisía adáürei Jesúsu

³² Ába jagáambuni fariséogu le jaríñagubei gürígia luágu Jesúsu, jagía jáma jábutigu fádirigu, ába jounajan polisía témpulurugugiñe lun jadáürüni. ³³ Ábati lariñagun Jesúsu.

—Murúsunrügubei dan neréderun júma ya, ábame nagíribudun lúmoun le oúnajabalina. ³⁴ Jáluajabadina, madári jubádina, ladüga siñábei lan jídin le ñíjinbadina lubeí.

³⁵ Ábati jagúmeserun juríu álügüdagua jámagua.

—¿Jalíñounba funásan lídin le siñábei lubeí nege wadáriruni? ¿Leíbuga funa jámoun juríu ja jagánaguabaña gürígia ja güríegu, lun larúfudajan joun güríegu? ³⁶ ¿Ca míni lan láu lariñagun woun. “Jáluajabadina, madári jubádina ladüga siñábei lan jídin le ñíbadina lubeí”?

Líseesen dúna wínwanti

³⁷ Le lagúmujoún wéyu lídan fédu ligía, ligíatima weírigubei. Lídaanti wéyu ligía, ába laráramun Jesúsu, ába lariñagun láu umálali reínti.

—Le mágürabutu luwáni, ñübinlá númoun, gurála. ³⁸ Le afíñeti nuágu, láwiyujaba dúna wínwanti tídaangiñe lanígi, quei tariñaguni Lerérun Búngiu.

³⁹ Lariñaguña Jesúsu láu líra luágu ja lan afíñerutiña luágu, jerésibirubei lan Sífiri Sándu, dan ligía, miábingili Sífiri Sándu ladüga magíribudungili lan Jesúsu larigoún siélun lídoun luweírigun.

Fánreinguaü jádan gürígia

⁴⁰ Ñíñanu jádaangiñe gürígia, dan le jagáambunbalin cátei le, ába jaríñagun.

—Inárüni luágu niján lan proféta lé meja lúnbei liábin.

⁴¹ Jaríñaga jíbiri.

—Niján Crístubei.

Jaríñaga jíbiri.

—¿Ída lubásan Galiléanabei lan Crístu? ⁴² Tariñajare Lerérun Búngiu luágu ladügawagunbei lan urúei Davíd Crístu, áni Beléngiñetibei lan, fulásu meme le ñígiñeti lubeí Davíd.

⁴³ Ába lubeíti jafánreinragun gürígia lueígiñe Jesúsu. ⁴⁴ Ñíñanu yebe abúseerutiña jadáürüni, úati ni ában adügüti.

Mafíñetiña gumádimatiña luágu Jesúsu

⁴⁵ Ába jagíribudun polisía ja tánina témpulu jarigoún jámoun fariséogu jáma jábutigu fádirigu. Ába jaríñagun joun polisía.

—¿Ca uágu manügün jubálin?

⁴⁶ Ába jaríñagun polisía.

—¡Úagili ni ában adímurejati quei ladímurejan wügüri le!

⁴⁷ Ábati jaríñagun fariséogu joun.

—¿Ígiraguagüdaadün giñe júngua lun leyéedunün? ⁴⁸ ¿Níjein funági ában jádaangiñe wábutigu o jádaangiñe lan fariséogu afiñeruti luágu? ⁴⁹ Ánjaña gürígia ja, ja afálarubalin wügüri ligía, ja ibídiñejabubaña lun lúruđu, iñarawagúaaña.

⁵⁰ Nicodémo, le ñüdüñbei adímureja lúma Jesúsu gúñoun, ligía ában jádaangiñe fariséogu, ába laríñagun joun.

⁵¹ —Según walúrudun, siñáti wasíadiruni ában wügüri magáambunga wameí furúmiñe lun wasúbudiruni ca lan lidúnrunbei.

⁵² Ábati jaríñagun lun.

—¿Galiléana giñe amürü, badímurejaanbei luágu lufúleisein? Atúriajaboún Lerérun Búngiu, basúbudirubei luágu úagili lan ni ában proféta Galiléana.

⁵³ Ába jóudin cáda ában jábiñoun.

8

Würi maríeitu to aganoúboun luma ámu wügüri

¹ Ánjeinti Jesúsu, ába lídin luágun wübü le gíribei Olívos. ² Larúgan bináafin, ába lagíribudun témpulurugun, ába jayábin sun gürígia lubádun, ába lañúurun, ába lagúmeserun arúfudaja joun. ³ Ábati janügün arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu ában würi jádáriragun lúma ámu wügüri lueí túmari. Ába jíchugunun jamídaangua ja ñíbaña jámagua, ⁴ ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Maésturu, nuján würi to, wadáriragun lúma ámu wügüri lueí túmari. ⁵ Laríñajare lilúrudun Moisés jawágu jíbe würiña ja, lun jáfarawagún jilágubei láu dübü. ¿Cági baríñagubei?

⁶ Jaríñagunbalin líra lun jaríjin lábun, lun gébuna lan jíchugun lidúnrun. Ábati lélemuchun Jesúsu, ába labürüjan múarugu láu lújabu. ⁷ Queíti jasígirun álügüdaguei, ába laráramun, ába laríñagun joun.

—Furúmiñegarügü jídaangiñe le mafígounti, chüleí furúmiñeti dübü tuágu.

⁸ Ábaya lélemuchun, ába lasígirun abürüja múarugu. ⁹ Jagía, le jagáambubalin le laríñagubei, ába jasándiragun jóungua luágu gafígoun jamá, ába jáfuridunga ában ában, jagúmesera jámagiñe ja weínamutimáajañabaña. Dánti le furíjaña súngebui, ába ladáriragun Jesúsu lúngua lábugua túma würi tugúya quei teréderunbei ñi. ¹⁰ Ábati liñúraguni Jesúsu lichügü, ába laríñagun tun.

—¿Jagáñasán buga ja íchugubaña bidúnrun? ¿Úati ni ában asíadirutibu lun bouñwen?

¹¹ Ába taríñagun lun.

—Uá, úati ni ában.

—Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Ni áu, masíadirun nubádibu, beíba, madügadügüyabá figou.

Jesúsu lilámpun ubou

¹² Ábaya ladímurejan Jesúsu joun gürígia, ába laríñagun.

—Áu lilámpunbei ubou, le afálarutina, libíjubei larúgounga le anügübei gürígia lídoun ibágari magúmuchaditi, áni meíbugunbei lídan lubúriga.

¹³ Ábati jaríñagun fariséogu lun.

—Amürü, badímurejaña buíti buougua, mebégiti líra.

¹⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le naríñagubei gebégiti, láu sun áu lan adímurejabei buíti nuougua. Áu, subúdi numúti jalíagiñe lan niábin lúma jalíñounba lan nídin, ánjein jugúya, ibídiñeti jun jalíagiñe lan niábin ni jalíñounbadina lan. ¹⁵ Jugúya, jasáminarun nuágu queísi luwúyeri lasáminarun ubou, áu, magúseragüdüntina ni ában. ¹⁶ Ánjana jamúga agúseragüda, nadügüñein jamúga láu úarani, ladüga mámarügüba áu agúseragüda, Núguchi le oúnajabalina lagúseragüdüba gíñe núma. ¹⁷ Bürüwati lídan jílurudun luágu dan lan geféen jamá bián gürígia luágu ában méme cátei, lúnti lan lafíñerún joun. ¹⁸ Ítara liñáti áu ában le geféenbei luágu náni fuleísei, Núguchi le oúnajabalina, ligía gíñe ában le geféenbei nuágu.

¹⁹ Ábati jaríñagun lun.

—¿Jageígi Búguchi?

Ába laríñagun joun.

—Jugúya, ibídiñetina jun, ni Núguchi, ibídiñeti gíñe jun, lun jamúga subúdi jumánina, subúditi jamúga gíñe Núguchi jun.

²⁰ Lídan laríñagubalin Jesúsu cátei le, larúfudajaña témpulurugu lídan fulásu le ní tubeí buri gáfu to lágei seínsu. Madáürün lumúti ni ában ladüga machúlügili lan lidáani lun loúnwen.

Laríñajare Jesúsu joun luágu siñá lan jeídin ñjínba lubeí lídin

²¹ Ábaya laríñagun Jesúsu joun.

—Áu, neíbuga, jugúya jáluajabadina, jóüweguba gafígonnga, siñáti jídin le ñjínba lubeí nídin.

²² Ábati jaríñagun juríu.

—¿Láfaragua funa lúngua, laríñagunbei luágu siñá lan woúdin le ñjínba lubeí lídin?

²³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jugúya, ünabuna jugúya, ánjein áu, yágütana íñu áu. Láni ubou le jugúya, ánjein áu, máma láni ubou le áu. ²⁴ Ligía naríñagunbei jun luágu jóüweguba lan gafígonnga, ladüga ánjein mafíñen jubeí luágu áu lan áu, jóüweguba ítara.

25 Ábati jaríñagun lun.

—¿Cátabuti?

Ába laríñagun joun.

—Aríñaga náali jun lúmagiñe binárü. 26 Gayáraati jamúga naríñagun gíbeti jun luágu luríban jigáburí lun nadeínjan jun, le oúnajabalina aríñaga lumúti inárüni, áni cáteirügübei le nagáambubei lúmagiñe le oúnajabalina naríñaga joun ja lílana ubou.

27 Ánjein jagía, úati gunfaráanda jamáni láu luágu lan Búngiu ladímureja Jesúsu joun. 28 Ligía laríñagunbei joun.

—Dánme le jiñúrunina, áu Wügüri Garaüwarügüti, ligíame jasúbudiruni luágu áu lan le uágubei naríñaga luágu áu lan, áni madügün nan ni cáta luágu náni núngua, lueidügüya le larúfudajabei Nóguchi nun. 29 Ladüga númañein le oúnajabalina, mígirun lágidina Nóguchi nábugua, ladüga adüga náni le áubei lagúndaara súnwandan.

30 Dan le laríñagunbalin Jesúsu le, ába jafiñerun sarágu luágu.

Lirájüñü Búngiu jáma lidámuniña figou

31 Ába laríñagun Jesúsu joun juríu ja ánjarubaña lun lerérün.

—Ánjaün asígira lun jídin surúñu láu le nubeíbei jun, jiábinba lun náni jumá disípulugu le tímatimaati. 32 Ábame jasúbudiruni inárüni, ábame lafúnraanguadünün inárüni.

33 Ába jaríñagun lun.

—Linébaanfaangu Abrahám wagía, áni merédegidiwa idámunime ni ca un. ¿Ída liñáti bariñagunbei luágu furáangujadiwa lánme?

34 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu, luágu sun lan ja adáagubaña figou, lidámun figou jagía. 35 Ában idámuni, máma jádaangiñeti família, ánjeinti ában isáani, jádaangiñeti família súnwandan. 36 Ánjaün lubeíti nafúnraanguagüda, áu le Búngiu Irájü, lídaangiñe idámuni lun figou, furáangubadün le tímatimaati. 37 Subúdi náali luágu linébaanfaangu jumá Abrahám, láu sun líra, buséntün jáfarunina, ladüga mája jumá lun le nubeíbei jun. 38 Áu nadímurejan luágu le larúfudubei Nóguchi nun, jugüya jadügüni le jafúnrendeirubei lúmagiñe júguchi, le Máfia.

39 Ába jaríñagun lun.

—Abrahám wáguchibeí.

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Lun jamúga inárüni lan luágu lirájüñü jumá Abrahám, jadügüñein jamúga le ladügübei. 40 Láu sun aríñaga náali lan inárüni le larúfudajabei Búngiu nun jun, buséntün jáfarunina.

¡Madügünti meja Abrahám ni cáta líbe líra! ⁴¹ Le méme ladügübei júguchi, ligía jadügübei.

Ábati jaríñagun lun.

—Mámatia wagía bástadi, ában rügüñein wáguchi, Búngiu.

⁴² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánjein jamúga Búngiu lubeí júguchibei, jínsiñetina jamúga jun ladüga lúmagiñe Búngiu niábin, áni anája ya. Máma láu náni núngua niábin, Búngiu oúnajabalina. ⁴³ ¿Ca uágu lásiñerunbei gunfaráanda jumáni le nariñagubei? Ladüga mabúseerun jumá jagáambuni náni ugánu. ⁴⁴ Máfia júguchibei, lánigu jugúya, áni buséntün jadügüni lugúndan. Gáfarajadigubeiñein Máfia lúmagiñe furúmiñeti dan. Márügüdünti lueígiñe inárüni, maríñagunti gíñe inárüni. Lídan le laríñagun iyéeni, ladímurejaña quei ligáburí, ladüga yéeti áni ligía lúguchibei iyéeni. ⁴⁵ Ánjeinti áu, quei inárüni lubeí nariñagubei, mafiñetün nun. ⁴⁶ ¿Ca jídaangiñe gayáraabei larúfuduni luágu gafígoun nan? Ánjeinti inárüni lubeí nariñagubei, ¿cáti uágu mafiñen jubeí nun? ⁴⁷ Le lánigu Búngiu, agáamba lumúti lerérun Búngiu, ánjeinti jugúya, quei máma jubeí lánigu Búngiu, ligía mája jubeí jagáambuni.

Níjeinjali meja Crístu lubáragiñe Abrahám

⁴⁸ Ábati jaríñagun juríu lun.

—Wanárün láu wariñagun luágu máma ban ámu jaweí jagübüri Samariána, luágu gíñe níjein lan ában espíritu wuríbati bídan.

⁴⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Úati espíritu wuríbati nídan. Le nadügübei, níchuguña inébesei lun Núguchi, jugúya, íchiga minébeni nun. ⁵⁰ Máluajaantina inébesei núngua, láu sun níjein lan ában áluga lumúti ninébesé, áni ligía le agúseragüdübei. ⁵¹ Ninárün jáu luágu le lan adügüti gásu láu le nubeíbei, moúnwenbei lan.

⁵² Ábati jaríñagun juríu lun.

—Anáti guetó, choúru wamáali luágu níjein lan espíritu wuríbati bídan. Jiláti Abrahám, jilágu profétagu, áni aríñagagibu luágu le lan adügüti gásu láu le bubeíbei, moúnwenbei lan. ⁵³ ¿Cátabuñadíbugi lúmoun wáguchi Abrahám? Jiláti Abrahám, jilágu profétagu. ¿Ída liñáti banáangun búngua?

⁵⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánjana íchiga uweíriguni nuóugua, málabei, ánjeinti Núguchi, le méme uágubei jaríñaga luágu ligía lan Jubúngiutebei, ligía íchugubei uweíriguni nuágu. ⁵⁵ Jugúya, ibídiñeti Búngiu jun, anáti áu, subúditi nun, áni ánjana jamúga aríñaga luágu ibídiñe lan nun, yéetina jamúga gíñe quei jugúya. Subúditi Búngiu nun

le tímatimaati, áni adüga numúti le lubeíbei. ⁵⁶ Abrahám lé meja binádu júguchi, gúndaati meja láu lasúbudiruni luágu lachülürüba lan nuwéyuri lun niábin ubouágun queísi asábaragülei, buin líña láu ugúndani dan laríjini wéyu ligía.

⁵⁷ Ábati jaríñagun juríu lun Jesúsu.

—Úagubeigili ni dimí-san irúmu báu, ¿aríñagatibu luágu aríja báni Abrahám?

⁵⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu lubáragiñe lan ñi lan Abrahám, anájeinjadina.

⁵⁹ Ába jabúdajan dübü lun jachüraguni luágu, ába larámudagun, ába láfuridun témpulurugugiñe, ába lásügürün jamídaangiñe, ába lídin.

9

Lareídaguagüdüñ Jesúsu ában wügüri maríjinti

¹ Lídan le lásügürün Jesúsu lídaangiñe ában fulásu, ába laríjin ában wügüri maríjinti lúmagiñe lagüriajoun. ² Ába jaríñagun láni disípulugu lun.

—Maésturu, ¿cásan uágu lagüriajounbei wügüri le maríjinga? ¿Ladügasan jafígoun lagübürigu, o ladüga lifígoun guánarü?

³ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Máma ladüga lifígoun, máma giñe ladüga jafígoun lagübürigu, lasúseredunbei ítara lun larijóuniwa le luáraabei Búngiu adüga láu lareídagun wügüri ligía. ⁴ Lúnti nadügüni luwádigimari Búngiu le oúnajabalina sun wínwangidina lan, jiláadina ligíame, siñáme nadügüni. ⁵ Sun dan anája lan ligíbuagu ubou le, áu lilámpunbei ubou.

⁶ Lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába lásuerun múarugun, ába ladügün murúsun gubégubeti láu larüre, ába lájuruduni luágu lágu le maríjinbei. ⁷ Ába laríñagun lun.

—Beíba achíbei bigíbu lídan dúna le giríbei Siloé —míni lan líra, Oúnajoúti.

Ába lídin maríjinti ligía, ába lachíbuni ligíbu ñi, dan le lagribudunbei, aríjaali. ⁸ Játi lubésinanigu jáma gürígia já meja aríjubalin amúriaja, ába jaríñagun.

—¿Másan nijáñaja le añúurubei amúriaja seínsu?

⁹ Ñíñanu aríñagutiña.

—Ánja, ligía.

Jaríñaga jíbiri.

—Máma ligía, lenége.

Ába laríñagun wügüri ligía.

—Ánja, áu.

¹⁰ Ábati jaríñagun lun.

—¿Ída liñáti aríjaadibu lubeí?

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Wügüri le gíribei Jesúsu, ligía adügübei murúsun gubégubeti, ába lájuruduni luágu nágu, ába laríñagun nun. “Beíba lídan dúna le gíribei Siloé, ábame bachíbuni bigíbu ñi.”

Ábati nídin, lásun nachíbuni nigíbu, ába naríjin.

¹² Ábati jaríñagun lun.

—¿Jageígi wügüri ligía?

Laríñaga joun.

—Ibídíñeti nun jageí lan.

Jálügüdaguni fariséogu maríjinti le areídaguagüdüwalibei

¹³ Ábati janügüni wügüri lé meja maríjinbei jagíbugiñoún fariséogu. ¹⁴ Queíti lídan lan wéyu le eméraguagülei ladügei Jesúsu gubégubeti le áubei lareídaguagüdei maríjinti ligía, ¹⁵ ába giñe jálügüdüni fariséogu wügüri ligía ída líña lan gayáraajali lubeí laríjin. Ába laríñagun joun.

—Ába líchugun gubégubeti luágu nágu, ába nachíbuni nigíbu, guetó aríjaadina.

¹⁶ Ábati jaríñagun jádaangiñe fariséogu.

—Le wügüri le adügübalin cátei le, siñáti loúnagüle lan Búngiu ladüga minébenti wéyu le eméraguagülei lun.

Jaríñagati jíbiri.

—¿Ída liñáti ladáaguni buri miláguru le, ánjein gafígoun lubeí?

Ába lubeíti ñi lan fánreinguaü jádan. ¹⁷ Ábaya jálügüdüni lé meja maríjinbei.

—Ángi bugúya, ¿cági baríñagubei luágu wügüri le, queísi bugúya lubeí le laríjagüdübei?

Ába laríñagun.

—Nugúya, naríñagun luágu ában lan proféta.

¹⁸ Májatiña yebe fariséogu jafíñerun luágu maríjin lán meja wügüri ligía áni aríjaali lan guetó, darí lun jagúarun joun lagübürigu, ¹⁹ ába jaríñagun joun.

—¿Nijánsan jiraü le uágubei jaríñaga luágu maríjin gubeíñein lan lúmagiñe lagüriajóun? ¿Ída liñáti aríjaali lubeí guetó?

²⁰ Ába jaríñagun lagübürigu.

—Subúdi wamúti luágu waraü lan le, áni maríjin lan dan le lagüriajóunbei, ²¹ ibídíñeti woun ída líña lan aríjaali lubeí, ni ca lan areídaguagüdübalin lágu. Álügüda jumeí, weíríyaali, gayáraati loúnabun lueígiñegua.

²² Anúfudeiti aríñagagüdübalin líra joun lagübürigu wügüri ligía, ladüga aríñagaaña lan fariséogu luágu sun lan ja

afiñerutiña luágu Jesúsu lan Crístubei, jabugúba lan tídaangiñe jalígilisin juríu. ²³ Ligía jaríñagunbei lagübürigu. “Álügüda jumei, weíriyaali.”

²⁴ Ábayati jagúarun juríu lun wügüri lé meja maríjinbei, ába jaríñagun lun.

—Aríñagabeí inárüni woun ligíbugiñe Búngiu, wagía, subúdi woun luágu gafígoun lan wügüri líra.

²⁵ Ábati laríñagun joun.

—Ibídiñeti nun ánjein gafígoun lubei lúmoun mafígoun lan. Le nasúbudirubei, luágu maríjin nán meja, áni guetó aríjaadina.

²⁶ Ábaya jaríñagun lun.

—¿Cásan ladügübei báu? ¿Ída liñásan ladüga lun laríjagüdünibu?

²⁷ Ába laríñagun joun.

—Aríñaga náali jun, mebéreseguntün náu, ¿cáti uágu jabúseera naríñaguniya jun? ¿Ódi buséntün gíñe jafálaruni?

²⁸ Ábati janábuni, ába jaríñagun lun.

—Bugúya, falá bumuti larúfudajan wügüri ligía, ánjein wagía, larúfudajan Moisés wafálarubei. ²⁹ Subúdi woun luágu adímureja lán meja Búngiu lun Moisés, ánjein le, ibídiñegubeíti woun jalíagiñeti lan.

³⁰ Ábati laríñagun wügüri ligía joun.

—¡Ámuti gíñe cátei le! ¡Ibídiñeti jun jalíagiñeti lan, áni aríjagüda lána! ³¹ Subúdi woun luágu magáambun láníña Búngiu gafígountiña, ja rügüñanu ájuduragubaña lun jáma ja adügübalin lugúndan, lagáamba. ³² Magáambuñajagili luágu ni ában aríjagüdúti ában gürígia le agüriajóuti maríjina. ³³ Lun jamúga máma lan lúmagiñe Búngiu liábin wügüri le, siñáti jamúga ladügün ni cáta.

³⁴ Ábati jaríñagun lun.

—¿Bugúyasan le agüriajóubei buin láu figou, buséntibu barúfudajan woun?

Ába jabúguni tídaangiñe jalígilisin.

Ja maríjinbaña luágu cátei lánina Búngiu

³⁵ Ába lagáambuni Jesúsu luágu bugá jamaani maríjinti meja ligía, dánti le ladúnragun lúma, ába laríñagun lun.

—¿Afiñetibu luágu Liraü Búngiu?

³⁶ Ába laríñagun wügüri ligía lun.

—Aríñagabeí nun cátei lan, afíñe námuga luágu.

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Aríja báali, áu le úmabei badímureja.

³⁸ Ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába laríñagun.

—Afiñetina, Nabúreme.

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Niábinbei ñájoun ubouágun lun néfegechagüdüni jágu ja ibídiñejabubaña lun cátei lánina Búngiu, lun gíñe narúfuduni luágu ja lan aríñagubaña luágu fegé lan jágu luágu buri cátei lánina Búngiu, maríjin jamá ni cáta.

⁴⁰ Dan le jagáambunbalin jádaangiñe fariséogu ja ñíbaña cátei le, ába jaríñagun lun.

—¿Baríñaguñati luágu darúñu líña lan gíñe wágu lun cátei le luáguti Búngiu?

⁴¹ Laríñaga Jesúsu joun.

—Lun jamúga ibídiñe lan cátei lánina Búngiu jun, madúnruntün jamúga luágu jífigoun, quei jaríñagun luágu subúdi jumáni, gadúnruntün.

10

Jémpulu luáguti loúnigiruniña Jesúsu lánigu queísi ában oúnigiruti mudún

¹ ‘Nínárün jáu luágu le lan mebéluti lídaangiñe lubéneri jabárierun mudún, lun lebélorun lídaangiñe ámu oúbaü, jíweruti.

² Ánjeinti le ebélorubei lídaangiñe béna, ligía le oúnigirubaliña mudún.

³ Ába lánjunrenchuni le oúnigirubalin béna béna lun, lun lebélorun, subúdi jamúti gíñe mudún lumálali. Ába lagúajan joun láu jíri, ába laságaraguniña baríerurugugiñe.

⁴ Lárīgiñe laságaraguniña súngubei, ába lídin eibugeina jabá jabá, ába jafálaruni ladüga subúdi jamáni lumálali. ⁵ Mídintiña lárīgi ában le ibídiñeti joun, anúrajarügütiña lueí ladüga ibídiñeti jamálali ámu mútu joun.

⁶ Rúlumuti Jesúsu jémpulu le joun, úati gunfaráanda jamáni le labúseerubei laríñagun joun.

Jesúsu jóúniri mudún buíti

⁷ Ábayati laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu, áu béna le ñígiñe lubeí gayára lan jayábin gürígia lun lánigu jamá Búngiu. ⁸ Ja ñübinbaña nubáragiñe, ítara jáña queísi jíwerutiña mudún ladüga iyéeni lan jarúfudajabei, madügütiña lánigu Búngiu gásu jáu. ⁹ Áu bénabei, le ebéloruti nueígiñe, lasálbarúaba. Ítara lúba quei ában mudún le ebéloruti furí ligía baríerurugugiñe, darí ligía sagádi lun leígin.

¹⁰ Jíweruti, liábin rügüña lun líwerujan, lun láfarajan lúma lun lagünrinchagun, ánjein áu, niábiña lun jibíjin ibágari, áni lun jibíjini gíbe. ¹¹ Áu, ítara níña queísi ában jóúniri mudún le buíti, le gayáraati líchuguni libágari jawágu lilügüniña mudún.

¹² Ánjein le ñadágimeinrügüti luágu fáyeiti, dan le laríjin liábin

anímaalu le jabísa mudún, ába lígiriñiña mudún, ába leíbaagun, ladüga máma lan oúnigiruti buíti ligía, máma gíñe lilügüñiña mudún. Ábati liábin jabísa mudún, ába lawáraüdaguagüdüñiña. 13 Wügüri ligía eíbaaguati ladüga luwádigimariña lan luágurügü fáyeiti, mebéresegúnti jáu mudún.

14-15 'Áu oúnigirutibe buíti. Ítara quei nisúbudin lun Nüguchi áni subúdi Nüguchi nun, ítara líña gíñe jasúbudin nánigu nun, subúdi jamána gíñe queísi subúdi jamáni mudún jouniri. Rúnumuti nibágari jawágu queísi líchuguni oúnigiruti mudún libágari jawágu lilügüñiña mudún. 16 Añájein gíñe ámu gürígia ja lúnbaña nánigu jamá ja mámabaña juríu, lúnti gíñe nanügüñiña lun nánigu jamá. Jagáambubadina, ábame jeréderun súngubei lídan ában lúma ában oúnigiruti.

17 'Jínsiñetina lun Nüguchi, ladüga níchugubei nibágari luágu ubouú, ligía ábayame nibíjini. 18 Magída lubei ni ában gürígia nibágari, láuba nugúndan níchigei. Garíchatina lun níchuguni lúma lúnya nerésibiruni. Ligía cátei le laríñagubei Nüguchi nun.

19 Dan le jagáambubalin juríu dimúrei buri le, ábaya jafánreinragun. 20 Sarágu jáña jádaangiñe aríñagutiña.

—¿Cásan uágu jadüga gásu láu, níjeingusan espíritu wuríbati lídan áni lülüjali láu?

21 Jaríñaga jíbiri.

—Úati ni ában le láuti espíritu wuríbati lun gayára lan ladímurejan ítara. ¿Gayáraati funági laríjagüdün espíritu wuríbati maríjintiña?

Merésibirun jamáni juríu Jesúsu

22 Dan ligía lidáani luríbouga, ladügüñati fédu le lánina tederegerún témpulu Jerusalén lun Búngiu. 23 Níñeinti Jesúsu eíbugañaja témpulurugu luágu corredór le gíribei Láni Salomón corredór. 24 Ába jagúriridagun juríu láu, ába jaríñagun lun.

—¿Darísan ídaba bígirawa láu machouúrni? Ánjein amürü lubei Crístubei, aríñagabeí furáangu.

25 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Aríñaga náali, mafíñetün nun. Sún buri cátei le nadáagubei láu lugúmadin Nüguchi, arúfuda lumúti furáangu. 26 Jugúya, mafíñetün ladüga máma jumá jádaangiñe nilügüñiña mudún quei bugája naríñaguni jun. 27 Subúdi jamúti nilügüñiña mudún numálali, subúdi numútiña gíñe, áni falá jamutina. 28 Rútina ibágari magúmuchaditi joun áni meféridirubaña, úabei gíñe agídarutiña nújaburugugiñe. 29 Nüguchi le weíribei jaweí súngubei, ligía íchugubaliña nun, áni úati ni ában lun lagídaruniña lújaburugugiñe. 30 Áu lúma Búngiu Úguchili ában méme wagía.

³¹ Ábayati jabúdajan juríu dúbü lun jachüraguni luágun.
³² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Gíbeeli cátei buíti nadüga jigíbugiñe láu lubáfu Búngiu, ¿cábago lídaangiñe uágu jíchaagua dúbü nuágu?

³³ Ába jaríñagun juríu lun.

—Míchaagunbadiwa dúbü buágu luágu ni cáta buíti badüga, ladüga anába báali lan Búngiu láu berérun. Wügüri rügüñadibu, áni bíchaaguña búngua quei Búngiu.

³⁴ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Bürüwati lídan jilúrudun luágu aríñaga lan Búngiu. “búngiu buri jugúya”. ³⁵ Subúdi woun luágu siñá lan leyéedawagún láu le taríñagubei Lerérun Búngiu, áni aríñagatu líburu tugúya luágu wa lániña Búngiu gürígia ja erésibirubalin lerérun lun jíchuguni joun gürígia, quei búngiugu. ³⁶ Ánjeinti anúadaja lubáline Búngiu, ába louñajanina ubouágun, ¿ída liñáti jaríñagunbei luágu anába náni láu naríñagun luágu Liraü nan Búngiu? ³⁷ Ánjein madügün nan cátei lé buri ladügübei Nüguchi, mafiñera jumá nun, ³⁸ ánjein nadüga, íbini mafiñerun jumá nun, afiñe jumá luágu buri cátei le nadügübei, subúdi jumámugei luágu níjein lan Nüguchi nídan, áni anájein lan giñe lídan Nüguchi.

³⁹ Ábaya jálugun jadáürüni, ába leséfurun jawei.

⁴⁰ Ábati lagíribudun Jesúsu loubáfurugun dúna Jordán, ába leréderun ñi lídan fulásu le ñi lubei meja labásteragüdaja Juan.

⁴¹ Sarágu jáña gürígia ñüdüntiña aríjei, ába buri jaríñagun.

—Láu sun madügün lan Juan ni ában miláguru, inárüni sun le laríñagubei luágu wügüri le.

⁴² Ába jafiñerun sarágu gürígia luágu Jesúsu lídan fulásu ligía.

11

Loúnwen Lázaro

¹ Ñínein ában wügüri sánditi, gíriti Lázaro, lílana fulásu le gíribei Betánia, le tageíra María túma Márta to tíbugaña. ² María tugúya, to lítu Lázaro le sándibei, tugúya to éseruboun ibíñei luágun lugúdi Jesúsu, ába tarágajani láu tídiburi. ³ Ábati jóúnajan bián ítunu ja, aríñaga lun Jesúsu.

—Jesúsu, sándiñeintia bumáda.

⁴ Dan lagáambunbalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun.

—Mámabei ouweni lébeja cátei lídaangiñe sándi le, lúntibei laríjiniwa luweírigun Búngiu, lúma giñe lun laríjiniwa luweírigun Liraü Búngiu lídaangiñe sándi ligía.

⁵ Láu sun weíri lan jínsiñe Márta, María, lúma Lázaro lun Jesúsu, ⁶ dan le jaríñawagúnbei lun luágu sándiñein lan Lázaro, reideigili bián wéyu lídan fulásu le ñi lubei. ⁷ Lárigiñe, ába laríñagun joun láni disípulugu.

—Queímounya Judéa.

⁸ Ábati jaríñagun lun.

—Maésturu, málügili lueígiñe jálugun juríu jáfarunibu láu dübü ñi, ¿busényadibu bídin ñi?

⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ma dúusuñein óra lídan ában wéyu? Ánjein lubeíti eíbuga ában güriía wéyuagu, machúgeragúnbei, ladüga laríjubei lan larúgounga le yábei ubouágu, ¹⁰ ánjein eíbuga árieibu, lachúgeraguba ladüga lubúriga.

¹¹ Lárigiñe, ába laríñagun Jesúsu joun.

—Arúmuga wamáda Lázaro, neíbuga agágudajei.

¹² Ábati jaríñagun disípulugu lun.

—Maésturu, ánjein arúmuga lubeí, lareídaguarügü líña.

¹³ Míni lánti Jesúsu luágu jilá lan Lázaro, jarítagunti disípulugu luágu luágu lan furúmieguarügü arúmuguni ladímureja. ¹⁴ Ábati laríñagun Jesúsu joun, furáangu.

—Jilá Lázaro. ¹⁵ Gúndaatina láu úa nan ñi, ladüga buítimaati ítara jun, afiñe jumámuga. Queímoun waríjei.

¹⁶ Ábati laríñagun Tomás, le únbei jaríñaga Mádou, joun jíbiri disípulugu.

—Queímoun giñe, jilá wamámuga úara lúma.

Jesúsu ásaaragüdübei lídaangiñe ouweni, ligía íchiga íbágari

¹⁷ Dan le lachülürünbei Jesúsu, gádürüjali wéyu lueígiñe labunún Lázaro. ¹⁸ Lidíse Betánia lueí Jerusalén quei bián quilómetros dimí. ¹⁹ Sarágu jáñati jádaangiñe juríu ññüdüntiña Jerusaléngiñe bisídoun Márta túma María lun jíchugun ñurúguaü joun luágu loúnwen jamúlen. ²⁰ Dan tagáambunbei Márta luágu níteeli lan Jesúsu achülüreina, ába táfuridun lubároun, ánjoun María, ába teréderun múnada. ²¹ Ába taríñagun Márta lun Jesúsu.

—Lun jamúga ya ban, moúnwenti jamúga namúlen, ²² áni subúditi nun luágu líchugubei lan Búngiu sun le bamúriajan lúma bun.

²³ Laríñaga Jesúsu tun.

—Labágaridayaba bamúlen.

²⁴ Taríñaga Márta lun.

—Ánja, subúditi nun luágu labágaridayaba lan lídaanme jásaarun jiláguaaña lídan lagúmujoún wéyu.

²⁵ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Áu le ásaaragüdübaliña jiláaña, rúnei jabágari joun lárigoún. Le afiñeti nuágu, gayáraati loúnwen, labágaridayaba, ²⁶ áni sun le wínwangilibei áni afiñeti nuágu, labágariduba giñe lúma Búngiu súnwandan. ¿Afiñetibu?

²⁷ Taríñaga lun.

—Ánja, Nabúreme, afiñetiña luágu bugúya lan Crístubei le Liraü Búngiu, lé meja lúnbei liábin ubouágun.

Layájun Jesúsu lubádu lumúaja Lázaro

28 Lárigiñe taríñaguni Márta le, ába tídin ougoun María, ába taríñagun tun jóunguarügü.

—Níjein Maésturu ya lún nege bídin lun.

29 Quei tagáambuni María cátei le, ába tásaarun, ába tídin furése aríjei Jesúsu. 30 Mebélugiliti Jesúsu ubúrugun, lídaañein fulásu le ñí lubei tadárierei Márta. 31 Dan le jaríjinbei juríu ja ñíbaña múnada túma María ámalijoun tásaarun ába táfuridun furésegueina, ába jóudin tárigi, jarítangun luágu teíbuga lán yebe luágu umúajaü ayájua.

32 Dánti le tachülürünbei María le ñíjin lubei Jesúsu, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába taríñagun.

—Nabúreme, lun jamúga ya ban, mouñwenti jamúga namúlen.

33 Dan le laríjin Jesúsu tayájun María jáma juríu ja ñübinbaña túma, ába lírudagun tídan lanígi, 34 ába laríñagun joun.

—¿Jalíasan jábunei?

Ába jaríñagun lun.

—Jigábu baríjei.

35 Ába layájun Jesúsu. 36 Ábati jaríñagun juríu.

—¡Aría jumá luweírín meja línsiñe lun!

37 Ñíñanu jádaangiñe aríñagutiña.

—Niján le aríjagüdübalin wügüri le maríjinbei, ¿siñáti jamúga funásan ladügün lun mouñwen lan Lázaro?

Lásaarun Lázaro lídaangiñe ouweni

38 Ábaya tírudagun lanígi Jesúsu, ába layárafadun lun umúajaü. Umúajaü ligía ában júyu luágu dübü, ñíñein ában dübü lídañme.

39 Ába laríñagun Jesúsu.

—Gidájumei dübü.

Ába taríñagun Márta lun.

—Mósutia jingiaali lan ladüga gádürü wéyu lueígiñe loúnwen.

40 Ába laríñagun Jesúsu tun.

—¿Másan aríñagatina bun luágu ánjabu lan afiñe nuágu, baríjubei lan luweírigin Búngiu?

41 Ábati jagídaruni dübü, ába laríjin Jesúsu siélun, ába laríñagun.

—Núguchi, teínqui numútibu luágu bagáambunina. 42 Subúdi numúti luágu agáamba bánina súnwandan, naríñaguñein líra jawágu güriquia ja, ja yábaña, lun jafiñerun luágu amürü lan ouñajabalina.

43 Lárigiñe laríñaguni cátei le, ába lagúaragun.

—¡Lázaro, furíba ñígiñe!

44 Ába láfuridun jiláali láu lújabu lúma lugúdi gürágu táu gamísa, lúma ligíbu táu ában gamísa. Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Farára jumeí, ígira jumeí lun lídin.

*Elédeguni lun lárügüdüniwa Jesúsu
(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)*

45 Láu lasúseredun líra, sarágu jádaangiñe juríu ja ñüdümbaña túma María, aríja jameí le ladügübei Jesúsu, ába jafíñerun luágu. 46 Ñíñanu jádaangiñe, ába jóudin jámoun fariséogu, ába jabájüdaguni le ladügübei Jesúsu joun. 47 Ábati jayábin fariséogu jáma jábutigu fádirigu, ába jóundaragun jáma jíñun-ágei agúmadijatiña, ába jariñagun.

—¿Cábasan wadüga? Ladáaguñatia wügüri le sarágu miláguru. 48 Ánjeinti wígira ítara, jafíñeruba sun gürígia luágu, ábamei jayábin gumádimatiña Rómana, ábame jagúmuchaguagüdünun walígilisin láu sun warásan.

49 Ñíñein ában jádaangiñe, gíríti Gáifasi, ligía jábutibei fádirigu lídan irúmu ligía, ába lariñagun joun.

—Ibídíñeti ni cáta jun, 50 maríjin jumeí luágu buítima lan woun lun loúnwen ábanrügü wügüri jawágu jíbiri, máma lun lagünrinchawagún sun warásan.

51 Máma láu láni Gáifasi lúngua lariñagei líra, ladüga quei ligía lan fádiri le íñutimaabei lídan irúmu ligía, ába lariñagagüdüni Búngiu lun, luágu louweba lan Jesúsu jawágu juríu, 52 áni mámarügü jawágu juríu, lun giñe loúndaruniña sun lirájüñü Búngiu ja díseguabaña jawáriuagua. 53 Lúmagiñeti wéyu ligía, ába jagúmeserun agúmadijatiña aráanseja lun jáfaruni Jesúsu jilágubei.

54 Ligía ába lubeí meíbugunjaali lan Jesúsu furáangu jádan juríu, ába láfuridun Judéagiñe, ába lídin lídoun ában fulásu gíríti Efraín, yaráfa lun fulásu mageírawati. Ába leréderun ñi jáma láni disípulugu.

55 Yaráfaaliti jafédun juríu le gíríbei páscua, sarágu jáña gürígia ñüdüñ Jerusalén lun jadügüni igáburi le lánina jarúmadun lubáragiñe fédu ligía. 56 Jáluajañeinti Jesúsu, dánti le témpulurugúñanu lan, ába jálügüdajan jámagua.

—¿Ca jariñagubei? ¿Liábinba lídan fédu, ódi miábinbei?

57 Rújañati fariséogu jáma jábutigu fádirigu dimúrei lun le lan asúbudiruti jalíañein lan Jesúsu, lun lan lariñaguni, barü jamámugei adáüra.

12

Tájurudaguni ában würi lugúdi Jesúsu
(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Sísi wéyu lubáragiñe páscua, ába lídin Jesúsu Betánia, le ñí lubei lagánawa Lázaro le lásaaragüdübei jádaangiñe jiláaña lúnya labágaridun. ² Ába jadügün ában adíneruni ñi luágu láni fuleísei, Márta, tugúya éjeeraguboun, Lázaro ában jádaangiñe ja ñúnbaña luágu dábula lúma Jesúsu. ³ Ábati tanügün María ában paénti ibíñei le séruti, ába tájurudaguni lugúdi Jesúsu láu, ába tarágajani láu tídiburi, ába lejémougadun ibíñei ligía sun ñi múnada. ⁴ Ába laríñagun Júdas Iscarióte, le liraü Simón, ában jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu, le méme lúnbei lalúguruni.

⁵ —¿Ánsan malúgurún lubei ibíñei le luágu ürüwa-san fiádürü lun jíderawagún gudémetiña?

⁶ Laríñagunbei Júdas ítara, máma luágu berése lan jáu gudémetiña, laríñagunbei ítara ladüga jíweru lan, áni queíti ligía lan gámabarun lágei seínsu, ábaja líwerujan lídaangiñe le íchugúbei tídoun. ⁷ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Ígiraboún, taráanseruñadina lubá lachülürün luwéyuri nábunúniwa. ⁸ Súnwandan ñíbaña lan gudémetiña jídan, ánjeinti áu, mámaba súnwandan júma nan.

Elédeguni lubá Lázaro

⁹ Ába jasúbudiruni sarágu jádaangiñe juríu luágu níjein lan Jesúsu Betánia, ába jóúdin ñi, mámarügü lun jaríjini, lun giñe jaríjini Lázaro le lásaaragüdübei Jesúsu jádaangiñe jiláaña. ¹⁰ Ába giñéti juáradun jábutigu fádirigu lídan ában lun giñe jáfaruni Lázaro, ¹¹ ladüga sarágu jáña lan juríu adiseduntiña jawei lun jafíñerun luágu Jesúsu, lídaangiñeti Lázaro.

Lebélorun Jesúsu ubúrugun Jerusalén
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Sarágu jáña gürígia ñüdüntiña Jerusalén lubá fédu le páscua, larúgan, ába jasúbudiruni luágu lachülürüba lan Jesúsu ñíjin ubúrugun. ¹³ Ábati játüjan tubána fáluma, ába jáfuridun lubároun Jesúsu agúarajeina.

—¡Uweíriguni lun Búngiu! ¡Biníwati le ñübinbei lídan líri Wabúreme! ¡Biníwati lurúeite Israél!

¹⁴ Ába ladárirun Jesúsu ában burígü, ába laweínruni quei laríñagun tídan Lerérun Búngiu.

¹⁵ Manúfudebá, ubúругu le Sión, níten burúeite waríñu luágu ában burígü.

¹⁶ Úati yebe gunfaráanda jamáni láni disípulugu cátei le wéyu ligía, lárigiñe, dan le belújali Jesúsu lídoun luweírigun yágüta

siélu, ába jarítagun luágu bürüwa lan sun cátei le luágu, áni ítara líña lan lasúseredun lun.

¹⁷ Ja gürígia ja ñíbaña dan le lagúarun Jesúsu lun Lázaro lídaangiñe lumúaja, ába lásaaragüdüni lídaangiñe ouweni, abájüdagua jamúti le jaríjubei. ¹⁸ Ligía lébubei jáfuridun gürígia erésibirei Jesúsu, ladüga jagáambun luágu miláguru le ladügübei. ¹⁹ Ábati jaríñagun fariséogu jámagua.

—Aríja jumáali luágu, siñá lan ladügüniwa ni cáta, sun gürígia añágüran lúma.

Jáluajani güríegu Jesúsu

²⁰ Ñíñanu güríegu jádan gürígia ja ñüdümbaña Jerusalén lun jájuduragun lun Búngiu, ²¹ ába jayábin güríegu jagía lúmoun Felípe, le Betsáidana, ñi Galiléa, ába jaríñagun lun.

—Buséntiwa waríjini Jesúsu.

²² Ába lídin Felípe, ába laríñaguni lun Andrés, ába jóudin biángubei jagía abájüdaguei lun Jesúsu. ²³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Chülüja óra lun líchugúniwa uweíriguni nun, áu le Wügüri Garaüwarügüti. ²⁴ Ninárün jáu luágu ánjein lan máburujan ában lágu túrigu múarugun lun loúnwen, ában mémebei águu, ánjein ouwe, lalúbajouba sarágu lídaangiñe. ²⁵ Le jínsiñejabuti lun libágari, lefériDIRubei, ánjein le mebéresenti láu libágari lídan ubou le, lareídubei lubá ibágari le magúmuchaditi, siélu. ²⁶ Le busénti lesériwidunina, lúnti lafálarunina, áni le ñí numuti, ñíbei giñe le esériwidubalina. Le esériwidutina, líchuguba Nüguchi uweíriguni lun.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen

²⁷ Níjein ában ounwenbun líbe samínaü nuágu guetó. ¿Cábasan nariñaga? ¿Nariñaga funa. “Nüguchi, sálba bána lídaangiñe le lúnbei lasúseredun nun guetó”? Uá, lun líra niábin. ²⁸ Nüguchi, iñurúalá bíri nídaangiñe.

Ábati lagaambúniwa ában umálali siélugiñe le aríñagubei.

—Iñúra náali níri bídaangiñe, áni niñúruyabei.

²⁹ Ábati jaríñagun gürígia ja ñíbaña agáambaja luágu wayújururu lan, jíbiri aríñaga.

—Ában ánjeli adímurejabei lun.

³⁰ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Mámatia luágu nufúleisein lagaambúa umálali le, luágu jufúleisein. ³¹ Niján dan ligía lun lagúserawagüdüñ ubou, áni guetóba lefériDIRI Máfia, le agúmadijabei lídan ubou le, lubáfu. ³² Dánmeti le niñurúniwa múarugugiñe, nanügübaña súngubei nómoun.

³³ Láu líra laríñaguñein luágu louweba lan luágu ában gurúwa.

³⁴ Ába jaríñagun gürígia lun.

—Agáambaadiwa laliijoún tídan walíburun to lánina lilúrudun Moisés luágu labágariduba lan Crístu lun sun dan. ¿Ída liñáti bariñagunbei luágu liñurúaba lan Wügüri Garaüwarügüti? ¿Cáteigi Wügüri Garaüwarügüti ligía?

³⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Níchiga mémebei larúgounga jun luágurügü murúsun dan. Eíbuga jumá lídan larúgounga ligía sun anájagua lan júma lun gayáraabei lan jachülürün le ñíjin lubeí jabúseera jachülürün, márügüdün lámugaün lubúriga, ladüga le eíbuguti lídan lubúriga, ibídiñeti lun jalíñouñein lan. ³⁶ Afíñe jumá lubeíti nuágu sun anájagua lan júma lun lirájüñü jumá larúgounga.

Lárigiñe laríñaguni Jesúsu sún buri cátei le, ába lídin, ába larámudagun jaweí.

Lébuna mafíñen jamá juríu luágu Jesúsu

³⁷ Láu sun adüga lan Jesúsu sarágu miláguru jagíbugiñe, mafíñetiña luágu. ³⁸ Láu líra jagúnfulirei le laríñagubei proféta Isaías.

¿Cásan afíñerubei luágu wáni ugánu?

¿Ca un larúfudei Wabúreme Búngiu lubáfu?

³⁹ Quei mafíñerun jabeí, ába lasúseredun le ámu dimúrei le laríñagubei Isaías tídan labürüjan, joun.

⁴⁰ Darú lumuti Búngiu jaríjin, derégüda loun janígi,

lun maríjin jamá láu jágu,

úame gunfaráanda jamá,

mayábin jagíame nun lun nareídaguagüdüniña.

⁴¹ Laríñagunbalin Isaías le luágu Jesúsu ladüga aríja láali lan luweírgun.

⁴² Láu sun líra, sarágu jáña jádaangiñe juríu afíñerutiña luágu Jesúsu ásta jádaangiñe ábutigu, áni maríñagun jamúti bougudi, le janúfude jaweí fariséogu, lueí jabúguniña tídaangiñe jalígilisin.

⁴³ Ladüga gúndaatimaatiña láu inébesei le jíchugubei gürígia sügü láu le líchugubei Búngiu.

Lagúseragüdübaña dimúrei buri le laríñagubei Jesúsu gürígia

⁴⁴ Ába laríñagun Jesúsu láu umálali jéreti.

—Le afíñeti nuágu, máma rügüñein nuágu lafíñera, afíñeti giñe luágu Nüguchi le oúnajabalina. ⁴⁵ Le giñe aríjitina, laríjiñein giñe le oúnajabalina. ⁴⁶ Áu lámpubei, niábinbei ubouágun lun sun lan ja afíñetiña nuágu, merédera jamámuga lídan lubúriga.

⁴⁷ Ánjein le agáambuti nerérun áni madügünti gásu láu, máma áu asiádirubalin, ladüga máma niábiña lun nasiádiruniña gürígia ubouágu, niábiña asálbaraña. ⁴⁸ Le mebéresenti náu, madügün

ligía gásu láu nerérun, níjein lúnti lasíadiruni. dimúrei buri le aríñaga náalibei, ligíaba asíadirei lídaanme lagúmujóun wéyu. ⁴⁹ Ladüga madímurejaantina luágu náni núngua, Núguchi le oúnajabalina, ligía aríñagubalin le lúnbei naríñaguni nun lúma le lúnbei narúfudajani. ⁵⁰ Áni subúdi numúti luágu barü lan lugúmadin Núguchi ibágari magúmuchaditi joun ja adügübalin le lubeíbei. Le lubeíti naríñagubei, naríñaguni quei laríñaguni Núguchi nun.

13

Lachíbuni Jesúsu jagúdi láni disípulugu

¹ Ábanrügaali wéyu lubá fédu le páscua. Subúdi láali Jesúsu luágu chülúja lan óra lun lígiruni ubou le lun lídin lúmoun Lúguchi. Súnwandan meja jínsiñe jamá lánigu ja ubouagubaña lun, guetó larúfuduñeinti línsiñejabu lídan luweírín-ágei.

²⁻⁴ Dáaalíti Máfia larítangun tídoun lanígi Júdas Iscarióte lun ledéreggeruni Jesúsu joun láganiñu. Jesúsu, láu sun subúdi láni luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin, luágu lúmounba lan gíñe Búngiu lagíríbuda, luágu gíñe rúlaali lan Úguchili sun cátei lújaburugun, ába larúfuduni luweírín-ágei ünabuni le luágubei. Dan lubeíti jadíneruña lan, ába lásaarun lueígiñe dábula, ába larágachunun gamísa to tigíbuaguboun ladáürangun, ába lagürün ában tuáya liránaagua. ⁵ Ába líchugun dúna lídoun ában dabárasí, ába lachíbuni jagúdi disípulugu, ába larágachuni táu tuáya to liránaaguaboun.

⁶ Dán yebe le lachíbaali lan lugúdi Simón Pédro, ába laríñangun lun.

—Nabúreme, ¿bachíbaalisan nugúdi?

⁷ Ába laríñangun Jesúsu lun.

—Guetó, úati gunfaráanda báni le nadügübei, gunfaráanda bubeí lárigiñe.

⁸ Ába laríñangun Pédro lun.

—¡Machíbun bubeí nugúdi!

Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánjein machíbun nan bugúdi, siñábei gafánran ban núma.

⁹ Ába laríñangun Simón Pédro lun.

—Mámarügüla nugúdi bachíba, chibábei gíñe nújabu lúma nigíbu.

¹⁰ Laríñaga Jesúsu lun.

—Le sun liñábei lágoun, lugúdi rügüñein abúseera lachibúniwa, ladüga jarúmati líbiri lúgubu. Jugúya, jarúmatün, mámarügü líña sun jugúya.

¹¹ Le laríñangunbei luágu máma lan sun jagía jarúmatiña, ladüga subúdi láni cába lan edéregerei.

¹² Lásun lachíbuni Jesúsu jagúdi, ábaya ladáürunun gamísa to larágachuboun, ábaya lañúurun luágu dábula, ába laríñagun joun.

—¿Gunfaráanda jumútisan le nadügübei jun? ¹³ Jugúya agúajatün nun Maésturu, lúma Nabúreme, áni richátün ladüga áu ligía, ¹⁴ ánjeinti chibá nubálin jugúdi láu sun Jumáesturun nan áni Jabúreme, lúnti gíñe jachíbuni jugúdi júmagua. ¹⁵ Rújadina ában jémpulu jun lun jadügüni líbe méme le nadügübei. ¹⁶ Ninárün jáu luágu míñugun lan ni ában músu lueí liyúbudiri, ni ában le oúnajoúti lueí le oúnajabalin. ¹⁷ Ánjin gunfaráanda jumá buri cátei le áni adüga jumeíme, gúndaabadün.

¹⁸ Mámattia nadímurejaña juágu sun jugúya, subúdi numútiña cátaña lan nanúadirubaña lun nánigume le tímatimaati. Áni lúnti lagúnfulirún le tídaanbei Lerérun Búngiu. “Garábagua le eígubei núma, nuágun.” ¹⁹ Naríñaguñein le jun lubáragiñe lasúseredun, lun dánme lan le lasúseredun, afíñe jumámuga luágu áu lan Crístubei. ²⁰ Ninárün jáu luágu le lan erésibiruti le noúnajan, resíbi lumútina gíñe, áni le erésibirutina, resíbi lumúti gíñe le oúnajabalina.

*Ladímurejani Jesúsu luágu ledéregerubei lan Júdas
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)*

²¹ Lásun laríñaguni Jesúsu sun cátei le, ába lasándirun sarágu íruni tídan lanígi, ába laríñagun furáangu.

—Ninárün jáu luágu ledéregerubadina lan ában jídaangiñe.

²² Ábati jagúmeserun disípulugu aríagua jawóúguoún, ibídiñounga joun ca lan jádaangiñe uágubei ladímureja Jesúsu. ²³ Áu Juan, le abürüjbarun gárada to, ában jádaangiñe disípulugu, le weíribei ínsiñe lun Jesúsu, loubagiñeñádina lídan adíneruni, ²⁴ ába ladügün Simón Pédro seíni nun lun nálügüdüni Jesúsu ca lan jádaangiñe uágubei ladímureja. ²⁵ Ábati nayárafaduntima lun Jesúsu, ába naríñagun lun.

—Nabúreme, ¿cáteisán lúnbei ledéregerunibu?

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu nun.

—Nadüdüragüda murúsun fein, le únti níchigoun, ligíaba edéregerana.

Ábati ladüdüragüdün murúsun fein, ába líchugunun lun Júdas Iscarióte, le liraü Simón. ²⁷ Quei lárügüdünun Júdas fein tugúya, ítara lebélorun Máfia tídoun lanígi. Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Le lúnbei badügüni, adügabei furése.

²⁸ Úati gunfaráanda láni ni ában jádaangiñe ja eígibaña luágu dábula ca lan uágu laríñagei Jesúsu líra lun. ²⁹ Quei Júdas lubeí táubei lágei seínsu, sun jaríñagun yebéti laríñaguña Jesúsu lun lun lagáñijani le jabúseerubei lubá fédu, o lun lan líchugun seínsu

joun gudémetiña. ³⁰ Lárigiñe leíginun Júdas fein, ába láfuridun. Gúñeeli óra ligía.

Iséri gumádi

³¹ Lárigiñe láfuridun Júdas, ába laríñagun Jesúsu.

—Larijúa nuweírigun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, guetó, arijúame luweírigun Úguchili nuágu. ³² Ánjeinti arúfuda nubálin luweírigun Búngiu, larúfudubei gíñe Búngiu nuweírigun, áni ladügübei madíse. ³³ Nirájüñü, úaadináme júma sarágu dan. Jáluajabadina, le méme nariñagubei joun juríu nariñagayaali jun guetó. Siñábei jídin le ñíjinba lubeí nídin. ³⁴ Níchigaali iséri gumádi le jun. lun jínsiñegua jumá júngua. Ítara quei jínsiñe nun, lúnti gíñe jínsiñegua jumá júngua. ³⁵ Ánjaün jínsiñegua júngua, jasúbudirubei sun gürígia luágu náni jumá disípulugu.

Ladímurejani Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro luágu (Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Ába laríñagun Simón Pédro lun Jesúsu.

—¿Jalíñounbadibusan, Nabúreme?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Siñáti bafálarunina le ñíjinbadina lubeí guetó, lachülürüba wéyu lun bafálarubadina lan.

³⁷ Laríñaga Pédro lun.

—¿Ca uágu siñá lubei nafálarunibu guetó? Aráanse dina lun níchuguni nibágari buágu.

³⁸ Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Binárün luágu aráanse ban lun bíchuguni bibágari nuágu? Ninárün báu luágu beyéedaguba lan náu ürüwa weíyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu.

14

Jesúsu, ligía ümabei lun lúmoun Úguchili

¹ Merédera jumá láu líbe samínaü, afíñe méme jumá luágu Búngiu, afíñe méme jugúyame nuágu. ² Níjein sarágu ubáraü tídan lúban Núguchi lun jaganoún gürígia ñi, lun jamúga máma lan ítara líña, aríñaga náali jamúga jun. Neíbuga lubeíti aráanseja ában ubáraü jubá. ³ Lárigiñeme nídin, aráanse neíme ubáraü ligía, ábame nagíribudunya lun nanügünün númagua, lun ñi jumá le méme ní numuti. ⁴ Subúdi jumúti jalíñounbadina lan, subúdi jumúti gíñe üma.

⁵ Laríñaga Tomás lun.

—Nabúreme, ibídiñeti woun jalíñounbadibu lan, ¿ída lubáti wasúbudiruni üma?

⁶ Laríñaga Jesúsu lun.

—Lun lachülürüniwa lúmoun Búngiu, áu ümabei, áu inárüni, áu íbágari. Nueígiñe rügüñein gayára lan lachülürüniwa lúmoun Búngiu Úguchili. ⁷ Lun jamúga subúdi nan jun buídu, subúdi jumúti jamúga gíñe Núguchi, subúdi jumáaliti lúmagiñe guetó, ladüga aríjañaja jumáli láu jaríjinina.

⁸ Laríñagati Felípe lun.

—Arúfudabei Úguchili woun, buídurügaalime woun.

⁹ Laríñaga Jesúsú lun.

—Felípe, lüjadina júma, ¿íbídíñegidina bun? Le aríjitina, laríjiñein gíñe Búngiu Úguchili, ¿cáti uágu baríñaga nun lun narúfuduni Búngiu Úguchili jun? ¹⁰ ¿Mafíñetibusan luágu anájein lan lídan Búngiu Úguchili, níjein lan gíñe Búngiu Úguchili nídan? Lé buri cátei le naríñagubei jun, máma lan láu náni núngua naríñagei, Búngiu Úguchili le aganoúbei nídan, ligía adügübalin luwádigimari guánarü. ¹¹ Afíñe jumá nun luágu anájein lan lídan Búngiu Úguchili, áni lan níjein gíñe Búngiu Úguchili nídan, íbini luágurügü cátei lé buri nadügübei, afíñe jumá nun. ¹² Ninárün jáu, luágu le lan afíñeti nuágu, ladügübei lan cátei lé buri nadügübei, ladügüba buri cátei weínamutimaati, ladüga áu, neíbuga le ñíjin lubeí Núguchi. ¹³ Sun le jamúriajan lídan níri, nadügübei, arúfuda námugei luweírigun Núguchi. ¹⁴ Nadügübei furúmiegurügü cátei le jamúriajan lídan níri.

Líchugun Jesúsú dimúrei luágu loúnajabei lan Sífiri Sándu

¹⁵ ‘Ánjein jínsiñe nubeí jun, gúnfuli jumá láu le nubeíbei, ¹⁶ ábame nayúmuragun lun Núguchi lun loúnajan ámu jun newéñegua lun líderagunün, lun gíñe líchugun gurásu jun. Ligíaba Sífiri Sándu le subúdíjabúbei lun sun inárüni, júmabei súnwandan. ¹⁷ Ja lánigu ubou le, siñáti jerésibiruni Sífiri Sándu ligía, ladüga siñá lan jaríjini ni jasúbudiruni, ánjein jugúya, subúdi jumáli, ladüga níjein júma áni leréderuba jídan. ¹⁸ Mígirun nubádün jábugua, nagíribudayaba lun júma nan. ¹⁹ Málüjadina ánjana maríjin jamá gürígia, ánjein jugúya, jaríjubadina, áni gabágaribadün ladüga wínwañu níña lan. ²⁰ Lárigiñeme liábin Sífiri Sándu lun júma lan lun sun dan, jasúbudirubei luágu anájein lan lídan Núguchi, jugúya nídan, áu gíñe jídan. ²¹ Le subúdíjabuti lun nugúmadin áni úaragu ligía lúma, arúfuda lumúti luágu jínsiñe nan lun le tímatimaati. Áni jínsiñejabúbei Núguchi lun le jínsiñejabuti nun, jínsiñebei gíñe nun, arúfudagua áume núngua lun.

²² Ába laríñagun Júdas (mámatia le Iscarióte).

—¿Cásan uágu barúfudaguba lubeí búngua woun, máma joun gürígia ja lánigu ubou le?

²³ Laríñaga Jesúsú lun.

—Le jínsiñejabuti nun, adügati gásu láu le nubeíbei, áni línsiñeduba lun Nóguchi, ábame wayábin, áu lúma Nóguchi, agánawa lúma. ²⁴ Le mínsiñejabuti nun, madügünti gásu láu le nubeíbei. Dimúrei le naríñagubei, máma náni, láni Nóguchi le oúnajabalina.

²⁵ ‘Naríñaguñein sun le jun láu anájagua lan júma, ²⁶ Sífiri Sándu le lúnbei loúnajani Nóguchi lídan níri lun líderagunün, larúfudajaba jun, larítaguagüdübadün gíñe luágu sun le aríñaga náalibei jun.

²⁷ ‘Neíbuga júmagiñe, nígiraali ñurúguaü júma—ában luwúyeri ñurúguaü le áurügübei gayára lan níchiguni. Mítaraanti queísi ñurúguaü le líchugubei uboú. Magíbedalá jisáminan, manúfude jugúyame. ²⁸ Agáamba jumáli naríñagun luágu neíbuga lan, áni nagíribudayaba lan lun júma nan, lun jamúga jínsiñe nan jun láu jinárün, gúndaatün jamúga láu jasúbudiruni luágu neíbuga lan lúmoun Nóguchi, ladüga ligía íñugutimaati nueí. ²⁹ Ligía aríñaga gíñe nubálin le jun, lun dánme lan lasúseredun, afíñe jumámuga.

³⁰ ‘Madímurejaanjadina sarágu júma, ladüga níteeli le agúmadijabei lídan uboú le. Láu sun mabáfu lan nuágu, ³¹ lúnti ítara lúba lan lun lasúbudiruni uboú luágu jínsiñe lan Nóguchi nun, áni adüga náni le lubeíbei nun. Sarájuma, queímoun yágiñe.

15

Tídibu beíbei lúma tilímun

¹ Laríñaga Jesúsus.

—Ítara níña quei ában tídibu beíbei le tímatimaati, Nóguchi, ítara líña quei le oúnigirubarun nádü. ² Chaün lumuti furúmieguaarügü lídaangiñe nilímun le míinti, atírimuja lumúti le gínbei, jarúmagüdaleí lúntima lagíindun. ³ Jugúya, jarúmaadün lárigi narúfudajan jun. ⁴ Lídan méme jumá ában núma quei lídaañadina lan ában júma. Ában límu siñáti lagíindun ánjein mámañein lubeí luágu ídibu, ítara jíña gíñe, siñáti jagíindun ánjein máma lubeí badüleñu jíña nuágu.

⁵ ‘Áu ídibubei, jugúya límu. Le badüleñuti nuágu, badüleñu áu luágu, lagíinduba gíbe, siñáti jadügün ni cáta úouga áu. ⁶ Le merédeti badüleñu nuágu, lágurúba bougudin, ábame lamábeidun quei buri límu le abúdajoubei lun lagudúniwa.

⁷ ‘Ánjaün asígira badüleñu nuágu, mabúlieidun jumeíme le narúfudajabei, gayáraabei jamúriajani le jabúseerun, áni jibíjubei. ⁸ Ibíjati Nóguchi inébasei dan le gíbe lan jagíindun, áni arúfuda jumúti luágu náni jumá disípulugu ja tímatimaatiña láu líra. ⁹ Jínsiñetün nun ítara quei nínsiñe lun Nóguchi, ítara méme jumá lubeíti lídan ínsiñeni le nánibei jun. ¹⁰ Ánjaün ñüdün láu le

nubeíbei, lídan mémebadün ínsiñeni le nánibei jun, ítara quei nídin láu le lubeíbei Nóguchi, áni lídan mémeñadina ínsiñeni le lánibei nun.

11 ‘Nadímurejánbei jun ítara lun gayára lan jasúbusiruni úgundani le níchugubei, le gumúti. 12 Niján nugúmadinbei. lun jínsiñegua jumá júngua quei jínsiñe nun. 13 Luweírín-ágei ínsiñeni le gayáraabei gáni láni gürígia, lun líchuguni libágari jawágu lumádagu. 14 Numádagu jugúya, ánjein jadüga le nubeíbei. 15 Manügün náadün quei músu, ladüga ibidiñeti le ladügübei liyúbudiri músu lun, nanügünün quei numádagu ladüga subúdigüda náali sun le laríñagubei Nóguchi nun jun. 16 Mára jugúya anúadajabalina, áu anúadajabalün, áni rújadina dimúrei jun lun jagíindun gíbe, lun gíñe ladúrarun jin. Ítara lúba líchuguni Nóguchi sun le jamúriajan lúma lídan níri jun. 17 Ítara líña lubeíti nugúmadin jun lun jínsiñegua jumá júngua.

Iyéreeguti Jesúsu jáu sun lánigu lun ubou

18 ‘Ánjaün iyéreeguda lun ubou, subúdi jumeí luágu áu lan iyéreegudubei lun furúmiñe. 19 Lun jamúga lánigu jumá ubou, jínsiñetün jamúga joun gürígia ja lánigu ubou quei jínsiñe jánigu joun. Anúadaja numútün jádaangiñe ja lánigu ubou, ligía jiyéreegunbei lun ubou ladüga mámaadün lan láni ubou. 20 Jarítagua jumá luágu le naríñagubei jun. “Úati músu íñuguti lueí liyúbudiri.” Ánjein eíbaaja jamáadina lubeí, jeíbaajabadün gíñe, ánjein giñeti madügün jabei gásu láu narúfudajan, madügünbaña gíñe gásu jáu. 21 Jadügübei sun le jun, nueígiñe, ladüga ibidiñe lan le ouñajabalina joun.

22 ‘Lun jamúga meja miábin nan adímureja joun, madúnruntiña jamúga luágu jamájarun lun jerésibirunina, queísiti niábin joun, gadúnruntiña lubeíti luágu figou ligía. 23 Ja iyéreejabúbaña nun, iyéreeguti gíñe Nóguchi joun. 24 Madúnruntiña jamúga lun jamúga madügün nan ni cáta le úagili adügüti jagánagua, guetó arija jamáli buri cátei ligía áni láu sun líra iyéreegugidina joun, iyéreegu gíñe Nóguchi joun. 25 Wel, lasúseredunbei le ladüga lúnti lan lagúnfulirun dimúrei le bürüwañubei lídan jalúrudun. “Ába niyéreegudun joun, mébunouga.”

26 ‘Dánme liábin Sífiri Sándu le lúnbei líderagunün, Espíritu le lánina inárüni le lúnbei nouñajani luágu loubadina Nóguchi, ligíaba adímureja luágu náni fuleísei. 27 Jugúya, jadímurejaba gíñe luágu náni fuleísei, ladüga númañadün lan lúmagiñe furúmiñeti dan.

16

¹ ‘Nariñaguñein buri cátei le jun lun moúnwen lan jafiñen nuágu. ² Jabúgagubadün tídaangiñe jalígilisin, wuríbabei dan jun daríme lun ánjaün lan láfaragua furúmierügü gürígia jilágubei, larítaguba luágu lesériwiduñein lan Búngiu láu líra. ³ Jadügübei líra ladüga masúbudirun jamágili lan Núguchi, masúbudirun jamána. ⁴ Nariñaguñein le jun, lun dánme lan le lachülürün dan ligía, lun jarítagun luágu aríñaga náali lán meja jun.

Le ladügübei Sífiri Sándu

‘Maríñagun numúti meja le jun lúmagiñe binárü ladüga meja júmañadina lan, ⁵ ánjein guetó, neíbuga lúmoun le oúnajabalina. Málügüdün lumútina ni ában jídaangiñe jalíñounbadina lan, ⁶ jírurügütün luágu nariñaguni cátei lé buri jun. ⁷ Inárüni nariñagubei jun. buítimaati jun lun nídin, ladüga ánjana mídin, miábinbei Sífiri Sándu júmoun lun líderagunün, áni ánjana ñüdü, noúnajabei. ⁸ Dánme liábin, ladáriraguagüdübaña gürígia ja ubouágubaña joúngua luágu gafígoun jamá, luágu giñe níjein lan ában üma le lánina úarani, luágu giñe lagúseragüdübaña lan Búngiu. ⁹ Larúfudubei joun luágu gafígoun jamá láu mafíñen jamá nuágu, ¹⁰ lasúbudiragüdübei joun luágu úaragua nan, láu larúfuduni joun luágu ní diba lan le ñíjin lubei Núguchi dánme le nígirunün. ¹¹ Líchuguba fe joun luágu lagúseragüdün Búngiu, ladüga agúseragüda láali Máfia, le agúmadijabei lídan ubou le.

¹² ‘Gíbegili lúnti nariñaguni jun, jásiñerubei gunfaráanda guetó. ¹³ Dánme liábin Sífiri Sándu le lánina inárüni, larúfudajabei sun inárüni jun, ladüga madímurejanbei luágu láni lúngua, le lagáambubei, ligíaba laríñaga. Lasúbudiragüdübei cátei lé buri lúnbei lasúseredun jun. ¹⁴ Líchuguba inébesei nun, ladüga lerésibiruba lídaangiñe ninárün, ábame lasúbudiragüdüni jun. ¹⁵ Sun le lúmabei Núguchi, náni giñe, ligía nariñagunbei luágu lerésibiruba lan Sífiri Sándu lídaangiñe ninárün, ábame lasúbudiragüdüni jun.

Lasáansiraguba íruni lun ugúndanime

¹⁶ ‘Málüjadina, ánjana maríjin jumá, múrusunmeya dan lárigiñe, ábayame jaríjinina, ladüga neíbuga le ñíjin lubei Núguchi.

¹⁷ Ábati jálügüdagun jádaangiñe láni disípulugu jámagua, ába jaríñagun.

—¿Cásan míni lan le? Laríñaga woun luágu málüjali lan ánjein maríjin wamá, múrusunya lánme dan lárigiñe, ábayame lan waríjini, ladüga leíbuga lan le ñíjin lubei Lúguchi. ¹⁸ ¿Ca míni lan láu “múrúsun dan lárigiñe le”? Úati gunfaráanda wamáni ca lan uágu ladímureja.

19 Ába lasúbudiruni Jesúsu luágu busén jama jálügüdaguni, ába laríñagun joun.

—Aríñagatina jun luágu málüjadina lan ánjana maríjin jumá, murúsun lánme dan lárigiñe, ábaya lánme jaríjinina. ¿Ligía le uágubei jálügüdagua júmagua? 20 Ninárün jáu luágu jayájuba lan, jíruga jugúyame, ánjañati güriía ja láni ubou le, jagúndaaruba. Láu sun líra, íbini jíru jumá, lasáansiraguba jírun lun ugúndanime. 21 Dan le tagüriajan lan ában würi, súfuritu ladüga chülüja lan lórate igári, lásun agüriajouaali lan irájü, marítangunjaru luágu igári, ladüga ugúndani le tasándirubei luágu agüriajaaru lan ában irájü ubouagu. 22 Ítara líña giñe, jugúya jírutün guetó, naríjayabadün, ábamei tabuínchun janígi láu ugúndani, ában ugúndani le úati gayáraati lagídaruni jueí.

23 Lídaanme wéyu ligía, málügüdün jumádiname luágu ni cáta. Ninárün jáu luágu líchugubei lan Nüguchi sun le jamúriajabei lídan níri lúma, jun. 24 Chülü lúmoun dan le, mamúriajangidün ni cáta lídan níri, jamúriaja, ábame jibíjin, buin jumámuga láu ugúndani.

Jesucrístu, le ásiiragúbalin ubou

25 Aríñaga náali buri cátei le jun láu jémpulu, ínítebei dan lun madímurejaanjadina lánme jun láu jémpulu, ábame nadímurejan furáangu jun luágu Búngiu Úguchili. 26 Lídaanme wéyu ligía, jamúriajaba lúma lídan níri, maríñaguntina luágu nayúmraguba lan lun Nüguchi juágu, 27 ladüga ligía guánarü jínsiñetün lun. Jínsiñetün lun ladüga jínsiñe nan jun, afíñeedün giñe luágu lúmagiñe lan Búngiu niábin. 28 Lúmagiñe Búngiu Úguchili náfurida, ába niábin lídoun ubou le, guetó nígiraali ubou le, neíbugaya lúmoun Nüguchi.

29 Ába jaríñagun láni disípulugu.

—Anáti guetó, badímurejaña furáangu, mayúsurunga jémpulu. 30 Aríja wamáali guetó luágu subúdi lan sun cátei bun, moún lumuti bálügüdün luágu ni cáta ladüga subúdi báni jarítangun güriía. Luágu líra wafíñera luágu lúmagiñe lan Búngiu biábin.

31 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Afíñeedünti guetó? 32 Iníteeli óra, áni guetó guetó, dánme le jachágaragun sun jugúya, cáda ában luágu loubadina, ábame jígirunina nábugua, láu sun máma lan nábuguañadina ladüga níjein Nüguchi núma. 33 Naríñagunbalin sun le jun, lun jadárirun ñurúguaü lídan jafíñerun nuágu. Jasúfuriruba ubouagu, ganígi jumá, ¡sirígua náali ubou!

¹ Lárigiñe lariñaguni Jesúsu sun cátei le, ába laríjin siélun, ába lariñagun.

—Núguchi, chülüja nidáani, rúba inébesi luágu Biraü, ru lámuga gíñe Biraü inébesi bun. ² Rújadibu ubáfu lun Biraü jawágu sun gürígia lun líchugun ibágari magúmuchaditi joun ja bíchugubaña lun. ³ Niján lébunabei ibágari le magúmuchaditi, lun jasúbudirunibu gürígia amürü le Búngiu ábanrügüti, le inárüti, lúma lun jasúbudirunina, áu Jesucrístu le bouñajabei.

⁴ ‘Rújadina uweíriguni bun ya ubouágu, gumú nan gíñe le uágubei bouñajana. ⁵ Guetóti Núguchi, rubei uweíriguni le méme méja nánibei nun biñüwarü lubáragiñe meja ñi lan ubou.

⁶ ‘Subúdigüda náali joun ja baságarubaña lídaangiñe ubou lun bíchuguniña nun, cátabu lan. Bánigu meja, ába bíchuguniña nun, ñüdüntiña láu le bubeíbei. ⁷ Guetó, subúdi jamáli luágu sun lan le bíchugubei nun búmagiñe lan liábin, ⁸ rúnaali ugánu le bíchugubei nun joun áni resíbi jamúti, subúdi jamáli luágu inárüni lan luágu búmagiñe lan niábin, afíñeeña gíñe luágu amürü lan ouñajabalina.

⁹ ‘Ayúmuraguatina bun jawágu, mayúmuraguntina jawágu lánigu ubou, nayúmuragun jawágu ja bíchugubaña nun, ladüga báni jamá. ¹⁰ Sun le náni, báni, le báni, náni, arijúati nuweírigun jawágu.

¹¹ ‘Áu, merédedina ubouágu, ánjein jagía, jeréderuba. Áu, neíbuga búmoun. Núguchi sánduti, toúnigi báña ja bíchugubaña nun láu bubáfu luei jeíguadun, lun lídan jamá ában le tímatimaati quei áu búma. ¹² Dán meja le jáma nan ubouágu, toúnigi numútiña meja ja bíchugubaña nun láu bubáfu, meféridiruntina ni ában jádaangiñe lueídügü Júdas, lun lagúnfulirun le bürüwañubei tídan Berérun.

¹³ ‘Guetó, neíbuga le ñijin bubeí, luágu anájagua lan ubouágu aríñaga numúti buri cátei le lun jabuínchun láu ugúndani méme le nuágubei. ¹⁴ Rúnaali berérun joun, ába jeyéreegudún lun ubou, ladüga máma jamá lánigu ubou ítara queisi máma lan lánigu ubou áu. ¹⁵ Mamúriajaantina búma lun baságaruniña ubouáguigiñe, namúriajan búma lun batoúnigiruniña luei Máfia. ¹⁶ Ítara quei máma lan láni ubou áu, máma gíñe láni ubou jagía. ¹⁷ Derégeguagüda báña jóungua bun, láu lubáfu berérun le inárütibei. ¹⁸ Quei bouñajanina jádoun lánigu ubou láu ugánu lánina asálbaruni, ítara gíñe nouñajaniña jádoun lánigu ubou láu ugánu ligía. ¹⁹ Áni derégeguatina núngua bun jawágu, lun gíñe jederegeragun jóungua bun le tímatimaati.

²⁰ ‘Máma rügüñein jawágu namúriaja búma, amúriajatina gíñe jawágu ja lúnbaña jafíñerun nuágu dánme le jagáambuni ugánu lánina asálbaruni jámagiñe. ²¹ Amúriajatina búma lun lídan jamá

ában sun jagía, lun ában méme jamá cátei wáma quei áu búma, amürü núma, lun lídan jamá ában buídu buídu, lun lafiñerun ubouú luágu bouñajan nan. ²² Rúnaali uweíriguni le méme bíchugubei nun joun, lun ában méme jamá cátei quei ában méme wamá cátei áu búma, ²³ áu jádan, amürü nídan, lun jayábin lun ában mémebaña lan buídu buídu, subúdi lámugei ubouú luágu bouñajan lan áu, áni jínsiñe jamá bun sarágu quei nísiñe bun.

²⁴ Nüguchi, amürü íchugubaliña nun, buséntina lun númabaña lan le ñí numuti, lun jaríjini uweíriguni le bíchugubei nun, ladüga jínsiñegubeiñadina bun lubáragiñe ladügüniwa ubouú. ²⁵ Nüguchi richáguati, ibídiñetibu lun ubouú, subúditibu nun, subúdi jamáli giñe wügüriña ja luágu bouñajan lan áu. ²⁶ Subúdigüda náali joun cátabu lan, áni nasúbudiragüda mémebadibu, lun ñi lan ínsiñeni le buágupei nun jádan, lun giñe ñi nan já dan.

18

Janügüni Jesúsu adáüra

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ Lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába láfuridun jáu láni disípulugu lun jóudin loubáfurugun dúna le cedrón. Ñíñein ában fulásu lé buri ñí lumuti tídibu olívos, ñíjin lubei lebélera Jesúsu jáu láni disípulugu. ² Subúdi lumúti giñe Júdas le alúgurubalin Jesúsu, fulásu ligía, ladüga ouñdaraguaña jaali Jesúsu ñi jáma láni disípulugu. ³ Ába lubeiti lachülürün Júdas ñíjin jáu sarágu súdaara jáma polisía ja tánina témpulu, jóunajan jábutigu fádirigu jáma fariséogu. Gárumatetiña, barütiña giñe lámpu lúma tóchi. ⁴ Quei subúdi láali lan Jesúsu le lúnbei lasúseredun lun, ába láfuridun, ába laríñagun joun.

—¿Ca jáluajabei?

⁵ Ába jaríñagun lun.

—Wáluajañein Jesúsu le Nazarétna.

Laríñaga Jesúsu joun.

—Áu Jesúsu ligía le jáluajabei.

Ñíñeinti Júdas le edéregerubalin jáma. ⁶ Dan laríñagunbei Jesúsu joun luágu ligía lan le jáluajabei, ába jeíguadunga múarugún janagoún. ⁷ Ábaya laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ca jáluajabei?

Ába jaríñagun lun.

—Wáluajañein Jesúsu le Nazarétna.

⁸ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Aríñagaadinatia jun luágu áu lan. Ánjein áu lubei jáluajabei, ígira jumáña ja lun jóudin.

⁹ Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun le laríñagubei Jesúsu guánarügü. “Meféridirúnti ni ában jádaangiñe ja líchugubaña Nóguchi nun.” ¹⁰ Ábati laságarunun Simón Pédro lefeínte, ába líbuguni larígei ában lumúsun fádiri le íñutimaabei gíriti Málco. ¹¹ Ába laríñagun Jesúsu lun Pédro.

—Dáboun befeínte tárigoún. ¿Jarítaguatibu funági luágu moun lan nasúfuriruni ouchwagúni le líchugubei Nóguchi lun nasúfuriruni?

*Jesúsu ligíbugiñe fádiri le íñutimaabei
(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)*

¹² Ábati janügüni súdeara, lúma gumándan, jáma japolisían juríu, Jesúsu adáúra, ába jagüraguni. ¹³ Lárigiñe, ába janügüni lúbiñoun Anás. Anás ligía limédamurubei Gáifasi, fádiri le íñutimaabei lídan irúmu ligía. ¹⁴ Gáifasi ligía, le méme meja aríñagubei joun juríu luágu buítima lan joun lun louñwen ában wügüri jawágu sun mútu.

*Leyéedagun Pédro luágu subúdi láni Jesúsu
(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)*

¹⁵ Ába wouúdin, áu Juan lúma Simón Pédro, lárigi lárigi Jesúsu. Áu, subúditina lun fádiri le íñutimaabei, ábati nebélurun lúma Jesúsu lídoun түbürürü lúban fádiri, ¹⁶ ánjeinti Pédro, ába leréderun bougudi luágu béna. Ligía náfuridunbei, ába nadímurejan túma to ouñigirubalin béna, ába nebélaagüdüni Pédro. ¹⁷ Ábati tálügüdüni ouñigirutu béna Pédro.

—¿Ma bugúya ában jádaangiñe láni güriá le disípulugu?
Laríñaga Pédro.

—Uá, máma áu.

¹⁸ Queíti dilíga lubei, fúguatiñati músu jáma polisía wátu, rára jañáti ñi abácharagua. Níñein giñe Pédro jáma, abácharagua larügürügü wátu.

*Lálügüdaguni fádiri le íñutimaabei Jesúsu
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)*

¹⁹ Ába lagúmeserun fádiri le íñutimaabei álügüdaguei Jesúsu cátaña lan lánibaña disípulugu, cátei lan giñe larúfudajabei. ²⁰ Laríñaga Jesúsu lun.

—Bougudi nadímureja ligíbugiñe sun ubouú, súnwandan narúfudajan tídan ligílisi lúma témpulurugu le ñi lubei joundaragua sun juríu, madügüngidina lubeíti ni cáta arámudaguati. ²¹ ¿Ca uágu bálügüdana? Álügüda báña ja agáambubalina, jagialá aríñagei le uágubei nadímureja joun. Subúdi jamúti le naríñagubei joun.

22 Dan laríñaguni Jesúsu cátei le, ába liábin ában jádaangiñe polisía ja tánina témpulu, ába lagáyuajan ligíbuagun, ába laríñagun lun.

—¿Ítara lúba boúnabuni fádiri le íñutimaabei?

23 Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánjein aríñaga nubeí wuríbati, aríñagabei jalíañein lan luríban, ánjeinti buídu lubeí le naríñagubei, ¿ca uágu bagáyuaja nuágu?

24 Ábati loúnajani Anás gürágu lun Gáifasi, fádiri le íñutimaabei lídan irúmu ligía.

Leyéedagunya Pédro luágu Jesúsu

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

25 Sun dan le, nijágua Pédro abácharagua larügürügü wátu, ába jaríñagun lun.

—¿Másan amürü ában jádaangiñe láni gürígia le disípulugu?

Ába leyéedagun Pédro, ába laríñagun.

—Uá, máma áu.

26 Ábati lálügüdüni ában jádaangiñe lumúsuniña fádiri le íñutimaabei, ában lidúje le líbugubei Pédro arígei.

—¿Máfunagi aríja numútibu lúma lídan fulásu lé buri ní lumuti tídibu olívos?

27 Ábaya leyéedagun Pédro, lídan óra ligía, ába layúgurujan gáyu.

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 Ábati janügüni Jesúsu lúbiñegiñe Gáifasi lun lúbiñoun gumándan. Arúgadeina liñáti, mebélutiñati juríu palásiurugún lueí marúma jamá, siñáme gádan lániña adíneruni le lánina páscua. 29 Ligía láfuridunbei Piláto lun ladímurejan jáma, ába laríñagun joun.

—¿Cásan lidúnrunbei gürígia le jurúma?

30 Ába jaríñagun lun.

—Lun jamúga madügün lan wuríbani, medéregerun wamúti jamúga bun.

31 Ábati laríñagun Piláto joun.

—Barüjumei, agúseragüda jumei quei laríñaguni jilúrudun guánarü.

Jaríñaga juríu lun.

—Wagía juríu, maríchatiwa lun wáfarun ni ában jilágubei.

32 Ítara líña lagúnfulirún le laríñagubei Jesúsu luágu ligáburi ída lúba lan loúnwen. 33 Ábaya lebélorun Piláto palásiurugun, ába lagúarun lun Jesúsu, ába laríñagun lun.

—¿Amürü Jarúeitebei Juríu?

34 Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Luágu báni búngua bálügüdaja luágu líra, ódi ladüga jaríñaguni ámu bun nuágu?

³⁵ Laríñaga Piláto lun.

—¿Juríu funági áu? Binásiñun jáma jábutigu fádirigu, jagía edéregerubalibu nun. ¿Cági bidúnrunbei?

³⁶ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Narúeijan máma lánina ubou le, lun jamúga ítara líña lan, jageíndaguña jamúga nánigu lun medéregerúniwa nan joun juríu. Máma yána narúeijan.

³⁷ Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Urúei lubeíti amürü?

Laríñaga Jesúsu lun.

—Urúei áu quei bariñaguni. Agüriajouátina, ñübin áu lídoun ubou le lun naríñaguni le inárünibei. Sun ja gagáambadibaña lun inárüni, agáamba jamúti le naríñagubei.

³⁸ Laríñaga Piláto lun.

—¿Cáteiti inárünibei?

Lasíadirúniwa Jesúsu lun ouweni

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Lárigiñe ladügüni Piláto álügüdajani le, ábaya láfuridun adímureja jáma juríu, ába laríñagun joun.

—Madáritina ni murúsun dúru luágu wügüri le. ³⁹ Quei jéchu jumá lun nígiragüdün ában adaürüti jun lídan fédu le láni páscua, ¿buséntün lun náfuridagüdüni Jesúsu le jarúeitebei juríu?

⁴⁰ Ábaya jagúaragun sun jagía.

—¡Mígiragüdabei le! ¡Barabáslá bígiragüda!

Barabási ligía, ában jíwer uti.

19

¹ Ábati lanügüni Piláto Jesúsu, ába louñajan abeíchagüdei, ² ába jíchugun ában súaara ába rídi láuti jíyu leréberugu Jesúsu, ába jadáüraguagüdüni táu ában anáanguni colóru gúchu. ³ Ába jayárafadun lubádun dan méme aríñageina.

—¡Gabágarilá Jarúeite Juríu!

Ába jagáyuajan ligíbuagun.

⁴ Ábayati láfuridun Piláto, ába laríñagun joun juríu.

—Naságaraali ñájoun lun jasúbudiruni luágu madári nan dúru luágu.

⁵ Ába láfuridun Jesúsu láu rídi láuti jíyu lábulugu, táu lanáangun colóru gúchu. Ábati laríñagun Piláto joun.

—¡Niján wügüri ligía!

⁶ Dan jaríjinbalin jábutigu fádirigu jáu sun polisía, ába jagúmeserun agúaraja.

—¡Dáguabei luágu gurúwa! ¡Dáguabei luágu gurúwa!

Laríñaga Piláto joun.

—Barüjumeiti, dágua jumeí luágu gurúwa, ladüga áu, madáritina ni murúsun dúru luágu.

⁷ Ába jaríñagun juríu lun.

—Wagía galúruduntiwa áni según walúrudun, lúnti loúnwen ladüga laríñagun luóúgua luágu Liraü lan Búngiu.

⁸ Dan lagáambunbalin Piláto le, ábatima lanúfudedun. ⁹ Ábaya lebélorun palásiurugun, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Jalíanasan amürü?

Moúnabunti Jesúsu ni cáta.

¹⁰ Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Moúnabun bumútina? ¿Ibídiñetísan bun luágu gabáfu nan lun nígiragüdünibu, gabáfu áu lun nádaraguagüdünibu luágu gurúwa?

¹¹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Úati jamúga ni murúsun ubáfu búma nuágu lun jamúga míchu láni Búngiu bun, ligía weíritima lubeí lidúnrun le edéregerubalina bun sügü báu.

¹² Lúmagiñe óra ligía, ába lálugun Piláto ída lúba lan lígiragüdüni Jesúsu. Ába jagúaragun juríu lun.

—¡Anjein bígiragüda, máma amürü lumáda urúei Rómana! ¡Furúmieguarügü le aríñaguti luóúgua luágu urúei lan, lágani urúei Rómana!

¹³ Dan lagáambunbalin Piláto líra, ába loúnajan aságarei Jesúsu, ába lañúrun luágu jalaü le agúseragülei, ubáraü le únbei jaríñaga Dübü, Gabáta lídan jerérun juríu. ¹⁴ Queí buri amídirugujaali, le ában wéyu lubá páscua. Ábati laríñagun Piláto joun juríu.

—¡Niján jurúeite!

¹⁵ Ába jagúaragun.

—¡Jilála! ¡Jilála! ¡Dáguabeí luágu gurúwa!

Laríñaga Piláto joun.

—¿Buséntün nádaraguni jurúeite luágu gurúwa?

Jaríñaga jábutigu fádirigu lun.

—Marúeitetiwa ámu lueí urúei Rómana.

¹⁶ Láu líra, ába ledéregeruni Piláto joun lun ládarawagún luágu gurúwa, ába janügüni.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Ábati láfuridun Jesúsu barüinaleí lugúruwan lun lídin lídoun fulásu le únbei jaríñaga Lufúlasun Lábu Ichügü, Gólgota lídan jerérun juríu. ¹⁸ Ñi jádaraguei luágu gurúwa, dágua jagía bián wügüríña úara lúma, ában lueígiñe cáda loúba. ¹⁹ Ába loúnajan Piláto íchigagüda ában abürüjóuni luágu gurúwa, laríñaga ñi.

“Jesúsu Nazarétna, Jarúeite Juríu”. ²⁰ Sarágu jáña jádaangiñe juríu alíjati abürüjoúni ligía ladüga fulásu le ñí lubei jádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, madíseti ubúrugugiñe, áni abürüjoúati abürüjoúni ligía lídan buri dimúrei hebréo, güríegu, lúma latín.

²¹ Ligía jaríñagunbei jábutigu jafádirin juríu lun Piláto.

—Mabürüdabá ñi “Jarúeite Juríu”, bürüba “Le aríñagubei luágu Jarúeite lan Juríu.”

²² Ába laríñagun Piláto joun.

—Le bürünaalíbei bürünaalíbei, ítara lúba.

²³ Lárigiñe jádaraguni súdeara Jesúsu luágu gurúwa, ába janügünun lanáangun, ába jadügün gádürü fánreinti táu, ába fánreinti lun cáda súdeara. Ába giñe janügünun lisímisin, quei májüchawagún tubeí, ában rügüñoun fiésu íñugiñe lun ünabun,

²⁴ ába jaríñagun súdeara jámagua.

—Majeíridagua wamóun, ájurerera wamá tuágu, aríja wamámuga cába lan agáñiroun.

Ítara líña lagúnfulirun le taríñagubei Lerérun Búngiu. “Fánreingua jamútu nanáangun jádaangua, ájurerera jagía tuágu nisímisin cába lan agáñiroun.” Ítara líña lubeíti jadügüni súdearagu.

²⁵ Ñíñoun lúguchu Jesúsu yaráfa lun gurúwa túma tamúlelua, María to lúmari Cléofas, túma María Magdaléna. ²⁶ Dan laríjinbarun Jesúsu lúguchu rára nubádu, áu le disípulu lé jínsiñebei lun sarágu, ába laríñagun tun lúguchu.

—Núguchu, nirán biraü.

²⁷ Ába laríñagun nun.

—Nurán búguchu.

Lúmagiñe óra ligía, ába nerésibirunun núbiñe.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Lárigiñe sun cátei le, quei subúdi láni Jesúsu luágu gúnfulijali lan láu sun le lúnbei ladügüni luágu wasálbarun, ába laríñagun, lun lagúnfulirún le taríñagubei Lerérun Búngiu.

—Mágürabujadina.

²⁹ Ñíñein ában fúdu táu diweín garüjütu, ába jadüdüragüdün ában mudúsi tídan diweín tugúya, ába jíchuguni luágu ában wéwe, ába jíñúrui luágun liyúma. ³⁰ Ába látunun Jesúsu diweín garüjütu tugúya, ába laríñagun.

—Gúnfulija sun cátei.

Ába larábachun ligíina, ába loúnwen.

Límírui ában súdeara louba Jesúsu táu lefeínte

³¹ Wéyu ligía, ában wéyu lubá páscua, mabúseeruntiñati juríu lun leréderun jágubu gürígia luágu gurúwa lídan wéyu le

eméraaguagülei, ladüga weíriti wéyu ligía. Ligía jamúriajaanbei lúma Piláto lun loúnajan ájalajei járuna ja dáwaguñubaña luágu gurúwa, lun gíñe lagídarún jágubu ñígiñe. ³² Ábati jóudin súdaara, ába jájalachuni lúruna furúmiñeti, jalá jameí lúruna le ában le dáwaguñubei luágu gurúwa úara lúma Jesúsu. ³³ Dan le jayárafadunbei lun Jesúsu, ába jaríjin luágu jiláali lan, ligía májalachun jamáali lubei lúruna.

³⁴ Ába liábin ában súdaara, ába límiruni Jesúsu loúbawagun táu ában efeín, ába láfuridun jítaü lúma dúna ñígiñe. ³⁵ Áu Juan, le abürüjabalin le, ában le aríjubalin, áni aríñaga numúti inárüni, subúdi numúti luágu aríñaga náni inárüni lun gíñe jafiñerun jugúya. ³⁶ Ladüga lasúseredunbei buri cátei le, lun lagúnfulirun le tariñagubei Lerérun Búngiu. “Májalachúnwabei ni ában ábuu luágu.” ³⁷ Aríñagati gíñe tídan Lerérun Búngiu. “Jaríjubei le jímíragubei.”

Lábunajoún Jesúsu

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Lárígiñe sun cátei le, ñíñein ában wügüri Arimatéana, gírítí José, falá lumuti meja wügüri ligía Jesúsu, láu sun arámudaguarügü lan ladüga lanúfude jaweí juríu, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma Piláto. Ába líchuguni lun, ába lanügüni José lúgubu Jesúsu. ³⁹ Ába gíñe liábin Nicodémo, lé meja ñüdüñbei ayánuja lúma Jesúsu gúñoun, ába liábin láu sarágu ibíñei. ⁴⁰ Ábati janügüni José lúma Nicodémo lúgubu Jesúsu, ába jóuburaguni táu gamísa to túaguatu láu ibíñei ligía según jagáburi juríu lubá jábunajan. ⁴¹ Ñíñein ában fulúri-ágei lídan fulásu le ñí lubei jádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, lídaanti fulásu ligía, ñíñein ában umúajaü iséri le mayúsurungili. ⁴² Ñíjin jíchigei lúgubu Jesúsu, ladüga yaráfa lan umúajaü ligía, ladüga gíñe agúñeeli lan, gumése wéyu le eméraaguagülei.

20

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe oúweni

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Wéyu dimáasu, lubá larúgan dan le búrigagili, ába tídin María Magdaléna aríjei umúajaü, dan tachülürünbei ñi, úaali dübü le lidaü umúajaü ñi. ² Ába tídin eíbaagueina le ñíjin wabeí áu lúma Simón Pédro, ába tariñagun woun.

—Barújama Jesúsu lídaangiñe lumúaja, ibídiñeti woun jalía lan jíchigei.

³ Ábati wáfuridun, ába wóudin luágun umúajaü. ⁴ Úara wóudin biángubei wagía eíbaagueina, furésetina lueí Pédro, ába nachülürün furúmiñe luágu umúajaü. ⁵ Ába nélemuchun aríja

ñíjin, gamísa rügüñoun naríja ñi, mebélutina. ⁶ Lárigiñe, ába lachülürün Simón Pédro, ába lebélorun lídoun umúajaü. Gamísa to aúboun lagürawagua Jesúsu, tugúya rügüñoun gíñe laríja ñi. ⁷ Gamísati to áboun loubarawagúa lichügü Jesúsu, máma lídaañoun ában túma tó buri áboun lagürawagúa, jouburagu tíña, tábuga. ⁸ Ába giñéti nebélorun, ába naríjini le asúseredubei, ába nafíñerun luágu saráli lan Jesúsu lídaangiñe ouweni. ⁹ Ligíaaliti gunfaráanda náni le taríñagubei Lerérun Búngiu luágu lásaaruba lan Jesúsu lídaangiñe ouweni. ¹⁰ Ábati wagíribudun wábiñoun.

Larúfudagun Jesúsu lúngua tun María Magdaléna
(Mr 16.9-11)

¹¹ Ánjounti María, ába teréderun bougudi ayájuaa lubádu umúajaü. Sun nuján lan ayájua, ába télemuchun aríja lídoun umúajaü, ¹² ába taríjin bián ánjeligu, jarútu jadáüragun, ñun le ñí lubei buga lúgubu Jesúsu, ában lichügügiñe, ában lugúdigíñe. ¹³ Ába jaríñagun ánjeligu jagía tun.

—¿Ca uágu bayájua?

Taríñaga joun.

—Barújama Nabúreme, ibídiñeti nun jalía lan jíchigei.

¹⁴ Quei taríñagun ítara, ába tadígiragun, ába taríjini Jesúsu, niján lan ñi, ibídiñeti tun luágu ligía lan. ¹⁵ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—¿Ca uágu bayájuaa? ¿Ca báluajabei?

Sun taríñaguti le ouñigirubalin fulúri-ágei adímurejabei tun, ába taríñagun lun.

—Ánjein banügün lubei, aríñagabei nun jalía lan bíchigei, barü námugei.

¹⁶ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—¡María!

Ába tagáragun, ába taríñagun lun lídan jerérun juríu.

—¡Rabóni! —míni lan líra, Maésturu.

¹⁷ Laríñaga Jesúsu tun.

—Márügüdába nuágu, ladüga maweínrungidina le ñíjin lubei Núguchi. Beíba, baríñagame joun náni disípulugu luágu neíbuga lan le ñíjin lubei Núguchi, le gíñe Júguchi, Nubúngiute le gíñe Jubúngiute.

¹⁸ Ábati tídin María Magdaléna awísaraña disípulugu luágu aríja táali lan Jesúsu, áni aríñaga láni buri cátei le tun lun taríñaguni joun.

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun disípulugu
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 Wéyu méme ligía gúñoun, oúndaragu jáña disípulugu, darúgu béna jáu ladüga janúfude jawei juríu. Ába lebélorun Jesúsu, ába laráramun jamídaangua, ába labúsurun joun ítara.

—Níjeinlá darángilaü jídan.

20 Lárigiñe laríñaguni líra, ába larúfuduni lújabu lúma louba joun. Ába jagúndaaragun disípulugu láu jaríjini Jesúsu. 21 Ábaya laríñagun Jesúsu joun.

—Níjeinlá darángilaü jídan. Ítara quei louñajanina Núguchi, ítara líña gíñe nouñajanün.

22 Ábati láfurun jawágun, ába laríñagun joun.

—Resíbi jumeí Sífiri Sándu. 23 Ánjein ferúduna jumá jafígoun ámu, ferúdnawaali, ánjein úa ferúduna jumáni, reídeijali, úouga ferúdnawa lan.

Laríjini Tomás Jesúsu lárigiñe lásaarun lídaangiñe ouweni

24 Tomás, ában jádaangiñe dúusu disípulugu le únbei jaríñaga Mádou, úatiti jáma dan le liábinbei Jesúsu. 25 Lárigiñe, ába jaríñagun ja jíbiri disípulugu lun.

—Aríja wamáali Wabúreme Jesúsu.

Ába laríñagun Tomás joun.

—Ánjein maríjin nan lárigi gürábu luágu lújabu, da neíme liraüraü nújabu lídoun júyu le lárigi gürábu, da nújabu lídoun louba, siñábei nafíñerun.

26 Wídü wéyu lárigiñe, oúndaragu jáñaya disípulugu tídan ában múna, ñíñeinti Tomás jáma dan ligía. Láu sun darúgu líña lan béna jáu, ába lebélorun Jesúsu, ába laráramun jamídaangua, ába labúsurun joun ítara.

—Níjeinlá darángilaü jídan.

27 Ába laríñagun lun Tomás.

—Dábei liraüraü bújabu ñájoun, aríja beíme nújabu, da beíme bújabu lídoun nouba. Masígirabá láu liloúguan afíñeni, afíñebá luágu áu lan.

28 Ábati laríñagun Tomás.

—¡Nabúreme, Nubúngiute gíñe!

29 Laríñaga Jesúsu lun.

—Tomás, afíñeedibu guetó, ladüga aríja báadina lan, gúndaatiña ja afíñerubaña, maríjinga jamána.

Ca lan lébubei tabüríjoún líburu to

30 Adügayati Jesúsu ámu sarágu miláguru jagíbugiñe láni disípulugu, le úabei бүрүңү тідан ліburu to. 31 Labürüdünbei buri le lun jafíñerun luágu Jesúsu lan Crístubei, le Liraü Búngiu, lun gíñe láu lan jafíñerun, gabágari jumá queísi lánigu.

21

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun sédü jádaangiñe láni disípulugu

¹ Lárigiñe, ábaya larúfudagun Jesúsu lúngua joun láni disípulugu láru dúna le gíribei Tibérias. Niján ligáburi ladügüni. ² Lídaañanu ában Simón Pédro, Tomás le únbei jaríñaga Mádou, Natanaél, le lílana Caná le láni Galiléa, lirájüñü Zebedéo, jámaya bián jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu. ³ Ába laríñagun Simón Pédro joun.

—Neíbuga esénija.

Ába jaríñagun lun.

—Weíbuga gíñe búma.

Ába jádinun tídoun jagúne, ába jóudin, mañúguntiña ni cáta áriebu ligía. ⁴ Dan le arúgadeina lan, ába jaríjini Jesúsu ñi láru dúna, ibídiñetí yebe joun disípulugu luágu Jesúsu lan. ⁵ Ábati laríñagun joun.

—Numádagu, ¿mañúgungidünsan?

Jaríñaga lun.

—Ni cáta.

⁶ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Fíjuma lueígiñe toúnwenren ibíti ugúnein, jañúguba.

Ába jágurun, lárigiñe siñá yebe jacháwarunun séni dúnarugugiñe le jíbe úduraü tídan. ⁷ Ábati naríñagun, aú Juan, lun Pédro.

—¡Jesúsutia le!

Quei lagáambun Simón Pédro luágu Jesúsu lan, ába ladáurunun lanáangun, ába lachúbarun dúnarugun. ⁸ Ja jíbiri disípulugu, ába jóudin lárún béya táu ugúnein, adúrujeina jamóun séni buin jáu úduraü, quei ában rügüñein lan san bádun jadise lueí béya. ⁹ Dan le jarárirun múarugun, ába jadárirun wátu geméti láu eñéguraü, láu ában úduraü ligíbuagu túma fein. ¹⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Barújuma fiú jádaangiñe úduraü ja sun liñábei jañúguniña.

¹¹ Ába ládinun Simón Pédro tídoun ugúnein, ába ladúrujanun séni lárún béya buin jáu úduraü weínamutiña, san dimí-san ürüwañanu, láu sun jíbe, majeíridaguntu séni. ¹² Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jigoúgu, játa bacháti.

Úati ni ában jádaangiñe disípulugu álügüdüti cátei lan, ladüga subúdi jamáni luágu Jesúsu lan. ¹³ Ába liábin, ába lanügünun fein lújaburugu, ába líchugunun joun, ligía méme ladüga láu úduraü.

¹⁴ Ligía lürüwan larúfudagun Jesúsu lúngua joun láni disípulugu lárigi lásaarun lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun.

Ladímurejan Jesúsu lúma Simón Pédro

15 Lárigiñe játun bacháti, ába laríñagun Jesúsu lun Simón Pédro.

—Simón, Liraü Jonás, ¿jínsiñetinasan bun sügü jáu ja? Laríñaga Pédro lun.

—Ánja, Nabúreme, subúditi bun luágu jínsiñe ban nun. Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Toúnigi báñati nánigu queísi ában joúniri mudún buíti.

16 Ábaya lálügüdüni luágu libíaman weíyaasu.

—Simón, liraü Jonás, ¿jínsiñetinasan bun le tímatimaati? Laríñaga Pédro lun.

—Ánja, Nabúreme, subúditi bun luágu jínsiñe ban nun. Laríñaga lun.

—Toúnigi báñati nánigu.

17 Ábaya lálügüdüni luágu lürüwan weíyaasu.

—Simón, liraü Jonás, ¿jínsiñetinasan bun?

Ába lírudagun Pédro ladüga lálügüdüni Jesúsu luágu lürüwan weíyaasu ánjein jínsiñe lubei lun, ába laríñagun lun.

—Nabúreme, subúsi sun cátei bun. Subúsi bun luágu jínsiñe ban nun.

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Toúnigi báñati nánigu queísi ában joúniri mudún buíti.

18 Ninárün báu, luágu dan lán meja ñúraütimagidibu, ábaja badáuragun, ába bídin le ñíjin lumúti babúseera, dánme le weíyaadibu, iñúrarügübalime barüna, ábame ladáuraguagüdünibu ámu, ábame lanügünibu le ñíjin lumúti mabúseerun ban bídin.

19 Láu laríñaguni Jesúsu cátei le, lasúbudiraügüdüñein ída lúba lan ligáburu loúnwen Pédro, lun líchugun uweiriguni lun Búngiu láu. Lárigiñe, ába laríñagun lun.

—¡Falábana!

Disípulu le jínsiñegubei

20 Dan ladígiragúnbei Pédro, ába laríjinina, áu Juan, anángüran lan járigi, áu le jínsiñebei sarágu lun Jesúsu, le méme añúurubei loúbagiñe Jesúsu lídan adíneruni, le giñe álügüdübalin Jesúsu cába lan wádaangiñe edéregerei. 21 Dan laríjinbalina Pédro, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nabúreme, ánsan le, ¿cábasan asúsereda lun?

22 Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánjana busén labágaridun daríme nagríbudun, ¿cámegi burúma? Amürü, falábana.

23 Ábati leíbaagun dimúrei jádan jíbiri lánigu Jesúsu luágu moúnwenbadina lán nege, maríñagunti Jesúsu luágu

moúnwenbadina lan, aríñagarügüti. “Ánjana busén labágaridun darí lúmoun nagíribudun, ¿cámegi burúma?”

²⁴ Áu méme disípulu le, le achoúrurubalin buri cátei le, abürüja náaru gíñe gárada to jalíjaboun guetó. Áni subúdiwati luágu inárüni lan le naríñagubei.

²⁵ Níjein gíñe sarágu cátei ladüga Jesúsu, ánjein jamúga abürüjoúa ában ában, afíñetina luágu mábara tan jamúga buri líburu to abürüjoútu láu lídan sun uboú.

CÁTEI LÉ BURI MEJA JADÜGÜBEI APÓSTOLUGU

Loúnajani Búngiu Sífiri Sándu

¹ Lun teófilo.

Abürüjatina bun tídan furúmiñetu nigáradan luágu sun le ladügübei Jesúsu, lúma le larúfudajabei, lúmagiñe dan le lagúmeserunbalin luwádigimari ² darí lúmoun wéyu le lamúdeirúnbei siélun. Lubáragiñebei lídin siélun, láu lubáfu Sífiri Sándu aríñaga lumúti cátei lé buri labúseerubei lun jadügüni apóstolugu já meja lanúadajabaña, lárigiñe lídin jámagiñe. ³ Lídan bián-wein wéyu le láubei uboúagu lárigiñe lásaarun lídaangiñe oúweni, arúfudaguati lúngua furáangu joun sarágu weíyaasu luágu wínwan lan. Ába buríti ladímurejan joun luágu larúeijan Búngiu.

⁴ Dán meja le níjeingua lan Jesúsu jáma láni apóstolugu, aríñagati meja joun lun máfuridun jamá lídaangiñe ubúругu Jerusalén, lariñaga joun.

—Agúraba jumá lagúnfulirun dimúrei le líchugubei Nóguchi jun, le uágubei naríñaga jun. ⁵ Subúdi jumúti luágu badíseigüda lan Juan láu dúna, nasúbudiragüdüñein jun luágu málüjadün lan giñe ánjaün badísei láu Sífiri Sándu.

Lamúdeirun Jesúsu siélun

⁶ Dan le oúndaragujaña lubeí lúma Jesúsu, ába jariñagun lun.

—Wabúreme, ¿Nijánsan dan le lúnbei bíchuguniya linásiñun Israél lun larúeijan?

⁷ Lariñaga Jesúsu joun.

—Siñáti jasúbudiruni ídame lan o cába lan dan ladügei Nóguchi cátei le buri, ligía rügüñein gayára lariñagun ídame lan ladügei. ⁸ Ánjein dánme le liábin Sífiri Sándu juágun, jibíjuba ubáfu lun geféen jumá nuágu, dándu Jerusalén quei sun loubwagu Judéa, Samária, chülü lúmoun lidíse-ágei fulásu uboúagu.

⁹ Lárigiñe lariñaguni Jesúsu cátei le, sun añája lan aríaguei, ába liñurúniwa lun lanügüniwa siélun, ába liábin ában juánriñu, ába ladáuragun láu, ába maríjin jamáli lan. ¹⁰ Níñanu aríagua siélun sun amúdeireina lan Jesúsu, ligía jasáriragun bián wügüriña, jarútu jadáuragun jarúgabú, ¹¹ ába jariñagun joun.

—Wügüriña Galiléana, ¿ca uágu jerédera aríagua siélun? Jesúsu méme le, le amúdeirubei siélun júmagiñe, liábiyaba ítara quei jaríjin lídin.

Lanúadirún Matías lewéñeguame Júdas

¹² Ábati jagíribudun disípulugu lueígiñe wübü le gíribei Olívos lun ubúrugun Jerusalén, lidíse ában kilómetro. ¹³ Dan le jachülürünbei ubúrugun, ába jamúdeirun tídoun rúmu to ñí lubei jagánawa. Ñíñein Pédro jádan, Jacóbo, Juan, Andrés, Felípe, Tomás, Bartolomé, Matéo, Jacóbo le liraü Álfeo, Simón le lídaanbei adámurini le gíribei Cananísta, lúma Júdas le lamúlen Jacóbo. ¹⁴ Oúndaraguátíñaja sun jagía súnwandan lun jayúmuragun lun Búngiu jáma lamúlenu Jesúsu, túma María to lúguchu, jáma ja jíbiri würiña.

¹⁵ Luágu ában wéyu lídan dan ligía, ába laráramun Pédro jagíbugiñe sun afíñetiña ja ñíbaña—jawára san-wein gürígia—ába laríñagun joun.

¹⁶ —Nidújeñu, lúnti buga lagúnfulirun le laríñagubei Sífiri Sándu liyúmulugugiñe David tídan Lerérun Búngiu, lídan le ladímurejánbei luágu Júdas, le adúndejabáliña ja anügübalin Jesúsu adáüra. ¹⁷ Ában meja jádaangiñe wánigu, Júdas, áni seríwiti lun Jesúsu úara wáma. ¹⁸ Ába lídin, ába lagáñijan ában fulásu láu seínsu le afáyeirúbei lun luágu wuríbani le ladügübei. Ába láburujan láu lábulugu ünabun, ába lafáüñchün, ába láfuridun sun litíripan. ¹⁹ Dan le jagáambunbalin gürígia ja aganoúbaña Jerusalén, ába jagúajan lun fulásu ligía, Acéldama, míni lan lídan jerérun, Fulásu Láni Jítaü.

²⁰ Ába lasígirun Pédro aríñaga.

—Bürüwañu líña dimúrei buri le luágu Júdas tídan líburu to gíriboun Sálmos. Laríñajare ñi.

Reídeitá lúban málouga,

úa jamá aganoútiña tídan.

Aríñagati gíñe ñi.

Rúalá lubára lun ámu.

²¹ Ítara líña lubeíti, lúnti wanúadajan ában wügüri wádaangiñe lé meja wámati sun dan le wáma lubei Jesúsu, ²² lúmagiñe dan le labásterágüdünbalin Juan Jesúsu darí lúmoun dan le lamúdeirúnbei siélun, lun lewéñegua lan Júdas. Wügüri ligía, líchuguba fe úara wáma luágu lásaarun Jesúsu lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun.

²³ Ábati jíridun bián jádaangiñe. José, le méme gíribei Barsabási, le méme gíñe gíribei Jústo, lúma Matías. ²⁴ Ába jayúmuragun lun Búngiu ítara.

—Wabüreme, amürü le subúdíjabúbei tun janígi sun gürígia, arúfudabei woun ca lan jádaangiñe bián wügüriña ja anúadira báalibei ²⁵ lun lesériwidunibu queísi apóstolu lewéñegua Júdas. Ladüga féridi láali Júdas lubára ladüga lafígounjan, áni ñüdünja lídoun fulásu le ladünabei.

²⁶ Ábati jíchaajan ubúnuruni, ába láburujan luágun Matías. Lúmagiñe óra ligía, ába ábanjali lan jádaangiñe apóstolugu.

2

Liábin Sífiri Sándu

¹ Dan lachülürünbei luwéyuri fédu le Pentecostés, oúndaragu jáña sun lánigu Jesúsu lídan ában fulásu. ² Sódini ába lagaambún ában ireíni ñübinti siélugiñe quei dan le láfurun ában garábali jéreti, ába lagaambún tídan sun múna to ñí jabei. ³ Ábati lasálrágún buri cátei joun camá ligémeri wátu, afánreinjóuañu lun ñi lan ában murúsun loúgiñe lábulugu cáda ában jádaangiñe. ⁴ Ába jabuínchun sun jagía láu Sífiri Sándu, ába jagúmeserun adímureja lídan buri ámu luwúyeri dimúrei luei jerérun quei ladímuregüdüniña Sífiri Sándu.

⁵ Lídoun buri dan ligía, ñíburiñanu juríu Jerusalén ja gúnfulitiña lídan jafíñen, ñübintiña lídaangiñe sun fulásu uboúagu. ⁶ Dan le jagáambunbalin ireíni ligía, ába jóúndaragunga gürígia, ibídiñeja joun cába lan jasáminara ladüga cáda ában jádaangiñe gürígia jagía, agáamba jamútiña lánigu Jesúsu adímureja lídan jerérun guánarü. ⁷ Ába laweíridun janígi, ába jaríñagun jámagua.

—¿Ma funági Galiléana ja adímurejabaña? ⁸ ¿Ída liñáti wagáambubaliña adímureja lídan lerérun cáda ában wádaangiñe? ⁹ Añájein gürígia Pártiana ya, Médiana, Elámna, Mesopotámiana, Judéana, Capadócia, Póntona jáma Ásiana, ¹⁰ Fríjiana, Panfíliana, Ejíptona lúma lídaangiñe buri fulásu África le yagüroun mémebei luei Ciréne. Añájein giñe Rómána aganoútiña ya, añájein jádaangiñe, juríu ladüga juríu jamá jagübürigu, jíbiri, barü jamaali ligáburi jafíñen juríu. ¹¹ Añájein giñe gürígia Crétana jáma Arábiana, sun wagía agáamba wamútiña adímureja luágu luweírigun Búngiu lídan werérun guánarü.

¹² Weíríti janígi súngubei, ibídiñeja joun cába lan jasáminara, ába buri jálügüdagun jámagua.

—¿Cásan míni lan sun le?

¹³ Jíbiri, ába jéjerajan jáu lánigu Jesúsu, ába jaríñagun.

—Bacháruañanúrügü jáña.

Le laríñagubei Pédro joun gürígia ja ñíbaña

¹⁴ Ábati laráramun Pédro jáma ja jíbiri únsu apóstolugu, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Wügüriña Judéana jáma sun ja aganoúbaña Jerusalén, agáamba jumei le lúnbei naríñaguni jun buídu, subúdi jumámugei ca lan lílabei cátei le jaríjubei. ¹⁵ Mabácharuántiña

wügüríña ja quei jarítangun, néfugubeigili bináafin guetó. ¹⁶ Cátei le, le jaríjubei, ligía lé meja uágubei ladímureja Joél, le proféta, dan le laríñagunbei.

¹⁷ Lídoun buríme lagúmujoun wéyu, líña laríñangun Búngiu, nouñajabei náni Espíritu jádoun sun güriía, nadímurejaba jayúmulugugiñe jisáanigu. Nayáwadaguba joun irájüñü, lúma joun weíyaaña mútu.

¹⁸ Nouñajabei giñe náni Espíritu jádoun ja esériwidubaña nun lídoun buri wéyu ligía, wügüríña jáma würíña, ábame nadímurejan jayúmulugugiñe.

¹⁹ Narúfuduba buri cátei garíyawaseti siélu, narúfuduba seíni ubouágu.

láubei jítaü seíni buri ligía, láu wátu geméti, lúma láu juánriñu láuti gumúlali.

²⁰ Labúrigaduba wéyu,

láfuaramé játi funáti quei jítaü,

lubáragiñe lachülürün luwéyuri Wabúreme,

le lúnbei ában lan wéyu weíriti, le marijínigilíbei líbe.

²¹ Áni sun ja amúriajatiña asálbaruni lúmagiñe Búngiu, jasálbaruba.

²² ‘Agáamba jumeí lubeíti le lúnbei naríñaguni, jugúya wügüríña Israelítagu. Jesúsu le Nazarétna, ában meja wügürí le larúfudubei Búngiu jigíbugiñe quei wügürí úaraguati láu buri cátei weínamuti, miláguru, lúma buri seíni le ladügübei Búngiu jagánagua lídaangiñe, quei le jisúbudin. ²³ Láu sun líra, dan le ledéregerúnbei jun, quei ligáburi aráansejani le larítagubei Búngiu lúmagiñe furúmiñeti dan, ába jáfaruni jilágubei láu jedéregeruni joun wügüríña wuríbatíña lun jádaraguni luágu gurúwa. ²⁴ Ába leséfuruni Búngiu lídaangiñe lubáfu ouweni, sarágüda lumúti lúnya labágaridun, ladüga siñá lan gabáfu lan ouweni luágu. ²⁵ Laríñajare urúei Davíd, dan le ladímurejan luágu Jesúsu.

Subúdi numúti luágu nómabei lan Nabúreme Búngiu súnwandan,

noubagiñeñein lun úa lan ni cáta lun lebélaagüdün anúfudei nídoun.

²⁶ Ligía lébubei téjerajan nanígi,

ába nadímurejan luágu ugúndani le nídaanbei.

Láu sun wügürí nan garaüwarügüti,

jeménigitina buágu luágu nabágaridayaba lan,

²⁷ ladüga mígirun bubóun nuwáni lídan jabára jiláaña,

mígirun amürüme lun lañáladun núgubu, áu le bánígu le jínsiñebei bun.

28 Arúfuda bumúti ũma le anügübei gürígia lídoun ibágari magúmuchaditi nun,

áni babuínchagüdübadina láu ugúndani láu abúnja lan nubádu.

29 ‘Nidújeñu, cátei furáanguti le, luágu jilá lan meja wadúje Davíd, bunáwa ligía, gayáraagili waríjini lumúaja chülü lúmoun wéyu le. 30 Davíd, ában meja proféta ligía, áni subúdi lumúti meja luágu aríñaga láali lan Búngiu lun luágu jádaangiñeba lan linébaanfan liábin Crístu, le lúnbei lañúurun luágu lála.

31 Adímurejati lubeíti Davíd luágu lásaarun Crístu lídaangiñe oúweni, luágu giñe merédeboun lan luwáni lídan jabára jiláaña,

mañáladun ligíame lúgubu. Ítara líña ladímurejan Davíd luágu Crístu camá jamuga aríagu líña lun, áni ítara líña lasúseredun.

32 Sarágüda lumúti Búngiu Jesúsu méme le lídaangiñe oúweni, sun wagía geféentiwa luágu líra. 33 Ñurügüda lumúti Búngiu lueígiñe loúnwenren láu sarágu uweíríguni, ába lerésibiruni Sífiri Sándu lúmagiñe Búngiu queísi laríñaguni Búngiu lun, lun gayáraabei lan loúnajani méme Sífiri Sándu ligía joun sun lánigu ubouágu.

Ligía cátei le aríja jumáalibei lúma le agáamba jumáalibei guetó. 34 Mára Davíd amúdeirubei siélun, aríñagati Davíd guánarügü.

Laríñajare Búngiu lun Nabúreme.

“Ñürüba lueígiñe noúnwenren,

35 daríme níchuguniña báganiñu lábugiñoun bubáfu.”

36 ‘Lúnti jasúbudiruni sun jugúya linásiñun Israél luágu Jesúsu méme lan le, le jádaragubei luágu gurúwa, adüga láali lan Búngiu lun ligíaba lan Wasálbaragüle, ligíame giñe Wabúreme.

37 Dan jagáambunbalin cátei le, ába lebélorun igárigu tídoun janígi, ába jaríñagun lun Pédro lúma joun jíbiri apóstolugu.

—Wadújeñu, ¿cábasan wadüga?

38 Ába laríñagun Pédro joun.

—Sáansi jumeí jigáburu ligíbugiñe Búngiu, badísei jugúyame cáda ában lídan líri Jesucrístu, ferúdnawa lámuga jifígoun, ru lámugei Búngiu Sífiri Sándu jun. 39 Ladüga aríñagaali Búngiu luágu líchugubei lan giñe Sífiri Sándu jun, lúma joun jadügawagun, lúma joun ja aganoúbaña díse, lúma joun sun ja lagúarubaña Búngiu lun lánigu jamá.

40 Láu buri dimúrei le lúma buri ámu, ladímureja Pédro joun, ába laríñagun joun.

—Séfu jumá lueí asúfuriruni le lúnbei liábin jawágun gürígia wuríbatíña ja.

41 Ítara liñáti ába jabásterun, ja adügübaña gásu láu lerérun, ába jayábin queí buri ürüwa mílu gürígia lun jafíñerun luágu Jesucrístu wéyu ligía. 42 Ába jedéregeragun joúngua lun jafúnrendeiruni le jarúfudajabei apóstolugu joun, aganoúa

jagía lídan úarani jámagua, ayúmuragua jagía buri lun Búngiu, oúndaragua jagía lun jeíginun feín to arítaguagülei luágu loúnwen Jesúsu, queísi meja laríñaguni joun apóstolugu lun jadügüni.

Jabágari furúmiñetiña lánigu Crístu

⁴³ Súngubei láuñanu luweírín anígi luágu buri seíni lúma buri miláguru le ladügübei Búngiu jádaangiñe apóstolugu. ⁴⁴ Sun ja afíñerubaña, lídaañanu ában, ába buríti jafánreinjani le jámati jádaangua. ⁴⁵ Jalúgurajeí buri jafúlasun lúma le jámati, ába jafánreinjani lebégi según lemégeirun cáda ában. ⁴⁶ Ságü wéyu jóúndaragun témpulurugu lun jájuduragun lun Búngiu. Lárigiñe, ába jóúndaragun lúbiñe ában jádaangiñe lun jeíginun feín to arítaguagülei luágu loúnwen Jesúsu, lúma lun jeígin le lánina ságü wéyu, lídan ában láu ugúndani lúma gudémegu. ⁴⁷ Ábaja jadímurejan weírigu luágu Búngiu, ábati jínsiñe jamá joun gürígia, ábatija anáajeina láníña Búngiu ja asálbareinabaña jánwoun.

3

Lareídagun ában meíbugunti

¹ Luágu ában wéyu, ába lídin Pédro lúma Juan témpulurugu ladaünrün ürüwa rábounwéyu, le lórate ayúmuraguni lun Búngiu. ² Ságü wéyu, ñíñein lan ában wügüri meíbugunti lúmagiñe lagüriajóun, barüwarügütíja añúura lubádu tubéneri témpulu le gíribei “Béna Buídumeraüti” lun lamúriajan seínsu jáma ebélurutiña témpulurugun. ³ Dan le laríjinbaliña meíbugunti ligía Pédro lúma Juan jebélura lan témpulurúgun, ába lamúriajan seínsu jáma. ⁴ Ábati jaríjin Pédro lúma Juan luágun, ába laríñagun Pédro lun.

—Arijabá wawágun.

⁵ Ába laríjin jawágun, agúraba yebe jíchugun seínsu lun. ⁶ Ába laríñagun Pédro lun.

—Maseínsutina, níchigaali le númati bun. lídan líri Jesucrístu le Nazarétna, sarába, beíbuga.

⁷ Ábati lárügüdüni Pédro lueígiñe lújabu le loúnwenren, ába liñúraguni, óra ligía, ába ledérebugudun lugúdi lúma lumúrugute.

⁸ Ábati lachúbarun lun laráramun, ába leíbugun. Ába lebélorun jáma témpulurugun, eíbugeina, achúbajeina, adímurejeina luágu luweírigin Búngiu. ⁹ Ába jaríjini sun gürígia eíbuga lúma adímureja luágu luweírigin Búngiu. ¹⁰ Weírítiti janígi luágu le asúseredubei lun, quei subúdi jabálin wügüri ligía, subúdi jameí luágu ligía lan léñaja añúurubei amúriaja tubéneri témpulu le gíribei “Béna Buídumeraüti”.

Lapúrichijan Pédro témpulurugu

¹¹ Mígiragüdün lumútiñati meíbugunti le areídagubei Pédro lúma Juan, súnti gürígia, ába jeíbaagun láu luweírin janígi luágun tubáranda témpulu le gíríbei Salomón, le ñí jabei. ¹² Dan le laríjini Pédro cátei le, ába laríñagun joun gürígia.

—Jugúya Israelítagu, ¿ca uágu laweírída janígi? ¿Ca uágu jariaguawa camá jamuga wagía areídaguagüdübalin wügüri le, eíbugagüdei láu wabáfu o láu lan wagúnfulin lúma Búngiu? ¹³ Máma líña, Búngiu, le Jabúngiute binádu wagübürigu Abrahám, Isáac lúma Jacób, ligía areídaguagüdübalin wügüri le lun líchuguni líñun-ágei uweíriguni lun Jesucrístu le Liraü, ligíra lé meja jedéregerubei joun lúrudugu, áni dan lálugan Piláto lígiragüdüni, májatün. ¹⁴ Lubáragiñe jamúriajan lun lígirawagüdün Jesúsu le jarúmabei áni richágua, amúriajarügü jugúya lun lígirawagüdün ában gáfarajati. ¹⁵ Ítara líña jáfaruni le íchugubalin ibágari tímatimaati. Ába lásaaragüdüni Búngiu lídaangiñe ouweni, áni geféentiwa luágu líra. ¹⁶ Niján wügüri le jaríjubei áni subúdi jumeí, láu lubáfu méme Jesúsu ligía, lerésibira érei. Wafíñen luágu Jesúsu, ligía areídaguagüdübalin buídu buídu quei jaríjini.

¹⁷ ‘Subúdi náali, nidújeñu, luágu ibídiñe lán meja jun ca lan jadügübei dan le jáfarunbálin Jesúsu, jugúya jáma jábutinu. ¹⁸ Láu sun líra, gúnfuli lumúti Búngiu lé meja laríñagubei jádaangiñe profétagu, luágu lúnti lan lasúfuriruba lan Crístu. ¹⁹ Ligía lubeíti, ígira jumeí binádu jigáburi, giríbu jumá lun Búngiu, chibáwa lámuga jífígoun. ²⁰ Ábameți gayára lan loúnajan Búngiu eméraaguni tun juwáni, oúnajaya leíme Jesúsu le Crístu, le aráanseelibeı lubáragiñe furúmiñeti dan woun. ²¹ Láu sun, lúnti lan leréderun Jesucrístu siélu guetó daríme laráanseruni Búngiu sun cátei quei laríñaguni jádaangiñe profétagu ja derégeguaañabaña jóungua lun, lídan meja dan le binádu. ²² Ítara líña lubeíti aríñagati meja Moisés joun binádu wagübürigu. “Loúnajaba Wabúreme Búngiu ában proféta jádaangiñe guánarügü quei loúnajanina. Ánja jumá lun sun le lúnbei laríñaguni jun, ²³ ladüga sun ja amájarutiña lun le laríñagubei proféta ligía, jagídarúba jádaangiñe lánigu Búngiu, ábame jagúnrinchawagún.”

²⁴ ‘Ítara líña lubeíti, sun profétagu lúmagiñe Samuél dari lárigiñe, adímurejatiña libügürü buri cátei le lúnbei lasúseredun lídoun buri wéyu le. ²⁵ Jugúya lúnbei jerésibiruni sun le laríñagubei Búngiu jádaangiñe profétagu, luáguti gíñe jufúleisein darádu lé meja ladügübei Búngiu jáma binádu wagübürigu dan le laríñagunbei lun Abrahám. “Nabínirubaña sun gürígia ja ubouágubaña láu ában jádaangiñe binébaanfaangu.” ²⁶ Ába lanúadajani Búngiu Liraü lun loúnajani jun furúmiñe, jugúya

juríu, lun labínirunün cáda ában jádaangiñe, láu laságarunün lídaangiñe luríban jigáburi.

4

Pédro lúma Juan jagíbugiñe gumádimatiña

¹ Níigiña Pedro lúma Juan adímureja joun gürígia, ligía jayábin jafádirigun juríu, jáma jábutigu súdaara ja oúnigirubárun témpulu, jáma ja lídaanbaña jadámurin saduséogu. ² Gáñitiña ladüga jarúfudajan Pédro lúma Juan joun gürígia, aríñaga jagía luágu arúfudúa lan luágu jásaaruba lan gürígia lídaangiñe oúweni lúnya jabágaridun ladüga sará lan Jesúsu. ³ Ábati janügüniña adáüra, ába jádaruniña furísunrugun darí larúgan quei dárüjali lubeí. ⁴ Sarágu jáña jádaangiñe ja agáambubalin ugánu le jíchugubei apóstolugu afíñerutiña luágu. Ja afíñerubaña járügü wügüriña, quei buri seíngü mílu.

⁵ Larúgan, ába jóundaragun jábutigu juríu, wügüriña weírigutiña lídan jafíñen, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, Jerusalén. ⁶ Níñein giñe Anás le fádiri le íñutimaabei, Gáifasi, Juan, Alejandro jáma sun ja jádaangiñebaña lufámilian Anás. ⁷ Ábati jóunajan anügei Pédro lúma Juan, ába jíchuguniña lamídan jadámurin, ába jaríñagun joun.

—¿Ca áu ubáfu, o ca ídan íri jareídaguagüdei wügüri le?

⁸ Buin líña Pédro láu Sífiri Sándu, ába laríñagun joun.

—Jábutigu juríu jáma wügüriña weírigutiña lídan wafíñen. ⁹ quei jálügüdüniwa luágu buíti le adügübei lun ában wügüri sánditi, ída líña lan lareídawaguágüdün, ¹⁰ buséntiwa lun jasúbudiruni, jugúya jáma sun gürígia ja Israelítagu, luágu láu lan lubáfu Jesucrístu le Nazarétna niján lubeí wügüri le ya jigíbugiñe areídaguañu. Láu lubáfu Jesucrístu, le meme jádaragubei luágu gurúwa, le lásaaragüdübei Búngiu lídaangiñe oúweni, lareídagua. ¹¹ Jesúsu le, ligía queísi dübü le áubei jíchiga mebéreseni, jugúya le queíbaña ábunagutiña múna, áni ñübinjali Jesúsu lun ligíaba lan quei dübü le mégeiwatimaabei lídan bunáguau. ¹² Úati ámu lun lasálbaruniwa lueídügüya Jesucrístu, ladüga míchuti Búngiu ámu íri ubouágu lun gayára lan wasálbarun lueígiñe.

¹³ Dan jaríjini gumádimatiña luágu adímureja jamá Pédro lúma Juan manúfudeiga ni murúsun, áni subúdi jameí luágu máma jamá gürígia atúriajatiña sarágu, luágu gürígia jamá ja furúmieguaarügü, ába laweíridun janígi, ábati jasúbudiruni luágu jádaangiñetiña lan já meja eíbugubaña lúma Jesúsu. ¹⁴ Queíti níñein lubeí wügüri le areídawaguágüdübei jáma, rára ligía, siñáti jaríñagun lúrudugu ni cáta. ¹⁵ Ábati jóunajaniña lúrudugu

Pédro lúma Juan lúma wügüri le areídaguaalibei bougudin lueí jadámurin lun gayáraabei lan jayánujan jámagua. ¹⁶ Jaríñagati.

—¿Cábasan wadüga jáu wügüriña ja? Sun ja aganoubaña Jerusalén subúdi jamúti luágu adüga jamáali lan miláguru le, áni siñáti wayéedagun láu. ¹⁷ Lun mabúrchagun lan ugánu luágu cátei le lídan sun fulásu, wewéridiraña lun madímurejandügüya jamá ni ca un lídan líri Jesúsu lúmagiñe ugúñe.

¹⁸ Ábati jagúarun joun lun jebélurun, ába jaríñagun joun lun ni lan ca uágu lun madímurejan jamá, marúfudajan jagíame lídan líri Jesúsu. ¹⁹ Ába jaríñagun Pédro lúma Juan joun.

—Samína jumá júngua ánjein buídu lubeí ligíbugiñe Búngiu lun ladügün le jubeíbei, ígira le lubeíbei Búngiu. ²⁰ Wagía, siñáti wámanichun láu cátei le aríja wamáalibei lúma le agáamba wamáalibei.

²¹ Ábayati jewéridiruniña gumádimatiña, ába jígiragüdüniña. Madáritiña ída lúba lan jadügün ni cáta jáu ladüga adímurejatiña buri gürígia buíti luágu Búngiu luágu cátei le asúseredubei. ²² Wügüri le areídagubei láu miláguru ligía, sügü láu bián-wein irúmu láu.

Jamúriajan afñetiña manúfudei lúma Búngiu lídan jesériwidun lun

²³ Dan le jáfuridun Pédro lúma Juan furísunrugugiñe, ába jóudin le ñí jabei jibirigu, ába jabájüdaguni sun le jaríñagubei jábutigu fádirigu jáma wügüriña weírigutiña joun. ²⁴ Dan jagáambubalin, ába jayúmuragun sun jagía lun Búngiu, ába jaríñagun.

—Wabúreme, amürü Búngiubei le adügübalin siélu, ubou, barána lúma sun cátei. ²⁵ Amürü, aríñagatibu láu lubáfu Sífirí Sándu liyúmulugugiñe David lé meja esériwidubei bun.

¿Ca uágu jagáñida ja mámabaña juríu, samína jagía lun jadügüni cátei le siñábei jadügüni?

²⁶ Inúraguatiña lurúitegu ubou jóungua,

oúndaraguatiña lábutigu fulásu

lun jadügün wuríbani lun Wabúreme Búngiu lúma lun Crístu le lanúadajabei.

²⁷ ‘Áni suséreti ítara, oúndaraguatiña Heródes luma Póncio Piláto lídan ubúru le, jáma ja mámabaña juríu, lúma jáma Israelítagu lun jadügün wuríbani lun Biraü Jesúsu le sándubei, le banúadajabei. ²⁸ Láu líra, adüga jamúti sun le baráansejabei lun lasúsereduba lan. ²⁹ Guetóti, Wabúreme, aríjabeí jasíadiruniwa, rúba anígi woun, wagía le esériwidubalibu, lun wadímurejan buága manúfudeiga, ³⁰ gayára lámuga giñe wareídaguágüdün

sánditiña, adüga wagíame miláguru lídan líri Biraü Jesúsu le sándubei, láu bubáfu wawágu.

³¹ Dan le lásurun jayúmuragun, ába lánjingichun fulásu le ñí lubei jóundaragua, ába jabuínchun sun jagía láu lubáfu Sífiri Sándu, ába japúrichijani lerérun Búngiu manúfudeiga.

Sun cátei jáni súngua luágu

³² Sun ja afiñerubaña, ában lábu jarítangun, ában lábu jabúseerun. Úati ni ában aríñaguti luágu lumégen luágu láni lan lábugua, sun cátei jáni súngua luágu. ³³ Ába jasígirun apóstolugu adímureja luágu lásaarun Wabúreme Jesúsu lídaangiñe ouweni láu sarágu ubáfu, ábati labíniruniña Búngiu sun jagía sarágu. ³⁴ Úati ni ában jádaangiñe emégeiruti ni cáta ladüga sun ja gafúlasunbaña o gában, ába buri jalúgurunun, ába janügüni tebégi, ³⁵ ába jadéregeruni joun apóstolugu lun lafánreinjoún jádan ja emégeirutiña. ³⁶ Queíburi, ñíñein ában jádaangiñe ladügawagun Leví jádan, gíriti José, agüriajóuti luágu ubouju le gíribei Chípree, ába jáchuni apóstolugu Bernabé, míni lan líra, “Le Íchigubei Gurásu”. ³⁷ Wügüri ligía, ába lalúguruni lufúlasun, ába lanügüni seínsu edégera joun apóstolugu.

5

Jafígoun Ananías túma Safíra

¹ Ñíñein giñe ában wügüri gíriti Ananías, túma Safíra, to lúmari, ába giñe jalúgurun ában fulásu. ² Wügüri le, ába lanügün lídaangiñe seínsu, ába lídin láu líbiri joun apóstolugu, lafámura camá jamuga ligía rügüñein libíjin luágu fulásu. Áni subúsititi sun cátei tun lúmari. ³ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Ananías, ¿ca uágu bígira lun lagáñiruni Máfia barítangun lun layéejagüdüñibu lun Sífiri Sándu, lun beréderun láu líbiri seínsu le afáyeirúbei bun luágu fulásu? ⁴ ¿Ma funági bufúlasun meja fulásu? Lárigiñe balúguruni, ¿ma biseínsun lun badügüni le babúseerunbei láu? ¿Ca uágu basáminara badügüni cátei le? Búngiu bálugubei bayéedagun, máma wügüriña.

⁵ Dan lagaambuni Ananías cátei le, ába láburujan ouwe. Súnti ja asúbudirubalin cátei le, ába janúfudedagun. ⁶ Ábati jayábin wügüriña, ába jóuburaguni Ananías, ába janügüni ábuna.

⁷ Queíburi ürüwa óra lárigiñe, ába tebélorun lúmari Ananías, ibídiñoun ni cáta tun luágu le asúseredubei. ⁸ Ába laríñagun Pédro tun.

—Aríñagabeí nun, ¿luágu ebégi le jaríñagubei jalúgurei fulásu? Ába taríñagun.

—Ánja, luágu ebégi ligía.

⁹ Ábati laríñagun Pédro.

—¿Ca san uágu jebélura lídoun úaraduni lun jóuchaguni láni Búngiu Espíritu ítara? Añatén ja anügübalin búmari ábuna, janügadibu gíñe.

¹⁰ Lídan méme óra ligía, ába táburujan ouwe lubádu lugúdi Pédro. Dan jebélurun wügüriña, jadáriroun jiláaru, ába jaságarunun, ába jábununun loubagiñe túmari. ¹¹ Súnti gürígia ja afiñebaña luágu Crístu jáma sun ja asúbudirubalin cátei le, ába janúfudedagun sarágu.

Sarágu buri miláguru lúma seíni

¹² Adáaguatiña buri apóstolugu sarágu seíni lúma miláguru jádan gürígia, ábati buri jóundaragun sun afiñetiña lídan fulásu témpulurugu le gíribei “Barandá Salomón”. ¹³ Úati meja ni ában jádaangiñe ja mámabaña afiñetiña lun jóundaragun jáma afiñetiña ladúga janúfude, láu sun jínsiñe jamá sun afiñetiña joun gürígia, sarágu. ¹⁴ Eíbu wéyu, eíbu jayábin gürígia lun jafiñerun luágu Jesucrístu, dándu wügüriña queísi würiña. ¹⁵ Quei jadügüña lan apóstolugu sarágu miláguru, ába jaságaraguniña gürígia sánditiña úmadoun tídan jabárari lun dan lan lásügürün Pédro, gayára lan jareídagun láurügü tadágarun liyáwa jawágu. ¹⁶ Nübintiña gíñe sarágu gürígia lídaangiñe buri fulásu yaráfati lun Jerusaléoun jáu sánditiña jáma ja gawágutiña espíritugu wuríbatíña, sun jagía areídaguátiña.

Jeíbaajoún Pédro lúma Juan

¹⁷ Léti fádiri le íñutimaabei jáma ja jánigu saduséogu ja lúmabaña, ába jabuínchun láu gimúgaü, ¹⁸ ába janügüniña apóstolugu, ába jadáürüniña. ¹⁹ Ába ladáraruni ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli tubéneri furísun áriebeu ligía, ába láfuridagüdüniña, ába laríñagun joun.

²⁰ —Jeíba, jaráramame témpulurugu, ábame jabájüdagun joun ja ñíbaña luágu iséri ibágari le líchugubei Jesucrístu joun gürígia.

²¹ Dan jagáambuni cátei le, ába jóudin témpulurugun bináafingua, ába jagúmeserun arúfudaja.

Súnti dan le, le fádiri le íñutimaabei jáma ja lúmabaña, ába jóundaruniña líñun-ágei lúrudu, ja súnbaña Israelítagu weírigutiña, ába jóúnajan anügaña apóstolugu furísunrugugiñe. ²² Dan jachülürünbei polisía furísunrugu, madári jamútiña ñi. Ába jagíribudun, ²³ ába jaríñagun.

—Darúñu líña wadárirunun furísun, ñíñanu súdeara bénabu oúnigira, dan le webélurunbei, madáritiwa ni ában jádaangiñe apóstolugu ñi múnada.

²⁴ Dan le jagáambunbalin jábutigu fádirigu lúma jábuti súdeara ja oúnigirubarun témpulu cátei le, ába jálügüdagun jóungua cába

lánfuna ídan lébeda cátei le. ²⁵ Lídan óra ligía, ligía liábin ában wügüri, ába laríñagun joun.

—Ja wügüriña ja jádarubaña furísunrugun, añájein témpulurugu arúfudaja joun güriá.

²⁶ Ábati lídin jábuti oúnigirutiña jáu súdeara, ába janügüniña láu buídu, ladüga janúfude lueí jachámuragun güriá dübü jawágun. ²⁷ Dan jachülürün jáu, ába jíchuguniña ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu, ába laríñagun fádiri íñutimaati joun.

²⁸ —Wéridi wamáadün lun marúfudajandügüya jumá lídan líri Jesúsu, áni ¿ca jadüga? Buíngüda jumá sun Jerusalén láu le jarúfudajabei, áni buséntün jíchuguni dúru wawágun luágu loúnwen wügüri ligía.

²⁹ Ábati loúnabun Pédro jáma ja jíbiri apóstolugu, ába laríñagun.

—Lúnti wagáambuni Búngiu lun wadügüni le lubeíbei lubáragiñe le jabeíbei wügüriña. ³⁰ Le Jabúngiute binádu wagübürigu, ligía ásaaragüdúbalin Jesúsu, le méme jáfarubei láu jádaraguni luágu ában gurúwa. ³¹ Rúlaali Búngiu uweíriguni lun, ñurügüdaleí lueígiñe loúnwenren, adüga láali Ábutime lúma Asálbaragülei, gayára lámuga jígiruni Israelítagu binádu jagáburi, lun gíñe ferúdunawa lan jafígoun. ³² Geféentiwa luágu líra, geféenti gíñe Sífiri Sándu le líchugubei Búngiu joun ja ñüdünbaña láu le lubeíbei.

³³ Dan jagáambunbalin líñun-ágei lúrudu cátei le, ába jagáñidun, ába yebe jabúseerun jáfaraguniña jilágubei. ³⁴ Ñíñein ában fariséo jádan lúrudugu, gíriti Gamaliél, maésturu lánina lilúrudun Moisés, inébeti joun güriá sarágu. Ába laráramun, ába laríñagun lun janügüniwa apóstolugu lídaangiñe adámurini luágu murúsun óra, gayára lámuga ladímurejan jámarügü lúrudu. ³⁵ Ába laríñagun joun gumádimatiña.

—Wügüriña Israélna, toúnigi jumátia láu le lúnbei jadügüni jáu wügüriña ja. ³⁶ Jarítagua jumátia luágu íñúragua lán meja Teudás lúngua aríñaga luágu ában lan wügüri weíriguti ligía, ába jafálaruni gádürü-san wügüriña, áni afarúati jilágubei, súnti ja afálarubalin, ába jawáragadagun, ába lagúmuchun sun cátei. ³⁷ Lárigiñe, lídan lidáani jabájüdüniwa güriá, ligía líñúragun Júdas le Galiléana lúngua, sarágu jáña afálaruti lídan labúseerun yebe lagárabagun luágun gumádi. Áfarúati gíñe, ába gíñe jawáragadagun sun ja afálarubalin. ³⁸ Ígira jumáña lubeíti wügüriña ja, memétera jumá jámoun. Ladüga ánjein jáni lubeí wügüriña cátei le jarúfudajabei lúma le jadügübei, lagúmuchaguba, ³⁹ ánjein láni lubeí Búngiu, siñá jubei agünrinchagua. Toúnigi jumá, mageíndagua jumá lúma Búngiu.

40 Ába jánjanrun súngebui láu le laríñagubei. Ábati jebélaagüdüniña apóstolugu, ába jabeíchuniña, ába jaríñagun joun lun jebé lan jadímurejan lídan líri Jesúsu. Lárigiñe, ába jígiragüdüniña, 41 Ába jáfuridun apóstolugu jámagiñe lúrudugu, gúndaañu láu laríjiniña Búngiu queísi güriquia gadünamatiña lun jasúfuriruni busíganu luágu líri Jesúsu. 42 Merédetiti jarúfudajan témpulurugu lúma tídan buri múna ságü wéyu, aríñaga jagía luágu Jesúsu lan Crístubei le agúrabajoúbei.

6

Jáluajóuniwa sédü idejatiña

1 Lídan dan ligía, quei agíbedeina jamátima afiñetiña luágu Jesucrístu, ába jagúmeserun ja adímurejabaña güriégu adárira jadúnrun ja adímurejabalin jerérun juríu, ába jaríñagun luágu mibíjin jamá würiña güriégu ja jiláañabaña úmari eíginí dan le lafánreinjoúniwa, ságü wéyu. 2 Ábati jóundaruniña dúusu apóstolugu afiñetiña, ába jaríñagun joun.

—Mabuídunti lun wígiruni wapúrichijani lerérun Búngiu lun wagíaba lan afánreinjei eíginí. 3 Ligía lubeíti nidújeñu, áluga jumá sédü wügüriña jídaangiñe ja gafiñerúati jawágu, ja chúbaña áu, ja derégeguatiña jóungua lun Sífiri Sándu le gumúti, lun jadügüni wadágimanu le. 4 Wagía, wedégerubei wadáani lun ayúmuraguni lun Búngiu luma lun warúfudajani lerérun.

5 Ába júaradun súngebui lídan cátei le, ába janúadiruní Estéban, le ában wügüri buín líña láu afiñeni luágu Jesucrístu áni derégeguañu líña lúngua lun Sífiri Sándu le gumúti, Felípe, Prócoro, Nicanór, Timón, Parménas lúma Nicolás le Antioquíana, lé meja afálarubalin ligáburí jafiñen juríu. 6 Ába janügüniña le ñíjin jabeí apóstolugu, ába jayúmuragun lun Búngiu jáu, ába jíchuguni jájabu jawágu lun jabíniruniña.

7 Ába gíbetimaajaña lan agáambuti lerérun Búngiu lídan sun fulásu, agánwoundeina jagía afiñetiña Jerusalén furése, ába giñe jafiñerun sarágu fádirigu juríu luágu Jesucrístu.

Ladáürün Estéban

8 Adáaguatiña Estéban, le ábanbei wügüri le buínbei láu ubáfu lúma abíniruni lúmagiñeti Búngiu, miláguru lúma seíni jádan güriquia. 9 Ábati jagúmeserun güriquia asígeneja luágu, güriquia jagía, tídaangiñetiña jalígílisin juríu to gíriboun “Idámunigu Jóunguaaña”, jáma Cirénena, Alejandríana, Cilíciana jáma Ásiana. 10 Siñátí joun lúma Estéban, ladüga láu lichú áu le líchugubei Sífiri Sándu lun ladímureja. 11 Ábati jafáyeirun wügüriña lun jaríñagun luágu agáamba jamáani adímureja wuríba luágu Moisés lúma luágu Búngiu. 12 Ábati jafúdagüdüniña güriquia, jáma

arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma wügüríña weírigutiña lídan jafíñen juríu, ába járügüdüni Estéban, ába janügüni ligíbugiñoun líñun-ágei lúrudu. ¹³ Ába giñe jálugun yéetiña lun jaríñagun luágu lerédera lan adímureja wuríba tuágu témpulu sáandu lúma luágu lilúrudun Moisés. ¹⁴ Jaríñaga.

—Agáamba wamúti lariñagun luágu lagünrinchaguboún lan Jesúsu Nazarétna témpulu, sáansi leíme igáburi le lígirubei Moisés woun.

¹⁵ Dánti jaríjini lúrudugu jáma sun ja níbaña ligíbu Estéban, ítara líña camá ligíbu ában ánjeli.

7

Ladímurejan Estéban luágu lufúleisein

¹ Ábati lariñagun fádiri le íñutimaabei lun Estéban.

—¿Inárüni sun cátei le?

² Ába loúnabun.

—Nidújeñu, nagübürigu, agáamba jumána. Weíriguti Búngiu, arúfudaguáti meja lúngua lun Wáguchi Abrahám dan le Mesopotámia lan, lubáragiñe lídin agánawa Harán. ³ Ába lariñagun lun. “Ígirabei bageíra jáma bidújeñu, beíba lídoun fulásu le lúnbei narúfuduni bun.” ⁴ Ábati láfuridun Abrahám Caldéagiñe, ába lídin agánawa Harán. Lárigiñe, ába loúnwen lúguchi, ába lanügüni Búngiu Abrahám lídoun fulásu le ní lubei wagánawa guetó. ⁵ Míchuti ni murúsun múa lun lídan fulásu le, aríñagarügüti lun luágu lachülürüba lan dan lun lánibei lan ageíraü le jáu sun ladügüwagun, láu sún meja marájüñügili lan Abrahám lídan dan ligía. ⁶ Aríñagati Búngiu lun luágu jaganoúba lan ladügawagun quei teréncha lídan jageíra ámu, luágu idámunibaña lan ní, amúdirúa jagíame luágu gádürü-san irúmu. ⁷ Aríñagati giñe Búngiu lun. “Nagúseragüdübaña lílana fulásu le anügübaliña idámunime, lárigiñeme lásügürün gádürü-san irúmu, ábame jáfuridun nígiñe, ábame jesériwidun nun lídan fulásu le.” ⁸ Adügati Búngiu ában darádu lúma Abrahám, ába lerésibiruni Abrahám circuncisión, liseínime darádu ligía. Ligía, dan lubei lagüriajóunbei liraü Abrahám le Isáac, ába lerésibiruni circuncisión luágu wídü wéyu láu, ítara giñe ladüga Isáac lun Jacób le liraü, adügaleí Jacób, le méme giribei Israél, joun dúusu lirájüñü, ja jagübürigubaña dúusu türíbu ja giribaña Israelítagu guetó.

⁹ ‘Lirájüñü Jacób ja, ja binádubaña wagübürigu, ába jagímugajan lun José le jamúlen, ába jalúguruni lun lanügün Ejíptoun quei idámuni. Níñein Búngiu lúma José, ¹⁰ ába leséfuruni lídaangiñe sun lidíjeri láu líchugun gunfaráandaü lun. Ába

lagáñeiragüdüni lufúleisein Faraón, le lurúeite Ejípto lun, ába líchuguni José ábutime ñi Ejípto lúma tídan lúban Faraón.

11 ‘Ábati ladágarun ában ilámaü lídan fulásu le Ejípto lúma Canaán, deréti meja dan ligía, madáritiñati binádu wagübürigu cába lan jeíga. 12 Ába lagáambun Jacób luágu níjein lan eíginí Ejípto, ába louñajaniña lirájüñü, ja binádu wagübürigu, ñi. Ligía furúmiñetibei jaweíyasun. 13 Le libíaman jóudin, ába larúfudagun José lúngua joun líbugañanu lúma lamúlen, ítara líña lasúbudirúniña urúei lidújeñu José. 14 Ábati louñajan José anúgei Jacób le lúguchi jáu sun lufámilian, Ejíptoun, ürúwañanuwain-queínsi gürígia jagía. 15 Ítara líña lídinbei Jacób agánawa Ejípto, le ñi lubei louwe, ñi lubei giñe jóuwegua binádu wagübürigu. 16 Átiri irúmu lárigiñe, ába lanügüniwa jábu ñigiñe lídoun fulásu le gíríbei Síquem, ába jabunún lídan umúajaü lé meja lagáñijabei Abrahám jámagiñe lirájüñü Hamor ñi Síquem.

17 ‘Dan le layárafadúnbei dan lun lagúnfulirun dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám, gíbeeña ladügawagun Israél Ejípto. 18 Ábati lagúmeserun ában urúei agúmadija Ejípto le ibídiñejabubei lun José. 19 Ába layéeraguniña urúei ligía warásan juríu, amúdiragua láña binádu wagübürigu, águragüdáña jasáanigu ja figígiña joun lun jóuwegun, gumúgua lámuga warásan. 20 Lídan dan ligía, ligía lagüriajoun Moisés, ában irájü buídumeraüti, ába jagüriajani lagübürigu jábiñe luágu ürúwa játi. 21 Dan lachülürünbei dan lun jáguruni, ába jáguruni, ába tabúduni liraü urúei Ejíptona, ába tagüriajani quei tiraü. 22 Ligía lafúnrendeirubalin Moisés lichú jáu Ejíptona, áni gabáfutiti lídan le laríñagubei lúma le ladügübei.

23 ‘Dan le bián-weíñjali irúmu láu Moisés, ába lálugun lídin aríjaña lirásan ja ladügawagun Israél, ja ñíbaña Ejípto. 24 Ába laríjin ában Ejíptona amúdiragua ában jádaangiñe, ába lídin Moisés íderaguei lidúje, ába leséfuruni láu láfaruni Ejíptona ligía jilágubei. 25 Moisés, jarítaguati luágu jasúbudirúbei lan Israelítagu luágu ligíaba lan layúsura Búngiu lun jésefurún lídaangiñe le gádaanbaliña, jagía, masúbudirun jamúti. 26 Larúgan, ába ladúnragun Moisés jáma biáma Israelítagu ageíndagua jámagua, ába yebe labúseerun laráandaragüdüniña jámagua. Ítara líña laríñagunbei joun. “Ában mémetia mútu jugúya, ¿ca uágu jageíndagua júmagua?” 27 Ábati ládaruni wügüri le áluajabei wuríbu lúma le ában, ába laríñagun lun. “¿Ca íchubalibu ábutime lúma agúseragüdütime wádan? 28 ¿Buséntibu giñe báfarunina quei báfaruni Ejíptona ligíra gúñaarü?” 29 Dan lagáambuni Moisés cátei le, ába lanúrajan, ába lídin Madiáoun. Ába leréderun agánawa ñi quei teréncha, ába jáguchi lan bián

irájũũ ñi.

³⁰ ‘Bián-wein irúmu lárigiñe, ába lasálriragun ában ánjeli lun lídan fulásu mageírawati, yaráfa lun wübü le gíribei Sinaí, liábin lun quei wátu geméti lídan ában búbugati. ³¹ Ába laweíridun lanígi Moisés láu cátei le laríjubei, dánti layárafadun lúntima laríjini buídu, ába lagáambun laríñagun lumálali Wabúreme Búngiu. ³² “Áu Jabúngiute binádu bagübürigu, Lubúngiute Abrahám, Lubúngiute Isáac lúma Jacób.” Ábati lagúmeserun Moisés adádagara láu anúfudei, májaali ni lun laríjin ñíjin. ³³ Ába laríñagun Búngiu lun. “Gidáboun bigeídin lueígiñe bugúdi, ladüga fulásu le ñí bubei rára, fulásu sánduti. ³⁴ Aríja náali jasúfurirun numútuniña Ejípto, agáamba náali jagúajan láu igárigu, neséfuraaña lubeíti. Jigábu lubeíti, noúnajadibu Ejípto.”

³⁵ ‘Láu sun mebéresen jamá láu Moisés, álügüda jameí ca lan íchubalin ábutime lúma agúseragüdütime, oúnaja lumúti Búngiu quei ábuti lúma quei eséfujati, adímurejeina Búngiu lídaangiñe ánjeli le asálriragubei lun lídan búbugati. ³⁶ Moisés aságarubaliña binádu wagübürigu Ejíptogiñe, adüga ligía miláguru buri lúma buri cátei weíriguti lídan fulásu ligía, lídan Barána Funáti, lúma lídan fulásu mageírawati, luágu bián-wein irúmu. ³⁷ Moisés meme le, ligía aríñagubei joun Israelítagu. “Loúnajaba Búngiu ában proféta jun jádaangiñe guánarügü jibíriña, quei loúnajanina. Adüga jumá gásu láu.” ³⁸ Lídan le añája lubeí Israelítagu adámurigu lídan fulásu mageírawati, Moisés méme le, ába ladímurejan lúma ánjeli luágu wübü le Sinaí, ába lásügüragüdüni lerérun ánjeli ligía joun binádu wagübürigu. Ligía le erésibirubalin ugánu le adúrarubei lun sun dan lúmagiñe Búngiu lun lásügüragüdüni woun.

³⁹ ‘Májatiña meja binádu wagübürigu jagáambuni Moisés, mebéreseruntiña láu, busénrügü jagía jagíribudun Ejíptoun. ⁴⁰ Ábati jaríñagun lun Aarón. “Buséntiwa lun badügün búngiugu woun lun jóudin wabá wabá, ladüga ibídiñeti woun ca lan susérebei lun Moisés, le aságarubaliwa Ejíptogiñe.” ⁴¹ Ábati jadügün ában tiyáwa bágasu lun jasándunme, ába jáfarun anímaalugu lun jadágaragüdü tun jasándun, ába jadügün fédu lun jagúndaarun láu cátei le jadügübei láu jájabu. ⁴² Ábati ladíreirun Búngiu jaweí, ába lígiruniña lun jájuduragun joun warúguma ja siélubaña. Ítara líña labürüdün tídan jalíburun profétagu.

Jugúya Israelítagu, ¿áfaratün funági anímaalugu lun jadágaragüdü nun lídan bián-wein irúmu le jáubei lídan fulásu mageírawati?

⁴³ Madügün jumúti líra, lubáragiñe lira, barü jumuti jisándun Molóc tídan lágei to jadügüboun lun,

túma tiyáwa warúguma to gíriboun Renfán, to giñe janügboun
quei jisándun,

iyáwaü buri ja jadágun guánarügü lun jájuduragun joun.

Ligia naságarubadün lubei jageíragiñe, nouñajaünme yagüroun
méme luei Babilónia.

⁴⁴ ‘Lídan fulásu mageírawati, ñíñoun méja lúban Búngiu to
gadíñurúwadiboun jáma binádu wagübürigu, ñí lubei lerédera
Búngiu jáma. Adüga lumútu Moisés lúban Búngiu tugúya queísi
larúfuduni Búngiu lun lun ladügünun. ⁴⁵ Nújeingua méja múna
tugúya jáma jadügwagun binádu wagübürigu, ába janügünun
jámawagua lídoun fulásu le ñí lubei wagánawa guetó, dán meja
le lagáñeirubalin Josué wuríbu jawágu mútu ja mámabaña juríu
já meja aganoúbaña ya. Ítara líña, nújeingua lubei lúban
Búngiu tugúya lídan fulásu le darí lidáni David. ⁴⁶ Daríti urúei
David fuleísei ligíbugiñe Búngiu, ába labúseerún yebe ladügün
ában témpulu lun laganóun Lubúngiute Jacób ñi, ⁴⁷ Salomón
adügübarun témpulu tugúya, ⁴⁸ láu sun, maganoún lan Búngiu
le weírigutimaabei tídan buri ligílisi to jadüga gürígia, quei meja
laríñaguni proféta.

⁴⁹ Siélu nálabei le ñí lubei nañúura lun narúeijan,
ubou, le ñí lubei neméraguagüdei nugúdi.

¿Cába tuwúyeri múna jadüga nun? líña laríñagun Búngiu.

¿Cátei fulásu le ñí lubei gayára lan neméragun?

⁵⁰ ¿Ma funági nadüga sun cátei le láu nújabu?

⁵¹ Ába lasígirun Estéban aríñaga joun.

—Ánjein jugúya, derégubeiñóun janígi, magáambaditün lun
lerérun Búngiu, ítara jíña quei ja ibídiñejabúbaña lun Búngiu.
Súnwandan májatün lun Sífiri Sándu, ítara jíña quei binádu
jagübürigu. ⁵² ¿Ca jádaangiñe profétagu mouserun jabáña
binádu jagübürigu wuríba? Ní ában, áfaragua jamútiña já
meja adímurejabaña luágu liábin Crístu le richáguabei, guetóti
dan liábin, ába jalúguruni joun láganiñu, ába jáfaruni jilágubei.
⁵³ Jugúya le erésibirubálin lilúrudun Búngiu jámagiñe ánjeligu,
mídintün láu.

Loúnwen Estéban

⁵⁴ Dan jagáambunbalin cátei le, ába jagáñidun buídu, ába
lacünrinjan jári luágu Estéban, le jagáñi lun. ⁵⁵ Ánjein Estéban,
buin líña láu lubáfu Sífiri Sándu, ába laríjin siélu, ába laríjini
luweírigun Búngiu, lúma Jesúsu rára lueígiñe loúnwenren Búngiu.

⁵⁶ Ába laríñagun joun.

—¡Aríja jumá! Aríagu níña lun siélu darágu, lúma Jesúsu le
Wügüri Garaüwarügüti, lueígiñe loúnwenren Búngiu.

⁵⁷ Ába jadáuruni jarígei láu jájabu luei jagáambuni, ába jayábin
sun jagía luágun, agúarajeina. ⁵⁸ Ába jaságaruni ubúrugugiñe, ába

jígirunun geféentiña janáangun lábugiñe laríaajan ában wügüri gíriti Sáulo, ába jachámuragun dübü luágun Estéban. ⁵⁹ Súnti añája lan achámuragua dübü luágun, ába layúmuragun Estéban lun Jesúsu, ába laríñagun.

—Nabúreme Jesúsu, resíbiboún nuwáni.

⁶⁰ Lárigiñe, ába lájjuduragun, ába lagúaragun.

—Nabúreme, míchigabá dúru jawágun lueígiñe figou le.

Lárigiñe laríñaguni le, ába loúnwen.

8

Leíbaajaniña Sáulo ja afiñebaña luágu Crístu

¹ Sáulo, gúndaatiti láu láfarún Estéban.

Wéyu méme ligía, ába lagúmeserun ában oúnwenbun eíbaajoúni jawágun ja afiñebaña luágu Jesucrístu, Jerusalén. Ába janúrágun lídoun buri lirájüñü fulásu Judéa lúma Samária le míbetiña gürígia ñi, apóstolugu rügüñanu manúrajan. ² Ába jayábin wügüriña ja derégeguatiña joúngua lun Búngiu, ába jábununi Estéban láu sarágu íruni luágu loúnwen. ³ Ábati lasígirun Sáulo eíbaajaña afiñetiña, ábaja lebélorun tídoun sun múna lun laságaruniña wügüriña jáma würiña adúruujeina, ába loúnajaniña furísunrugun.

Lapúrichijoún ugánu buíti luáguti asálbaruni Samária

⁴ Apúrichija jamúti ja anúrajabaña Jerusaléngiñe ugánu buíti luágu chülü lan Jesucrístu lun lasálbaruniña sun gürígia, sun le ñi lumuti jóudin. ⁵ Ába lídin ában jádaangiñe, gíriti Felípe, lídoun ában ubúrugu Samária, ába lagúmeserun adímureja joun ja ñíbaña luágu Crístu. ⁶ Ábaja jóundaragun gürígia, ru jagía jarígei lun le ladímurejabei Felípe, aríja jamei buri giñe miláguru le ladáagubei. ⁷ Ladüga sarágu buri gürígia ja gawágutiña espíritugu wuríbatiña, areídaguátiña, ába buri jáfuridun espíritugu wuríbatiña jagía agúarajeina jádaangiñe, areídagua jagía sarágu derégüdaaña jamá, meíbuguntiña. ⁸ Súnti gürígia lídan fulásu ligía, gúndaatiña luágu cátei le.

⁹ Ñíñein ában wügüri lídan fulásu ligía, gíriti Simón, gabíñarajati meja, lüñajaali ayéejaña gürígia Samariána láu laríñagun joun luágu máma lan furúmiegurügü gürígia ligía. ¹⁰ Agáambaja jamútitíja sun gürígia buídu, jámagiñe ja gudémegutiña dagá jámoun ja weírigutiña, ába jaríñagun.

—Ibíja lumúti gürígia le oúnwenbun lubáfu Búngiu.

¹¹ Adügatiñatíja gásu láu, ladüga lüñajaali ayéejaña láu labíñarajan. ¹² Dan le jafiñerunbei luágu ugánu le líchugubei Felípe joun luágu larúeijan Búngiu lúma luágu Jesucrístu, dándu wügüriña quei würiña, ába jabásterún. ¹³ Simón meme ligía

ába giñe lafiñerun, ába giñe labásterún, ába lagúmeserun afálarei Felípe, le luweírin lanígi láu buri oúnwenbun buri miláguru lúma seíni le ladáagubei Felípe.

¹⁴ Dan le jagáambunbalin apóstolugu ja Jerusalénbaña luágu resibi jamáali lan Samariána lerérun Búngiu, ába jóunajani Pédro lúma Juan ñi. ¹⁵ Dan le jachülürünbei, ába jayúmuragun jawágu afiñetiña ja Samariána lun liábiba Sífiri Sándu jádoun, ¹⁶ ladüga miábingili lan Sífiri Sándu lídoun ni ában jádaangiñe, badíseirügügiña lídan líri Wabúreme Jesúsu. ¹⁷ Ábati jíchuguni Pédro lúma Juan jájabu jawágu, ába liábin Sífiri Sándu jádoun.

¹⁸ Dan le laríjinbei Simón luágu ñübin lan Sífiri Sándu jádoun gürígia dan le jíchuguni apóstolugu jájabu jawágu, ába lálugun lagáñijani ubáfu ligía jámagiñe láu seínsu. ¹⁹ Ába laríñagun joun.

—Rújumei giñe ubáfu le nun, lun dánme lan níchuguni nújabu luágu furúmieguárügü, lun giñe lerésibiruni Sífiri Sándu.

²⁰ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Beíba máfiougatin láu sun biseínsun, ladüga jarítaguatibu luágu gayára lan lagáñijoún cátei le ledéweejan Búngiu. ²¹ Maríchatibu, mafánran bugúya lídan wesériwidun lun Búngiu, ladüga múaraantu banígi ligíbugiñe Búngiu. ²² Ígirabeí buríban le, ayúmuraguabá lun Búngiu, lun ferúduna lánibu luágu luríban barítagun. ²³ Ladüga aríja numúti luágu buin tíña lan banígi láu wuríbani, áni ragüñu liñálibu Máfia.

²⁴ Ábati laríñagun Simón.

—Ayúmuragua jumá lun Búngiu nuágu lun masúseredun lan ni cáta nun lídaangiñe le jaríñagubei.

²⁵ Lárigiñe jíchugun fe luágu Jesucrístu lúma jadímurejani lerérun Búngiu lídan fulásu ligía, ába japúrichijani apóstolugu ugánu buíti luáguti lasálbaruniña Jesucrístu gürígia lídaangiñe jafígoun lídan sarágu lirájüñü fulásu Samária, luágu jaweíyasun járigoún Jerusaléoun.

Felípe lúma wügüri le Etiópiana

²⁶ Lárigiñe cátei le, ába laríñagun láni Wabúreme Búngiu ánjeli lun Felípe.

—Aráansebá, beíba luágun sur lídaangiñe üma le arárirubei Jerusaléngiñe lun ubúrugun Gáza.

Ligía üma le ásügürübei lídaangiñe fulásu mageírawati. ²⁷ Ába laráanserun Felípe, ába lídin. Luágu leíbuguniwágu, ába ladárirun ában wügüri Etiópiana lubá lubá. Wügüri ligía siñáti garaü lan, ában wügüri weíriguti, ligía giñe gamánijaribei láu sun tiseínsun Candáce to lurúeite Etiopía. Liábiñati wügüri ligía Jerusaléngiñe lárigi lídin ájuduragua lun Búngiu.

28 Lagíribuduñáti lageíroun, ñun tídan ában cárü, alíjeinaloún lilíburun proféta Isaías. 29 Ábati laríñagun Sífiri Sándu lun Felípe. —Yaráfabá tuágun cárü túra.

30 Ába leíbaagun tuágun cárü, ába lagáambuni lalíjaña lan tídan lilíburun Isaías, ába laríñagun lun.

—¿Gunfaráanda bumútisan le balíjabei?

31 Ába laríñagun wügüri ligía lun.

—¿Ída lubági gunfaráanda náani, úaga cába lan afúnraanguáüdei nun?

Ába laríñagun lun Felípe lun ládinun lúmoun lun lañúurun loúbagiñe.

32 Niján buri dimúrei le lalíjabei.

Quei mudún, lanügüwa lun lafarún jilágubei, ítara quei leréderun mudún maníñu jagíbugiñe ja ásarubalín líyu, ítara líña giñe maríñagun lan ni cáta.

33 Ünabuti lanügün, áni michugúnwati lirícha lun, siñábei ladímurejoún jawágu ladügawagun, ladüga gumúja lan labágaridun uboúagu.

34 Ába laríñagun wügüri ligía lun Felípe.

—Adügabei fuleísei nun, aríñagabei nun, ¿cáteisán le uágubei laríñagei wügüri le abürüjabei dimúrei le, luougua, ódi luágu ámu?

35 Ábati lagúmeserun Felípe arúfudajei Lerérun Búngiu lun, lúmagiñe le ñígiñe lubei lagúmesera alíja, ába líchuguni ugánu luáguti Jesúsu lun. 36 Dánti le jásügürünbei lídaangiñe ában fulásu le ñí lubei dúna, ába laríñagun wügüri ligía.

—Nijántia dúna, ¿siñátisan nabásterun?

37 Laríñaga Felípe lun.

—Ánjein afíñe bubei luágu Jesucrístu táu sun banígi, gayáraati babásterun.

Laríñaga wügüri ligía lun.

—Afíñetina luágu Jesucrístu lan Liraübei Búngiu.

38 Ábati laráramagüdünun cárü, ába jarárirun biángubei jagía dúnarugún, ába labásterágüdüni Felípe. 39 Dan jamúdeirun dúnarugugiñe, ába lanügüni láni Búngiu Espíritu Felípe ñígiñe, ába maríjin láali lan wügüri ligía. Ába lasígiruni leíbugun, gúndaañu. 40 Ába ladáriragun Felípe lúngua Azóto, ába lídin lídaangiñeina fulásu apúrichijeinaleí ugánu luáguti Crístu darí lachülürün Cesaréa.

9

Lerésibiruni Sáulo Crístu queísi lasálbaragüle

1 Sun dan ligía, merédeti lasíadiruniña Sáulo afíñetiña luágu Jesucrístu. 2 Ligía lídinbei lúmoun fádiri íñutimaati lídan jafíñen

juríu amúriaja gárada láutu ubáfu lun lídin tídan buri jalígilisin juríu to Damáscoboun áluajaña ja afálarubalin lémeri Crístu lun lanügüniña adáuragua Jerusalén, dándu wügüriña quei würiña. ³ Luágu leíbuguniwágu, dan yaráfaali lun Damáscu, sódini ába ladúnraagun ában larúgounga siélugiñe, geyéguá láu. ⁴ Ábati láburujan Sáulo múarugún, ába lagáambun laríñagun ában umálali lun.

—Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beíbaajana?

⁵ Ábati laríñagun Sáulo.

—¿Cátabusan Nabúreme?

Ába laríñagun umálali ligía.

—Jesúsu áu, le méme beíbaajabei. ⁶ Sarába, belúba ubúrugun, laríñawagúba bun ñi cába lan badúga.

⁷ Wügüriña ja úarabaña lúma Sáulo lídan luweíyasun, ába jaráramun láu luweírín janígi ladúga agáamba jamúti umálali, áni maríjin jamúti le adímurejabei. ⁸ Ába lásaarun Sáulo múarugugíñe, dan le léfegechúnbalin lágu, maríjinjali. Ábati járügüdüni lújabu, ába janügüni ubúrugun Damáscu. ⁹ Ába leréderun úrúwa wéyu ñi maríjina, meígin líña, mátun ni cáta.

¹⁰ Ñíñein ában afíñeti luágu Jesucrístu ñi Damáscu gíriti Ananías, le únbei layáwadagua Wabúreme Jesúsu, ába laríñagun lun.

—¡Ananías!

Ába loúnabun.

—Anája ya, Nabúreme.

¹¹ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Beíba guetó guetó luágu üma le gíribei Surúti, danme le bachülürün lúbiñe Júdas, bálügüdajame luágu ában wügüri Társona gíriti Sáulo. Badárirubei ñi ayúmuraagua lun Búngiu, ¹² áni ayáwadaguaali ában wügüri gíriti Ananías lun, ába líchuguni lújabu luágu lun gayára lan laríjin.

¹³ Dan lagáambunbalin Ananías cátei le, ába laríñagun.

—Nabúreme, gíbeeñatia abájüdagutiña nun luágu wügüri ligía lúma luágu sun wuríbani le ladáagubei joun ja afíñebaña buágu, Jerusalén. ¹⁴ Guetó, liábiña ñájoun láu ubáfu jámagiñe jábutigu fádirigu lun ladáüraguniña sun ja bánigubaña.

¹⁵ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Beíba, ladúga anúadira náali wügüri ligía lun ladímurejan nuágu joun gürígia ja mámabaña juríu lúma joun jarúeitegu, lúma gíñe joun Israelítagu. ¹⁶ Narúfudubei sarágu cátei le lúnbei lasúfuriruni nueígíñe lun.

¹⁷ Ábati lídin Ananías lídoun fulásu le ñí lubei Sáulo. Ába lebélorun múnadoun, ába líchuguni lújabu luágu, ába laríñagun lun.

—Nidúje Sáulo, loúnajañadina Wabúreme Jesúsu le arúfudagubei lúngua bun luágu üma le ñígiñe lubei biábin, lun gayáraaya lan baríjin, lun gíñe berésibiruni Sífiri Sándu.

¹⁸ Lídou óra ligía, ába leíguadun camá jamuga arúraü lueígiñe lágu, ábaya laríjin. Lídou óra ligía, ába labásterún. ¹⁹ Lárigiñe, ába leígin, ábaya lejéredun, ába leréderun átiri wéyu jáma afíñetiña ja aganoúbaña Damásco.

Lapúrichijan Sáulo Damásco

²⁰ Ába lagúmeserun Sáulo apúrichija tídan buri jalígilisin juríu, laríñaga luágu Jesúsu lan Liraúbei Búngiu. ²¹ Súnti ja agáambubalín, ába laweíridun janígi, jariñagati.

—¿Másan niján wügüri léñaja eíbaajabáliña ja afálarubalin Jesúsu Jerusalén? ¿Ma ligía méme le ñübinbei ya lun lanáanguniña adáüra, lun ledéregeruniña joun jábutigu fádirigu juríu?

²² Ábatimá lapúrichijan Sáulo láu anígi, arúfudei luágu Jesúsu lan Crístubei le lúnbei lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígoun, darí lun labúlieidaguágüdün jáu juríu buri ja aganoúbaña Damásco.

Leséfurun Sáulo jaweí juríu

²³ Lárigiñe sarágu wéyu, ába jelédegun juríu lun jáfaruni Sáulo jilágubei, ²⁴ ába lasúbudirawagüdün le jabúseerubei jadügün lun Sáulo. Wéyuagu, áriebu, jagúrabajanja juríu luágu béna le áfuridagülei le láni ubúruugu Damásco lun jáfaruni jilágubei. ²⁵ Ába jíchuguni afíñetiña lídoun ában faniñe weíriti, ába jarárigüdüni áriebu lueígiñe baríeru le geyégubei láu ubúruugu, ába leséfurun.

Sáulo ubúruugu Jerusalén

²⁶ Dan le lachülürünbei Sáulo Jerusalén, ába yebe lálugun ládaragun lúngua jádoun afíñetiña, sun jagía, janúfudetiña lueí, ladüga mafiñetiña yebe luágu afíñejali lan luágu Jesucrístu. ²⁷ Ába lanügüni Bernabé jagíbugiñoun apóstolugu. Ába labájüdagun joun luágu laríjini Sáulo Jesúsu luágu leíbuguniwágu, lúma luágu ladímurejan Jesúsu lun, lúma luágu lapúrichijan Sáulo furáangu luágu Jesúsu ubúruugu Damásco. ²⁸ Ábati jerésibiruni Sáulo queísi jánigu, ába leíbugun jáma Jerusalén, ²⁹ apúrichijeina luágu Wabúreme Jesúsu furáangu. Lárigiñe ladímurejan luágu Jesúsu jáma juríu ja adímurejabaña güriégu, asígeneja ligía jáma, ába jabúseerun jáfaruni jilágubei. ³⁰ Dan le jasúbudirúnbalin afíñetiña cátei le, ába janügüni Sáulo ubúrugun Cesaréa, ñígiñe ába jóúnajani Társoun.

³¹ Lídoun buri dan ligía, buíti jóuserúniwa afíñetiña luágu Jesucrístu ja aganoúbaña Judéa, Galiléa, lúma Samária. Ába

jedérebugudún lídan jafiñen luágu Jesucrístu, falájamei le lubeíbei, resíbi jagía gurásu lúmagiñe Sífiri Sándu. Ába agánwoundeina jamá afiñerutiña.

Lareídagun Enéas

³² Dan le lebélujaña lubeí Pédro lídan buri fulásu lun lideraguniña ja afiñeñaabaña luágu Jesucrístu, ába giñe lídin aríjaña lánigu Búngiu ja ubúrugubaña Lída. ³³ Ñi ladárira ában wügüri gíriti Enéas, wídú irúmu láu gabánarugu láu derégüdaü.

³⁴ Ába laríñagun Pédro lun.

—Enéas, areídaguagüda lumútibu Jesucrístu. Sarába, aráanseboún bigábana.

Ába lásaarun Enéas óra ligía. ³⁵ Ába jaríjini sun ja aganoúbaña fulásu buri Lída lúma Sarón, ába jígiruni binádu jafiñen, ába jafiñerun luágu Jesús.

Táguyugun Dórcas

³⁶ Lídan meja dan ligía, ñiñoun meja ában afiñetu aganoútu Jópe, gíritu Tabíta, lídan jerérun güriégu, gíritu Dórcas. Würi tugúya, súnwandan táu adüga buíti, íderagua tugúya gudémetiña.

³⁷ Lídoun dan ligía, ába tasándirun Dórcas, ába toúnwen, lárigiñe jágawagüdünun, ába jaríwachaguagüdünun. ³⁸ Yaráfati Jópe lun Lída le ñi lubei Pédro, queíti jagáambuni afiñetiña luágu níjein lan ñi, ába jóúnajan bián wügüriña aríñaga lun.

—Queímoun Jópe, oúfuda.

³⁹ Ábati lídin Pédro jáma. Dan le lachülürünbei, ába janügüni tidoun rúmu to ñi tubei jiláaru, ába jagúriridágun sun würiña ja jiláguaañábaña úmari láu, ayájuaja tárigi, arúfudajoún buri dínugu túma simísi tó buri tájüchagubotún Dórcas dán meja moúnwengiru, lun. ⁴⁰ Ába láfuridagüdüniña Pédro sun ja ñíbaña, ába lájuduragun, ába layúmuragun lun Búngiu. Ábati laríjin tuágun jiláaru, ába laríñagun tun.

—Tabíta, sarába.

Ábati téfegechuni tágu, dan taríjini Pédro, ába tiñúragun túngua. ⁴¹ Ába lárügüdüni tújabu, ába lásaaragüdünun. Lárigiñe, ába lagúarun joun würiña jagía jáma jíbiri afiñetiña ja ñíbaña, ába larúfudunun joun, wínwañu. ⁴² Ába lagaambún cátei le lídan sun ubúругu Jópe, ába sarágu jamá afiñerutiña luágu Jesucrístu. ⁴³ Ába leréderun Pédro sarágu dan lídan ubúругu ligía, lúbiñe Simón le aráansejabei úraü.

10

Loúnajan Cornélio oúgei Pédro

1 Ñiñein ában wügüri ubúругu Cesaréa gíriti Cornélio, gumándan joun súaara ja Italiána. 2 Wügüri ligía jáu sun lufámilian, derégeguatiña joúngua lun Búngiu, judúguatiña lun Búngiu láu sun máma jamá juríu. Rúti buri gíñe sarágu seínsu lun jíderawagún juríu, áni súnwandan layúmuragun lun Búngiu. 3 Luágu ában wéyu, queí buri ladaünrún ürúwa rábounwéyu, ába lasálriragun ában láni Búngiu ánjeli lun, furáangu, ába laríñagun lun.

—¡Cornélio!

4 Ába leréderun Cornélio aríaguei ánjeli ligía láu sarágu anúfudei, ába laríñagun.

—¿Ca babúseerubei, Nabúreme?

Ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Agáamba láali Búngiu bayúmuragun, aríjaleí buri cátei le badügübei lun bíderaguniña gudémetiña. 5 Oúnajabá lubeíti wügüriña ubúругu Jópe lun joúguni Simón, le gíñe gírubei Pédro, lun liábin bun. 6 Lúbiñe Simón le aráansejabei úraü, le gábanbei láru barána.

7 Dan le ñüdünjali ánjeli le adímurejabei lúma Cornélio, ába lagúarun joun biáma jádaangiñe lumúsuniña lúma ában lisúdaaran, súaara ligía, ában wügüri derégeguati lúngua lun Búngiu, leménigira Cornélio. 8 Ába labájüdaguni sun cátei joun, ába loúnajaniña ubúругu Jópe.

9 Larúgan amídirugu, sun ayárafadeina jamá wügüriña ja lun Jópe, ába lamúdeirun Pédro luágun tábulugu múna le fadábei, ayúmuragua lun Búngiu. 10 Weírijaliti liláma óra ligía, busénjali leígin. Dan le añája lan aráanserei leígin, ába lasálriragun ában cátei lun ítara. 11 aríja lumúti lánjunrenchun siélu, ába tiábin ában cátoun camá jamuga gamísa weírítu gürágu lueígiñe gádürü tarígei, tiábin arárireina múarugun. 12 Tídan gamísa tugúya, ñiñanu sun jawúyeri anímaalu, gádürügua tugúdi, jéwe, jáma dunúru. 13 Ábati lagáambun laríñagun ában umálali lun.

—Sarába Pédro, áfarabá jádaangiñe anímaalu ja lun beígin.

14 Ába loúnabun Pédro.

—Uá, Nabúreme, meígiñajágidina ni cáta le wanügübei quei mabuídunti según lilúrudun Moisés.

15 Ábayati ladímurejan umálali ligía lun, ába laríñagun lun.

—Le cátei le labuíduragüdün Búngiu, maríñagabá luágu luágu mabuídun lan.

16 Ürüwañein weíyaasu lasúseredun cátei le, lárigiñe, ábaya tamúdeirun gamísa tugúya siélun. 17 Súnti niján lan Pédro láu luweírín arítangun luágu, asáminara ca lan laníchigubei cátei le laríjubei, ligía jachülürün luwügüriñan Cornélio, álügüdajeína tuágu lúban Simón. 18 Dan jachülürün tubéneri múna, ába jálügdajan rein ánjein ñí lubei lagánawa ában gíriti Simón le

gíñe únbei jaríñaga Pédro. ¹⁹ Queíti buga nijágua lan Pédro asáminara luágu cátei le asálriragubei lun, ába laríñagun Sífiri Sándu lun.

—Añája ürüwa wügüríña álugabu, ²⁰ raríba, oúfudabá, beíba jáma láu affíñeni ladüga áu lan oúnajabalíña.

²¹ Ábati larárirun Pédro le ñíjin jabeí wügüríña ja louñajabaña Cornélio, ába laríñagun joun.

—Áu le jáluajabei. ¿Ca gabügürübalün?

²² Ába jaríñagun.

—Louñajan gumándan le gíribei Cornélio wagía, ában wügürí surúti, deréguati lúngua lun Búngiu, jínsiñeti joun sun juríu. Ñübinti ában ánjeli aríñaga lun lun louñajan oúgabú lun bídin lúbiñe, lun lagáambuni le lúnbei baríñaguni lun.

²³ Ábati lebélaagüdüniña Pédro, ába jeréderun lúma ñi áriebu ligía. Larúgan, ába lídin Pédro jáma, ñúdüntíña gíñe jádaangiñe afíñetiña ja aganoúbaña Jópe jáma.

²⁴ Larúgan, ligía jachúlürün Cesaréa, le ñí lubei Cornélio agúrabajaña jáu lidújeñu jáma jabuídun-ágei lumádagu ja lamísurajabaña. ²⁵ Dan lachúlürün Pédro, ába láfuridun Cornélio erésibirei, ába lájuduragun ligíbugiñe láu sarágu inébesi. ²⁶ Ába liñúraguni Pédro, ába laríñagun lun.

—Ráramabá, wügürí gíñe áu bíledi.

²⁷ Súnti niján lan adímureja lúma, ába lebélorun, ába ladárirun sarágu gürígia adámuriñu ñi. ²⁸ Ábati laríñagun Pédro joun.

—Subúsi jumúti luágu mája lan wafíñen wagía juríu lun jóundaragun juríu jáma ja mámabaña juríu quei jugúya, ni lun webélurun tídoun jában lueí wasálrirun mabuídunga ligíbugiñe Búngiu. Wel, arúfuda láali Búngiu nun luágu mabúseerun lan lun nouseruniña ja mámabaña juríu queísi gürígia mabuíduntiña. ²⁹ Ligía nánjanrunbei niábin dan le hoúnajanbei nuágu. Buséntina jamúgati nasúbudiruni ca lan lébubei jóúnajan nuágu.

³⁰ Ábati louñabun Cornélio.

—Ürüwa wéyu guetó, queíburi óra le, ñáñadina núbiñe ayúmuragua lun Búngiu ladaürün ürüwa rábounwéyu, queísi wéchun, ligía lasálriragun ában wügürí nun táu ában dáúguaü mirítu. ³¹ Ába laríñagun nun. “Cornélio, agáamba láali Búngiu bayúmuragun, jarítaguaaliti luágu buri cátei le badügübei lun bíderaguniña gudémetiña. ³² Oúnajabá lubeíti wügüríña ubúrugú Jópe oúgei Simón le gíñe gíribei Pédro, lúbiñe ábanya Simón aráansejati úraü, le gábanbei láru barána, ñi lagánawa.” ³³ Ába lubeíti nouñajan oúgabú furése, áni buítiti badüga biábin. Guetóti awánja sun wagía ya ligíbugiñe Búngiu,

buséntiwati wagáambuni le laríñagubei Wabúreme Búngiu bun lun bariñaguni woun.

Lapúrichijan Pédro lúbiñe Cornélio

³⁴ Ábati lagúmeserun Pédro adímureja, ába laríñagun.

—Subúdi náali guetó luágu ában lan lábu lanügüniña Búngiu sun gürígia. ³⁵ Resíbirügü lumútiña sun ja inébejabúbaña lun áni adüga jameí le buídubei, dándu juríu quei ja mámabaña juríu. ³⁶ Adímurejati Búngiu joun ladügawagun Israél, adímurejeina ugánu luáguti gayára lan jaráandarun gürígia luma Búngiu lídaangiñe Jesucrístu, le Jabúremebei sun gürígia. ³⁷ Jugúya, subúdi jumúti cátei le asúseredubei jageíra juríu buídu, le agúmeserubei Galiléa lárigiñe lapúrichijan Juan, áni abásteragüdaja ligía. ³⁸ Subúdi jumúti luágu rúlaani Búngiu lubáfu Sífiri Sándu lun Jesúsu Nazarétna, luágu meja giñe ladáagun buíti, lúma lareídaguagüdüniña ja asúfurirubaña lábugiñe lubáfu Máfia. Ladügünbalin buri meja cátei le, ladüga ñiñein lan Búngiu lúma. ³⁹ Wagía geféentiwa luágu sun cátei le ladügübei Jesúsu Jerusalén lúma lídan sun líbiri jageíra juríu. Lárigiñe, ába jáfaruni jilágubei láu jádaraguní luágu ában gurúwa. ⁴⁰ Sarágüda lumúti Búngiu lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu, ába larúfudaguágüdüni lúngua wínwañu woun. ⁴¹ Marúfudagúnti lúngua joun sun gürígia, lueídügüya woun, wagía le anúadaja láañabaña Búngiu lúmagiñe binárü quei geféentiña luágu lásaarun lídaangiñe ouweni. Joutiwa lúma, gurá wagía lúma lárigiñe lásaarun lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun. ⁴² Ába louñajaniwa apúrichija joun gürígia luágu, lun giñe waríñaguni luágu rúlaali lan Búngiu Jesúsu méme le lun lagúseragüdüniña ja wínwangiñabaña jáma ja jiláguaañábaña dánme le lagiribudun ubouagun. ⁴³ Adímurejaaña meja giñe sun profétagu luágu Jesúsu lúmagiñe binárü, luágu sun lan ja afíñebaña luágu, resíbi jamáni ferúdun luágu jafígoun.

Jerésibiruni ja mámabaña juríu Sífiri Sándu

⁴⁴ Ñígili Pédro adímureja, ligía liábin Sífiri Sándu jádoun ja agáambajabalin ladímurejan. ⁴⁵ Játi juríu ja afíñetiña luágu Jesucrístu ja ñübinbaña úara lúma Pédro, ába laweíridun janígi láu liábin Sífiri Sándu jádoun ja mámabaña juríu. ⁴⁶ Agáamba jamútiña adímureja dimúrei le mámabei jerérun, adímureja jagía luágu luweírigun Búngiu. ⁴⁷ Ábati laríñagun Pédro.

—¿Majouábei funági lun jabásterún gürígia ja, quei resíbi jamáali lubeí Sífiri Sándu queígubeirügü wagía?

⁴⁸ Ába líchugun dimúrei lun jabásterun lídan líri Jesucrístu. Lárigiñe, ába jayúmuragun lun Pédro lun leréderun átiri wéyu jáma.

11

Labájüdagun Pédro joun tílana ligílisi to Jerusalénboun luágu le asúseredubei Jópe

¹ Ába jagáambuni apóstolugu jáma jíbiri afiñetiña ja Judéabaña luágu ánjaaña lan giñe ja mámabaña juríu lun láni Búngiu ugánu luáguti Wasálbaragüle, Jesucrístu. ² Dánti le lagíribudun Pédro Jerusaléoun, ába jachúrajani juríu ja afiñetiña, ³ jaríñaga.

—¿Cámesan bídin aríjaña ja mámabaña juríu, áni jou amürü jáma?

⁴ Ábati labájüdaguni Pédro sun le asúseredubei joun lúmagiñe lagúmeseja, ába laríñagun.

⁵ —Ubúruguañadina Jópe, ayúmuragua lun Búngiu, ligía naríjin ában cátei lasálriragun nun camá jamuga ában gamísa weírítu tarárirun siélugiñe, gürágu lueigiñe gádürü tarígei, tiábin chülü le ñí nubei. ⁶ Dan le naríjin tuágun buídu lun naríjin ca lan tídaanbei, ába naríjin anímaalugu gádürügua tugúdi ñi, anímaalugu gáñitiña, jéwe, jáma dunúru. ⁷ Ába nagáambun laríñagun ában umálali nun. “Sarába Pédro, áfarabá jádaangiñe, joubei.” ⁸ Ába naríñagun. “Uá, Nabúreme, ladüga meígiñajágidina ni cáta le wanügübei quei mabuídunti según lilúrudun Moisés.” ⁹ Ábayati ladímurejan umálali siélugiñeti ligía nun, laríñaga nun. “Le cátei le labuíduragüdün Búngiu, mariñagabá luágu luágu mabuídun lan.” ¹⁰ Ūrúwañein weíyaasu lasúseredun cátei le, lárigiñe, ábaya tamúdeirun siélun. ¹¹ Lídan óra ligía, ligía jachülürün ūrúwa wügüríña tídoun múna to ñí nubei, oúnajóutiña Cesaréagiñe álugana. ¹² Ába laríñagun Sífiri Sándu nun lun nídin jáma láu afiñeni. Ñüdüntiñá giñe sísi afiñetiña ja núma. Dan wachülürün Cesaréa, ába webélurun sun wagía lúbiñoun ában wügürí, ¹³ le abájüdagubei woun luágu nege laríjin ában ánjeli rára lúbiñe, ába lán nege laríñagun ánjeli ligía lun. “Oúnajabá wügüríña lun jóudin ubúругu Jópe oúgei Simón le giñe giríbei Pédro, ¹⁴ laríñagubei bun ída lúba lan gayára lan basálbarun jáu sun bufámilian.” ¹⁵ Dan nagúmeserúnbei adímureja joun, ába liábin Sífiri Sándu jádoun quei meja liábin wádoun furúmiñe. ¹⁶ Ábati naríttagun luágu lé meja laríñagunbei Wabúreme. “Inárüni luágu badíseigüda lan Juan láu dúna, ánjein Búngiu, labásteragüdübadün láu Sífiri Sándu.” ¹⁷ Ánjeinti ru lubálin Búngiu líbe le líchubei woun, wagía le afiñeelíbei luágu Jesucrístu, joun, ¿cátanañadináti lun neréderubei lan le labúseerubei Búngiu ladüga?

¹⁸ Dánti le jagáambuni afiñetiña ja Jerusalénbaña cátei le, ába jámanichun. Ába jadímurejan luágu luweírigin Búngiu, ába jaríñagun.

—¡Rújali lubei giñeti Búngiu ubáfu joun ja mámabaña juríu lun jasáansiruni jagáburi, lun gayára lan jabíjin ibágari magúmuchaditi!

Liglisi to Antioquiana

¹⁹ Dan le láfarúnbei Estéban, ába giñe jagúmeserun eíbaajaña ja jíbiri afiñetiña, ába janúrajan jíbiri chülü Fenícia, Chípre, luma Antioquía. Ñi jíchigei ugánu luáguti lasálbaruniña Jesucrístu gürígia lídaangiñe jafígoun jóunrügü juríu, máma joun ámu gürígia. ²⁰ Ánjeinti afiñetiña ja Chíprena jáma Cirénena, ába jachülürün Antioquía, ába giñe jadímurejan joun ja mámabaña juríu, ába jíchuguni ugánu luáguti Wabúreme Jesucrístu joun lun jasálbarun. ²¹ Ñíñein lubáfu Búngiu jáma afiñetiña jagía, sarágu ja mámabaña juríu, ába jígiruni binádu jafiñen, ába jafiñerun luágu Jesucrístu.

²² Dan lachülürünbei ugánu le lábun jagáambun afiñetiña ja Jerusalénbaña, ába jóunajani Bernabé Antioquíoun. ²³ Dan lachülürünbei Bernabé, ába laríjini luágu binílaaña lan Búngiu gürígia ja mámabaña juríu, ába lagúndaarun sarágu. Ába labímejaniña súngebei lun jafálaruni Wabúreme Búngiu táu sun janígi. ²⁴ Bernabé, ában meja wügüri buíti, derégeguati lúngua lun Sífiri Sándu le gumúti, buin líña giñe láu afiñeni luágu Jesucrístu, ítara líña lagáñeirun sarágu gürígia lun Jesucrístu.

²⁵ Lárigiñe, ába lídin Bernabé Társo áluajei Sáulo, dan ladáriruni, ába lanügüni Antioquíoun. ²⁶ Ába jeréderun ñi jáma tílana liglisi ában irúmu, arúfudaja joun sarágu gürígia. Ní Antioquía lagúarúa joun afiñetiña “Cristiánugu” furúmiñe.

²⁷ Lídan dan ligía, ába jóudingua já buri profétagu Jerusaléngiñe lun Antioquíoun. ²⁸ Ában jádaangiñe, gíríti Ágabo, ába laráramun jádan afiñetiña, ába laríñagun láu le lasúbudirágüdübei Sífiri Sándu lun luágu liábiba lan ában oúnwenbun ilámaü lídan sun ubouú, áni suséreti lídan lidáani larúeijan Cláudio. ²⁹ Ábati jóundaragun afiñetiña ja Antioquiana lun jóunajan seínsu joun afiñetiña ja Judéabaña según le jayáraati íchiga. ³⁰ Ítara líña jadügüni, ába jóunajani seínsu ligía luma Sáulo joun tábutigu jalígilisin afiñetiña Judéana.

12

Loúnwen Jacóbo luma ladaürün Pédro

¹ Lídan dan ligía, ába lagúmeserun urúei Heródes eíbaajaña jádaangiñe afiñetiña. ² Ába láfaragüdüni Jacóbo le lamúlen Juan táu efeín, ³ queíti laríjin láu gúnda jamá juríu láu cátei le, ába giñe lanügüni Pédro adáüra. Lídan buri wéyu le fédu le ídaanbei teigúa fein magánatu ísi lasúsereda cátei le. ⁴ Lárigiñe

lanügüni Heródes Pédro adaüra, ába ládaruni furísunrugun jáu díisi-sísi súdaaragu oúnigira gádürü gádürü, larítangun lún yebe laságaruni jagíbugiñe lílana fulásu lárigiñe fédu lun lagúserun. ⁵ Ñiñein lubeíti Pédro furísunrugu toúnigiwañu buídu, merédeti jayúmuragun tílana ligílisi lun Búngiu luágu.

Leséfuruni Búngiu Pédro furísunrugúgiñe

⁶ Áriebe le lubáragiñe wéyu lé yebe lúnbei laságaruni Heródes Pédro jagíbugiñoun gürígia, larúmuguña Pédro jamídaangua bián súdaara, gürágu ligía láu bián güríngüri, jámaya bián súdaara luágu béna oúnigira. ⁷ Sódini, ligía lasáliragun ában láni Wabúreme ánjeli, ába larúgoungadún furísunrugu. Ába lagúuruni ánjeli ligía loubwagu, ába lagáguduni, ába laríñagun lun.

—Sarába furése.

Ábati láburujan güríngüri lueígiñe lújabu Pédro, ⁸ ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Murúbei bubélitin, daúbounme bigeídin.

Lárigiñe ladügüni Pédro sun líra, ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Daúboun babíte, falábana.

⁹ Ába láfuridun Pédro lárigi ánjeli ligía, ibídiñoun lun ánjein inárüni lubeí lúmoun máma lan inárüni cátei le ladügübei ánjeli ligía. Genégetimáati lun camá gewénediñein. ¹⁰ Ába já sügürün jáu furúmiñetiña oúnigirutiña, sügü jamaña jabíaman, dánti le jachülürün luágun béna le gürábu le úmadagiñebei, ába lánjunrenchun lúngua. Ába jáfuridun, lárigiñe jánjiñuragún ában üma, ába lígiruni ánjeli ligía Pédro lábugua. ¹¹ Ligíaali lárügüdagun Pédro lúngua, ába laríñagun.

—Aná guetó, subúdi náali luágu oúnaja láali lan Búngiu ánjeli lun leséfurunina lueí Heródes lúma lueí sun lé yebe jabúserubei jurú jadügün náu.

¹² Asáminareína ligía Pédro luágu cátei le, ába lídin túbiñoun María to lúguchu Juan Márcos, le ñí jabei sarágu gürígia adámuriñu ayúmuragua lun Búngiu luágu. ¹³ Dan lacaüjan luágu lubéneri bürürü, ába táfuridun ában irájü músu, gírítu Róde, aríja ca lan agúajabei. ¹⁴ Dan tasúbudiruni luágu Pédro lan luágu lumálali, bulíei tumúti tánjunrenchuni béna, le luweírin tugúndan, ábarüga teíbaagun múnadoun awísaja luágu niján lan Pédro bénabu. ¹⁵ Ábati jaríñagun tun.

—¡Lülüjaali báu!

Ába taríñagun joun luágu choúru tan luágu ligía lan. Ába jaríñagun.

—Máma ligía, fágua láfurugu.

¹⁶ Niján mémeti Pédro acañja luágu béna. Dan jánjunrenchuni, ába laweíridun janígi dan le jaríjini. ¹⁷ Ába

líchugun seíni joun láu lújabu lun jámanichun, ába labájüdaguni joun ída líña lan laságaruni Búngiu furísunrugúgiñe, lárigiñe, ába laríñaga joun.

—Abájüdagua jumeí cátei le lun Jacóbo lúma joun jíbiri afíñetiña.

Ábati láfuridun, ába lídin lídoun ámu fulásu.

¹⁸ Dan larúgadunbei, niján luwúyerigu samínaü jádan súdeara, ladüga ibídiñeti joun ca lan susérebei lun Pédro. ¹⁹ Ába loúnajan Heródes áluajei, quei madári jamáni, ába lálügüdaguniña súdeara já buga óunigirubalin, lárigiñe, ába láfaraguágüdüniña jilágubei. Lárigiñe, ába láfuridun Heródes Judéagiñe, ába lídin agánawa Cesaréa.

Loúnwen Heródes

²⁰ Weíriti ligáñi Heródes jáma güri-gia ja aganoúbaña Tíro lúma Sidón, ánjein jagía, ába jebélurun lídoun ában arítaguni lun jounajan wügüríña lun jadímurejan lúma luágu jafúleisein. Dan le jachülürün, ába jagáñeiruni Blásto, ában wügürí íñuguti láni Heródes, lun líderaguniña adíljei sun cátei, ladüga lageíragiñe Heródes jabíja eíginí. ²¹ Ába lagúaragüdün Heródes jawágu luágu ában wéyu, wéyu ligía, ába ladáürunun lanáangun to lanáangun urúei, ába lañúurun luágu lála le ñígiñe lubeí lagúmadija, ába ladímurejan joun. ²² Ábati jagúmeserun güri-gia agúaraja.

—jMáma wügürí adímurejabei, búngiu adímurejabei!

²³ Lídan óra ligía, ába lasándiragüdüni láni Búngiu ánjei Heródes, ladüga lanáangun lúngua luágu jerérun güri-gia, míchu lumúti linébase Búngiu lun, ába jeígini jéweraü, ába loúnwen.

²⁴ Abúruchagueínatimá ligíati ugánu le láni Búngiu, apúrichijóuati lídan sun fulásu.

²⁵ Dan jagúmuchi Bernabé lúma Sáulo jawádigimari, ába jagíribudun Jerusaléngiñe barüina jameí Juan Márcos jámagua.

13

Jagúmeseruni Bernabé lúma Sáulo jawádigimari apúrichijeí Lerérun Búngiu

¹ Tídan ligílisi to Antioquíaboun, ñíñanu profétagu jáma maésturugu. Wügüríña jagía. Bernabé, Simón, le únbei jaríñaga Wuríti, Lúcio le Cirénena, Manaén le agüriarúbei úara lúma Heródes le gumádimati Galiléa, lúma Sáulo. ² Luágu ában wéyu dan le jájuduragun lun Búngiu, ayúnara jagía, ába laríñagun Sífiri Sándu joun.

—Dírei jumeí Bernabé lúma Sáulo nun lun wadágimanu le únbei nanúadiraña.

³ Lárigiñeti jayúmuragun lúma jayúnarun, ába jíchuguni jájabu jawágu Bernabé lúma Sáulo, ába jounajaniña luágu jawádigimari.

Japúrichijan Bernabé lúma Sáulo lídan fulásu le Chípre

⁴ Ítara líña louñajaniña Sífiri Sáundu Bernabé lúma Sáulo, ába jóudin Selúcia, ñígiñe, jádina lun jóudin luágun ubóju le Chípre. ⁵ Dan jachúlürün lídan ubúru le gíribei Salamína, líbiri méme Chípre, ába jagúmeserun apúrichije lerérun Búngiu tídan jalígilisin juríu. Ñüdünti gíñe Juan Márcos jáma, íderaguaaña. ⁶ Eíbuga jamúti sun ubóju ligía chülü lúmoun fulásu le gíribei Páfos. Ñi jadárira ában juríu gíriti Barjesús, garíyajati wügüri ligía, ye ligía, laríñaga luágu proféta lan. ⁷ Garíyajati ligía lúmañein gumádimati le Sérjio Páulo, ában wügüri janíchiguti. Ába louñajan gumádimati ligía luágu Bernabé lúma Sáulo ladüga busén lan lagáambuni lerérun Búngiu. ⁸ Ánjein garíyajati ligía, le méme gíribei Elímas, sigéne lumútiña lueí yebe lafiñerun gumádimati luágu le jaríñagubei lun luágu Jesucrístu. ⁹ Sáuloti, le méme gíribei Páblo, buin líña láu lubáfu Sífiri Sáundu, ába laríaguni Elímas, ¹⁰ ába laríñagun lun.

—¡Yéetibu, buin bíña láu wuríbani, liraü Máfia amürü, lágani sun le buídubei! ¿Ca uágu meréde lubeí beyéejan luágu lémeri Búngiu le surúbei? ¹¹ Guetó láburuja ligáñi Búngiu buágun, berédera maríjnga luágu átiri dan.

Lídan óra ligía, ába labúrigadún láu, ába láluajan cába lan árüjei lújabu, ladüga maríjnjali lan. ¹² Dan laríjini gumádimati cátei le, ába lafiñerun luágu Jesucrístu, weíriri lanígi láu le jarúfudajabei luágu Wabúreme Jesucrístu.

Páblo lúma Bernabé ubúru Antioquía

¹³ Ába láfayarun Páblo jáma líbirigu Páfosgiñe lun ubúrugun Péрге, le lídaanbei fulásu gíriti Panfília. Ánjein Juan Márcos, ába lígiruniña, ába lagíribudun Jerusaléoun. ¹⁴ Lárigiñe, ába jásgüürün Péргеgiñe lun ubúrugun Antioquía, le lídaanbei Pisídia. Ába jebélurun lídan wéyu le eméraaguagülei tídoun jalígilisin juríu, ába jañúurun ñi. ¹⁵ Lárigiñeti taliijóuniwa líburu to lánina lilúrudun Moisés túma buri líburu to jabürüjabout profétagu, ába jóunajan ábutigu aríñaga joun.

—Wadújeñu, ánjein níjein lubeí dimúrei lun jaríñaguni joun gürija ja, aríñaga jumeí guetó.

¹⁶ Ábati lásaarun Páblo, ába ladügün seíni joun láu lújabu lun jámanichun, ába laríñagun.

—Agáamba jumá, wügüriña Israelítagu júma jugúya le ájuduragubei lun Wabúngiute. ¹⁷ Búngiu le Jabúngiute Israelítagu, anúadaja lumútiña meja binádu wagübürigu lun lánigubaña lan, ába ladügüniña ábanme oúnwenbun násiñun dán meja le añájagua lan agánawa quei teréncha Ejipto, lárigiñe, ába laságaruniña lídaangiñe fulásu ligía láu lubáfu. ¹⁸ Awánda

lumúti Búngiu luríban jagáburi lídan fulásu mageírawati queí buri bián-wein irúmu. ¹⁹ Lárigiñe, ába lagúmuchaguagüdüni sédü násiñun ja aganoútiña Canaán lun líchuguni jafúlasun joun binádu wagübürigu luára gádürü-san-dimí irúmu. ²⁰ Lárigiñe, ába líchugun gürígia lun jagúseragüdüniña darí lúmoun lidáani proféta Samuél. ²¹ Ábati jamúriajan ában urúei lun ligiába lan agúmadiraña, ába líchuguni Búngiu Saúl joun jarúeiteme luágu bián-wein irúmu, Saúl ligía, liraü Cis, ladügawagun Benjamín. ²² Lárigiñe, ába lagídaruni Búngiu arúejani luei Saúl, ába líchuguni lun Davíd, le uágubei laríñaga. “Darína Davíd, liraü Isai, ában wügüri le áubei nagúndaara, áni ladügubei sun le nabúseerubei.” ²³ Jádaangiñe ladügawagun Davíd ligía liábin Jesúsu le loúnajabei Búngiu lun jasálbarun Israelítagu, queí meja laríñaguni. ²⁴ Lubáragiñebei liábin Jesúsu ubouágun, apúrichijati Juan joun sun Israelítagu, laríñaga joun luágu lúnti lan jasáansiruni jagáburi, badísei jagíame. ²⁵ Dan le layárafadúnbei dan lun loúnwen Juan, ába laríñagun. “Mámata áu le uágubei jarítagua luágu áu lan, liábiba ában nárigi, ni cáta áu loúbagiñe, madúnatina ni íbini lun nafáragadunun ligeídin.”

²⁶ “Nidújeñu, jugúya le jarájüñübei ladügawagun Abrahám, júma jugúya le mámabei ladügawagun Abrahám, inébejabutün lun Búngiu. wagía gürígia ja únbaña loúnajoúa ugánu le luáguti Wasálbaragüle. ²⁷ Já meja gürígia ja aganoúbaña Jerusalén jáu sun jábutigu, ibídiñetí yebe joun ca lan Jesúsubei, úa ligía gunfaráanda jamáni jerérun profétagu, láu sun aliijouá lan jerérun tídan jalígilisin ságü luwéyuri eméraaguni, jagía guánarügüti gúnfuli jamúti le bürüwañubei láu jasiadiruni Jesúsu lun loúnwen. ²⁸ Láu sun madári jamá lidúnrun Jesúsu lun gayára lan jáfaruni jilágubei, amúriajatiña lúma Piláto lun láfaragüdüni jilágubei. ²⁹ Dánti le adüga jamáali sun le tariñagubei Lerérun Búngiu luágu, ába jarárigüdüni lueigiñe gurúwa, ába jíchuguni lídoun lumúaja. ³⁰ Ába lásaaragüdüni Búngiu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun. ³¹ Arúfudaguati Jesúsu lúngua wínwañu luágu sarágu weíyaasu joun ja ñübinbaña lúma luágu luweíyasun Galiléagiñe lun Jerusaléoun, jagíati geféenbaña luágu joun gürígia guetó.

³² “Wíchiguñein lubeíti ugánu le jun, luágu darádu lé meja ladügubei Búngiu jáma binádu wagübürigu ³³ gúnfuli láali woun, wagía le jadügawagun, láu lásaaragüdüni Jesúsu, queí laríñaguni tídan lilíburun, lídan libíaman Sálmo. “Niraü amürü, rúnaali ubáraü le bun ugúñe.” ³⁴ Aríñaga láali meja Búngiu luágu lásaaragüdüni Jesúsu lídaangiñe ouweni lun mañáladun lan lúgubu, dan laríñagun tídan líburu to Lerérun. “Níchugubei abíniruni le uágubei naríñaga lun Davíd bun, gayáraati

beménigidun luágu.”³⁵ Lariñaga giñe Davíd lídan ábanya Sálmo. “Mígirunbadibu lun lañáladun lúgubu Biraü le jínsiñebei bun.”

³⁶ Davíd, seríwiti méja joun ja lánina lidáani quei lariñaguni Búngiu lun, lárigiñe, ába loúnwen, ába labunún le ní lubei jabunúa lagübürigu, ába lañáladun lúgubu. ³⁷ Ánjeinti Jesúsu, sarágüda lumúti Búngiu lídaangiñe ouweni, mañáladunti lúgubu.

³⁸ Nidújeñu, lúnti lubeíti jasúbudiruni luágu lídaangiñe lan Jesúsu ferúdunawa lan wafígoun. Ligía ugánu wanügübei jun.

³⁹ Lídaangiñeti giñe, chibáwaali lubeí sun wafígoun, sun wagía le afiñebei luágu, gidáwa ligía wadúnrun ligíbugiñe Búngiu, cátei lé meja siñá lubei lilúrudun Moisés adüga. ⁴⁰ Toúnigi jumá lubeíti lueí láburujan ligáñi Búngiu juágoun queisi jariñaguni profétagu dan le jariñagunbei.

⁴¹ Jugúya le éjerajabei náu, weírilá janígi, áni gumúgua jumá, ladüga áu le Búngiubei, nadügüba cátei weínamuburiti, daríme lun mafiñen jumá, íbini jabájüdaguni ámu jun.

⁴² Dan le láfuridunbei Páblo jáma lánigu tídaangiñe ligílisi, ába jamúriajan jáma lúnya jadímurejan joun luágu buri cátei le lewéñegua dimáasu. ⁴³ Dan lagúmuchun jadámuridagun ligílisirugu, sarágu jádaangiñe juríu jáma buri ja ígirubalin binádu jafiñen lun jafálaruni jafiñen juríu, ába jafálaruni Páblo lúma Bernabé. Ába jadímurejan Páblo lúma Bernabé jáma, ába jariñagun joun lun jasígirun eménigira luágu lareídun Búngiu.

⁴⁴ Lewéñegua dimáasu, le luwéyuri eméraaguni, ába jóundaragun jíbe-ágei lílana fulásu lun jagáambuni lerérun Búngiu. ⁴⁵ Láu jaríjin juríu sarágu gürígia agáambajei lerérun Búngiu, ába jeméendüjan, ába jagúmeserun asígenerei Páblo, anába jameí líri Jesúsu. ⁴⁶ Ábati jadímurejan Páblo lúma Bernabé manúfudeiga, ába jariñagun.

—Lúnti yebe wíchuguni ugánu lúmagiñeti Búngiu luágu Wasálbaragüle jun furúmiñe, jugúya le juríu, quei mabúseerun jumá jerésibiruni ugánu ligía, láu líra jarúfuduñein luágu madüna jumáni ibágari le magúmuchaditi, ítara líña weíbugagubeíti apúrichija joun ja mámabaña juríu. ⁴⁷ Ladüga ítara líña lariñaguni Wabúreme woun.

Níchuguñadibu lun bíchuguni larúgounga joun ja mámabaña juríu,

lun gayáraabei lan jasálbarun ja aganoúbaña lídan lagúmujoún fulásu uboúagu.

⁴⁸ Dan jagáambuni ja mámabaña juríu cátei le, ába jagúndaaragun, ába jagúmeserun ariñaga luágu buídu lan láni Búngiu ugánu, ába jafiñerun sun ja lúnbaña jafiñerun luágu Jesucrístu, ja lúntiñabaña ibágari le magúmuchaditi. ⁴⁹ Ítara líña lapúrichijoún lerérun Búngiu lídan sun fulásu ligía. ⁵⁰ Ába

jadímurejan juríu jáma würiña gúnfulitiña, inébewa jagía, lúma jáma wügüriña weírigutiña ñi ubúrugú, ába jínchajániña lun jeíbaajaniña Páblo lúma Bernabé darí lun jabúguniña lídaangiñe fulásu ligía. ⁵¹ Ábati jáfuruduní calíqui lueígiñe jagúdi, arúfudei luágu mabuídun lan jóuserun lílana fulásu ligía, ába jóudin ubúrugun Icónio. ⁵² Gúndaañu jáña afiñetiña Antioquía luágu jabágari lúma Crístu, weíriti jedéregeragun jóungua lun Sífiri Sándu.

14

Páblo lúma Bernabé ubúrugú Icónio

¹ Ába jebélurun Páblo lúma Bernabé tídoun jalígilisin juríu ubúrugú Icónio, ába japúrichijan, buíti jadímurejan darí lun jafiñerun sarágu, dándu juríu quei máma juríu, luágu Jesucrístu. ² Juríu ja mafíñebaña luágu Jesucrístu, ába jínchajaniña ja mámabaña juríu, amísiñedagüdaña afiñetiña joun. ³ Ligía jeréderunbei Páblo lúma Bernabé sarágu dan ñi, ába jadímurejan furáangu, manúfudeiga, jeménigiñu luágu Búngiu, arúfuda lumúti Wabúreme luágu inárüni lan cátei le japúrichijabei luágu lareídun, láu líchuguni ubáfu joun lun jadáagun seíni lúma miláguru. ⁴ Fánreinguañu jáña lílana ubúrugú ligía, jíbiri jámagiñeñanu juríu, jíbiri jámagiñe apóstolugu. ⁵ Játi juríu jáma ja mámabaña juríu, ába jebélurun lídoun ában arítaguni jáma gumádimatiña lun jeíbaajaniña apóstolugu lúma lun jachámuragun dübü jawágun. ⁶ Ánjein Páblo lúma Bernabé, ába jasándiruni, ába jóudin lídoun buri fulásu le gíribei Lístra lúma Dérbe, biáma fulásu le láni méme fulásu le Licaónia, lúma geyégua láu, ⁷ apúrichija jamúti giñe ugánu luáguti Wasálbaragüle Jesucrístu ñi.

Jachámuragun dübü luágu Páblo lídan fulásu le Lístra

⁸ Ñiñein ában wügüri meíbugunti, Lístra, ñun líña ladüga ítaragubeíñein lan lúmagiñe lagüriajóun, meíbugungubeíti. ⁹ Lagáambajañein wügüri ligía le laríñagubei Páblo, láu laríjin Páblo luágun, ába lasúbudiruni luágu afiñe lan wügüri ligía luágu gayára lan lareídagun. ¹⁰ Ábati laríñagun Páblo lun láu umálali jéreti.

—Ráramabá luágu bugúdi.

Ába lachúbarun wügüri ligía arárama, ába lagúmeserun eíbuga. ¹¹ Dan jaríjini gürígia cátei le ladügübei Páblo, ába jagúmeserun agúaraja lídan jerérun Licaóniana, jaríñaga.

—¡Raríjaña búngiugu quei jagáburi wügüriña wámoun!

¹² Jaríñaga luágu Bernabé búngiu Júpiter, luágu Páblo búngiu Mercúrio, ladüga ligía lan adímurejabei. Nújein lúban jabúngiute Júpiter bougudiñoun lueí ubúrugú, ¹³ ába liábin lufádirin Júpiter

ñígiñe barüína wügüríña bágasu lúma buri fulúri luágun lubéneri ubúrugú, busénti yebéti ligía jáma buri gürígia lun jáfaruniña bágasu jagía lun jadágaragüdün joun Páblo lúma Bernabé. ¹⁴ Dan jasúbudiruni Páblo lúma Bernabé cátei lan jabúseerunbei gürígia ja jadügün, ába jajeíridagunun janáangun le luweírin lubéresen cátei le joun, ába jádaragun jóungua jádoun gürígia agúarajeina.

¹⁵ —¡Wügüríña! ¿cámesan jabúseera jadügüni cátei le? Wügüríña giñétia wagía quei jugúya, wayábiña aríñaga jun lun jígiruni cátei buri le mabuídunbei, lun jafálaruni Búngiu le wínwanbei, le adügübalin siélu lúma ubou, barána lúma sun cátei le lídaanbei. ¹⁶ Lidan meja dan le sügüjalibei, ígira lumútiña meja Búngiu gürígia lun jadügüni le jabúseerubei, ¹⁷ láu sun, arúfuda láani joun gürígia cáteíñein lan láuja buídu le ladügübei joun. Rúti júya woun lúma alúbajani buíti, ru ligía eígini buídurügüti woun, belúgüda lumúti ugúndani tídoun wanígi.

¹⁸ Láu sun aríñaga jamáni Páblo lúma Bernabé sun cátei le joun, jénreengu mémegili jeréderuniña gürígia lueí jáfaruniña bágasu jagía lun jadágaragüdün joun.

¹⁹ Ábati jachülürün juríu Antioquíagiñe lúma Icóniogiñe, ába jagáñeiruni jarítangun gürígia lun jachámuragun dübü luágun Páblo. Lárigiñe, ába jadúruguduní bougudín lueí fulásu, sun jaríñagun luágu jiláali lan. ²⁰ Dan le jagúriridágun afiñetiña láu Páblo, ába lásaarun, ábaya lebélorun fulásurugún. Larúgan, ligía lídin lúma Bernabé ubúrugun Dérbe.

²¹ Lárigiñe lapúrichijaní ugánu luáguti Wasálbaragüle ñi Dérbe, le ñi jabei sarágu gürígia afiñerutiña luágu Jesucrístu, ába jagíríbudun, ába jóudin Lístra, Icónio lúma Antioquíu. ²² Rútiña gurásu joun afiñetiña ja lídaanbaña buri fulásu ligía, aríñageina jagía joun lun jasígirun derégüdagu lídan jafiñen, aríñageina jagía joun luágu lúnti lan wasúfurirun sarágu lun gayára lan webélorun lídoun larúeijan Búngiu. ²³ Rútiña gíñe ábutigu lídan cáda jadámurin afiñetiña. Lásunti jayúmuragun lúma jayúnarun, ába jedéregeruniña lábun laríaajan Búngiu le uágubei jafiñera.

Lagíríbudun Páblo lúma Bernabé Antioquíoun

²⁴ Lárigiñe, ába jásügürün Pisídiagiñe, ába jachülürün Panfília. ²⁵ Ába japúrichijaní ugánu luáguti Jesucrístu ubúrugú Péрге, líbiri méme Panfília, ábati jóudin Atálioun. ²⁶ Ñígiñe jádina, ában jóudin Antioquíoun, le fulásu le ñíjin lubei jóunajoúa lábugiñe laríaajan Búngiu adúgei wadágimanu le jagúmuchubei guetó. ²⁷ Dan jachülürün Antioquíu, ába jóundaraguniña tánigu jalígílisin afiñetiña, ába jabájüdaguní sun cátei le ladügübei Búngiu jáu joun, lúma luágu lánjunrenchuní Búngiu béna joun ja mámabaña juríu lun gíñe gayáraabei lan jafiñerun luágu

Jesucrístu lun jasálbarun. ²⁸ Ába jeréderun Páblo lúma Bernabé sarágu dan jáma afíñetiña ñi.

15

Adámuridagúni Jerusalén

¹ Ligía jayábin wügüríña Judéagiñe lun Antioquíoun, ába jagúmeserun arúfudaja joun afíñetiña luágu lun lan jasálbarún, mósu lan jerésibiruni wügüríña circuncisión, quei laríñaguni lilúrudun Moisés. ² Barüti Páblo lúma Bernabé ában sigénei weíríti jáma luágu cátei ligía, lagúmujouñ óra, ába louñajouñ Páblo, Bernabé, jámaya ámu wügüríña Jerusaléoun lun jóudin aráanserei cátei le jáma apóstolugu jáma tábutigu ligílisi to ñíboun.

³ Ja tánigu ligílisi to Antioquíaboun oúnajabaliña, lídaanti jaweíyasun, ába jásügürün louñawagugiñe Fenícia lúma Samária, abájüdagueina jagía luágu jígiruni ja mámabaña juríu binádu jafiñen lun jafálaruni Crístu. Ába jagúndaaragun sun afíñetiña láu ugánu le.

⁴ Dan jachülürünbei Páblo lúma Bernabé Jerusalén, ába jerésibiruniña tílana ligílisi, jáma apóstolugu, jáma tábutigu ligílisi, ába jabájüdagun Páblo lúma Bernabé joun luágu sun le adüga láalibei Búngiu jádaangiñe. ⁵ Ñíñanu jádaangiñe jadámurin fariséogu ja afíñetiña luágu Crístu, ába jaráramun, ába jaríñagun.

—Lúnti jerésibiruni wügüríña afíñetiña ja mámabaña juríu circuncisión, lúnti giñe jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés.

⁶ Ábati jóundaragun apóstolugu jáma tábutigu ligílisi lun jatúriajaní cátei le. ⁷ Lárigiñe sarágu dimúrei, ába lásaarun Pédro, ába laríñagun.

—Nidújeñu, subúdi jumúti luágu binárü lán meja lanúadirana Búngiu jádaangiñe lun níchuguni ugánu le lánina asálbaruni joun ja mámabaña juríu, lun giñe gayáraabei lan jafiñerun luágu Jesucrístu. ⁸ Búngiuti, le subúdijabúbei tun anígi, arúfuda lumúti luágu resíbi láníña ja mámabaña juríu láu líchuguni Sífiri Sándu joun quei líchuguni woun. ⁹ Manügün lumútiwa Búngiu ámu jaweí, jarúmagüda lumútu giñe janígi láu jafiñen luágu Jesucrístu. ¹⁰ ¿Cáti uágu lalouguada jafiñen guetó luágu le adüga láalibei Búngiu, ru jugúya ában ijürügu jawágun afíñetiña ja, le wásiñerubei wagía guánarügü anüga—ni wagía ni binádu wagübürigu? ¹¹ Afíñetiwa luágu sálbaadiwa lan láurügü wafiñerun luágu Jesucrístu, madügünga wagía ni ámu cátei lun wabíjini, sálbaadiwa láu lareíni Wabúreme Jesucrístu. Ítara méme líña giñe jasálbarun ja mámabaña juríu.

¹² Ábati jámanichúnga, ába jagáambuni sun le jaríñagubei Bernabé lúma Páblo joun luágu buri seíni lúma miláguru le ladügübei

Búngiu jádaangiñe, jagánagua ja mámabaña juríu. ¹³ Dan le lásurun jadímurejan, ába laríñagun Jacóbo.

—Nidújeñu, agáamba jumána. ¹⁴ Abájüdaguaali Simón Pedro woun ída líña lan fuleísei lániña Búngiu ja mámabaña juríu, láu lanúadajan jádaangiñe lun lánigume. ¹⁵ Ítara líña cátei le quei lé meja jabürüjabei profétagu tídan Lerérun Búngiu.

¹⁶ Gumúguaali jarúeijan ladügawagun Davíd, queísigubeirügü tagúmuchagun ában múna eíguadutu.

Lachülürüba wéyu nun, áu le Búngiu, lúnyame naríjin jawágun ladügawagun Davíd,

ábame níchuguni ubáfu lun ában jádaangiñe lun larúeijan jádan.

¹⁷ Nadügübei líra lun gayáraabei lan jayábin sun jíbiri gürígia lun jáluajanina queísi Jabúreme,

lun jayábin sun ja mámabaña juríu nun, ja anúadaja náñabaña lun nánigume.

¹⁸ Ítara líña naríñagun, áu le Búngiu, le asúbudirágüdübalin cátei le lúmagiñe buga binádu dan.

¹⁹ ‘Ligía naríñagunbei luágu moun láni wíchugun sarágu lúrudu jawágun ja mámabaña juríu, ja ígirubalín binádu jafíñen lun jafálaruni Búngiu, ²⁰ buídurügüti láu labürüjoun joun lun jebé lan jeígin eígin le adágarawagüdüti joun sándu, madáagun jagíame cátei buri jáma ja úmatiña mamáriedun jamá, meígin jagíame jágürügü anímaalu ja tigíwarügütiña lugúndun máfuridunti játa jádaangiñe, meígin jagíame játa anímaalu. ²¹ Buíti lun jagúnfulirun lúma buri cátei le lun jíchugun inébesei joun juríu, ladüga lúmagiñe bugája binádu dan, añájein gürígia apúrichijati lilúrudun Moisés lídan ságü fulásu, alijóuati lúrudu luágu tídan buri jalígílisin juríu ságü luwéyuri eméraaguni.

²² Ábati jarítagun apóstolugu jáma tábutigu ligílisi jáma sun tílana ligílisi janúadajan wügüriña jádaangiñe, lun jóunajaniña Antioquía úara lúma Páblo lúma Bernabé. Ába janúadiruni Júdas, le gíribei Barsabási, lúma Sílas, bián wügüriña weírigutiña jádan afíñetiña. ²³ Ába jóunajan ában gárada jáma, láriñajare tídan gárada tugúya.

“Wagía le apóstolugu, tábutigu ligílisi, jáma sun jíbiri afíñetiña, mábuga wáña joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja mámabaña juríu ja aganoubaña Antioquía, Síria, lúma Cilícia. ²⁴ Agáambaadiwa luágu añájein lan gürígia ñüdüntiña yágiñe ibídiñoun woun ebéreseja jun láu jadímurejan, áni dájaña ámu arítaguni jídoun láu jaríñagun jun luágu mósu lan jerésibiruni wügüriña circuncisión, queísi laríñaguni lilúrudun Moisés. ²⁵ Ligía wúwaradúnbei lídan warítagun lun wanúadajan gürígia wádaangiñe lun jóudin aríjaün úara

jáma wadújeñu Bernabé lúma Páblo ja jínsiñebaña woun sarágu, ²⁶ ja rújamaalíbei jabágari lídoun pelíguru lueígiñe Wabúreme Jesucrístu. ²⁷ Woúnajañanu lubeíti Júdas lúma Sílas jun, jadímurejaba júma lun jafúnraanguagüdüni sun cátei le tídaanbei gárada to woúnajaboun jun, jun. ²⁸ Maríbaanti larijín lun Sífiri Sándu lúma woun, míchugúniwa lan ámu ijürügu jun lueídügüya murúsun cátei le, le lunbei jadügüni. ²⁹ lun meígin jumá úwi le jáni anímaalu ja adágarawagüdütiña joun sándu, meígin jugúyame jítaü, ni úwi le jáni anímaalu ja tigíwarügütiña, madáagun jugúyame cátei buri jama gürígia ja mamárieidúntiña júma. Ánjaün areídagua júngua lueí buri cátei le, buídubei jadüga. Buídu lámuga lídin jun.”

³⁰ Lárigiñeti jóunajoún luágu jaweíyasun, ába jóudin Antioquía. Dan le jachülürünbei ñi, ába jóundaraguniña afiñetiña, ába jíchugunun gárada joun. ³¹ Dánti le jalíjanbarun afiñetiña, ába jagúndaarun sarágu luágu gurásu le tíchugubei joun. ³² Quei gíñeti gabáfu jamá Júdas lúma Sílas lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe, ába jíchugun gurásu joun afiñetiña láu jadímurejan joun, ru jagía idérebugu lun jafíñen. ³³ Lárigiñe jásügürün átiri dan ñi, ába jayoúragun afiñetiña joun lubá jagíribudun jámoun já meja oúnajabaliña Jerusalén. ³⁴ Ánjeinti Sílas, ába leréderun. ³⁵ Reídeitiña gíñe Páblo lúma Bernabé Antioquía, ába jasígirun arúfudajei lúma apúrichijeí ugánu luáguti Crístu, jagía jáma sarágu ámu.

Lagúmeseruni Páblo libíaman luweíyasun apúrichija

³⁶ Átiri dan lárigiñe, ába lariñagun Páblo lun Bernabé.

—Queímounya aríjaña afiñetiña lídan sun ubúругu buri le ñí lubei apúrichija wamáali lan ugánu luágu Crístu, aríja wamámuga ída jáña lan.

³⁷ Busénti yebe Bernabé janügüni Juan Márcos jámagua, ³⁸ májati Páblo janügüni ladüga meja ígira láaña lan Panfília, masígiti jáma lídan wadágimanu. ³⁹ Lárigiñe sarágu sigénei, múaradúntiña luágu cátei le darí lun jafánreinragun jawáriuagua. Ába lanügüni Bernabé Márcos, ába jóudin Chípree, ⁴⁰ ába lanügüni Páblo Sílas. Lárigiñe jederegeruni afiñetiña Páblo lúma Sílas lújaburugun Búngiu, ába jóudin, ⁴¹ ába jásügürün Síriagiñe lúma Cilíciagiñe, íchaajeina gurásu joun afiñetiña ligílisirugu.

16

Lídin Timoteo úara jáma Páblo lúma Sílas

¹ Ába jachülürün Páblo lúma Sílas lídoun buri fulásu le Dérbe lúma Lístra, le ñí lubei jadárira ában afiñeti gíriti Timotéo, tiraü ában würi juríu afiñetu luágu Jesucrístu, güríegu lúguchi.

² Afíñetiña ja aganoubaña Lístra lúma Icónio, buíti jadímurejan luágu. ³ Busénti Páblo lun lídiba lan Timotéo jáma, íchigeina ugánu luáguti Crístu, ába lerésibiruni Timotéo circuncisión lueí wuríba lan joun juríu ja aganoubaña lídan buri fulásu ligía, quei subúdi jamáni luágu merésibirun láani circuncisión ladüga güriégu lan lüguchi. ⁴ Súnti fulásu le ñígiñe lumúti jásügüra, jasúbudirágüdüni cátei le jaríñagubei apóstolugu jáma tábutigu ligílisi ja Jerusalénbaña joun afíñetiña, ába jéredun jawágu lun jagúnfulirun lúma jagúmadin. ⁵ Ába lubeíti jedéraagüdün tílana ligílisi lídan jafíñen, ába jagánwoundun afíñetiña ságü wéyu.

Lasáliragun ában wügüri Macedóniana lun Páblo

⁶ Májati Sífiri Sándu lun jíchugubei lan ugánu luágu Crístu Ásia. Ábati jásügürün labádinaguagiñe Fríjia luma Galácia, ⁷ ába jachülürün luágu fadáguü le Mísia. Ñígiñe yebe jarítagua lun jebélurun louúbawagun Bitínia, májati láni Jesúsu Espíritu le méme Sífiri Sándu lun jadügüni. ⁸ Ábati jóudin surúругu Mísioun, ába jarárirun Tróas. ⁹ Ñi lasáliragua ában wügüri Macedóniana lun Páblo, áriebu, rára ayúmuragua lun, laríñaga lun. “Queímoun Macedónia íderagua bámuğawa.” ¹⁰ Lárigiñe lasáliragun wügüri ligía lun Páblo, ába waráansejan lun wóudin Macedónia láu wafíñen luágu lagúajaña lan Búngiu woun lun wíchuguni ugánu luágu Crístu le Wasálbaragüle joun Macedóniana.

Páblo lúma Sílas ubúругu Filípos

¹¹ Ábati wáfayarun Tróasgiñe, ába wóudin sügülügü luágun ubóuju le Samotrácia, larúgan, ligía wachülürün Neápolis. ¹² Ñígiñe ába wóudin Filípos, Filípos lábugiñeñein lagúmadijan Róma, ligía giñe ubúругu le weírigutimáabei luágu louba Macedónia. Reídeitiwa átiri wéyu ñi. ¹³ Luágu ában wéyu le luwéyuri eméraaguni, ába wáfuridun bouğudin lueí ubúругu, lárün dúna, lídan ában fulásu le ñi lubeíja layúmurawagúa lun Búngiu. Ába wañúurun ñi, ába wíchuguni ugánu luáguti Crístu joun würiña ja oúndaragubáña ñi. ¹⁴ Níñoun ában jádaangiñe, gírítu Lídia, ubúruguna Tiatíra, tifísiute alúguraja gamísa finutu to gúchu tágu. Judúguatu würi tugúya lun Búngiu, tagáambajañádiwa, ába lánjunrenchunun Búngiu tanígi lun tadügün gásu láu le laríñagubei Páblo. ¹⁵ Ába tabásterun jáu sun tílana túban, lárigiñe, ába tayúmuragun woun ítara.

—Ánjein afíñe jubeí luágu afíñe nan le tímátimaati luágu Wabúreme Crístu, reídei jumá ya núbiñe.

Jéretu wawágu, ába weréderun.

¹⁶ Luágu ában dan, dan le wóudiña lan lídoun fulásu le ñi lubeíñaja layúmurawagúa lun Búngiu, ába wadúnragun túma ában irájü gawágutu ában espíritu wuríbati le íchugubei ubáfu

tun lun tasábiujan. Ában idámuni irájü tugúya, ibíjatutíja sarágu seínsu joun tabúriña láu tasábiujan. ¹⁷ Ába tagúmeserun irájü to afálarawa, wagía lúma Páblo, agúarajeina tugúya itara.

—Gürígia ja, jesériwiduña lun Búngiu le ínubei, jadímurejaña luágu üma lánina asálbaruni lídaangiñe figou jun.

¹⁸ Gíbeti wéyu táu adügei cátei le darí lun tebéresedun lun Páblo, ába lagáragun, ába laríñagun lun espíritu le tídaanbei.

—Lídan líri Jesucrístu, gumádi numútibu lun báfuridun tídaangiñe.

Ába láfuridun espíritu ligía tídaangiñe lídan méme óra ligía.

¹⁹ Dan le jaríjin tabúriña luágu siñáli lan jagáñeirun seínsu tueígiñe, ába járügüdüni Páblo lúma Sílas, ába janügüniña jagíbugiñoún ábutigu lamídaangua ubúru. ²⁰ Ába jarúfuduniña jagíbugiñe gumádimatiña, ába jaríñagun.

—Wügüriña juríu ja, jacháraguñein wabúrugute, ²¹ jarúfudajaña igáburi le wásiñerubei erésibira ni adüga ladüga Rómana wagía.

²² Ábati jiñúragun gürígia jóungua jawágu, ába jarágachaguágüdüniña gumádimatiña, ába jíchugun dimúrei lun jabeichúniwa láu wéwe. ²³ Lárigiñe sarágu abeichúni, ába jádaruniña furísunrugún, ába jaríñagun lun oúnigiruti adaürütiña lun goúnigi lániña buídu. ²⁴ Dan libíjini oúnigiruti lúrudu le, ába ládaruniña lídoun lagúmujoún tarígeirugu furísun, ába legélenchuni jagúdi.

²⁵ Queí buri luágun amídi áriebu, ñíñanu Páblo lúma Sílas ayúmuragua lúma erémuja urému lun Búngiu, ja jíbiri, agáambaja. ²⁶ Sódini, ába liábin ában oúnwenbun járabaganáli, ába lánjingichuni tuágaburi furísun. Lídan óra ligía, ába lánjunrenchun sun béna, safá ligía sun güríngüri le jawágubei adaürütiña.

²⁷ Ába lagágudun oúnigiruti, dan laríjin luágu júnren líña lan sun tubéneri furísun, ába laságarunun lefeínte lún yebe láfaragun lúngua, sún yebe laríñagun luágu ñüdüngua jamá adaürütiña.

²⁸ Ába lagúragun Páblo lun.

—Máfaraguabá búngua, awánja ya sun wagía.

²⁹ Ábati lamúriajan oúnigiruti lámpu, ába lebélorun eíbaagueina, adádagareina láu anúfudei, ába láguragun lúngua lubádu jagúdi Páblo lúma Sílas. ³⁰ Ába laságaruniña furísunrugugiñe, ába laríñagun joun.

—Wügüriña, ¿ca cátei lúnbei nadügüni lun nasálbarun?

³¹ Ába jaríñagun lun.

—Afíñebá luágu Wabúreme Jesucrístu, ábame basálbarun jáu sun tílana búban.

³² Ába jíchuguni ugánu luáguti Crístu lun jáu sun ja lúbiñebaña. ³³ Lídan méme óra ligía, láu sun áriebujali lan buídu, ába

lachíbuni bíti buri le jawágubei, ábati labásterun jáu sun lufámilian. ³⁴ Lárigiñe, ába lanügüniña lúbiñoun, ába líchugun eígini joun, ¡máti lugúndan jáu sun lufámilian láu jafíñerun luágu Búngiu!

³⁵ Larúgan bináafin, ába jóunajan gumádimatiña polisía aríñaga lun oúnigiruti lun lígiragüdüniña Páblo lúma Sílas.

³⁶ Ábati laríñagun oúnigiruti lun Páblo.

—Oúnajaaña gumádimatiña aríñaga nun lun nígiragüdüñun, gayáraajali lubeíti jídin darángilañu.

³⁷ Ába laríñagun Páblo joun polisía.

—Láu sun Rómana wamá, beíjamutiwa jagíbugiñe güriña, míchigunga dan woun lun wadímurejan waweígiñegua, dágua jamáwa furísunrugun, ¿guetó buséntiña jígiragüdüniwa arámudaguárügü? ¡Máfuridunbadiwa! Nübin jamá aságarawa.

³⁸ Ába jabájüdaguni polisía cátei le joun gumádimatiña, ába janúfudedagún gumádimatiña dan le jasúbudiruni luágu Rómana jamá Páblo lúma Sílas. ³⁹ Ábati jóudin amúriaja ferúduñ jama, ába jaságaruniña, ába jayúmuragun joun lun jáfuridun ñígiñe ubúrugugiñe. ⁴⁰ Dan le jáfuridunbei furísunrugugiñe, ába jóudin túbiñe Lidia, lárigiñe jaríjiniña afíñetiña lúma jíchugun idérebugu joun, ába jasígiruni jaweíyasun.

17

Chagáquaü ubúruгу Tesalónica

¹ Lídan jaweíyasun Páblo lúma Sílas, sügütiña Anfípolisgiñe lúma Apolóniagiñe, ñígiñe, ába jachülürün ubúrugun Tesalónica le ñí tubei ában jalígilisin juríu. ² Quei léchun Páblo, ñüdüñti tídan ligílisi tugúya, adímurejati jáma ürüwa dimáasu, ságü luwéyuri eméraaguni. ³ Arúfudajati joun quei taríñaguni Lerérun Búngiu luágu lúñti lán meja lasúfurirun Cristu, lárigiñeme lan loúnwen, aba lánme lásaarun lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun. Laríñaga buri joun.

—Jesúsu méme le uágubei nadímureja jun, ligía Crístubei le lúnbei liábin asálbaraña güriña.

⁴ Ábati jafíñerun jádaangiñe juríu, ába júaradun lúma Páblo lúma Sílas. Afíñetiña giñe sarágu ja mámabaña juríu ja judúguatiña lun Búngiu, jáma sarágu würiña weirigutiña. ⁵ Juríu ja mafiñebaña luágu Jesúsu lan Crístubei le lunbei liábin, magúndaantiña láu cátei le, ába jóundaragun wügüriña wuríbatiña ja eíbugañajádügübaña úmada, ába jachágaraguágüdüniña güriña ñi ubúruгу. Ába jaságarajanun lúban Jasón, áluajaña Páblo lúma Sílas lun jaságaruniña lun jedéregeruniña jájaburugún güriña. ⁶ Queíti madári jamániña ñi,

ába janügüni Jasón jáma átiri jádaangiñe afiñetiña jagíbugiñoún gumádimatiña lídan ubúru gu ligía, ába jagúaragun aríñaga.

—Wügüriña ja, ja ebéresejabaña lídan sun fulásu, chülüjaña giñe ñájoun, ⁷ resíbi láaña Jáson lúbiñe. Sun jagía dūrügua jamúti lilúrudun Urúei César, ladüga aríñagatiña luágu níjein lan ámu urúei, ában nege gíriti Jesúsu.

⁸ Dan jagáambuni gumádimatiña jáma sun jíbiri gürígia cátei le, ába jachágaragun. ⁹ Jáson jáma ja jíbiri, ába jafáyeijan, ába jígirawagüdüniwa.

Páblo lúma Sílas ubúru gu Beréa

¹⁰ Furése furése, dan le labúrigadun, ába jóunajaniña afiñetiña Páblo lúma Sílas ubúru gu Beréa. Quei jachülürün ñi, ába jóudin tídoun jalígílisin juríu. ¹¹ Juríu ja ñíbaña, buítimaati jagáburi jawei ja Tesalónicabaña, resíbi jamúti ugánu luáguti Crístu láu ugúndani, ságüti wéyu jalíjanun Lerérun Búngiu lun jaríjini ánjein inárüni lubei le aríñawagúbei joun. ¹² Sarágu jáña lubeíti afiñerutiña jádaangiñe, afiñe jagía giñe sarágu ja mámabaña juríu, dándu würiña weírigutiña quei wügüriña. ¹³ Dan le jasúbudirunbalin juríu ja Tesalónicabaña luágu lapúrichijañein lan giñe Páblo Lerérun Búngiu Beréa, ába jóudin achágaraguágüdaña gürígia ñi. ¹⁴ Ába jóunajani afiñetiña Páblo furése lun lídin lacóstoun, leréderame Sílas lúma Timotéo Beréa. ¹⁵ Ja ñüdümbaña láu Páblo, ába jáfayajan lúma chülü ubúru gu Aténas. Lárigiñe, ába jagíribudun barúina jagía dimúrei lun Sílas lúma Timotéo lun jóudin lárigi Páblo lídan lufúresen.

Páblo ubúru gu Aténas

¹⁶ Sun niján lan Páblo Aténas agúrabajei Sílas lúma Timotéo, medéraguágüdünti larítangun láu laríjini ubúru gu ligía buin jáu bürübün sándu. ¹⁷ Ligíaja ladímurejaanbei tídan jalígílisin juríu lúma jáma ja mámabaña juríu ja ájuduragubaña lun Búngiu, adímureja ligía buri ságü wéyu jáma gürígia ja úmadarugubaña, ñí lubei jadámuridagua. ¹⁸ Ñíñanu jádaangiñe wügüriña ja atúriajabalin jarúfudajan epicúreogu, jáma ja atúriajabalin jarúfudajan estóicogu, ába jadímurejan lúma. Jaríñaga jíbiri.

—¿Cáfunasan laríñagubei wügüri le woun, líbebei ladímurejan?

Jaríñaga jíbiri.

—Camátia ladímurejaña jawágu ámu búngiugu.

Jaríñagunbeiti ítara ladüga lapúrichijan Páblo joun luágu Jesúsu lúma luágu ásaaruni lídaangiñe oúweni. ¹⁹ Ábati janügüni lídoun ában fulásu gíriti Areópago, le ñi lubeija jóundaragua lun jagáambagun jóungua, ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraati wasúbudiruni cátei lan iséri cátei le barúfudajabei? ²⁰ Cátei lé buri baríñagubei woun, terénchati woun, buséntiwati wasúbudiruni ca lan laníchigubei.

²¹ Sun Aténasna, jáma teréncha ja aganoubaña ñi, marítaguntiña luágu ámu cátei lueídügüya luágu jaríñagun lúma jagáambun cátei iséri.

²² Ábati laráramun Páblo jamídaangua ñi Areópago, ába laríñagun.

—Wügüriña Aténasna, aríja numúti luágu afíñe jumá jawágu jisándun, ²³ ladüga dan le aríaaejina nubálin fulásu buri le ñí lubei jájuduragua joun jisándun, darítina ában latárü le ñí lubei bürüwañu lan dimúrei le. “Lun Búngiu le ibídiñewabei”. Búngiu le, le únbei jájuduragua, le ibídiñebei jun, ligía Búngiu le uágubei nadímureja jun.

²⁴ Ligía Búngiu le adügübalin ubou lúma sun cátei le ubouágubei, ligía labúremebei siélu luma ubou. Maganounti tidan ligílisi to jadüga gürígia, ²⁵ memégeirun lumúti gíñe le gayáraabei jadügüni gürígia luágu lufúleisein, ligía guánarügü íchugubei íbágari lúma garábali, lúma sun cátei woun, sun wagía.

²⁶ Lídaangiñe ábanrügü wügüri ladügaña sun néchaanigu lun jaganoún lídan sun fulásu, aráanseleí dan le lúnbei jabágariduni lúma fulásu le lúnbei ñíba lan jagánawa. ²⁷ Adüga lumúti Búngiu sun líra lun gayáraabei lan jáluajani gürígia, gayára lámuga jádáriruni láu jáluajani, láu sun inárüni lan luágu madíse lan Búngiu lueí cáda ában wádaangiñe. ²⁸ Ladüga lídaangiñeti Búngiu awánjein lubeí, gabágarí wagía, eíbuga wagía ligíbuagu ubou le, queí jaríñaguni poétagu jídaangiñe. “Lirájüñü Búngiu wagía.” ²⁹ Queíti lirájüñü wabeí Búngiu, moún lumuti wanügüni Búngiu queí ában sándu le gólu, o pláta o dübü le

jadüga wügüriña queí jarítangun luágu ítara líña lan Búngiu. ³⁰ Mebéresegúnti méja Búngiu láu cátei le jadügübei gürígia lábugiñe libídiñe joun, ánjein guetó, aríñagati joun sun gürígia lídan sun fulásu lun jasáansiruni jóuserun. ³¹ Ladüga anúadajaali Búngiu ában wéyu lun ligíaba lan wéyu lagúseragüdüniña gürígia ja ubouágubaña láu ísuruni láu ában wügüri le anúadaja láalíbei, wügüri ligía, ligía Jesucristubei, arúfuda lumúti woun láu lásaaragüdüni Jesúsu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun.

³² Dan le jagáambubei luágu ásaaruni lídaangiñe ouweni, ñíñanu jádaangiñe, ába jéjerajan láu, jíbiri ába jaríñagun.

—Lídaanbagúbei ámu dan wagáambeí badímurejan luágu buri cátei le.

³³ Ábati lígiruniña Páblo. ³⁴ Ába jafíñerun jádaangiñe luágu Jesucristu, ába jafálaruni. Ñíñein Dionísio jádan, lé meja ában jádaangiñe ábutigu lídan fulásu le gíríbei Areópago, túma gíñe ában würi gírítu Dámaris, jámaya ámu gürígia.

18

Páblo ubúru gu Corínto

¹ Lárigiñe cátei le, ába láfuridun Páblo Aténasgiñe, ába lídin ubúru gu Corínto. ² Ñi ladárira ában juríu gíritu Aquíla, túma lúmari to gíriboun Priscíla, Póntona jagía. Málügili lueígiñe jayábin Itáliagiñe, jayábinbei ñígiñe ladüga líchugun urúei Cláudio dimúrei lun jáfuridun sun juríu Rómagiñe. Ába lídin Páblo aríjaña, ³ queíti ában lan lifisiute jáma—tadáawagun quiámpu—ába leréderun jáma lun jawádigimaridun lídan ában. ⁴ Ságüti wéyu le lidáani eméraaguni, lídin Páblo tídan jalígílisin juríu adímureja, áni gáñei láaña buri dándu juríu quei ja mámabaña juríu lun jafiñerun luágu Jesucrístu.

⁵ Dan jachülürün Sílas lúma Timotéo Macedóniagiñe, ába líchaagun Páblo lúngua le gumúti apúrichije Lerérun Búngiu. Aríñagati joun juríu furáangu luágu Jesúsú lan Crístubei le jagúrabajabei lun lasálbaruniña lídaangiñe jafígoun. ⁶ Ánjaña juríu, ába jasígeneruni le lubeíbei, anábagua buri jameí. Ábati láfuridunun Páblo labíte jawágun, arúfudei joun luágu mínsiñe lan jagáburi lun, ába laríñagun joun.

—Ánjaünme eféridira jídaangiñe, mámaalime nídaangiñeti. Lúmagiñe guetó, neíbuga apúrichija joun ja mámabaña juríu.

⁷ Ába láfuridun tídaangiñe jalígílisin juríu, ába lídin lúbiñoun ában wügüri gíriti Jústo, wügüri ligía, judúguati lun Búngiu, ñi toubagiñe ligílisi lagánawa. ⁸ Críspo, le tábuti jalígílisin juríu, ába lafiñerun luágu Wabúreme Jesucrístu, jáu sun títana lúban. Sarágu giñe jádaangiñe Coríntona, dan jagáambunbalin ugánu luáguti Jesúsú, ába jafiñerun, ába jabásterún. ⁹ Ábati lasálriragun Wabúreme Jesúsú lun Páblo luágu ában árieubu, ába laríñagun lun.

—Manúfudebá, bapúrichija méme, mámanichabá, ¹⁰ ladüga anájein búma, úabei ni ában agúruruti buágu lun ladügün wuríbani bun. Añájein sarágu gürígia lídan ubúru gu le ja lúnbaña nánigubaña lan.

¹¹ Reídeiti lubeíti Páblo ában irúmu dimí ñi Corínto arúfudajei Lerérun Búngiu joun lílana fulásu.

¹² Lídan dan le Galión lan gumándanbei Acáya, ába jóundaragun juríu lun járügüdüni Páblo. Ába janügüni ligíbugiñoun lúru du lun lagúserawagüdün. ¹³ Ába jaríñagun lun gumándan.

—Wügüri le, leréde arúfudaja joun gürígia lun jájuduragun lun Búngiu láu ában igáburi le múaraanbei lúma lúru du.

¹⁴ Dán yebe ladímureja lan Páblo, ligía laríñagun Galión joun juríu.

—Lun jamúga ában lan wuríbani o dúru jürüti ladügübei wügüri le, níchaaguña jamúga núngua lun nagáambunün, jugúya juríu, ¹⁵ quei luágu lan dimúrei buri, lúma íri, lúma jilúrudun, aráanse jumei júngua, ladúga mabúseeruntina nagúseragüdün luágu buri cátei le.

¹⁶ Ába labúgaguniña ñígiñe. ¹⁷ Ábati járügüdüni sun güriégugu Sóstenes le tábuti jalígilisin juríu, ába jabúleiseiruni ñi guánarügü ligíbugiñe gumándan. Mebéresegúnti Galión láu líra.

Lagíribudun Páblo Antioquíoun, lagúmeseruni lürüwan luweíyasun apúrichija

¹⁸ Lárigiñe líra, ába leréderun Páblo átiri dan ñi Corínto. Lárigiñe, ába layóuragun joun afiñetiña, ába lídin Síria úara túma Priscíla lúma Aquíla. Ába lásaruni lídiburi lídan ubúругu Céncrea lubáragiñe ládinun, lun lagúnfulirun láu ában méja darádu le ladügübei lúma Búngiu. ¹⁹ Dan le jachülürün ubúругu Éfeso, ába lígiriñe Páblo Priscíla lúma Aquíla lun jeréderun ñi lídan ubúругu ligía. Lubáragiñe lígiruni Páblo Éfeso, ába lídin ligílísirugu adímureja jáma juríu. ²⁰ Ába jamúriajan lúma lun leréderun méme ñi jáma, májati. ²¹ Ábati layóuragun joun, laríñaga joun.

—Mósu ñi nan Jerusalén lubá fédu le lúnbei ladügün, nagíribudayaba aríjaün ánjein busén Búngiu.

Ába ládinun, ába lídin Éfesogiñe. ²² Tüürüti Cesaréa, ñígiñe ába lídin Jerusalén abúsura joun tílana ligílisi, lárigiñe, ába larágachun Antioquíoun. ²³ Lárigiñe lásügürün átiri dan ñi, ábaya láfuridun, ába leíbuguni sun fulásu Galácia lúma Fríjia ában ában, íchaajeina dügüdaguaü joun afiñetiña.

Lapúrichijan Apólos ubúругu Éfeso

²⁴ Lídan dan ligía, ába lachülürün ában juríu gíriti Apólos ubúругun Éfeso, Alejandríana juríu ligía. Gapúrichijati, áni subúdi lumúti gíñe Lerérun Búngiu buídu buídu. ²⁵ Subúdití luáguti Asálbaragülei le lúnbei liábin lun, áni apúrichijati luágu Asálbaragülei ligía táu sun tarúman lanígi. Sun le larúfudajabei luágu Jesúsu, inárüni, láu sun lougua lan lasúbudirun luágu, le rügüñein larúfudajabei Juan le abásteragüdjabei luágu Jesúsu le lúnbei liábin lárigiñe, lasúbudira. ²⁶ Luágu ában wéyu, dan le ladímurejaña lan Apólos tídan jalígilisin juríu láu sarágu ichóuruni, ába jagáambuni Priscíla lúma Aquíla. Dan lagúmochun lapúrichijan, ába janügüni Priscíla luma Aquíla jábiñoun lun jafúnraanguagüdünitima luáguti Jesúsu le Wasálbaragülebei lun, luma luáguti cátei le larúfudajabei. ²⁷ Dánti le labúseerunbei Apólos lídin loubwagun Acáya, lúmagiñeñanu afiñetiña Éfeso lun lídin, ába jounajan ában

gárada joun afiñetiña ja ñíbaña Acáya lun jerésibiruni buídu. Dan lachülürünbei Apólos Acáya, íderagua lumútiña ja lafiñeragüdübaña Búngiu luágu Jesúsu, láu lareíni, ²⁸ arúfuda lumúti joun gürígia láu richaũ le siñá jamuti asígenera, luágu marícha lan le jarúfudajabei juríu, arúfudaleí joun tídaangiñe Lerérun Búngiu luágu Jesúsu lan Crístu le jagúrabubei lun lasálbaruniña.

19

Páblo ubúругu Éfeso

¹ Sun niján lan Apólos ubúругu Corínto, ligía lásügürün Páblo labádinaguagiñe buri fulásu, ába lachülürün Éfesoun ñi lubeí ladárra sarágu afiñetiña. ² Ába laríñagun joun.

—¿Resíbi jumútisan Sífiri Sándu dan le jafiñerunbei luágu Jesucrístu?

Jaríñaga lun.

—Uá, magáambungubeígi diwa yebe luágu níjein lan Sífiri Sándu.

³ Ábati laríñagun joun.

—¿Cáti luwúyeri badísei jerésibirubei?

Jaríñaga lun.

—Le labásterágüdün Juan.

⁴ Laríñaga Páblo joun.

—Labásterágüdüniña méja Juan gürígia, arúfudei luágu sáansi jamáali lan jouuserun, aríñagati giñe joun luágu lúnti lan jafiñerun luágu le lúnbei liábin larígiñe—luágu Jesúsu le Crístubei, le Jasálbaragüle.

⁵ Dan jagáambuni cátei le, ába jabásterun lídan líri Wabúreme Jesúsu. ⁶ Dánti le líchugunbalin Páblo lújabu jawágu, ába liábin Sífiri Sándu jawágun, ában jadímurejan dimúrei buri teréncha, ába buri ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe. ⁷ Jawáraañanu dúusu wügüríña jádan súngubei.

⁸ Ūrúwañein játi láu Páblo abásija tídoun jalígílin juríu le ñi lubeíja lapúrichija, adímureja ligíaja furáangu luágu larúeijan Búngiu, afiñegüda láña gürígia luágu. ⁹ Ñíñanu giñe, edéreragüdütu janígi, májatiña jafiñerun, adímurejarügü jagía wuríba luágu lémeri Crístu jagíbugiñe gürígia. Ábati ladíreirun Páblo jaweí, ába lanügüniña ja afiñebaña luágu Jesucrístu tídoun ában lescuéla to ñi lubei larúfudaja ában wügürí gíríti Tiránno, ábaja ladímurejan ságü wéyu joun, ñi. ¹⁰ Ítara líña lasígirun luágu bián irúmu, súnti ja aganoubaña loubawagu Ásia, agáamba jamúti ugánu luáguti Wabúreme Jesúsu, dándu juríu quei ja mámabaña juríu. ¹¹ Adúgati buríti Búngiu oúnwenbun buri miláguru lídaangiñe Páblo, ¹² darí lun tánügüniwa buri músue o

anáanguni to dagáaru luágu lúra joun sánditiña, ábaja jareídagun, furí jagíaja espíritugu wuríbatíña jádaangiñe.

13 Níñanu juríu eíbugañajádügütiña, aságajatiña gíñe espíritugu wuríbatíña jaweí gürígia, álugatiñá yebe jayúsuruni líri Wabúreme Jesúsu lun jaságajaniña, jariñaga buri joun espíritugu.

—Gumádi numútibu lídan líri Jesúsu, le uágubei lapúrichija Páblo, lun báfuridun.

14 Níñanu sédü lirájüñü ában juríu gíríti Escéva, jábuti méja fádirigu, jádan ja adügübalin buri cátei le. 15 Níjein ában jadügüni, ába loúnabuniña espíritu wuríbati ligía.

—Subúdi numúti Jesúsu, subúditi gíñe nun cátei lan Páblobei, ánjein jugúya, ¿cátaün?

16 Ába lachüragun wügüri le láubei espíritu wuríbati lúngua jawágun, gabáfuti sügü jáu súngubei, ába labúleiseiruniña buídu, ába jeíbaagun ñígiñe surúsu lúma láu buri bíti jawágu.

17 Agáamba jamúti sun ja aganoúbaña Éfeso cátei le, juríu jáma máma juríu, ába janúfudedagun, weíríti linébedun líri Wabúreme Jesúsu joun.

18 Sarágu gíñe buri jádaangiñe ja afíñerubaña, ába jayábin agúfeserei buri cátei wuríbati lé meja jadügübei, 19 sarágu gíñe buri jádaangiñe já meja gabíñarajadibaña, ába janügünun jalíburun buri, ába jágudunun jagíbugiñe súngubei. Dan jabájüdünbalin tebégi líburu buri tugúya, gebégitu queí buri dimí-san mílu murúsun seínsu le pláta. 20 Ítara líña abúruchagueína lan ugánu luáguti Jesúsu, arúfudeinaleí lubáfu lun lasáansiragüdüni jagáburi gürígia.

21 Lárigiñe sun cátei le, ába laráanserun Páblo lun lídin aríjaña afíñetiña Macedónia luma Acáya, lubá lasígiruni luweíyasun Jerusaléoun. Aríñagati gíñe luágu lárigiñe lanme lídin Jerusalén, lídiba lan gíñe Róma. 22 Ábati loúnajan biáma jádaangiñe ja íderagubalin lubá, Macedónia, wügüriña jagía, Timotéo luma Erásto, ligía, ába leréderun átiriraüya dan Ásia.

Chagáquaü ubúruğu Éfeso

23 Lídan dan ligía, ñíñein ában oúnwenbun achágaraguni Éfeso jaweígiñeti ja afálarubalin lémeri Crístu, 24 lídaangiñeti ában wügüri gíríti Demétrio, ladáawagun cátei láuti pláta lifísiutebei. Wügüri ligía, adáaguati tirájüñü ligíli láu pláta to tilígilisin sándu to gíríboun Diána, belútiti sarágu seínsu joun ja ñadágimeinbaña lúma. 25 Ábati loúndaruniña ja ñadágimeinbaña lúma úara jáma ámu ja ñadágimeintiña ámu físiu le lenége jafísiute, ába laríñagun joun.

—Wügüríña, subúdi jumúti luágu ñulú lan wabágari láu físiu le,²⁶ agáamba jumáali, aríja jumeí ída líña lan lídin Páblo aríñaga luágu máma jamá búngiugu sándu ja jadügübaña wügüríña, áni gíbeeña gürígia jafíñeragüdün, mámarügü ya Éfeso, lídan gíñe líbe-ágei Ásia. ²⁷ Ñóunguati cátei le, ladüga gayáraabei weféridiruni wabísinisín, gayáraabei gíñe teféridiruni tilígílisín búngiu Diána tuweírigin, ábame tanügün búngiu Diána to únbound jájuduragua sun gürígia Ásia lúma lídan sun ubou quei ni cáta.

²⁸ Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jagáñidun buídu, ába jagúaragun.

—¡Weírigitu Diána to jabúngiute Éfesona!

²⁹ Ñíñeinti ában oúnwenbun achágaraguní lídan sun ubúругu ligía. Ába járügüdüni Gáyo lúma Aristárco, biáma wügüríña Macedóniana ja úarabaña lúma Páblo, ába jadúruguduniña chülü tuágun múna to ñi lubeíja jóundaragua. ³⁰ Álugatí yebe Páblo lebélorun lun ladímurejan joun gürígia ñi lun ladílirun sun cátei, mígirun jamúti afíñetiña lun lebélorun. ³¹ Ñíñanu gíñe jádaangiñe ábutigu ñi Ásia lumádagu Páblo, oúnajatiña gíñe dimúrei lun lun mebélorun lan ñíjin. ³² Níti lídan adámurini, jíbiri agúaragua ában cátei, jíbiri agúaragua ámu, ladüga chagágujaña gürígia, jíbe-ágei, ibídiñeti joun ca lan lébubei jádamuridagun. ³³ Ñíñanu jádaangiñe gürígia, ába jafúnraanguágüdüni cátei le lun Alejándro, le jádajabei juríu ligíbugiñoún guríriguaü lun ladímurejan luágu jafúleisein. Ába ladügün Alejándro seíni láu lújabu lun jámanichun, lun ladímurejan luágu jafúleisein jagíbugiñe gürígia. ³⁴ Dan jasúbudirunbalin luágu juríu lan, ába jagúarajan sun jagía lídan ában, yaráfa lun bián óra.

—¡Weírigitu Diána to jabúngiute Éfesona!

³⁵ Dánti le gálumagüda láaña abürüjati le láni ubúругu ligía gürígia, ába laríñagun.

—Gürígia Éfesona, sun gürígia subúdi jamúti luágu Éfesona lan oúnigirubarun tilígílisín búngiu Diána, túma tiyáwa to áburujaboun siélugiñe. ³⁶ Quei úa lan ni ában lun lasígeneruni cátei le, gáluma jumá, madüga jumá ni cáta masáminarunga jumeí buídu. ³⁷ Wügüríña ja, ja janügübaña ñájoun, míwerujan jamágiru jilígílisín, madímurejan jagía wuríbatí tuágu jubúngiute. ³⁸ Ánjein níjein lubeí cátei uáguti labúseera Demétrio jáma ja ñadágimeinbaña lúma líchugun jadúnrun, ligía níjein lubeí agúseragüdüti lúma agúseragüleí, gayáraati jídin ligíbugiñoún lúru luágu ladímurejan cáda ában lueígíñegua. ³⁹ Ánjein ámu lubeí cátei jamúriajabei, lúnti laráanserún lídan ában

adámurini le richáti, ⁴⁰ ladüga gayáraabei laríñawagúniwa luágu wagúbujaña lan wuríbani ladüga cátei le asúseredubei ugúñe, ibídiñebei woun cába lan wounabagüle ánjava álügüdüwa luágu chagáguau le.

⁴¹ Lárigiñe laríñaguni cátei le, ába lagúmchaguagüdüni adámuridaguni.

20

Luweíyasun Páblo Macedónioun lúma Grécioun

¹ Dan le lagúmchunbei chagáguau Éfeso, ába louñajan Páblo jawágu afñetiña lun jayábin lun, gayára lámuga líchugun gurásu joun, ábati louburuniña, ába layouragun joun, ába lídin Macedónioun. ² Luágu luweíyasun, chülügueina líña jámagiñe afñetiña lídan buri fulásu le idaangiñebei lásügüra, ru ligía sarágu dügüdaguau joun láu lerérun. Ítara líña lachülürün lídoun ageiráu le Grécia. ³ Reídeiti ürüwa játi ñi Grécia, ládina yebe ugúnein lun lídin Síria, ligía lagáambun luágu jelédeguña lan juríu lubá. Ábagubeíti laráanserun lun lagíribudun múarugugiñe, sügüina ligíaya Macedóniagiñe. ⁴ Gíbetiña wügüríña ñüdüntiña úara lúma. Sópater, le liraü Pyrrhus, Beréagiñe, Aristárco lúma Segúndo, Tesalónicagiñe, Gáyo, Dérbeigiñe, Timotéo giñe, lúma giñe Tíquico lúma Trófimo, Ásiana. ⁵ Afñetiña ja, ába jóudin wabá, ába jagúrabuniwa ubúругu Tróas. ⁶ Wagía, lárigiñe fédu le teigín fein to magánaboun ísi, ába wáfuridun Filíposgiñe tidan ugúnein, seíngü wéyu lárigiñe, ligía wátürün Tróas, le ñí lubei wúwarada jáma ja ñüdünbaña wabáragiñe, ába weréderun ñi sédü wéyu.

Bisída láni Páblo ubúругu Tróas

⁷ Samúdi guñoun, ába jóundaragun afñetiña lun jeígin fein le jarítaguagüle luágu louñwen Crístu, Páblo arúfudajabei joun. Queíti gaweíyasúnbei lan larúgan, ába lasígirun adímureja joun darí lúmoun amídi áriebu. ⁸ Íñuñanu lídan lürüwan túbanana múna to ñí lubei jóundaragua, ñíñein sarágu lámpu durúngu. ⁹ Ñíñein ában irájü agáambaja, ñun líña luágu funédere, Eútico líribei. Queíti lílúbei lapúrichijan Páblo áriebu ligía, ába ladábudun lágu irájü ligía, ába larúmugun ñi, ába leíguadun lídaangiñe lürüwan túbanana múna, múarugun. Dan le jarárirunbei lun jiñúraguni, jiláali. ¹⁰ Ábati larárirun Páblo, ába laroúnrun ligíbuagu irájü ligía, ába louburuni. Ába laríñagun joun afñetiña.

—Madíjeri jumá, gabágariyaali.

¹¹ Ábayati lawárirun Páblo, ába jafánreinragunun fein, ába jeígin. Ábati lasígirun adímureja darí larúgadun, ligíaali lídin.

12 Irájüti buga ligía, ába janügüni águyu wínwañu, sun jagía láu ugúndani láu.

Weíyaasu lúmagiñe Tróasgiñe lun Milétoun

13 Ába giñe wouúdin, ába wádinun tídoun ugúnein, ába wouúdin chülü Asón, le ñí lubei lúnti lan wabúduni Páblo quei wadáradun, ladüga busén lan lídin Asón múarugugiñe. 14 Dan le wadúnragun lúma ñi Asón, ába ládinun wáma, ába wouúdin Mitiléne. 15 Larúgan, ába wáfuridun ñígiñe, sügüina wagía ligíbugiñe ubouju Quío, ában wéyu lárigiñe, ligía wachülürün ubouju Sámos. Ába weméraagun ubúругu Trojílio, larúgan, ligía wachülürün ubúругu Miléto. 16 Mátürüntiwa ubúругu Éfeso luágu waweíyasun ladüga mabúseerun lan Páblo leréderun sarágu dan ageíraü Ásia, busénti lachülürün Jerusalén furése lun ñi lan lubá fédu le Pentecostés ánjein gayára.

Lapúrichijan Páblo joun tábutigu ligílisi, Éfeso

17 Dánti le Milétojadiwa, ába loúnajan Páblo jawágu tábutigu ligílisi Éfeso lun jayábin Miléto aríjei, 18 dan le jachülürünbei, ába laríñagun joun.

—Subúdi jumúti ída líña lan nigáburi lúmagiñe furúmiñeti wéyu nachülürün Ásioun. 19 Sun dan le jagánaguañadina lubei, seríwitina lun Búngiu láu únabuni, láu sarágu águiraü, súfuri áu sarágu láu cátei lé buri jabúseerubei juríu jadügün nun. 20 Merédeti napúrichijan jun luágu cátei le lúnbei buídubei lan jun, arúfudaja áu jun furáangu lídan guríriguaü lúma júbiñe. 21 Dándu joun juríu quei joun ja mámabaña juríu, aríñagaadina luágu lúnti lan jasáansiruní jóuserun ligíbugiñe Búngiu, lúma lun jafiñerun luágu Wabúreme Jesucrístu. 22 Guetó lubeíti neíbuga Jerusalén, loúnajan Sífiri Sándu. Ibídiñeti nun cába lan asúsereda nun ñi, 23 lé rügüñein nasúbudirubei, luágu sun lan ubúругu le ñí lumuti nídin, aríñagati Sífiri Sándu nun luágu nadaürüba lan, nasúfuriruba sarágu, Jerusalén. 24 Úati ni cáta lídaangiñe áuti nebésera, ni nibágari guánarügü, mebégiti ni cáta nun, adügarügü náali ligía le uágubei loúnajana Búngiu láu ugúndani darí lúmoun lagúmujóun, lun nadímurejani ugánu buíti luágu línsiñejabu Búngiu.

25 ‘Guetó, choúru numúti luágu maríjindügüya láadina lan ni ában jídaangiñe, jugüya lé meja únbei napúrichija luágu larúeijan Búngiu. 26 Ligía naríñagunbei jun ugúñe luágu masándiragun nan núngua láu dúru lueígiñe ni ában jídaangiñe, 27 ladüga subúdigüda náali sun laráansejan Búngiu jun, marámuduntina ni cáta jueí. 28 Toúnigigua jumá lubeíti júngua, toúnigi jumáñame affiñetiña ja líchugubaña Sífiri Sándu lun jóunigiruniña, ja tánigu lílígílisin Búngiu, ja lagáñijabaña láu líta Liraü guánarügü.

29 Subúdi numúti luágu dánme lan nídin, jayábinba lan ámu áluga jagünrinchaguni jafiñen, quei lebélurun geígusi jádoun mudún áfaraguaña. 30 Ñíbaña jídaangiñe guánarügü, lubáragiñe jamúga jarúfudajani inárüni, jarúfudajabei iyéeni lun jafálaruniña afiñetiña. 31 Tóunigi jumá lubeíti, jarítagua jumeí luágu ürüwa lan irúmu náu ewéridijaün wéyuagu árieibu, ayájua buri áu.

32 ‘Guetóti, nidújeñu, derége numútün lun Búngiu lúma lun ugánu le luáguti línsiñejabu, le gabáfubei lun léredagüdüni jafiñen lúma lun líchugun ubáraü jun siélu jádan ja derégeguáañabaña jóungua lun. 33 Mabúseerun nágili ni liseínsun ni ában, ni lanáangun, 34 lubáragiñe líra, subúdi jumúti luágu ñadágimein nan lun nibíjini le nemégeirubei lúma le jemegeirubei ja númabaña. 35 Súnwandan narúfudajan jun luágu ítara líña lan luwádigimariniwa lun jíderawagún ja níjeinbei jemegeirun, luágu gíñe lúnti lan larítawagún luágu dimúrei le laríñagubei Wabúreme Jesúsu dan le laríñagunbei. “Gúndaatimáati le íchugubei sügü láu le erésibirubei.”

36 Lárigiñe laríñaguni Páblo cátei le, ába lájuduragun, ába layúmuragun lun Búngiu jáma súngubei. 37 Ába jayájun súngubei láu igárigu, ába jóúburuni Páblo, ába jachúuruni. 38 Jírutiñati ladüga laríñagun joun luágu maríjindügüya jamáali lánme. Ába jóúdin íchaajei tuágu ugúnein.

21

Luweiyasun Páblo ubúrugun Jerusalén

1 Dan le wígiruniña afiñetiña, ába woúdin sügülügü lídoun fulásu le gíribei Cos, larúgan, ában woúdin Ródas, ñígiñe Ródasgiñe woúdin lun Pátara. 2 Ñi Pátara wadárira ában ugúnein teíbuga Fenícia, ába wádinun tídoun, ába woúdin. 3 Dan wásügürün, ába waríjini ubóju le Chípree, ába wígiruni lueígiñe wabaüna, ába wasígirun darí wachülürün Síria. Queíti taráriguágüdüba lan ugúnein lídan ubúrugun le gíribei Tíro, ába warárirun ñi. 4 Áluaja wamútiña afiñetiña ja ñíbaña, ába weréderun sédü wéyu jáma ñi. Ába lawísaruniña Sífiri Sándu luágu lasúfuriruba lan Páblo Jerusalén, ába jaríñagun lun lun mídin lan. 5 Dan lásügürün sédü wéyu ligía, ába woúdin. Sun afiñetiña jáu jámarigu jáma jasáanigu, ñüdüntiña íchaajawa chülü boúgudi lueí ubúrugun, ñi béyabu ába wájuduragun ayúmurgua lun Búngiu. 6 Ábati woúburagun woúngua jáma, ába wádinun tídoun ugúnein, jagía, ába jagíribudun jábiñoun.

7 Ába wagúmuchuni waweíyasun baránaja lúmagiñe ubúrugugiñe Tíro darí Tolemáida, le ñi lubei wabúsura joun afiñetiña, ába weréderun ában wéyu jáma ñi. 8 Larúgan, ába

láfuridun Páblo wáma, wagía le lúmabei, ába wachülürün ubúругu Cesaréa. Ñi wouúdin lúbiñe Felípe le apúrichijabalin ugánu luáguti Jesucrístu, ába gíñe jádaangiñe sédü wügüríña já meja anúadajoubaña Jerusalén lun jeténirun lun le jemégeirubei afíñetiña, ába weréderun lúma. ⁹ Gasáaniguti Felípe gádürü würíña irájüñü ja máfuridungiña, ibíja jamúti ubáfu lúmagiñe Búngiu lun ladímurejan jayúmulugugiñe. ¹⁰ Átiri wéyu wáu ñi, ligía lachülürün ában proféta Judéagiñe, gíriti Ágabo, ¹¹ liábiña aríjawa. Ába lanügüni lubélitin Páblo, ába lagüraguni lugúdi guánarü lúma lújabu láu, ába lariñagun.

—Lariñajare Sífiri Sándu luágu ítara lúba lan jagüraguni juríu labúreme bélitu le ubúругu Jerusalén, ábame jedéregeruní joun ja mámabaña juríu.

¹² Dan wagáambuni cátei le, wagía jáma Cesaréana, ába wayúmuragun lun Páblo lun mídin lan Jerusalén. ¹³ Ába lariñagun Páblo.

—¿Ca uágu jayájua, írudagüdána? Aráansetina mámarügü lun nagürawagún Jerusalén, aráansetina darí lun nouñwen lueígiñe Nabúreme Jesúsu.

¹⁴ Quei siñá wamani larítangun agáñeira, ába wígiruni, ába waríñagun lun ladügüniwa lugúndan Búngiu.

¹⁵ Dan le gumújali webélujan ñi, ába waráanserun, ába wouúdin Jerusalén. ¹⁶ Nüdütiña jádaangiñe afíñetiña wáma Cesaréagiñe, ñíñein ában Chíprena jádan, gíriti Mnasón, lújali lueígiñe lafiñerun luágu Jesucrístu, lúbiñeba wagánawa.

Bisída láani Páblo Jacóbo

¹⁷ Dan wachülürün Jerusalén, ába jerésibiruníwa afíñetiña láu ugúndani. ¹⁸ Larúgan, ába wouúdin lúma Páblo aríjei Jacóbo, ñíñanu gíñe sun tábutigu ligílisi Jerusalén. ¹⁹ Ába labúsurun Páblo joun, ába labájüdaguni sun cátei le ladügübei Búngiu lídaangiñe joun, jádan ja mámabaña juríu. ²⁰ Dan le jagáambunbalin ugánu le, ába jadímurejan luágu luweírigun Búngiu. Ábati jaríñagun lun Páblo.

—Wadúje, aríjabásan, añájein sarágu mílu juríu afíñerutiña luágu Jesucrístu, áni sun jagía, aríñagatiña luágu lúnti lan lasígirúniwa lilúrudun Moisés. ²¹ Aríñawagúaaali joun luágu arúfudaja ban joun sun juríu ja aganoubaña lídan jageira ja mámabaña juríu lun madügün jamá gásu luágu lé meja lariñagubei Moisés, áni aríñaga bán nege joun lun merésibirun jamá jasáanigu circuncisión, mafála jameíme wagáburi, wagía juríu. ²² ¿Cábasan wadüga? Joúndaragubátia juríu dánme le jasúbudiruni luágu chülüjadibu lan, lun jadügün wuríbani bun. ²³ Niján cátei le lúnbei badügüni. Añájein gádürü

wügüríña ya wádan, gásu jagúnfulirun ában darádu lúma Búngiu. ²⁴ Barübaña búmagua, ábame barúmadaguágüdün búngua jáma ligíbugiñe Búngiu según wagáburi, wagía juríu, fáyeibeíme le jagástarubei lun jagúnfulirun lúma jadáradun, lárigiñeme gayáraajalíme jásaragüdüni jádiburi. Ítara lúba jaríjini sun juríu luágu iyéeni lan le aríñawagübei joun buágu, gúnfulirügütibu lan giñe lúma lilúrudun Moisés quei lubúdubu. ²⁵ Ánjeinti jawágu ja mámabaña juríu áni afíñejaña luágu Búngiu, abürüjaadiwa joun lun madíjeri jamá luágu buri cátei le, lúnrügü meígin jamá úwi le dagágüdawaali joun sándu, ni jítaü, ni anímaalu le tigiwarügüti, lun giñe úa lan ni ában agámariduti würi to mamárieiduntu lúma.

Járügüdüni Páblo adáira tídan témpulu

²⁶ Ábati lanügüniña Páblo gádürü wügüríña jagía, larúgan, ába larúmadaguagüdün lúngua jáma, ába lebélorun témpulurugun awísaja ídaba lan lagúmucha jawéyuri gádürü wügüríña jagía lun jarúmadun, léme lidáni jadágaragüdün cáda ában jádaangiñe lun Búngiu.

²⁷ Dan lé yebe yaráfaali lun lagúmuchun sédü wéyu ligía lubá lagúmuchun jarúmadun ligíbugiñe Búngiu, ába jaríjini jádaangiñe juríu Ásiana Páblo témpulurugu, ába jachágaraguágüdüniña gürígia. Ába járügüdüni Páblo, ²⁸ ába jagúaragun.

—¡Wügüríña Israelítagu, íderagua jumáwa! Niján wügüri le eíbugubalin sun fulásu arúfudaja joun sun gürígia wuríba luágu wanásiñun, luágu lilúrudun Moisés, lúma tuágu témpulu to, belúgüdaali giñe gürígia ja mámabaña juríu témpulurugun awíyedei fulásu sándu le ligíbugiñe Búngiu.

²⁹ Jaríñagunbei ítara ladüga meja jaríjini Páblo ubúruгу lúma Trófimo le Éfesona, jarítaguatíñati luágu barúlaani témpulurúgun.

³⁰ Ába jachágaragun sun lílana fulásu, ába jayábin gürígia eíbaagueina. Ábati járügüdüni Páblo, ába jadúruguduní bougudin tueí témpulu, ába jadáraguni béna furése. ³¹ Busénjaña yebe jáfaruni jilágubei, ligía lachülürün ugánu lun gumándan luágu chagágujaña lan sun lílana ubúruгу Jerusalén. ³² Ábati loúndaraguniña gumándan lisúdaaranigu jáma jábutigu, ába lachülürün eíbaagueina le ñíjin jabeí gürígia. Dan jaríjini gumándan jáma súdaaragu, ába lásurun jabeíchuni Páblo. ³³ Ábati layárafadun gumándan, ába lárügüdüni Páblo, ába lagüraguágüdüni láu bián güríngüri, lárigiñe, ába lálügüdajan cátei lan, lúma ca lan lidúnrunbei. ³⁴ Ámuñegueinarügüti cátei jaríñagun gürígia, siñátiti gunfaráanda lan gumándan ni cáta ladüga ireíni le jadügübei, ába lanügagüdüni jábiñoun súdaara.

³⁵ Dan le jachülürünbei luágu testépute múna, ába janügüni súdaara Páblo oúyuajeina lueí jáfaruni gürígia jilágubei, ³⁶ ladüga jayábiña súngubei járigi agúarajeina.

—¡Jilála!

Ladímurejan Páblo lueígiñegua

³⁷ Dan lé yebe jádaraali lan Páblo múnadoun, ába laríñagun lun gumándan le jáubei súdaara.

—¿Gayáraati nadímurejan búma?

Ába laríñagun gumándan lun.

—¿Geréngaditibu güriégu? ³⁸ ¿Máma lubeí bugúya Ejíptona lé meja adügübei ában mabúchajaü luágu ában dan, ába lanügün gádürü mílu wügüriña gáfarajatiña lídoun fulásu mageírawaguti?

³⁹ Laríñagati Páblo lun.

—Máma áu, juríu áu, Társona, ában fulásu weíriguti Cilícia. Adügabá fuleísei nun lun bígirunina lun nadímurejan joun gürígia.

⁴⁰ Ába líchugun gumándan üma lun, ába laráramun Páblo luágu estépu, ába líchugun seíni láu lújabu joun gürígia lun jámanichun. Dan le manígaali, ába ladímurejan joun lídan hebréo, le jerérun juríu, ába laríñagun.

22

¹ —Nidújeñu jáma jagübürigu, agáamba jumeí le lúnbei naríñaguni jun nueígiñegua.

² Dan jagáambun ladímurejan joun lídan jerérun, ábatima jámanichaguágüdün. Ábati laríñagun joun.

³ —Juríu áu, le gumúti, ubúrgu Társo loúbawagu Cilícia nagüriajouá, ya Jerusalén naweírida. Lábugiñe larúfudajan Gamáriel natúriaja, úarati larúfudajan lúma jalúrudun binádu wagübürigu. Jóuchatina súnwandan lun nesériwidun lun Búngiu táu sun nanígi, queígubeirügü ligáburu jadügüni jugúya ugúñe wéyu. ⁴ Áu, eíbaaja numútiña meja lánigu Crístu darí náfaraguniña jilágubei, barügua áu wügüriña furísunrugun. ⁵ Geféenti fádiri íñutimaati jáu sun jábutigu juríu luágu rújama gárada nun joun wapaísanu ja Damáscobaña. Nüdüntina ñi áluajaña afiñetiña luágu Crístu lun nanügüniña ñájoun lun nasúfuriragüdüniña.

Labájüdaguní Páblo luáguti lasáansiragun ligáburu

⁶ ‘Dan luáguñadina lubeí üma, yaráfaadina lun nachülürün Damásko, queíburi amídirugu, sódini ligía ladúnraagun ában oúnwenbun larúgounga siélugiñe náu, ⁷ ába náburujan múarugun. Ába nagáambun laríñagun ában umálali nun. “Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beíbaajanina?” ⁸ Ábati naríñagun. “¿Cátabusan

Nabúreme?” Laríñaga nun. “Jesúsu le Nazarétna áu, le méme beíbaajabei.” ⁹ Aríja jamúti ja úarabaña núma larúgounga ligía, ába janúfudedagun, magáambun jamúti lumálali le adímurejabei nun. ¹⁰ Ábati naríñagun. “¿Cábagi nadüga, Nabúreme?” Ába laríñagun nun. “Sarába, beíba luágu buweíyasun Damáscoun, ñíba laríñawagúa sun le lúnbei badügüni bun.” ¹¹ Queíti maríjingüda láadina lubei buga larúgounga ligíra, ába járügüdüni ja númabaña nújabu darí wachülürün Damáscou.

¹² Ñiñein ában wügüri Damáscou gíríti Ananías, gúnfuliti buídu lúma lilúrudun Moisés, sun juríu ja aganoubaña Damáscou adímurejatiña buídu luágu wügüri ligía. ¹³ Ába liábin Ananías aríjana, dan lachülürün, ába laráramun nubádu, ába laríñagun nun. “Nidúje Sáulo, ibíjayabei baríjin lárigoún.” Lídan méme óra ligía, ába léfegechun nágu, ába naríjini. ¹⁴ Ábati laríñagun nun. “Anúadaja láadibu Jabúngiute binádu wagübürigu lúmagiñe binárü lun basúbudiruni lugúndan, lúma lun baríjini Jesúsu le richáguabei, lun bagáambuni lumálali, ¹⁵ ladüga bíchuguba lan fe luágu Jesúsu joun sun gürígia, abájüdaguabeíme le aríja báalibei lúma le agáamba báalibei. ¹⁶ Guetóti, ¿ca uágu badárasaja? Sarába, badíseibá jeménigiñu luágu Wabúreme lun lachíbun bifígoun.”

Labájüdagun Páblo luágu loúnajoún apúrichija joun ja mámabaña juríu

¹⁷ ‘Dan nagíribudun ubúrugun Jerusalén, luágu ában wéyu dan le nídin témpulurugu ayúmuragua, ába lasálriragun Nabúreme Jesúsu nun, ¹⁸ ába laríñagun nun. “Furíba yágiñe Jerusaléngiñe, oúfuda, ladüga madügünbaña juríu gásu láu le baríñagunbei nuágu lídan fulásu le.” ¹⁹ Ábati naríñagun lun. “Nabúreme, subúdi jamúti luágu ñüdü nán buri méja tídan sun jalígílisin afíñetiña anáajaña ja afíñebaña buágu furísunurugun, beí buri náña. ²⁰ Dan le láfarúnbei Estéban jilágubei, le bánigu lé meja adímurejabei buágu, ñíñadina, gúndaatina láu jáfaruni, áu oúnigirubárun janáangun ja áfarubalín.” ²¹ Ába laríñagun Nabúreme nun. “Beíba, ladüga nouñajadibu díse, apúrichija joun ja mámabaña juríu.”

Páblo lújaburugu gumándan

²² Agáamba jamúti chülü lúmoun ladímurejan luágu lídin apúrichija joun ja mámabaña juríu, ába jagúmeserun agúaraja.

—¡Áfara jumei jilágubei! ¡Maríchatí lun labágaridun!

²³ Queíti jasígirun agúaraja, achújoun buri janáangun, achüja calíqui íñun le jagáñi, ²⁴ ába laríñagun gumándan lun ladarúniwa Páblo jábiñoun súdaara, ába loúnajan abeíchei lun ladímurejan, lun lasúbudirúniwa ca lan uágu jagúaraja gürígia

luágu ítara. ²⁵ Dan le gürágu jamáali lun jabeíchuni, ába laríñagun Páblo lun jábuti súaara le ñíbei.

—¿Garíchatüsan lun jabeíchun ában wügüri Rómana, magúserunga ligía?

²⁶ Dan le lagáambuni jábuti súaara cátei le, ába lídin aríñaga lun gumándan.

—Toúnigibátia láu le lúnbei badügüni, Rómanatia wügüri le.

²⁷ Ábati lídin gumándan luágun Páblo, ába laríñagun lun.

—¿Inárüni luágu Rómana ban?

Laríñaga Páblo lun.

—Ánja.

²⁸ Ábati laríñagun gumándan.

—Fáyeitina sarágu seínsu lun Rómana nan.

Laríñaga Páblo.

—Ánjein áu, ñi nagüriajouá.

²⁹ Ába jígiruni já yebe lúnbei jabeíchuni furése, liábin gíñe gumándan, dan le lasúbudiruni luágu Rómana lan Páblo, ába lanúfudedagun lueígiñe lagüraguni.

Páblo jagíbugiñe lúrudugu juríu ja íñutimáabaña

³⁰ Larúgan, busénti gumándan lasúbudiruni ca lan lidúnrunbei Páblo jarúma juríu, ába lagídaruni güríngüri lueí, ába loundaraguágüdüniña jábutigu fádirigu jáma lúrudugu juríu ja íñutimáabaña, ábati laságaruni Páblo, ába líchuguni jagíbugiñe.

23

¹ Ába laríjin Páblo jawágun lúrudugu jagía, ába laríñagun joun.
—Nidújeñu, jarúmati nasándiragun núngua ligíbugiñe Búngiu chülü lúmoun wéyu le.

² Ábati louñajan Ananías, fádiri le íñutimaabei, lun jagáyuajan ja yaráfabaña ñi luágun liyúma Páblo. ³ Ába laríñagun Páblo lun.

—¡Lagáyuajaba Búngiu buágu, biángua tigíbu bugúya le! Ñun bíña ñi lun bagúseragüdünina quei laríñaguni lúrudu, ¿cáti uágu bagáyuagüda nuágu, adüraaguei lúrudu?

⁴ Ába jaríñagun ja ñíbaña lun.

—¿Ítara liñásan banábuni fádiri le íñutimaabei le láni Búngiu?

⁵ Ába laríñagun Páblo.

—Nidújeñu, ibídiñetí yebe nun luágu fádiri lan le íñutimaabei, ladüga taríñajare Lerérun Búngiu. “Madímurejaanbadibu wuríba luágu ában agúmadijati bageíra.”

⁶ Subúdi lumúti Páblo luágu jánigu lan saduséogu jíbiri ja ñíbaña, jíbiri, jánigu fariséogu, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Nidújeñu, fariséo áu, jádaangiñetiña fariséogu nagübürigu, áni jagúseragüdüñadina ladüga afiñe nan luágu jásaaruba lan jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun.

⁷ Dan le laríñagunbálin cátei le, ába jagúmeserun fariséogu jáma saduséogu asígeneja jámagua, ába lafánreinragun adámurini. ⁸ Ladüga jariñajare saduséogu luágu másaarunbaña lan jiláaña lídaangiñe ouweni, úatiña nege giñe ánjeligu, ni espíritugu, ánjañati fariséogu, afiñetiña luágu sun cátei le. ⁹ Jareínchati súngebui, ába jásaarun jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés ja ñibaña, áni fariséogu giñe jagía, ába jariñagun.

—Wügüri le, úati ni cáta wuríbati ladüga, áni ánjeindügü ában lubei espíritu adímurejabei lun o ában lan ánjeli, touñigi wamáti luei wadárirún oucha weréderuni luwádigimari Búngiu.

¹⁰ Weírjali sigénei darí lun lanúfudedun gumándan luei jáfaruni Páblo jilágubei. Ábati loúnajaniña lisúdaaranigu lun jaságaruni Páblo lídaangiñe adámurini lúnya janügüni jábiñoun súdaara.

¹¹ Le ában árieibu, ába lasáliragun Wabúreme Jesúsú lun Páblo, ába laríñagun lun.

—Manúfudebá, Páblo, ladüga ítara quei rújadibu lan fe nuágu ya Jerusalén, bíchuguba giñe fe nuágu, Róma.

Aráansejaní lun láfarúniwa Páblo jilágubei

¹² Larúgan, ába jebélurun juríu lídoun úarani lun jáfaruni Páblo jilágubei, ába jariñagun láu íñaraguni ligíbugiñe Búngiu luágu meíginbaña lan, mátun jagíame ni cáta darí jáfaruni. ¹³ Jougiñe bián-wein wügüriña ja aríñagubalin cátei le. ¹⁴ Ábati jóudin jámoun jábutigu fádirigu lúma jámoun wügüriña weírígutiña jádan juríu, ába jariñagun.

—Aríñagaadiwa láu íñaraguni luágu meíginbadiwa lan ni cáta darí wáfaruni Páblo jilágubei. ¹⁵ Guetóti, jugúya jáma ja jíbiri lúrudugu íñutimaatiña amúriaja jumá lúma gumándan lun lanügüni jun jarúga, jariñagame lun luágu lun lántima jálügüdüni luágu dúru le rúwaalíbei luágu jabúseera jaríjini. Wagía, aráanseñu wába lun wáfaruni lubáragiñe lachülürün.

¹⁶ Ába lachülürün cátei le lábun lagáambun tiraü lítu Páblo, ába lídin jábiñoun súdaara asúbudiragüdei lun Páblo. ¹⁷ Ábati lagúarun Páblo lun ában jádaangiñe jábutigu súdaara, ába laríñagun lun.

—Barübei irájü le lúmoun gumándan, níjein cátei lun laríñaguni lun.

¹⁸ Ába lanügüni jábuti súdaara lúmoun gumándan, ába laríñagun lun.

—Wáti adaürüti Páblo nun, ába lamúriajan núma lun nanügüni irájü le bun ñájoun, níjein nege cátei lun laríñaguni bun.

¹⁹ Ába lárügüdüni gumándan lújabu irájü ligía, ába lanügüni lun jábugua jamá, ába laríñagun lun.

—¿Ca babúseerubei baríñagun nun?

²⁰ Ábati laríñagun irájü ligía lun.

—Belújaña juríu lídoun úarani lun jamúriajan búma lun banügüni Páblo jagíbugiñoun lúrudugu íñutimaatiña lún nege jálügüdünitima luágu lidúnrun. ²¹ Mafíñerabá joun, añájein jougiñe bián-wein jawügüriña arámudagu jabá ñmada agúrabajei lun jáfaruni jilágubei. Aríñagaaña láu íñaraguni ligíbugiñe Búngiu luágu meíginbaña lan, mátun darí jáfaruni Páblo, guetó aráanseñu jáña, jagúraba rügüñein bouñabagüle.

²² Ábati louñajani gumándan irájü ligía águyu, aríñageina ligía lun lun maríñagun lan ni ca un luágu abájüdagua láali lan cátei le lun.

Loúnajoún Páblo lun gumádimati le Félix

²³ Ába lagúarun gumándan joun bián jádaangiñe jábutigu súaara, ába laríñagun joun lun jaráanserun bián-san súaara lun jóudin Cesaréa eíbu, úara jáma ürüwa-wein-díisi ja jawágutiña gabáyu, jáma bián-san ja táutiña efeín, lun jóudin ladaúnrun néfu guñoun. ²⁴ Aráansegüdáti giñe gabáyu lun laweínjaniña Páblo, ru ligía dimúrei lun jachülüragüdüni Páblo lúmoun gumádimati Félix láu magádiei. ²⁵ Oúnajati ában gárada jáma, laríñajare tídan gárada tugúya.

²⁶ “Lúmagiñetu Cláudio Lisías lun gumádimati Félix le weírigubei, mábuga níña bun. ²⁷ Niján wügüri le, le nouñajabei bun, daújamaali yebe juríu áni jáfaraali yebe jilágubei, dan le nasúbudirúnbalin luágu Rómana lan, ába nídin jáu nisúdaaranigu, ába neséfuruni. ²⁸ Queíti nabúseerun nasúbudiruni ca lan lidúnrunbei jarúma, ába nanügüni jagíbugiñoun lúrudugu juríu íñutimaatiña. ²⁹ Lidúnrun jarúma luáguti buri cátei le luáguti jalúrudun, úati iríchaü lun láfarún jilágubei, ni íbini lun ladaürün. ³⁰ Quei lachülürün lábun nagáambun luágu jaráansejaña lan juríu lun jáfaruni jilágubei, ligía lébubei nouñajani bun madárasajaanga. Aríñagaadina giñe joun ja íchugubaña lidúnrun lun búma lan jaráanserei le jánibei lúma.”

³¹ Ábati janügüni súaara Páblo quei laríñawagúniwa joun, áriebu, chülü Antípatris. ³² Larúgan, ligía jagíribudun súaara ja eíbubaña, súaara ja jawágubaña gabáyu, ába jasígiruni jaweíyasun láu Páblo. ³³ Dan le jachülürünbei Cesaréa, ába jedéregerunun gárada lun gumádimati, derége jameí giñe Páblo. ³⁴ Lárigiñe lalíjanun gumádimati gárada, ába lálügüdajan jalíana

lan Páblo, dánti le lasúbudirúnbalin luágu Cilíciana lan, ³⁵ ába laríñagun lun.

—Nagáambubadibu dánme le jayábin ja íchugubaña bidúnrun.

Ábati líchugun dimúrei lun líchugúniwa Páblo tídoun palásiu tó meja lábunaguboun Heródes, jáu oúniri.

24

Ladímurejan Páblo lueígiñegua ligíbugiñe Félix

¹ Seíngü wéyu lárigiñe, ába lachülürün Ananías, fádiri le íñutimaabei, ubúrugun Cesaréa jáu wügüríña jádaangiñe juríu weírígutiña, lúma ában wügüri le subúdijabuti lun lúrudu, gíríti Tértulo. Ába jayábin lúmoun gumádimati lun jíchugun lidúnrun Páblo. ² Dan le lanügüniwa Páblo jagíbugiñoún, ába lagúmeserun Tértulo íchiga lidúnrun, laríñaga.

—Luágu bareíni, gumádimati, lújadiwa láu darángilaü ya wageíra, buíti leíbugun sun cátei ya fulásurugu súnwandan lábugiñe lichú báu. ³ Ibíja wamúti sun le, áni teínqui wamútibu luágu. ⁴ Lun magídarun wamáni bidáani sarágu, amúriajatina búma lun badügün murúsun fuleísei woun lun bagáambuníwa luágu murúsun óra. ⁵ Niján wügüri le Páblo, beréseti, lerédera afánreinraguagüdaña juríu lídan sun fulásu, ligía gíñe ában jádaangiñe lichügüdinabei jadámurin nazarénugu. ⁶ Álugati gíñe lawíyedagüdünun témpulu ligíbugiñe Búngiu láu lebélaagüdün ában wügüri le mámabei juríu tídoun. Ába wárügüdüni, ába yebe wabúseerun wagúseragüdüni láu ligáburi walúrudun, ⁷ ába leméterun gumándan Lísias ñíjin, ába lagídaruni waweí láu érei, ⁸ ába laríñagun luágu ja lan íchugubaña lidúnrun lúnti lan jayábin búmoun. Gayáraati bálügüdaguni Páblo, subúdi bámugei inárüni luágu sun cátei le, le waríñagubei luágu.

⁹ Juríu buri ja ñíbaña, aríñagatiña gíñe luágu inárüni lan sun le laríñagubei Tértulo. ¹⁰ Ába ladügün gumádimati seíni lun Páblo lun ladímurejan, ában laríñagun Páblo.

—Lau sun nugúndan nadímureja nueígiñegua bigíbugiñe ladüga subúdi náani luágu lúmagiñe lan sarágu irúmu bagúseragüdajan lídan fulásu le. ¹¹ Gayáraati bálügüdajan ánjein inárüni lubeí le lúnbei naríñaguni bun. Dúsurügügili wéyu lueígiñe nachülürün ubúrugun Jerusalén lun nájuduragun lun Búngiu, ¹² madárirúnwatina asígeneja ni ca úma, ni achágaraguagüdaña gürígia témpulurugu, ni tídan buri túbiri jalígilisin juríu, ni lídan buri ámu fulásu ubúrugü. ¹³ Gürígia ja, siñáti jarúfuduni luágu inárüni lan ni ában lídaangiñe sun cátei le jaríñagubei nuágu. ¹⁴ Ában cátei naríñagubei bun, luágu nesériwiduña lan lun Jabúngiute nagübürigu quei larúfudajani Jesucrístu, le uágubei jaríñaga luágu marícha

lan. Afñetina luágu sun le bürüwañubei tídan buri líburu to lánina lilúrudun Moisés lúma lé meja jabürüjabei profétagu. ¹⁵ Níjein giñe eménigini le jawágubei nuágu luágu Búngiu, luágu lásaaragüdübaña lan jiláaña, dándu ja buídubaña quei ja wuríbabaña. ¹⁶ Ligía náfaagunbei súnwandan lun madúnrun nan ligíbugiñe Búngiu lúma jagíbugiñe gürígia.

¹⁷ ‘Lárigiñe átiri dan náu eíbugei ámu buri fulásu, ába nagíribudun nageíroun lun nedéregerun seínsu joun gudémetiña Jerusalén lúma lun nadágaragüdün lun Búngiu. ¹⁸ Nadügüñein yebe cátei le témpulurugu lárigiñe narúmudaguagüdün núngua quei le igáburi, ligía jadárirunina átiri juríu loubawaguna Ásia ñi témpulurugu, úatiña sarágu gürígia ñi, ni chagáguau. ¹⁹ Jagía lúnbaña jayábin arúfudagua jóungua ya lun jaríñaguni le lúnbei jaríñaguni ánjein níjein lubei lúnti jaríñaguni nuágu, ²⁰ jaríñaguni lan ja yábaña ánjein darí jabei nidúnrun dan le ligíbugiñe nubei líñun-ágei lúrudu juríu. ²¹ Siñáti jaríñagun ni cáta nuágu, lueídügüya luágu lan ában wéyu dan le jádaañadina lubei, ába nagúaragun aríñaga. “Jagúseragüdüñadina ugüñe lueígiñe affiñe nan luágu jásaaruba lan jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun.”

²² Subúsiti sarágu luágu larúfudajan Jesúsu lun gumádimati Félix, ítara líña, dan le lagáambunbalin le laríñagunbei Páblo luágu jásaarun jiláaña, ába lagúmuchaguagüdüni adámurini, aríñageina ligía.

—Nagúseragüdübei wügüri le dánme le lachülürün gumándan Lisías.

²³ Ábati laríñagun Félix lun jábuti súdeara lun lasígirun Páblo daüwañu, lun furáangu lan lun gayára lan jóúdin lumádagu aríjei, eténira lun.

²⁴ Átiri wéyu lárigiñe, ábaya lachülürün Félix túma Drusíla to lúmari, to juríu, ubúrugin Cesaréa, ába lagúaragüdün luágu Páblo lun ladímurejan lun luágu Jesucrístu. ²⁵ Dan le ladímurejaanbei Páblo lun luágu ibágari le surúbei, lúma luágu ágüdaagúni únguaü luei le wuríbabei, lúma luáguti wéyu le lúnbei lagúseragüdüniña Búngiu sun gürígia, ába lanúfudedagun Félix, ába laríñagun lun.

—Beíba yebe, dánme le gadáani nan, nagúarayaba bun.

²⁶ Agúrabatí yebe giñe Félix lun líchugin Páblo seínsu lun lun lígiragüdüni, ligía, dan méme lubei wájali luágu lun layánujan lúma. ²⁷ Sügüti bián irúmu ítara, ábati lagúmuchun lagúmadijan Félix, ába lárügüdüni Pórcio Fésto lufúlasun. Queíti busén lan Félix leréderun buídu jáma juríu, ába lígiruni Páblo daüwañu.

25

Páblo ligíbugiñe Fésto

¹ Ábati lachülürün Fésto lun lárügüdüní lufúlasun queísi gumádimati, ürüwa wéyu lueígiñe, ába lamúdeirun Cesaréagiñe lun ubúrugun Jerusalén. ² Ába jachülürün jábutigu fádirigu ñijn jáma juríu ja weírigutimaabaña íchiga lidúnrun Páblo ligíbugiñe Fésto. ³ Ába jamúriajan fuleísei lúma lun loúnajan anúgei Páblo Jerusalén. Le jaráansejanbei, lún yebe jáfaruni jilágubei luágu ũma. ⁴ Ába loúnabun Fésto luágu Cesaréa lan ladaürüwa Páblo, áni jarítagua lan lídin ñi madíse. ⁵ Ába laríñagun joun.

—Ligía lúnti lubeí jóudin ja weírigutimaabaña jídaangiñe Cesaréa úara núma, áni ánjein adúgaali lubeí wügüri ligía dúru, gayáraabei jaríñaguni.

⁶ Wídü rügüñein o díisi lan wéyu láu Fésto Jerusalén, ába lagíribudun ubúrugun Cesaréa. Larúgan, ába lárügüdüní lufúlasun lun lagúseragüdün, ába loúnajan luágu Páblo. ⁷ Dan le lebélurunbei Páblo, ába jagúriridágun juríu ja ñübinbaña Jerusaléngiñe láu, ába jíchugun sarágu lidúnrun le jürüti, áni siñáti jaráfuduni luágu inárüni lan ni cáta lídaangiñe le jaríñagunbei. ⁸ Ábati laríñagun Páblo lídan ladímurejan lueígiñegua.

—Madügüngidina ni murúsun dúru ni lun jalúrudun juríu, ni tun témpulu, ni lun urúei César.

⁹ Queíti busén lan Fésto leréderun buídu jáma juríu, ába laríñagun lun Páblo.

—¿Buséntibu bídin Jerusalén lun nagúseragüdünibu ñi?

¹⁰ Ába loúnabun Páblo.

—Ligíbugiñeñadina lagúseragüle urúei César, le ñi lubei lúnti lan nagúserún. Queísi basúbudiruni buídu, madügüngidina dúru joun juríu. ¹¹ Ánjein adúgaadina lubeí dúru le garíchatí lun nafarún jilágubei lueígiñe, mebéresegúntina noúnwen, ánjein úa lubeí ni cáta lánina inárüni lídan sun le aríñawagúbei nuágu, úati ni ában garíchatí lun ledéregerunina joun juríu. Amúriajatina lun César lan agúseragüdána.

¹² Lárigiñeti layánujan Fésto jáma lánigu cába lan ladüga láu Páblo, ába laríñagun lun.

—Amúriajaadibu lubeígia lun César lan agúseragüdabu, beíbugati lun César.

Páblo ligíbugiñe urúei Agrípa

¹³ Átiri wéyu lárigiñe, ába lídin urúei Agrípa túma Bereníce Cesaréa aríjei Fésto. ¹⁴ Quei reídei jabeí átiri wéyu ñi, ába labájüdaguni Fésto luáguti lagúserun Páblo lun urúei Agrípa, laríñaga lun.

—Níjein ában wügüri lígírun Félix dáüwañu ya. ¹⁵ Dan le Jerusalén nubeí, rútiña jábutigu fádirigu jáma wügüriña juríu weírigutiña lidúnrun nigíbugiñe, amúriajatiña núma lun nasiadiruni. ¹⁶ Ába nariñagun joun luágu magáburi láani lúrudu Rómána lun lasiadirun ában gürígia lun ouweni maríjina láña ja íchugubaña lidúnrun ligíbugiñe, lun gayára lan ladímurejan lueígiñegua. ¹⁷ Ligía, lídan lubeí le jayábinbei ya úara núma, meféridirúntina dan, larúgan, ába nárügüdüni nufúlasun lídan agúseragülei, ába noúnajan luágu wügüri ligía. ¹⁸ Ja ñübinbaña lun jíchugun lidúnrun, mariñaguntiña ni cátei luágu lídaangiñe lé yebe uágubei narítaqua. ¹⁹ Lé buri cátei le jariñagubei luágu, luágu múaradun lán nege jáma luágu ligáburi jafiñen, lúma luágu ában nege wügüri gíriti Jesúsu—jiláti nege, laríñajare Páblo luágu wínwanya lán nege. ²⁰ Queíti ibídiñe lan nun cába lan nadüga lídan ában cátei líbe le, ába nálügüdüni Páblo ánjein busén lubei lídin Jerusalén lun lagúserún luágu cátei le ñi. ²¹ Quei lamúriajan lun urúeiba lan Augústo César agúseragüdei, ába nariñagun lun lasígírun dáüwañu daríme gayára lan noúnajani lun Augústo César.

²² Ábati lariñagun Agrípa lun Fésto.

—Buséntina gíñe nagáambuni wügüri ligía.

Ába lariñagun Fésto lun.

—Bagáambubei jarúga.

²³ Larúgan, dan le jachülürünbei Agrípa túma Bereníce, ába jebélurun láu ounwenbun uweíriguni múnadoun, jáma jábutigu súdaara jáma wügüriña weírigutiña ñi ubúrugu. Ába loúnajan Fésto luágu Páblo, ²⁴ ába lariñagun.

—Urúei Agrípa, jáma wügüriña ja adámurigubaña wáma ya, niján wügüri le. adímurejaaña sarágu jádaangiñe juríu wuríba nun luágu, dándu Jerusalén quei ya Cesaréa, áni añájagua aríñaga nun láu sarágu éregu luágu lúnti lan loúnwen. ²⁵ Laganoun nun camá madügüngili ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe, áni queíti ligía guánarügü lan amúriajabei lun urúeiba lan Augústo César agúseragüdei, noúnajaali lun. ²⁶ Queíti úa lan cába lan cátei uágu nabürüja lun Augústo luágu wügüri le, ligía nanügübalin jigíbugiñoún, bigíbugiñountimá urúei Agrípa, lun bálügüdaguni, níjein lámuga cába lan nabürüja. ²⁷ Ladüga garábaguati nun lun noúnajan ában adaürüti, mawísaanga áu ca lan lidúnrunbei.

26

Ladímurejan Páblo lueígiñegua ligíbugiñe urúei Agrípa

¹ Ábati lariñagun Agrípa lun Páblo.

—Gayáraati badímurejan bueígiñegua.

Ába liñúruni Páblo lújabu lun jagáambuni, ába lagúmeserun adímureja, ába laríñagun.

² —Oúnwenbun nugúndan gayára lan nadímurejan nueígiñegua bigíbugiñe, urúei Agrípa, luágu sun cátei le aríñaga jamáalibei juríu nuágu, ³ gúndaatimáatina ladüga subúdi báni jagáburi juríu lúma cátei lé buri uágubei jasígeneja. Ligía namúriañabei búma lun gagúraasun ban lun bagáambunina.

Labájüdaguni Páblo binádu libágari

⁴ ‘Subúdi jamúti sun juríu ligáburi meja nabágaridun jádan, nageíra lúma ubúruyu Jerusalén, lúmagiñe irájügídina. ⁵ Lúja jasúbudirunina, áni gayáraati jamúga jaríñaguni ánjaña jamúga busén luágu fariséo lan nugúya lúmagiñe niñúraü, adámurini létima derégüdabei lídan luwúyeri wafíñen, wagía juríu. ⁶ Guetóti, jagúseragüdüñadina luágu eménigini le nuágubei, luágu lásaaragüdübaña lan Búngiu jiláaña lídaangiñe oúweni lúnya jabágaridun, queí meja laríñaguni joun binádu wagübürigu. ⁷ Dúusugubei família le jadügewagunbei lirájüñü Israél agúrabiña jaríjini lagúnfulirun dimúrei le, ligía jájuduragunbei lun Búngiu, seríwi jamei wéyuagu, áriebu. Lueígiñe méme eménigini le, jadárira juríu nidúnrun, urúei Agrípa. ⁸ ¿Mafíñetün funági luágu gayára lan lásaaragüdüniña Búngiu jiláaña?

Labájüdagun Páblo luágu meja leiñaajaniña afíñetiña

⁹ ‘Nugúya guánarügü, jarítaguatina méja luágu lúnti lan neiñaajaniña ja afálarunbalin Jesúsu Nazaréna, ¹⁰ áni ítara líña nadügüni ubúruyu Jerusalén. Láu ubáfu le jíchugubei jábutigu fádirigu nun, dátina sarágu jádaangiñe lánigu Búngiu furísunrugun, áni dan lé buri jasíadirúniwa lun jóunwen, nugúya ában jádaangiñe ja abúdujabaña lun ítara lúba lan. ¹¹ Níjeinja dan, súfurigüda numútiña lún yebe jeyéedagun luágu jafíñen luágu Jesucrístu. Adáagua numúti meja cátei le tídan sun jalígilisin afíñetiña, áni weíríti meja nigáñi joun darí lun neiñaajaniña chülü lídoun buri ubúruyu le díseti.

Labájüdagunya Páblo luágu lasálbarun

¹² ‘Ligía yebe cátei le gabügürübalina ubúrugun Damásko ában dan, jóunajan jábutigu fádirigu. ¹³ Luágu üma, nurúeite, amídirugu, ába naríjin ában larúgounga siélugiñeti, jéreti sügü lau larúgounga wéyu, ába ladúnraagun geyégua náu jáu sun ja úrabaña núma. ¹⁴ Súngubei wagía, ába wáburujan múarugun, ába nagáambun ában umálali aríñaguti nun lídan hebréo, le jerérun juríu. “Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beíñaajana? Basúfuriraguagüdüñatia búngua láu bamánjarun nun lídan ladüga bágasu dan le líchaagun quíqui luágun cátei gágiriti.”

¹⁵ Ábati naríñagun. “¿Cátabusan, Nabúreme?” Ába laríñagun nun. “Jesúsu áu, le guánarügü beíbaajabei. ¹⁶ Sarába, ráramabá, ladüga narúfudagunbei núngua bun lun besériwidun nun, lun geféen ban luágu le arija báalibei guetó lúma le lúnbei narúfuduni bun. ¹⁷ Neséfurubadibu jaweí juríu lúma jaweí ja mámabaña juríu, ja únbaña nouñajabu guetó. ¹⁸ Nouñajañadibu jámoun lun béfegechagüdüni jágu nuágu, lun jebé lan jeíbugun lídan lubúriga, lun jeíbugun lídan larúgounga, lun gíñe meréde méme jamá lábugiñe lubáfu Máfia, lun lábugiñe jamá lubáfu Búngiu. Nouñajañadibu joun, afíñe jamámuga nuágu, ferúdunawa lámuga jafígoun, ibíja jamámuga alágan jádan ja jarúmagüda láañabaña Búngiu láu jafíñerun nuágu.”

Labájüdagun Páblo luágu luwádigimari

¹⁹ Ítara líña lubeíti, urúei Agrípa, ába nadügüni le laríñagunbei Jesúsu nun lídan le lasálriragunbei nun. ²⁰ Furúmiñe, ába napúrichijan joun ja Damáscobaña, aríñagatina joun lun jaságürijan luágu jafígoun, lun jagíribudun lun Búngiu, lun jadügün cátei buíti, arijúa lámuga luágu sáansiguuali lan jagáburi. Lárigiñe, ába napúrichijani cátei méme le joun ja Jerusalénbaña, ja mámabaña juríu. ²¹ Ligía lébubei járügüdünina juríu témpulurugu, ába jálugun jáfarunina jilágubei. ²² Ába líderagunina Búngiu, ítara líña gayára lan nasígirun íchiga fe luágu Jesúsu lan Crístubei joun sun gürigia, dándu ja weírigubaña queísi ja ünabugubaña, chülü lúmoun óra le. Maríñaguntina ni cáta joun gürigia bougudin lueí le uágubei jaríñaga Moisés jáma profétagu luágu lasúsereduba lan — ²³ luágu lúnti lán meja lasúfuriruba lan Crístu, luágu lárigiñe lánme louñwen, ligíaba lan furúmiñeti ásaaruti jádaangiñe jiláaña láu ibágari magúmuchaditi, luágu gíñe líchugubei lan larúgounga luáguti asálbaruni dándu joun juríu quei joun ja mámabaña juríu.

Láfaagun Páblo lun lafíñeragüdüni Agrípa luágu Jesucrístu

²⁴ Lídan le laríñagunbalin Páblo cátei le buri lídan ladímurejan lueígiñegua, ába lagúragun Fésto.

—¡Lülüjaali báu, Páblo! Lülügüdá sarágu atúriajani báu.

²⁵ Ába louñabun Páblo, ába laríñagun.

—Málülünti náu, gumádimati, inárüni le naríñagunbei. ²⁶ Niján urúei Agrípa le subúdíjabúbei lún buri cátei le buídu, ligía gayára lubeí nadímurejan ligíbugiñe, furáangu, ladüga chouuru náni luágu subúdi láani gíñe sun cátei le asúseredubei lun Jesúsu, ladüga máma cátei le adügüti arámudaguarügü. ²⁷ ¿Afíñetibu luágu le jaríñagubei profétagu, urúei Agrípa? Subúdi numúti luágu afíñe ban.

²⁸ Ába laríñagun Agrípa lun.

—¿Jarítaguatibusan luágu bafíñeragüdúbadina lan luágu Jesu-crístu ítara ufúresen?

²⁹ —Furése yébe, o darása yébe, amúriajatina lúma Búngiu, mámarügü buágu, jawágu giñe sun ja añájabaña agáambana ugúñe, lun jayábin lun jafíñerun quei nugúya, úouga güríngüri jawágu.

³⁰ Lárigiñe laríñaguni Páblo cátei le, ába lásaarun urúei, sará giñe gumádimati úara túma Bereníce jáma sun ja ñúnbaña ñi, ³¹ ába jadíñurun ñígiñe lun jadímurejan luágu cátei le. Jaríñagatí buri jámagua.

—Wügüri le, madügünti ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe, moún lumuti ni íbini leréderun furísunrugu.

³² Ába laríñagun Agrípa lun Fésto.

—Lun jamúga mamúriajan lan wügüri le lun lagúseragüdüni Augústo César, gayáraati jamúga lígirawagüdün.

27

Loúnajoún Páblo ubúrugun Róma

¹ Lídán le jaráanserunbei lun joúnajaniwa Itálioun, ába ledéregérún Páblo jáma ja jíbiri adaürütiña lábu laríjin ában súdaara gíriti Júlio, ligía gumándanbei lun jadámurin súdaara le gíribei “lisúdaaranigu Urúei Augústo.” ² Ába wádinagun tídoun ában ugúnein ñübintu Adramítioigiñe lun Ásioun. Ñíñein giñe Aristárco wáma, le Tesalónica, Tesalónica ában ubúругu láni Macedónia. ³ Larúgan, ligía wachülürün Sidón, lídan fulásu ligía, buíti louuseruni Júlio, le gumándan, Páblo, ígira lumúti lun bisída lániña lumádagu lúma lun jeténirun lun. ⁴ Lídán wáfuridun Sidóngiñe, ába woúdin ünabugiñe libíti ubouju Chípre ladüga wabánrouñein lan garábali. ⁵ Ába wájiñuraguni barána ligíbugiñe lubéyaari Cilícia lúma Panfília, ába wachülürün lídoun fulásu le gíribei Míra, ában ubúругu láni Lícia.

⁶ Ñi ladárra gumándan ában ugúnein Alejandríana teíbuga Itália, ába ladinagüdüniwa lun wasígiruni waweíyasun.

⁷ Áfayajatiwa jámaru luágu sarágu wéyu, láu lénreengun wachülúra ligíbugiñe ubúругu le gíribei Gnído. Queíti wabánroun mémegili lubei garábali, ába wáfayajan ünabugiñe libíti ubouju Créta, sügüina wagía ligíbugiñe Salmón, ⁸ wasígira láu méme lénreengun láru láru, ába wachülürün lídoun ában ubúругu gíriti Buíti Fulásu, yaráfa lun ubúругu Laséa.

⁹ Féridijadiwa sarágu dan, dénchajaliti áfayajani baránaja ladüga yaráfaali lidáani luríbouga, sügüjali jafédun juríu le lánina ferúdun figou. Ligía lewéridirunbaliña Páblo, laríñaga joun.

10 —Aríja numúti luágu denchábei lan weíyaasu le, áni weféridiruboun ugúnein, féridime sun tíla, gayáraabei gíñe weféridiruni wabágari.

11 Lubáragiñe ladügün gumándan gásu láu le laríñagunbei Páblo, ába lídin láu le lubeíbei tabúreme ugúnein lúma le abúgajabei. 12 Queíti mabuídun lubeí fulásu ligía lun lásügürün luríba dan ñi, ába jarítangun jíbe-ágei luágu buídutima lán yebe lun wáfuridun ñigiñe, lun waríjin ánjein gayára wachülürün Feníce, ában fulásu láni uboúju Créta, lun wásügürüni luríbaniga ñi. Ñi Feníce, níjein barána lueígiñe núru lúma suédi.

Luríba dan baránaja

13 Queíti lagúmeserun suédi jámaru, ába jarítangun luágu gayáraabei lan jasígiruni weíyaasu, ábati joudín, ába jasígirun láru láru Créta. 14 Málüti lueígiñe jáfayarun, ába láfurun ában nodísi jéreti, 15 ába lagúmeserun abánrenjoun ugúnein. Queíti siñá lan wawáanserun lubároun garábali, ába wígiraguágüdün woúngua lun lanügüniwa. 16 Ába wásügürün ünabugiñe libíti ában liraúraü uboúju gíriti Cláuda, le ñí lubei mére lan láfujan garábali, ába wádinagüdünun tisálufun wagúne to atóujeina waboún, láu ában lénreengun. 17 Lárigiñe wiñürunun ugúneirugun, ába lásügüragüdüniwa gúrudu tábugiñegiñe ugúnein lun jagürangunun, derébugu támuga. Queíti janúfudebei lueí jóudin adágara luágu sándala le gíribei Sírte, ába jagídaraguní bíra, ába jígiraguagüdün jóúngua lun lanügüniwa garábali. 18 Larúgan, quei jére mémegili lubeí dan, ába jagúmeserun achágajei tíla ugúnein baránajoún, 19 luágu lürüwan wéyu, ába jachágajani lídaangiñe tumégegün ugúnein baránajoún láu jájabu guánarügü. 20 Maríjintiwa wéyu ni warúguma lídan sarágu wéyu, láuti oúnwenbun luríban dan le, féridi wamáali wafíñen luágu weséfuruba lan.

21 Queíti sügüjadiwa lubeí sarágu dan meíginga, ába laráramun Páblo wádan, ába laríñagun.

—Wügüríña, aríñagatiná yebe jun lun mayábin wamá Crétagiñe, buídutimaati jamúga lueí wasúfuriruni dáñu le, áni féridi wameí wálagu. 22 Gagúraasun jumá, úabei ni ában jídaangiñe ouweti, láu sun teféridiruba lan ugúnein. 23 Chülüjali ában láni Búngiu ánjeli númoun áriebe to, loúnagüle Búngiu le Nabúreme le gíñe únbei nesériwida, 24 laríñajare ánjeli ligía nun. “Manúfudedabá, Páblo, ladüga barúfudaguba búngua ligíbugiñe urúei César Augústo, áni badügaba leséfuraña Búngiu sun ja tídaanbaña ugúnein búma lueí ouweni.” 25 Gagúraasun jumá lubeíti, ladüga jeménigitina luágu Búngiu, áni choúru numúti luágu ítara lúba lan quei laríñaguni ánjeli luágu nun, 26 láu sun, wadágaruba lan luágun ában uboúju.

²⁷ Bián dimáasu wáu luágu waweíyasun, lubáranarugúñadiwa Ádria, labánreinja mémeñadiwa garábali, ligía, amídi áriebu, ába jasándirun mádulungu luágu achülüreina wáña lan luágun múa. ²⁸ Ába jamísurajani lujúlilin dúna, san-wein ugúdi lujúlilin, ábaya jamísurajan jabáruaguóun mémeraü, gádürü-wein-díisi ugúdi. ²⁹ Léti janúfude lueí jabúguchun luágu dübü, ába jágurun gádürü oúnguru tiyúnagiñe ugúnein, ába jagúrabajan larúgadun láu idíjeri. ³⁰ Súnti dan le, añája mádulungu asáminara lun jeséfuragun jóungua láu jeíbaagun tídaangiñe ugúnein, ába jagúmeserun aráriragüdoún salúfu dúnarugun, jadüga camá jágura oúnguru tígiriñe ugúnein. ³¹ Ába lawísaruni Páblo gumándan jáma lisúdaaranígu, laríñağa joun.

—Ánjaña meréde ja tídan ugúnein, jugúya siñábei jeséfurun.

³² Ábati jíbuguni súdeara tugúrudun salúfu, ába jígiragüdünun dúnarugun.

³³ Lubá larúgan, ába laríñağun Páblo joun súngubei lun jeígin, laríñağa joun.

—Bián dimáasu guetó lueígiñe marúmugun jumá buídu, meígin sarágu, ladüga idíjeri le juágubei. ³⁴ Ayúmuraguatina jun lun jeígin, líchuguba érei jun lun jeséfurun. Chóuru numúti jun luágu úabei lan ni ában eféridiruti libágari.

³⁵ Lárigiñe laríñağuni Páblo cátei le, ába lanügün ában fein lújaburugu, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu jagíbugiñe súngubei. Ábati lagúbachagunun, ába leígin. ³⁶ Ába járügüdün ja jíbiri gurásu, ába giñe jeígin. ³⁷ Bián-sáñadiwa ürüwa-wein-díisi-sísi gürígia tídan ugúnein. ³⁸ Dánti le jóújáña quimúle, ába jáguruni türígu baránajoun lúntima tawálidagun ugúnein.

Tabúluchun ugúnein

³⁹ Dan le larúgadunbei, ibídiñeti fulásu le ñí jabei mádulungu joun, ába jaríjin ában beídi gebéyaariti, ába jóuchun lun janügünun ugúnein ñíjin. ⁴⁰ Ába jíbuguni lagürüga oúnguru, ába jígiruni baránaja, ába jasílacürüni fágaayu le esériwidubei lun jabúgurunun ugúnein. Ábati jaweínragüdüni lúgubu bíra, ába tagúmeserun ugúnein ayárafajóua lun láru béya. ⁴¹ Ába tídin lídoun ában fulásu le ñí lubei biángua lan ébeeni, ába tadágarun, siñá lánjingichun tígiri ni murúsun, ába tagúmeserun abouçhagua tiyúnagiñe, le lére lugúdi barána. ⁴² Ába yebe jabúseerun súdeara jáfaraguniña adaürütiña jilágubei lueí janúrajan áfulijeina. ⁴³ Ánjein le gumándan, quei busén lubei leséfuruni Páblo, mígirunti lun jadügüni súdeara le jarítagebei. Ábati laríñağun lun lan jachúbaragun ja gáfulijadíbaña baránajoun furúmiñe lun jachülürün múarugun, ⁴⁴ jáme jíbiri, jóúdinme ligíbuagu buri

fuláansu lúma buri tífe ugúnein. Ítara líña jachülürün súngebeyi múarugun séfuñu.

28

Páblo luágu uboúju le gíribei Málta

¹ Dan le séfujadiwa sun wagía láru béya, ligía wasúbudiruni luágu Málta lan líribei uboúju ligía. ² Buíti jouuseruniwa gürígia ja aganoúbaña ñi, ába jáfuragun ában oúnwenbun wátu quei dilíga lubei áni niján júya ájuya, ába jamísurajaniwa sun wagía lun wabácharagun. ³ Ábati labúdajan Páblo wátu mábeiti, líchuguñein yebe wáturugun, ligía táfuridun ában jéwe tanúrajaña luei lára wátu, ába tárügüdün luágu lújabu, ába tágürüni. ⁴ Dan le jaríjinbarun lílana fulásu jéwe to dawágu luágu lújabu Páblo, ába jaríñagun jámagua.

—Mósu ában lan wügüri gáfarajati wügüri le, láu sun leséfurun baránajagiñe, mabúseerunti Búngiu lun labágaridun.

⁵ Ába láfuridunun Páblo jéwe wáturugun, masúseredunti ni cáta lun. ⁶ Agúrabatiñá yebe súngebeyi láludun lújabu, o lábुरुjan lan ouúwe. Lílúwagu jagúrabajan, dan le jaríjinbei luágu masúseredun lan ni cáta lun, ába lasáansirun jarítangun, ába jagúmeserun aríñaga luágu ában lan búngiu Páblo.

⁷ Yaráfa lun fulásu ligía, ñíñein lufúlasun ában wügüri le weírigutimaabei lídan sun uboúju ligía, Públio líribei, resíbi lumútiwa lúbiñe, seríwi láwa buídu luágu ürüwa wéyu. ⁸ Roun líñáti lúguchi Públio láu sándi, abírúau, lúma denési. Ába lídin Páblo aríjei, lásun layúmuragun lun Búngiu luágu, ába líchuguni lújabu luágu, ába lareídagun. ⁹ Lárigiñe lira, ába gíñe jayábingua jíbiri sánditiña ja lídaanbaña fulásu ligía, ába jareídagun. ¹⁰ Ába jarúfuduni lubuídun jagáburi woun, edéweejatiña sarágu cátei woun, lárigiñe, dan le lachülürün dan lúnya wádinagun lun wasígiruni waweíyasun, ába jíchuguni sun le wemegeirubei woun lun waweíyasun.

Lachülürün Páblo ubúrugun Róma

¹¹ Lárigiñe ürüwa játi wáu luágu uboúju ligía, ába wádinagun tídoun ában ugúnein to eréderuboun ásügürei luríbouga ñi luágu uboúju ligía. Alejandríana ugúnein tugúya, ñíñanu jayáwa bián sándu luágu tigíbu ugúnein tugúya, Cástor lúma Pólux. ¹² Ába wachülürün ubúругu Siracúsa, ába weréderun ürüwa wéyu ñi, ¹³ ñígiñe wasígira láru láru darí wachülürün ubúругu Régio. Larúgan, ába láfujan suédi, luágu libíaman wéyu ába wachülürün lídoun liraúraü aüdü le gíribei Puteolí. ¹⁴ Ñi wadárira átiri afíñetiña, ába jamísurajaniwa lun weréderun ában dimáasu jáma, lárigiñe, ába wígiragüdün lun ubúrugun Róma. ¹⁵ Agáambaña afíñetiña ja Rómabaña wawágu luágu awánte lan,

ába jóudin wabároun, jíbiri chülú lúmoun fulásu le gíribei Fóro, le luágubei ũma gírítí Ápio, jíbiri, dúnguatiña wáma lídan fulásu le gíribei Ūrúwa Jában Chülüdügütiña. Dan le laríjinbaliña Páblo, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu, ába lárügüdün gurásu. ¹⁶ Dan le wachülürünbei Róma, ába ledéregeruniña gumándan adaürütiña lun jábuti oúnigirutiña, ánjeinti Páblo, ígira lumúti lun leréderun lábugua láu ában súaara oúnigirei.

Lapúrichijan Páblo Róma

¹⁷ Ūrúwa wéyu lárigiñe lachülürün Páblo, ába loúnajan jawágu juríu weírigutiña ja Rómabaña, dan le adámuriguaña, ába laríñagun joun.

—Nidújeñu, láu sun madügün nan ni cáta wuríbati joun juríu, ni lun le uágubei jéchuda binádu wagübürigu, derégawatina dáüwañu joun Rómána ubúrgu Jerusalén. ¹⁸ Lárigiñe jálügdagúnina, álugatiñá yebe jígiragüdünina ladüga madári jamá nidúnrun le lúnti náfarúniwa jilágubei lueígiñe, ¹⁹ májatiña juríu lun nígirawagüdün, ába namúriajan lun urúeiba lan César agúseragüdána, láu sun madúnrun jamá ninásiñun nun. ²⁰ Ligía lubeíti lébubei noúnajan juágu lun naríjinün lúma lun nadímurejan jun, ladüga lueígiñe cátei le uágubei weménigida wagía Israelítagu anája lubei gürágu láu güríngüri le.

²¹ Ábati jaríñagun lun.

—Wagía, merésibirúngidiwa ni ában gárada buágu Judéagiñe, úagili giñe ni ában wapaísanu jádaangiñe ja núbínbaña ñígiñe aríñaguti wuríbati woun buágu. ²² Buséntiwa jamúga wagáambuni ca lan barítagebei, ladüga subúdi wamúti luágu adímurejóua lan wuríba luágu iséri adámurini le, le lánina lémeri Jesúsú, lídan sun fulásu.

²³ Ábati jíridun ában wéyu lun, ába jachülürün sarágu gürígia le ñí lubei lagánawa Páblo. Ába ladímurejan joun lúmagiñe bináafin darí guñoun luágu larúeijan Búngiu. Louchun lun lafiñeragüdüniña luágu Jesúsú lan asálbaragüleibe le jagúrabajabei láu layúsuruni lilúrudun Moisés lúma le jabúrújabei profétagu. ²⁴ Jíbiri, afíñetiña luágu le laríñagubei Páblo, jíbiri mafíñetiña. ²⁵ Queíti múaradun jamá jámagua luágu jarítangun, ába jagúmeserun ñüdüngua, ábati laríñagun Páblo joun.

—Ligía laríñagunbei Sífiri Sándu joun binádu wagübürigu lídaangiñe proféta Isaías.

²⁶ Beíba, baríñagame joun gürígia ja juríbubaña.

Jugúya, jagáambuba ában ugánu sarágu dan, úabei gunfaráanda jumáni laníchigu dí múrei le jagáambubei.

Jaríjuba sarágu cátei, meféenbadün luágu,

²⁷ ladüga deréeru janígi gürígia ja, áni wuríbati jagáambun, darú jamuti jágu, lueí jaríjini laníchigu cátei le jaríjubei, úati gíñe gunfaráanda jamáni cátei le jagáambubei, derétu gíñe janígi, máluajan jamútina lun nareídaguagüdünun jawáni.

²⁸ Subúdi jumeí luágu oúnaja láali lan Búngiu ugánu luáguti Jesúsu le méme Wasálbaragülebei joun ja mámabaña juríu, áni jagía, jánjaruba lun.

²⁹ Dan le laríñagunbei Páblo ítara, ába jóúdingua juríu, adímurejeina jámagua luágu cátei le.

³⁰ Reídeiti Páblo bián irúmu dayáruti tídan lúban ájayajoútu, resíbi lumútiña sun ja ñüdünbaña aríjei. ³¹ Apúrichijati luágu larúeijan Búngiu láu furáangu, arúfudaja ligía luágu Wabúreme Jesucrístu, mebérésejanga ni ában lun.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN RÓMANA

Labürüjan Páblo joun tilana ligílisi to Rómaboun

¹ Anája áu, Páblo, nabürüjañoun gárada to jun, jugúya lánigu Búngiu ja aganoubaña ubúru gu Róma. Aban esériwiduti lun Jesucrístu áu, anúadira lumútina Búngiu lun lánibadina lan apóstolu, ába loúnajanina lun nasúbudiragüdüni ugánu luáguti Wasálbaragüle le aráanse láalibei jaba gürígia. ² Sabúdigüda lumúti Búngiu ugánu le lúmagiñé meja binárü jádaangiñe profétagu, bürüwati le jadímurejabei tídan Lerérun Búngiu. ³ Nübinti asálbaruni ligía woun lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu. Gürígia ubouáguna Jesucrístu, Búngiu méme giñe. Queisi gürígia, jádaangiñeti méja lufámilian Urúei David Jesucrístu, ⁴ arufudúati luágu Liraü lan Búngiu láu luweírín miláguru le ladügübei láu lásaaragüdüni Jesucrístu lídaangiñe oúweni. ⁵ Fuleísei lumútiwa Búngiu lídaangiñe Jesucrístu lun loúnajaníwa lídan líri lun wasúbudiragüdün joun gürígia luágu queísi Wasálbaragüle lídan sun fulásu, gayára lámuga jafiñerun luágu, adüga jameíme le lubeíbei. ⁶ Anjünjein jagánagua gürígia jagía, jugúya le únbei lagúara Búngiu lun lánigu jumá Jesucrístu. ⁷ Nabürüjaña lubeíti jun, jugúya le aganoubei ubúru gu Róma, ja jínsiñebaña lun Búngiu, wa ligía jun lun jabágaridun ában íbágarí derégeguañu júngua lun. Íbíja jumá abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Buséti Páblo lídin Róma

⁸ Furúmiñeti cátei le nabúseerúbei jasúbudirun, luágu luweírín neteíngiruni Nubúngiute lídaangiñe Jesucrístu juágu, sun jugúya, lugúndun adímurejoúati luágu jafiñen luágu Jesucrístu lídan sun fulásu. ⁹ Áni Búngiu, le únbei nesériwida táu sun nanígi apúrichijei ugánu luáguti Liraü, geféenti luágu luweírín nayúmuragun juágu súnwandan lídan nayúmuragun lun. ¹⁰ Amúriajatina lúma Búngiu súnwandan lun madísebei lan wéyu ligía lun gayáraabei lan nídin aríjaün, ánjein ligía lubeí lugúndaanbei. ¹¹ Lugúndun buséntina naríjinün lun níderagunün lídan jafiñen, lúntima derégüdagu jumá, ¹² lun giñe wíchugun gurásu wádaangua láu afiñeni le wawágubei.

¹³ Nidújeñu, buséntina jasúbudiruni luágu álugaadina lan nídin aríjaün sarágu weíyaasu, siñágili nídin. Álugaadina nídin lun níderagunün lídan jawáanserun lídan jeíbugun lúma Búngiu, queísi naríjini jawáanserun jíbiri afiñetiña lídan buri ámu fulásu. ¹⁴ Lúnti níderaguniña sun gürígia, dándu ja chülúguatiña queísi

ja machülaaguntiña, dándu chu táu queísi ibídiougua táu.
¹⁵ Lueígiñe lubeíti noubadina, buséntina gíñe lun napúrichijani ugánu luáguti Wasálbaragüle jun, jugúya le aganoubei ubúругu Róma.

Lubáfu ugánu lánina asálbaruni

¹⁶ Úati nibúsigari nan láu ugánu luáguti Wasálbaragüle, lugúndun níjein lan lubáfu Búngiu lídan ugánu ligía lun lasálbaruniña sun ja afíñebaña luágu, juríu furúmiñe, lárigiñe, ja mámabaña juríu. ¹⁷ Arúfuda lumúti ugánu ligía woun ída líña lan larícharaguagüdüniña Búngiu gürígia ligíbugiñe, lun gayáraabei lan lerésibiruniña queísi lánigu. luwúyeri igáburi ligía, láurügü lafiñerúniwa luágu, libijúa. Ítara líña taríñaguni Lerérun Búngiu. “Le gürígia le richáguabei ligíbugiñe Búngiu láu lafiñerun luágu, libíjubei íbágarí magúmchaditi.”

Jadúnrun gürígia ligíbugiñe Búngiu

¹⁸ Aríja wamúti láburujan lanárimé ligáñi Búngiu siélugiñe jawágun sun gürígia ja wuríbabaña, jáma ja minébenejabubaña lun, ja mígirunbaña lun lasúbudirúniwa linárün Búngiu, lurúma jaríban. ¹⁹ Subúdi jamúti le gayáraabei lasúbudirúniwa luágu Búngiu buídu buídu lugúndun ligía guánarügü arúfuda láali joun, ²⁰ le marijínbei luágu Búngiu, gayáraati lasúbudirúniwa láu buri cátei le ladügübei. Arijúaali furáangu lúmagiñe lagúmeserun ubou luágu Búngiu lan ligía, luágu gíñe Súnti Gabáfu lan ligía lun súnwandan. Gadúnrunjaña lubeíti luágu jaríban, ²¹ lugúndun láu sun subúdi jamáni Búngiu ítara, míchugugiña inébeséi lun queísi Búngiu, meteíngirun jameí. Queísi libídiouniga láu ligáburi jarítangun luágu Búngiu, féridi jamúti murúsun larúgounga luágu Búngiu lé meja jabíjibeí. ²² Láu sun aríñaga jamá luágu chu lan jáu, ibídiouguati jáu, ²³ lubáragiñe jájuduragun lun Búngiu le weírigubei, le mouwedadibeí, jájuduragarüga joun jayáwa gürígia ja gouwedaditiña, lúma gíñe joun jayáwa dunúru, jéwe jáma anímaalu ja gádürügua tugúdi.

²⁴ Ligía ígira láaña lubeí Búngiu láu luríban ayúmajani le gádaanbaliña, darí lún buri jadügün cátei buri nibúsigarídünati jámagua. ²⁵ Ítara líña ligáburi jabágaridun lugúndun mafíñerun jamá luágu inárüni luáguti Búngiu, jafíñera luágu iyéeni, jájuduragua láu inébeséi lún buri cátei le ladügübei Búngiu lubáragiñe jamúga jájuduragun lun Búngiu, le gadúnabei inébeséi súnwandan. Ítaralá.

²⁶ Ligía ígira láaña lubeí Búngiu lun jadáagun cátei nibúsigarídünati, ásta würíña adáagutiña cátei jáma würíña jáledi lubáragiñe jamúga jagámaridun wügüri queísi lubúdubu.

²⁷ Ítara méme gíñe ígira jamáali wügüriña jayúsurun würíña

lun jayúsuragun jóungua. Adáaguatiña wügüriña cátei buri nibúsigarídünati jámagua, ábati jasúfuriruni lafáyeiruaa jawíye jawoúgua.

²⁸ Queísiti mabúseerúnjaña lan jíchuguni lilúgaarun Búngiu lun, ígira láañati láu lagübüri jasáminan, lun jadügüni le moún lubei jadügüni. ²⁹ Buin jáña láu sun luwúyeri maríchaü, salúfuri, wuríbani, meménijabuni, iyéreejabúni, gimúgaü, áfarajadi, lanígiwa wuríbu, ayéeraguní, ibíbuni, marásualugu. ³⁰ Adímurejatiña wuríba jawágu jíbiri güriña, iyéreeguti Búngiu joun, minébenejabutiña, barüguatiña jóungua, pántatiña. Gachügütiña lun jaságarun iséri buri cátei wuríbati, mabájüdün jamútiña jagübürigu, ³¹ ibídiouguati jáu, magúnfulirun jamúti jerérun, mínsiñejabutiña ni ca un, úati ferúduna jamá, magúdemejabutiña. ³² Subúdi jamúti le laríñagubei Búngiu buídu buídu, subúdi jamúti luágu ja lan adügütí buri cátei le, lúnti lan jóunwen lueígiñe. Láu sun líra, adüga méme jamúti, darí lun gúnda jamá dan l jasáminan, lun jadügüni lee jaríjin ámu güriña adügei.

2

Agúseragüdáti Búngiu láu inárüni

¹ Ligía gadúnrun lubei le adímurejabei luágu le ladügübei ámu, cáteiñein lan, lugúndun dan le ladímurejan luágu wuríbani le ladügübei ámu, líchuguña guánarügü dúru luouúgua, lugúndun líbe méme giñe cátei wuríbati ligía ladügübei. ² Subúdi wamúti luágu láu lan inárüni lagúseragüda Búngiu dan le lasíadiruniña ja adügübalin buri cátei l jasáminan, lun jadügüni lee. ³ Bugúyati le adímurejabei jawágu ja adügübalin buri cátei wuríbati le, áni ligía méme giñe badügübei, ¿jarítaguatibu funági luágu beséfuruba lan lueí ligáñi Búngiu? ⁴ ¿Ódi mebéresentibu láu lareíni Búngiu le magúmuchadibei lúma lugúraasun, ibídiñounga bun luágu arúfuda láani Búngiu lareíni bun lun gayáraabei lan basáansiruni bigáburi, máma lun basígirun afígounja? ⁵ Derétu banígi, májatibu basáansiruni bigáburi. Ligía abúnja lubei agánwoundagüda lafáyeija bifígoun lubáme luwéyuri lagúseragüdün Búngiu dánme liábin lun líchuguni lisíadin le richábei, ⁶ dánme le lafáyeiruni cáda ában según le ladügübei. ⁷ Líchuguba ibágari magúmuchaditi joun ja áluajabalin uweíriguni, inébesei, lúma cátei lé buri magúmuchaditi yágüta siélu láu jadügüni le buídubei súnwandan ya ubouágu. ⁸ Anjaña sun güriña ja magáambadibaña lun Búngiu, ja májabaña lun jafálaruni linárün Búngiu, jafálarei wuríbani, lafáyeirubaña Búngiu láu sun ligáñi. ⁹ Níjeinbei asúfuriruni lúma igárigu joun sun ja adügübalin le wuríbabei,

joun juríu furúmiñe, lúma gíñe joun ja mámabaña juríu. ¹⁰ Ánjeinti joun sun ja adügübalin le buídubei, líchuguba Búngiu uweíríguni, inébesi, lúma darángilaü, juríu furúmiñe, lúma gíñe joun ja mámabaña juríu. ¹¹ Lugúndun ában lan lanügüniña Búngiu sun gürígia. ¹² sun ja afigounjabaña masúbudirunga jameí lilúrudun Búngiu le ledéregerubei joun gürígia lídaangiñe Moisés, jagúserawagüdüba bougudin lueí lúrudu ligía, tídiba jawáni máfiougatin. Játi afigounjabaña láu sun subúdi jamáni lilúrudun Búngiu, jagúserawagüdüba láu lúrudu ligía, tídiba gíñe jawáni máfiougatin. ¹³ Lugúndun máma ja agáambarügübalin lúrudu richáguabaña ligíbugiñe Búngiu, anáti ja agúnfulirubalin. ¹⁴ Játi mámabaña juríu, ja ibídiñejabubaña lun lilúrudun Búngiu, gayáraagili jadügüni le lubeíbei Búngiu láurügü laríñagun jarítangun guánarügü joun luágu le buídubei lúma le wuríbabei. ¹⁵ Láu jagáburi, arúfuda jamúti luágu níjein lan lilúrudun Búngiu bürüñu tídan janígi, arúfuda tumúti janígi líra, áni laríñagubei jarítangun joun ánjein gadúnrun jabeí lúmoun madúnrun jamá. ¹⁶ Luágume wéyu le lagúseragüdüniña Búngiu sun gürígia lídaangiñe Jesucrístu, larítanguba luágu sún buri cátei le, ladüga lagúseragüdübei gíñe ásta cátei lé buri arámudagúabei tídan wanígi. Ítara lúba según ugánu luáguti asálbaruni le napúrichijabei.

Juríu lúma lilúrudun Moisés

¹⁷ Ánjein bugúya le pántabei luágu juríu ban, luágu bárügüdün luágu lilúrudun Moisés lun basálbarun, luágu Búngiu lan le inárüni Bubúngiutebei. ¹⁸ Subúdi bumúti lugúndan Búngiu, áni arúfudajati lilúrudun Moisés bun lun banúadajani cátei le buídutimaabei. ¹⁹ Jarítaguatibu búngua luágu gayára lan badúndejan maríjintiña lídoun üma buíti lúma luágu gayára lan bíchugun larúgounga joun ja eíbugubaña lídan lubúriga. ²⁰ Jarítaguatibu luágu gayára lan barúfudajan joun ibídiougua táu luágu Búngiu, lúma lun barúfuduni üma joun ja isérigiñabaña lídan jafiñen, queísi barítangun luágu ibíja báani sun subúdi lúma inárüni lídan lilúrudun Moisés. ²¹ Wel, ánjein lubeíti arúfudaja bubeí joun ámu, ¿cági uágu marúfudajan bubeí bun guánarügü? Ánjein apúrichija bubeí luágu lúnti lan míwerujoún lan, ¿cági uágu bíweruja? ²² Ánjein aríñaga bubeí luágu moún lumuti lan jagámaridúniwa jámari gürígia maríeitiña, ¿cámegi badügei? Ánjein iyéreegu lubeí cátei lánina sándu bun, ¿cámegi bádaragua búngua lídoun buri cátei jánina sándu láu bíwerujani tirísin jalígilisin? ²³ Pántatibu láu lilúrudun Búngiu, ába bíchugun minébesi lun Búngiu láu magúnfulirun báani. ²⁴ Tinárün Lerérun Búngiu dan le taríñagunbei. “Jídaangiñeti, jugúya juríu, jadímurejanbei ja mámabaña juríu wuríba luágu Búngiu.”

25 Adüga jumúti jugúya juríu igáburi le circuncisión lé meja liseíni lidáradun Búngiu jáma lánigu. Buíti igáburi ligía ánjaün agúnfulira lúma líbiri lilúrudun Búngiu lé meja líchugubei joun lánigu lídaangiñe Moisés. Ánjein magúnfulirun jumá, manügünti circuncisión ni cáta jun, queígubeirügü madügüniwa lan. 26 Gürígia ja mámabaña juríu, ánjein jadüga buri cátei le lubeíbei lilúrudun Búngiu, janügüba queísi lánigu Búngiu láu sun merésibirun jamáni circuncisión. 27 Gürígia ja merésibirubalin circuncisión, ába jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, jarúfudunbei jidúnrun, jugúya le resíbi jumáalibei circuncisión, ja magúnfulirunbalin Lerérun Búngiu, láu sun jun lan labürüdüwa. 28 Le juríubei le tímatimaati, máma bougudigiñerügü libíti juríu lan, máma giñe láurügü wadügün cátei le bouguditi wabíti lánigu wamá Búngiu. 29 Láu wafálaruni Búngiu táu sun wanígi, lánigu wagía le tímatimaati, wáfaaguba táu sun wanígi lun wadügüni lugúndan, lugúndun ni cáta circuncisión lun Búngiu. Ítara líña lubeíti, gürígia le lánigubei Búngiu tídaangiñe lanígi, ligía buídubei ligíbugiñe Búngiu íbini jarítangun gürígia luágu mabuídun lan.

3

1 Queísi ítara líña lubeí, ¿jalíañeinti jagáñiragüle gürígia lueígiñe juríu jamá? ¿o cági lubuíduña lerésibirúniwa circuncisión? 2 Sarágu, áni gibeti giñe lébuna. Furúmiñeti cátei, rulumuti Búngiu lerérun joun juríu. 3 Ánjaña ñi jádaangiñe juríu, múaraantiña lúma Búngiu, ¿magúnfulirunbei funági Búngiu láu lerérun ladüga líra? 4 ¡Máma líña! Lubáragiñe líra, lagúnfuliruba Búngiu láu lerérun láu sun yé jama sun gürígia ubouágu. Taríñajare Lerérun Búngiu.

Babájüdüba queísi richáti lídan le baríñagubei, áni buídubei báfuridun dánme le bagúserawagüdü.

5 Ábanya álügüdajani. ánjein seríwi lubeí luríban wagáburi lun larúfuduni luágu richágua lan Búngiu, ¿cábagi waríñaga? ¿Maríchatí funági Búngiu lugúndun larúfuduni ligáñi luágu luríban wagáburi? (Nadímurejañatia queísi gürígia.) 6 ¡Máma líña! Lugúndun lun jamúga múaran lan Búngiu, ¿ída líña jamúgagi lagúseragüdüniña gürígia?

7 Ánjein giñe seríwi lubeí wayéeni lun weírigutimá lan linárün Búngiu, ¿cáti uágu laríñawagúa wawágu luágu gafígoun wamá?

8 ¿Lúnti lubeí jamúga ladügün wuríbani lun larijóuniwa le buídubei? Niján cátei le jaríñagubei sarágu gürígia luágu ligía lan warúfudajabei. Gürígia ja aríñagubaña ítara, lúnti jamúga jasíadirúniwa.

Sun wagía gadúnruntiwa ligíbugiñe Búngiu

⁹ ¿Ída liñági? ¿Buítimaatiwa wagía juríu sügü jáu gürígia ja mámabaña juríu? ¡Uá! Lugúndun arúfuda wamáali luágu dándu lan juríu queísi máma juríu lábugiñeñanu lubáfu figóu.

¹⁰ Tariñajare Lerérun Búngiu.

Úati ni ában gürígia richáguati ligíbugiñe Búngiu, ni íbini ábanrügü,

¹¹ úati ni ában ánjaruti lun gunfaráanda lan,

úati ni ában áluajati Búngiu.

¹² Yuríguaaña sùngubei, ñüdüñaña lídoun féridi.

Úati ni ában adügüti le buídubei, ni íbini ában.

¹³ Eyéeraguatiña láu jayúma,

júnren líña jayúma lun jadímurejan lagübüri dimúrei le mínsiñeguti

queísi limínsiñegun líjeme umúajaü júnren lárigiñe líchugúniwa jiláali ñíjin.

Yúsu jamúti jayúma lun jagádeirun jíri gürígia furése queísi láfarajan lupeísini jéwe.

¹⁴ Anábajani rügüñein jadímurejan lau jeyéreejabu.

¹⁵ Furéseti jagúdi lun jóudin áfaraja.

¹⁶ Barüti jagáburi gürínguaü lúma igárigu,

¹⁷ áni ibídiñeti úma lánina darángilau joun.

¹⁸ Marítagungubeítiña luágu lanúfudewa lueí Búngiu.

¹⁹ Subúdi wamúti luágu sun lan le laríñagubei binádu lilúrudun Búngiu, joun lan ja lábugiñebaña lúrudu ligía laríñagei, lun jasúbudiruni gürígia jagía luágu gafígoun jamá. Ítara líña lubeíti, gadúnrun jamá sun gürígia ligíbugiñe Búngiu, dándu juríu queísi ja mámabaña juríu. ²⁰ Lugúndun úabei ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu lueígiñerügü ladügüni le lubeíbei lúrudu, lúnrügü lasúbudiragüdüni lúrudu woun luágu gafígoun wamá lesériwida.

Lídaangiñe afiñeni liábin asálbaruni

²¹ Guetóti arúfuda láali Búngiu woun ída lúba lan ligáburi gayára lan weréderun richáguañu ligíbugiñe boúgudin lueí lúrudu lé meja líchugubei lídaangiñe Moisés. Gayáraati wasúbudiruni líra láu walíjanun lilíburuna to meme lilúrudun Moisés, túma jalíburun profétagu. ²² Láu wafiñerun luágu Crístu, gayára lan weréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu, áni ában lan ladügüni Búngiu líra joun sun gürígia, ²³ lugúndun afígounjaaña sun gürígia áni siñáti lagúndaarun Búngiu jáu.

²⁴ Láu lareíni Búngiu, resíbi lumútiña sun gürígia queísi lánigu, mafáyeijaanga jagía luágu, lugúndun fáyeijali Crístu luágu wafígoun lun gayáraabei lan weréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu. ²⁵ Adügati Búngiu lun lébunabei lan ferúdu Crístu láu loúnwen luágu wafígoun, áni lídaangiñe wafiñerun luágu queísi

Wasálbaragüle liábin ferúdun woun. Láu loúnwen Crístu queísi afáyeiragülei luágu figóu, ába larúfuduni Búngiu luágu úaragua lan áni iyéereguti figóu lun. Ába lachíbuni líta Crístu jafígoun gürígia já meja aganoubaña lídan dan le sügüjalibei, le uágubei mafáyeijagüdün láañabaña lan, ²⁶ chibá lumuti giñe jafígoun ja aganoubaña lídan buri dan le, lun larúfuduni luágu úaragua lan, áni sun ja afiñebaña luágu Jesucrístu queísi Jasálbaragüle barú lumútiña queísi úaraguatiña.

²⁷ Queísiti ítara líña lubeí, ¿cáti asúseredubei lun japántan gürígia luágu lubuídun jagáburi? Gumúguati. ¿Cági uágu? Lugúndun lun jamúga gayára lan wasálbarun láu lubuídun wagúnfulirun lúma binádu lilúrudun Búngiu, gayáraati jamúga wanáangun woúngua, queísi sálbañu wáña lubeí láurügü wafiñerun luágu Crístu, gumúgua lébuna wanáangun woúngua. ²⁸ Subúdi wamáali lubeíti buídu luágu resíbi láani Búngiu gürígia le afiñeti luágu Crístu queísi gürígia richáguati, mebéresegúnga ánjein gúnfulijali lubeí lúma lilúrudun Moisés lúmoun magúnfulirungili lan.

²⁹ ¿Juríu rügüñanu funági Gabúngiutei Búngiu? ¿Ma funági giñe Jabúngiute ja mámabaña juríu? Jabúngiute giñe, ³⁰ lugúndun ában rügüñein Búngiu, le erésibirubaliña sun gürígia ja afiñebaña luágu Jesucrístu queísi Jasálbaragüle, mebéresenga ligía ánjein resíbi jabálin circuncisión lúmoun merésibirun jamáni. ³¹ ¿Wayúsuruñein lubeíti afiñeni luágu Crístu lun warúfuduni luágu mebégi lan binádu lilúrudun Búngiu guetó? ¡Uá! Lubáragiñe líra, warúfuduñein luágu buídu méme lan lúrudu ligía.

4

Jémpulu luáguti Abrahám

¹ ¿Cábati waríñaga luágu Abrahám, le binádu wáguchi, wagía juríu? ² Lun jamúga lueígiñe lan ladügün cátei buíti lerésibirei Búngiu queísi ában gürígia richáguati, gébunati jamúga lapántajan, máma ligíbugiñe Búngiu. ³ Tariñajare Lerérun Búngiu. “Afiñetí meja Abrahám luágu Búngiu, luágu lafiñen lerésibirei queísi wügüri richáguati.” ⁴ Dan le ladügün gürígia ában wadágimanu, fáyeiti le libíjubei lebégi luwádigimari, máma edéweejani. ⁵ Ánjeinti gürígia le asálbaruti lídaangiñe lifígoun láurügü lafiñerun luágu Búngiu le erésibirubaliña gafígountiña, lerésibirubei Búngiu queísi ában gürígia richáguati luágu lafiñen, anáti líra, edéweejani. ⁶ Davíd guánarügü adímurejati luágu jagúndan gürígia ja lerésibirubaña Búngiu queísi richáguatiña luágurügü jafiñen, mebéresenga ligía ca lán meja jadügübei. ⁷ Laríñajare Davíd.

Gúndaatiña gürígia ja ferúduna lubáña Búngiu jaríban, áni chibáwa ligía jafígoun.

⁸ Gúndaati gürígia le lanügübei Búngiu queísi gürígia mafígounjaangili.

⁹ ¿Jóunti rügüñein funásan ja erésibirubalin circuncisión, ódi jóunti gíñe ja merésibirunbalin? Jóunti sun jawúyeri gürígia ugúndani ligía. Aríñagaadiwa luágu resíbi láani Búngiu Abrahám queísi wügüri richáguati, luágu lafiñen. ¹⁰ ¿Ída bugági lerésibirei, lárigiñe lerésibiruni circuncisión ligía ódi lubáragiñe? Máma lárigiñe, lubáragiñe. ¹¹ Lárigiñe larúfuduni Abrahám lafiñen luágu Búngiu, ligía lerésibiruni circuncisión queísi seíni luágu resíbi láali lan Búngiu queísi wügüri richáguati ladüga lafiñen luágu. Ítara líña gíñe liábin Abrahám lun jáguchibei lan sun ja afiñebaña luágu Búngiu merésibirunga circuncisión, áni resíbi lumútiña gíñe Búngiu ítara queísi richáguatiña. ¹² Jáguchi gíñe ja resíbi jamáalibei circuncisión Abrahám, ja afiñebaña luágu Búngiu queísi lafiñerun Abrahám lúmagiñe lubáragiñe meja lerésibiruni circuncisión.

Gúnfuliti Búngiu láu lerérun

¹³ Aríñagatí meja Búngiu lun Abrahám luágu líchugubei lan ubouú lun jáu sun linébaanfaangu queísi jalágaante, máma ladüga lagúnfuliruni Abrahám lilúrudun Búngiu líchugúa dimúrei le lun, ladüga lafiñerun luágu Búngiu, ába lerésibiruni Búngiu queísi ában wügüri richáguati. ¹⁴ Lun jamúga já rügüñanu lan íchugubalin jeménigi luágu jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu erésibira alágan, málati lubeíti jamúga jafiñerun ja eménigidubaña luágu jafiñen luágu Búngiu lun jerésibiruni. Málati jamúga gíñe dimúrei le líchugubei Búngiu luágu alágan lugúndun lídan linárün cátei, mabáfutiña gürígia lun jagúnfulirun lúma lilúrudun, ¹⁵ barürügü lumúti lilúrudun Búngiu ligáñi jawágun gürígia luágu magúnfulirun jamáni. Ánjein le ní lumuti úa lan lúrudu, úati gíñe dúru luágu ladúraawagún.

¹⁶ Ligía, lun lubeí derégüda lan dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám joun sun linébaanfaangu, lúnti méja ábanbei lan edéweejani luágurügüti afiñeni. Mámarrügü jóunti ja lábugiñebaña lilúrudun Búngiu le líchugubei joun juríu lídaangiñe Moisés dimúrei ligía, jóunti gíñe sun ja mámabaña juríu áni máma gíñe lábugiñeñanu lúrudu ligía, ába jafiñerun luágu Búngiu queísi lafiñerun Abrahám luágu. ¹⁷ Ligíbugiñe Búngiu, ñübinti lubeíti Abrahám lun wáguchibei lan sun wagía le afiñebei luágu Búngiu, queísi taríñagun Lerérun Búngiu. “Adüga náadibu lun jáguchi ban sarágu mútu.” Gabáfuti Búngiu lun ladügüni líra

queísi gabáfu lan lun líchugun ibágari joun jiláaña, níjeingüdaleí buri cátei le úagili.

¹⁸ Láu sun uá lán yebe eménigini luágu Abrahám lun garaü lan ladüga weíyaali lan, weíya tugúya Sára, afíñeti dán meja le laríñagubei Búngiu lun luágu ítara lúba lan jibe ladügawagun queísi warúguma. Ába lasúseredun ítara lun jáguchibei lan sarágu mútu. ¹⁹ Meféridirun lumúti lafíñen luágu dimúrei le laríñagubei Búngiu lun, láu sún meja yaráfaali lan lun lagúnfulirun san írúmu, áni weíyaaru gíñe Sára lun tagáraüdü. ²⁰ Malóguadunti lafíñen luágu dimúrei le laríñagubei Búngiu lun, weíritimáarügüti lafíñen. ²¹ Rúti uweíriguni lun Búngiu láu ában ichoúruni le tímatimaati luágu gabáfu lan Búngiu lun ladügüni sun le uágubei laríñaga. ²² Ligía lerésibirunbalin Búngiu queísi wügüri richáguati, luágu lafíñen.

²³ Cátei le, luáguti lerésibiruniña Búngiu gürígia luágu jafíñen, mámarügü luágu Abrahám labürüjoúa, ²⁴ labürüjoúña gíñe wawágu. Lugúndun luágu wafíñen, resíbi lumútiwa gíñe Búngiu queísi richáguatiña, wagía le afíñebeí luágu le ásaaragüdübalin Wabúreme Jesúsu lídaangiñe oúweni. ²⁵ Jesúsu le edéregerúabei lun loúnwen luágu wafígoun, ába lásaarun lídaangiñe oúweni lun larúfuduníwa richáguañu ligíbugiñe Búngiu.

5

Niján lébubei weréderun madúnrunga

¹ Queísiti resíbi láadiwa lubeí Búngiu láu wafíñerun luágu, lídaanjadiwa dan lúma, lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu.

² Ladüga Crístu, biníwadiwa lubeí láu wafíñen luágu, derégüdagu wáña lídan lareíni Búngiu, áni gúndaatiwa láu eménigini luágu gafáanranbadiwa lan lídan luweírigun Búngiu.

³ Áni máma rügüñein líra, gúndaatiwa gíñe lídan wasúfurirun ya uboúagu, lugúndun subúdi wamúti luágu ru lan asúfuriruni gurásu woun, ⁴ buídugüda lumúti gurásu wagáburi, áni láu líra, gayára lan weménigidun lun gafánraanbadiwa lan lídan luweírigun Búngiu yágüta siélu. ⁵ Áni máburujanbei warúna lurúma eménigini le, ladügübei Búngiu le aríñaga láalibei woun ladüga línsiñejabu woun. Sandí wamaali línsiñejabu, buíngüda láaru wanígi láu línsiñejabu, láu Sífiri Sándu le rúlaalíbei woun.

⁶ Ladüga línsiñejabu Búngiu woun, queí meja le mabáfu wabeí lun wasálbaragun woúngua lídaangiñe figóu le gádaanbaliwa, ába loúnajani Crístu lídan óra le lanúadirubei lun loúnwen wawágu, wagía le gafígounbei. ⁷ Máma cátei ménreengunti lun loúnwen ában gürígia jawágu ámu gürígia, ní íbini lueígiñe ában gürígia le buídubei, láu sun níjein lan gürígia gayáraati jamúga loúnwen lueígiñe ában gürígia le buíti le

tímatimaati. ⁸ Ánjein Búngiu, ába larúfuduni luweírin línsiñejabu woun láu loúnajani Jesucrístu le Liraü lun loúnwen wawágu, láu sún meja gafígoungidiwa lan. ⁹ Guetóti, láu resíbi láadiwa lan queísi gürígia richáguatiña láu loúnwen Crístu wawágu, chouúrutimaati luágu weséfuruba lan lueí ligáñi Búngiu le lúnbei láburujan jawágun gafígountiña lídaanme luwéyuri agúseruni. ¹⁰ Lugúndun ánjein ru lubáliwa Búngiu lídan dan lúmagua láu loúnwen Liraü dán meja le láganigídiwa, chouúrutimaati luágu lasálbarubadiwa lan le gumúti, luágu Liraü le wínwañubei lúma, siélu. ¹¹ Áni máma rügüñein cátei le, gúndaatiwa gíñe lúma Búngiu lídoun buri dan le, lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu, le ídaangiñebeí lídaanjadiwa lan dan lúma Búngiu.

Adán lúma Crístu

¹² Ítara queísi lídaangiñe lán meja ábanrügü wügüri le gíríbei Adán lebélera figouú ubouágun, ába lanügüni figouú ouweni lúmagua queísi lafáyeija, ítara líña gíñe jouweguba lubeí sun gürígia lugúndun afígounjatiña súngubei. ¹³ Lubáragiñe meja líchuguni Búngiu lilúrudun joun gürígia lídaangiñe Moisés, añájeinjaña méja gürígia afígounjaña ubouágu, láu sun úgali lan lúrudu ligía lun gayáraabei lan jadúraaguni. ¹⁴ Láu sun líra, lúmagiñe meja lidáani Abrahám darí lúmoun lidáani Moisés, jilátiña gürígia luágu jafígoun láu sun máma lan ladüga magáambadi jamá jafígounbei queísi ladügüni Adán le magáambadíbei lun lerérun Búngiu lun. Lueígiñe ában oubaü, Adán liyáwa Crístu le lúnbei liábin, ladüga biángubei jagía barütiña som cátei joun gürígia.

¹⁵ ¡Ámuñegueinarügü gíñe cátei le janügübei joun gürígia! Barüti Adán ouweni joun sun gürígia láu lafígounjan, ánjeinti Crístu, barüti asálbaruni joun sun gürígia, áni weíríti asálbaruni le líchugubei Búngiu láu lareíni woun lídaangiñe Crístu sügü láu lifígoun Adán. ¹⁶ Weíríti gíñe le líchugubei asálbaruni sügü láu le líchugubei lifígoun Adán woun. Ladügarügü ában figouú, chülüti ouweni joun sun gürígia, ánjeinti ladüga loúnwen Crístu wawágu, ferúduawati sun wafígoun le gíbebei, resíbi lumútiwa Búngiu queísi gürígia richáguatiña. ¹⁷ Ánjein gabáfu lubeí ouweni jawágu sun gürígia ladüga lidúnrun ábanrügü wügüri —Adán, chouúrutimaati luágu sun lan gürígia ja lerésibirubaña Búngiu láu lareíni queísi gürígia richáguatiña, jabíjubei ibágari magúmchaditi lúma Búngiu, jarúejaba úara lúma Crístu, ladüga ábanrügü wügüri ligía.

¹⁸ Ítara queísi líchuguniña Adán sun gürígia lábugiñe lisíadin Búngiu lun jouúnwen láu ladügüni le áubei magúndan lan, ítara líña gíñe lagídaruniña Crístu gürígia lábugiñegiñe asiádiruni ligía, rúleí ibágari magúmchaditi joun láu ladügüni lugúndan Búngiu

lun loúnwen jawágu. ¹⁹ Ladüga lubeíti lumágaambadi ábanrügü wügüri, ñübintiña sun gürígia lun jafígounjaba lan, ítara méme gíñe, ladüga lagáambadi ábanrügü wügüri, gayáraati jayábin sun gürígia lun richágua jamá ligíbugiñe Búngiu.

²⁰ Rúati lilúrudun Moisés woun lun gayáraabei lan wasúbudiruni cátei lan figóubei. Láu sun gíbe lan figóu ubouágu, weíritimaabei lareíni Búngiu lun lachíbuni sun figóu ligía. ²¹ Ítarati queísi gabáfu lán meja figóu lun lanügüni ouweni, ítara gíñe gabáfuti lareíni Búngiu lun ladügüniña gürígia richágua ligíbugiñe, lúma lun líchugun ibágari magúmuchaditi joun lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu.

6

Jiláñu wáña lun figóu, wínwañu lun wesériwidun lun Crístu

¹ ¿Cábatí waríñaga? ¿Wasígiruba afígounja lun larúfuduntima Búngiu lídaangiñe lareíni woun? ² ¡Máma lúba! Wagía, jiláadiwa lun figóu, ¿ída lubáti gayára lan wasígirun afígounja? ³ ¿Ibídíñeti jun luágu láu lan lídan wamá ában lúma Crístu láu wabásterun, queísigubeirügü jamúga lídaañadiwa lan gíñe ában lúma lídan loúnwen, lun mabáfujali lánme figóu wawágu? ⁴ Láu wabásterun, queísigubeirügü jamúga bunáwa wamá úara lúma Crístu, áni reídeitiwa jiláñu lun figóu. Queígubeirügü sarágüda láani Wáguchi Búngiu Crístu lídaangiñe ouweni láu luweírín lubáfu, sarágüda láadiwa gíñe lun iseríjali lan wabágari.

⁵ Lugúndun ánjein ñübin wabeí lun lídaanbadiwa lan ában lúma Crístu lídan ában ouweni líbe loúnwen, ítara wába gíñe lídan lásaarun lídaangiñe ouweni. ⁶ Subúdi wamúti luágu dáwagua lan binádu meja wagáburi lúma Crístu luágu gurúwa lun lagünrinchawagún lubáfu figóu lé meja wawágubei, lun merédeediwa lan queísi idámuni esériwida lun figóu queísi wayúbudiri. ⁷ Lugúndun le jiláalibeí, furíjali lídaangiñe figóu. ⁸ Ánjein jiláadiwa lubeí lúma Crístu, gayáraati wafíñerun luágu wabágariduba lan gíñe lúma, ⁹ lugúndun subúdi wamúti luágu sará lan Crístu ában weíyaasu lídaangiñe ouweni, mounwendügüyaali, mabáfujali ouweni luágu. ¹⁰ Dan le loúnwenbei Crístu, ába lagúmuchaguagüdüni lubáfu figóu lun sun dan, áni ibágari le labágaridubei guetó, lun méme lesériwidun lun Búngiu labágaridei. ¹¹ Jugúya gíñe, rúgua jumá júngua queísi jiláguaaña lun figóu, áni wínwañu lun jesériwidun lun Búngiu, lídan ában lúma Crístu Jesúsú le Wabúreme.

¹² Ligía, mígira jumá lubeí lun gabáfu méme lan figóu juágu, afósuraün lun jadügüni luríban jayúmajan. ¹³ Míchaagua jumá júngua lun figóu lun layúsuruni júgubu lun cátei wuríbati. Lubáragiñe líra, derégegua jumá júngua lun Búngiu queísi

gürígia jiláaña, ábaya jabágaridun, derége jumeí júgubu lun Búngiu lun layúsuruni lun cátei buíti. ¹⁴ Mabáfujalíme figoú juágu, lugúndun mámaadün lábugiñe lilúrudun Búngiu, lábugiñejadün lareíni lun gayára lan jadügüni lugúndan.

Ában jémpulu luágu idámuni

¹⁵ Queísiti máma lubeí lídaangiñe wagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu le líchugubei lun Moisés liábin wasálbarun, lídaangiñe werésibiruni lareíni Búngiu, ¿gayáraati lubeíti wabágaridun lídan figoú ladüga líra? ¡Siñáti! ¹⁶ ¿Ibídifiñeti jun luágu le lan únti jíchaagua júngua lun jídin láu le lubeíbei lidámuñadün lan? Gayáraati lubeíti janúadajan cába lan un jíchaagua júngua, lún yebe figoú le íchugubei féridi, o lun lan agáambadi lun Búngiu, le íchugubei ában ibágari richáguati. ¹⁷ Teínqui níña lun Búngiu luágu láu sun lan lidámun jumá meja figoú, guetó jídiña láu ligáburi arúfudajani buíti le jagáambubei, táu sun janígi. ¹⁸ Mámaadün idámuni lun figoú, lidámunjadün Búngiu. ¹⁹ (Nadímurejaña jun láu jémpulu le, le luáguti idámuni lúma labúreme, lúntima gunfaráanda jumánina.) Ítara queí meja lidámun jumá sun luwúyeri figoú, guetó lúnti jiábin lun lidámun jumá buri cátei le buídubei, lun jabágaridun ában ibágari derégeguañu lun Búngiu.

²⁰ Lídan buri meja dan ligíra, dán meja le lidámuñadün lan figoú, mebéréseguntün meja lun jabágaridun ában ibágari buíti ligíbugiñe Búngiu. ²¹ ¿Ca mejáti cátei buíti lanügübei buri cátei ligía jun le áubei buri nibúsigari jumá guetó? Ni cáta buíti, féridi rügüñein lanüga jun. ²² Ánjeinti guetó, mámaadün lábugiñe lugúmadin figoú, lidámujadün Búngiu, barütiti cátei le arúmani tun janígi lúma ibágari magúmuchaditi jun. ²³ Lugúndun ouweni lafáyeijabei figoú, ánjeinti edéweejani le líchugubei Búngiu woun, ibágari le magúmuchaditi ladüga lídaañadiwa lan ában lúma Wabúreme Jesucrístu.

7

Ában jémpulu lídaangiñeti maríei

¹ Nidújeñu, jugúya le subúdijabúbei lun lúrudu, subúdi jumáali luágu dán rügüñein lan wínwangili ában gürígia, ligía lábugiñeñein lan lúrudu. ² Quei jamúga, ában würi to maríeitu, rulumutu lúrudu lábun lagúmadijan túmari sun dan le wínwangili lan, ánjein ouwe túmari, bougudijaru lueí lúrudu le íchugubarun lábugiñe lagúmadijan túmari. ³ Ánjoun lubeíti agánawa lúma ámu wügüri sun wínwangili lan túmari, tadüguña figoú le gíribei adultériu, ánjein ouwe túmari, gidáaru lábugiñeñe lúrudu ligía, áni gayáraati tamárieidun lúma ámu wügüri, madügüntu adultériu.

⁴ Ítara giñe jugúya, nidújeñu, láu louñwen Crístu, furíjadün lábugiñegiñe lagúmadijan lilúrudun Moisés queísi würi to jiláali túmari, ába tagámaridun ámu. Guetó, lánijadün Crístu, le saráalibei lídaangiñe ouweni, lun gayáraabei lan jesériwidun lun Búngiu le gumúti. ⁵ Lubáragiñe meja werésibiruni Crístu, seríwiti meja lilúrudun Moisés lun lagáguduni luríban ayúmajani wádan, áni ligía cátei le anügüwaliwa lídoun ouweni. ⁶ Ánjeinti guetó, jiláadiwa lun lúrudu ligía lé meja gámabaliwa lábugiñe lubáfu, guetó furáangujadiwa lun wesériwidun lun Búngiu lídan iséri luwúyeri, táu sun wanígi, láu ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu woun, máma queísi idámuni lun binádu lilúrudun Búngiu le bürüwabei.

Igáburi lánina figou le wádaanbei

⁷ ¿Waríñaguba lubeíti luágu wuríba lan binádu lilúrudun Búngiu? ¡Máma líña! Láu sun líra, lúrudu asúbudiragüdübalin figou nun. Ibídiñeti jamúga nun luágu figou lan lawámadirun jamégen ámu ánjein jamúga maríñagunti lúrudu. “Mawámadirabei jamégen ámu.” ⁸ Ladúga méme gumádi le, ába lagáguduni igáburi lánina figou le nídaanbei sun luwúyeri luríban ayúmajani nídan. Lugúndun lun jamúga úa lan lúrudu, larúmuguñá yebe lubáfu figou. ⁹ Níjein meja ában dan, lubáragiñe nasúbudiruni laníchigu lilúrudun Búngiu le tímatimaati, ába narítangun luágu úaragua lan nigáburi ligíbugiñe Búngiu, dan le nasúbudirubalin laníchigu lúrudu ligía, ába nasúbudiruni luágu gafígoun nan, luágu lídaañadina lan úma lun féridi. ¹⁰ Ítara líña, lúrudu le jamúga lúnbei yebe líchugun ában ibágari buíti nun, arúfudarügü lumúti nidúnrun lúma lafáyeiruaia. ¹¹ Lugúndun larügüdün igáburi lánina figou le nídaanbei lueígiñe lúrudu ligía, ába leyéeragunina lun nadügüni le wuríbabei, ába lanügünina lídoun féridi láu meme lúrudu ligía.

¹² Sánduti lubeíti lilúrudun Búngiu lídaangua, sánduti giñe sun gumádi le lídaanbei, úaraguati, áni buíti. ¹³ ¿Ligía funásan cátei buíti le anügübalina lídoun féridi? ¡Máma líña! Nifígoun anügübalin neféridirun nun, áni ítara líña larúfuduni luágu figou lan, láu cátei le buídubei, le méme lúrudubei, lanügana igáburi lánina figou le nídaanbei lídoun féridi, áni ítara líña larúfuduni lilúrudun Búngiu luágu wuríba lan figou le tímatimaati.

¹⁴ Subúdi wamúti luágu lídaangiñe lan Sífiri Sándu líchigei Búngiu lilúrudun, ánjeinti áu, queísi wügüri garaüwarügüti, alúgurúañu níña queísi idámuni lun lubáfu figou. ¹⁵ Úati gunfaráanda náani ca lan susérebei nun, madügün numúti cátei buíti le nabúseerubei nadügün, nadúgei cátei le iyéeregubei nun. ¹⁶ Ánjein le lubeí mabúseerun nubeí nadügün ligía nadúga, úaraguati nisáminan lúma lilúrudun Búngiu luágu cátei

le buídubei, áni láu líra, arúfuda numúti luágu barünaani lúrudu quei cátei buíti. ¹⁷ Mâmaadina lubeíti áu adügübalin cátei wuríbati le nadügübei, igáburi lánina figóu le nídaanbei, ligía adügübalin. ¹⁸ Subúdi numúti luágu úa lan ni cáta buíti nídan bougudin lueí Búngiu, áu queísi wügüri garaüwarügüti. Buséntina jamúga nadügüni le buídubei, siñáti nadügüni. ¹⁹ Madügün numúti cátei buíti le nabúseerubei nadügün, nasígirarüga adügei wuríbati le mabúseerun nubeí nadügün. ²⁰ Ánjein lubeíti le lubeí cátei le mabúseerun nubeí nadügün ligía nadüga, lídan linárün cátei, máma áu le láni Búngiu adügübalin, igáburi lánina figóu le nídaangilibeí, ligía adügübalin.

²¹ Niján cátei le asúseredubei nun. dan le busén nan nadügüni le buídubei, wuríbati rügüñein nadárira nídan. ²² Lídan nisáminan, jínsiñeti lilúrudun Búngiu nun, ²³ áni aríjatina luágu níjein lan cátei nídan, ageíndaguti lúma nisáminan, cátei ligía, igáburi lánina figóu le nídaanbei, le gámabalina adaürüwañu.

²⁴ ¡Fugiábu áu! ¿Cába eséfurana lídaangiñe igáburi lánina figóu le nídaanbei, le anügübalina lídoun ouweni? ²⁵ Búngiu gubeírügü, lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu. ¡Teínqui níña lun Búngiu! Gunfaráanda numúti lubeíti luágu áu lan láu náni núngua, úouga lubáfu Crístu nuágu, buséntina jamúga nagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, siñá numuti ladüga igáburi lánina figóu le nídaanbei, seríwirügütina lun figóu queísi lidámun.

8

Wabágari lúma Sífiri Sándu

¹ Guetó, gidáwaali jadúnrun gürígia ja lídaanbaña ában lúma Jesúsu. ² Rúlaali Crístu láni Espíritu woun, áni Espíritu ligía, rúti iséri ibágari woun, furígüda láadiwa lábugiñegiñe lubáfu figóu le anügüwaliwa lídoun ouweni. ³ Mabáfuti meja lilúrudun Búngiu lun lagídaruníwa lábugiñegiñe lubáfu figóu ladüga turíban wanígi, wagía gürígia garaüwarügütiña. Ába ladügüni Búngiu le lásíñerubei lilúrudun adüga láu loúnajani Liraü ubouágun queísi gürígia garaüwarügüti le giñe gayáraati lafigounjan (láu sun, mafigounjan lan). Ába loúnwen Liraü Búngiu, le Jesucrístubei, luágu wafígoun, ába lagúmuchaguagüdüni lubáfu figóu wawágu láu loúnwen. ⁴ Ladügünbalin Búngiu líra, lun gayáraabei lan wadügüniwa gürígiame richáguatiña queísi lagúmadijan lilúrudun, gürígia ja mabágaridunjañabaña lídan luríban jagúndan, ja abágariduñabaña guetó queísi lugúndan Sífiri Sándu.

⁵ Ja abágaridubaña queísi jagúndan queísi gürígia garaüwarügütiña, luágu rügüñein cátei le lánina ubou jaritagua, ánjaña ja abágaridubaña queísi lugúndan Sífiri Sándu, luágu cátei

le lánina siélu jarítagua. ⁶ Dan le jabágaridun gürígia queísi jagúndan, marítagunga jagía luágu Búngiu, barü lumútiña lídoun oúweni, ánjeinti dan le jabágaridun queísi lugúndan Sífiri Sándu, barü lumútiña lídoun íbágarí tímatimaati lúma darángilaü. ⁷ Ja arítagubaña luágu cátei le lánina ubou le, láganiñu Búngiu lugúndun mája jáña, áni siñá ligía jíchaagun jóungua lábun lilúrudun. ⁸ Ligía, ja lubei abágaridubaña láu jagúndan queísi gürígia garaüwarügütiña, siñáti jadügüni lugúndan Búngiu.

⁹ Ánjeinti jugúya, mabágaridunjadün lídan jugúndan queísi gürígia garaüwarügütiña, jabágariduña lídan ában lúma láni Búngiu Espíritu, queísi aganoúa lubei jídan. Le úabei láni Crístu Espíritu lúma, máma lánigu Crístu. ¹⁰ Ánjein wínwán lubei láni Crístu Espíritu jídan, wínwánboun juwáni lun sun dan ladüga tarúfudúniwa richáguañu ligíbugiñe Búngiu, láu sun louweba lan júgubu ladüga figou le lídaanbei ubou le. ¹¹ Ánjein wínwán lubei láni Espíritu jídan, Búngiu méme le ásaaragüdúbalin Jesucrístu lídaangiñe oúweni, líchuguba íbágarí iséri lun júgubu le gouwedadibei, lídaangiñe láni Espíritu le jídaanbei.

¹² Ítara líña lubeiti, nidújeñu, lúnti wagúnfulirun lúma Sífiri Sándu le wádaanbei, máma lúma wagúndan queísi gürígia garaüwarügütiña. ¹³ Lugúndun ánjaün abágaridarügü queísi jugúndan, queísi gürígia garaüwarügütiña, jeféridiruba, mídinbadün siélu, ánjein jáfara igáburi lánina figou le jídaanbei jílagubei, láu lubáfu Sífiri Sándu, jabágariduba lun sun dan lúma Búngiu siélu.

¹⁴ Sun ja ladúndejabaña láni Búngiu Espíritu, lirájüñü Búngiu. ¹⁵ Sífiri Sándu le jerésibirubei, máma ában espíritu lánina idámuni lúnya lanúfudedagüdünün luei láburujan ligáñi Búngiu juágun, Espíritu le jerésibirubei, ligía le adügübalün lun lirájüñü jumá Búngiu. Ligía gayára lubei wagúaruni Búngiu Wáguchi. ¹⁶ Geféenti láni Búngiu Espíritu woun luágu lirájüñüjadíwa lan Búngiu. ¹⁷ Áni ladüga lirájüñü wamá Búngiu, garíchatíwa giñe lun alágan siélu le uágubei lariñaga Búngiu woun, le lúnbei gafánran wamá lídaangiñe, lúma Crístu. Ánjein súfuri wabei luágu Crístu ya ubouágu, gafánraanbadiwa lídan luweírigan yágüta siélu.

¹⁸ Jarítaguatina luágu ni cáta lan le wasúfurirubei ya ubouágu lúmoun uweíriguni le lúnbei wabíjini siélu. ¹⁹ Láuñein sarágu ayúmajani lúma eménigini sun ubou le ladügübei Búngiu, agúrabei dan le lúnbei jerésibiruni lirájüñü Búngiu jalágaante. ²⁰ Níjein mégeiti luágu sun ubou, máma jamúga ladüga labúseerun, ladüga ítara líña lan labúseeruni Búngiu, ²¹ láu sun líra, súnwandan níjein lan eménigini luágu leséfuruba lan ubou lídaangiñe asúfuriruni lúma agádeiruni le gádaanbalin lun

gafánraanbei lan lídan jaweírigun lirájüñü Búngiu. ²² Subúdi wamúti luágu chülü lan lúmoun dan le, sun ubou le ladügübei Búngiu ayájuati láu igárigu camá ában würi to agáridutu. ²³ Áni máma rügüñein ubou asúfurira, súfuritiwa giñe, wagía afiñetiña luágu Crístu, láu sun níjeinjali lan Sífiri Sándu wáma queísi lagúmeseraja cátei le lúnbei werésibiruni. Sandítiwa ában ouñwenbun igári, áni agúraba wamúti dan le lúnbei wayábin lun lirájüñüjadíwa lánme Búngiu le tímatimaati, dánme le liséridun wágubu. ²⁴ Ligía lágüdaja wasálbarun. Merésibirun wamágili sun ubuíduni le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü Búngiu, agúrabajatiwa werésibiruni yágüta siélu. Ánjein jamúga ibíja wamáaliti sun le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü, mébunaali jamúga wagúrabajan. Magúrabajaantiña gürígia jerésibiruni cátei le ibíja jamáalibei. ²⁵ Queíti merésibirun wamágili lubei sun le lúnbei wabíjini queísi lirájüñü Búngiu, lúnti wagúrabuni láu gurásu.

²⁶ Ítara méme giñe, íderagua lumútiwa Sífiri Sándu lídan wadébilin. Queísigubeirügü níjein dan, siñáti wayúmuragun lun Búngiu queísi lubúdubu. Lídan óra ligía, ába líderaguniwa Sífiri Sándu lun waríñaguni luweírin cátei le wasándirubei tídan wanígi lun Búngiu lídan ában luwúyeri le siñáti laríñawagún láu dimúrei. ²⁷ Áni Búngiu, le aríjubarun wanígi, subúdi lumúti ca lan labúseerubei Sífiri Sándu laríñagun wadaangiñe, ába loúnabuniwa Búngiu lugúndun ayúmuraguati Espíritu queísi lugúndan Búngiu.

Agáñeiruni lídan sun luwúyeri lénreengúnga

²⁸ Subúdi wamúti luágu aráanse láani Búngiu lun sun lan cátei le asúseredubei woun, íbini asúfuriruni, lun lanügün buíti woun, wagía le jínsiñejabúbei lun, wagía le wájali lan lun lánigu wamá queísi larítaguni. ²⁹ Lugúndun ja lasúbudirubaña Búngiu lúmagiñe lubáragiñe ladügüni ubou luágu lánigubaña lan, fánrein lumútiña lun ítara jamá queísi Liraü, lun Liraü lan íbugañaü joun sun ja lanúadirubaña lun lirájüñü jamá. ³⁰ Játi lanúadirubaña lúmagiñe binárü, wáti giñe joun, resíbi lumútiña giñe lúmagua queísi gürígia richáguatiña, áni ja lerésibirubaña, rúti giñe ufánrani joun lídan luweírigun queísi lirájüñü.

³¹ ¿Cábati waríñaga luágu buri cátei le? Queísi lueígiñeñein lubei wafúleisein Búngiu, ¿cábati jabáfu wáganiñu wawágu? ³² Mamájaanti Búngiu lun líchuguni Liraü guánarügü lun loúnwen luágu wafúleisein, lubáragiñe líra, ába ledéregeruni lun loúnwen waweígiñe, sun wagía, ¿ída lubáti míchugun láani sun líbiri cátei woun queísi líchuguni Liraü woun? ³³ ¿Cáti gayáraabei líchugun jadúnrun ja anúadaja láañabaña Búngiu queísi lánigu? Búngiu arúfudubaliña quei madúnruntiña.

³⁴ ¿Cáteiti gayáraabei lasíadiruníwa lun féridi? Crístu guánarügü ouwebei wawágu, ába lásaarun lídaangiñe ouweni, guetó níjein ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu Úguchili ayúmuragua wawágu. ³⁵ ¿Cábati gayára lagídaruníwa lueí línsiñejabu Crístu? ¿Liyáraabadiwa funági asúfuriruni, o lénreengúnga, o eíbaajoúni, o ilámaü, o manáanguni, o pelíguru, o ouweni? ¡Uá! ³⁶ Laríñajare tídan Lerérun Búngiu.

Yaráfatiwa lun wouúnwen bueígiñe ságü wéyu, ítara líña jóuseruniwa wáganiñu queísi mudún anügütiña lun jafarún.

³⁷ Lídan sun cátei le, ibíja wamúti luweírín lubáfu Crístu, le jínsiñejabúbei woun, lun wagáñeirun lídan sun lénreengúnga.

³⁸ Chóuru numúti lubeíti luágu úa lan ni cáta lun lagídaruníwa lueí línsiñejabu Búngiu—ni ouweni, ni ibágari, ni ánjeligu, ni máfianu, ni cátei le guetóbei, ni le lúnbei liábin, ³⁹ ni le siélubei, ni le ubouágubei, ní buri ámu cátei le ladügübei Búngiu—siñáti lagídaruníwa lueí línsiñejabu le larúfudubei woun lídan Wabúreme Jesucrístu.

9

Anúadaja láaña Búngiu Israelítagu lun lánigu jamá

¹ Inárüni le lúnbei naríñaguni guetó jawágu nirásan, áu queísi ában afiñeti luágu Crístu, áni meyéejantina, aríñaga tumúti nanígi nun to úraguaboun lúma Sífiri Sándu luágu inárüni lan.

² Weíríti nírun, áni súnwandan níjein lan gáriti tídan nanígi jawágu nirásan. ³ Buséntina jamúga lun gíñe lábugiñe nan líñaragun Búngiu, díseñu lueí Crístu, ánjein jamúga ítara lúba lubeí gayára lan jerésibiruni Jesucrístu queísi jasálbaragüle lun jasálbarun. ⁴ Linébaanfaangu Israél jagía, áni resíbi lumútiña Búngiu queísi lirájüñü. Reídeití meja Búngiu jádan láu sun luweírígún áni rúlumuti gíñe darádu buri joun lúma lilúrudun lídaangiñe Moisés. Arúfudati igáburi joun lun jesériwidun lun, ligílisirugu, áni joun laríñaga luágu loúnajaba lan ában Asálbaragülei. ⁵ Janébaanfaangu Abrahám, Isáac lúma Jacób jagía, lídaangiñe jarásan liábin Crístu, le Búngiubei, le gíñe Súnti Gabáfu, le gadünamabei lun liñurúniwa líri lun sun dan. Ítaralá.

⁶ Mámattia luágu jamúga reídei lan lerérun Búngiu joun ladügawagun Israél magúnfulirunga, ladüga máma sun Israelítagu lánigu Búngiu le tímatimaati. ⁷ Máma sun linébaanfaangu Abrahám lirájüñü Búngiu le tímatimaati, aríñagarügüti méja Búngiu lun Abrahám. “Lídaangiñerügüba Israél ganébaanfaangu ban.”

⁸ Arúfuda lumúti líra woun luágu úa lan ni ában liraü Búngiu luágurügü lirásan, ja rügüñanu lirájüñü ladüga jafiñerun luágu lerérun, jagía anügübaña

queísi lirájüñü ja tímatimaatiña. ⁹ Lugúndun niján dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám. “Niábinba dánme le lachülürün dan ligía, ábame tagáraüdüñ Sára ában irájü.”

¹⁰ Áni máma rügüñein líra, niján ábanya jémpulu luágu lanúadajan Búngiu. Biángubei meja tirájüñü Rebéca ában jáguchi, le binádu wadúje Isáac, ¹¹⁻¹³ áni dán meja le magüriajouñgiña, madügüñgiña giñe ni cáta ni buíti ni wuríbati, ába laríñagun Búngiu tun Rebéca. “Lumúsunbei amúleñein le íbugañaü.” Úaraguati giñe líra lúma le aríñawagúbei tídan Lerérun Búngiu. “Jínsiñetí meja Jacób nun, ánjein Esaú, iyéreeguti nun.” Ítara líña gufirúmawa lan lirícha Búngiu lun lanúadajaniña ja únbaña labúseera lagúarun lun lánigu jamá queísi labúseeruni, mebéresenga ligía ca lan jadügübei.

¹⁴ ¿Cábatí waríñaga? ¿Waríñaguba luágu múaran lan Búngiu? ¿Siñátí! ¹⁵ Lugúndun laríñajare lun Moisés. “Gareñibadina lun le nabúseerun, gudémejabu áume lun le únti nabúseera.”

¹⁶ Ítara líña lubeíti, máma lídaañein wabúseerún o wáfaagun, lugúdemejabu Búngiu woun, lídaañein lugúndan. ¹⁷ Tídan Lerérun Búngiu, búrüwañu líña dimúrei le laríñagubei lun urúei Ejíptona. “Nadügünbálibu urúeime lun narúfuduni nubáfu buágu, lun giñe nasúbudiragüdüni níri lídan sun fulásu.” ¹⁸ Gudémejabuti lubeíti Búngiu lun le labúseerun gudémejabu lan, derégüdalóun lanígi le únti labúseera ledéreragüdüñun.

¹⁹ Baríñaguba lubeíti nun. “Ánjein ítara líña lubeí, ¿cátí uágu líchiga Búngiu dúru jawágu güri-gia? ¿Cági gayáraabei ladügün cátei bouguditi lueí lugúndan Búngiu?” ²⁰ Wel, ¿cátabuñadíbugi lun balégejan lúma Búngiu? ¿Laríñaguba funági sóudieru lun le adügübalin. “¿Cáme badügana ítara?” ²¹ Garíchatí le adáagubei sóudieru lun ladügüni le labúseerun láu lubúñe sóudieru, gayáraati ladügün ában sóudieru le díseguati layúsurun, lúma ában le ayúsurúti lun furúmieguarügü cátei lídaangiñe ában méme ubúñei.

²² Ítara méme líña, gabáfuti Búngiu jawágu güri-gia, aráanseñu líña lun larúfuduni luweírin ligáñi jawágu güri-gia ja gadúnabaña jagüñrinchawagún. Áfaaga lumúti jaríban láu sarágu gurásu darí guetó ²³ lún-rügü gayára lan larúfuduni luweírin luweírigun woun, wagía le únbaña gudémejabu lan, ja giñe laráanserubaña lúmagiñe binárü lun gafánraanbadiwa lan lídan luweírigun. ²⁴ Wátí Búngiu woun, jíbiri jádaangiñe juríu, jíbiri jádaangiñe ja mámabaña juríu, ²⁵ queísi laríñagun Búngiu tídan liliburun Oséas.

Já meja mámabaña nánigu, naríñaguba joun. “Nánigu”, güri-gia méja ja mínsiñebaña nun, naríñaguba joun. “Jínsiñetün nun”.

26 Áni lídan méme fulásu le ñí lubei lariñawagúa joun. “Máma nánigu jugúya”, ñíba lariñawagúa joun. “Lirájüñü Búngiu le wínwanbei”.

27 Ánjeinti jawágu Israelítagu, ja méme juríubaña, lariñajare Isaías. “Láu sun gíbe jamá ladügawagun Israel quei ságoun láru béya, biánraürügübaña jádaangiñe erédera lun jasálbarun, 28 lugúndun lagúnfulirubei Búngiu lerérun ligíbuagu ubouú lun lagünrinchaguniña ja magáambadibaña lun, lídan ában igáburi le gumúti, le gíñe furéseti.” 29 Queísi méja lariñagun méme Isaías.

Lun jamúga meja mígirun lan Súnti Gabáfu jádaangiñe wadügawagun woun, wayábiña jamúga lun ítara wamá queísi ubúru gu buri Sodóma lúma Gomórra.

Juríu lúma ugánu luáguti Crístu

30 ¿Cábati waríñaga? Luágu ja lan mámabaña juríu, ja mibíjnbalin lilúrudun Búngiu lun jasúbudiruni le buídubei lúma le wuríbabei, jagía anügübaña quei richáguatiña ligíbugiñe Búngiu ladüga jafiñerun luágu. 31 Ánjañati ladügawagun Israel, ja áfaagubaña lun jerésibirúniwa queísi gürígia richáguatiña láurügü jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, siñá jamuti lúrudu ligía agúnfulira, machülüntiña lun richágua jamá ligíbugiñe Búngiu. 32 ¿Cági uágu? Lugúndun máfaagun jamá lun jeréderun buídu ligíbugiñe Búngiu luágurügü jafiñen, jadügeirüga láu cátei le guánarügü jadügübei. Ligía jachúgeragunbei luágu Jesucrístu queísi “dübü le achúgeraguágülei”, ladüga siñá lan jafiñerun luágu queísi Jasálbaragülei. 33 Lariñajare tídan Lerérun Búngiu. Rútina ában wügüri le queísigubeirügübei dübü le achúgeraguágülei Sión, dübü gíñe le eíguadagüdüti gürígia.

Ánjeinti le afíñeruti luágu, maságürijanbei.

10

1 Nidújeñu, le cátei le uágubei tayúmaja nanígi, lúma le uágubei nayúmragun lun Búngiu jawágu Israelítagu, ja méme juríubaña, lun jasálbarun. 2 Ariñagatina luágu jafúleisein luágu níjein lan ában oúnwenbun gúnfuli jádan lun Búngiu, máma queísi lariñagun subúdi jagúnfulin. 3 Ibídiñeti joun ída líña lan ligáburi líchuguniña Búngiu gürígia richáguañu ligíbugiñe, láu igáburi le jabúseerubei jáluajan jeréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu, madügünga jameí le labúseerubei. 4 Lugúndun Crístu lébejabei lagúnfulirúniwa lilúrudun Moisés, áni adügati lun sun lan ja afíñebaña luágu, jeréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu.

5 Luágu lerésibiruniña Búngiu gürígia queísi gürígia richáguatiña láu jagúnfuliruni lilúrudun, lariñajare Moisés.

“Gürígia ja agúnfulirutiña lúruđu le gumúti, jabágariduba luágu lúruđu.” ⁶ Luáguti lerésibiruniña Búngiu gürígia queísi richáguatiña ligíbugiñe luágu jafiñen, lariñajare. “Maríñagabá títan banígi. ¿Cába amúdeira siélun?” — queísigubeirügü barárigüdüñein lan Crístu le Wasálbaragüle siélugiñe. ⁷ Maríñagabá giñe. “¿Cába arárira le ñíjin jabeí jiláaña?” — queísigubeirügü bamúdeiragüdüñein lan Crístu jádaangiñe jiláaña ítara. Úati ni cáta lun wadügüni lueídügüya lun wafiñerun luágu. ⁸ Cáteiti lariñagubei Búngiu? “Yaráfati ugánu lánina asálbaruni bun, adímurejatibu luágu ugánu ligía láu biyúma, níjein giñe ugánu ligía títan banígi.” Ugánu le, elun?” — queísigubeirügü barárigüdüñein lan Crístu le ligía ugánu le lánina afiñeni luágu Crístu le Wasálbaragüle, le wapúrichijabei. ⁹ Ánjabu aríñaga láu biyúma luágu Jesúsú lan Babúremebei, afiñe amürü títan banígi luágu sarágüda láani Búngiu lídaangiñe oúweni, basálbaruba. ¹⁰ Láu bafiñerun luágu Jesucrístu táu sun banígi, lerésibirabu Búngiu queísi ában gürígia richáguati ligíbugiñe, láu bíchugun fe luágu láu biyúma, basálbara.

¹¹ Tariñajare Lerérun Búngiu. “Úati ni ában gürígia le afiñeruti luágu Jesucrístu lun laságüríjan luágu lárigiñe.” ¹² Ában jáu juríu jáma ja mámabaña juríu, Wabúreme Jesucrístu, ligía Jabúremebei súngubei, áni fuleísei lumútiña sun ja agúarubaña lun lun líderaguniña. ¹³ Ítara líña quei lariñawagún títan Lerérun Búngiu. “Sun ja aguáruti líri Wabúreme, jasálbaruba.” ¹⁴ ¿Ída lubáti gayára lan jagúaruni lun lasálbaruniña ánjein mafiñerungiña lubeí luágu? ¿Ída lúba giñéti gayára lan jafiñerun luágu, ánjein magáambungiña lubeí luágu? ¿Ída lubáti gayára lan jagáambun luágu, ánjein uá jabeí apúrichijati ugánu luáguti asálbaruni joun? ¹⁵ ¿Ída lubáti giñe gayára lan japúrichíjan gürígia joun ánjein uá cába lan oúnajaña apúrichija? Queísi lariñawagún títan Lerérun Búngiu. “¡Ma lubuídun jachülürün ja anügübalin ugánu luáguti aráandaruni lúma Búngiu, apúrichija jameí ugánu buíti luáguti asálbaruni!”

¹⁶ Másutiña gürígia ja agáamba jamáalibei ugánu luáguti asálbaruni ebéresera láu. Queísi lariñaguni Isaías títan lilíburun. “Wabúreme, míbetiña afiñerutiña luágu ugánu luáguti asálbaruni le wapúrichijabei.” ¹⁷ Ítara líña lubeíti, lídaangiñe jagáambuni gürígia ugánu luáguti Crístu gayára lan jafiñerun luágu.

¹⁸ Ába nariñagun. ¿Magáambun jamúba giñéti gayára lan jafiñerti funásan ugánu luáguti asálbaruni? ¡Agáamba jamúti! Tariñajare Lerérun Búngiu.

Agaambúaaali jamálali lídan sun fulásu,

chülüjali jerérun lídoun lagúmujoún larígei ubouú.

¹⁹ Ába nariñagun. ¿Úagili funásan gunfaráanda jamáni Israelítagu ugánu luáguti Wasálbaragüle? Gunfaráanda jamáali, lugúndun lídan furúmiñeti cátei lariñajare Búngiu liyúmulugugiñe Moisés.

Naméendidagüdúbadün jadüga ában rása ja máma náni, nagáñidagüdúbadün jadüga ában rása ja ibídiñegidina joun.

²⁰ Aríñagati giñe Búngiu liyúmulugugiñe Isaías.

Darí jamutina ja máluajaanbalina, arúfudaguatina núngua joun ja málügúdajánbaña nuágu.

²¹ Ábaya lariñagun jawágu Israelítagu. “Sun wéyu náu agúaja joun güriquia magáambaditiña, mabuídun.”

11

Israelítagu ja sálbabaña

¹ Aríñagatinati guetó. ¿Májaali funásan Búngiu joun Israelítagu ja lumútuniña? ¡Máma líña! Áu guánarügü Israelíta áu, jádaangiñetina lirásan Abrahám, jádaangiñe lufámilian Benjamín. ² Barü lumútiña Búngiu Israel-ítagu queísi lánigu lúmagiñe meja binárü, guetó, mamájaanti joun. ¿Magáambun jumúti le tariñagubei Lerérun Búngiu luágu Elías, lé meja proféta, luágu líchuguni dúru jawágu Israelítagu lídan layúmuragun lun Búngiu? Lariñaga. ³ “Nabúreme, áfaragua jamá profétagu jilágubei, güriigua jameí buri báni latárü, áu rügáali erédera jádaangiñe bánigu, áni buséntiña giñe jáfarunina jilágubei.” ⁴ Ába lariñagun Búngiu lun. “Anuádajaadina sédü mílu wügüriña nubárua ja májuduragúngiñabaña ligíbugiñe liyáwa búngiu le Baal.” ⁵ Ítara méme giñe lídoun buri wéyu le, reideijaña átiri jádaangiñe juríu ja anúadaja láañabaña Búngiu láu lareíni. ⁶ Ánjeinti láu lubeí lareíni Búngiu lanúadiraña, mámaali láu cátei le liyáraati güriquia guánarügü adüga, lugúndun lun jamúga ítara líña lan, mámaali jamúga areíni lareíni Búngiu.

⁷ Ítara líña lubeíti, madári jamúti sun Israelítagu le jáluajabei, anáti ja lanúadirubaña Búngiu, darí jamuti. Ja jíbiri, siñáti jánjanrun lun asálbaruni le lébunabei afiñeni luágu Búngiu, ába lígiruniña Búngiu táu tidére janígi. ⁸ Queísi tariñagun Lerérun Búngiu. “Adüga lumútiña Búngiu lun deré lan jachügü lun cátei lánina Búngiu, rúti águu le maríjinti joun, arígeirugu le magáambuti. Ítara liñáti chülü lúmoun dan le.” ⁹ Aríñagati David.

Garábagua lámuga jefédujan lun sádarame, lun jáburujan tídoun, lun jasúfurirun.

¹⁰ Darú lámuga jágu, maríjin jamámuga, sebúgua lámuga giñe janágan lábugiñe janügün lun sun dan.

Jasálbarun ja mámabaña juríu

¹¹ Nálügüdajaati guetó. ¿Láu jachúgeragun juríu, ja méme Israelítagu, jeíguatiña funásan le gumúti? ¡Máma líña! Lubáragiñe líra, láu jamájarun juríu lun jerésibiruni Crístu, jayábin ja mámabaña juríu lun jabíjubei lan asálbaruni, lun jáyeijabaña lan Israelítagu. ¹² Ánjeinti seríwi lubeí dúru le jadügübei juríu buítme lun ubouú, áni ánjein buíti lubeí lanügübei jeféridirun joun ja mámabaña juríu, ¡sarágume buídutimaabei lan dánme le jasálbarun sun juríu!

¹³ Níjein gíñe ában cátei lun naríñaguni jun, jugúya le mámabei juríu. Quei loúnajañadina lan Búngiu apúrichija luágu Crístu joun ja mámabaña juríu, weíríti nubéresen láu nuwádigimari, ¹⁴ lun gayára lan jabúseerun nirásan jáyeijanün, lun gíñe jasálbarun. ¹⁵ Ánjein ladüga lubeí lamájarun Búngiu joun juríu, jayábin ja mámabaña juríu lun jaráandarun lúma Búngiu, ¿ídatimá lubáti dánme le jerésibirúniwa? Ítara lúba joun queísi ásaaruni lídaangiñe ouweni. ¹⁶ Ánjein derégewa tubeí furúmiñetu fein to adügütu tídaangiñe fulúwaaru añóundawagutu lun Búngiu, derégewatu gíñe sun fulúwaaru ñóunwaguatu to ídaangiñeboun tiábin fein tugúya. Ánjein gíñe derégewa lubeí tilagüle ában tídibu wéwe lun Búngiu, derégewañu líña gíñe tilímun.

¹⁷ Añájein jádaangiñe juríu, queísi tilímun olívo tímatimaati, chaünwatiña, gidáwatiña jagánaguagiñe lumútuniña Búngiu ladüga mafiñeni le jádaanbei. Jugúya jawéñegubei, jugúya le mámabei juríu, ja ítarabaña quei tilímun olívo to áraabuna. Ítara líña jíábin lun gabára jumá lídan tilagüle lúma lídan tibágari olívo, resíbi jugúyame labínirun Búngiu, queísi lumútuniña. ¹⁸ Marítagua jumátia luágu buídutimá jumá lueí límu le ñígubeibei méja. Ánjaün arítagua luágu buídutima jumá, jarítagua jumá luágu máma lan jugúya ágüdajabalin ílagülaü, luágu ílagülaü lan ágüdajabalün.

¹⁹ Fágua jaríñaguba. “Ánja, ába jagídarúniwa juríu lun wíchugün jawéñegua luágu olívo.” ²⁰ Jinárün luágu gidáwa jamá jagánaguagiñe lumútuniña Búngiu, jagídarúnbei lugúndun mafiñen jamá luágu Wasálbaragüle, jugúya, gabára jubeí ladüga jafiñen luágu. Manáangua jumá lubeíti júngua, duárirügü jumá. ²¹ Lugúndun ánjein úa lubeí ferúduna láníña Búngiu juríu já meja lanúadajabaña lun lánigu jamá, úabei gíñe ferúduna lánün, jugúya le mámabei juríu, ánjaün ñübin lun mafiñen jumá. ²² Aríja jumeí lubeíti luweírin lareídun Búngiu, derégüdati gíñe. Derégüdati joun ja mafiñebaña, areídati joun ja afiñebaña. Lúnti jasígirun lídan lareíni láu sun jafiñen luágu, ánjein madügün jumá ítara, jagídarúba gíñe. ²³ Ánjaña ñübin

juríu lun jafiñerun luágu Crístu, jíchugúayaba lídoun jabára jagánagua lumútuniña Búngiu, lugúndun gabáfuti Búngiu lúnya líchuguniña járiogún. ²⁴ Jugúya le mámabei juríu, chañwatün tueígiñe ában olívo to áraabuna, ába jíchugún tuágun olívo to buítu, gúbume ladügüwa joun juríu ja tilímunbaña olívo buítu ja tímatimaatiña, jíchugúayaba járiogún tuágun olívo to ñígiñe lubeí jagídarúa, nariñaguña luágu lachúlürüba lan wéyu lun jerésibiruni juríu Jasálbaragüle.

Jasálbarun Israelítagu le lagúmujóun

²⁵ Nidújeñu, buséntina lun jasúbudiruni cátei le luáguti laráansejan Búngiu, lé meja arámudagúabei, lun mapántajan jumá luágu chu lan jáu lídan le jálügüdagun júngua luágu buri cátei le. luágu deréraügüda láaru lan Búngiu janígi Israelítagu murúsun lun Jasálbaragüle darírügü dánme le gumújali jerésibiruni ja mámabaña juríu Crístu. ²⁶ Dánme le lasúseredun líra, ábame jasálbarun sun Israelítagu, ja méme juríu, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu.

Liábinba Asálbaragülei Sióngiñe, ábame lagídarun wuríbani jádaangiñe juríu.

²⁷ Nijánba nidáradun jáma, dánme le nagídaruni jafígoun.

²⁸ Luágu ugánu le luáguti asálbaruni, barüwatiña juríu queísi láganiñu Búngiu luágu jufúleisein, láu sun líra, jínsiñegiña lun Búngiu lugúndun anúadaja lumútiña binádu jagübürigu juríu. ²⁹ Lugúndun le cátei le líchugun Búngiu, magída lumúti, gürígia ja lanúadajabaña lun lánigu jamá, lánigumemebaña. ³⁰ Jugúya, magáambaditün meja lun Búngiu, guetó, láu jamájarun juríu jagáambuni, ába gudémejabu lan Búngiu jun. ³¹ Magáambaditiña juríu lun Búngiu guetó, ánjein líra, lúnrügü gudémejabu lan Búngiu joun queísi gudémejabu lan jun. ³² Ígira lumútiña Búngiu súnqubei lun magáambun jamáni, lun gayáraabei lan gudémejabu lan joun.

³³ ¡Uweírín lareídun Búngiu, lúma lichú láu! Siñáti wasúbudiruni larítangun, siñá gunfaráanda wamáni lémeri. ³⁴ ¿Cági gunfaráandabalin larítangun Búngiu? ¿Cági arúfudajabei lun? ³⁵ ¿Cági gürígia rújalibei som cátei lun Búngiu furúmiñe lun lerésibirun som cátei fáyeitime lárigiñe? ³⁶ Úati ni ában, lúmagiñe Búngiu liábin sun cátei, ligía gíñe ágüdajabalin sun cátei, áni lúngua gíñe ladügei. ¡Uweíríguni lun Búngiu lun sun dan! Ítaralá.

12

Ibágari le derégewati lun Búngiu

¹ Amúriajatina lubeíti júma, nidújeñu, lun jedéregeragun júngua le gumúti lun Búngiu queísi gürígia abágaridutiña lun jesériwidun lun, jarúmañu lan jibágari ligíbugiñe. Niján luwúyeri agúnfuliruni le áubei lagúndaara Búngiu, áni lúnti ítara lan wadügüni lugúndun weíriti lareíni woun. ² Jebé jabágaridun queísi lirájüñü ubou le, lubáragiñe líra, sáansi jumeí ligáburí jisáminan, sáansi lámuga giñe ligáburí jabágaridun. Ítara lúba jíabin lun jasúbudiruni le lugúndaanbei Búngiu jun—le buídubei, le uáraguabei.

³ Queísi jumaésturun luágu lareíni Búngiu nun, aríñagatina jun sun jugúya, lun úa lan ni ában jídaangiñe arítaguti luoúgua weíri sügü láu le ligíabei. Lubáragiñe líra, cáda ában lúnti lasúbudiragun lúngua, según afíñeni le rúlaalíbei Búngiu lun. ⁴ Lugúndun ítara quei gíbe lán buri umégeguni luágu ábanrügü úgubu, áni máma ában méme lifísiute sun umégeguni ligía, ⁵ ítara wáña giñe, wagía afíñetiña, láu sun gíbe wamá, ában rügüñadiwa úgubu lídan ában lúma Crístu, áni íderaguatiwa woúngua wádaangua queísi lumégegun ában méme úgubu.

⁶ Rújali Búngiu ámuñegueinarügü ubáfu woun queísi labúseeruni líchuguni lun cáda ában, lun wesériwidun lun, lúma joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu. Lúnti buídu lan wayúsuruni ubáfu ligía. Ánjein rújali lubeí Búngiu ubáfu woun lun ladímurejan wayúmulugugiñe, lúnti wadügüni según afíñeni le wádaanbei, ⁷ ánjein rújali lubeí ubáfu woun lun wesériwidun joun ámu, lúnti wesériwidun buídu. Le garúfudajadíbei Lerérun Búngiu, lúnti líchaagun lúngua lun arúfudajani. ⁸ Le gíchigaditi dügüdaguaü joun ámu, lúnti líchaagun lúngua lun ladügüni. Le edéweejati, lúnti magúrabun lan láguyun lun, le ábutibei, lúnti lagúmadijan láu sarágu duári, le íderaguti gudémetiña, lúnti ladügüni láu ugúndani.

Ligáburí jabágaridun lánigu Crístu

⁹ Jínsiñe jamá jidújeñu lueígiñe Jesucrístu jun láu ínsiñeni le inárüñiti. Iyéeregulá wuríbani jun, falájumei le buídubei. ¹⁰ Lúnti jínsiñegua jumá júmagua queísi idújeñu. Furése jumá lun jíñúragüdüni jíri jidújeñu.

¹¹ Mamáqualigu jumá lídan luwádigimari Wabúreme, seríwi jumeí táu sun janígi.

¹² Abágarida jumá gúndaañu láu eménigini le juágubei, gagúraasun jumá dan le jasúfurirun, ayúmuragua lun Búngiu, eteíngirei, súnwandan.

¹³ Íderagua jumáña afíñetiña lídan jemégeirun, resíbi jumáña ja bisídabalün láu ugúndani.

¹⁴ Amúriaja jumá labínirun Búngiu jawágun ja ouserutün wuríba, amúriaja jumá abíniruni joun, máma wuríbani.

¹⁵ Gúnda jumá jáma ja gúndaabaña, jayájua jáma ja ayájubaña.

¹⁶ Abágarida jumá lídan úaraguni júmawagua. Manáangua jumá júngua, gamádagua jumá jáma ja gudémebaña. Marítagua jumá juoúgua queísi sábiugu.

¹⁷ Mafáyeira jumá wuríbani luágu wuríbani lun ni ában. Áfaagua jumá lun jadügüni le búidubei jagíbugiñe súngubei. ¹⁸ Adüga jumeí sun le juáraati lun jabágaridun lídan dan jáma súngubei. ¹⁹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, máguyugüda jumeí wuríbani, ígira jumeí lun Búngiu lan afáyeigüda luágu. Tariñajare Lerérun Búngiu. “Áu lúnbei nafáyeigüdüniña gürígia luágu jaríban, líña Jabúreme.” ²⁰ Ariñagati giñe Búngiu. “Ánjein lamá lubeí bágani, rúba eígini lun, ánjein mágürabu lubeí, rúba dúna lun, lugúndun láu badügüni líra, lebéuruba busíganu lun luágu luríban loúserunibu.” ²¹ Mígiraguagüdába búngua lun lagáñeirunibu wuríbani lun báguyugüdüw wuríbani luágu wuríbani, lubáragiñe líra, gáñibeí wuríbani láu buídu le badügübei.

13

¹ Lúnti jíchaagun súngubei júngua lábun jalúrudun gumádimatiña, lugúndun ítara líña laráansejan Búngiu lun ñíbei lan lúrudu, áni gumádimatiña ja lídaanbaña jabára, labúseerun Búngiu añájein lubeí ñi. ² Gürígia lubeíti le awügürijoúti lun gumádi, múaraanti láu le laríñagubei Búngiu, áni ja awügürijoútiña ítara, gadúnruntiña luágu líra áni jafáyeiruba luágu. ³ Máma lúnñanu jíchugun gumádimatiña anúfudei joun ja adügübalin le buídubei, aná joun ja adügübalin le wuríbabei. ¿Buséntibu babágaridun manúfudeiga lueí lúrudu? Buídulá bouserun, ábame buídu ban lurúma lúrudu, ⁴ lugúndun lesériwiduña lun Búngiu luágu bufúleisein. Ánjein wuríba bouserun, lúnti janúfude ban, ladüga máma luágu ni cáta gabáfu lan lúrudu lun lafáyeijagüdüw luágu dúru, quei lesériwiduña lubeí lun Búngiu lun lafáyeijagüdüw luágu dúru. ⁵ Ligía lúnti lubeí úaragua wamá lúma lilúrudun wageíra, mámarügü lun máburujan lan asúfuriruni wawágun, lúnti ítara lan lun jarúmañu lan warítapun. ⁶ Ligía giñe lébubei jafáyeijan seínsu lun gumádi, lugúndun jesériwiduña lúrudugu lun Búngiu áni lun cátei le jeténira.

⁷ Ru jumeíme le jáni cáda gürígia joun. Fáyei jumeí le lagúburajabei gumádi luágu jufúlasun, lúma buri ámu cátei líbe líra, fáyei jumeí le lúnti jafáyeiruni luágu cátei le ñübinbei jun bougudigiñe lueí jageíra. Gagáambadi jumá joun gumádimatiña, ru jugúyame inébesei joun queísi lubúdubu. ⁸ Máni jumá dúweiti ni ca úma, lueídügüya lidúweitina ínsiñeni le jadúweirubei júmagua. Le jínsiñejabuti lun gürígia líledi, adüga láali sun

le lubeíbei lilúrudun Búngiu láu ladügüni líra. ⁹ Tariñajare Lerérun Búngiu. “Magámaridabá gürígia maríetiña, máfarajabá, míwerujabá, maríñagabá iyéeni luágu ni ában, mawámadalá jemégen mútu bun.” Gúnfuli wamáali sun gumádi le, lúma buri le líbiri, láu wagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu le aríñagubei. “Jínsiñelá gürígia bíledi bun queísi bínsiñegua búngua.” ¹⁰ Le jínsiñejabúbei, madügünti wuríbati lun ni ában, ánjawa lubeíti jínsiñejabu, gúnfuli wamáali sun lilúrudun Búngiu queísi lubúdubu.

¹¹ Lúnti ítara lan ligáburi wabágaridun lugúndun wabágariduña lídoun lagúmujoún dan. Dánjali lun wagágudun lídaangiñe idábagu, lugúndun yaráfatimaajali óra lun lagíribudun Wasálbaragüle ubouágun sügü láu dán meja le wafiñerunbei luágu ugánu luáguti asálbaruni. ¹² Belújali áriebu buídu, yaráfaali larúgadun, ligía lúnti lubeí wígiruni wadügüni cátei wuríbati le adügübei lábugiñe lubúriga, lun wadáurunun wadáuragun queísi sudaara ja lábugiñetiña larúgounga. ¹³ Eíbuga wamá queísi lubúdubu ítara queísi gürígia ja buídubaña, úouga ni cáta luágu jagáburi lun jarámudagun lueí jaríjin gürígia. Mabágarida wamá lídan bacháruaü, lúma buri lanárimé fédu, ni lídan salúfuri lúma iwíyeni, ni lídan gáganiguaü lúma gimúgaü. ¹⁴ Lubáragiñe líra, rújumei Crístu guánarügü jubáragiñe lídan sun cátei, masáminara jumá lun jíchugun ugúndani lun lagübüri ayúmajani.

14

Madímurejabá luágu bidúje lueígiñe Jesucrístu

¹ Ánjein débili lubeí ában gürígia lídan lafiñen, resíbi jumeí, maríñagunga ni cáta lun luágu cátei le machourunbei luágu. ² Queí buri, añájein derégudati jafiñen, jarítaguatiña luágu gayára lan jeígin afiñetiña furúmieguaügü cátei áni jeréderuba jarúmañu ligíbugiñe Búngiu. Añájein jíbiri, débilitiña lídan jafiñen, meígintiña úwi. ³ Le eígiti furúmieguaügü cátei, moún lumuti únabu lan lanügüni le meíginbalin, le giñe májabei leígin furúmieguaügü cátei, moún lumuti giñe ladímurejan luágu le eígbalin, lugúndun resíbi láali Búngiu gürígia ligía queísi lánigu. ⁴ ¿Cátabuñadíbugi lun badímurejan luágu gürígia le esériwidubei lun Búngiu? Ánjein erédera buídu o wuríba, Labúreme lúnbei laríjin láu líra. Áni leréderuba buídu lugúndun gabáfuti Búngiu lun leréderagüdüni buídu.

⁵ Nijánya ában jémpulu. Añájein gürígia weíríti janügüni ában wéyu lueí ámu wéyu, añájein jíbiri, afiñetiña luágu ában lan lábu sun wéyu. Cáda ában lúnti lachouúruruni le uágubei larítagua. ⁶ Le areídubei som wéyu, ladügüñein lun líchugun inébesi lun

Búngiu. Le eígibei furúmieguarügü cátei, leígini lun líchugun inébesi lun Búngiu, lugúndun rúti eteíngiruni lun Búngiu luágu eígini ligía. Le meíginbei úwi ladüga liloúguan lafiñen, lun líchugun inébesi lun Búngiu ladügei, rúti giñe eteíngiruni lun Búngiu luágu cátei le gayáraabei leígin según lafiñen.

⁷ Nariñagubalin líra lugúndun úa lan ni ában wádaangiñe abágariduti lun guánarügü, úa ni ában ouweti lun guánarügü.

⁸ Ánjawa abágarida, wabágariduña lun wadügüni lugúndan Búngiu, ánjawa ouwe, wounweña según lugúndan Búngiu. Ítara líña lubeíti, dándu lídan ibágari queísi lídan ouweni, láni Crístu wagía. ⁹ Jiláti Crístu, ábaya labágaridun lun Wabúremebei lan, wíwnañu wagía yebe, jiláñu yebe.

¹⁰ ¿Ánjein bugúya, ca uágu badímureja luágu bidúje lueígiñe Jesucrístu? ¿Ca uágu banúgei quei ni cáta? Búngiu rügüñein lun lagúseragüdün, áni sun wagía, waráramuba ligíbugiñe lun wagúserun, ¹¹ queísi tariñagun Lerérun Búngiu.

Inárüniti ítara quei gabágari nan, líña lariñagun Búngiu, luágu jájuduraguba lan sun gürígia nigíbugiñe, áni jasúbudirubadina súngubei ligíbugiñe guríriguau.

¹² Cáda lubeíti ában wádaangiñe, lagúseruba luoúgua lúma Búngiu.

Machúgeraguagüdabei bidúje

¹³ Ligía, moún lubeí wadímurejan jawágu wadújeñu lueígiñe Jesucrístu. Lubáragiñe líra, derébugulá jarítangun lun madügün jumá ni cáta le gayáraati lachúgeraguagüdüni jíbiri, o láburugüdüni lan lídoun figou. ¹⁴ Subúdi numúti luágu úa lan ni cáta le leígibei gürígia lun lawíyeduni ligíbugiñe Búngiu, áni choúru numúti líra, áu queísi afiñeti luágu Jesucrístu. Láu sun líra, ánjein jarítagua lubeí ában gürígia luágu marúman lan ában cátei, marúmaanti lun, áni figou lun lun leígini. ¹⁵ Ánjeinti bañáwurija lafiñen bidúje láu cátei le beígibei, mámaali bagáburiduña láu ínsiñejabuni. Madügabá lun leféridirun ában gürígia le ueígiñebei louwe Crístu, ladügarügü beígin ítaga cátei. ¹⁶ Míchiga jumá lubeíti lúgaaru lun ladímurejoún wuríba luágu cátei le gayáraabei jadügüni queísi afiñetiña luágu Crístu. ¹⁷ Larúeijan Búngiu máma cátei luáguti le eigíbei o atúbei, luáguti ában ibágari le lánina ísuruni, darángilaü lúma ugúndani le líchugubei Sífiri Sándu woun. ¹⁸ Le esériwiduti lun Crístu lídan igáburi le, gúndaati Búngiu láu, áni buíti giñe jarúma gürígia.

¹⁹ Ítara méme wamá lubeíti áluaja lun lídan lan darángilaü sun cátei, lun gayára lan wíderagun wámagua lun wawáanserun lídan cátei le lánina Búngiu. ²⁰ Magürinchaguabei luwádigimari Búngiu lídan libágari ában gürígia láu cátei le beígibei. Inárüni luágu jarúma lan sun eígini ligíbugiñe Búngiu, le wuríbabei,

lun leigín cátei le áburugüdütiña ámu gürígia lídoun figou. ²¹ Buíti lun meígin ban úwi, matún bínu, madügün ni cáta le achúgeraguagüdüti bidúje, o láburugüdüni lan lídoun figou, o ledébiliragüdüni lan lafiñen. ²² Afíñeni le buágubei, lúnti buágu guánarügü lan ligíbugiñe Búngiu. ¡Gúndaati gürígia le gayáraabei laríñagun luágu buídu lan cátei le ladügübei, masándiragunga ligía lúngua láu dúru! ²³ Ánjeinti le eígubei ában cátei láu machouruni luágu buídu lan leígini queísi afíñeti luágu Crístu, gadúnrunti ladüga leigíni, lugúndun meígin lumúti láu afíñeni. Sun le wadügübei, ánjawa aritagua luágu fágua lan moun láani wadügüni, figou woun.

15

Gúndaagüdebá gürígia bíledi, máma amürü guánarügü

¹ Wagía le jerebei lídan wafíñen, lúnti gagúraasun wamá jabá ja louguagiñabaña afíñe, lúnti warítangun luágu le buídubei joun, mámarügü luágu wíchugun ugúndani woúniwagua. ² Cáda ában wádaangiñe, lúnti lagúndaaraguagüdüni gürígia líledi láu le buídubei lun gürígia ligía, lúma láu le gayáraati lagánwoundagüdüni lafiñen. ³ Ni Crístu, míchugunti ugúndani lúniwagua, lubáragiñe líra, suséreti le abürüjoúbei tídan Lerérun Búngiu lun. “Núguchi, áburujati janábajan ja anábubalibu nuágun.” ⁴ Sun le aríñawagübei tídan Lerérun Búngiu lúmagiñe binárü, lun larúfudajoun woun labürüjoúa, bürüwatí meja dimúrei buri ligía lun wanügün gurásu lúma dügüdaguau lídaangiñe, gayára lámuga weménigiduntima luágu Búngiu. ⁵ Búngiu le íchugubei gurásu lúma dügüdaguau, íderagualaün lun jabágaridun lídan dan jáma jíbirigu, queísi ladügüni Jesucrístu. ⁶ Ítara lúba, sun lan wagía lídan ában, láu ábanrügü umálali, wíchuguba uweíriguni lun Búngiu, le Lúguchi Wabúreme Jesucrístu.

Agáambatiña ja mámabaña juríu luágu Wasálbaragüle

⁷ Resíbigua jumá lubeíti júniwagua quei giñe lerésibiruníwa Crístu, lun liñurúniwa líri Búngiu. ⁸ Le naríñagubei, luágu liábinbei lán meja Crístu lun lesériwidun joun juríu, lun lagúnfulirun dimúrei le íchugübei joun binádu wagübürigu, lun larúfudún luágu gúnfuli láani Búngiu lerérun. ⁹ Liábinbei giñe lun jíchuguba lan ja mámabaña juríu uweíriguni lun Búngiu luágu lareídun, quei taríñaguni Lerérun Búngiu. Ligía níchuguba lubeí uweíriguni bun jagánaguagiñe ja mámabaña juríu, nerémujaba giñe luágu buweírigun. ¹⁰ Taríñajare giñe Lerérun Búngiu.

Gúnda jumá, jugúya le mámabei juríu, úara jáma ja lánigubaña Búngiu.

11 Taríñajare gíñe.

Rújuma sun ja mámabaña juríu inébesi lun Búngiu, adímureja jamá sun gürígia luágu luweírigun.

12 Laríñajare gíñe Isaías tídan Lerérun Búngiu.

Liábiba ában ladügawagun Isai, le lúnbei lagúmadiruniña ja mámabaña juríu. Jagía, jeménigiduba luágu.

13 Búngiu, le íchugubalin eménigini woun, buíngüdalaün láu ugúndani lúma darángilaü lídan jafiñerun luágu, lun buíñu jumá láu eménigini, láu lubáfu Sífiri Sándu.

14 Nidújeñu, choúruguatina núngua luágu buin jíña lan láu areíduni lúma subúdi luágu wafiñen luágu Crístu, luágu gíñe gíchigadi jumá dimúrei buíti joun jibirigu. 15 Tídan gárada to, abürüjaadina jun láu sun furáangu luágu buri cátei le lun mabúlieidun jumáni. Nadügüñein luágu wadágimanu le rúlaalbei Búngiu nun láu lareíni, 16 lun nesériwidun lun Jesucrístu jagánagua ja mámabaña juríu. Seríwi le nadügübei, napúrichijani ugánu lúmagiñeti Búngiu luágu Wasálbaragüle lun nanügübaña lan ja mámabaña juríu lun Búngiu, lun lerésibiruniña queísi gürígia ja jarúmaaru janígi láu luwádigimaridun Sífiri Sándu jádan.

17 Ítara líña lubeíti, áu queísi ában afiñeti luágu Jesucrístu, gébunati gúnda nan lídan nesériwidun lun Búngiu, 18 luágu rügüñein buri cátei le ladügübei Crístu guánarügü nídaangiñe nadímureja, lun jayábin ja mámabaña juríu lun jagáambubei lan Búngiu. Yúsu láali Crístu nerérun lúma náfaagun, 19 luweírin buri seíni lúma buri miláguru le nadügübei láu lubáfu Sífiri Sándu nídan, lun lanügüniña ja mámabaña juríu lúmoun. Láu igáburi le, jóustagüda náali lapúrichijoún ugánu luáguti asálbaruni lídaangiñe Crístu, lúmagiñe Jerusaléngiñe darí loubwagun Ilírico. 20 Ítara líña áfaaguaadina lan lun napúrichijani ugánu luáguti Wasálbaragüle le ní lumuti magaambúngili lan líri Crístu. Mabúseeruntina nuwádigimaridun lun Crístu lídan fulásu le ní lumuti chülüjali lan ámu láu ugánu luágu, nubáragiñe, 21 lubáragiñe líra, súnwandan busén nan nagúnfuliruni dimúrei lébei le taríñagubei Lerérun Búngiu.

Ja masúbudirungiñabaña luágu, jagáambuba luágu, gunfaráanda jagíame luágu.

Jarítaguati Páblo lídin Róma

22 Ladüga nesériwiduña lan lun Crístu lídan ámu fulásu, siñágili lubeí nídin bisídaün, láu sun gíbeeli lan weíyaasu nabúseerun nadügüni. 23 Guetóti, quei gumúnaali lan

nuwádigimari lueígiñe oubaü le, áni quei lúmagiñe lan binárü nabúseera nídin aríjaün, ²⁴ agúrabatina násügürün bisídaün dánme le nídin Espáña. Lárigiñeme aríja náadün lan lun wagúndaaragun wámagua murúsuraü, agúrabatina lun jíderagubadina lan luágu nuweíyasun yágütoun. ²⁵ Ánjein guetó, neíbuga Jerusalén, barúina cátei joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ñi. ²⁶ Lugúndun wadújeñu ja Macedóniabaña jáma ja Acáyabaña jarítaguaaña jóúndarun seínsu jádaangua lun jóúnajani joun idújeñu gudémetiña ja Jerusalénbaña. ²⁷ Jarítaguaaña luágu buídu lan lun jadügüni cátei le, áni richátíña, lugúndun dúwei jamúti joun le tímatimaati, lugúndun ítara quei jafánreinraguni afíñetiña ja juríu jarísin le lánina siélu jáma ja mámabaña juríu, lúnti giñéti jíderaguniña afíñetiña ja mámabaña juríu afíñetiña ja juríu luágu jemégeirun ya ubouágu. ²⁸ Dánme lubeíti gumúnaali cátei le, derége neíme seínsu le joun, ábame nídin lun Espáñoun, bisída naünme dánme le násügürün. ²⁹ Chóuru numúti luágu dan lánme nachülürün júmoun, nachülürüba lan buin láu abíniruni lúmagiñe Crístu.

³⁰ Nidújeñu, ayúmuraguatina jun luágu jínsiñejabu lun Wabúreme Jesucrístu, lúma luágu ínsiñeni le líchugubei Sífiri Sándu woun, lun júaradun núma lídan áfaaguni, ayúmuragueina lun Búngiu nuágu. ³¹ Amúriaja jumá lúma Búngiu lun leséfurunina jaweí mafiñetiña ja Judéabaña, lun giñe buídu lan lerésibirúniwa íderawaguni le nanügübei joun wadújeñu ja Jerusalénbaña, ³² lun gúndaabadina lan dánme le nachülürün júmoun eméragua murúsun, ánjein ligía lubeí lugúndaabei Búngiu. ³³ Júmalá Búngiu le íchugubei darángilau. Ítaralá.

16

Mábugaü lun cáda ában

¹ Táu gárada to, nasúbudiragüdüñoun Fébe, wadúje lueígiñe Crístu to esériwiduboun wáma tídan ligílisi to Cencreáboun, jun. ² Dánme le tachülürün júmoun, resíbi jumouün buídu lídan líri Wabúreme, queísi lúnti lan ladügün jádan idújeñu lídan afíñeni. Íderagua jumouünme lídan furúmieguaügü cátei le temégeirun, lugúndun tugúya, sarágujaña tíderagun, íderagua táadina giñe.

³ Mábuga níña tun Priscíla, lúma lun Aquíla ja nidújeñu lídan nesériwidun lun Jesucrístu. ⁴ Jagía, rújamuti jabágari guánarügü lídoun lénreengúnga lun jasálbaruni nibágari, teínqui níña lubeíti joun, áni mámarügü áu, sun giñe wadújeñu ja tílana jalígilisin ja mámabaña juríu, rújamuti jeteíngirun joun luágu líra. ⁵ Mábuga níña giñe joun wadújeñu ja oundaragubaña jábiñe Priscíla lúma Aquíla. Mábuga níña lun numáda Epenéto le jínsiñebei nun, le furúmiñebei afíñeruti luágu Crístu ubúругu Acáya. ⁶ Mábuga

níña tun María to ñadágimeinjáruboun sarágu jagánagua, jugúya Rómána. ⁷ Mábuga níña joun nupaísanu Andrónico lúma Junías já meja níbirigubaña furísunrugu, buíti jadímurejan láni Crístu apóstolugu jawágu, jagía gíñe afiñerubaña luágu Crístu nubáragiñe.

⁸ Mábuga níña lun Amplías, numáda jínsiñeti nun queísi lánigu Crístu. ⁹ Mábuga níña lun Urbáno, wouba lídan wawádigimari luágu Jesucrístu, lúma lun Estáquis, numáda le jínsiñebei nun. ¹⁰ Mábuga níña lun Apéles, le arúfuda láalibei lafiñen luágu Crístu sarágu weíyaasu, mábuga níña gíñe joun tílana lúban Aristóbulo. ¹¹ Mábuga níña lun nupaísanu Herodión lúma joun tílana lúban Narciso ja afiñebaña luágu Wabúreme. ¹² Mábuga níña joun Trífena túma Trífosa, ja ñadágimeinbaña lídan luwádigimari Wabúreme, lúma gíñe tun wadúje Pérsida to jínsiñeboun woun, to adúgaaruboun sarágu lídan líri Crístu. ¹³ Mábuga níña lun Rúfo, wügüri le buídubei igáburi le tímatimaati ligíbugiñe Crístu, mábuga níña gíñe tun lúguchu, to gíñe ítarajaruboun quei ában úguchuru nun. ¹⁴ Mábuga níña joun Asíncrito, Flegónte, Hérmes, Patróbas, Hérmes, lúma joun wadújeñu ja jámabaña. ¹⁵ Mábuga níña gíñe lun Filólogo lúma tun Júlia, lun Neréo lúma tun lítu, lun Olímpas lúma joun sun wadújeñu lueígiñe Crístu ja jámabaña.

¹⁶ Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua. Mábuga jáña sun tílana lilígilisin Crístu jun.

¹⁷ Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jaríjiniña cátaña lan ja afánreinraguagüdübaña gürígia, ru jagía achúgeraguágülei lun jafiñen. Múaraanti le jadügübei lúma le arúfudajoúbei jun. Díse jumá jawei gürígia jagía, ¹⁸ lugúndun gürígia jagía, mesériwiduntiña lun Wabúreme Jesucrístu, joúngua guánarügü jesériwida. Jeyéedañati gürígia ja únabugutiña láu buri liñúlun lúma lubuídun lagaambún jerérun. ¹⁹ Subúdi jamúti sun gürígia luágu ñüdün jumá láu le lubeíbei Búngiu, ligía gúnda nubeí, buséntina gíñe lun furése jumá lun jadügüni le buídubei, máma lun le wuríbabei. ²⁰ Búngiu le íchugubalin darángilaü, lagáñeiraguadübadün luágu Máfia, furése. Binílaün Wabúreme Jesucrístu.

²¹ Mábuga líña Timotéo jun, le nouba lídan wadágimanu, mábuga jáña gíñe Lúcio, Jasón lúma Sosípater, ja nupaísanu, jun.

²² (Áu, Tércio, le abürüjabarun gárada to, mábuga níña gíñe jun, nidújeñu lueígiñe Wabúreme.)

²³ Mábuga líña Gáyo jun. Naganouña tídan lúban to gíñe lafúrederúboun joun sun tílana ligílisi. Mábuga líña gíñe Erásto jun, le ágüdjabalín liseínsun fulásu, lúma gíñe wadúje Cuarto.

²⁴ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.

Rúwama uweíriguni lun Búngiu

²⁵ Guetóti, rúwama inébesei lun Búngiu, le gayáraabei ladügünün lúntima derégüdagu jumá lídan jafíñen, según ugánu luáguti asálbaruni le napúrichijabei, lúma arúfudajani luágu Jesucrístu. Arámudaguati meja laráansejan Búngiu luáguti wasálbarun lúmagiñe lubáragiñe lagúmeserun ubou, láu sun abürüja jamá meja profétagu luágu. ²⁶ Guetó, láu lugúmadin Búngiu le wínwanbei lun sun dan, subúdigüdáwaali luágu Wasálbaragüle joun sun gürígia lun gayára lan jafíñerun luágu, gagáambadi jagíame lun Búngiu.

²⁷ ¡Uweíriguni lun Búngiu le ligíarügüti, ábanrügüti, le ligíarügüti chu áu, uweíriguni lun, lídaangiñe Jesucrístu, lun sun dan! Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO JOUN CORÍNTONA

Labürüjan Páblo joun títana ligílisi Corínto

¹ Áu Páblo, wáaadina Búngiu láu lugúndan lun ábanbadina la lání Jesucrístu apóstolu, le méme gíríbei ában le loúnajan. Nabürüjañoun gárada to, úara lúma wadúje Sóstenes, jun, ² jugúya le wadújeñu lueigiñe Jesucrístu ja títanabaña lilígilisin Búngiu to ubúruguboun Corínto, ja lánigubaña Búngiu ladüga lídaañadün lan ában lúma Jesucrístu. Wájali Búngiu jun lun jedéregeragun júngua lun le gumúti, queísi wájali lan joun sun ja agúarubalin líri Wabúreme Jesucrístu lídan sun fulásu lun jedéregeragun joúngua lun. Jesucrístu Jabúremebei, ligía giñe Wabúremebei. ³ Resíbi jumeí abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Abíniruni le wáníbei lídaangiñe Jesucrístu

⁴ Súnwandan neteingiruni Búngiu juágu, luágu abíniruni le rúlaalíbei jun láu lareíni, lídaangiñe Jesucrístu. ⁵ Ladüga lídaañadün lan ában lúma Crístu, rújali Búngiu sun luwúyeri irisini le lánina siélu jun, rújali ában oúnwenbun subúdi jun luouúgua, lun gayáraabei lan jadímurejan luágu láu ában lichú áu. ⁶ Ítara líña geféen jumá luágu inárüni lan le waríñagubei jun luágu Crístu. ⁷ Láu igáburi le, úati ni cáta jemégeirun lídaangiñe le líchugubei Crístu, sun anjünja lan agúrabajei wéyu le lúnbei lagíribudun Wabúreme Jesucrístu ubouúgun. ⁸ Lágüdajabadün Búngiu derégüdagu lídan jafíñen darí lúmoun lagúmujoún, lun úa lan ni ában íchuguti jidúnrun luágu ni cáta dánme le liábin Wabúreme Jesucrístu. ⁹ Súnwandan lagúnfuliruni Búngiu lerérun, áni ligía agúarubei jun lun lídan jumá ában lúma Jesucrístu, le Liraü, le Wabúreme.

Fánreinguaü jádan lánigu Búngiu

¹⁰ Nidújeñu, ayúmuraguatina jun luágu líri Wabúreme Jesucrístu, lun júaradun, lun meréde jumá fánreinguañu. Abágarida jumá lídan úarani le gumúti, láu ában méme luwúyeri asáminaruni lúma ayúmajani. ¹¹ Naríñagunbalin le, nidújeñu, lugúndun aríñagaaña ja jádaangiñebaña lufámilian Cloé luágu níjein lán nege múarani jagánagua. ¹² Ámuñegueinarügü lán nege cátei laríñagun cáda ában jídaangiñe, añájein nege jídaangiñe, aríñagatiña. “Áu, lánigu Páblo áu”, jaríñaga jíbiri. “Áu, lánigu Apólos áu”, jaríñaga jíbiri. “Áu, lánigu Pédro áu”, jaríñaga jíbiri.

“Áu, lánigu Crístu áu”. ¹³ ¿Cámegi sun le? ¿Fánreinwaguati funági Crístu? ¿Dáwaguatina funági luágu gurúwa luágu jufúleisein? ¿Ódi lídan níri jabásterá? ¹⁴ Teínqui níña lun Búngiu luágu mabásteragüdün nan ni ában jídaangiñe lueídügüya Críspo lúma Gáyo, ¹⁵ ítara, úati ni ában lun lariñagun luágu lídan lan níri labásterá lun nánigu lan. ¹⁶ Narítaguñein guetó luágu badíseigüda náani giñe Estéfanás jáu sun tílana lúban, marítaguntina ánjein badíseigüda nubeí ámu. ¹⁷ Moúnajan lumútina Crístu abásteragüdaja, loúnajañadina apúrichijei ugánu luáguti lasálbaruniña gürígia, máma láu apúrichijani le weíríguburiti, lueí lagídarun lídaangiñe laníchigu loúnwen Crístu luágu gurúwa.

Arijúati lubáfu Búngiu lúma lichú láu lídan Crístu

¹⁸ Ítara líña ugánu luáguti loúnwen Crístu luágu gurúwa quei libídiouniga áu joun ja lúnbaña jeféridirun, ánjein woun, wagía le lúnbei wasálbarun, subúdi wamúti luágu lídaangiñe lan ugánu luáguti loúnwen Crístu larúfudei Búngiu lubáfu lun lasálbaruniña gürígia. ¹⁹ Bürüwati tídan Lerérun Búngiu.

Nagürinchagubei lichú áu le lánina ubou le, nadügübei jafúrendeí furéndeitiña lun ni cátime ánjein máma lubeí númagiñe liábin.

²⁰ ¿Cáti un ju lan le chúbei áu, o le arúfudajabei, o le lan gasígenejadibalín buri cátei le lánina ubou le? Úati ju lan lun ni cáta, adüga láali Búngiu lichú láu ubou le lun libídiounigame áu. ²¹ Láu lichú láu, adügati lun masúbudirun jamáni ja lánigubaña ubou láu lichú áu le jawágubei. Láu giñe lichú láu, ába laráansejan lun lasálbaruniña ja afiñebaña luágu lárigiñe jagáambuni ugánu luágu loúnwen Crístu jawágu, láu sun barü jamaani jíbiri gürígia ugánu le quei libídiouniga áu.

²² Buséntiña juríu jaríjin miláguru lun jafiñerun luágu Crístu, ja mámabaña juríu, buséntiña lun láubei lan lichú áu arúfudajani lun gayáraabei lan jerésibiruni. ²³ Ánjein wagía, wapúrichija luágu Crístu le ádarawagübei luágu gurúwa. Jayábiti juríu, siñáti jerésibiruni ában asálbaragülei le ouwebei láu ában luwúyeri ouweni le busíganudünati líbe líra, játi mámabaña juríu, janügüni quei libídiouniga áu. ²⁴ Láu sun líra, añájein jídaangiñe juríu jáma ja mámabaña juríu ja agáambubalin lagúarun Búngiu joun lun lánigu jamá. Jagía, gayáraati jaríjini lubáfu Búngiu lídan loúnwen Crístu, lúma lichú láu lun lasálbaruníwa ítara. ²⁵ Joun lirájüñü ubou, libídiouniga áu laráansejan Búngiu, wel, weíriti lichú láu Búngiu sügü láu le chútimaabei áu ubouágu. ²⁶ Nidújeñu, lúnti jasúbudiruni luágu wájali lan Búngiu jun, láu sun míbe jamá jídaangiñe chúti jáu según ubou, áni míbetiña giñe jídaangiñe weírigutiña, o jídaangiñetiña lan

família iñugutiña. ²⁷ Anúadaja láaña Búngiu ja ibídiouguabaña áu según ubou lun lichugun busíganu joun ja chúbaña áu, láu jaríjini luágu ni cáta lan lichú jáu ligíbugiñe Búngiu. Anúadaja láaña gíñe ja lanügübaña ubou quei mabáfutiña lun lichugun busíganu joun ja gabáfubaña, láu jaríjini luágu ni cáta lan jabáfu ligíbugiñe Búngiu. ²⁸ Anúadaja láaña Búngiu ja maweírigunbaña ubouágu, ja áubaña mebéresenwa lan, ja ni cátabaña, lun larúfuduni luágu ni cáta lan ja anáangubaña jóungua ubouágu. ²⁹ Úati lubeíti ni ában gayáraati lanáangun lúngua ligíbugiñe Búngiu. ³⁰ Rúláadün Búngiu guánarügü jugúya afiñetiña lídoun ában lúma Jesucrístu. Ladüga cátei líra, ibíjatiwa lichú áu lúmagiñe Crístu, gayáraati lerésibiruníwa Búngiu queisi richáguatiña, derégeguañu woúngua lun, sálbañu. ³¹ Ítara líña lubeíti adüga wameí quei tariñagun Lerérun Búngiu. “Le busénti ladímurejan luágu uweíriguni, adímurejalá luágu luweírin cátei le adüga láalibei Wabúreme Crístu woun.”

2

Ugánu luáguti Crístu le ádarawagúbei luágu gurúwa

¹ Nidújeñu, dán meja le nídinbei lun nadímurejan jun luágu linárün Búngiu, adüga numúti mayúsurunga dimúrei buri iñuguti. ² Dan lé meja júma nubeí, máluguntina meja napúrichijan luágu ámu cátei lueídügüya luágu Jesucrístu le ádarawagúbei luágu gurúwa. ³ Ába narúfudagun núngua jun queisi ában wügüri gudémeguti, adádagareina láu anúfudei lueí jamúga níjein lan mégeiti lídan nuwádigimari luágu Wabúreme. ⁴ Dán meja le nadímurejanbei jun, ába napúrichijani Lerérun Búngiu jun, máluajantina nagáñeirunün láu buri dimúrei le jadímurejan wügüriña chu táu. Lubáragiñe líra, láurügü lubáfu láni Búngiu Espíritu nadímureja jun, ába jasúbudiruni luágu inárüni lan le naríñagubei jun. ⁵ Ítara líña jafiñerun lídaangiñe lubáfu Búngiu, máma lídaangiñe lichú jáu gürígia.

Arúfudaguati Búngiu lúngua lídaangiñe láni Espíritu

⁶ Láu sun líra, adímurejatiwa luágu ában luwúyeri lichú áu joun ja weínamujañábaña lídan jafiñen. Ánjeinti lichú áu ligía, máma lánina ubou le, máma gíñe jáni ja agúmadijabaña ya ubouágu, ja madíseelibei ánjañame gumúgua. ⁷ Luágu lichú láu Búngiu wadímureja, le áubei laráanseja lúmagiñe lubáragiñe ladügüni ubou lun lasálbaruníwa lun sun dan, gafánran wamámuga lídan sun luweírigun Crístu. Ligía rügüñein meja asúbudirei aráansejani ligía, guetó, subúdigüda láali woun. ⁸ Játi gumádimatiña lánina ubou le, siñáti gunfaráanda jamáni laráansejan Búngiu lubá wasálbarun, lugúndun lun jamúga

gunfaráanda jamáni, mádaragun jamúti jamúga Crístu luágu gurúwa. ⁹ Ítara líña queísi tariñaguni Lerérun Búngiu. Maríjiñaja jamágili gürígia cátei buíti lé buri laráansejabei Búngiu joun ja jínsiñejabúbaña lun, magáambuñajagiña gürígia luágu cátei buíti líbeina líra, marítaguntiña ída lúba lan.

¹⁰ Ába lasúbudiragüdüni láni Búngiu Espíritu, le méme Sífiri Sándu, luáguti buri sun lubuídun cátei ligía woun, wagía afiñetiña. Aríaaaja lumúti Sífiri Sándu sun cátei, áni subúdi lumúti lujúlilin-ágei larítagun Búngiu.

¹¹ ¿Ca jádaangiñe gürígia gayáraabei lasúbudiruni ca lan tídaanbei lanígi ában gürígia, lueídügüya espíritu le lídaanbei gürígia ligía? Ítara líña gíñe, láni rügüñein Búngiu Espíritu asúbudirei sun cátei le lánina Búngiu. ¹² Wagía afiñetiña, máma ában espíritu le lánina ubou werésibirubei, Sífiri Sándu le ñübinbei lúmagiñe Búngiu, ligía werésibirubei, lun gunfaráanda wamáni le rúlaalíbe Búngiu woun láu lareíni. ¹³ Adímurejatiwa luágu lareíni Búngiu láu buri dimúrei le larúfudajabei Sífiri Sándu woun, máma láu buri dimúrei le wafúnrendeirun láu lichú wáu, le jáni gürígia. Ítara líña, laú lubáfu Sífiri Sándu, wafúnraanguagüdei linárün Búngiu joun gürígia ja íbíjubalin Sífiri Sándu.

¹⁴ Gürígia le mibíjinbalin Sífiri Sándu, májati lun larítagun Búngiu le larúfudajabei láni Búngiu Espíritu jádaangiñe gürígia, lugúndun libídiouniga áu lanügüni, siñá lumuti gunfaráanda, lugúndun cátei lán buri le, láu rügüñein lubáfu Sífiri Sándu gayára lan gunfaráandawa lan. ¹⁵ Ánjeinti gürígia le gámati Sífiri Sándu, gáma lumúti larúgounga le líchugubei Sífiri Sándu luágu sun cátei, jayábiti ja lirájüñü ubou, siñáti gunfaráanda jamáni cáteinein lan gürígia le eíbugubei lídan larúgounga le líchugubei Sífiri Sándu. ¹⁶ Queísi laríñawagun tídan Lerérun Búngiu. “¿Ca gunfaráanda jamáalíbe lisáminan Búngiu? ¿Ca gayáraabei larúfudajan lun Búngiu?” Láu sun líra, wagía afiñetiña, níjein lisáminan Crístu wádan ladüga íbíja wamáali Sífiri Sándu.

3

Luwádigimari Páblo lun Búngiu lídan ában jáma jíbiri

¹ Láu sun líra, nidújeñu, dán meja le júmañadina lan, siñáti méja nadímurejan jun queísi joun gürígia ja lagúmadirubaña Sífiri Sándu, adímurejatina meja jun queísi joun gürígia ja míchaagugiñábaña jóungua lábugiñoun lagúmadijan Sífiri Sándu le gumúti—queísi joun irájüñü—luágu buri cátei le luáguti Crístu. ² Ába níchugun arúfudajani le ménreengunti jun,

queísi líchugúniwa úri lun ában irájü le gurágili lewéñegua eígini le deréguati, lugúndun siñágili lan lájuluchun eígini le deréguati. Siñá jumuti meja líla lujúlilin-ágei larítangun Búngiu gunfaráanda, áni chülü lúmoun dan le, siñá meme jumágili, ³ lugúndun gagáburigidün queísi jagáburi lirájüñü ubouú. Níjeingua ligía gimúgaü jídan, gáñiguaü, fánreinguaü, máma jígiraguagüdüña júngua lun labúgurunün Sífiri Sándu, áni jadügüñein le jadügübei sun mútu. ⁴ Lugúndun láu laríñagun ában. “Lánigu Páblo áu”, laríñagaya ában. “Áu lánigu Apólos”, jadügüña queísi gürígia ja lánigu ubouú le.

⁵ ¿Cátanagi? ¿Cáteigi Apólosbei? Esériwidutiñarügü lun Búngiu wagía, ja ídaangiñébaña jiábin affñera luágu Crístu. Wadágimanu le líchugubei Wabúreme lun cáda ában wadaangiñe, ligía wadügübei. ⁶ Áu ábunagubalin Lerérun Búngiu queísi nádü tídoun janígi, Apólos áturagui nádü ligía láu larúfudajan méme jun luágu Crístu. Búngiu aweíridagüdübalin nádü, ligía edérebugüdübalin jafíñen. ⁷ Ni lubeíti le ábunagubei, ni le áturagubei, ni cáta jagía, ánjeinti Búngiu, sun cátei ligía, lugúndun ligía aweíridagüdübarun nádü. ⁸ Ában jáu ja ábunagubaña jáma ja áturagubaña, láu sun lafáyeirubei lan Búngiu cáda ában según luwúyeri lesériwidun lun. ⁹ Íbirigu wagía lídan wadágimanu esériwida lun Búngiu, jugúya, ítara jíña quei múa le luwádigimaridubei Búngiu.

Ítara jíña gíñe queísi ában múna to lábunaguñounboun Búngiu. ¹⁰ Fuleísei láadina Búngiu láu líchugun ubáfu nun lun nuwádigimaridun úara lúma. Niábiti queísi ában wügüri le subúsijabúbei lun labunún wagábu buídu—áü le íchugubalin ébuu lun jafíñen. Ámuti gürígia ábunagubei ligíbuagu ébuu ligía—jagía maésturugu ja arúfudajabaña luágu Jesucrístu jun, nárigi. Cáda ában, lúnti goúnigi lan ída líña lan lábunagun ligíbuagu ébuu ligía. ¹¹ Rúaali ébuu lun jafíñen, áni siñáti líchugúniwa ámu ébuu. Ébuu ligía, Jesucrístu guánarügü. ¹² Gayáraati lábunagun gürígia ligíbuagu ébuu ligía laú cátei gebégiti le siñábei lágudúniwa, queísi gólu, pláta, lúma dübü gebégiti, o gayáraati lábunagun láu cátei le mebégibe sarágu, le gayáraabei lágudúniwa, quei fuláansu, murísi o mabúru. ¹³ Lachülürüba wéyu lun louchuni Búngiu jawádigimari sun gürígia ubouágu lun laríjini ída líña lán meja, ánjein gebégi lubeí lúmoun mebégiti lan. Louchagubei wawádigimaridun quei láu wátu geméti, aríja lámugei ánjein gayára lubeí lawándun, ánjein gebégi lubeí. ¹⁴ Ánjein buídu lubeí wawádigimaridun luágu Búngiu áni madúnamati lun lagünrinchawagúniwa, queísi siñá lan tagünrinchawagúniwa múna to adügütu láu cátei derébuguti, werésibirubei wafáyeirujaja lúmagiñe Búngiu. ¹⁵ Ánjein mabuídun

lubeí wawádigimaridun luágu Búngiu, lagünrinchawagúba sun wawádigimari, weféridirubei sun cátei, wawánirügüba wasálbara, quei le séfugarügüti lúngua lídaangiñe wátu geméti.

¹⁶ ¿Ibidiñetisan jun luágu lilígilisin lan Búngiu jugúya, áni agánawa lan Sífiri Sándu jídan? ¹⁷ Ánjoun lagünrinchagua ában gürígia lilígilisin Búngiu tugúya, lagünrinchagubei giñe Búngiu gürígia ligía, lugúndun Búngiu jabúremebei tilana lilígilisin, áni jugúya guánarügü tilanabei ligílisi tugúya.

¹⁸ Mayéragua jumá júngua. Le arítaguti luágu sábiu lan según lichú áu le lánina ubou le, lúnti labúlieiduni lichú áu ligía, lun lanügüniwa queísi ában ibídiougua táu según ubou, gayára lámuga lerésibiruni lichú áu le tímatisaati le líchugubei Búngiu. ¹⁹ Lugúndun lichú áu le lánina ubou le, ában libídiouniga áu lun Búngiu. Taríñajare Lerérun Búngiu. “Áburügüda lumútiña Búngiu ja chúbaña áu según ubou le tídon lisádaraana jabíbun guánarügü.” ²⁰ Aríñagatu giñe. “Subúdi lumúti Wabúreme Búngiu luágu mála lan jasáminan sábiugu.” ²¹ Ligía mouñ lubei lun janáangun júngua luágu arúfudajati le jafálarubei, ladüga gürígia rügüñadiwa sun wagía, áni rúlaali Búngiu sun cátei jun lun lesériwidun jun. ²² Rúlaadina jun láu sun Apólos lúma Pédro, lun warúfudajan jun. Rúlaali giñe sun cátei le ubouagubei jun lun jayúsuruni. Rulumuti giñe ibágari lúma ouweni jun. Sun le asúseredubei jun ugüñe lúma sun le lúnbei lasúseredun jun, jáni. ²³ Jáni sun cátei ladüga lánigu Crístu jugúya, áni Crístu láni Búngiu.

4

Jawádigimari apóstolugu

¹ Lúnti lubeíti janügüniwa queísirügü esériwidutiña lun Crístu, ja íchugúbaña lun jarúfudajani linárün Búngiu lé meja arámudaguabei jun. ² Le lubeíti ibíjiti ában wadágimanu, lúnti ladügüni buídu lun larúfuduni luágu gadüna lan lun leménigidun liyúbudiri luágu. ³ Ánjein luágu noubadina, maweírinti nebéreserun luágu ída líña lan janügüni nesériwidun lun Búngiu, ni jugúya ni furúmiegurügü le ubouaguna. Ni áu guánarügü, siñáti naríñagun ánjein buídu lubei nesériwidun lun, o ánjein níjein lubei mégeiti luágu, ⁴ láu sun madúnrun nan luágu ni cáta lurúma narítangun, máma lueígiñe líra lun madúnrunbadina lan, Nabúreme agúseragüdübalina. ⁵ Magúseragüda jumá lubeíti luágu buri cátei lubáragiñe dan, agúra jumá lagíribudun Wabúreme Jesucrístu ubouagun lun laságaruni cátei le arámudaguabei lídoun larúgounga. Lasúbudiragüdübei Wabúreme tarítangun cáda ában anígi, ca lan

ueígiñe wadügei sun le adüga wamáalibei. Ábame ladímurejan Búngiu buíti luágu güriquia le buídubei adüga.

⁶ Nidújeñu, adímurejaadina nuouúgua lúma luágu Apólos queísi ában jémpulu jun lun gayáraabei lan jafúnrendeirun lídaangiñe le naríñagubei wawouúgua. Le lúnbei jafúnrendeiruni, lun manügün jumá ában güriquia weíri lueí le lúnbei lanügüniwa, queísi бүрүwañu lan, lun giñe manáangun lan ni ában lúngua luágu ában arúfudajati le lafálarubei, áni lanügeime le ában quei ni cáta. ⁷ ¿Cági adügübalibu buídu jaweí jíbiri? ¿Cági cátei búmabei le mámabei líchugun Búngiu bun? Ánjeinti Búngiu lubeí íchugubalin sun cátei bun, ¿cáti uágu banáangua búngua camá jamuga ibíjarügü bumúti le búmabei láu báni búngua?

⁸ Jaganouñ camá jamuga risijadün lídan cátei lánina Búngiu, ibíja jumáli sun le gayáraabei jabúseeruni lídaangiñe le líchugubei. Sandíguatün júngua camá jamuga jarúeijaña lúma Crístu, ígira wagía. ¡Buíti jamúga lun urúeigu jumá le tímatisaati lun jamúga gafánran wamá lídan jarúeijan! ⁹ Laganouñ nun luágu ígira láadiwa lan Búngiu wagía apóstologu lídan lagúmujoún ubáraü. Ítara wáña queísi güriquia ja siádiwañabaña lun ouweni, ñübinjadiwa lun ábanbadiwa lan aríawasei lun jariaguniwa sun lílana ubouú, dándu ánjeligu queísi güriquia. ¹⁰ Barüwatiwa queísi ibídiougua táu lueígiñe wesériwidun lun Crístu, sun jarítaguñu jumá juouúgua luágu chu lan jáu lídan cátei lánina Crístu. Según jugúya, wagía débilitiwa, jugúya jéretün. Barü jamutiwa güriquia quei ni cáta, ánjein jugúya, inébetün joun. ¹¹ Chülü lúmoun wéyu le, áfagaadiwa ilámaü, mágürabu, lúma manáanguni, wuríbati jouseruniwa güriquia, mábantiwa, ¹² weíriti wawádigimari láu wájabu lun wágüdaagun woúngua darí lun labúcharun wawágu. Anába jamútiwa güriquia, ába woúnabun láu abíniruni. Eíbaajoúatiwa, awánda wamúti. ¹³ Adímurejatiña wuríba wawágu, rútiwa dimúrei buíti joun láu gurásu. Chülü lúmoun wéyu le, ousera jamútiwa camá ífei láni ubouú, quei cátei le mabúseerun jamáli güriquia.

¹⁴ Mاما nabürüjañein le jun lun janügün busíganu, nabürüjañein jun lun narúfudajan jun queísi joun nisáanigu jínsiñetiña nun. ¹⁵ Láu sun jamúga añájein lan dísi-mílu maésturugu arúfudajatiña jun luágu Crístu, áu rügüñein júguchi lídan jafíñen luágu, ladüga áu lan anügübalin ugánu jun luágu Wasálbaragüle lun gayáraabei lan jafiñerun luágu. ¹⁶ Amúriajatina lubeíti júma lun jáyeijani nigáburi.

¹⁷ Ligía nouñajaanbalin Timotéo lun líderagunün luágu cátei le. Jínsiñeti nun sarágu, ítara líña queísi ában niraü lídan Jesu-crístu, gayáraati neménigidun luágu. Larítaguagüdübadün luágu ligáburi nabágaridun queísi afíñeti luágu Crístu, lun jáyeijani. Niján luwúyeri igáburi le narúfudajabei tidan sun ligílisi lídan sun

fulásu. ¹⁸ Añájein jídaangiñe, buin jáña láu anáanguni únguaü, jarítaguatiña luágu mídinbadina lan bisídaün ladüga nanúfudei lun nagágibudagun júma. ¹⁹ Bulíeiguatiña, agúrabatina nídin aríjaün madíse, ánjein busén Wabúreme. Ábameti naríjini ca lan jayáraabei barügua túngua ja adüga lun jesériwidun lun Búngiu, mámarügü le jaríñagubei. ²⁰ Lugúndun dan le larúeijan Búngiu tídan wanígi, máma láurügüti dimúrei, níjein lubáfu wádan lun wadügüni lugúndan. ²¹ ¿Cáteiti jímein jubei. lun nabeíchunün dánme le nachülürün, ódi lun nídin aríjaün láu ínsiñeni lúma uálini?

5

Lagúserawagüdüñ ában le adügübei figou

¹ Agaambúaali luágu níjein lan ában jídaangiñe lagámariduñoun lúmari lúguchi. Ában oúnwenbun iwíyei líra, le majouabei lun ni jádan ja ibídiñejabubaña lun Búngiu. ² ¡Áni laú sun líra, anáanguagidün júngua! ¡Lúntirügü jamúga jírudagun luágu líra! Gürígia le adügübalin lanárime iwíyei le, lúnti labugún jídaangiñe. ³ Láu sun úa nan júma le ñí jubei, anájein júma narítangunrugu, áni darínaali lidúnrun le adügübalin figou le, camá jamuga ñíñadina júma lun nagúseragüdüni. ⁴ Guetó, le lúnbei jadügüni, lun jóundaragun lídan líri Wabúreme Jesucrístu, ñíbadina júma narítangunrugu, ñíbei gíñe lubáfu Wabúreme Jesúsu júma. ⁵ Lúnti lubeíti jedéregeruni wügüri ligía lun Máfia láu jaságaruni lídaangiñe jidámurin, lun lagünrinchawagún lúgubu, sálba támuga luwáni dánme le lagíríbudun Wabúreme Jesúsu ubouágun.

⁶ Moún lumuti janáangun júngua luágu le jadügübei. ¿Magáambun jumágili cátei le. résigüda lumútu murúsun ísi sun fulúwaaru to ídounboun líchugúa? Ítara méme gíñe, murúsun figou jagánagua gayáraati lagádeirunün súngubei. ⁷ Gidájumei lubeíti sun iwíyei le lánina binádu igáburi le ígirubei jídan, le ítarabei quei ísi le pasáli. Ábame jarúma jumá le tímatimaati. Ítara júba quei fein to eigíboun lídan fédu le páscua, to adügüboun táu fulúwaaru to sún umuti tañoúndawagún, to magánatu ísi. Jarúmaali wadáriragun woúngua ligíbugiñe Búngiu ladüga derége láani Búngiu Crístu lun loúnwen luágu wafígoun quei meja ladágaragüdüniwa mudún lídan fédu le páscua luágu figou. ⁸ Ítara líña lubeíti, queisi sálbaadiwa lan, lúnti wagáburidun ában igáburi jarúmati, falá wameíme inárüni. Igáburi ligía, ítara líña quei fein to magánatu ísi. Moún lumuti wagáburidun queisi meja wagáburidun furúmiñe, moún lumuti wouserun wuríba, ni lun wasígirun láu tiwíye wanígi. Sun igáburi ligía, ítara líña quei ísi pasáli.

⁹ Ariñagatiná meja jun tídan to ában nigáradan luágu moun lan lun jeréderun lídan ában jáma ja abágaridubaña lídan salúfuri. ¹⁰ Máma meja naríñaguña jun lun jadísedun le gumúti jawei sun lirájüñü ubou le, ja salúfuribaña, o ja lan meménijabutiña, o jíwerutiña, o ájuduragutiña joun sándu, lugúndun lun jamúga mánbadün lan ni cáta jáma, gásu jamúga jáfuridun ubouagugiñe. ¹¹ Le nabúseerubei naríñagun jun, lun meméterun jumá lúmoun ni ában le aríñaguti luágu idújei lan lueígiñe Jesucrístu áni salúfuriti, o meménijabuti, o judúguati joun sándu, o marásualuguti, bachárúa o jíweru. Mouñ lumuti ni lun jeígin lúma idújei le ítarati. ¹²⁻¹³ Máma áu lúnbei nagúseragüdüniña ja bougudibaña lueí Crístu, Búngiuba agúseragüdaña. Wagía, lúnti wagúseragüdüniña wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ánjein jadüguña lubei wuríbati. Ligía gidájumei lubei gafígounti le jagánaguagiñe.

6

Wuríbu buri jagíbugiñe agúseragüdütiña ja máma afíñetiña

¹ Dan le níjein lan cátei lúnti laríñaajan ában jídaangiñe líri ámu, ¿cági uágu jídin jámoun agúseragüdütiña ja íbídiñebei Crístu joun, lubáragiñe jamúga jídin jámoun lánigu Búngiu? ² ¿Ódi íbídiñeti jun luágu jagúseragüdübaña lan lánigu Búngiu lánigu ubou? Ánjeinti jagúseragüdübaña lubei lánigu ubou, ¿siñá jumuti buri cátei ñübüríti le aráansera? ³ ¿Íbídiñeti jun luágu wagúseragüdübaña lan gíñe ánjeligu? ¡Gúbuméti gayára lan wagúseragüdün luágu buri cátei lánina íbágarí le! ⁴ Ánjein níjein lubei buri wuríbu jagánagua luágu buri cátei le lánina íbágarí le, ¿cámegi jídin aríñaaja joun ja mafíñebaña luágu Jesucrístu, ja málabei lichú áu le jádaanbei ladüga máma lan lúmagiñeti Búngiu? ⁵ Naríñaguñein le lun janügün busíganu. ¿Úati funági íbini ában chu táu jídan le gayáraati laráanseruni ában cátei jádan lidújeñu lueígiñe Jesucrístu? ⁶ ¿Lúnti lídin ában idújei aríñaaja líri lidúje joun agúseragüdütiña ja mafíñetiña luágu Crístu?

⁷ Láurügü jawúribujan júmagua, ábanjali mabuíduni le gumúti líra. Buítimaati lun jawánduni maríchaü le adügübei jun sügü láu jageíndagun ladüga. Buítimaati lun jígirun lun líwerujoün jueí. ⁸ Ánjein jugúya, lubáragiñe líra, adügatün maríchaü, íweruja jugúya, íbini jawei jidújeñu guánarügü.

⁹⁻¹⁰ ¿Íbídiñeti jun luágu ja lan adügübaña wuríbani, mafánranbaña lan lídan larúeijan Búngiu? Sun ja agámaridubaña mamárieidunga, ja ájuduragubaña joun sándu, ja agámaridubaña ja maríeitiña, ja wügüriña ja agámaridutiña wügüriña jáledi, jíwerutiña, meménijabutiña, bacháruatiña, marásualugutiña, ja anügübalin láni ámu láu jabíbun—sun ja adügübaña wuríbani

líbe buri le, siñábei jebélurun lídoun larúeijan Búngiu siélu. ¹¹ Añájein jídaangiñe, ítara jañá meja, ánjein guetó, chibáwaali jifígoun, derégeguaadün júngua lun Búngiu, áni resíbi láadün queísi lánigu ladüga le ladügübei Wabúreme Jesúsu juágu, lúma sun le ladügübei láni Búngiu Espíritu juágu.

Wágubu, ában cátei derégewati lun Búngiu

¹² Ariñawagúati. “Gayáraati ladügüni gürígia le labúseerun ladüga.” Inárüni líra, áni máma sun cátei lun buídu lan lanügün. Gayáraati ladügüni gürígia le labúseerun, wel, moún lumuti lígiraguagüdün lúngua lun lagúmadiruni layúmajan. ¹³ Inárüni le aríñawagübei luágu ladügüni lan Búngiu eígini lun weígini, adüga lei warágeirugu lun ladügüni wadágimanu láu weígin. Inárüni, áni lagúmuchaguagüdübei Búngiu biángubei cátei le, mamégeirun wamáalime. Ánjeinti wágubu, madügünti lun wadügün salúfuri láu, ladügün wágubu lun Crístu, lun ligíaba lan labúreme, áni ligía íchugubalin ubáfu lun wágubu lun gayáraabei lan wesériwidun lun, láu. ¹⁴ Ítara quei lásaaragüdüni Búngiu Crístu lídaangiñe oúweni láu sun lúgubu, lásaaragüdübadiwa gíñe láu sun wágubu, láu lubáfu.

¹⁵ ¿Ibídíñetisan jun luágu líbiri lan cátei le únbei wagúara lúgubu Crístu cáda ában jídaangiñe? ¿Nanúgeiméti núgubu le líbiribei lúgubu Crístu lun nadügüni líbirime túgubu ában jóru? ¡Madügün nubeí! ¹⁶ ¿Ódi ibídíñeti jun luágu dan lan le leméterun ában gürígia túmoun ában jóru, biángubei jagía ñúbintiña lun ítara jabá lan quei ában méme úgubu? Taríñajare Lerérun Búngiu. “Jayábinba biángubei lun ítara jamá quei ábanrügü.” ¹⁷ Ánjein dan le liábin ában gürígia lun lídan lan ában lúma Crístu, ában liábin láni Crístu Espíritu lun ában lan lúma láni gürígia ligía espíritu lun ábanrügü jamá espíritu.

¹⁸ Anúraja jumá lubeíti lueí salúfuri. Mítaraanti salúfuri queísi ámu figou, furúmiñegarügü ámu figou le jadüga gürígia, bougudin lueí jágubu ladüga dáñu, ánjein le agámariduti mamárieidunga, ladügüña figou luágu lúgubu guánarügü. ¹⁹ ¿Ibídíñeti jun luágu lúban lan Sífiri Sándu wágubu, le líchugubei Búngiu woun lun laganouñ wádan? Máma wagía labúriñabei wágubu, Búngiu labúremebei. ²⁰ Agáñija lumútiwa Búngiu séru lun lánigu wamá. Ligía lúnti lubeí wíchugun inébesei lun Búngiu dándu láu wágubu quei láu wáni espíritu lugúndun láni Búngiu biángubei.

7

Dimúrei buri luáguti maríei

¹ Guetó nouñabaali lé buri uágubei jálügüdana tídan jigáradan to jabürüjaboun nun. Inárüni luágu buídu lan lun wügüri lun

magámaridun lan, ² quei níjein lubei sarágu salúfuri, buítimaati lun lagámaridun wügüri, lun giñe tagámaridun würi, súnwandan láu amárieiduni. ³ Lúnti lagúnfulirun wügüri túma lúmari queisi úmari, lúnti giñe tagúnfulirun würi lúma túmari. ⁴ Mára úmari to würi labúremeboun tógubu guánarügü, láni giñe túmari. Mára giñe úmari le wügüri labúremebei lógubu guánarügü, táni giñe lúmari. ⁵ Mamájara jumá lun jesériwidagun júniwagua, ánjaün gubeírügü adüga darádu lun mayúsuragun jumá júngua luágu átiri dan lun jíchaagun júngua lúnrügü jayúmuragun lun Búngiu. Lárigiñe líra, lúntiya jayúsuragun júngua, luei lásiñerun jágüdaagun júngua, ábame lafigoungüdünün Máfia láu jeméterun jámoun ámu jawei jámarigu.

⁶ Mára nariñaguña luágu lúnti lan jagámaridun, gayáaarügüti jáluajan úmari lun jamárieidun jáma ánjaün busén. ⁷ Áu, buséntina jamúga lun sun lan gürígia gayára lan jágüdaagun jóungua lun magámaridun jamá queisi áu. Subúdi numúti luágu siñá lan ítara, rújali Búngiu ámuñegueinarügü ubáfu lun cáda ában, ában luwúyeri joun jíbiri, ámu joun jíbiri.

⁸ Ja mámarigiñabaña, jáma ja jiláañabaña úmari, aríñagatina joun luágu buídu lan jamúga lun jeréderun mámariga queisi áu, ⁹ ánjein siñá lubei jágüdaagun jóungua, buíti lun jagámaridun (súnwandan láu amárieiduni) sügü láu lun jeréderun láu ában luweírín ayúmajani le siñábei jawánduni.

¹⁰ Ánjaña ja maríeijañabaña, aríñagatina joun lun mígirun táni würi túmari. Gumádi le, lídan lubúdubu máma nugúmadin, lugúmadin Wabúreme. ¹¹ Láu sun líra, ánjein tígira würi túmari, lúnti teréderun mámariga, o taráandarun lan lúma túmari. Moún lumuti giñe lígirunun wügüri lúmari.

¹² Joun jíbiri, aríñagatina queisi dimúrei le náni, máma láni Wabúreme, luágu ánjein lan mafiñen tubei lúmari ában le afiñeti luágu Crístu, áni gagúndaantu lun tasígirun agánawa lúma, moún lumuti lafánreinragun túma. ¹³ Ánjein giñe mafiñen lubei túmari ában würi to afiñetu luágu Crístu, áni gagúndaanti lun lasígirun agánawa túma, moún lumuti tafánreinragun lúma. ¹⁴ Úmari le mafiñebei, derégewaali lun Búngiu láu lídaañein lan ában túma lúmari to afiñetu luágu Crístu, úmariti to mafiñetu, derégewaaru giñe lun Búngiu láu lídaañoun lan ában lúma túmari le afiñebei luágu Crístu. Lun jamúga máma líña lan, ítara jáña jamúga jisáanigu quei jasáanigu ja mafiñebaña, ítara, derégewañu jáña lun Búngiu. ¹⁵ Ánjein busén lubei úmari le mafiñebei luágu Crístu lun lígirunun lúmari, o würi to mafiñeboun lun tígiruni túmari, ígiragua jamá. Lídan oúbaü líra, moún lumuti jafósuruniña úmarigu ja afiñebaña úmarigu ja mafiñebaña lun jeréderun jáma, lugúndun wájali Búngiu woun lun wabágaridun

lídán darángilaü. ¹⁶ Ában giñe cátei, ¿cági basúbudirubei, amürü würi, ánjeindügü gayára lubei basálbaruni búmari láu beréderun lúma? ¿O cági basúbudirubei, amürü wügüri, ánjeindügü gayára lubei basálbarunun búmari láu beréderun túma?

¹⁷ Lídán sun luwúyeri, lúnti labágaridun cáda ában quei lichuguni Wabúreme lun, áni quei lubei meja giñe, dan le lagúarunbei Búngiu lun lun lánigu lan. Ítara líña naríñaguni tídan sun ligílisi. ¹⁸ Ánjein agúara Búngiu lun ában gürígia le resíbi láalibei circuncisión, lé meja liseíni lidáradun Búngiu jáma lánigu, lúnti leréderun ítara, ánjein giñe agúara lun ában le merésibirungili circuncisión, moún lumuti lerésibiruni. ¹⁹ Mebéresenwati ánjein resíbi lubei circuncisión lúmoun merésibirún lán, le busénwabei, lun lagúnfulirúniwa lugúmadin Búngiu. ²⁰ Cáda gürígia lúnti leréderun lídan igáburi lé meja gádaanbalin dan le lagúarunbei Búngiu lun lun lánigu lan. ²¹ Ánjein meja idámuni bubei dan le lagúarunbei Búngiu bun, madíjeribá luágu líra, ánjeinrügü liñáti gayára lubei báfuridun lídaangiñe idámuni ban, adügabei. ²² Lé meja idámunibei lun labúreme ya ubouágu dan le lagúarúnbei lun lun lafiñerun luágu Crístu, gidáali luei lubáfu figou lun lesériwidun lun Wabúreme Jesucrístu, ítara méme giñe, lé meja mámabei idámuni lun ában gürígia ubouágu dan le lagúarúnbei lun, lidámunjali Crístu, ligíajali Labúreme. ²³ Agáñija láadün Búngiu luágu oúnwenbun ebégi, mígira jumá lun janügünün wügüriña lidámunme jagúndan, lidámun jumá lugúndan Búngiu. ²⁴ Ítara líña lubeíti, nidújeñu, madíjeri jumá cátañañadün lan bougudigiñe jibíti, reidei jumá ligíbugiñe Búngiu lídan méme igáburi lé meja gádaanbalün dan le lagúarunbei jun.

²⁵ Jawágu gürígia ja mámarigiñabaña, úati ni ában gumádi núma le jamúga lúmagiñeti Wabúreme, naríñagaali le narítagun, áu queisi ában le gadúnati lun lafiñerúniwa luágu, luágu lareíni Wabúreme le rújalibei murúsun lídaangiñe lichú láu nun. ²⁶ Lídán narítagun, lúnti leréderun gürígia quei lubei, ladüga buri lidére dan le gádaanbaliwa. ²⁷ Ánjein gámari bubei, málugabá bígiragun, ánjein mámari bubei, málugabá bagámaridun. ²⁸ Anjabu amárieida, máma figou, ánjoun giñe amárieida ában irájü, máma giñe figou, láu sun líra, ñíbei asúfuriruni joun ja gámaribaña, áni buséntina jamúga masúseredun lan líra.

²⁹ Nidújeñu, niján le nabúseerubei naríñagun. Murúsun rügáli dan wabá lun wesériwidun lun Búngiu. Lúmagiñe lubeíti guetó, ja gámaribaña, lúnti jesériwidun lun Búngiu táu sun janígi camá jamuga mámaritiña. ³⁰ Moún lumuti wíchugun dan lun íruni o ugúndani le gádaanbaliwa, o lun

umégeguni le wámabei, lun lagídaruniwa lueí wadügüni le lúnbei wadügüni quei esériwidutiña lun Búngiu, ladüga louguati dan. ³¹ Masáminara jumá sarágu luágu lubuídun cátei lánina ubou le, le jánibei lun jayúsuruni, ladüga ubou le, le waríjibei, lagúmuchaña, lúnti jarítangun luágu cátei le magúmuchadibi.

³² Buséntina lun madíjeri lan jarítangun luágu ni cáta. Dan le máinari lan ában wügüri, larítangun luágu buri cátei le luáguti Búngiu lúma lun lesériwiduni buídu. ³³ Ánjeinti dan le gámarijali, larítangun luágu buri cátei le lánina ibágari le, lúma lun lesériwidunun lúmari buídu, ³⁴ biánguañein cátei lun leténirun lun —lun lesériwidun lun Búngiu lúma lun latoúnigirunun lúmari. Ámuti gíñe touserun würi maríeitu tueí to mámariboun. To mámariboun, tarítangun luágu buri cátei le luáguti Wabúreme Búngiu, lun derégeguñu tan túngua lun Búngiu dándu láu túgubu queísi táu tanígi. Ánjounti to gámariboun, tarítangun luágu buri berésegu lánina ibágari le, lúma lun tesériwidun buídu lun túmari.

³⁵ Naríñaguñein le jun luágu jáni fuleísei, máma naríñaguñein lun mamárieidun jumá. Naríñaguñein lun jabágaridun lídan ában igáburi le buíti, esériwideina lun Wabúreme, derégeguñu júngua lun, marítangunga sarágu luágu cátei lánina ibágari le.

³⁶ Agübürigu ja arítagubaña luágu buídutima lan lun tamárieidun jaraü lugúndun taweíyaaduña lan, áni ánjein buítima lubeí líra, lúnti jadügüni le uágubei jarítagua luágu buídu lan —gayáraati jíchugunun lun tadári lun tamárieidun lúma, máma figou líra. ³⁷ Ánjein añájein lubeí ámu agübürigu, derégüdagutiña lídan jarítangun luágu mouñ lumuti lan lun tamárieidun jaraü, áni memégeiruati lun tíchugúniwa, áni gayáraati jadügüni le jabúseerunbei, buíti jadüga lun míchugun jamánun jaraü lun tamárieidun. ³⁸ Ja lubeíti íchugutu jaraü lun tamárieidun, buíti jadüga, ja míchuguntu, buítimaati jadüga.

³⁹ Würi to maríeitu, lábugiñeñoun leréreejan túmari, lurúma lúrudu, sun wíngwángili lan, ánjein ouwe túmari, gayáraati tamárieidun lúma le tabúseerun, afíñeti rügáli ligía luágu Crístu. ⁴⁰ Láu sun líra, buítimaabei dan tun ánjounya mamárieidun. Ligía narítangunbei, áni afíñetina luágu ligía lan gíñe larítangunbei láni Búngiu Espíritu.

8

Eígini buri le adágarawagüdüti joun sándu

¹ Guetó nadímureja luágu eígini le adágarawagüdüti joun sándu. Inárüni luágu subúdi wamáni luáguti buri cátei le, queísi jaríñaguni, awáansegüda lumútiwa wasúbudin lídan cátei málati, ánjein ínsiñeni, awáansegüda lumútiwa lídan lubuídun igáburi.

² Le arítaguti luágu níjein lan lasúbudirun, ibídiñegilirügü líña ni cáta lun queísi lubúdubu. ³ Ánjein le jínsiñejabúbei lun Búngiu, subúdi lumúti Búngiu gürígia ligía queísi lánigu.

⁴ Luáguti lubeíti leigin eígin le adágarawagüdúti joun sándu, inárüni luágu ni cáta jamá sándu ubouágu, máma jamá búngiugu ladüga subúdi wamúti luágu ában rügüñein lan Búngiu. ⁵ Añájein mútu ubouágu, jarítaguatiña luágu añájein lan bürübünu búngiugu jáma abúremeigu siélu lúma ubouágu, ⁶ ánjeinti woun, wagía le afiñebei luágu Crístu, ában rügüñein Búngiu, le Wáguchibei. Ligía adügübalin sun cátei, áni ligía le únbei wesériwida táu sun tarúman wanígi. Ában rügüñein gíñe Wabúreme, le Jesucrístu, le ídaangiñebei ladügüwa sun cátei, áni ligía le ídaangiñebei wibíjei ibágari magúmchaditi.

⁷ Másutiña ja afiñebaña luágu Crístu gayára jafiñerun luágu ni cáta jamá sándu, añájein já meja jéhubaña ájuduragua joun sándu, jou jamágili eígin ligía queísi cátei adágarawagüdúti joun búngiugu. Queíti lougua lubei jafiñen luágu gayára lan jeígin afiñetiña eígin ligía, ába mabuídun lan lasándiraguagüdüniña jóungua ligíbugiñe Búngiu láu jeígin eígin ligía. ⁸ Inárüni le jaríñagubei luágu máma lan cátei le weígibei gayáraagüdübalin lerésibiruníwa Búngiu, mabuíduntimaabadiwa ligíbugiñe Búngiu lueígiñe weígin, maríbaduntima wagíame lueígiñe meígin wáma. ⁹ Gayáraati jeígin eígin le adágarawagüdúti joun sándu, lúntirügü goúnigi jumá luei jeíguadagüdüniña jidújeñu lueígiñe Crístu ja louguabaña jafiñen ánjein buídu lubei lúmoun mabuídun lan. ¹⁰ Quei jamúga guetó, amürü le subúdijabúbei luágu gayára lan beígin furúmiegurügü eígin, bañúura eíga lídan ában fulásu le jóunti sándu, laríjabu ában idújei le débiliti lafiñen luágu buri cátei le, ñi, lanügüba gurásu buágu lun gíñe leígin lídaangiñe eígin le, le adágarawagüdúti joun sándu. ¹¹ Ítara, ladüga bisúbudin, féridigüda bumúti bidúje le débilibei lídan lafiñen le gíñe ueígiñebei louwe Crístu. ¹² Dan lubeíti le jañáwarijani jarítagun idújeñu ja débilibaña lídan jafiñen, jadügüña lun jafígounjan jidújeñu, áni jugúya guánarügü jafígounjaña gíñe. ¹³ Ligía, ánjein lubei náburugüda nidúje lídoun figou ladüga cátei le neígibei, buítimaati lun meígingügüya nan úwi luei nafígounjagüdüni.

9

Lirícha buri ában apóstolu

¹ Áu, furángutina lun nadügüni le nabúseerubei, garíchatina gíñe queísi ában apóstolu, aríja náali Wabúreme Jesús, áni jugúya guánarügü asárirubaña lídaangiñe nuwádigimaridun luágu Wabúreme. ² Fágua manügün jabáquina jíbiri queísi

apóstolu, ánjeinti jugúya, gásu janügünina queísi apóstolu, lugúndun láu afiñe jumá luágu Crístu, arúfuda lumúti líra luágu inárüni lan luágu ában nan apóstolu.

³ Niján nouñabagülebei joun ja adímurejabaña nuágu. ⁴ Garíchatina lun nerésibiruni sun le íchugúbei nun lun neígini lúma lun nátuni queísi nafáyeiruaja luágu nuwádigimari luágu jáni fuleísei. ⁵ Garíchatina gíñe lun namárieidun túma ában würi to afiñetu luágu Crístu, lun gíñe nanügünun númagua luágu nuweíyasun quei ladügüni Pédro jáma ja jíbiri apóstolugu, jáma gíñe ja lamúlenu Wabúreme. ⁶ ¿Ódi jarítaguatün luágu áu rügüñein lan lúma Bernabé marícha lun werésibirun wágüdaja júmagine lun gayára lan wígiruni wawádigimaridun láu wájabu lun wapúrichijani Lerérun Búngiu? ⁷ Queísigubeirügü, máma súdaara guánarügü afáyeirubalin cátei lé buri layúsurubei, le ábunagubei beíbei, jouíti tídaangiñe, le oúnigirubei bágasu, guráti lídaangiñe míligi le lamíligijabei. ⁸ Áni marítagua jumátia luágu nariñaguñein lan le queísirügü jarítagun gürígia, lugúndun aríñaga lumúti gíñe lilúrudun Moisés. ⁹ Lariñajare tídan lilíburuna lúru. “Magúraguabeí liyúma bágasu le lánina wadágimanu lueí leígin lídaangiñe ílaü le léferejabei.” Máma lariñaguñein Búngiu líra jawágurügü bágasu, ¹⁰ lariñaguñein gíñe queísi ában jémpulu woun. Luágu wáni fuleísei labürüdüwa lúru le, lugúndun dándu le awoujabin múa, queísi le éferejabalin líla nádü, lúnti jadügüni láu eménigini luágu jerésibirubei lan jafánran lídaangiñe alúbajani. ¹¹ Queísi bunágua wamáali lubeí Lerérun Búngiu tídan janígi, ¿gíbeti funági larijín jun lun walúbajan murúsun cátei júmagine lun wágüdaagun woúngua? ¹² Ánjein garícha jabeí ámu lun líra júmagine, garíchatimáatiwa.

Mayúsu wamúti iríchaü le wawágubei. Lubáragiñe líra, awánda wamáali sun le wemegeirubei lueí lejenreendun jun agáambeí wapúrichijani Lerérun Búngiu, ladüga wamúriajan wágüdaja júmagine. ¹³ Subúdi jumúti luágu ja lan ñadágimeinbaña ligílisirugu, lídaangiñe le ligílisirugubei jawínwanda. Ja eténirubaña lun latárü le ñí lubei líchugúa adágaragüdüni, jouítiña úwi jádaangiñe anímaalu ja adágarawagüdübaña ñi. ¹⁴ Ítara líña gíñe lariñaguni Wabúreme Jesúsú lun ja lan apúrichijabalin ugánu luágu, lun gíñe jádaangiñe lan ja agáambubalin ugánu ligía jawínwanda. ¹⁵ Áu, mayúsugidina ni ában lídaangiñe iríchaü le, máma gíñe nabürüjañein le jun lun jíchugun som cátei nun. ¡Jímein numúti nouñwen niláma lubáragiñe neféridiruni ugúndani le nuágubei láu napúrichijani ugánu luáguti asálbaruni, magúburajanga luágu!

¹⁶ Máma cátei lúnti napántajan luágu láu napúrichijani ugánu luáguti asálbaruni jun, lugúndun mósu nadügüni. ¡Fugiábu áu ánjein mapúrichijan nan ugánu le! ¹⁷ Lun jamúga mínsiñe lan nun lun napúrichijan, láu sun luwúyeri mósu nadügüni ladüga ligía lan wadágimanu le líchugubei Búngiu nun. Queísi apúrichija nan láu sun nugúndan, gafáyeiruajatina, ¹⁸ afáyeiruaajaü ligía, lun gayára lan napúrichijan luágu Wasálbaragüle, magúburajanga ni cáta, márügüdünganeí nirícha lun nawínwandun lídaangiñe nuwádigimari queísi apúrichijati.

¹⁹ Láu sun mábuti nan ubouágu lun nagáambuni, rúguaadina núngua jadámunme súngubei, lun nagáñeirun sarágu gürígia lun Crístu. ²⁰ Dan le jagánagua nan juríu, ába nadügün camá juríu áu, lun nagáñeiruniña lun Crístu. Queísi jabágaridun juríu lábugiñe lilúrudun Moisés, rúguatina núngua lábugiñoun lúrudu ligía lun nagáñeiruniña, láu sun mámañadina lan lábugiñe lúrudu ligía. ²¹ Lun nagáñeiruniña ja mámbaña juríu, ja mabágaridunbaña lábugiñe lilúrudun Moisés, rúguatina núngua quei jagía, láu sun lábugiñeñadina lan lilúrudun Búngiu, quei lábugiñeñadina lubeí lilúrudun Crístu. ²² Dan le jáma nan ja louguabaña afiñe luágu cátei le gayáraabei jadügüni afiñetiña, madügüntina ni cáta le uágubei jarítagua luágu mabuídun lan ladügüniwa, lun gayára lan nagáñeiruniña. Rúguaadina núngua queísi cáda jawúyeri gürígia lun añájein lan nasálbarun lídan furúmiegurügü luwúyeri. ²³ Nadügüñein sun le lun lasúbudirúniwa ugánu le lánina asálbaruni, lun gafánraanbadina lan lídan buídu le lanügübei ugánu le.

²⁴ Subúdi jumúti luágu gíbe jamá eíbaagutiña lídan ában eíbaaguni, áni ában rügüñein jádaangiñe agáñeira. Eíbaagua jumá lubeíti lídan ibágari le lídan ában luwúyeri lun gayáraabei lan jagáñeiruni ledéweejan Búngiu jun. ²⁵ Sun ja aráansejabaña lun jebélurun lídoun juráraü, jóuchatiña lun madügün jamá ni cáta le gayáraabei lásiñeragüdüni jájurerun. Áni jadügüni lun jagáñeirun ában rídi le láuti ubánaü. Ánjeinti wagía, wáfaaguña lun wibíjin ában rídi siélu le lúnti ladúrarun lun sun dan. ²⁶ Áu, neíbaaguña lídan ibágari le, rúñuneí naríjin luágun ubuíduni le lúnbei líchuguni Búngiu nun, siélu. Mítaraantina queísi ageíndaguti le agáyuajabei garábalirugu, ²⁷ lubáragiñe líra, áfara numúti lugúndan núgubu, fósuneí lun lagáambunina, lueí lubeígia neféridiruba lan lárigiñe buga arúfudajadina lan joun ámu luágu lubuídun üma lun wachülürün lúmoun Búngiu.

10

Dimúrei luágu ájuduraguni joun sándu

¹ Nidújeñu, buséntina lun narítaguagüdünün luágu lé meja asúseredubei joun binádu wagübürigu lídan lé meja lídan jamá fulásu mageírawati, luágu ñíñein lán meja Búngiu lídan ában juánriñu jóugiñe lun loúnigiruniña. Séfuti gíñe lanügüniña sùngubei dan le jájiñuragunbalin Barána Funáti. ² Ítara líña queísi ában abásteruni joun láu jásügürün labádinaguagiñe barána, lúma juánriñu jóugiñe. Lídaañanu ában lúma Moisés lun jafálaruni ladüga ligía lan abúgurubaliña. ³ Jóútiña gíñe sun jagía lídaangiñe ában méme eíginí le líchugubei Búngiu joun, siélugiñe, ⁴ rúati gíñe dúna joun sùngubei lídaangiñe ában dübü lun játun. Ñíñein Crístu jáma luágu sun jaweíyasun lun fuleísei lániña láu dúna lun játun. ⁵ Láu sun líra, madügün jamúti jíbe-ágei lugúndan Búngiu, ába lamágundarun Búngiu jáma. Ligíati jóüwegunbei lídan fulásu mageírawati.

⁶ Sun le asúseredubei joun, ában jémpulu woun, lun mayúmajan wamá buri cátei wuríbati, queí meja jadügüni. ⁷ Ligía májuduragua jumá lubei joun sándu queí meja jadüga jádaangiñe, queísi tariñaguni Lerérun Búngiu luágu jefédujan joun sándu. “Ába jañúurun güri-gia eíga lúma áta, lárigiñe, ába jásaarun eféduja.” ⁸ Moún lumuti wadügün salúfuri queí meja jadüga jádaangiñe, ába larúfuduni Búngiu luágu wuríba lan le jadügübei láu loúwegüdüniña mílu güri-gia jádaangiñe lídan ában wéyu. ⁹ Moún lumuti gíñe wáluajani lében lugúraasun Búngiu woun láu luríban wagáburi, queí jadügüni jádaangiñe, ába jóüwegun láu lágüragüdüniña joun jéwe. ¹⁰ Mamágundara jumá gíñe lúma Búngiu queí jadüga jádaangiñe, ába loúnajani Búngiu ánjeli lun láfaraguniña jílagubei.

¹¹ Suséreti sun le joun binádu agübürigu, ába labürüdün tídan Lerérun Búngiu queísi jémpulu woun, wagía le wínwanbei lídan lagúmujoún dan le, lun wasúbudiruni buídu luágu mínsiñe lan figoú lun Búngiu. ¹² Le lubeíti jarítaguabei luágu derégüdagua lan leíbugun lúma Búngiu, toúnigilá, máburujalá lídoun figoú. ¹³ Oúchawaguni buri le jasúfurirubei, ában láu lúma buri le jasúfurirubei ja jíbiri. Gayáraati jeménigidun luágu Búngiu, mígirunbei lun jíbjin oúchawaguni le jásiñerun awánda. Lubáragiñe líra, dánme liábin oúchawagúni, larúfudubei gíñe Búngiu jun ída lúba lan jáfuridun lídaangiñe, ítara lúba gayára lan jawánduni.

¹⁴ Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, mádaragua jumá júngua lídoun cátei le jánina sándu. ¹⁵ Nadímurejaña jun queísi joun güri-gia gunfaráandatiña, samína jumá júngua ánjein buídu lubei le naríñagubei jun, lúmoun mabuidun lan. ¹⁶ Dan le werésibirun, dan le wátun lídaangiñe uníñein le uágubei wíchiga eteingiruni lun Búngiu, arúfuda wamúti luágu lídaañadiwa lan

ában lúma Crístu luágu líta le áwiyurubei, dan lé meja louñwenbei luágu gurúwa wawágu. Dan le weígin tídaangiñe fein to wagúbachaguboun, arúfuda wamúti luágu lídaañadiwa lan ában lúma Crístu luágu lúgubu le ledéregerubei lun ouweni luágu gurúwa ligía. ¹⁷ Queísi jou wabei tídaangiñe ában méme fein, arúfuda lumúti líra luágu lídaañadiwa lan ában láu sun gíbe wamá.

¹⁸ Aríja jumá lun násiñun le linásiñun Israél. Ja eígibaña lídaangiñe eígini lé buri adágarawagüdüti lun Búngiu luágu latárü, lídaañañu lan ában jámagua, lúma lúma Labúreme latárü. ¹⁹ Mára naríñaguña luágu wínwan jamá sándu, maríñaguntina gíñe luágu weírigutima lan úwi le adágarawagüdübei joun sügü láu ámu úwi. ²⁰ Le naríñagubei, luágu dan lan le jadágaragüdün ja ibídiñejabubaña lun Búngiu joun sándu, joun máfianu jadágaragüda, máma lun Búngiu, áni mabúseerúntina lun lídan jumá ában jáma máfianu. ²¹ Siñáti játun lídaangiñe licópun Wabúreme Jesucrístu úara lúma játun lídaangiñe jacópun máfianu. Siñáti gíñe jeígin luágu lidábulan Wabúreme Jesucrístu úara lúma jeígin luágu jadábulan máfianu. ²² ¿Ódi buséntün jeméendügüdüni Wabúreme láu jañúurun luágu jadábulan máfianu? ¿Jéretün funági lueí Búngiu lun manúfudebadün lan lueí ligáñi?

Lúnti jínsiñejabu jamá lánigu Crístu

²³ Inárüni le aríñawagúbei luágu gayára lan jadügüni gürígia le jabúseerun, láu sun líra, máma sun cátei buíti láburujan. Gayáraati jadügüni gürígia le jabúseerun, láu sun, máma lan sun cátei lun líderaguniña ámu gürígia lun jóudin jabáruaguoún lúma Crístu. ²⁴ Lúnti warítangun luágu le buídubei joun ámu gürígia, mámarügü lan wawouguoun warítagua.

²⁵ Niján le lúnbei jadügüni luágu úwi. Jóujuma lídaangiñe sun cátei le alúgurajoúbei mágidirugu, málügüdajanga jugúya ánjein dágüdawa lubei joun sándu lúmoun madágarawagüdün lan, ²⁶ maríbadalá jarítangun luágu, gayáraati jeígini, lugúndun láni Wabúreme múa láu sun le lídaanbei.

²⁷ Ánjaün lamísuraja ában gürígia le mafiñeti luágu Crístu lun jídin eíga lúma, gayáraati jídin ánjaün busén. Jóujumei le íchugúti jun, málügüdajanga ni cáta, mebéresen jumá ánjein dágüdawa lubei eígini ligía joun sándu furúmiñe, lúmoun madágaragüdünwa lan. ²⁸ Ánjein aríñawagua jun luágu dágüdawaali lan eígini ligía joun sándu, meíga jumei, lueí jadügün dáñu lun le aríñagubalin jun, lueí gíñe laríbadun larítangun. ²⁹ Nadímurejañatia luágu larítangun le ában, máma luágu barítangun.

Gayáraati jamúga funa laríñagun mútu. “¿Cásan uágu lúnti lubeí lafálaruni ában gürígia le larítangun ámu? ³⁰ Ánjein gayára lubeí níchugun eteíngiruni lun Búngiu luágu le neígibei, ¿cábagi uágu jadímureja nuágu lueígiñe neígini?” ³¹ Ánjaün lubeíti eíga o áta o jadügün furúmieguaügü cátei, adüga jumeí sùngubei lídan ában luwúyeri le íchugubei inébesi lun Búngiu. ³² Míchiga jumá lébuna eíguaduni lun ni ában, ni joun juríu, ni joun ja mámabaña juríu, ni joun ja lánigu Búngiu. ³³ Áu, jóchatina lun nagúndaaragüdüniña sùngubei lídan sun cátei, máma rügüñein nuouúgua narítagua, jarítaguatina giñe jawágu jíbiri lun gayáraabei lan jayábin lun jafíñerun luágu Jesucrístu lun jasálbarun.

11

¹ Áyeija jumeí nigáburi queísi náyeijani ligáburi Crístu.

Würíña lídan jóúndaragun afíñetiña

² Nidújeñu, gúndaatina jáu luágu súnwandan lan jarítangun nuágu, lúma luágu falá jumani arúfudajani le níchugubei jun. ³ Guetó, níjein ámu arúfudajani le nabúseerubei lun gunfaráanda jumáni, luágu Crístu lan lichügüdinabei cáda wügüri, wügüri tichügüdinana lúmari, ítara quei Búngiu lan lichügüdinabei Crístu. ⁴ Nibúsigarídünati lun ladáuragun ában wügüri láu lábulugu dan le layúmuragun lun Búngiu, eteíngirei lídan jadámurin afíñetiña, o dan lan le laríñagun ugánu le ladímurejan Búngiu liyúmulugugiñe wügüri ligía, ladüga láu líra, larúfuduñein luágu níjein lan ában wügüri weírigutimaati lanügüni lueí lídan adámurini ligía, áni Crístu rügüñein weírigu jádan sun wügüriña. ⁵ Nibúsigarídünati giñe lun madáuragun tan würi láu tábulugu dan le tarúmuragun lun Búngiu, eteíngirei lídan jadámurin afíñetiña, o dan lan le ladímurejan Búngiu tiyúmulugugiñe, ladüga láu líra tarúfuduñein tamájarun lun tanügüni wügüri weírigu sügü táu, wuríbatí líra, queísigubeirügü jamúga lasarún tídburi queísi wügüri. ⁶ Ánjoun madáuragun ában würi láu tábulugu, buítimaati lun tásaruni sun tídburi, áni ánjein busíganudüna lubeí tíbuguni würi tídburi o tásaruni lan tábulugu, darúguatá láu tábulugu. ⁷ Moún lumuti ladáuragun wügüri láu lábulugu lídan jadámurin afíñetiña lugúndun liyáwa Búngiu ligía, áni arúfuda lumúti luweírigun Búngiu. Ánjounti würi, arúfuda tumúti luweírigun wügüri, ⁸ lugúndun dan le ladügünbalin Búngiu wügüri, máma tídaangiñe würi ladügei, würi ladügüboun lídaangiñe wügüri. ⁹ Adüga lumútu Búngiu würi lun wügüri, máma wügüri tun würi. ¹⁰ Ligía lúnti lubeí tadáuragun würi láu tábulugu lídan jadámurin afíñetiña queísi liseíni derégüdaguaü lábugiñe lagúmadijan wügüri, lúma

lan jagúndaarun ánjeligu láu tagúfurumadun. ¹¹ Láu sun líra, lídan wabágari queísi afiñetiña, mégei lumútu wügüri würi, mégei tumúti gíñe würi wügüri. ¹² Queísi inárüni lubeí luágu lídaangiñe lan wügüri tadügüwa würi, ítara líña gíñe inárüni lan luágu würi lan íchugubalin wügüri uboúagu, áni sun cátei lúmagiñe Búngiu liábin.

¹³ Ítara líña lubeíti, samína jumá júngua ánjein buídu lubeí lun tayúmuragun würi lun Búngiu lídan adámurini madáuragunga láu tábulugu. ¹⁴ Jéchutiwa wagía gürígia lun warítangun luágu busíganu lan lun migínagu lan lídiburi wügüri. ¹⁵ Ánjoun würi, ában uwéndeni tun lun migínagu lan tídiburi, ligía líchugúnbei ídiburi migínaguti tun lun tadáuragun láu tábulugu. ¹⁶ Ánjein níjein lubeí busénti lasígenejan luágu cátei le, lúnti lasúbudiruni luágu ni lan wagía, ni já buri jíbiri tílana lilígilisin Búngiu masúbudiruntiwa ámu igáburi lueí líra.

Luríban jagáburi afiñetiña dan le jeígin luágu lidábulan Wabúreme Jesucrístu

¹⁷ Nabürüja jun guetó luágu ában cátei le siñábei nariñagun luágu buídu lan jadügüni, lugúndun genége lumúti luágu adüga lán buri joúndaragun dáñu jun lubáragiñe jamúga ladügün buíti. ¹⁸ Furúmiñeti cátei, aríñawagúati nun luágu dan lan le joúndaragun, níjein lan fánreinguaü jídan, áni afiñetina luágu níjein lan inárüni lídan le aríñawagúbei. ¹⁹ ¡Fágua lúnti ñi lan fánreinguaü jídan lun lasúbudirúniwa cátaña lan afiñetiñabaña ja tímatimaatiña! ²⁰ Láu buri fánreinguaü le, dan le joúndaragun lun jeígin luágu lidábulan Wabúreme Jesucrístu, siñáti jeígin láu ában igáburi le íchugubei inébesei lun, ²¹ lugúndun dan le lachülürün óra lun jeígin, meígintün nege lídan ában. Lubáragiñe líra, cáda ában, ába loúfudajan eígei eígini le lanügübei. Ja siñábei janügün gíbeti, ába jeréderun láu jaláma. Jayábiti jídaangiñe, ába játun sarágu darí lun jabácharuadun. ²² ¿Mábantün funági lun jeígin lúma lun játun ñi? Láu igáburi le, barü jumutiña tílana lilígilisin Búngiu quei ni cáta, rújumaña ja úabei ni cáta jáma lídoun busíganu. ¿Cábagi nariñaga jun luágu líra? ¿Lúnti nagúndaarun jáu? ¡Luágu líra siñáti!

Adíneruni le arítaquagülei luágu loúnwen Wabúreme

²³ Lúmagiñe guánarügü Wabúreme Jesucrístu nerésibirei igáburi le warítaguagüle luágu loúnwen, lé meja níchugubei jun. Queísi le nubeíbei jun, luágu le lan áriebu le lalúgurünbei Wabúreme, ába lanügünun fein lújaburugu, ²⁴ lásun líchugun eteíngiruni lun Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun lun lafánreinragunun jádan lánigu, ába laríñagun. “Joújuma, nógubu le, le nedéregerubei luágu jufúleisein. Adüga meme jumeí

cátei le, jarítaguagüleme nuágu.” ²⁵ Ítara gíñe, lásun jeígin, ába lanügüni cópu táu diweín lújaburugu, ába laríñagun. “Cópu le táu diweín to, líseíni iséri lidáradun Búngiu júma, le achoúrurúabei láu níta le lúnbei láwiyurun lídaangiñe núgubu juágu. Ságüme játuni, adüga jumeí lun jarítagun nuágun.” ²⁶ Ítara líña lubeíti, daríme le lagíribudun Wabúreme ubouágun, ságüme jeígin fein, gurá jugúya diweín to jarítaguagüle luágu Jesúsu, jarúfuduñein luáguti louñwen Jesúsu wawágu.

Ligáburi leigín eígini le arítaguagülei luágu Jesúsu

²⁷ Furúmieguarügü le eígitu fein tugúya, guráloun diweín to láni Wabúreme Jesucrístu lídan ában igáburi le míchuti inébesei lun Búngiu, ladügüña figouú ladüga líchugüña lan minébesei lun lúgubu Wabúreme lúma líta. ²⁸ Ítara líña lubeíti, cáda ában lúnti lasúbudiragun lúngua buídu ánjein jarúma tubeí lanígi lubáragiñe lerésibirun. ²⁹ Lugúndun ánjein erésibira marítagunga luágu laníchigu lánina lúgubu Wabúreme, labeíchubei Búngiu. ³⁰ Ligía añájein lubeí sarágu jídaangiñe, sánditiña, débilitiña, jilágua jíbiri. ³¹ Ánjawa jamúga asúbudiragua woúngua buídu lubáragiñe werésibirun, mabeíchun lumútiwa jamúga Wabúreme ítara. ³² Dan le labeíchuniwa Wabúreme, ladügüñein líra lun wasúbudiragun woúngua, gayára lámuga wasáansiraguni wagáburi lueí weféridirunme úara jáma lirájüñü ubou.

³³ Ítara líña lubeíti nidújeñu, dan le jóundaragun lun jerésibirun, agúrabagua jumá júngua. ³⁴ Ja lamátiña, jóújama jábiñe, mabeíchun lámugaña Búngiu luágu luríban ligáburi jóundaragun. Lé buri líbiri cátei naráanserubei dánme le nídin aríjaün.

12

Ubáfu buri le líchugubei Sífiri Sándu lun cáda afíñeti

¹ Nidújeñu, níjein buri cátei nabúseerun lun jasúbudiruni luáguti buri ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu lun cáda afíñeti luágu Jesucrístu.

² Subúdi jumúti buídu luágu dan lán meja le mámagidün lánigu Crístu, ádajoúatün meja lun jeíbugun járigi sándu ja mariñagadibaña. ³ Ligía nabúseerunbei nariñagun jun guetó lun gayára lan jasúbudiruni ánjein lubáfu lubeí Sífiri Sándu ádajabálin ában gürígia lun ladímurejan lúmoun lubáfu lan espíritu wuríbati. Siñáti ládajani Sífiri Sándu ában gürígia lun lanábaguni Jesúsu láu laríñagun luágu máma lan Liraü Búngiu, espíritu wuríbati ádajabalin lun ladügüni líra. Áni láu rügüñein lubáfu Sífiri Sándu gayára lan laríñagun ában gürígia luágu Jesúsu lan Wabúremebei.

4 Níjein sarágu luwúyerigu ubáfu le gayáraati lerésibiruni gürígia le afiñebei luágu Jesucrístu, áni ában méme Sífiri Sándu íchugubalin. 5 Níjein sarágu luwúyeri ligáburi esériwiduni lun Wabúreme Jesucrístu láu ubáfu buri le líchugubei Sífiri Sándu woun, áni lun méme ában Abúremein wesériwida. 6 Lídan gíne sarágu luwúyeri wayúsurei ubáfu buri le rúaalibei woun, áni ában méme Búngiu le íderagubaliwa lun wayúsuruni ubáfu ligía. 7 Arúfudaguati Sífiri Sándu lúngua wádaangiñe láu ubáfu le líchugubei woun, lun gayára lan wíderaguniña jíbiri afiñetiña. 8 Añájein jíbiri, rúti Sífiri Sándu ubáfu joun lun gayára lan jadímurejan láu lichú áu, añájein úntiña líchiga ubáfu lun jadímurejan láu sarágu subúdi. 9 Jíbiri resíbítiña ában afiñeni weíríti lúmagiñe méme Sífiri Sándu ligía, jíbiri resíbítiña ubáfu lun jareídaguagüdün sánditiña. 10 Añájein resíbítiña ubáfu lun jadügün miláguru, jíbiri resíbítiña ubáfu lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe. Joun jíbiri, rúti ubáfu lun jasúbudiruni ánjein Sífiri Sándu lubei ádajabalin ában gürígia lun ladímurejan o ámu lan luwúyeri espíritu, jíbiri ibíjatiña ubáfu lun jadímurejan ámuñegueinarügü luwúyeri dimúrei luei jerérun. Añájein ibíjatiña ubáfu lúmagiñe Sífiri Sándu lun jafúnraanguagüdüni le aríñawagúbei lídan buri dimúrei teréncha ligía. 11 Sún buri cátei le, ában méme Sífiri Sándu le ábanrügübei, ligía adügübalin, le afánreinjabalin ámuñegueinarügü ubáfu ligía lun cáda gürígia queísi labúseerun.

Lánigu ában méme úgubu súnqubei

12 Gíbeti umégeguni lídan wágubu, áni sun umégeguni ligía ában rügüñein úgubu ladüga. Ítara líña gíne le únbei wagúara lúgubu Crístu, cáda ában afiñeti ában lídaangiñe lumégegun lúgubu Crístu. 13 Sun wagía afiñetiña—juríu, máma juríu, idámuni, máma idámuni, furúmieguarügü le wawúyeribei—láu wabásterun, ába ladügüníwa Sífiri Sándu lun ában wamá jáma sun jíbiri afiñetiña, áni sun wagía, resíbi wamúti méme Sífiri Sándu ligía.

14 Níchiga ában jémpulu jun luágu wágubu láu sun lumégegun lun jasúbudiruni luágu ítara wáña lan queísi lumégegun lúgubu Crístu. Wágubu, máma rügüñein ában umégeni luágu, gíbeti umégeguni luágu. 15 Ánjein jamúga aríñaga ugúdi. “Máma nugúya líbiri úgubu lugúndun máma nan újabu”, máma lueígiñe líra lun mámaabei lan líbiri úgubu, 16 ánjein lan jamúga aríñaga arígei. “Máma nugúya líbiri úgubu lugúndun máma nan águu”, máma lueígiñe líra lun mámaabei lan líbiri úgubu. 17 Lun jamúga águu lan sun úgubu, ¿ída líña jamúgagi wagáambun? O lun jamúga arígeirugu lan sun úgubu, ¿ída líña jamúgagi wirímichun? 18 Rúlaali Búngiu cáda lumégegun úgubu le ñí

lumuti labúseera. ¹⁹ Lun jamúga ában rügüñein lan umégeni luágu úgubu, moustarunti jamúga úgubu ligía. ²⁰ Láu sun gíbe lan lumégegungun úgubu, ában rügüñein úgubu.

²¹ Siñáti laríñagun águu lun újabu. “Memégeirun numútibu”, siñáti gíñe laríñagun ichügü lun ugúdi. “Memégeirun numútibu.” ²² Lubáragiñe líra, lé buri lumégegungun úgubu le laganounbei camá débiliti, ligíatima buri mégeiwabei, ²³ lé buri lumégegungun úgubu le wanügübei quei ni cáta, ligíatima wadáraguagüdübei láu uwéndeni. Le buríti líbiri lumégegungun wágubu le arámudaguabei, ligíatima woúserunbei láu goúnigi, ²⁴ le madügünwabei lún buri líbiri lumégegungun wágubu. Ítara líña laráanseruni Búngiu úgubu lun le lán buri líbiri umégeguni le anügübei quei ni cáta, ligíatima lan weírigu, ²⁵ lun níjein lan ában úarani luágu úgubu lídan le luwádigimaridun sun umégeguni lídan ában, láu ában toúnigi jóniwagua. ²⁶ Ánjein asúfurira ában lídaangiñe lumégegungun úgubu, súfuriti gíñe buri le líbiri, ánjein gíñe oúserúa ában lídaangiñe buídu, ába lagúndaarun lé buri líbiri lídan ában.

²⁷ Ítara méme líña gíñe, lúgubu Crístu jugúya, cáda ában jídaangiñe, lumégegungun úgubu ligía. ²⁸ Rújali Búngiu wadágimanu jun tídan lilígilisin lun juwádigimaridun luágu ában queísi luwádigimaridun lumégegungun úgubu. Furúmiñetiña, apóstolugu líchuguniña Búngiu lun jeseriwidun joun jíbiri afíñetiña, jabíaman, profétagu, jürüwan, arúfudajatiña luágu cátei lání Búngiu, lárigiñe, ja adáagubaña miláguru, lárigiñe, ja areídaguagüdübaña sánditiña, ja ídejabaña, ja láubaña gumádi, jáma ja íbíjubaña ubáfu lun jadímurejan dimúrei buri le teréncha. ²⁹ ¿Apóstolugu funági súngubei? ¿Profétagu funági súngubei? ¿Arúfudajatiña súngubei? ¿Ódi sun jagía adáaguatiña miláguru? ³⁰ ¿Gabáfutiña súngubei lun jareídaguagüdün sánditiña? ¿Adímurejatiña súngubei dimúrei buri teréncha? ¿Gayára jamúti súngubei míni lán buri dimúrei ligía aríñaga? Uá. ³¹ Buíti lubeíti lun jáfaagun lun jíbíjini lubuídun-ágei buri ubáfu lúmagiñe Búngiu, áni níjein ában cátei lun jáfaagun lun jíbíjini, buítimaati sügü láu sún buri ubáfu ligía, ínsiñeni cátei ligía, narúfudaja jun luágu.

13

Ínsiñeni

¹ Ánjawa jamúga gabáfu lun wadímurejani sun luwúyeri dimúrei le adímurejóubei ubouágu luma sun luwúyeri dimúrei le jadímurejabei ánjeligu, áni mínsiñejabutiwa, málati jamúga wadímurejan. Ítara wáña jamúga quei ában garánwoun le adaünjati, o quei lan ában asíedu le areínchuti. ² Ánjein jamúga

gayára ladímurejan Búngiu wayúmulugugiñe, subúdi wameí sún buri lujúlin-ágei inárüni arámudaguati áni níjein sun luwúyeri subúdi wáma, áni weíri ligía wafíñen darí jamúga lun gayára lan wagídaruni ában wübü lídaangiñe lubára láu afíñeni ligía, sun líra áni mínsiñejabutiwa, ni cáta wagía. ³ Ánjein wíchiga sun le wámabei murúsun murúsun joun gudémetiña darí lagúmuchun, madügünga wameí láu ínsiñejabuni, mesériwinti woun lun ni cáta. Lun jamúga weíri lan wesériwidun lun Búngiu darí lun wágudúniwa jílágubei luágu, mesériwidunga wagía láu ínsiñejabuni, málati gíñe woun.

⁴ Le jínsiñejabúbei gagúraasunti, areídati, áni magímugati, mapántati, manáangun ligía lúngua. ⁵ Manárimeguti, máma rügüñein luóguwa larítagua, magáñidunti, mágyuygüdünti wuríbani luágu wuríbani. ⁶ Magúndaarunti láu jafígoun ámu, lagúndaarun dan le janügün gürígia ában üma le richábei. ⁷ Awánda lumúti sun cátei, afíñeti buídu jawágu súngubei, afíñeti luágu gayára lan leménigidun jawágun gürígia lun jarúfuduni lubuídun jagáburi, úati ni cáta lun gayára lan lagídaruni línsiñejabu.

⁸ Lachülürüba dan, dánme le lagíribudun Jesucrístu ubouágun, lun madímurejan lánme Búngiu jayúmulugugiñe gürígia, madímurejóun ligíame dimúrei buri teréncha, memégeirunwalime gíñe subúdi. Ánjeinti ínsiñeni, leréderuba lun sun dan. ⁹ Guetó, murúsun rügüñein wasúbudirun, murúsun rügüñein gíñe wafúraanguagüdüni dimúrei le ladímurejabei Búngiu wayúmulugugiñe. ¹⁰ Ánjeinti dánme le lagíribudun Jesucrístu, wasúbudirubei sun cátei le gumúti. Murúsun ubáfu le wabíjibe guetó, memégeirunwabei, lagúmuchaguba.

¹¹ Dán meja le irájüñügidiwa, queí meja irájüñü wadímureja, queí meja irájüñü wasáminara, queí gíñe meja irájüñü warítagua, ánjeinti dan le wügüríñajadiwa, ába wígiruni le jáni irájüñü. ¹² Guetó, louguati wasúbudirun luágu Búngiu lúma luágu luwádigimari, waríjini camá buri cátei le maríjinti buídu tídan ában isúbusein. Lachülürüba wéyu lun waríjini Búngiu furáangu. Guetó, louguati wasúbudiruni buri cátei, wasúbudirubei Búngiu le gumúti lídanme wéyu ligía queísi lasúbudiruníwa Búngiu guetó. ¹³ Afíñeni, eménigini lúma ínsiñeni ladúruruba lun sun dan, áni ínsiñeni, weíritimaabei lídaangiñe ürüwagubei.

14

Ladímurejóun dimúrei teréncha

¹ Ítara líña lubeíti, lubáragiñe sun cátei, áfaagua jumá lun jínsiñejabu jumá, ayúmaja jumá gíñe lun líchugun Búngiu

ubáfu le líchugubei joun afiñetiña lídaangiñe Sífiri Sándu jun, létima ubáfu lánina ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe gürígia. ²Buítimaati lun jáluajan ladímurejan Búngiu jiyúmulugugiñe sügü láu jáluajan jadímurejan dimúrei teréncha, lugúndun gürígia le adímurejati dimúrei buri teréncha, lun Búngiu ladímureja máma joun gürígia, lugúndun Búngiu rügüñein asúbudirei líla dimúrei le ladímurejabei. Le lariñagubei, lídaangiñe Sífiri Sándu lariñagei, ánjeinti laníchigu, arámudaguati lueí jasúbudin gürígia. ³Ánjeinti le iyúmulugugiñébei ladímureja Búngiu, adímurejati láu jerérun ja agáambubalin lun lawáanseragüdüniña lídan cátei lánina Búngiu, lun líchugun dügüdaguaü joun lúma gurásu. ⁴Le adímurejati dimúrei teréncha, lúngua rügüñein líderagua lídan leíbugun lúma Búngiu, ánjeinti le iyúmulugugiñébei ladímureja Búngiu, awáansegüda lumútiña lánigu Búngiu lídan jeíbugun lúma.

⁵Buséntina jamúga lun gabáfu jumá sun jugúya lun jadímurejan dimúrei teréncha, laú sun, buséntimaatina jamúga lun gayára lan ladímurejan Búngiu jiyúmulugugiñe, lugúndun buítimaati líra sügü láu ladímurejoún dimúrei teréncha, ánjein gubeírügü aríñawagua ca lan míni lan le aríñawagúbei lídan dimúrei ligía lun gayára lan jawáanserun tílana ligílisi lídan jeíbugun lúma Búngiu. ⁶Ligía lubeíti nidújeñu, ánjana ñüdün bisídaün, ábame nadímurejan jun láu dimúrei teréncha, mesériwinbei líra jun lun ni cáta, ánjana gubeírügü gíñe adímureja jun lídan werérun luágu cátei le lasúbudiragüdün Búngiu woun, o níchugun lan ában subúdi luáguti inárüni jun, o ában lan arúfudajani, o ladímurejan lan Búngiu jun niyúmulugugiñe.

⁷Rúwamei jálagu áfarutiña quei ában jémpulu. ílagu buri ligía, mabágariti, quei buri fídu, gidára, ánjein wásiñera asúbudira furáangu ca lan nóta afarúbei, ibídiñebei woun ca lan urému le wagáambajabei. ⁸Ánjein mínwirun fídu ában ínwiruni furánguti wuríburugu, úabei ni ában aráanseruti lun lídin ageíndagua. ⁹Ligía méme gíñe asúseredubei wáma. ánjava mariñagun dimúrei le gayáraati gunfaráandawa lan, ¿ída lubági lasúbudirúniwa ca lan waríñagubei? ¡Wadímurejaña lun garábali! ¹⁰Gíbeti luwúyerigu dimúrei uboúagu, áni sún buri dimúrei ligía richáti joun ja gunfaráandabalin, ¹¹ánjein úa lubeí gunfaráanda náni dimúrei le áubei ladímurejoúa nun, terénchabadina lun gürígia le adímurejabei nun, áni terénchabei gíñe gürígia ligía nun. ¹²Ligía, quei weíri lubeí jayúmajan lun jibíjin lídaangiñe ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu joun afiñetiña, áfaagua jumá jibíjini ubáfu buri le gayáraabei lawáanseragüdüniña tílana ligílisi.

¹³Gürígia lubeíti le adímurejati dimúrei teréncha, lúnti

lamúriajan lúma Búngiu lun líchugun ubáfu lun lun lafúnraanguagüdüni le laríñagubei lídan dimúrei ligía. ¹⁴ Ánjana ayúmuragua lun Búngiu láu dimúrei teréncha, inárüni luágu nayúmuraguña lan láu náni espíritu, líla le naríñagubei, ibídiñeti nun. ¹⁵ ¿Cáteiti lúnbei wadügüni? Lídan adámurini gayáraati wayúmuragun láu dimúrei teréncha, lúnti gíñe wayúmuragun láu dimúrei le gunfaráandawati. Gayáraati werémujan láu dimúrei teréncha, lúnti gíñe werémujan láu dimúrei gunfaráandawati. ¹⁶ Ánjein badímurejaña lubei lun Búngiu luágu luweírigin láu dimúrei teréncha, gürígia ünabugutiña ja agáambubalibu siñábei júaradun búma, lugúndun úati gunfaráanda jamáni le bariñagubei. ¹⁷ Gayáraati ában lan eteingiruni buíti le bíchugubei lun Búngiu láu dimúrei teréncha, míderagun lumútiña jíbiri gürígia láu líra. ¹⁸ Teínqui numúti Búngiu luágu gayára lan nadímurejan dimúrei teréncha sügü jáu sun jugúya, ¹⁹ áni jímein numúti naríñagun seíngü dimúrei le gunfaráandawati lídan jóundaragun tílana ligílisi, lun gayára lan jafúnrendeirun númagiñe, lubáragiñe naríñagun díisi-mílu dimúrei teréncha le úati gunfaráanda láni ni ában.

²⁰ Nidújeñu, masáminara jumá quei irájüñü luágu buri cátei le. Ítara jumá quei irájüñü lún buri cátei le wuríbati, ítara jugúyame queisi weínamujaña lídan ligáburi jasáminarun. ²¹ Laríñajare tídan lílburun lúrudu. “Nadímurejaba joun lílana fulásu le lídan ámu luwúyeri dimúrei, lúma jayúmulugugiñe teréncha, ni ítara, mebéresenbaña náu, líña laríñagun Jabúreme Búngiu.” ²² Ubáfu lubeíti lun ladímurejóuniwa ámuñegueinarügü dimúrei, seríwiti liseínime lubáfu Búngiu joun ja mafíñebaña, máma joun ja afíñebaña. Ánjeinti ubáfu lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe gürígia, seríwiti liseínime lubáfu Búngiu joun afíñetiña luágu Jesucrístu, máma joun ja mafíñebaña. ²³ Dan lubeíti le oúndaragua jamá sun tílana ligílisi, ánjein jadímurejaña lubei sun jugúya dimúrei teréncha, ába jebélurun mafíñetiña jánwoun, o gürígia lan ja ibídiñegilibei luágu ubáfu le joun, ¿ma jaríñaguba luágu lülüjali lan jáu? ²⁴ Ánjein ladímurejaña lubei Búngiu jiyúmulugugiñe, ába lebélorun ában le mafíñeti, ladáriraguba lúngua luágu gafígoun lan dánme le lagáambuni le jaríñagubei. ²⁵ Ítara lúba lafúnraangudun cátei arámudaguati le tídaanbei lanígi, ábame lájuduragun íchiga inébesi lun Búngiu, aríñaga ligíame luágu níjein lan Búngiu júma le tímatimaati.

Adüga jumei sun cátei lídan lubúdubü

²⁶ Nidújeñu, niján lubeíti igáburi le lúnbei jóuseruni lídan jidámurin. Dan le jóundaragun lun jájuduragun lun Búngiu, añájeinbaña jídaangiñe láu urému o arúfudajani, o cátei le lasúbudiragüdü Búngiu jun, o adímurejani lídan dimúrei

teréncha, o lafúnraanguagüdüniwa adímurejani ligía, sun líra adüga jumei lun méme jawáanserun tílana ligílisi lídan cátei le luáguti Búngiu. ²⁷ Dan le ladímurejoún lídan dimúrei teréncha, biámarügü jamá gürígia adímureja, o ürüwa, áni ában ábanlá gíñe jadímurejan, lúnti gíñe níjein lan ában lun lafúnraanguagüdüni le jaríñagubei. ²⁸ Ánjein úa lubei ni ában le gayára lumúti afúnraanguagüda, buítimaati lun madímurejoún lan lídan dimúrei teréncha lídan adámurini, ladímureja cáda ában lúmagua lúma lun Búngiu. ²⁹ Ánjein gíñe luáguti lubei ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe gürígia, biámarügü o ürüwa jamá gürígia adímureja, ja jíbiri lun jaríjin ánjein lúmagiñeti lubei Búngiu le aríñawagübei lúmoun máma lan lúmagiñeti. ³⁰ Ánjein asúbudiragüda Búngiu ában cátei lun ámu gürígia le ñun umúti lun líchuguni lun guríriguaü, lúnti lámanichun le adímurejabei lun líchugun dan lun, lun ladímurejan. ³¹ Ítara, sun jugúya le iyúmulugugiñebei ladímureja Búngiu, gayáraabei jadímurejan ában ában lun jafúrendeirun súngubei, ragü jugúyame gurásu. ³² Ja iyúmulugugiñebaña ladímureja Búngiu, lúnti jágüdaagun jóungua darí lachülürün jadáani lun jadímurejan, ³³ lugúndun Búngiu le íchugubalin ugánu ligía joun, lánina darángilaü, máma lánina chagáguau.

Queisi jagáburi jíbiri wadújeñu lídan wafiñen dan le jadámuridagun, ³⁴ moún lumuti jadímurejan würíña lídan jadámurin afiñetiña lugúndun majóuati lun cátei le. Lúnti gagáambadi jamá queisi laríñaguni lilúrudun Búngiu. ³⁵ Ánjein busén jabei jasúbudirun ában cátei, álügüda jamei jámari jábiñe, lugúndun mabuídunti laríajoún lun tadímurejan ában würi lídan jadámurin afiñetiña.

³⁶ Ánjaün magúnda láu nerérun, lúnti jasúbudiruni luágu máma lan júma lagúmesera Lerérun Búngiu, áni mámarügügidün gíñe jugúya erésibirei. ³⁷ Le jarítaguabei luágu gabáfu lan lun ladímurejan Búngiu liyúmulugugiñe, o jarítagua lan luágu ru lan Sífiri Sándu ámu ubáfu lun, lúnti lasúbudiruni luágu ában lan lugúmadin Wabúreme Jesucrístu cátei le nabürüjabei jun. ³⁸ Ánjein manügün lan ítara, reídeilá lídan libídiouniga láu.

³⁹ Ítara líña lubeíti nidújeñu, áfaagua jumá lun gayára lan ladímurejan Búngiu jiyúmulugugiñe, mamájara jumá lun ladímurejoún lídan dimúrei teréncha, ⁴⁰ adúgarüga jumei sun cátei lídan lubúdubu.

15

Lásaarun Crístu lídaangiñe ouweni

¹ Guetóti nidújeñu, buséntina lun jarítagun luágu ugánu lé meja apúrichija náalibei jun luágu Jesucrístu le Wasálbaragüle.

Niján ugánu ligía le jerésibirubei, le gíñe ídaanbei derégüdagu lan jafíñen. ² Sálbatün gíñe lun sun dan ladüga jafíñen luágu ugánu le, ánjein jafálara le uágubei napúrichija jun, ánjein gíñe láu lubei jínarün jafíñera.

³ Furúmiñeti cátei, arúfudaja náali le furéndeí náalibei luágu Wasálbaragüle jun, luágu jilá lan Crístu luágu wafígoun, queísi taríñaguni Lerérun Búngiu luágu lúnti lan lasúseredun.

⁴ Lárigiñe meja louñwen, ába labunún, ába lásaarun lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu queísi taríñaguni Lerérun Búngiu luágu le lúnbei lasúseredun. ⁵ Ligía larúfudagun lúngua lun Pédro, lárigiñe, ába larúfudagun lúngua joun jíbiri apóstolugu.

⁶ Lárigiñe, ába larúfudagun lúngua joun sügü jáu seíngü-san afíñetiña ja oundarañubaña lídan ában, áni añájeingua sarágu jádaangiñe, wínwangiña chülü lúmoun dán le, ja jíbiri, jilágu.

⁷ Lárigiñe, ában larúfudagun lúngua lun Jacóbo, lárigiñe, joun sun apóstolugu.

⁸ Agúmujoúni, járigiñe súngubei, ába gíñe larúfudagun lúngua nun, láu sun ítara níña lan quei ában le agúriajouíti lídan ában igáburi le múaraanti, ⁹ lugúndun áu lan ni cátatimáabei jádan apóstolugu, madúnatina ni lun nanügün quei apóstolu, lugúndun eíbaaja numútiña méja tílana lílígilisin Búngiu.

¹⁰ Áu le áubei guetó lugúndun lareídun Búngiu nun, áni merédeti lareíni nun maságarunga ni cáta buíti nídaangiñe, lubáragiñe líra, ñadágimeinjaadina sügü jáu jíbiri apóstolugu, láu sun máma lan áu ñadágimeinbei, Búngiu le nómabei láu lareíni, ligía ñadágimeinbei nídaangiñe. ¹¹ Mebéresentina ca lántima ñadágimeinjañabaña, jagía lan o áu lan, niján ugánu le wapúrichijabei luágu lásaarun Crístu lídaangiñe ouweni, áni niján gíñe uágubei jafíñera.

Jásaarun jiláaña lídaangiñe ouweni

¹² Queísi wapúrichijan luágu saráli lan Jesucrístu lídaangiñe ouweni, ába jerésibiruni, ¿ída liñáti añájein lubei jádaangiñe aríñagatiña luágu másaarun jamá jíbiri jiláaña? ¹³ Ánjein másaarun jabei jíbiri jiláaña, másaarunti lubei gíñe Crístu lídaangiñe ouweni, ¹⁴ áni ánjeinti másaarun lubei Crístu lídaangiñe ouweni, málati ugánu le wapúrichijabei luágu asálbaruni, málati gíñe afíñeni le juágubei. ¹⁵ Ánjein ítara líña lubei, waríñaguña iyéeni luágu Búngiu, lugúndun aríñagaadiwa lan luágu sarágüda láani Búngiu Crístu lídaangiñe ouweni, ánjein máma lubei inárüni luágu sará jamá jiláaña, máma gíñe inárüni luágu sarágüda láani Búngiu Crístu lídaangiñe ouweni. ¹⁶ Lugúndun ánjein másaarun jabei jiláaña, ni Crístu, másaarunti gíñe lídaangiñe ouweni, ¹⁷ áni ánjeinti jiláñugili lubei Crístu, mesériwinti jafíñen lun ni cáta, lídaangidün jifígoun ligíbugiñe Búngiu. ¹⁸ Áni ánjein

ítara líña lubeí, féridiñu jáña gíñe ja ouwegubaña láu jafiñen luágu Crístu. ¹⁹ ¡Ánjein lúntirügü lubeí ibágari le wemenigi luágu Crístu, fugiábu wagía jádaangiñe súngubei!

²⁰ Le inárünitibeí, saráti Crístu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun, ligía furúmiñetibeí ásaaruti lídaangiñe ouweni lun mouwendügüyaali lan, áni ítara lúba jásaarun sun lánigu.

²¹ Ítara quei lídaangiñe lan ában wügüri lagúmesera ouweni ubouágu, lídaangiñe gíñe ában wügüri lagúmesera jásaarun jiláaña.

²² Ítara quei jóuwegun súngubei ladüga lídaangiñe lan Adán jayábin, ítara lubá gíñe gabágariya jamá súngubei lárigiñe ouweni ladüga lánigu jamá Crístu. ²³ Lúnti lásaarun cáda ában lídan lidáni. furúmiñeti meja ásaaruti, Crístu, lárigiñeme, dánme le lagíribudun Crístu ubouágun, ligíame jásaarun lánigu lídaangiñe ouweni.

²⁴ Ligíabati liábin lagúmuchagüle sun cátei, ábame lagünrinchaguni Crístu sun líbiri luwúyeri arúejani, ubáfu, lúma érei le ubouágubei, ábame ledéregeruni arúejani lun Búngiu

Úguchili. ²⁵ Larúejaba Crístu daríme gáñeigüda láali Búngiu wuríbu lun jawágu sun láganiñu, ²⁶ ouweni, ligíaba lagúmujoún ágani agünrinchawagúti.

²⁷ Rúlaali Búngiu sun cátei lábugiñoun lubáfu Crístu, dan le tariñagun Lerérun Búngiu luágu rúa lan sun cátei lábugiñoun lubáfu, subúdiwati luágu úa lan Búngiu lábugiñe lubáfu, lugúndun Búngiu íchugubalin sun cátei lábu

lubáfu Crístu. ²⁸ Dánmeti le reideijali sun sun cátei lábugiñe lubáfu Crístu, ábame leréderun Crístu, le Liraü Búngiu, lábugiñe lubáfu Búngiu, le íchugubalin sun cátei lábugiñoun lubáfu Crístu. Búngiurügüba urúei, le Súnti Gabáfu.

²⁹ Añájein jídaangiñe, abásterutiña jewéñegua ja ouwetiña mabásterunga. ¿Cámegi jadúgei lira? Ánjein másaarun jabeí jiláaña, ¿cámegi ju lan jabásterun jewéñegua?

³⁰ Ánjein siñá jásaarun jiláaña, málati wapúrichijan súnwandan lúnrügü weíbaajoún lueígiñe. ³¹ Ságü wéyu yaráfa wamá

lun woúnwen, inárüni líra nidújeñu, queísi ugúndani le nasándirubei juágu queísi afiñetiña luágu Wabúreme Jesu-crístu. ³² Ageíndaguatiña wügüriña ja ítarabaña quei anímaalugu

janárimetiña ya Éfeso núma, ladüga mínsiñe lan cátei le napúrichijabei joun, ¿cági nagáñeirubei láu líra? Ánjein jamúga inárüni lubeí luágu úabei lan ibágari lárigiñe ouweni, richátiña jamúga ja aríñagubaña. “Jóuwama, guráwama, lugúndun jarúga wouwegua.”

³³ Mayeedúa jumá. Aríñawagúati. “Féridigüda jamúti jagübüri umádagu lubuídun igáburi.” Inárüni líra. ³⁴ Darígua jumá júngua, giríbu jumá lun ában ibágari le surúti, mafígouja jumá. Añájein jídaangiñe, ibídiñeti Búngiu joun. Naríñaguñein le lun janügün busíganu.

Ída lúba ligáburi jásaarun jiláaña

³⁵ Fágua níjeinbei álügüdajati. “¿Ída lúbasan ligáburi jásaarun jiláaña? ¿Cábasan luwúyeri úgubu jawágu?” ³⁶ Libídiouniga láu álügüdajani líra. Dan le labunún ában ílaü, gásu lañáladun lábugiñe múa furúmiñe lubá gayára lan labouúchun. ³⁷ Máu nádü le lúnbei lájüchün abunúbei, ílaü abunúbei, furúmieguarügü le luwúyeribe. ³⁸ Lárigiñe labunúniwa, jilá ligía, ába líchuguni Búngiu úgubu le labúseerubei luágu ílaü ligía, ába líchuguni úgubu le lúnbei cáda ílaü. ³⁹ Máu ában lábu sun úgubu, ámu luwúyeri jágubu gürígia, ámu jágubu anímaalu, ámu jágubu dunúru, ámu jágubu úduraü. ⁴⁰ Níjein giñe buri cátei siéluna queísi wéyu, játi, warúguma, queísigubeirügü níjein lan ubouúaguna, ámu lubuídunmeraü buri le siéluna lueí le ubouúaguna. ⁴¹ Ámu larúni wéyu lueí larúni játi, ámu giñe jarúni warúguma, áni jádaanguanarügü warúguma, ámuñegueinarügü jarúni jawáriuagua. ⁴² Ítara líña giñe lídan jásaarun jiláaña, ámubei jágubu, labunúa ában úgubu le gañáladaditi, lásaarame le moúnwenjali. ⁴³ Labunúa ában úgubu le mabuídunjali, lásaarame ában le buídumeraüti. Labunúa ában úgubu le débiliti, lásaarame ában le jéreti. ⁴⁴ Labunúa ában úgubu le ídaanbei wabágarida ya ubouúagu, lásaarame ában úgubu le ídaanbei wabágarida yágüta siélu. Ánjein íbíja wabeí wágubu lánina ubouú, wibíjibe giñe wágubu lánina siélu.

⁴⁵ Ítara líña tariñagun Lerérun Búngiu. “Adán le furúmiñeti wügüri, ában meja wügüri wínwanti”, ánjeinti Crístu, le gírubei giñe lagúmujoún Adán, ában espíritu ligía le íchugubei íbágarí. ⁴⁶ Furúmiñe íbíja wamúti íbágarí le ubouúaguna, lárigiñe, ábame wibíjini íbágarí le lánina siélu. ⁴⁷ Lé meja furúmiñeti wügüri le adügübei láu múa, ubouúaguna meja, libíaman wügüri le Wabúreme Jesucrístu, siéluna. ⁴⁸ Sun gürígia ubouúagu ítara líña jágubu quei lúgubu Adán le adügübei láu múa, sun lánigu Crístu, jabíjuba jágubu quei lúgubu Crístu, le siélunabei. ⁴⁹ Wágubu guetó, líbe lúgubu Adán, le lánina ubouú, lachülürüba wéyu lun wibíjin ámu luwúyeri úgubu líbe lúgubu Crístu, le lánina siélu.

⁵⁰ Le nariñagubei, nidújeñu, luágu siñá lan jebélurun gürígia láu jágubu le ubouúaguna lídoun larúeijan Búngiu siélu, lugúndun cátei le gouwedadibe siñáti gabára lan lídan fulásu le ní lubei úa lan ouweni. ⁵¹ Buséntina lun jasúbudiruni cátei lé meja arámudaguabei le. Máu sun lánigu Crístu lun jóweguba lan, jasáansirawagúba súngebey, ánjein wínwangiña lubei dánme lagíribudun Jesúsú o jiláaña lan, ⁵² lídan murúsun óra, furése furése quei ában léfegechun lúma lámurudun águu, dánme le lagaambúniwa lumálali fídu, le liseíni lagúmujoún sun cátei. Línwiruba fídu, ábame jásaarun

lánigu Crístu ja jiláañabaña lun mouñwendügüyaaña lan, ja mouñwengiñabaña, ábame jasáansirawagún lídan méme óra ligía. ⁵³ Wágubu le wawágubei le gayáraabei lañáladun, lasáansiraguba lídoun ában luwúyeri le siñabei lañáladun, wágubu le gouúwedadibei, lasáansiraguba lídoun le mouúwedadibei. ⁵⁴ Dánme le sáansiguaali wágubu le gouúwedadibei lídoun le mouúwedadibei, ábameti lagúnfulirun le bürüwañubei tídan Lerérun Búngiu. “Gumúja lubáfu ouweni, féridilá wuríbu. ⁵⁵ Ouweni, ¿jigeígi bubáfu lun bagúmuchaguagüdüniwa? ¿Jigeígi agáñeiruni lé nege lúnbei badügüni?” ⁵⁶ Figou lébunabei ouweni, áni binádu lilúrudun Moisés, ligía arúfudubalin woun cátei lan figoubei lun wayúmajani. ⁵⁷ Teínqui wáña lun Búngiu luágu lagáñeiragüdüniwa luágu sún buri cátei le, láu lubáfu Wabúreme Jesucrístu.

⁵⁸ Ligía lubeíti nidújeñu jínsiñetiña nun, ítara méme jumá derégudagu lídan jafíñen, meréderagunga, ñadágimein súnwandan, gánwoun gueínarügü lídan luwádigimari Wabúreme, lugúndun subúdi jumúti luágu máma lan luágu ni cáta jadúgei wadágimanu le jadügübei lídan ában lúma Wabúreme Jesucrístu.

16

Loúndarún seínsu joun idújeñu lueígiñe Jesucrístu

¹ Luágu loúndarún seínsu joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja gudémebaña yágüta Jerusalén, adüga jumei quei narúfudajani tídan sun ligílisi louábawagu Galácia. ² Ságü wéyu dimáasu, cáda ában jídaangiñe lúnti ladíreirun murúsun lídaangiñe le lagáñeirubei, ábame lareíduni lun dánme lan nachülürün, merédedünme oundaragua seínsu. ³ Dánmeti le nachülürün, nouñajabaña gürígia ja janúadajabaña ubúругu Jerusalén, ábame níchugun gárada joun lun janügüni seínsu le jóúndarubei joun wadújeñu ja ñíbaña. ⁴ Ánjein giñe lun lubei nídin, jóúdiba núma.

Laráansejan Páblo lubá luweíyasun

⁵ Lídan nuweíyasun, násügürüba louábawagugiñe Macedónia lun neréderun átiri wéyu ñi, nachülürüba lubeíti ubúругu Corínto lárigiñe. ⁶ Fágua neréderagun júma átiri dan, o násügürüni lan sun juyáabun ñi, gayáraabeiti jíderagunina lídan nuweíyasun léme ñíjin lumúti nídin lárigiñe nebélujan júmoun. ⁷ Mabúseerúntina chülüguarügü nan aríjaün, buséntina neréderagun átiri dan júma, ánjein busén Wabúreme. ⁸ Neréderuba ya ubúругu Éfeso darí luwéyuri Pentecostés, ⁹ lugúndun níjein ában ouñwenbun cháansi nuágu lun nadímurejan luágu Wabúreme Jesucrístu ya, áni buídubei lanügün. Añájein giñe gíbetiña gürígia mabúseerúntiña lun

nuwádigimaridun luágu Wabúreme ya, ligía siñábei lubeí nígiruni Éfeso guetó.

¹⁰ Dánme le lachülürün Timotéo, jóucha jumá lun gúnda lan jagánagua, lun úa lan sarágu samínaü luágu, lugúndun luwádigimariña luágu Wabúreme Jesucrístu queísi áu. ¹¹ Manüga jumeí quei ni cáta. Dánme le gumúlaali lidáani júma, jíderagueime lun gayára lan lagíribudun númoun láu ában ugúndani tídan lanígi luágu lubuídun lidáani júma. Nagúrabajañein ya Éfeso jáu sun jíbiri wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja lúnbaña jayábin úara lúma.

¹² Ayúmuraguatina yebe lun Apólos lun lídin jáma jíbiri wadújeñu aríjaün, jénreenguti lídin guetó, lídiba dánme le gayára lan.

Lagúmujoún buri mábugaü

¹³ Ítara méme jumá agágudañu, toúnigiñu lueí cátei le jamúga gayáraabei ladíñurunün lueí lubuídun úma le gádaanbalün, derégüdagu jumá lídan jafiñen. Agáburida jumá quei wügüríña ja awáanserubaña lídan le inárünibei, manúfudeiga, jére jumá, gáñei jumámuga luágu wuríbani. ¹⁴ Sun cátei le jadügübei, adüga jumeí láu ínssiñejabuni.

¹⁵ Nidújeñu, subúdi jumúti luágu Estéfanas lan jáma sun tílana lúban furúmiñebaña louúbawagua Acáya ígirutiña binádu jagáburi lun jerésibiruni Crístu, luágu giñe derégeguaaña lan jóungua lun jesériwidun joun wadújeñu lídan afiñeni lídan furúmieguaarügü cátei le jayáraati. ¹⁶ Buséntina lubeíti lun giñe jíchaagun júngua joun, lúma joun sun ja ídejabaña, ñadágimein jagía ítara. ¹⁷ Gúndaatina láu jayábin Estéfanas, Fortunáto, lúma Acáico ñájoun. Weíriñajati nisáminan juágu, áni siñáti jiábin sun jugúya, ¹⁸ ába jíchugun wügüríña jagía gurásu nun láu janügün ugánu nun juágu. Afiñetina luágu janügüba lan giñe gurásu jámagiñe luágu jadímurejan jun nuágu. Lúnti jeteíngiruni Búngiu jawágu gürígia ítaratiña.

¹⁹ Mábuga jáña tílana ligílisi buri to louúbawaguboun Ásia jun. Mábuga jáña giñe Aquíla túma Priscíla jáma sun ja oúndaragubaña jábiñe jun, queísi afiñetiña luágu Crístu. ²⁰ Mábuga jáña sun idújeñu ja yábaña jun. Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

²¹ Áu Páblo, noúnajañein mábugaü le jun le nabürüjabei láu nújabu lúma nilétüran.

²² Le mínsiñejabuti lun Wabúreme Jesucrístu, reídeílá lábugiñe líñaragun Búngiu. ¡Giríhubá furése ubouágun, Wabúremel!

²³ Binílaün Wabúreme Jesucrístu. ²⁴ Oúnaja numúti nínsiñejabu lídan Jesucrístu jun, sun jugúya. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO JOUN CORÍNTONA

Abúsuraguni

¹ Áu Páblo, ában láni Jesucrístu apóstolu áu, láu lugúndan Búngiu, ában le loúnajabei lun napúrichijani ugánu luáguti asálbaruni. Úara lúma Timotéo, le wadúje lueígiñe Jesucrístu, nabürüjañoun gárada to jun, jugúra le tilanabei ligílisi to ubúruguboun Corínto, lúma joun sun lánigu Búngiu ja loúbawagubaña Acáya. ² Resíbi jumá abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Lasúfurirun Páblo

³ ¡Úati quei Búngiu, le Lúguchibei Wabúreme Jesucrístu! Ligía Wáguchibei le gudémejabubei woun, aráanseñu líña lun líchugun gurásu woun furúmieguaügü óra. ⁴ Rúti gurásu woun lídan sun wasúfurirun, lun giñe gayára lan wafúnrendeirun lúmagiñe ída lúba lan gayára lan wíchugun gurásu joun ámu ja asúfurirubaña, lídan méme luwúyeri igáburi le líchugubei woun. ⁵ Lugúndun ítara quei luweírin wasúfurirun luágu líri Crístu, ítara giñe werésibirun ában oúnwenbun gurásu lúmagiñe. ⁶ Ligía lébubei wasúfurirun, lun gagúraasun jumá, sálba jugúyame, resíbitiwa gurásu lúmagiñe Búngiu lun giñe gayára lan jerésibirun gurásu wámagiñe, subúdi jumeíme Wasálbaragüle. Ítara lúba gayára lan jawánduni líbe asúfuriruni le wawándubei, láu gurásu. ⁷ Derégüdati wafíñen juágu luágu jasígiramémeba lan derébuguñu lídan jafíñen, láu sun weíri lan jasúfurirun. Subúsiti woun luágu láu sun lan jasúfurirun luágu líri Crístu quei si wasúfurirun, jerésibiruba lan giñe gurásu lúmagiñe Búngiu queísigubeirügü werésibiruni.

⁸ Nidújeñu, buséntiwa lun jasúbudirun luágu sarágu lénreengúnga le wasúfurirubei loúbawagu Ásia. Deréti ouchwagúni ligía, darí yebe lun méreediwa lan lun wawánduni láu wáni woúngua. Jarítaguatiwa yebe luágu woúweguba lán meja lubáragiñe wáfuridun ñígiñe. ⁹ Sandíguaadiwa yebe woúngua quei si gürígia ja síadiwaaña lun jóunwen. Wel, lasúseredunbei líra lun wafúnrendeirun lídaangiñe lun weménigidun luágu Búngiu le gabáfubei lun lásaaragüdüniña jiláaña, máma lun wawoúgua lan weménigida. ¹⁰ Séfu lumútiwa Búngiu dán buri meja ligía le yaráfa wabeí lun woúnwen, áni leséfuramémeñadiwa lídaangiñe lénreengúnga le gádaanbaliwa guetó, áni rúwamaali weménigi luágu, luágu leséfuramémebadiwa

lan, ¹¹ ánjawa jíderagua láu jayúmuragun lun Búngiu wawágu. Áni ánjaña ayúmuragua sarágu gürígia wawágu lun Búngiu, sarágubaña íchugutiña eteíngiruni lun Búngiu luágu fuleisei lániwa láu leséfuruniwa.

Ca lan uágu lasáansiraquei Páblo larítagun luágu luweíyasun ubúrugun Corínto

¹² Níjein ában cátei agúndaaragüdútiwa. Iaríñagun warítagun woun luágu gagáburi wamá ában igáburi jarúmati, furáangu, ya ubouágu, jagánaguatima. Íderagua láadiwa Búngiu láu lareíni lun buídu lan wagáburidun ítara, madügúntiwa ni cátei láu lichú wáu guánarügü. ¹³ Lídan le wabürüjanbei jun tídan wagáradan, úati ni cáta arámudaguati ñi le jásiñerun alíja o gunfaráanda. ¹⁴ Guetó subúdiraüjadün luágu gayára lan jagúndaaragun wáu quei jumáesturungu, chülü lámuga wéyu lun gayáraabei lan jasándiragun júngua buídu buídu láu ugúndani wawágu, ítara quei wagía juágu lídaanme wéyu le lagíribudagüle Jesucrístu ubouágun.

¹⁵ Queísi méja afíñe nubei luágu gúnda jumá wáu queísi láni Crístu apóstolugu jun, jarítaguatina yebe meja nídin aríjaün furúmiñe, lun nagúndaaragüdünün láu bisída nánün bián weíyaasu— ¹⁶ jarítagutiná yebe nachúlaagun aríjaün lídan nuweíyasun Macedónioun, dan jamúga le nagíribudun Macedóniagiñe, ábaya jamúga nachúlaagun aríjaün. Ítara líña jamúga gayára lan jíderagunina lun nasígiruni nuweíyasun Judéoun. ¹⁷ Madügün numúti. ¿Jálügüdaguñasan júngua ca lan ueígiñe madügün nubálin? ¿Masáminarun numúti funásan quei lubúdubu dan lé meja nariñagubei jun luágu nadügübei lan cátei le? ¿Jarítaguatün luágu ítara níña lan queísi lirájüñü ubou ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu jerérun? ¹⁸ Geféenti Búngiu luágu maríñagun wamá ában cátei jun magúnfulirunga wagía láu. ¹⁹ Sun wagía—Silváno, Timotéo, áu—apúrichijatiwa jun luágu Jesucrístu, le Liraü Búngiu. Áni mítaraanti Crístu quei gürígia ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu jerérun, Crístu, súnwandan ladügüni le laríñagubei. ²⁰ Gúnfuli lumúti Crístu sun lidáradun Búngiu jáma lánigu, woun. Ligía lébubei dan lan le lásurun wadímurejan lúma Búngiu luágu luweírigun, ayúmuragua wagía lun, ába waríñagun “ítaralá” lun warúfuduni wafíñerun luágu ladügüwaba lan lídan líri Jesucrístu. ²¹ Búngiu adügübei lun derégüdagu wamá, wagía júma, lídan wafíñen luágu Jesucrístu, ligía anúadajabaliwa lun wesériwidun lun. ²² Rúlaali Sífiri Sándu wádoun lun larúfuduni luágu lánigu wamá. Sífiri Sándu le wádaanbei, ligía queísibeí lasúbudiraja le lúnbei werésibiruni queísi lánigu Búngiu. Queísi

ítara líña lubeí, ¿gayáraati funásan ítara wamá queísi gürígia ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu? Siñáti.

²³ Mídingidina Corínto aríjaün luágu nuweíyasun ñájoun Macedónioun queí yebe narítagni lugúndunrügü mabúseerun nan nírudaguagüdüün láu ában ébechuni, geféenti Búngiu luágu líra. Ánjein máma lubeí líña, aráansetina lun noúnabun láu nibágari guánarügü. ²⁴ Máma jamúgata wabúseeruña waríñagun jun. “Nijánba jafíñera”, derégüdaguadün lídan jafíñen, busénrügütiwa wíderagunün lúntima lagánwoundun jagúndaarun.

2

¹ Ligía mídinya nubeí bisídaün lun nírudaguagüdüün. ² Lugúndun ¿ída lubásan gayára lan jamúga nagúndaarun lárigiñe níchuguni íruni joun gürígia ja agúndaaraguagüdübalina? Siñáti jamúga. ³ Ligía nabürüjanbei jun ítara, lun gayára lan jaráanseruni cátei le mégeibeí jídaangua lubáragiñe nachülürün júmoun, dánme lámuga nachülürün, mibíjin námuga íruni júmagiñe, jugúya le lúnbei nibíjin ugúndani júmagiñe. Subúdi numúti luágu láu lan jamúga nasándirun ugúndani, jasándiruña lan jamúga giñe ugúndani. ⁴ Dán meja le nabürüjanbarun gárada tugúya jun, weíriti meja nidíjeri juágu darí lun nayájun lídan le nabürüjabarun. Máma meja lun nírudaguagüdüün nabürüjoun jun ítara, nabürüjanun lun jasúbudiruni luweírin nínsiñejabu jun.

Ferúdun lun lé meja afígounjabei

⁵ Le rújalibeí íruni láu luríban leménerun, máma rügüñein nun líchiga íruni, rúlumuti giñe jun lídan ában luwúyeri. Naríñagunbei “lídan ában luwúyeri” lun maweírin lan naweíridaguagüdüni jun. ⁶ Abeíchuni lé meja jaríñagubeí lídan jadámurin lun líchugúniwa luágu gürígia ligía, buídurügaali. ⁷ Guetó, lúnti ferúduna jumáni, ru jugúyame gurásu lun lueí ladügün sarágu íruni wuríbati lun. ⁸ Ligía nayúmuragunbei jun lúnya jarúfuduni jínsiñejabu lun. ⁹ Abürüjatina jun luágu cátei le lun giñe nasúbudiruni ánjein aráanse jubeí lun jadügüni le nubeíbei jun. ¹⁰ Guetóti, le únti ferúduna jumá furúmiegurügü cátei, ferúduna nubeí giñe, ánjein giñe níjein lubeí cátei le lúnti ferúduna náni gürígia ligía luágu, ferúduna numúti ligíbugiñe Crístu, jueígiñe. ¹¹ Lídan ában cátei líbe líra, mabúseerútiwa wíchugun lúgaaru lun Máfia lun lanügün ában gürígia le máma láni lárigoún lídoun lubáfu, subúdiwati lumáñaan Máfia buídu buídu.

Madárangilan lan larítagn Pablo ubúruyu Tróas

12 Dán meja le nachülürünbei ubúругu Tróas lun napúrichijani ugánu luáguti Crístu, ába nibíjin ában oúnwenbun cháansi ñi lun nuwádigimaridun luágu Wabúreme. 13 Madárangilaanti narítangun lugúndun madári náni wadúje Títo Tróas lun nagáambun lúma juágu. Ligía nayoúragunbei joun wadújeñu ja Tróasbaña, ába nídin loúbawagun Macedónia lun nadúnragun lúma Títo ñi.

Gáñeitiwa láu lubáfu Crístu

14 Buíti lasálrirun sun cátei. Teínqui wamúti Búngiu le anügúbaliwa lídoun sun fulásu, amáchareina wagía lábugiñe lagúmadijan Wábuti Jesucrístu, le súnwandanbei lagáñeiragüdúniwa lídan sun lénreengúnga. Yúsu lumútiwa Búngiu lídan sun fulásu lun wasúbudiragüdúni ugánu luáguti Crístu, queísi lirímichúniwa líjeme cupáli. 15 Lugúndun ítara wáña quei cupáli le lágudajabei Crístu lun Búngiu, ñúdúntiwa láu ugánu luáguti Crístu, le queíbei líjeme cupáli, joun ja lúnbaña jerésibiruni ugánu ligía lun jasálbarun, jáma gíñe ja lúnbaña merésibirun jamáni ugánu ligía lun jeféridirun. 16 Joun ja merésibirunbalin ugánu ligía, ítara líña quei ában íjemeni le gáfarajati, ánjein joun ja erésibirubalin, ítara líña quei ában árani le areídaguagüdúti. ¿Cáti gabáfubei lun lasúbudiragüdúni ugánu luáguti Crístu? 17 Wagía le loúnajabei Crístu, gabáfutiwa, ladúga mítaran wamá queísi arúfudajatiña yéetiña jagánagua, ja asáansiragubalin linárün Búngiu quei jabúseerun lun jaríjin cába lan jagáñeira lídaangiñe. Lubáragiñe líra, apúrichija wamúti Lerérun Búngiu quei lubeí, ligíbugiñe Búngiu, wagía queísi loúnajan Búngiu ja lídaanbaña ában lúma Crístu.

3

Ugánu luáguti iséri darádu

1 Dan le wariñaguni cátei le, ¿genége lumúti jun luágu wagúmeseruñaya lan adímureja buídu wawoúgua? ¿Ódi gásu funági warúfudun gárada jámagiñetu ámu mútu jun to adímurejatu luágu lubuídun wagáburi lun gayára lan jerésibiruniwa, o wamúriajan lan gárada júmagiñetu joun ámu mútu, quei jadúga jíbiri mútu? 2 Uá, lugúndun jugúya afíñetiña, ítara jíña queísi ában gárada to adímurejatu luágu lubuídun wawádigimaridun jagánagua, ítara jíña quei ában gárada to bürüwañutu tídan wanígi, to gayáraaboun jalíjanun sun gürígia, asúbudiragüdei cátawa lan. 3 Ítara jíña queísi ában gárada to labürüjan Crístu guánarügü, to wedéregeruboun, ában gárada jugúya to abürüjoúboun láu lání Búngiu le wínwanbei Espíritu, máma láu tinta, áni tídan janígi ladúgei Espíritu ligía wadágimanu, máma luágu dübü.

⁴ Gayáraati waríñagun luágu buídu lan wesériwidun lun Crístu ladüga wadügüni jeménigiñu luágu Búngiu lun líchuguni ubáfu woun lídaangiñe Jesucrístu. ⁵ Mabáfutiwa lun ni cáta láu wáni wóungua, sun le wayáraabei adüga, lúmagiñe Búngiu liábin. ⁶ Rújali ubáfu woun lun wesériwidun lun láu wasúbudiragüdüni iséri lidáradun jáma güriáia lun jasálbarun. Iséri darádu ligía, mítaraanti quei lé meja binádu, lé meja lánina lúrudu bürüwati le lúnbei lagúnfulirúniwa láu, lánina ában ibágari le erésibirúti lúmagiñe Sífiri Sándu. Lúrudu ligía, le lilúrudun Moisés, arúfudarügü lumúti wafígoun ligíbugiñe Búngiu, figou ligía, ouweni lafáyeijabei. Ánjeinti Sífiri Sándu, rúti ibágari joun sun ja ánjabaña lun.

⁷ Lilúrudun Moisés le, abürüjouáti luágu dübü. Dan le lerésibirubalin lúrudu ligía lúmagiñe Búngiu lun líchuguni joun Israelítagu, ñíñein ában ounwenbun larúgounga lúmagiñeti Búngiu ligíbuagu darí lun siñá lán meja jariaguni güriáia jagía ligíbu Moisés, lugúndun weíríti lámiridun ligíbu. Láu sun líra, ába éñegucheina lan larúgounga ligía murúsun murúsun. Ánjein láu lubeí sarágu uweíríguni liábin lúrudu ligía le asíadijabei güriáia lun ouweni, ⁸ jweírítimaati luweírígoun ugánu le lanügübei Sífiri Sándu woun luágu Wasálbaragüle! ⁹ Ánjein weíri lubeí luweírígoun meja lúrudu le esériwidubei lun larúfuduni wadúnrun ligíbugiñe Búngiu woun, jweírítimaati luweírígoun ugánu luágu Wasálbaragüle le adügübalíwa richágua ligíbugiñe Búngiu! ¹⁰ Ni cáta luweírígoun lilúrudun Moisés ligíbugiñe luweírígoun Wasálbaragüle. ¹¹ Ánjeinti weírígu lubeí meja darádu le lúnbei ladúrarun murúsunrügü dan, weírítimaati luweírígoun darádu le lúnbei ladúrarun lun sun dan.

¹² Ladüga níjein lan eménigini le wawágu, luágu siñá lan leféridiruni ugánu luáguti Crístu luweírígoun, wapúrichijánbei furáangu. ¹³ Madügüntiwa quei meja Moisés, adáuragua láu ligíbu táu ában bélu lun maríjin jamáni Israelítagu léñeguchun larúgounga ligía le siñábei ladúrarun, marámudaguntiwa láu ugánu lánina wasálbarun ni murúsun. ¹⁴ Derétu janígi Israelítagu jagía lun laníchigu lilúrudun Moisés joun, queísigubeirügü jamúga núrein lan bélu darúgu láu jasáminan. Íbini guetó, dan le jalíijan tídaangiñe líburu to lilúrudun Moisés, bélu méme tugúya to luáguboun jasáminan, mígirun tumútiña lun gunfaráanda jamáni laníchigu binádu lidáradun Búngiu joun, siñáti jasúbudiruni luágu gúnfuliwa lan sun laníchigu binádu darádu ligía lídan Crístu le Wasálbaragüle. ¹⁵ Chülü lúmoun dan le, dan le jalíijanun líburu buri to labürüjaboun Moisés, darúguatu ában bélu láu jachügü lueí gunfaráanda jamá. ¹⁶ Ánjeinti dan le lígiruni ában güriáia binádu

ligáburi lun leíbugun lúma Crístu, ába tagídarún bélu tugúya lueí. ¹⁷ Wabúreme Crístu, ligía Espíritu le íchugubei ibágari. Láu Espíritu ligía (le méme Sífiri Sándu) wádan, sálbatiwa, máfaagunga wagía lun wagúnfulirun láu lilúrudun Moisés. ¹⁸ Ligía sun lubeí wagía afíñetiña luágu Crístu, gidáwaaru bélu lueí wasáminan, subúdi wamúti Crístu furáangu, láu sun luweírigun. Ítara wáña quei ában isúbusein to arúfudubalin luweírigun Wabúreme Crístu, áni láu wasígirun íchigei warítangun luágun, sáansiguagüda lumútiwa láni Espíritu murúsun murúsun lun ítara wamá quei ligía.

4

¹ Máburujalá lubeíti warüna, lugúndun rúlaali Búngiu wadágimanu le lábun waríaajan, láu lareíni. ² Mayúsuruntiwa ibíbuni lun wafíñeragüdüniña gürígia luágu Crístu, rúwamuti wanágan luágun cátei le adügübei arámudaguarügü, le nibúsigarídünabei. Masáansiragun wameí Lerérun Búngiu, inárüni rügüñein waríñaga. Ítara líña jasúbudiruni sun gürígia cátawa lan ligíbugiñe Búngiu. ³ Ánjein mafúraangun lubeí werérun luáguti Wasálbaragüle, joun rügüñein ja lúnbaña jeféridirun mafúraangun lan. ⁴ Quei mafíñen jabeí luágu werérun, darúlaali Máfia, le lubúngiutebei ubouú le, jaríjin lun siñá lan larúgoungadagüdüni ugánu luáguti Crístu le weírigubei, le liyáwabei Búngiu wínwanti, jasáminan. ⁵ Dan le wapúrichijanbei, máma wawouúgua wapúrichija, luágu Jesucrístu wapúrichija, queísi Wabúreme, waríñagati wawouúgua luágu esériwidutiñarügü lan wagía jun, luágu wínsiñejabu lun Jesús. ⁶ Lugúndun Búngiu, le méme íchugubalin lámpu siélu lun lagídarúniwa lubúriga, ligía gíñe adúnraaguagüdübalin lilámpun tídan wanígi, lun gayáraabei lan wasúbudiruni luweírigun Búngiu le waríjibeí lídan Jesucrístu.

Abágariduni láu eménigi luágu Búngiu

⁷ Larúgounga le wibíjubei luágu luweírigun Búngiu le lídaanbei Crístu, ítara líña quei ában irísini woun. Barü wamuti irísini ligía lídan fugiábu wágubu, le ítarabei quei ában souúderu, lun larijíníwa luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin oúnwenbun ubáfu le wawágubei, máma wámagiñe. ⁸ Ítara, láu sun súfuri wamá sun luwúyeri lénreengúnga, súnwandan larúfudun Búngiu ában üma woun lun wáfuridun lídaangiñe furúmieguarügü lénreengúnga. Níjein dan, weíríti wadíjeri luágu cába lan wadüga, máburujaanti warüna, lugúndun íderagua lániwa Búngiu. ⁹ Eíbaajoúatiwa, mígirun lumútiwa Búngiu joun wáganiñu. Gayáraati jájuchuruníwa, ígira jamáwa múarugu quei jiláaña, siñáti jagúmuchaguagüdüniwa. ¹⁰ Le ñllumuti wouúdin,

buséntiña wáganiñu jáfaraguniwa jilágubei queí jáfaruni láganiñu Jesúsu jilágubei. Lúnti ítara lúba lan lun gayáraabei lan larijiniwa lubáfu Crístu le wínwabei wádaangiñe. ¹¹ Wagía, sun awánja lan abágarida, yaráfañu wáña lun woúnwen furúmieguaügü wéyu lueígiñe Jesúsu, lun gayára lan larijiniwa libágarí Jesúsu wádaangiñe. ¹² Ítara líña lubeíti, láu yaráfañu wamá lun ouweni lun wíhuguni ugánu jun luágu Wasálbaragüle, resíbi jumúti ibágarí magúmuchaditi.

¹³ Lariñajare David tídan Lerérun Búngiu. “Afiñetina, ligía nadímurejánbei”, ítara giñéti afiñetiwa luágu Búngiu láu méme ligáburi afiñeni le meja luágubei David. Ligía wapúrichijánbei luágu. ¹⁴ Lugúndun subúdi wamúti luágu Búngiu lan le ásaaragüdúbalin Jesúsu lídaangiñe ouweni, lásaaragüdúbalíwa lan giñe lúnya wabágaridun, úara lúma Jesúsu, ábame lanügüniwa úara júma ligíbugiñoun. ¹⁵ Luágu jáni fuleísei nasúfurirei sun cátei lun gayára lan jagíbedun ja áñarubaña lun lareíni Búngiu joun, gíbe jamámuga giñe íchugutiña eteíngiruni lun luágu lareíni. Ítara lúba iñurúañu lan líri Búngiu.

¹⁶ Ligía máburujan lubeí warúna. Oúwedeina líña wágubu murúsun murúsun, wawáni, tedérebuguduña ságü wéyu. ¹⁷ Ni cáta le wasúfurirubei lídan ibágarí le, lídan le wasáminarun luágu ounwenbun ugúndani le lúnbei wibíjini yágüta siélu dánme le ñi wamá lúma Crístu lídan luweírigun. Maweírinti lidáani wasúfurirun woun ya ubouágu dan le wasáminarun luágu lúntibei lan dan magúmuchaditi wagúndan siélu. ¹⁸ Marítaguntiwa sarágu luágu cátei lánina ubou le, ladüga murúsuraü lan dan ladúrarun. Le uágubei wíhigei warítapun, luágu cátei lánina siélu, ladüga cátei ligía, lúnbei sun dan ladúrarun.

5

¹ Subúdi wamúti lubeíti luágu gayára lan woúnwen lubáragiñe lagíribudun Jesucrístu ubouágun, gayáraati lounwen wágubu quei teíguadun ában múna weíyaaru. Ánjein asúsereda, subúdi wamúti luágu aráanseeli lan Búngiu lun líchugun ában iséri úgubu woun lun wabágaridun láu, siélu, lun sun dan. Úgubume ligía, mámabei lánina ubou quei ában múna adügütu láu újabu, ábanbei úgubu lánina siélu. ² Buchá wawágu láu úgubu le wawágubei guetó, buséntiwa jamúga tadáurawagún wawáni láu iséri wágubu le lánina siélu. ³ Láume iséri úgubu ligía wawágu, mítaranbádiwa quei uwáni to úati úgubu táu. ⁴ Sun awánja lan abágarida láu úgubu le wawágubei, darítiwa mégeiti luágu, sandígua wagía woúngua láu idíjeri. Mاما jamúga wabúseeruña woúnwen lun weréderun quei uwáni úouga úgubu táu, le wabúseerubei, lun lasáansiragun wágubu le

gagúm muchadibei furése furése lídoun wágubu le magúm muchadibei, moúnwenga wagía. ⁵ Búngiu aráanserubaliwa lun gabágari wamá le magúm muchaditi, áni rúlaali Sífiri Sándu woun queísi larúfudajan luágu ítara lúba lan.

⁶ Gúndaatiwa lubeíti súnwandan, láu sun subúdi wamá luágu sun lan awánjagua lan ubouágu abágarida lídan wágubu, bougudiñadiwa lan tueí wában yágüta siélu, máma lan lúmañadiwa Wabúreme. ⁷ Ya ubouágu, siñáti waríjini Crístu, gayáaraarügüti wafiñerun luágu. ⁸ Gúndaatiwa láu furúmieguaarügü cátei le gádaanbaliwa, láu sun jamúga jímein wamáni lun wígiruni ibágari le ya ubouágu lun woúdin agánawa lúma Wabúreme Jesucrístu siélu. ⁹ Ligía wáfaagunbei lun wadügüni lugúndan Wabúreme súnwandan, ya wagía yebe ubouágu, yágüta wagía yebe siélu. ¹⁰ Lugúndun sun wagía, waráramuba ligíbugiñe Crístu lun werésibiruni cáda ában le lúnbei werésibiruni, según buíti o wuríbati lé meja wadügübei dán meja le ubouágugidiwa.

Ugánu lánina darángiläü

¹¹ Ligía, quei subúdi wabálin lanúfudewa lueí lagúseragüdün Wabúreme, áfaaguatiwa lun wafiñeragüdüniña sun gürígia. Subúdi láali Búngiu cátawa lan, áni agúrabatina lun gíñe subúdi jumáni. ¹² Máma wadímurejañaya buídu wawouágu, wíchuguña ában cháansi jun lun jasándiragun júngua gúndaañu wáu, lun gayára lan jounabuniña arúfudajatiña jagánagua ja apántajabaña luágu lubuídun jarúfudagun jóungua bougudi jabíti, áni tidan janígi mabuíduntiña. ¹³ Ánjein weíri lubeí wesériwidun lun Búngiu darí lun waríjín camá lülüñein wáu, ladüga luweírin wínsiñejabu lun Búngiu lasúsereda. Ánjein genége lubálin luágu wesériwiduña lan lun Búngiu láu ában lidíli ichügü, ladüga luweírin wínsiñejabu jun wadügei. ¹⁴ Mósu nesériwidun lun Crístu táu sun nanígi lárigiñe larúfuduni luweírin línsiñejabu woun láu loúnwen lídan wafúlasun súngubei. Queísigubeirügü jamúga jilá jamá sun gürígia úara lúma dán meja le loúnwenbei. ¹⁵ Jiláti Crístu jawágu súngubei, lun sun lan ja ánjabaña lun jerésibiruni ibágari lídaangiñe, mámaali lámuga joun guánarügü jabágarida, lun jabágaridun lun Crístu le ouwebei jawágu, sará ligía lídaangiñe ouweni. ¹⁶ Ligía manügün wabeí ni ában quei janügün lirájüñü ubouú gürígia, según bougudi jabíti. Luágu méja ában dan, barú wamuti meja Crístu quei janügüni lirájüñü ubouú, mítaranjaali guetó. ¹⁷ Le lubeíti lídaanbei ában lúma Crístu, ábanjali gürígia iséri, gumúja sun cátei le lánina binádu ligáburí, labágariduña ában iséri ibágari lúma Crístu.

¹⁸ Adüga lumúti Búngiu sun cátei le. Gáganiguatiwa meja lúma ladüga wafígoun, ába loúnajani Crístu lun lachíbuni

wafígoun, gayára lámuga gamádagua wamá luma. Rulumuti wadágimanu ligía woun lun waráandaragüdüniña sun gürígia lúma. ¹⁹ Le naríñagubei, láu loúnwen Crístu lídan wafúlasun, arúfudati Búngiu ában üma woun lun gayára lan lagídarúniwa wadúnrun luágu wafígoun ligíbugiñe, gayára lámuga gamádagua wamá lúma. Oúnaja lumútiwa lun waríñaguni le joun sun gürígia. ²⁰ Wayábiña lubeíti queísi wügüríña ja loúnajabaña Crístu, queísigubeirügü jamúga layúmuragun Búngiu guánarügü jun wádaangiñe. Ayúmuraguatiwa lubeíti jun lueígiñe loubadina Crístu. aráandara jumá lúma Búngiu. ²¹ Madügünti Crístu ni ában figóu, rulumuti Búngiu sun lidúnrun wafígoun luágun Crístu lun láu lan lídan wamá ában lúma, lun wachülürün abágaridei ibágari lánina ísuruni le labúseerubei Búngiu lun wabágaridun.

6

¹ Wagía, queísi ñadágimeintiña úara lúma Búngiu, ayúmuraguatiwa jun lun jarúfuduni láu lubuídun jigáburi luágu máma lan luágu ni cáta jerésibirei lareíni Búngiu jun. ² Laríñajare Búngiu tídan Lerérun.

Nagáambubei bagúajan nun lídan nidáani lun fuleíseijabu nan joun gürígia,

níderagubadibu lídan nuwéyuri lun nasálbarun gürígia.

Chülüjali lidáani Búngiu lun fuleíseijabu lan joun gürígia, niján buri wéyu le luwéyuribeí Búngiu lun lasálbaruniña gürígia.

³ Áfaaguatiwa lun úaragua lan wagáburi lúma wapúrichijan, lueí jamúga jeréderúniwa gürígia lueí jagáambuniwa. Mabúseerúntiwa jamúga wanügün minébesei lun luwádigimari Búngiu láu wagáburi, ⁴ busénrügütiwa warúfuduni lídan sun cátei luágu esériwidutiña lan lun Búngiu wagía, láu luweírín wagúraasun lun wawánduni asúfuriruni, mégei, lúma lénreengúnga. ⁵ Beíjamaadíwa, dáüjamáwa, ínchajoúatiña gürígia lun jeíbaajaniwa, jéreti wawádigimari lun Búngiu darí lun wasándirun oúnwenbun lubúcha uágu. Reídejadiwa marúmugunga, áfaaga wagía ilámaü. ⁶ Arúfuda wamúti gíñe luágu esériwidutiña lan lun Búngiu wagía láu larúman wabágari, láu lisúbudin linárün Búngiu woun, láu wagúraasun lúma wareíni, láu warúfuduni lubáfu Sífiri Sándu le wádaanbei, láu wínsiñejabu le tímátimaati, ⁷ láu wáni ugánu le lánina inárüni, lúma láu lubáfu Búngiu wádan. Yúsu wamúti lárumatena lubuídun ibágari, dándu lun woúdin jabároun wáganiñu quei lun waráramuniña dan le jayábin wabároun. ⁸ Níjein dan ibíjatiwa inébesei, níjein dan anábawaguatiwa. Níjein dan adímurejóuati buídu wawágu, níjein dan adímurejóuati wuríbati. Níjein dan, oúsera jamútiwa quei yéetiña, níjein dan quei

wügüríña ja aríñagutiña inárüni. ⁹ Níjein dan, oúsera jamútiwa quei ibídiñewatiña, níjein dan quei subúdiwatiña buídu, níjein dan, agúrabañu wáña lan wounwen, awánjagua wínwanlu, ígirati Búngiu lun wasúfurirun, lun wafúnrendeirun lídaangiñe, ¹⁰ mouñwentiwa lídaangiñe asúfuriruni ligía. Láu sun níjein lan cátei lun lírudaguagüdüniwa, níjein giñe ugúndani lúmagiñe Búngiu tídan wanígi. Láu sun gudéme wamá según ubou, aríñagatiwa joun gürígia luágu irisini inárüniti le gayáraabei jadáriruni lídan Jesucrístu, láu sun úa lan ni cáta wáma según jarítangun lánigu ubou, ibíja wamúti sun cátei lídaangiñe Crístu.

¹¹ Wadújeñu Coríntona, adímurejaadina jun láu furáangu, dará náaru nanígi jun le gumúti, le luweírín jínsiñe nun. ¹² Masáansiragúnti wínsiñejabu jun, láu sun afiñetina luágu sáansigua lan jínsiñejabu woun. ¹³ Ayúmuraguatina jun quei layúmuragun ában úguchili joun lirájüñü lun jínsiñejabu jumá woun le gumúti, queísi wínsiñejabu jun.

Aganouáti Búngiu wádan

¹⁴ Magámarida jumá gürígia ja mafiñetiña luágu Crístu, lugúndun janügüba ában ibágari le múaraanti. Mamádaguati ísuruni lúma wuríbani, siñáti giñe gamádagua lan larúgounga lúma lubúriga. ¹⁵ Siñáti níjein lan úarani lídan Crístu lúma Máfia, siñáti giñe lúaradun ában afiñeti luágu Crístu lúma ában le mafiñeti. ¹⁶ Siñáti gadúnama jamá sándu tídan lúban Búngiu, áni lúban Búngiu le wínwanbei wagía, quei lariñagun Búngiu guánarügü.

Naganouba jagánagua, eíbuga áume jagánagua, áuba Jabúngiute, jagíame nánigu.

¹⁷ Ligía giñe lariñagunbei Wabúreme Búngiu.

Furíjuma jagánaguagiñe ja mafiñebaña nuágu, díse jumá jaweí, líña Jabúreme.

Mádaragua jumá júngua lídoun le wíyebei.

Ábame nerésibirunün,

¹⁸ ábame ában nan úguchili jun,

jugúyame nirájüñü, líña lariñagun Jabúreme, le Súnti Gabáfu.

7

¹ Ítara líña lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, niján buri dimúrei le líchugubei Búngiu woun. Ligía lúnti lubeí wachíbuni sun luwúyeri iwíyeni wawáriua, dándu lueí wágubu quei tueí wawáni. Áluaja wamá lun jarúma lan wémeri le gumúti lúma Búngiu, ladüga luweírín inébesei le wawágubei lun Búngiu.

Lasáansiragun jagáburí Coríntona

² ¡Rújuma ában ubáraü woun tídan janígi! Madügüngidiwa dáñu lun ni ában, maríbadagüdün wagía ni ában, mayéedagun.

³ Mâma nariñaguñein le lun níchugun jidúnrun, lugúndun queí buga nariñaguni jun, tídaañadün nanígi, lídaañadiwa ában ínsiñejabúni le mébejati, lídan yebe ibágari o lídan yebe oúweni. ⁴ Weíriti naffínen lúma nugúndan jáu, labádinagua sun le nasúfurirubei, sandítina dügüdaguaü, áni buin níña gíñe láu ugúndani, jueígiñe.

⁵ Lúmagiñé meja wachülürün Macedónioun, meméraagúngidiwa, darírügütiwa lénreengúnga lídan sun fulásu geyégua wáu, geyéguati wuríbu wáu, weíriti wadíjeridun juágu.

⁶ Ánjeinti Búngiu, le íchugubei gurásu joun ja magúraasunbaña, ába líchugun gurásu woun láu lachülürün Títo, ⁷ áni mámarügü láu lachülürün, lugúndun gíñe gagúraasun lan juágu. Aríñagati woun luágu luweírín jabúseerun jaríjiniwa, abájüdagua ligía woun luágu íruni le juágubei luágu le asúseredubei lúma luágu luweírín jabúseerun lun jóudin láu nerérun jun. Ábatima nagúndaarun láu líra.

⁸ Láu sun jírugua jumá tadüga gárada to nabürüjaboun jun, maságürijaantina luágu, guetó. Aságürijatíná meja furúmiñe láu nasúbudiruni luágu jírugua jumá tadüga gárada tugúya luágu murúsun dan. ⁹ Guetó gúndaatina, máma ladüga jírudagun, ladüga sáansiguagüda láni írudaguni ligía jigáburi. Áfaga jumúti íruni ligía lídan ában igáburi le áubei lagúndaara Búngiu, ítara líña lubeíti madügüntiwa ni murúsun dáñu jun. ¹⁰ Lugúndun dan le wíchugun üma lun Búngiu lun layúsuruni íruni le wawágubei ladüga luríban wagáburi lun lasáansiraguni wagáburi, barü lumútiwa lídoun asálbaruni le magúmchaditi, maríbaanti íruni ligía woun. Ánjein wanüga íruni ligía queísi janügüni lirájüñü ubou, magáragunga wagía lun Búngiu, lanügübadiwa lídoun féridi lun sun dan. ¹¹ Awánda jumúti íruni queísi labúseeruni Búngiu, áni jaríja jumeíti le asúseredubei guetó lídaangiñe jawánduni íruni ligía! Tadüga gárada tugúya, ába jatátirun asáminara buídu cába lan jadüga láu wügüri le afígounjabei jagánagua. Arúfuda jumúti luágu magúndan jumá láu figou le ladügübei, áni gáñitün luágu busíganu le líchugubei jun, janúfudetün lueí jamuga jabeichúniwa lueígiñe. Ába jabúseerun jaríjinina lun nasúbudiruni jínsiñejabu nun. Weíriti jabúseerun lun jadügüni le richábei, lun jabeíchuni le adügübalin figou, adüga jumáli sun le lúnbei jadügüni lun jaráanseruni cátei le. Madúnrunjadün guetó. ¹² Dan lubeíti le nabürüjanbarun meja gárada tugúra jun, mámadügüya jamúga ladüga nasáminaruña lan sarágu luágu gürígia le adügübalin wuríbani, ni luágu le asúfurirubalin lueígiñe, nabürüjanbarun lun geféen júma ligíbugiñe Búngiu luágu luweírín jínsiñejabu woun. ¹³ Ligía ragüguaadiwa lubeí woúgua.

Lánwoun sun gurásu le barü wamáalibei juágu, oúnwenbun wagúndan láu waríjini luágu gúnda lan Títo, íderagua jumáali sun jugúya lun lasándirun darángilaü. ¹⁴ Adímurejatina bugája buíti juágu lun Títo, áni gúnfuli jumúti nerérun juágu. Quei sun lan le aríñaga wamáalibei jun, inárüni, ítara líña gíñe inárüni lan le waríñagubei lun Títo, luágu gunda wamá jáu. ¹⁵ Áni weíritimaati jínsiñe lun dan le larítapun luágu jadügüni sun jugúya le lamúriajabei júma, lúma luágu jerésibiruni láu ában inébesei lúma idíjeri lueí jamúga jemégeiruba lan lídan jagúnfulirun láu lerérun. ¹⁶ Gúndaatina láu gayára lan nafiñerun juágu le gumúti.

8

Wíchugun joun gudémetiña

¹ Guetó, nidújeñu, buséntina nabájüdagun jun luágu lareíni Búngiu joun tílana sun ligílisi buri to loubwaguboun Macedónia. ² Láu sun ában lan oúnwenbun ouchwaguni lun jafiñen lénreengúnga le jadárirubei, gúndaatiña buídu, áni láu sun gudéme jamá, rújaña lídan jíderawagún ja gudémebaña Jerusalén camá jamuga rísitiña. ³ Geféentina luágu rújamaali lan sun le jayáraabei láu sun tarúman janígi, ru jagía sügü láu lé yebe jayáraabei. ⁴ Ayúmuraguatiña sarágu woun lun wígiruniña lun jíchuguni jafáran lídan jíderawagúniwa idújeñu lueígiñe Jesucrístu. ⁵ Adügatiña sügü láu lé yebe wagúrabubei jadügün, furúmiñe, ába jedéregeragun jóungua le gumúti lun Wabúreme Jesucrístu, lárigiñe ába jedéregeragun jóungua woun, queísi lugúndan Búngiu. ⁶ Weíriti jabúseerun jíchugun, darí lun wayúmuragun lun Títo lun lagíribudun júmoun lun gayáraabei lan lagúmuchaguagüdüni labúdajoún seínsu lé meja lagúmeserubei jídan. ⁷ Jugúya ubáraübei lídan sun cátei—lídan jafiñen, lídan jisúbudin luágu Lerérun Búngiu lúma jubáfu lun jarúfudajani furáangu joun ámu, lídan jabúseerun jesériwidun lun Crístu, lúma lídan ínsiñejabuni woun—lúnti lubeíti gíñe ubáraü jumá lídan ídejani le.

⁸ Máma naríñaguñein le jun quei ában gumádi, busénrügütina jasúbudiruni jabúseeruni ja jíbiri jídejan, lun gayáraabei lan gíñe jarúfuduni jínsiñejabu láu jíchugun táu sun janígi quei jagía. ⁹ Jarítagua jumá luágu lareíni Wabúreme Jesucrístu woun. rísiti bugája dan le siélu lan, ába lagúdemedun láu liábin ubouágun ladüga línsiñejabu woun, lun gayáraabei lan wayábin lun warísidun lídaangiñe lugúdeme.

¹⁰ Luágu jáni fuleísei naríñagei narítapun jun luágu cátei le. Gumésetün buídu lídan írúmu le ásügürübei, mámarügü láu jatátirun abúdaja seínsu joun, adüga jumúti gíñe táu sun janígi. ¹¹ Guetó lubeíti, ítara méme jumá darí jagúmuchuni

abúdajani luágu, láu méme ugúndani lé meja juágubei lúmagiñe furúmiñeti, íchigeina según le júmati. ¹² Lugúndun ánjein íchiga ában gürígia sun le liyáraati según le lúmabei, láu sun lugúndan, gúndaati Búngiu láu, áni resíbi lumúti le líchugubei gürígia ligía, mamúriajan lumúti Búngiu le úati jáma gürígia.

¹³ Máma lun jáfagun mégei ladüga jíderagun ámu, ¹⁴ le busénwabei, lun ñi lan úarani jídan. Guetó, níjein júma lun jabuínchagüdüni le jemégeirubei ámu, lídaanme ámu dan, níjeinbei jáma lun jabuínchagüdüni le jemégeirubei. Ítara lúba ñi lan úarani, ¹⁵ quei taríñagun Lerérun Búngiu. “Le gíbebei úma, mígiragunti lúma, le míbebei úma, memégeirunti lun.”

Tító jáma líbirigu

¹⁶ Teínqui numúti Búngiu luágu líchuguni ayúmajani méme le líchugubei nídoun tídoun lanígi Tító lun líderagunün. ¹⁷ Gúndaati Tító lúnya lídin aríjaün quei namúriajani lúma, áni afíñetina luágu weíri lan labúseerun lúnya laríjinün darí jamúga lun lídin láu lání lúngua maríñagunga áu ni cáta lun.

¹⁸ Úara lúma Tító, woúnajaña ában idújei le uágubei buídu lan jadímurejan tílana sun ligílisi, luágu lubuídun luwádigimari lun labúruchagun ugánu luágu Wasálbaragüle. ¹⁹ Áni mámarügü líra, anúadaja jamúti gíñe tílana buri ligílisi idújei ligía lun ladügün weíyaasu wáma lun líderagun lídan loúndarún seínsu le. Wadügüñein wadágimanu le, le lánina ídejani, lun wíchugun ugúndani lun Búngiu, lun gíñe warúfuduni luágu busén jamá afíñetiña lun jíderaguniña jadújeñu ja gudémebaña. ²⁰ Waráanseruñein sun cátei lébei lun míchugun wamá lúgaaru lun ladímurejoún wuríba wawágu lueígiñe loúndarun seínsu le wadügübei. ²¹ Wáfaaguña lun wadügüni sun cátei láu arúmani, mámarügü ligíbugiñe Wabúreme, jagíbugiñe gíñe gürígia.

²² Woúnajaña gíñe ábanya jádaangiñe wadújeñu lúma Tító lúma le ában. Wügüri le, arúfuda láalibei luweírin labúseerun lesériwidun lun Crístu woun lídan sarágu luwúyeri, guetótima láu oúnwenbun afíñeni le luágubei luágu jíchuguba lan sarágu seínsu láu sun jugúndan. ²³ Le álügüdajati libügürü Tító, aríñaga jumá lun luágu nouba lan, luágu luwádigimariña lan núma lun wesériwidun jun. Ánjaña álügüdaja jabügürü biáma idújeñu lueígiñe Jesucrístu ja lúmabaña, jaríñagame joun luágu joúnajan lan tílana ligílisi buri, luágu jíñúrügüdüñein lan líri Crístu láu lubuídun jagáburi. ²⁴ Ítara líña lubeíti, resíbi jumáña láu ában ínsiñeni le tímatimaati lun gayáraabei lan jaríjini wügüriña jagía luágu inárüni lan lubuídun werérun juágu, áni lun gíñe jasúbudirun sun jíbiri tílana buri ligílisi luágu ínsiñejabuni le juágubei jádaangiñe wügüriña jagía.

9

Loúndarún seínsu joun idújeñu ja gudémebaña

¹ Luágu loúndarún seínsu joun idújeñu lídan affiñeni, memégeirunwati lun nabürüjan jun, ² lugúndun subúdi náali lubuídun jugúndan lun jídejan. Súnwandan nariñagun joun loúbawaguna Macedónia láu ugúndani luágu jugúya lan Acáyana aráanseñu jíña lan lun jídejan lúmagiñe lídan irúmu le sügüjalibei, áni jíbe-ágei Macedóniana ragújaña giñe dügüdaguaü láu jagáambun luágu luweírin jáfaagun luágu ídejani le. ³ Láu sun líra, nouñajaña idújeñu jun nubáragiñe lun jaráanseruni luáguti labúdajouñ seínsu, lun mámabei lan iyéeni, buíti le nariñagubei juágu libügürü cátei le, lun abúdajouali lan sun seínsu lubáragiñe nachülürün jumóun, ⁴ ñüdündügü jañeín jádaangiñe Macedóniana núma, jadárirarünme maráanserunga. Líchuguña jamúga líra busíganu woun, júntima, lárigiñe rúwamaali lan sarágu wafíñen juágu. ⁵ Ligía narítangunbei namúriajan jáma idújeñu ja lun jouidin bisídaün nubáragiñe, lun giñe jíderagunün abuínchagüdei seínsu le uágubei jariñaga joundarun. Ítara, aráanseñu lúba seínsu le joundarubei lun jaráfuduni jareíni, máma quei ában cátei le lúnti wafósurunün luágu.

⁶ Jarítagua jumá luágu cátei le. Le loúguati lábunagun, loúguabei giñe lalúbajan, le gíbeti lábunagun, gíbebei giñe lalúbajan. ⁷ Cáda ában jádaangiñe, lúnti líchugun queísi ligáburi larítangun, máma láu magúndani ni ladüga aríñawagúa lan jun lun jíchugun, lugúndun jínsiñejabuti Búngiu lun le íchugubei láu ugúndani. ⁸ Gayáraati líchugun Búngiu sun luwúyeri abíniruni jun gíbe, lun ñi lan le jabúseerubei júma súnwandan lun jabágaridun, ñi ligíame giñe sarágu júma lun jídejan. ⁹ Tariñajare Lerérun Búngiu luágu gürígia le íchugubei sarágu.

Rújali sarágu joun gudémetiña,

áni reídeiti cátei buíti le ladügübei lun sun dan.

¹⁰ Búngiu, le íchugubalin ílaü lun lábunún, ában lalúbajagüdün sarágu lídaangiñe lun gayára lan weígin buídu, líchuguba giñe jun lun gayáraabei lan jedéweejan sarágu joun gudémetiña queísigubeirügü ílaü le ábunúbei. Ábame laweíridagüdüni Búngiu murúsun fuleísei le jadügübei joun, daríme lun jabíjin oúnwenbun abíniruni lúmagiñe Búngiu queísi ában oúnwenbun alúbajani. ¹¹ Jugúya, jibíjuba sarágu súnwandan lun gayáraabei lan jíchugun sarágu, áni dánme le jerésibiruni wadújeñu seínsu le lúnbei jouñajani joun wáma, weíribei jateíngiruni Búngiu. ¹² Lugúndun láu wíchuguni íderawaguni le joun wadújeñu, máma wíchiga rügüñein seínsu le jemégeirun joun, wadügüña giñe lun jíchugun sarágu eteíngiruni lun Búngiu láu líra. ¹³ Jíchuguba

uweíriguni lun Búngiu lugúndun arúfuda lumúti ídejani le joun luágu adüga jumáni le lubeíbei Crístu, jíchuguba gíñe uweíriguni lun Búngiu luágu íderawaguni le jíchugubei joun lúma joun súngubei. ¹⁴ Ábame jayúmuragun lun Búngiu juágu láu sarágu ínsiñejabuni jun luágu luweírin lareíni Búngiu le larúfudubei jídaangiñe. ¹⁵ ¡Teínqui wáña lun Búngiu, luágu rújali lan ában oúnwenbun cátei woun le siñá wabeí adárrira dimúrei le buídurügüti ubuídun lun wadímurejan luágu! Cátei ligía, Liraü.

10

Lubáfu Páblo queísi apóstolu

¹⁻² Aríñawagúati luágu gudémegu nan dan le júma nan, ánjein lan dan le díse nan jueí, derégüda lan nouserun júma. Áu Páblo, ayúmuruatuna jun láu ában únabuni lúma ában areíni líbe le larúfudubei Crístu, lun mafósurun jubádina lan lun narúfuduni nubáfu láu nafáyeigüdünün luágu wuríbati le jadügübei, dánme le nachülürün júmoun. Sáansi jumeí ligáburu jarítangun wawágu, jugúya le aríñagubei luágu lun lan waríjin cába lan waságara lídaangiñe wesériwidun lun Crístu. Ánjein madügün jumá, aráansetina lun nagágibudagun júma. ³ Inárüni luágu ubouáguna wamá láu sun jadébilin gürígia ubouáguna, máma queísi wügüríña lánina ubou le wawúribuja luágu wuríbani. ⁴ Máma ubouáguna áruma to áuboun wawúribuja, larúmate Búngiu wayúsuruboun lun tagünrinchagun érei. ⁵ Ítara líña lubeíti, láu lubáfu Búngiu güríngua wamúti sun arítangun le múaraanbei lúma linárün Búngiu, lúma sun cátei le abúseerúbei leréderuni lasúbudirúniwa Búngiu. Sun gíñe jasáminan gürígia ubouágu rúwamuti lábugiñoun lubáfu Crístu lun lúraduba lan láu le lubeíbei. ⁶ Áni lárigiñe jíchaagun júngua le gumúti lábugiñoun lagúmadijan Crístu, aráanseñu wáña lun wasúfuriragüdüniña ja magáambadigiñabaña lun.

⁷ Barü jumuti cátei quei larijínwa bougudigiñe libíti. Aríñagatina jun luágu ánjein lan choúruga lubeí ában gürígia lúngua luágu lánigu lan Crístu, lúnti gíñe lasúbudiruni luágu ítara méme líña lan lánigu wamá gíñe Crístu. ⁸ Fágua jarítangun luágu néredun murúsun lueí le lubúdubu luágu nubáfu queísi láni Crístu apóstolu, úabei nibúsigari nan luágu líra, lugúndun Búngiu guánarü rúlaali ubáfu le nun lun nawáanseragüdünün lídan cátei lánina Búngiu, máma lun nagünrinchaguni jafiñen, queísi jadügüni arúfudajatiña jagánagua guetó. ⁹ Mabúseerúntina lun jarítangun luágu náluguña lan nebélaagüdün anúfudei jídoun táu nigáradan. ¹⁰ Aríñagatiña náganiñu luágu abürüja nánun gárada queísi ában gürígia láuti sarágu ubáfu, áni derégüdatí nege nerérun jun tídan, dan le júma nan, débilitiná nege, áni

mínsiñegu lán nege ligáburi nadímurejan. ¹¹ Furúmieguarügü le aríñagubalin cátei le, lúnti giñe lasúbudiruni luágu ítara lan quei nubei láu dimúrei díse jueí, ítara núba lan giñe dánme le júmanan.

¹² Míchaaguntiwa woúngua jámoun ja adímurejabaña buídu jawoúgua, mítaraantiwa quei jagía. Jagía, adúgatiña ában libídiouniga áu láu jamísuraagun joúngua láu guánarügü jamísuraagüle lúma láu jíchaagun joúngua jámagua. ¹³ Wagía, mapántajaanbadiwa luágu wawádigimaridun lun Búngiu lídan ában fulásu le ñilumuti míchugun lan Búngiu ũma woun lun wesériwidun lun ñi, queísi jadügüni arúfudajatiña jagánagua guetó. Búngiu arúfudubalin lébeja fulásu le lúnbei wawádigimarini lun, áni ligía áñarubei lun wachülürün júmoun ubúrugun Corínto. ¹⁴ Ligía mídin wabeí sügü láu le labúseerubei Búngiu wadüga lídan le wáfaagun lun wíderagunün, ladüga wagía anügübalin ugánu luáguti Crístu jun furúmiñe. ¹⁵ Mapántajaantiwa láu wadágimanu le jadügübei ámu, camá jamuga wadüga. Agúrabarügütiwa lun quei lan lagánwoundun jafñen, gayáraabei lan wawádigimaritima jagánagua, súnwandan quei lugúndan Búngiu. ¹⁶ Lárigiñeme, jarítaguatiwa wadíseduntima lun wapúrichijani ugánu lánina asálbaruni lídan buri fulásu le díseti jueí, le ñí lumuti magáambungiña lan luágu Crístu, lueí wapántajan luágu wadágimanu le jadügübei ámu, camá jamuga wadüga.

¹⁷ Le busénti ladímurejan luágu uweíriguni, ladímureja luágu luweírigun Crístu, máma luágu luweírigun guánarü. ¹⁸ Lugúndun gürígia le buídubei, máma le adímurejabei buídu luoúgua, le uágubei buídu lan ladímurejan Wabúreme Crístu, ligía buídubei.

11

Páblo jáma yéetiña ja aríñagubaña luágu apóstolugu jamá

¹ ¡Buséntina jamúga lun jawánduni libídiouniga náu murúsun! Awánda jumá, ² lugúndun eméendütina jáu láu ában eméendüni le lúmagiñeti Crístu, lueí jamuga jígiruni Crístu. Áu asúbudiragüdübalin Crístu jun, ába júaradun lúma, áni le nabúseerúbei, lun gayáraabei lan nedéregerunün lun quei ában irájü jarúmatu to amárieidutu lúma ábanrügü wügüri. ³ Ítara quei layéedunun Máfia Éva, janúfudetina lueí giñe jígiraguagüdün júngua lun jeyeedún lídan jarítagun, lueí jesériwidun lúnrügü Crístu táu sun tarúman janígi. ⁴ Naríñagubalin le, ladüga resíbi jumáaña ja ñübintiña adímureja iyéeni jun luágu Crístu, áni bulíeiguatün lueí cátei inárüni le warúfudajabei jun. Resíbitün giñe ában espíritu láu ugúndani ámu lueí Sífiri Sándu le resíbi jumáalibei láu

warúfudajan jun, resíbitün gíñe ában ugánu lánina asálbaruni jámagiñe le ámu lueí ugánu lánina asálbaruni le agáamba jumáalibei wámagiñe. ⁵ ¡Afíñetina luágu múnabun nan sügü jáu súper-apóstolugu ja jafálarubaña! ⁶ Fágua ibídiouguati láu ligáburi nadímurejan, mabídiounigati láu nisúbudin, áni arúfuda wamáali le jun súnwandan lídan sun le adüga wamáalibei.

⁷ ¿Ódi wuríbati nadüga napúrichijani ugánu lánina asálbaruni jun magúburajanga áu ni cáta, ünabudaguagüda nungua ítara lun niñúragunün lídaangiñe binádu jigáburi? ⁸ Barütina seínsu jámagiñe tilana ámu buri ligílisi láu nerésibiruni le jafáyeirubei nun, lun nayúsuruni esériwida jun magúburajanga naün. ⁹ Áni dan lé meja níjein lan nemégeirun dan le júma nubeí, merédetina quei ijürügu lun ni ában, idújeñu ja ñübinbaña Macedóniagiñe, jagía íchugubalin le nemégeirubei nun. Ítara líña náfaagun lun mámbadina lan ijürügu jun lídan ni cáta, áni ítara méme lúba nadüga. ¹⁰ Ítara quei chouúru náni luágu subúdi náni linárün Crístu, ítara líña gíñe nasúbudiruni luágu manügübadina lan seínsu lúmagiñe ni ában lídan sun Acáya, lueí jamuga lagídarúniwa lébuna ugúndani le nuágubei, lun gayára lan nesériwidun jun magúburajanga. ¹¹ ¿Cásan uágu nadímureja ítara? ¿Ladüga funásan jimísiñe nun? Subúdi luweírín jínsiñe nun lun Búngiu.

¹² Nadüga mémebei le nadügübei lun míchugun nan lúgaaru joun arúfudajatiña jagía ja áluajabaña lun gayáraabei lan jariñagun luágu ítara méme líña lan jesériwidun jun queísi wagía. ¹³ Mára Crístu oúnajabaliña yéetiña jagía jagánaguóun láu sun jafámurun camá lánigu Crístu apóstolu jagía. ¹⁴ Áni máma cátei terénchati le, lugúndun Máfia guánarügü arúfudaguati lúngua quei ánjeli le íchugubalin larúgounga, ¹⁵ ligía giñéti jafámurubei ja esériwidubaña lun queísi gürígia ja adügütiña buíti. Wel, lachülürüba wéyu lun jerésibiruni le jadúnabei luágu wuríbani le jadügübei.

Lasúfurirun Páblo luágu lesériwidun lun Crístu queísi apóstolu

¹⁶ Nariñaguñaya jun. Úa la ni ában arítaguti luágu ladüga lan lülü lan náu nadímurejanbei jun ítara, ánjein jarítagua jubálin ítara, ígira jumána lun nadímurejan jun quei ában lülü táu, lun gíñe gayára lan napántajan murúsun. ¹⁷ Dan le nadímurejan buíti nuóúgua, madímurejaantina láu ában ünabuni quei ligáburi ladímurejan Crístu, nadímurejan quei jadímurejan ibídiouguatiña áu. ¹⁸ Queísi japántajan arúfudajatiña jagánagua láu buri cátei le lánina ubou le, napántajaba gíñe. ¹⁹ ¡Quei lanárimebei lichú jáu, awánda jumútiña lülü táu láu ugúndani! ²⁰ Lugúndun awánda jumútiña ja afósurubalün lun jesériwidun joun, jáma gíñe ja aságarubalin le júmati, ja anügübalün jánime,

ja oúserubalün quei ni cáta, ja agáyuajabaña jigíbuagun. ²¹ Láu sun nibúsigari nan lun nariñaguni, ¡weírítí buga wedébilin lun wadügüni cátei líra!

Ánjeinti le uágubei gayára lan janáangun joúngua, gayáraati giñe nanáangun núngua luágu (nadímurejaña méme queísi ában lülü táu). ²² ¿Jarásan Hebréona jagía? Áu sun. ¿Linásiñuna Israel jagía? Áu sun. ¿Linébaanfaangu Abrahám jagía? Linébaanfan giñe áu. ²³ ¿Esériwidutiña lun Crístu jagía? Sügütimaatina jáu láu sun nadímurejaña lan queísi ában lülü táu dan le nariñaguni. Ñadágimeinjaadina sügü jáu, beíwaadina sügü jáu, dáúwaadina sügü jáu, sarágujali weíyaasu yaráfa nan lun noúnwen. ²⁴ Seíngüjali weíyaasu jabeíchunina juríu láu darándi-néfu beíti. ²⁵ Ūrúwa weíyaasu jíchaagun Rómána wéwe nuágu, ában weíyaasu jachüragun juríu dübü nuágu. Ūrúwa weíyaasu tabúluchun ugúnein to ídaanboun náfayaja náu, ában weíyaasu sügütina ában árieibu lúma ában wéyu anágü baránaja lárigiñe tabúluchun ugúnein náu. ²⁶ Aweíyasujaadina sarágu luágu luwádigimari Wabúreme, áni luágu buri weíyaasu ligía daríguaadina núngua lídan pelíguru dúnarugu, jádan jíwerutiña, jádan nupaísanu, lúma jádan teréncha. Daríguaadina núngua lídan pelíguru ubúrugu, áraabu, lúma baránaja, lúma lídan pelíguru jádan gürígia aríñagutiña luágu idújeñu jamá lueígiñe Jesucrístu, le jayéeni. ²⁷ Deréti nuwádigimaridun láu sarágu lénreengúnga, reideijadina marúmugunga sarágu weíyaasu, súfurijadina ilámaü lúma mágürabu, ayúnaraadina gíbe, súfurijadina lidíliga lúma tilougua anáanguni.

²⁸ Bougudi lueí buri cátei le lúma buri ámu cátei, ságü wéyu nasándiruni lijürü nidíjeri jawágu tílana sun ligílisi. ²⁹ Ánjein débili lubeí ában gürígia, sandítina camá jamuga áu débilibei. Ánjein áburuja ában gürígia lídoun figou, weírítí nigárigu luágu. ³⁰ Ánjein lúnti lubeí napántajan lun gayáraabei lan jerésibirunina queísi apóstolu, napántajaba láu buri cátei le, le arúfudubalin nidébilin. ³¹ Búngiu, le Lubúngiute áni Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, le únbei lúnti lan líchugúniwa uweíriguni lun sun dan, subúdi lumúti luágu inárüni lan nariñagubei. ³² Dán meja le ubúrugu nubeí Damásko, ába líchugun gumádimati le esériwidubei lun urúei Aréetas oúnigirutíña luágu buri lubéneri fulásu ligía lun janügünina adáúra. ³³ Ába jaráriragüdünina numádagu lídan ában faniñe lídaangiñe ában funédere láni lubárierun ubúrugu, itara líña neséfurun jájaburugugiñe náganiñu.

Labájüdagun Páblo luágu buri cátei le larúfudubei Jesucrístu lun

¹ Magañeirunti gürígia ni cáta láu ladímurejan buídu luouúgua. Láu sun líra, nabájüdagua jun guetó luágu buri cátei lé meja larúfudubei Jesúsú nun. ² Catoúrusu írúmu guetó lueígiñe nanügüniwa lídoun lürüwan siélu, áu le affñebei luágu Crístu. Ibídiñeti nun ánjein láu sun lubeí nügubu nídin, lúmoun máma lan láu, Búngiu asúbudirubalin. ³ Subúdi numúti luágu barüwa nan lídoun lürüwan siélu, le méme gírubei paraíso, ibídiñeti nun ánjein láu sun lubeí nügubu o máma lan láu sun nügubu, Búngiu rügüñein asúbudirei. ⁴ Ñi siélu, arúfudati Búngiu cátei nun lé buri uágubei siñá lan nadímurejan ni ca un ladüga arámudaguati buri cátei ligía lueí jasúbudin gürígia. ⁵ Gayáraati jamúga napántajan luágu naríjini buri cátei líra, láu sun líra, siñáti napántajan nuouúgua, nadímurejanrügü luágu luweírín mabáfu nan nurúmawagua. ⁶ Láu sun ánjana lan jamúga busén nadímurejan buídu nuouúgua, máma jamúga libídiouniga áu líra, lugúndun inárüni lan jamúga le naríñagubei luágu le asúseredubei nun. Madügün nubeí lun úa lan ni ában anügütina weíri sügü láu laríjinina o sügü lan láu le lagáambubei naríñagun.

⁷ Buídu buríti bugája cátei lé buri larúfudubei Búngiu nun siélu darí jamúga lun gayára lan napántajan luágu. Lun mámabei lan lúba, ába líchugun ában sándi nuágu camá jamuga ában jíyu charúñu nuágu, liábin quei ában lumégen Máfia lun lasúfuriragüdünina. ⁸ Ürüwaali weíyaasu namúriajan lúma Nabúreme Crístu lun lagídaruni sándi ligía nueí, ⁹ lariñaga Nabúreme nun. “Anájein búma láu nínsiñejabu, áni buídurügüti líra lun bawánduni sun asúfuriruni, buítimaati larijín nubáfu jawágu gürígia dan le débili jamá.” Gúndaatina lubeíti láu nidébilin, lun larúfuduni Crístu lubáfu nuágu. ¹⁰ Ligía nagúndaarúnbei láu débili, anabúni, mégei, eíbaajoúni, lúma buri lénreengúnga le nasúfurirubei luágu nesériwidun lun Crístu, lugúndun dántima le débili nan, weíritimaabei nasándiruni lubáfu Crístu nuágu.

Lidíjери Páblo jawágu tílana ligílisi Coríntona

¹¹ Ábanjadina lülü táu láu nadímurejan buíti nuouúgua, áni jugúya adügagüdübalin nun, lugúndun jugúya yebe lúnbei jadímurejan buídu nuágu, máma áu. Múnabuntina sügü jáu súper-apóstolugu ja jafálarubaña, láu sun ni cáta nan. ¹² Lídan wadágimanu le nadügübei láu sarágu gurásu jagánagua, arúfudúati láu seíni lúma miláguru weíríti le nadügübei luágu ában lan apóstolu tímatimaati áu. ¹³ Mouserun numútün ünabu jaweí tílana tíbiri ligílisi, ánjein gubeírügü láu lubeí meréde nan quei ában ijürügu jun. ¡Ferúduna jumána luágu líra!

¹⁴ Guetó aráanseedina lun nídin bisídaün lürüwan weíyaasu, áni mámadabina ában ijürügu jun. Mára náluguñein le júmabei, jugúya nálugubei lun jederegeragun júngua le gumúti lun Crístu. Ítara jíña nun queísi isáanigu, áni agübürigu lúnbaña jóundarun seínsu jabá jasáanigu, máma isáanigu jabá agübürigu. ¹⁵ Nagástarubei le númabei láu ugúndani juágu, daríme lun níchaagun núngua le gumúti luágu jufúleisein lun gayáraabei lan jeíbugun buídu lúma Crístu, láu sun genége láni luágu dántima lan le jínsiñe jumá nun, mínsiñetimaatina jun.

¹⁶ Añájein, láu sun subúdi jamáni luágu meréde nan quei ában ijürügu jun, aríñagatiña luágu barú nan seínsu júmagiñe lídan ámu luwúyeri láu íbíbuni. ¹⁷ ¿Ayéeda numútün funági láu ában jádaangiñe gürígia ja noúnajabaña jun lun lanügüni seínsu júmagiñe nubá? ¹⁸ Amúriajatina lúma Títo lun lídin bisídaün, oúnaja áu ában idújei lúma. ¿Yéegua lumútün funági Títo? ¿Ma ában láu woúserun wagía biángubei, áni ában méme Sífiri Sándu abúgurubalíwa?

¹⁹ Fágua jarítaguatün luágu weséfuraguña lan woúngua jigíbugiñe, máma líña. Lubáragiñe líra, wadímurejaña ligíbugiñe Búngiu queísi lánigu Crístu. Sun le aríñaga wamáalibeí, waríñaguñein lúnrügü jawáanserun lídan jeíbugun lúma Búngiu, nidújeñu jínsiñetiña nun. ²⁰ Nidíjeritina lueí dan lánme nídin aríjaün, fágua madárirun nubádün agáburida queísi nabúseerun jamúga nadárirunün, ábame magúndaanbadün lan láu ébechuni le lúnbei níchuguni juágu. Nidíjeritina lueí nadárirunün ageíndagua, láu gimúgaü, lúma igáñi tídan janígi, láu jáfaagun lun jawáanserun láu júnabudagüdüniña jidújeñu lueígiñe Jesucrístu, láu marásualugu, agúseragüdüña jidújeñu, láu pántaü, lúma lídan chagáguaü. ²¹ Nidíjeritina lueí lídan lánme nídinya bisídaün, lanügagüdüniña Nubúngiute busíganu jáu, lueí gíñe nayájun jawágu sarágu jádaangiñe ja afígounjañabaña lúmagiñe binárü áni mígirun jamágili iwíyei, salúfuri, lúma buri ámu luwúyeri wuríbani.

13

Ewéridijani lúma lagúmujoún buri mábugaü

¹ Nijánme lürüwan weíyaasu nídin bisídaün. Dánme le nachülürün júmoun, lagúseragüdüwaba cáda ában le gadúnrunti ánjein añájein lubeí bíama o ürüwa geféentiña luágu lidúnrun. ² Luágu meja libíaman nuweíyasun júmoun, wéridi numútiña meja ja adáagubaña wuríbani lun jasáansiraguni jagáburi. Láu sun díse nan jueí guetó, naríñaguñaya joun sun ja asígirubaña adáagua wuríbani, luágu dánme lan nídin bisídaün lürüwan weíyaasu, nasúfuriragüdübaña lan láu ában érei weíríti. ³ Narúfudubeiti jun luágu adímureja lan Crístu

nídaangiñe. Áni medébilinti Crístu lídan ligáburí louuserunün, arúfudarügü lumúti luweírin lubáfu jagánagua. ⁴ Inárüni luágu jilá lan luágu gurúwa queísi débiliti, ába labágaridun láu lubáfu Búngiu. Débilitiwa gíñe queísi ligía dán meja le laganounbei ya ubouágu, áni quei sará lan Crístu lídaangiñe ouweni láu sun lubáfu Búngiu luágu, wachülürüba júmoun láu sun lubáfu Búngiu wawágu ladüga lídaañadiwa lan ában lúma Crístu.

⁵ Jouchagua jumá júngua lun jaríjini ánjein lánigu jubeí Crístu le tímatimaati, jouchagua jumá júngua, mouchugua jumána. ¿bídiñeti jun luágu níjein lan Crístu jídan ánjein afiñe jubeí le tímatimaati luágu? ⁶ Agúrabatina jasúbudiruni luágu afiñe wamá luágu Crístu le tímatimaati, áni níjein lan agánawa wádan láu sun lubáfu, ⁷ ladüga mabúseerun wamá warúfuduni wabáfu quei apóstolugu láu wasúfuriragüdünün luágu luríban jigáburí. Busénrügütiwa lun buídu lan jeíbugun lúma Búngiu láu sun jamúga ígirúa wamá marúfudunga wabáfu quei apóstolugu. ⁸ Dan rügüñein múaran lan lagáburidun gürígia lúma linárün Búngiu, labúseerúa larúfudúniwa nubáfu queísi apóstolu lun nasúfuriragüdúni gürígia luágu lifígoun, dan le buídu lan jóudin lúma Búngiu, mabúseerúnwati narúfuduni nubáfu láu abeíchuni. ⁹ Gúndaatina lun naganoun quei mabáfuti ánjein buídu lubeí jigáburí, áni wayúmuraguamémeba lun jíabin lun jabuídurun le gumúti. ¹⁰ Nabürüjañoun gárada to jun lubáragiñe nídin aríjaün, lun gayáraabei lan jasáansiruni jigáburí lubáragiñe nachülürün júmoun, lun memégeirúniwa lan narúfuduni nubáfu juágu quei apóstolu láu nasúfuriragüdünün. Lugúndun rulumuti Búngiu ubáfu nun queísi apóstolu lun nawáanseragüdünün lídan jeíbugun lúma, máma lun neréderunün lueí.

¹¹ Guetóti, nidújeñu, buídulá lídin jun. Áluga jumá lun jabuídurun le gumúti lídan jigáburí, ragújuma dügüdaguaü, abágarida jumá lídan úarani lúma darángilaü. Ítara lúba júmabei lan Búngiu láu lidárangilan lúma línsiñejabu. ¹² Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme lun jarúfuduni luágu lídaañadiwa lan ában wámagua. ¹³ Mábuga jáña sun wadújeñu lídan afiñeni jun.

¹⁴ Resíbi jumeí labíniragüle Jesúsu, lúma línsiñejabu Búngiu, sandí jumeíme Sífiri Sándu júmagua. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN GALÁCIANA

Labürüjan Páblo joun tılana ligıli buri to Galáciaboun

¹ Anája áu Páblo, le láni Jesucrıstu apóstolu. Máma gürıgia anúadirubalina lun apóstolu nan, máma gıñe gürıgia oúnajabalina apúrichija luágu, Jesucrıstu guánarügü lúma Wáguchi Búngiu le ásaaragüdübalin lídaangiñe oúweni, jagía oúnajabalina quei apóstolu. ² Áu jáma sun wadújeñu lueıgiñe Jesucrıstu ja nımabaña ya, wabürüjañoun gárada to jun, jugúya le tılana sun ligıli to Galáciaboun. ³ Binılaün Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrıstu, ibıja jumá gıñe darángilaü jámagiñe. ⁴ Rulumuti Jesúsu libágarı wawágu lun lachıbuni wafıgoun, gayára lámuga wasálbarun lídaangiñe lubáfu wurıbani le lánina ubou le, queiı labúseeruni Búngiu. ⁵ ¡Uweırıgıni lun Búngiu lun súnwandan! Ítaralá.

Ában rügüñein luwúyerı ligáburi wasálbarun

⁶ ¡Weırıti nanıgi láu lufúresen jígirıni Búngiu le agúarubeı jun lun lánıgu jumá luágu le ladügübei Crıstu juágu, láu luweırin lınsiñejabu! Furésetı jasáansırunı jafıñerun afálara ámu arúfudajani lún nege jadárırıni jasálbarun lídaangiñe, ⁷ iyéeni arúfudajani ligía. Chülüjaña wügürıña jagánaguóun, ja buséntıña jañawurıjani jarıtagn lun jafálarun ában üma le marıchati—ámu lueı jafıñerunrügü luágu Jesucrıstu lun jasálbarun. ⁸ Wel, furúmıeguarügü gürıgia le ñübinbei adımureja jun luágu ámu luwúyerı asálbaruni lueı le arúfudaja wamáalıbei jun, cáteıñein lan gürıgia ligía, ¡reıdeılá lábugiñe líñaragn Búngiu lun sun dan, áu yebe, ában yebe ánjeli sıelugiñe! ⁹ Arıñaga náali meja áni narıñagayaali guetó. Ánjein ñübin ában gürıgia arúfudaja ámu luwúyerı ligáburi asálbaruni lídaangiñe figou jun lueı le resıbi jumáalıbei, ¡reıdeılá lábugiñe líñaragn Búngiu!

¹⁰ Dan le narıñagıni le, ¿náluguña neréderun buıdu jagıbugiñe gürıgia, ódı neréderun buıdu ligıbugiñe Búngiu? ¿Buséntına funági neréderun buıdu jagıbugiñe gürıgia? Lun jamúga ligía lan nabúseerúbei, mámaadına jamúga ában eserıwiduti lun Crıstu.

Ligáburi lachülıürın Páblo lun ábanbei lan láni Jesúsu apóstolu

¹¹ Buséntına jasúbudırıni, nidújeñu, luágu ugánu lan le luáguti asálbaruni le uágubeı nadımureja, máma jádaangiñe gürıgia líabin, ¹² máma lúmagiñe ni ában gürıgia nibıjeı, máma

gíñe larúfudajan ni ában gürígia nun, Jesucrístu guánarügü asúbudiragüdübalin nun.

¹³ Agáamba jumáli ída líña lán meja nigáburi dán meja le gúnfuligidina lúma Búngiu láu luwúyeri jagúnfulirun juríu, subúdi jumáli ída líña lán meja lanárime neíbaajaniña tílana lilígilisin Búngiu, áfaagua áu lun nagúmuchaguagüdüniña. ¹⁴ Lídan ligáburi jagúnfulirun juríu lúma Búngiu, furésetina meja sügü jáu sarágu jádaangiñe nupaísanun ja madíseguati jagüriajóun núma, ladüga derégüdatimáatina meja lídan nagúnfulirun láu jagáburi binádu nagübürigu. ¹⁵ Ánjeinti Búngiu, anúadira láadina méja lubáragiñe nagüriajóun lun nesériwidun lun, ába lagúarun nun luágu luweírín línsiñejabu lun lánibadina lan. ¹⁶ Lídan lidáni, ligía lugúndaanbei Búngiu lun lasúbudiragüdüni Liraü nun lun gayáraabei lan napúrichijani lubuídun ugánu joun ja mámabaña juríu luágu ligía lan Wasálbaragülebei. Lárigiñe nasúbudiruni Jesucrístu, mídintina álügüdaja ni ca úma, ¹⁷ mídin áu Jerusalén aríjaña ja apóstolubaña nubáragiñe, lubáragiñe líra, ába nídín furése loúbawagun Arábia. Lárigiñe, ábaya nagíribudun ubúrugin Damásco.

¹⁸ Darí ürüwa irúmu lárigiñe, ligía nídín Jerusalén, ligíati nasúbudiruni Pédro, ába neréderagun queínsi wéyu lúma. ¹⁹ Maríjintina ámu jádaangiñe apóstolugu lueídügüya Jacóbo, le lamúlen Wabúreme Jesús. ²⁰ Ninárün jáu ligíbugiñe Búngiu luágu inárüni lan le nabürüjabei jun.

²¹ Lárigiñe líra, ába nídín loúbawagun Síria lúma Cilícia. ²² Ja wadújeñu lueígiñe Crístu ja tídaanbaña lilígilisin Crístu to loúbawaguboun Judéa, maríjin jamágidiná meja lídan dan ligía, ²³ agáambarügütiña laríñawagún. “Wügüri lé meja eíbaajabaliwa, lapúrichijañein ugánu le lánina afíñeni luágu Crístu queísi Wasálbaragüle guetó, áni ligía lé meja busénbei lagünrinchaguni wafíñen luágu Crístu.” ²⁴ Ába jíchugun uweírugini lun Búngiu luágu lasáansiraguni nigáburi ítara.

Resíbi jamúti jíbiri apóstolugu Páblo

2

¹ Catoúrusu irúmu lárigiñe, ábaya nídín Jerusalén úara lúma Bernabé, barü numuti gíñe Títo númagua. ² Nídínbei ñi ladüga arúfuda láali lan Búngiu nun luágu lúnti lan nídín. Ñi Jerusalén, ába nadámuridagun jáma ábutigu afíñetiña, ába nabájüdaguni joun ída líña lan narúfudajan joun ja mámabaña juríu luágu wasálbarun, nadügünbalin líra lun gayára lan jánjarun lun le narúfudajabei, lueí leréderun le adüga náalibei lúma le nadügübei quei ni cáta. ³ Resíbi jamúti, áni ni Títo, le noúbabei, mafósurun jamúti lun lerésibirun circuncisión, láu sun máma

lan juríu. ⁴ Inárüni luágu añájein lan eyéejatiña luágu idújeñu jamá lueígiñe Jesucrístu, ádaragutiña jóungua wagánaguóun arámudaguarügü, buséntiña lun líchugúniwa gumádi luágu lúnti lan lerésibiruni Títo circuncisión ánjein busén lubeí lun láni lan Búngiu. Belútiña yéetiña jagía quei aríaajatiña lun jaríjini ída líña lan wagáburi bougudi lueí lilúrudun Moisés lídan woúndaragun lúma Jesucrístu, buséntiña jamúga lúnya wayábin lun idámunime lun lúrudu ligía. ⁵ Mígiraguagüdúntiwa woúngua joun ladüga busén wamá lun ñi méme lan inárüni le lánina ugánu luáguti asálbaruni júma, jugúya le mámabei juríu, meméterunga ámu buri cátei lánwoun le lúnbei jadügüni lun jasálbarun lueídügüya lun jafíñerun luágu Jesucrístu.

⁶ Ja asúbudirúbaña queísi ábutigu—láu sun, mebérese nan láu cátañañanu lan ladüga magúseragüdúnti Búngiu luágu cátei le genégerügüti—míchuguntiña ábutigu jagía ni ában iséri luwúyeri arúfudajani nun lun níchuguni jun lánwoun le napúrichijabei. ⁷ Lubáragiñe líra, ábarüga jasúbudiruni luágu Búngiu lan íchugubalin wadágimanu le lánina lapúrichijoún ugánu luáguti asálbaruni joun ja mámabaña juríu nun, ítara quei buga líchuguni wadágimanu lun Pédro lun lapúrichijani ugánu méme ligía joun juríu. ⁸ Aríja jamáali luágu le méme lan Búngiu le ñadágimeinbei lídaangiñe Pédro quei apóstolu jádan juríu, ligía méme lan gíñe ñadágimeinbei nídaangiñe quei apóstolu jádan ja mámabaña juríu.

⁹ Queísi subúdi jamáni Jacóbo, Pédro lúma Juan, ja anügübaña quei weírgutimaatiña, luágu Búngiu lan fuleíseibalina lun líchuguni ubáfu le nun, ába jíchuguni jájabu woun, áu lúma Bernabé, quei jánigu lídan luwádigimari Crístu, luágu gíñe gúnda jamá lun woúdin ñadágimein lídan jageíra ja mámabaña juríu, sun añája lan jagía ñadágimein lídan jageíra juríu. ¹⁰ Amúriajarügütiña wáma lun warítangun jawágu gudémetiña, áni nijánti cátei le nouchubei nadügün láu sarágu goúnigi.

Ladeínjan Páblo lun Pédro ubúruyu Antioquía

¹¹ Dan le lídinbei Pédro ubúruyu Antioquía, ába nadeínjan lun ligíbuagun, lugúndun mabuídun lan le ladügübei. ¹² Furúmiñe meja, jóuti meja jáma afíñetiña luágu Crístu ja mámabaña juríu (ja mebéresenbaña láu circuncisión lúma buri ámu gumádi lídan lilúrudun Moisés). Ánjeinti lárigiñe jachülürün gürígia loúnajan Jacóbo, ligía lagúmeserun Pédro adíseda jawei ja mámabaña juríu, ába meíginjali lan jáma ladüga lanúfude lueí le gayáraabei jaríñagun ja afíñebaña luágu lúnti lan jerésibiruni wügüriña circuncisión lun jasálbarun, lun gíñe meígin jamá juríu lídan ában jáma ja mámabaña juríu. ¹³ Játi jíbiri juríu ja afíñebaña

luágu Crístu, ába júaradun lúma Pédro lídan cátei mabuídunti le ladügübei, ába gíñe lúaradun Bernabé jáma lídan cátei ligía. ¹⁴ Dan le naríjinbei luágu meíbugun jamá úara lúma inárüni le larúfudajabei ugánu luáguti asálbaruni (luágu man lan asálbaruni ni cátei lúma lilúrudun Moisés), ába naríñagun lun Pédro ligíbugiñe sun adámurini. “Amürü le juríu, berédera abágarida quei ja mámabaña juríu, mabágariduntibu quei juríu. ¿Ída liñáti babúseerúnbei bafósuruniña ja mámabaña juríu lun jabágaridun quei juríu?”

Sálbawatiña juríu, queísigubeirügü sun gürígia, luágurügü jafiñen luágu Jesucrístu

¹⁵ Ába nasígirun aríñaga joun.

—Juríu wagía lúmagiñe wagüriajoun, aríñagatiwa luágu mafígoun wamá, luágu mítaran wamá quei ja mámabaña juríu ja agüriajoubaña bougudi lueí lilúrudun Búngiu. ¹⁶ Láu sun líra, subúdi wamúti luágu úabei lan ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu luágu ladügüni le lubeíbei lilúrudun Moisés, láurügübei lafiñerun luágu Jesucrístu lerédera richágu ligíbugiñe Búngiu. Ligía gíñe lébubei wafiñerun luágu Jesucrístu, wagía le juríubei, lun gayáraabei lan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe afíñeni le, máma lídaangiñe wadügüni le lubeíbei lilúrudun Moisés, lugúndun úabei ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu lueígiñe ladügüni le lubeíbei lilúrudun Moisés.

¹⁷ Ítara líña lubeíti, quei wáluajan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñerügü Jesucrístu, ába waríjin luágu gafígoun méme wamá queisi ja mámabaña juríu ladüga wabágariduña lan gíñe guetó bougudi lueí lilúrudun Moisés, ¿gayáraati waríñagun lueígiñe líra luágu Crístu lan gafígonügüdübaliwa? ¡Ni cátei líbe líra! ¹⁸ Lubáragiñe líra, lun jamúga wagíribudun lun wemenigidun luágu wagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés lun wasálbarun lárigiñe wemenigidun luágurügü wafiñerun luágu Crístu, warúfuduñein luágu magúnfulirun wamá lúma linárün laníchigu lúrudu ligía, áni gafígountiwa. ¹⁹ Áu, queígubeirügü jiláadina lan lun lilúrudun Moisés, lúrudu méme ligía ouwedagüdübadina lun, lun gayára lan nabágaridun lun Búngiu. ²⁰ Rúguatina núngua quei jiláadina lun figou, dáwaguañu luágu gurúwa lúma Crístu. Mámaadina lubeíti áu méme abágaridubei nídaangua, Crístu abágaridubei nídan. Ibágarile nabágaridubei lídan núgubu, nabágariduñein láu sun nafíñen luágu Liraü Búngiu le jínsiñejabúbei nun, ába ledéregeragun lúngua lun loúnwen nuágu. ²¹ Mabúseerúntina lubeí namájarun lun lareíni Búngiu láu nagíribudun lún buri igáburi lánina lilúrudun Moisés, lugúndun lun jamúga gayára

lan leréderun gürígia richágu ligíbugiñe Búngiu láu lagúnfulirun lúma lúrudu ligía, úati jamúga ju lan loúnwen Crístu.

Lúrudu ódi afiñeni

3

¹ ¡Jugúya Galáciana, magáambaditün gíñe! ¿Ca abíñaragubadün lun magáambun jubeí lan ugánu le inárünibei libügürü wasálbarun? Lídan meja wapúrichijan jun, arúfuda wamúti laníchigu loúnwen Crístu luágu lugúruwan jun, furáangu. ² Aríñaga jumeí cátei le nun. ¿Lueígiñe jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés jerésibirei Sífiri Sándu ódi lueígiñe jafiñerun luágu le jagáambubei luágu Crístu? ³ ¿Ída líña ítara lubei jumágaambadi? Gumésetün eíbuga lúma Crístu láu lubáfu Sífiri Sándu, ¿guetó jarítaguatün funági luágu buítimaabei lan jeíbugun lun jígiruni Sífiri Sándu lun jagúnfulirun lúma jagáburi juríu? ⁴ ¿Marúfudajaangili sun le jasúfurirubei jun? ¡Arúfudajaali lámuga jun! ⁵ Dan le líchuguni Búngiu lání Espírítu jun, adüga ligía miláguru jagánagua, ¿cásan uágu ladügei líra? Máma lugúndun adüga jumáni le lubeíbei lilúrudun Moisés ladügei, ladügünbalin lugúndun afiñe jumá luágu le jagáambubei luágu Liraü.

⁶ Jarítagua jumá luágu Abrahám. Rúlumuti meja sun lafiñen luágu Búngiu, luágu lafiñen, ába lerésibiruni Búngiu queísi ában wügüri richáguati. ⁷ Ligía lubeíti jugúya, lúnti jasúbudiruni luágu ja lan afiñebaña, jagía lan linébaanfaanbaña Abrahám tímatimaatiña. ⁸ Queísi subúdi lání Búngiu lubáramegiwa luágu ñíbaña lan jádaangiñe ja mámabaña juríu lun jayábiba lan lun jeréderun richágu ligíbugiñe láu jafiñerun luágu Jesucrístu, ába laríñaguni ugánu buíti lun Abrahám lubáramegiwa, queísi bürüwañu lan tídan lilíburun. “Jabínirúaba sun gürígia uboúagu bídaangiñe.” ⁹ Ítara líña lubeíti, ja afiñebaña, biníwatiña úara lúma Abrahám le afiñerubei luágu Búngiu.

¹⁰ Ja afiñerubaña luágu jasálbaruba lan láu jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés, buléiguatiña, lábugiñeñanu líñaragun Búngiu, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu. “Sun ja magúnfulirunbalin sun le bürüwañubei tídan lilíburun nilúrudun le níchugubei lídaangiñe Moisés, lábugiñeñanu níñaragun.” ¹¹ Furánguti lubeíti luágu úa lan ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu luágu ladügüni le laríñagubei lilúrudun Moisés, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu. “Láu lafiñerun gürígia luágu Búngiu lerédera richágu ligíbugiñe, ibíjaleíme ibágari magúmchaditi.” ¹² Ánjein lilúrudun Moisés máma cátei lánina afiñeni, lánina cátei le adügüwarügüti ladüga laríñajare lúrudu ligía. “Láu rügüñein jamúga lagúnfulirun gürígia láu sun igáburi lánina lúrudu le, libíjei ibágari magúmchaditi.”

13 Wagía queisi gürígia garaüwarügütiña, mabáfutiwa lun wagúnfuliruni sun lúru lu lía. Ába laséfuruniwa Crístu lídaangiñe líñaragun Búngiu lé lúnbei yebe láburujan wawágun lueigiñe magúnfulirun wamáni sun lilúrudun Búngiu le líchugubei woun lídaangiñe Moisés. Barü lumuti Crístu líñaragun Búngiu luougua wewéñagua lídan le loúnwenbei luágu gurúwa, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu. “Íñarawagúati sun le ádarawagúti luágu gurúwa.” 14 Adüga lumúti loúnwen Crístu lun liábinba lan abíniruni le uágubei lariñaga Búngiu lun Abrahám, lídaangiñe Jesucrístu joun giñe ja mámabaña juríu, lúma lun werésibiruni, sun wagía, Sífiri Sándu le uágubei lariñaga Búngiu, láu wafiñen.

Lilúrudun Moisés, lúma lerérun Búngiu lun Abrahám

15 Nidújeñu, níchiga ában jémpulu jun lídaangiñeti jabágari gürígia. Dan le ladügün wügüri ában darádu, ába laseíniruni, úati ni ában lun gayára lan lagúluuduni ni lun líchugun ni cátei lánwoun. 16 Ítara líña giñe, rúlumuti meja Búngiu lerérun lun Abrahám lúma lun linébaanfan. Mariñaguntu Lerérun Búngiu “binébaanfaangu”, camá jamuga jawáguti sarágu gürígia, tariñajare “lun binébaanfan”. Laníchigu líra, “ábanrügü gürígia”, le Crístu. 17 Niján le nariñagubei. Adügati Búngiu ában darádu lúma Abrahám, ába lachouúruruni, gádürü-san darándi irúmu lárigiñe, ába líchuguni lilúrudun lun Moisés lun lafúnraanguagüdüni joun gürígia. Ligía darádu lubei lé meja ladügubei Búngiu lúma Abrahám siñáti lagúluudúniwa láu ában lúru le ñübinbei gádürü-san darándi irúmu lárigiñe, lun lígiruni lerérun Búngiu lun Abrahám mebégiga. 18 Lun jamúga lídaangiñeti lan agúnfuliruni lúma lilúrudun Moisés cátei le líchugubei Búngiu, mámaali jamúga ában cátei le líchugubei lun lagúnfulirún láu lerérun. Ánjeinti le lariñagubei Búngiu lun Abrahám, luágu líchugubei lan lun, míni lan líra, libíjibe cátei ligía madügünga ni cátei lun lagañeiruni.

19 ¿Cáti un ju lan lilúrudun Moisés ánjein siñá lubei lasálbaruniwa? Ñübinti lúru lu lía sarágu irúmu lárigiñe lidáradun Búngiu lúma Abrahám lun larúfuduni jafígoun gürígia joun, lúntirügü ladúrarun darí liábin linébaanfan Abrahám, le Crístu, le giñe úmabei ladügüwa darádu ligía. Rúlumuti Búngiu lilúrudun joun ánjeligu lun jíchuguni lun Moisés, liábin Moisés, ába lafúnraanguagüdüni lúru lu lía joun gürígia. 20 Ánjeinti dán meja le ladügübalin Búngiu lidáradun lúma Abrahám lun labíniruniña sun gürígia lídan, mayúsurunti ánjeligu, mayúsurun ligía gürígia, ligía adügübalin sun cátei.

Ca lan uágu níjein lubei lilúrudun Moisés

²¹ ¿Laríñaguña funági le luágu múaradun lan lerérun Búngiu lúma lilúrudun le líchugubei lídaangiñe Moisés? Mάma líña. Lun jamúga rúa lan ában lúrudu le íchugubei ubáfu woun lun wagúnfulirun láu, gayáraati jamúga jayábin gürígia lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu láu jagúnfuliruni le lubeíbei lúrudu ligía. ²² Lídan linárün cátei, mabáfutiwa lun wagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, le líchugubei lídaangiñe Moisés, queísi laríñagun Búngiu tídan Lerérun. “Sun gürígia lábugiñeñanu lubáfu figou.” Ítara líña lun lídaangiñerügü lan affíñeni luágu Jesucrístu gayára lan jáfuridun gürígia lábugiñegiñe lubáfu figou lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu láu jafíñen luágu Jesucrístu, queísi meja laríñagun Búngiu lun Abrahám.

²³ Lubáragiñebei liábin Crístu lun gayáraabei lan wafíñerun luágu lun wasálbarun, lábugiñeñadiwa buga lubáfu lúrudu agúrabaja liábin. ²⁴ Ába lubeíti lanügüniwa lilúrudun Moisés lánime camá jamuga irájüñü wagía lun latoúnigiruniwa luei wuríbani darí liábin Crístu lun dánme lan wafíñerun luágu, gayáraajalíme weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu. ²⁵ Guetóti, quei chülüjali lubeí Crístu, mámaadiwa lábugiñe loúnigirun lilúrudun Moisés.

²⁶ Guetóti lirájüñü Búngiu sun jugúya luágu jafíñen luágu Crístu, lídaañadün ában lúma. ²⁷ Sun jugúya le belújalibei lídoun ában lúma Crístu láu jabásterun, ibíjaadün ában igáburi líbe ligáburi Crístu. ²⁸ Mάmaali cátei lánina lun juríu jumá o máma jumá juríu, o idámuni o máma idámuni, wügüri o würi, ladüga láu lídaañadün lan ában lúma Crístu Jesúsu, sun jugúya ábanrügüñadün. ²⁹ Ánjein lánigu jubeí Crístu, linébaanfaangu Abrahám jugúya, jerésibirubei le uágubei laríñaga Búngiu lun Abrahám queí jalágaante.

4

¹ Niján cátei le nabúseerúbei naríñagun. Dan le loúnwen ában úguchili áni ñúraügili liraü le lúnbei lerésibiruni alágan, mabuíduntimaati dan lun irájü ligía sügü jáu lumúsuniña lúguchi, láu sun ligía lan labúremebei alágan, ladüga siñágili lan layúsuruni. ² Añájein gürígia oúnigiruti, aríja jagía láu lalágaante darí lachülürün dan le líridubei lúguchi lun lerésibiruni. ³ Ítara líña lasúseredun wάma. Lubáragiñebei liábin Crístu ubouágun, lábugiñeñadiwa meja lúrudu lúma buri igáburi le mámabei lúnti ladúrarun lun sun dan. ⁴ Dan le lagúnfulirunbei dan, ába loúnajani Búngiu Liraü, le agüriajoubei tídaangiñe ában würi, ába liábin quei juríu lábugiñe lilúrudun Moisés. ⁵ Liábinbei ítara lun laságaruniwa lábugiñegiñe lúrudu ligía, lun lerésibiruniwa Búngiu queísi lirájüñü.

⁶ Lúnti larúfuduni Búngiu luágu lirájüñüjadiwa lan, ába loúnajani láni Liraü Espíritu, le méme Sífiri Sándu, tídoun wanígi, áni agúajati Espíritu ligía wádaangiñe lun Búngiu. “¡Núguchi!” ⁷ Lirájüñü lubeíti Búngiu wagía, mámaadiwa idámuni, áni ladüga lirájüñü wamá Búngiu, líchugubei alágan woun lídaangiñe Crístu.

Labúseeruni Páblo le buídubei joun ja afiñebaña

⁸ Dán meja le ibídiñegili Búngiu jun, jadámuñadün meja “búngiugu” ja mámbaña búngiugu lídan linárün cátei. ⁹ Ánjein guetó, láu subúdi jumáli lan Búngiu, —lídan lirícha cátei, láu subúdi láadün lan Búngiu —¿ída lubáyan gayára lan jarítangun lúnya jíchaagun júngua queísi idámuni lábugiñoun lúrudu lúma buri igáburi le mabáfubei lun ladügün ni cáta jun? ¹⁰ Adáaguatün buri fédu ítaga wéyu, ítaga játi, ítaga dan, ítaga irúmu queísi laríñaguni lilúrudun Moisés lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu, lídan jarítangun. ¹¹ Janúfudetina lueí masériwidun lan wadágimanu le nadügübei jagánagua lun ni cáta.

¹² Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jarítangun queísi áu luágu buri cátei le, ladüga furíjadina lun mámaadina lan lábugiñe lilúrudun Moisés queísi meja mámañadün lan lábugiñe lúrudu ligía. Madügüntün ni ában wuríbani nun lídan meja júma nan, ¹³ quei subúdi jumáni, ladüga meja ában sándi le nuágubei gayára lubeí neréderun júma furúmiñeti dan lun napúrichijani ugánu lánina asálbaruni jun. ¹⁴ Sándi ligía lé meja nuágubei, ában meja ouchúni nun, múnabunti janügünina luágu líra. Lubáragiñe líra, ába jerésibirunina queísi ában láni Búngiu ánjeli, camá jamuga Jesucrístu guánarügü áu. ¹⁵ ¿Ca susérebei lun ugúndani lé meja jasándirubei náu? Gayáraati naríñagun luágu jáni fuleísei luágu ánjein lan jamúga meja lúnti, jaságaruñein lan jamúga jágu lun jíchuguni nun. ¹⁶ Guetó, ¿jáganijadina funági lueígiñerügü naríñaguni inárüni jun?

¹⁷ Weíriti juwámaan joun mútu ja, mabuídunti jarítangun jubá. Le jabúseerubei, lun jadísedagüdünün waweí lun ában lánme jawámaadun jun. ¹⁸ Buíti lun juwámadirun joun ámu, ñi áu yebe júma o úaadina lan júma, ánjein láu lubeí lubuídun arítanguní ladügüwa. ¹⁹ Nirájüñü, nasúfuriruñaya igárigu juágu quei ában úguchuru dan le tagáridun, áni ítara méme núba asúfurira daríme lun jarúfuduni luágu níjein lan Crístu jídan. ²⁰ ¡Buséntina jamúga lun anájein lan júma guetó lun gayára lan nadímurejan jun láu ámu luwúyeri, ibídiñeti nun cába lan narítagua juágu!

Jémpulu tuáguti Agár túma Sára

²¹ Jugúya le busénbei jíchaagun júngua lábugiñoun lilúrudun Moisés, aríñaga jumeí cátei le nun. ¿magáambun jumágili le

laríñagubei lilúrudun Moisés? ²² Laríñajare luágu garájüñü lán meja Abrahám bián irájüñü, ában táu lidámun, le ában táu lúmari to ában würi to máma idámuni. ²³ Le tiraü idámuni, ítara líña lagüriajóun quei jagüriajóun sun irájüñü, ánjein le tiraü to máma idámuni, lagüriajóun lun lagúnfuliruba lan le uágubei laríñaga Búngiu lun Abrahám. ²⁴ Ítara líña cátei le queísi ában jémpulu. Bián würiña ja, ítara jáña queísi bián darádu le ladügübei Búngiu. Adügati ában darádu lúma Moisés dan le líchugunbalin lilúrudun lun luágu wübü Sinaí. Darádu ligía, ítara líña queísi Agár ladüga sun lan gürigia ja lábugiñebaña lúrudu ligía idámuni lun jagúnfulirun lúma, queísi idámuni jamá sun tirájüñü Agár. ²⁵ Wübü le Sinaí lídaañein fulásu le gírubei Arábia (le ní lubei jagánoua ladügawagun tiraü Agár). Agár liyáwaboun wübü ligía lúma lúrudu le íchugúbei ñi. Ubúrgu le Jerusalén le guetóbei, ítara líña quei wübü Sinaí lídan dan le sügüjalibe, ladüga ubúrgu ligía jáu sun lílana, ítara jáña quei idámuni lun igáburi lánina lilúrudun Moisés. ²⁶ Ánjeinti Jerusalén le siélubei, máma lánina idámuni queísi máma lan idámuni lúmari Abrahám, áni lirájüñü Jerusalén le siélubei wagía. ²⁷ Taríñajare Lerérun Búngiu.

Gúndaaguabá, würi maraüjeitu, amürü to maraüboun, wáguabá láu ugúndani, amürü to ibídiñebei agáriduni bun, lugúndun amürü to áboun mebéresenwa lan, gíbetimaabaña birájüñü

sügü táu würi to garaüboun láu búmari.

²⁸ Nidújeñu, queísigubeirügü Isáac lan irájü le líchugubei Búngiu lun Abrahám lun lagúnfulirun láu lerérun lun, wagía afíñetiña ladügawagunbaña Abrahám ja uágubaña laríñaga Búngiu lun. ²⁹ Ítara quei meja dan ligía, isáani le agüriajóubei lídan ában igáburi quei furúmieguarügü agüriajóuni eíbaaja lumúti meja isáani le agüriajóubei láu lubáfu Sífiri Sándu, ítara líña gíñe lasúseredun guetó—ja lábugiñebaña lilúrudun Moisés eíbaaja jamútiña ja mámabaña lábugiñe lúrudu ligía. ³⁰ ¿Cáteisán taríñagunbei Lerérun Búngiu? Taríñajare. “Bugáboun idámuni láu sun tiraü, lugúndun siñáti gafánran lan tiraü idámuni lídan alágan lúma tiraü to mámaboun idámuni.” ³¹ Nidújeñu, mítaraantiwa lubeíti quei tirájüñü idámuni, ítara wáña quei tirájüñü würi to mámaboun idámuni.

5

Míchaaguaya jumá júngua idámunime

¹ Furígüda láadiwa Crístu lídaangiñe idámuni wamá lun lúrudu buri lúma igáburigu. Reídei jumá lubeíti le ní lubei líchugaün Crístu, míchaaguaya jumá júngua idámunime.

² Agáamba jumána. Áu páblo aríñagatina jun luágu ánjaün lan íchaagua júngua lábugiñoún igáburi le lánina circuncisión lún nege jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu, mesériwidunbei Crístu lun ni cáta jun. ³ Naríñagayaali lun furúmieguaügü wügüri le resíbinbalin circuncisión luágu lúnti lan ladügüni sun líbiri le lubeíbei lilúrudun Moisés lun gayáraabei lan leréderun richágu ligíbugiñe Búngiu. ⁴ Jugúya le jarítaguabei luágu richágua jumá ligíbugiñe Búngiu láu jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés, ígira jumáali Crístu, díseedün lueí asálbaruni le láurügüti lareíni Búngiu. ⁵ Wagía, láu lubáfu Sífiri Sándu lúma láu wafíñen luágu Jesucrístu, jeménigitiwa luágu weréderuba lan richágu ligíbugiñe Búngiu. ⁶ Ánjein lídaañadiwa lubeí ában lúma Crístu Jesúsú, málati werésibiruni circuncisión lúmoun merésibirun wamáni. Le busénwabei, lun afíñe wamá luágu Jesucrístu lúma lun warúfuduni afíñeni le wawágubei láu wínsiñejabu joun gürígia wáledi.

⁷ Buíti meja jeíbugun lúma Crístu, ¿ca ígiragüdúbalin lagaambúniwa inárüni jun? ⁸ Mára Búngiu le agúarubei jun adügúbalin líra. ⁹ Mabúlieida jumeí luágu furése lan lawáraüdagun arúfudajani le maríchatí lun lagünrinchaguni jafíñen sarágu gürígia queísigubeirügü résigüda lánun murúsun ísi sun to añóundawaguboun láu. ¹⁰ Neménigiduña luágu Wabúreme Crístu lúnya lasáminaragüdünün queísi áu luágu buri cátei le. Áni cáteiñein lan gürígia le añáwurijabei jun, labeíchubei Búngiu.

¹¹ Aríñagatiña arúfudajatiña yéetiña jagía luágu apúrichija nan luágu lúnti lan jerésibirun wügüriña circuncisión lun jasálbarun. Nidújeñu, ánjein jamúga apúrichija nubálin cátei líra, ¿cámesan jeíbaajana meme juríu? Lun jamúga napúrichijani circuncisión, maríbaanti jamúga láburujan dimúrei luáguti loúnwen Crístu luágu gurúwa joun. ¹² Ánjeinti jawágu ja abúseerúbaña jádaruni jídoun luágu lúnti lan jerésibiruni circuncisión, ígúndaatina jamúga lun jíbugunun jawáriuwa gumúgubei!

¹³ Ánjeinti jugúya, nidújeñu, agúajati Búngiu jun lun lagídarunün lábugiñegiñe igáburi lánina lilúrudun Moisés, manúga jumeírügü liñátí líra lun lébume gayára lan jasígiruni ugúndani buri le lánina uboú le. Lubáragiñe líra, seríwigua jumá júniwagua láu ínsiñejabuni le jídaanbei jubáruagua, ¹⁴ lugúndun láu jagúnfulirun lúma lúrudu le aríñagubei. “Jínsiñelá gürígia bíledi bun queísi bísiñegua búngua”, gúnfulijadün láu sun lilúrudun Moisés. ¹⁵ Goúnigi jumá, ánjaün ageíndagua júmagua, jagúmuchaguagüdüba júniwagua.

Ugúndani le lánina uboú, lúma eíbuguni lúma Sífiri Sándu

16 Niján cátei le nariñagubei jun. Abágarida jumá quei labúseeruni Sífiri Sándu, ítara lúba mafála jumáni jugúndan guánarügü le lánina ubou. 17 Ugúndani le lánina ubou máma lúmagiñeñein Sífiri Sándu, áni Sífiri Sándu, máma lúmagiñeñein ugúndani le lánina ubou. Gáganiguati ában lúma le ában, ligía lásiñerunbei jadügüni jugúya cátei le jabúseerúbei yebe jadügün. 18 Ánjein Sífiri Sándu lubei abúgurubadün, mámaadün giñe lábugiñe lilúrudun Moisés.

19 Ménreengúnti larijiniwa cátei lán buri cátei le jadügübei ja afálarubalin ugúndani lánina ubou. Gámariguatiña jámagua mamárieidunga, adáaguatiña buri cátei wiyeti, úati nibúsigari jamá láu jasálufurin, 20 judúguatiña joun sándu, abíñaraja jagía. Níjein iyéreejabuni jádan, gáganiguau, lúma eméendüni. Ménreengúnti jagañidun, jawougua rügüñein jarítagua súnwandan, fánreinguagüda jamúti adámurini. 21 Gimúgatiña, gáfarajadi, gátadi, weínamu jeígin, adüga jagía ámu buri cátei lenége líra. Nariñaguñein jun quei nariñaguni lubáramegiwa luágu ja lan adügübalin cátei le, mebélurunbaña lídoun larúeijan Búngiu.

22 Niján buri igáburi le líchugubei Sífiri Sándu. Ínsiñejabuni, ugúndani, darángilaü, gagúraasuni, areíduni, lubuídun igáburi, úaraguni, 23 manáanguni únguaü, ragüguaü únguaü. Úaraguati buri igáburi le lúma furúmieguaügü lúrudu. 24 Ja lánigubaña Crístu, dágua jamáali sun luwámaan cátei le lánina ubou le joun luágu lugúruwan Crístu. 25 Ítara quei wabágaridun lídaangiñe Sífiri Sándu, lúnti giñe wígirun lun labúguruniwa Sífiri Sándu lídan le wadügübei.

26 Moún lumuti wanáangun woúngua, añáwurijatiwa joun wíbirigu ítara, rúti giñe gimúgaü wádaangua.

6

Íderagua jumá júmawagua

1 Nidújeñu, ánjaün arija luágu áburujaali lan ában jídaangiñe lídoun figou, jugúya le eíbugubei lúma Sífiri Sándu lúnti jíderaguni lun lagídarun lídaangiñe figou ligía, adüga jumei láu maweíriguni. Lúnti giñe goúnigigua jumá júngua luei giñe jáburujan lídoun figou queisi ligía. 2 Íderagua jumá júmawagua lun jawánduni jijürügu, ítara lúba jagúnfulirun lúma lilúrudun Crístu, le lánina ínsiñejabuni.

3 Lúnti wíderaguniña wíbirigu lugúndun ánjein anáangua gürígia lúngua áni ni cáta ligía, leyéedaguña lúngua. 4 Cáda ában gürígia lúnti lagúserun lúmagua ída líña lan ladíñurun. Ánjeinti adáriragua lúngua buíduñu, ligíaba buídu guánarü lúngua, máma

ámu, ⁵ lugúndun sun gürígia geféenbaña lun Búngiu jawoúgua, máma jawágu ámu.

⁶ Le únbei larúfudajoúa Lerérun Búngiu lúnti lafánreinjani sun luwúyeri ibíjini lúma le arúfudajabei lun.

⁷ Mayéedagua jumá júngua, siñáti jéjerajan láu Búngiu. Le lábunagubei gürígia, ligíaba giñe lalúbaja. ⁸ Ánjein ábunagua ában gürígia cátei le íchugubei ugúndani le lánina uboú lun, le méme lábunagubei, líchuguba ában alúbajani le lánina féridi lun. Ánjein ábunagua ában gürígia cátei le íchugubei ugúndani lun Sífiri Sándu, líchuguba Sífiri Sándu ában alúbajani le lánina ibágari magúmuchaditi lun. ⁹ Moún lumuti lubeíti labúchadun wawágu adúgei cátei le buídubei, lugúndun ánjawa ítara méme adúgei, walúbajaba buíti dánme le lachúlürün dan lun werésibiruni. ¹⁰ Ligía, adüga wamei lubei le buídubei joun súngubei ságú gayára lan, joúntima wadújeñu lueigiñe Crístu.

Ewéridijani lúma lagúmujoún ayoúraguni

¹¹ Aríja jumá luweínamu létera le áubei nabürüja jun guetó láu nújabu guánarügü. ¹² Ja abúseerúbaña jafósurunün lun jíchaagun júngua lábugiñoun igáburi le lánina circuncisión jadügüñein lúnrügü jeréderun buídu jagíbugiñe juríu, lun meíbaajoúniwa jamá lueigiñe jamúga jariñagun luágu lídaangiñe rügüñein lan loúnwen Crístu wasálbara. ¹³ Ni ja íchaagubaña joúngua lábugiñoun igáburi le lánina circuncisión, madügün jamúti sun le laríñagubei lilúrudun Moisés, busénrügütiña lun jerésibiruni jugúya circuncisión lun gayára lan japántajan luágu jafósurunün lun jibíjini circuncisión. ¹⁴ Ánjeinti áu, mabúseerúntina napántajan ni ca uágu, ában rügüñein cátei uáguti nadímureja weíri—luágu loúnwen Wabúreme Jesucrístu luágu lugúruwan wawágu. ¡Lídaangiñe lugúruwan Crístu jiláañu líña cátei le lánina uboú nun áni jiláañu níña giñe lun cátei le lánina uboú! ¹⁵ Lun Búngiu, ni cáta ánjein ibíja wabálin circuncisión lúmoun mibíjin wamáni, le busénwabei, lun iséri wamá gürígia. ¹⁶ Sun ja abágaridubaña ítara, jagía lánigubaña Búngiu le tímatimaati, resíbi jamá lubeíti darángilaü lúma gudémejabu lúmagiñe.

¹⁷ Lúmagiñe dan le ugúñe, mabúseerúntina lun nibíjin lénreengúnga ni ca úmagiñe. Arúfuda lumúti lárigi buri bíti le nuágubei luágu ában nan esériwiduti lun Nabúreme Jesúsu.

¹⁸ Nidújeñu, binílaün Wabúreme Jesucrístu, sun jugúya. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN ÉFESONA

Labürüjan Páblo joun tílana ligílisi to Éfesoboun

¹ Anája áu Páblo, le lání Jesucrístu apóstolu láu lugúndan Búngiu, nabürüjañoun gárada to jun, jugúya le lánigubei Búngiu ja afiñebaña luágu Crístu Jesúsú lídan ubúruyu le Éfeso. ² Binílaün Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, ibíja jumá gíñe darángilau jámagiñe.

Abíniruni le wánibei lugúndun lídan wamá ában lúma Jesucrístu

³ Rúwama uweíriginí lun Búngiu, Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, lugúndun láu lídan wamá ában lúma Wabúreme Jesucrístu, biní laadiwa láu sun luwúyeri abíniruni le lánina siélu. ⁴ Lubáragiñebeí meja ladügüni Búngiu ubouú, anúadira lumútiwa lun lánigubadiwa lan láu le lúnbei ladügüni Crístu wawágu, lun weréderun madúnrunga ligíbugiñe, derégeguñu woúngua lun. ⁵ Fánrein lumútiwa lúmagiñe binárü, láu línsiñejabu, lun lerésibiruniwa queísi lirájüñü lídaangiñe Jesucrístu, ladüga ligía lan lugúndaanbei woun. ⁶ Ligía súnwandan lubeí wíchugun uweíriginí lun Búngiu luágu luweírín lareíni le áubei labínirawa dan le lídan wamá ában lúma Liraü le jínsiñebeí lun. ⁷ Láu luweírín lareíni Búngiu, sálba láadiwa láu líta Liraü le áwiyurubei wawágu dan le loúnwenbei luágu gurúwa, ferúdunaleí wafígoun. ⁸ Arúfuda láali Búngiu lareíni woun le tímatimaati láu líchugun sun luwúyeri subúdi lúma gunfaráandaü woun, ⁹ subúdigüda láali layúmajan lé meja arámudaguabei woun, o arítuginí lan le lasáminarubei ladügün. ¹⁰ Según arítuginí le, le lúnbei lagúnfulirun quei lubúdubu dánme le lachúlürün lidáani, ladúnraguagüdübei Búngiu sun cátei lábugiñe lagúmadijan Crístu, dándu lé buri siélubei quei le ubouúgubei.

¹¹ Láu lídaañadiwa lan ában lúma Crístu, anúadira lumútiwa Búngiu lúmagiñe binárü lun werésibiruni wafánran lídan le lúnbei líchuginí, áni sun le, lídaañein lugúndan Búngiu le adügübalin sun cátei quei labúseeruni. ¹² Anúadira lumútiwa lun wabágaridun, wagía le afiñebeí luágu Crístu furúmiñe, lun liñurúniwa líri Búngiu luágu luweíriginí. ¹³ Jugúya gíñe, dan le jagáambunbalin ugánu le lánina inárüni—ugánu le anügübalin asálbaruni jun—ába jafíñerun luágu Crístu queísi jasálbaragüle, ába lídan jumá ában lúma, ába larúfuduni Búngiu luágu lánigu jumá láu líchuginí Sífiri Sándu le uágubei laríñaga, jun. ¹⁴ Sífiri Sándu ligía ában lichoúrún Búngiu woun luágu werésibirubei lan alágan le lúnbei líchuginí Búngiu woun dánme lagúmuchuni

lasálbaruniwa, wagía le lánigubei, lun liñurúniwa líri luágu luweírigin.

Lamúriajan Páblo lúma Búngiu lun líchugun subúdi joun afiñetiña

¹⁵ Ligía dan le lubei nagáambunbei luágu afiñeni le jídaanbei luágu Wabúreme Jesúsu, lúma luágu ínsiñejabuni le juágubei joun sun ja lánigubaña Búngiu, ¹⁶ másuti neteíngiruni Búngiu juágu dan le narítágun juágu lídan nayúmurágun lun. ¹⁷ Amúriajatina lúma Lubúngiute Wabúreme Jesucrístu, Úguchili Weíriguti, lun líchugun subúdi íñugiñeti jun lun gunfaráanda jumáni le lasúbudiragüdübei jun, lun gíñe jasúbudirunitima Búngiu buídu. ¹⁸ Amúriajatina lúma Búngiu lun larúgoungadagüdüni jisáminan lun jasúbudiruni ca lan uágubei lagúara jun lun jeménigidún luágu, lúma lun jasúbudiruni ída líña lan luweírigin lúma lírísín alágan le líchugubei Búngiu joun lánigu. ¹⁹ Amúriajatina gíñe lúma lun lasúbudiragüdüni jun ída líña lan luweírín lubáfu le mébejabei le ñadágimeinbei wádan, wagía le afiñebei luágu. ²⁰ Ubáfu le, ligía méme le larúfudubei Búngiu láu sarágu érei dan le lásaaragüdünbalin Crístu lídaangiñe ouweni, ába lañúuragüdüni luegiñe louñwenren yágüta siélu. ²¹ Rulumuti lougiñe sun gumádi, ubáfu, érei lúma arúejani lé buri siélubei, lúma lougiñe sun le gayáraabei líridún, dándu lídan dan le queísi lídan le lúnbei líábin. ²² Rulumuti sun cátei lábun lubáfu Crístu, rúlei gíñe Crístu guánarügü lun ligíaba lan ichügüdinaü joun sun gürígia ja lánigubaña, ja gíribaña lílígílisin. ²³ Gürígia jagía, ja méme lúgububaña Crístu, buin jáña láu libágarí Crístu (láu lubáfu lání Espíritu), áni Crístu guánarügü adügübalin sun catei áni ágüdajaleí.

2

Sálbaadiwa láu lareíni Búngiu

¹ Rújali Búngiu íbágarí magúmuchaditi jun úara lúma Crístu le lásaaragüdübei lídaangiñe ouweni, láu sún meja jílañugídün lan lun cátei le luáguti Búngiu, lurúma wuríbani lúma figou buri le gádaanbalün. ² Lídan meja dan ligía, falá jumuti lání ubou le jémpulu, adügei lugúndan Máfia, le agúmadirubaliña espíritugu garábalirugu, le ñadágimeinbei jádaangiñe ja magáambadibaña lun Búngiu. ³ Ítara líña meja gíñe wabágaridun, sun wagía, luágu ában dan, afálarei wayúmajan, agúnfulira lúma lugúndan wagáburí lúma lugúndan wasáminan, queísi gürígia garaüwarügütiña. Ligía lúnti lubei yebe láburuan lanárime ligáñi Búngiu wawágun queísi ja jíbiri. ⁴ Weíríti lugúdemejabu Búngiu, ⁵ ába larúfuduni luweírín línsiñejabu woun láu sún meja jílañugidiwa lan lun cátei le luáguti Búngiu lurúma wafígoun.

Ába ladáraruni lubéneri ibágari magúmuchaditi woun láu lásaaragüdüni Crístu lídaangiñe ouweni. Sálbatiwa lubeiti láu lareíni Búngiu. ⁶ Sarágüda lumútiwa giñe Búngiu lídaangiñe ouweni lánina figou láu lásaaragüdüni Crístu lídaangiñe ouweni, ába líchuguni wabára woun lúma Crístu yágüta siélu, lúma uweiriguni lánina ubáraü ligía. ⁷ Ladügünbalin líra lun larúfuduni luweirin wínsiñe lun lúma lareíni woun lídan Crístu Jesúsu lídounme dan le lúnbei liábin. ⁸ Sálbawádiwa luágu lareíni Búngiu, luágu wafíñen luágu. Mára jamúga ában cátei le wagía guánarügübei adügübalin, Búngiu íchugubalin wasálbarun woun. ⁹ Mára lídaangiñeti cátei le jamúga ladüga mútu, lun úa lan ni ában apántajati lueígiñe. ¹⁰ Lugúndun Búngiu adügübalíwa, iséri güri-gía wagía lídan Crístu Jesúsu lun wadügün cátei buíti, quei larítaguni lúmagiñe bináru.

Waráandarun lúma Búngiu lídaangiñe Crístu

¹¹ Jarítagua jumá lubeiti luágu ída jíña lán meja furúmiñe. Mára meja lídaangiñetün jarásan juríu, ligía lébubei güri-gía ja juríu, ja erésibirubalin circuncisión, ába jagúarunün, “güri-gía ja merésibirubalin circuncisión”, o güri-gía ja mámabaña lánigu Búngiu. ¹² Lídan meja dan ligía, ibídiñegili meja Crístu jun, mámagidün meja lílana linásiñun Israél, ja lumútuniñabaña Búngiu, bougudiñadün meja lueí lidáradun Búngiu joun lánigu lúma sun le lúnbei líchuguni joun lábugiñe darádu ligía. Jabágariduñá meja ubouágu meménigiga, ibídiñega Búngiu le inárütibeí jun. ¹³ Ánjeinti guetó, quei lídaañadün lan ában lúma Crístu Jesúsu, jugúya meja le dísebei lueí Búngiu, guetó yaráfaadün lun, láu loúnwen Crístu. ¹⁴ Barü laadiwa Crístu lídoun aráandaruni, ladüga adüga láaña juríu jáma ja mámabaña juríu lun ában méme jamá mútu, güri-gía lumúti gáganiguaü lé meja afánreinragubaliña. ¹⁵ Gumúguagüda lumúti cátei le lílúrudun Moisés láu sún buri gumádi lánina lúrudu ligía láu loúnwen, adügeina láña juríu jáma ja mámabaña juríu lun ában mémebaña lan lídan. Ítara líña ladügüni aráandaruni wádaangua. ¹⁶ Láu loúnwen Crístu luágu gurúwa, ába lagúmuchaguagüdüni wuríbu lé meja jádaanbei juríu jáma ja mámabaña juríu, ába laráandaragüdüniña biángubei lúma Búngiu, adügeina láña biángubei lun ábanrügü lan mútu—lumútuniña Búngiu jagía.

¹⁷ Núbinti Crístu, ába lapúrichijani ugánu buíti luáguti aráandaruni lúma Búngiu joun sun güri-gía, dándu jun, jugúya le mámabeí juríu já meja dísebaña lueí Búngiu, quei woun, wagía juríu já meja yaráfabaña lun Búngiu. ¹⁸ Lídaangiñe Crístu, sun wagía, juríu máma juríu, gayáraati wayárafadun lun Búngiu láu lubáfu ában méme Espírítu, le Sífiri Sándu. ¹⁹ Ligía mámaadün lubeí teréncha lun larúeijan Búngiu, lílanaadün larúeijan quei

sun ja lánigubaña. Lufámiliangu Búngiu jugúya. ²⁰ Sun wagía afiñetiña, dándu juríu quei máma juríu, ítara wáña quei ában ligílisi to ligíbuaguboun wagábu le jábunubei apóstolugu jáma profétagu. Cátei lé buri jarúfudajabei, ligía wagábubei, Jesucrístu meme ligía dübü le weírigutimaabei lídan ébuu ligía. ²¹ Luágu ébuu ligía le Crístubei tiñúrawagua múna tugúya (wagía afiñetiña), aráanseñu sun tumégegün buídu darí lun tiábin lun ában tan ligílisi to derégewatu lun Crístu, to giñe lídaantu ában lúma. Ítara wáña wagía le afiñebei luágu Crístu. ²² Ítara líña lubeíti, jugúya giñe le mámabei juríu, lídaañadün ában lúma Crístu, oúndaraguatün jáma súngubei ja jíbiri lun wayábin sun wagía lun ítara wamá quei ában múna to ñí lubei lagánawa Búngiu láu láni Espíritu.

3

Luwádigimari Páblo lun lapúrichijan luágu Crístu joun ja mámabaña juríu

¹ Ligía lébubei nayúmragun, áu Páblo, lun Búngiu juágu. Daúwañu níña lueigiñe luwádigimari Crístu le adüga náalibei jagánagua, jugúya le mámabei juríu. ² Mósu subúdi jumáali lan luágu rúlaali lan Búngiu wadágimanu le nun láu lareíni, luágu jáni fuleísei. ³ Queísi nabürüjan jun, adüga lumúti meja Búngiu ában aráansejani juágu, jugúya le mámabei juríu, arámudaguati aráansejani ligía, ába lasúbudiragüdüni nun. ⁴ Láu jalíijani le nabürüjabei, jasúbudirubei luágu gunfaráanda náni laráansejan Búngiu luágu Crístu, lé meja ligiarügübei asúbudirei. ⁵ Masúbudirawagüdünti aráansejani ligía lun ni ában lídan meja dan le sügüjalibei, ánjeinti guetó, láu lubáfu Sífiri Sándu, arúfuda láali Búngiu joun láni apóstolugu jáma profétagu ja derégeguabaña joungua lun le gumúti. ⁶ Niján aráansejani ligía. Lídaangiñe ugánu le lánina asálbaruni, jerésibirubei ja mámabaña juríu alágan le méme lúnbei jerésibiruni juríu, áni líbirigu méme lúgubu Crístu, gafánraantiña giñe lídan méme dimúrei le líchugubei Búngiu joun juríu luágu gayára lan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe Jesucrístu. ⁷ Fuleísei láadina Búngiu láu líchugunina lun napúrichijani ugánu ligía láu lubáfu, laú sun madüna náni yebe fuleísei ligía. ⁸ Ünabutimaatina sügü láu le ünabutimaabei jádan lánigu Búngiu, láu sun líra, rúlaali ubáfu le nun lun napúrichijan joun ja mámabaña juríu luágu luweírin jarísin lídan Crístu le mébejabei. ⁹ Rúlaadina Búngiu, le adügübalin sun cátei, lun nafúraanguagüdüni joun sun gürígia ída líña lan lanügün aráansejani ligía lé meja arámudaguabei fulásu. ¹⁰ Arámudaguati meja aráansejani ligía lun guetó lan gayára lan jayábin sun láni Búngiu ánjeligu

ja arúejabaña siélu lun jasúbudiruni lichú láu Búngiu lídan sun luwúyerigu jádaangiñe afiñetiña, ja lilgílisinbaña Crístu. ¹¹ Úraguati sun le lúma larítangun Búngiu le larítagubei lúmagiñe lubáragiñe lagúmeserun sun cátei, le lagúnfulirubei lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu. ¹² Lídaangiñe Crístu, gayáraati wayárafadun lun Búngiu láu eménigini le líchugubei wafiñen luágu Jesucrístu woun. ¹³ Ligía nayúmurangunbei jun lun máburujan lan jarüna lueígiñe le nasúfurirubei juágu, lugúndun weírirügüti cátei líra jun.

Línsiñejabu Crístu

¹⁴ Ligía lubeíti lébubei nájudurangun ligíbugiñe Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, ¹⁵ le Jáguchibeí sun lufámilian Búngiu ubouágu lúma siélu. ¹⁶ Amúriajatina lúma Búngiu lun líchugun érei lúma ubáfu jun según luweírín ubáfu le lúmabei, lun jídin jubáruaguouún láu Sífiri Sándu le jídaanbei. ¹⁷ Amúriajatina giñe lúma lun jíchugun fulásu tídan janígi lun laganouún Crístu ñi, láu sun jafiñen luágu, ¹⁸ lun giñe láu lan ában ínsiñeni weíríti, derégüdagü jídan, gayára lan gunfaráanda jumáni lítulen, limígífen, lujúlilin lúma líñun línsiñejabu Crístu buídu, jáma sun jíbiri afiñetiña. ¹⁹ Amúriajatina lubeíti lun jasúbudiruni ínsiñejabuni le, le weírítimaabei lueí sun le wayáraabei asúbudira, lun lúma jumá Búngiu le gumúti.

²⁰ Guetóti, iñurúalá líri Búngiu le gabáfubei lun ladügün gíbe sügü láu le wamúriajabei o le lan wasáminarubei, láu lubáfu le ñadágimeinbei wádan. ²¹ ¡Arijúalá luweírígün Búngiu lídaangiñe sun le ladügübei jádan lánigu lúma lídan Crístu Jesúsu luágu sun sígulu lúma sun dan! Ítaralá.

4

Lídaañadiwa ában láu lubáfu Sífiri Sándu

¹ Ladüga sun le adüga láalibeí Búngiu jun, ligía namúriajabei júma, áu le adaürübei lueígiñe luwádigimari Crístu, lun jóuserangun júngua quei lúnti lan jadügüni ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá quei lagúarun jun. ² Ünabugu jumá, jínsiñejabu, gagúraasun jumá, areída jugúyame joun jibirigu. ³ Jóucha jumá lun lídan jumá ában súnwandan láu lídejan Sífiri Sándu, eíbuga jumá lídan darángilaü júmagua, ítara lúba lídaanbadün lan ában súnwandan. ⁴ Lúnti wanáangun woúngua lídan ában, lúma jáma jíbiri lánigu Búngiu ladüga lumégegün lan ában méme úgubu le gíribeí lúgubu Crístu sun wagía, ligía méme Sífiri Sándu le lídaanbei cáda ában wádaangiñe, wájali Búngiu woun lun wabíjini ában meme eménigini luágu walágaante lídaangiñe. ⁵ Ligía méme Abúremein Wabúreme súngubei, ligía méme wafiñen luágu Jesucrístu, badíseitiwa sun wagía lídan

líri Abúremein ligía. ⁶ Ában rügüñein Búngiu Jáguchi súngubei, jóugiñeñein súngubei, ñadágimeinti jáu súngubei, áni níjein jádan súngubei.

⁷ Rújali Crístu sarágu luwúyeri ubáfu joun lánigu, rúlaali ubáfu le labúseerubei líchugun lun cáda ában wádaangiñe, woun. ⁸ Ligía laríñawagunbei tídan Lerérun Búngiu luágu Crístu. Múdeiti siélun barüina láña adaürütiña lúmagua, ába buri líchugun ubáfu joun gürígia.

⁹ ¿Cáti míni lan “múdeiti”? Míni lan luágu rarí lan furúmiñe lídoun ubáraü buri le ünabutimáabei ubouágu. ¹⁰ Crístu le arárirubei lun ubouágun, ligía méme giñe le amúdeirubei lídoun líñun-ágei siélu láu sun luweírgun lun labuínchagüdüni súngubei láu guánarügü. ¹¹ Ába líchugun ubáfu lun cáda ában jádaangiñe afíñetiña luágu. Añájein rúti joun lun apóstolugu jamá, jíbiri lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe, jíbiri lun jóudin apúrichijei ugánu buíti lánina asálbaruni joun ja magáambun jamágilibeí ugánu ligía, jíbiri lun jafádirijan lúma lun jarúfudajani Lerérun Búngiu. ¹² Ítara líña laráanseruniña lánigu lun gayáraabei lan jesériwiduni buídu, ¹³ lun jedérebudagüdüniña jíbirigu lídan Crístu daríme wachülürün sun wagía lun lídan wamá ában lídan wafíñen luágu Jesucrístu, le Liraü Búngiu, lúma lídan lisúbudinwa. Ítara lúba gürígia wamá weínamujaña lídan weíbugun lúma Crístu, ítara lúba wagáburidun queísi lagáburidun Crístu. ¹⁴ Mítaraanjádiwame quei irájüñü lun ménreengun lan wasáansijan lun ladúurujaniwa ligárabalin furúmieguarügü iséri luwúyeri arúfudajani lun wáburujan lídoun jayéeni gürígia bíbutiña ja abúseerúbaña janüğüniwa lídoun üma le maríchabei. ¹⁵ Lubáragiñe líra, wadímurejabei inárüni láu ínsiñeni lun wawáanserun lídan sun luwúyeri lídan ában lúma Crístu le ichügüdünaübei joun sun lánigu ja gíribaña lúgubu. ¹⁶ Sun wagía le lúgubu Crístu, úraguatiwa lídan ában lábugiñe lagúmadijan Crístu, cáda ában wádaangiñe gayáraati wíderaguniña ja wíbirigu. Ítara lúba gayára lan wawáanserun súngubei lídan weíbugun lúma Crístu, awáanse wagíame lídan ínsiñeni.

Iséri ibágari lídan Crístu

¹⁷ Niján lubeíti cátei le naríñagubei jun lídan líri Wabúreme. lun jebé lan jabágaridun quei ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, ja abágaridubaña úragua lúma jasáminan le málabei. ¹⁸ Darúgu líña láu jasáminan, úati ibágari le ñübinbei lúmagiñe Búngiu jádan lugúndun ibídiñeti ni cáta joun lurúma tidére janígi. ¹⁹ Féridi jamáali jabúsigari, derégeguaaña jóungua lun wuríbani, adügatiña sun luwúyeri iwíyei láu ugúndani. ²⁰ Ánjeinti jugúya, máma líña jafúnrendeirun lúmagiñe Crístu, ²¹ ladüga inárüni

lan luágu agáamba jumá luágu Crístu, arúfudajoúati inárüni lé meja larúfudajabei, jun. ²² Anjeinti luágu binádu ligáburi jabágaridun, arúfudajoúati jun lun jígiruni binádu meja jigáburi le mabuídunjalibei láu jagúnfulirun lúma luríban ayúmajani le gayéeraguadibei, ²³ arúfudajoúati jun lun iséri jumá lídan jáni espíritu lúma lídan jisáminan, ²⁴ lun iséri lan jigáburi, buíduñu, jarúmañu le gumúti queísi ligáburi Búngiu.

²⁵ Ligía jebé lubei jayéijan, adímureja jumeí inárüni jáma jíbiriugu lugúndun lánigu ában méme úgubu sun jugúya, le lúgubu Crístu.

²⁶ Moún lumuti jagáñidun le lánina afígoujani, moún lumuti gíñe jálúdün sarágu dan arítagua luágu cátei le agáñidagüdübalün—²⁷ míchiga jumá lúgaaru lun Máfia ítara.

²⁸ Le jíwerubei, jebé líwerujan, luwádigimarida láu ában arúmani lun lagüriaragun lúngua, lun gíñe gayára lan líderaguniña ja gudémebaña.

²⁹ Madímureja jumá liwíye dimúrei, jarúmalá jadímurejan lun gayára lan jíderaguniña ja agáambubalün, ibíja jagíame abíniruni lídaangiñe jerérun. ³⁰ Majírudaguagüda jumeí Sífiri Sándu, lugúndun níjein Sífiri Sándu jídan lun jasúbudirúniwa queísi lánigu Búngiu daríme lachülürün wéyu lun jasálbarun le gumúti.

³¹ Ígira jumeí sun magúndani, sun iyéreejabuni, sun agúaraguní lánina igáñi, sun anábajani, lúma sun wuríbani. ³² Buídu jumá, gudémejabu jugúyame júmagua, ferúdunagua jumá júmagua ítara quei ferúduna lánün Búngiu lídan Crístu.

5

Ída lúba lan ligáburi jabágaridun lirájüñü Búngiu

¹ Quei lirájüñü jubeí Búngiu ja jínsiñetiña lun, jóucha jumá lun ítara lan jigáburi quei ligáburi. ² Jínsiñegua jumá júniwagua ítara quei wínsiñedun lun Crístu, ába ledéregeragun lúngua wawágu queísi ában mudún le adágarawagüdüti lun Búngiu. Ítara líña línsiñejabu Crístu woun queísi cupáli le buíti líjeme, le águdajoúbei lun Búngiu, resíbi lumúti láu ugúndani.

³ Quei lánigu jumá Búngiu, moún lumuti ni lun jadímurejan luágu salúfuri, ni ámu luwúyeri iwíyei, ni luweínamu águu.

⁴ Mawíyelá jiyúma, maríñagun jugúyame libídiouniga áu, ni dimúrei málati, ladüga mabuídunti buri cátei le. Lubáragiñe jadímurejan cátei líbeina líra, yúsu jumeí jiyúma lun jíchugun eteíngiruni lun Búngiu. ⁵ Subúdi jumúti luágu le lan agámariduti mamáriedunga, o ladügün lán buri cátei wíyeti, o labágaridun lídan luweínamu águu—le queísigubeirügübei lanügüni irisini lisándunme—siñáti gafánran lan lídan jarúeijan Crístu lúma

Búngiu. ⁶ Mayéedagualaün ni ában láu lagübüri buri dimúrei, lugúndun ladüga buri cátei wuríbati le, láburuja lanárime ligáñi Búngiu jawágun ja magáambadibaña lun. ⁷ Dírei jumá jaweí jíbe gürígia jára.

⁸ Lídaañadün meja lubúriga, ánjein guetó, quei lídaañadün lan ában lúma Wabúreme, lídaanjadün larúgounga. Ítara líña lubeíti agáburida jumá queísi gürígia ja eíbugubaña lídan larúgounga. ⁹ Gürígia jagía, areídatiña, surúti jabágari, jínsiñeti inárüni joun. ¹⁰ Jóucha jumá jafúnrendeiruni ca lan jínsiñebei lun Wabúreme. ¹¹ Mádanlaün buri cátei málati le jadügübei ja lánigubaña lubúriga, sagárügü jumeí lídoun larúgounga láu lubuídun jigáburi. ¹² Rúti busíganu íbini lun ladímurejoúniwa luágu buri cátei le jadügübei arámudaguarügü, ¹³ dan le larúfuduni larúgounga luágu wuríba lan jagáburi, ába jasúbudiruni luágu inárüni lan, gayáraati jayábin ja lídaanbaña lubúriga lun lídoun larúgounga. ¹⁴ Ligía lariñawagúnbei.

Agáguduabá, bugúya le arúmugubei, sarába jádaangiñe jiláaña, ábame larúgoungadágüdün Crístu báu.

¹⁵ Touñigi jumá lubeíti buídu ída líña lan jóuserun. Mabágarida jumá quei ibídiougu táu, jabágarida quei chu táu. ¹⁶ Yúsu jumeí jidáani lídan cátei buíti, lugúndun níjein sarágu wuríbani lídoun buri dan le. ¹⁷ Ligía mabídiouniga lubeí jáu, jóucha jumá gunfaráanda jumáni ca lan lugúndaanbei Wabúreme. ¹⁸ Mabácharuada jumá, lugúndun barü lumútiña líra gürígia lídoun fèridi, lubáragiñe líra, buínjuma láu Sífiri Sándu. ¹⁹ Adímureja jumá júmagua luágu luweírigun Búngiu, erémuja jumá luágu, jerémuja táu sun janígi lun Wabúreme. ²⁰ Rújuma eteíngiruni lun Búngiu Úguchili súnwandan luágu sun cátei lídan líri Wabúreme Jesucrístu.

Igáburi le lúnbei wagáburiduni jáma ja wábiñebaña

²¹ Derégegua jumá júniwagua, ítara lúba jarúfuduni linében Crístu jun.

²² Lúnti derégeguñu tan würi túngua lun túmari quei lun Wabúreme Jesucrístu, ²³ lugúndun wügüri tichügüdinabei lúmari ítara quei Crístu lan tichügüdinabei lilígilisin. Crístu giñe Jasálbaragülebei gürígia ja gíribaña lilígilisin, ja méme giñe gíribaña lúgubu Crístu. ²⁴ Ítara quei jagáambadi afíñetiña lun Crístu, ítara líña giñe lúnti lan gagáambadi jamá würiña joun jámarigu lídan sun cátei.

²⁵ Jínsiñetá lúmari wügüri lun quei luweírin wínsiñe lun Crístu, wagía le lilígilisin, ába líchuguni libágarí wawágu. ²⁶ Ladügünbalin líra lun larúmadagüdüniwa lídaangiñe le binádubei láu wabásterun lúma giñe láu lerérun, ²⁷ lun

larúfuduníwa ligíbugiñe queísi ában würi to ayárafaduboun lun túmari—buídumeraütü, jarúmañu, aráanseñu, ni cáta mégeiti tuágu, ában würi derégüdagüatu, úragüatu. ²⁸ Ítara líña lúnti lan tínsiñedun lúmari wügüri lun quei línsiñe lúgubu guánarügü lun. Le jínsiñejabuti tun lúmari jínsiñeguati lúngua ladüga ábanjali lan láu jágubu. ²⁹ Úati güriña mebéresenti láu lúgubu guánarügü, jóügüdarügü lumúti, toúnigileí. Ítara líña gíñe ladüga Crístu tun lilígilisin, ³⁰ ladüga lúgubu tan, áni wagía líbiri úgubu ligía, ábanjadiwa lúma. ³¹ Laríñajare tídan Lerérun Búngiu. “Ligía lígirubei lubeí wügüri lúguchi túma lúguchu lun lamárieidun túma lúmari, ábame jayábin jagía biángubei lun camá jamá ábanrügü.” ³² Níjein ában oúnwenbun inárüni arámudaguati lídan dimúrei ligía. Aríñagatina luágu luáguti lan lúradagun Crístu jáma lánigu ja giribaña lilígilisin. ³³ Laríñaguña gíñe dimúrei ligía luágu cáda lan ában jídaangiñe lúnti lan jínsiñe tan lúmari lun quei línsiñegua lúngua, lun gíñe inébe lan túmari würi tun.

6

¹ Isáanigu, le lúnbei jadügüni queísi afíñetiña lun gagáambadi jumá joun jagübürigu, lugúndun ligía richábei. ² Niján ában gumádi weíriti lídaangiñe ligúmadin Búngiu le anügübei buíti woun láu wagúnfuliruni. “Inébelá búguchi túma búguchu bun lun buídu lan dan bun, ³ gabágari amürüme migífe ya uboúagu.”

⁴ Jugúya agübürigu, magáñidagüda jumáña jisáanigu, agüriajarügü jumáña buídu lun gagáambadi jamá, arúfudajeina joun lun jafíñerun luágu Wabúreme.

⁵ Músu, gagáambadi jumá joun jiyúbudirigu ya uboúagu láu inébesei, láu anúfudei, lueí ñi lan mégeiti lídan jesériwidun joun. Juwádigimarida buídu láu sun tarúman janígi camá jamuga lun Crístu jesériwida. ⁶ Seríwi jumáña buídu, mámarügü dan le aríagu jáña lan jun lun jeréderun buídu jáma, seríwi jumáña buídu súnwandan quei esériwidutiña lun Crístu, adügeina lugúndan Búngiu táu sun janígi. ⁷ Adüga jumeí juwádigimari láu ugúndani, camá jamuga lun Wabúreme jadügei máma joun güriña, ⁸ ladüga subúdi jumáali luágu cáda lan ában jídaangiñe, dándu idámuni quei máma idámuni, lafáyeirubei Wabúreme según buíti le ladügübei.

⁹ Jugúya iyúbudirigu, buídulá gíñe jóuseruniña jumúsuniña, masíadira jumáña. Jarítagua jumá luágu dándu lan jugúya quei jagía, lábugiñeñadün lagúmadijan Wabúreme le siélubei, áni ában lan láu lanügüniña Búngiu sun güriña.

Cátei lé buri áubei wageíndagua lúma Máfia

¹⁰ Guetóti nidújeñu, jére jumá lídaañu ában lúma Wabúreme, láu lére le gabáfubei. ¹¹ Daújumoun sun daúguaü to líchuguboun Búngiu joun sun lánigu lun derégüdagu jumá luei leyéedagunün Máfia. ¹² Lugúndun máma jáma gürígia ja láutiña ügürügü lúma ábuu wageíndagua, jáma buri espíritugu gabáfutiña ja lánina wuríbani yágüta íñu lúma jáma espíritugu ja gáambaña gumádi, lúrudu lúma érei luágu buri cátei lánina lubúriga lídan ubou le wageíndagua. ¹³ Ligía ragújumoun lubei sun daúguaü to líchuguboun Búngiu jun lun gayára lan jawánduni wuríbani lídan wéyu le jabúseerubei espíritugu jagía jageíndagun júma, áni lárigiñeme jawánduni, ábame jeréderun derégüdagu. ¹⁴ Derégüdagu jumá lubeiti, daúgu táu láni Búngiu daúguaü queísi ában lisúdaaran. Daúgua jumá láu inárúni queísi láu ában béli le gürágu umúti buídu luágu jiránaagua, areidúañu láu ísuruni quei láu cátei le adáuragubei láu laníguagu súdaara. ¹⁵ Aráanseñu jumá lun japúrichijani ugánu luágu Wasálbaragüle, le íchuguti darángilaü, queísi laráanserun súdaara dan le ladáürunun lisábadun. ¹⁶ Lougiñe sun cátei, barújumei jafiñen quei lárügüdüni súdaara cátei láuti gürábu ligíbugiñe, lun jaráramunun sun gimára durúnguatu to lachüüjaboun Máfia juágun. ¹⁷ Barújumei jeménigidun luágu jasálbarun quei ladáüruni súdaara lubúnidin lun latoúnigiruni lóbulugu, barü jumeíme Lerérun Búngiu quei efeín to líchuguboun Sífiri Sándu jun. ¹⁸ Adúga jumei sun le láu sarágu ayúmuraguni lun Búngiu lun líderagunün, ayúmuragua jumá lun Búngiu súnwandan láu lubáfu Sífiri Sándu. Agágudúañu jumá, máburujalá jarúna, ayúmuragua jumá jawágu sun ja lánigubaña Búngiu. ¹⁹ Ayúmuragua jumá giñe nuágu lun líchugun Búngiu dimúrei nun dan le nadímurejan, lun giñe nadímurejan láu manúfudei lun nasúbudiragüdüni ugánu luagu gayára lan giñe jasálbarun ja mámabaña juríu queísi ja juríubaña. ²⁰ Oúnaja láadina Búngiu lun napúrichijani ugánu le, le ueígiñebeí nadaürüwa guetó. Ayúmuragua jumá lun napúrichijani ugánu le láu manúfudei, queísi lubúdubu.

Lagúmujoún buri mábugaü

²¹ Tíquico, wadúje jínsiñeti woun, le íderagubaliwa buídu lídan luwádigimari Wabúreme, ligíaba íchiga ugánu jun nuágu lúma luágu le nadügübeí. ²² Ligía nóúnajaanbalin jun lun laríñaguni jun ída wáña lan, lun líchugun gurásu jun.

²³ Rúlá Búngiu Úguchili lúma Wabúreme Jesucrístu darángilaü lúma ínsiñeni láu afiñeni jun, wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, ²⁴ biní láñame Búngiu sun ja jínsiñejabúbaña lun Wabúreme Jesucrístu láu ában ínsiñeni le masáansiraguati. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN FILÍPOSNA

Labürüjan Páblo furísunrugugiñe joun tílana ligílisi to Filíposboun

¹ Anája áu Páblo lúma Timotéo, esériwidutiña wagía lun Jesucrístu, wabürüjañoun gárada to jun, sun jugúya fádirigu jáma esériwidutiña ligílisirugu ja ubúrugubaña Filípos, jáma jíbiri lánigu Búngiu ja lídaañabaña giñe ában lúma Crístu Jesúsu. ² Binílaün Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, ibíja jumá giñe darángilaü jámagiñe.

Layúmuragun Páblo jawágu afiñetiña

³ Ságü narítangun juágu neteingiruni Nubúngiute. ⁴ Súnwandan nayúmuragun lun Búngiu juágu láu ugúndani, ⁵ Láu narítangun luágu luweírin jíderangunina abúrchaguagüdei ugánu le lánina asálbaruni lúmagiñe wéyu le jagáambubalin chülü lúmoun wéyu le ugúñebei. ⁶ Choúru numúti luágu Búngiu lan le agúmeserubei adügei lubuídun luwádigimari jídan, lasígira mémeba lan adügei daríme wéyu le liábingüle Jesucrístu. ⁷ Richáti lun narítangun juágu ítara lugúndun weíríti jínsiñe nun, lugúndun giñe gafánran jumá lídan abíniruni le nánibei dan le furísunruguña dina lan luágu nesériwidun lun Crístu, o dan lan le naráramun ligíbugiñe lúrudu lun nadímurejan lueígiñe loúbadina ugánu le lánina asálbaruni lun nachoúruruni joun luágu inárüni lan. ⁸ Subúdi lumúti Búngiu luágu weíri lan nálugun juágu lugúndun jínsiñetün nun queísigubeirügü jínsiñe jumá lun Jesucrístu.

⁹ Amúriajatina lídan nayúmuragun lun Búngiu juágu lúntima laweíridun jínsiñejabu láu sarágu subúdi lúma gunfaráandaü lídan sun cátei, ¹⁰ lun gayára lan janúadajani cátei le buídubei súnwandan. Ítara lúba jabágaridun ában ibágari jarúmati, madúnrun jumámuga dánme liábin Crístu. ¹¹ Amúriajatina lúma Búngiu lun buin jumá láu lubuídun igáburi, láu lubáfu Jesucrístu le jídaanbei, lun líchugúniwa uweíriguni lun Búngiu luágu.

Crístu ibágaribei nun

¹² Nidújeñu, buséntina jasúbudiruni luágu cátei lán buri le suséreelibei nun, ñübinjali lídan linárün lun líderangun lídan lapúrichijoún ugánu le lánina asálbaruni. ¹³ Subúdi jamúti lubeíti sun tisúdaraana lúban urúei jáma sun ja jíbiri luágu nadaürüña lan lueígiñe nesériwidun lun Crístu. ¹⁴ Játi jíbiri idújeñu, láu jaríjin luágu nadaürüña lan lueígiñe napúrichijani ugánu luágu Crístu, ragújaña anígi lun japúrichijani méme ugánu ligía manúfudeiga, láutima afiñeni luágu Crístu.

¹⁵ Inárüni luágu añájein lan adímurejatiña luágu Crístu ladüga jagímugan, busén jagía janügüniña gürígia jánigume. Ánjaña jíbiri, japúrichijan luágu Crístu láu lubuídun arítaguni. ¹⁶ Gürígia jagía, luágu ínsiñejabuni japúrichija, lugúndun subúdi jamáni luágu lueígiñe lan nadímurejani ugánu le lánina asálbaruni nadaürüña lan. ¹⁷ Ánjaña ja jíbiri, máma láu janárün japúrichija, lun jarijíniwa weírigu jadügei, lúma lun jíchugun líbe samínaü nun guetó le nadaürüña lan. ¹⁸ Wel, úati cátei luágu líra, lídan sun luwúyeri, láu yebe janárün o máma lan láu, luágu Crístu jadímureja, áni gundaatina luágu líra.

Áni nagúndaarúba gíñe, ¹⁹ lugúndun subúdi numúti luágu buídubei lan nasákirun lídan sun cátei le, ladüga jayúmuragun lun Búngiu nuágu lúma ladüga líderagunina láni Jesucrístu Espíritu. ²⁰ Cátei le nabúseerúbei lúma le nagúrabubei, lun madügün nan ni cáta lun jamúga nanügün busíganu luágu, gayáaarügü lámuga nadímurejan manúfudeiga, arijúa mémetima lámuga luweírigin Crístu nuágu guetó quei súnwandan, wínwañu áu yebe, jílañu áu yebe. ²¹ Lugúndun ánjana abágarida méme, lúnba Crístu nabágarida, ánjana ouwe, buítimaabei nun lugúndun lúmounbadina Crístu. ²² Ánjein gayára lubei nasígirun ñadágimein luágu láni nabúreme Crístu fuleísei láu nasígirun abágarida, ibídiñeti nun ca lan buítimaabei, ánjein lun lubei nasígirun wínwañu ódi lun noúnwen. ²³ Jénreenguti nun lun nanúadajan lídan bián cátei le. lídan ában oubaü, buséntina jamúga noúnwen lun nídin erédera lúma Crístu, lugúndun buítimaati jamúga líra nun, ²⁴ lídan le ában oubaü, buítimaati jun lun nasígirun abágarida. ²⁵ Áni quei chouúru náni cátei le, subúdi numúti luágu nerédera mémeba lan júma lun níderagunün lun jasígirun jubáruaguoun, lun gíñe jagúndaaruntima lídan jafiñen. ²⁶ Ítara lúba jíñúragüdüni líri Crístu Jesúsú luágu lagíribudagüdüni lúmoun.

²⁷ Joucha jumá lun úaragua lan ligáburu jabágaridun lúma larúfudajan Crístu. Ítara lúba, ánjana ñüdün aríjaün o ánjein díseñu níña lubei juei lun agáambarügü nan juágu, gayára lámuga nasúbudiruni luágu derégüdagu meme jíña lan áni lídaañadün lan gíñe ában, áfaagua súnubei lídan ában lun labúruchagun afíñeni luágu Jesucrístu queísi Wasálbaragüle, ²⁸ mígiraguagüdünga júngua lun janúfudedagun jaweí jáganiñu. Ladüga jáganiñu lan gürígia jagía, arúfuda lumúti líra furáangu luágu jóudiña lan lídoun gürínguaü, arúfuda lumúti gíñe jasálbarun jugúya le afíñebei, áni lúmagiñe Búngiu liábin cátei le. ²⁹ Ladüga Crístu, gayáraati mámarügü lun jafiñerun luágu, gayáraati gíñe jasúfurirun lueígiñe. ³⁰ Jugúya núma, lídaañadiwa ában méme áfaaguni. Aríja jumáali meja ída líña lan náfaagun,

guetó agáambatün luágu ída líña méme lan náfaagun.

2

Lünabugun Crístu lúma luweírigun

¹ ¿Sandítünsan dügüdaguau ladüga lídaañadün lan ában lúma Crístu? ¿Barütünsan gurásu luágu línsiñejabu jun? ¿Eíbugatünsan sun jugúya lúma Sífiri Sándu? ¿Subúdi jumútisan lugúdemejabu Crístu jun lúma lareídun? Afíñetina luágu ítara líña lan. ² Ligía lébubei namúriajan júma lun jaganoún lídan úarani lúma ínsiñejabuni júmawagua, lun ában lan jarítangun, ában lan gíñe jáfaagun luágu buri cátei le láni Crístu. Láu jabágaridun ítara, buin lúba nugúndan jáu. ³ Madüga jumá ni cáta juoúguarügü lun janügüniwa weíri, ni luágu pántaü, adüga jumei cátei láu ünabuguni. Buídulá janügüniña ámu gürígia juei guánarügü. ⁴ Mámarügüla cátei le buídubei jun jáluaja, áluaja jumei gíñe le buídubei joun ámu.

⁵ Ítaramemelá ligáburi jasáminarun quei meja ligáburi lasáminarun Crístu Jesúsu. ⁶ Láu sún meja Búngiu Irájü lan ligía, málugunti lárügüdüni lirícha quei Búngiu. ⁷ Lubáragiñe líra, ába lígiruni le lánibei, ába ladügün quei músu láu lagúriajouñ quei wügüri. ⁸ Dánti le ítarajali quei wügüri, ába lünabudaguagüdüntima lúngua, áni ladüga lagáambadi, ába loúnwen luágu gurúwa láu sun nibúsigarídüna lan ouweni luágu gurúwa. ⁹ Ligía líchugunbalin Búngiu líñun-ágei uweíriguni lun lúma íri le weírigutimaabei lídaangiñe súngebui, ¹⁰ lun dan lan jagáambuni sun ja siélubaña, ja múarugunbaña, jáma ja lábugiñebaña múa líri Jesúsu, lun jájudurangun lun, ¹¹ lun gíñe jasúbudiruni súngebui, aríñaga jagíame luágu Jesucrístu lan Wabúremebei, lun líñurún líri Búngiu Úguchili.

Ítara jáña lánigu Crístu quei larúgounga ubouágu

¹² Ítara líña lubeíti nidújeñu jínsiñetiña nun, ítara quei agáamba jumánina súnwandan dan lé meja júmañadina lan, agáambatima jumána guetó dan le díse nan. Eíbuga meme jumá jubáruaguouñ lídan lémeri Crístu láu ünabuguni lúma inébesi lun Búngiu daríme jebélurun siélun. ¹³ Búngiu íchugubalin lubuídun ayúmajani jun lun jeíbugun lúma, íderagualaün lun jadügüni quei labúseeruni.

¹⁴ Adüga jumei sun cátei láu ugúndani, masígenejaanga, ¹⁵ madárirúniwa lámuga dúru juágu, ni mégeiti, lirájüñü jumámuga Búngiu jarúmatiña jagánagua gürígia wuríbatiña, magáambaditiña lun Búngiu. Jugúya, jarúgoungadagüdatün jagánagua gürígia jagía quei warúguma lídan ában fulásu búrigati, ¹⁶ íchigeina ugánu luáguti íbágarí magúmuchaditi joun. Láu jigáburidun ítara, gúndaabadina juágu dánme le lachülürün

wéyu le liábingüle Jesucrístu, láu nasúbudiruni luágu máma lan luágu ni cáta nuwádigimarida jagánagua. ¹⁷ Íbini lun lan níchuguni nibágari guánarügü lun loustarun jafíñen, le queísibei ában edéweejani buíti lun Búngiu, gúndaabadina úara júma luágu lubuídun wedéweejan lun Búngiu. ¹⁸ Lun jamúga lasúseredun ítara lun nouñwen luágu nesériwidun lun Crístu, lúnti gíñe jagúndaarun úara núma.

Timotéo lúma Epafrodító

¹⁹ Ánjein busén lubei Wabúreme Jesucrístu, nouñajabei Timotéo aríjaün madíse, lun gayáraabei lan nagúndaarun dánme le lagíribudun láu ugánu nun juágu. ²⁰ Úati ámu núma le asáminaruti quei áu, le áfaaguti lun buídu lan lídin jun, ²¹ súngubei jawougua rügüñein jarítagua, mebéreseguntiña láu le labúseerubei Crístu Jesús. ²² Ánjeinti Timotéo, subúdití ligáburi jun, ída líña lan lesériwidun núma lídan lapúrichijoún ugánu le lánina asálbaruni quei sí ában isáani le íderaguti lúguchi. ²³ Agúrabatina lubeíti nouñajani aríjaün lárigiñeme nasúbudiruni ánjein náfuriduba lubei furísunrugugiñe, ²⁴ láu sun affíne nan luágu niján lan lugúndaanbei Búngiu, lun nídin aríjaün núngua madíse.

²⁵ Genége lumúti gíñe nun luágu lúnti lan nouñajani nibíri Epafrodító lárigoún júmoun. Quei jasúbudirun, ligía noubabei lídan luwádigimari Crístu lúma lídan áfaaguni, le jóñajabei jugúya guánarügü nun lun leténirun lun le nemégeirubei. ²⁶ Weíríti labúseerun laríjinün áni gíbeti larítangun ladüga jagáambun luágu lasándirun. ²⁷ Inárüni luágu sándi lán meja, yaráfa lun louñwen, ába gudémejabu lan Búngiu lun lúma nun lun mabíjin nan írui lánwoun le núagubei, ába lareídaguagüdüni. ²⁸ Ligíatima nabúseerúnbei nouñajani lun jagúndaarun láu jaríjini. ²⁹ Resíbi jumei láu sun ugúndani quei sí idújei lueígiñe Wabúreme Jesucrístu, áni jínsiñe jagíame sun ja ítarabaña quei ligía jun súnwandan, ³⁰ quei chülü lubei yaráfa lun louñwen ladüga lesériwidun lun Crístu. Derégeguati lúngua, mebéresegunga cába lan asúsereda lun, lun lesériwidun nun, cátei le jásiñerubei adüga lugúndun díseñu jíña lan nueí.

3

Ūma le inárüti lun weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu

¹ Lagúmujoún cátei, nidújeñu, gúnda jumá lídan Wabúreme. Mabúchati nuágu abürüjei le abürüja náalibei jun, lugúndun buíti jun. ² Cátei ligía, lun touñigigua jumá júngua jaweí ja ítarabaña ouserun quei ouñli, ja adügübalin le wuríbabei, ja íbagubalin úgubu. ³ Aríñagatiña yéetiña jagía luágu lúnti lan jerésibiruni wügüriña circuncisión lun lánigu jamá Búngiu,

iyéeni líra. Lirájüñü Búngiu le tímatimaati wagía le agúnfulirubei lúma láu lubáfu láni Espíritu le wádaanbei, wagía le gúndaabei láu lánigu wamá Crístu Jesúsú áni míchu wamúti weménigi luágu cátei bougudinti lueí lun wasálbarun. ⁴ Lun jamúga gayára lan wasálbarun luágu cátañañadiwa lan bougudin lueí Jesucrístu, garíchatina jamúga lun neménigidun luágu buri cátei ligía, úati jamúga ni ában garíchati nueí lun leménigidun luágu buri cátei ligía. ⁵ Wídü wéyu lueigiñe nagüriajóun, ligía nerésibiruni circuncisión lugúndun jarásan israelítagu áu, jádaangiñetina lufámilian Benjamín, hebréo áu lúmagiñe nagüriajóun, hebréogu giñe nagübürigu. Fariséo meja áu lídan ligáburi gunfaráanda náni jalúrudun juríu, ⁶ janárimeti meja neméendün darí neíbaajaniña afiñetiña luágu Jesucrístu. Luáguti lísurun ibágari según jalúrudun juríu, úati meja ni ában lun gayára lan laríñagun ni cáta nuágu. ⁷ Ánjeinti guetó, sún buri meja cátei le, lé meja weíritibei cátei nun, barü numuti quei ni cáta lun gayáraabei lan nasígiruni Crístu. ⁸ Sügü láu líra, sun cátei le gayáraabei jamúga níjein lan núma, rúnumuti quei ni cáta ligíbugiñe oúnwenbun agáñeiruni le luágubei nasúbudiruni Wabúreme Crístu Jesúsú. Féridi náali sún buri cátei le ladüga nasúbudiruni Crístu, áni barü numuti sun le quei ífei lun nagáñeiruni Crístu, ⁹ lun nadáriragun núngua lídan ában lúma. Guetó, gumúja náfaagun lun neréderun richágu ligíbugiñe Búngiu luágu lubuídun nagúnfulirun lúma lilúrudun, lugúndun barúlaadina Búngiu richágu ligíbugiñe láu nafiñerun luágu Jesúsú. Richáguau ligía ában cátei le lídaangiñeti afiñeni, máma adügüni. ¹⁰ Le nabúseerúbei, lun nasúbudiruni Crístu buídu buídu, lun nasámdiruni lubáfu meme Búngiu le ásaaragüdübalin Jesúsú lídaangiñe ouweni nuóúgua, lúma lun nasúfurirun luágu queísi lasúfurirun nuágu, ¹¹ lun ítara nan quei ligía lídan loúnwen láu eménigini luágu násaaruba lan lídaangiñe ouweni quei ligía.

Áfaaguni lun lachüürün lídoun lébeja

¹² Máma naríñaguña luágu chülüjadina lan lúmoun lébeja lídan sun cátei le, maríñaguntina giñe luágu buídujali lan nigáburi lídan sun cátei, le nadügübei, nubáruaguouñadina méme lun ítarabadina lan queísi meja labúseerun Crístu lun ítarabadina lan dán meja le lasálbarúnbalina. ¹³ Nidújeñu, maríñaguntina luágu ibíja náali lan sun cátei le, le nadügübei, nabúlieiduni sun le eréderubei árigi lun náfaagun lun nárügüdüni le nigíbugiñebei, ¹⁴ lun nachüürün lúmoun lébeja eíbaaguni ligíbuagu ubou le, lun nagáñiruni le lúnbei líchuguni Búngiu siélu joun sun ja lídaanbaña ában lúma Crístu Jesúsú.

15 Sun wagía le weínamujalibei lídan wafíñen, lúnti wasáminarun ítara. Ánjaün asáminara lídan ámu luwúyeri lídan som cátei, larúfudubei giñe Búngiu cátei le jun. 16 Luágu sun luwúyeri, lúnti wasáminarun lúma lun wabágaridun úaragua lúma cátei le furéndeí wamáalibei.

17 Nidújeñu, amúriajatina júma lun ában lan jarítangun lun jafálaruni náni jémpulu, aríja jumáña giñe ja abágaridubaña según jémpulu le wíchugubei jun. 18 Aríñaga náali jun sarágu weíyaasu áni nariñagayaali jun láu águiraü, luágu añajein lan sarágu ja aríñagatiña luágu afíñe jamá luágu Crístu, abágaridutiña queísi láganiñu Crístu le ouwebei lun larúmadagüdüniwa. 19 Lídaanme lagúmujoún dan, gürínguabei cátei joun —jasúfuriruba luágu jafígoun lun sun dan. Lé buri cátei le wámaabei joun, ligía jabúngiutebei, apántajatiña láu buri cátei le jamúga lúnbei nibúsigari jamá láu. Luágu rügüñein buri cátei ubouáguna jarítagua. 20 Ánjein wagía, siéluna wagía, áni wagúrabuña liábin Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüle siélugiñe. 21 Lídaanme wéyu ligía, lasáansirubei wágubu le emégeirubei sarágu lun ítara lan quei lúgubu, le úabei lemégeirun. Áni ladügübei láu méme ubáfu le luágubei lun líchuguni sun cátei lábugiñe lagúmadijan.

4

Gúnda jumá súnwandan lídan Wabúreme

1 Ligíati nidújeñu jínsiñetiña nun, ítara méme jumá derégüdagu lúma Wabúreme.

Oúnwenbun nabúseerun naríjinün, jugúya nugúndanbei lúma nafáyeiruaja luágu nesériwidun lun Crístu.

2 Ayúmuraguatina tun Evódia túma Síntique lun jebélurun lídoun úarani queísi idújeñu lueígiñe Crístu. 3 Ánjein bun, nouba buíti lídan wadágimanu, amúriajatina búma lun bíderaguniña ítunu ja lun gamádagua jamá, lugúndun áfaaguatiña noubagiñe lídan lapúrichijoún ugánu le lánina asálbaruni, úara lúma Cleménte jáma buri jíbiri ja ñadágimeinbaña meja núma. Bürüwaali jíri sun jagía tídan lílburuna íbágarí magúmuchaditi.

4 Gúnda jumá súnwandan ladüga lídaañadün ában lúma Wabúreme. Aríñagaya numúti. ¡Gúnda jumá! 5 Subúdiwa jumá quei gürígia areídatiña ladüga madíseeli liábin Crístu.

6 Magíbedalá jarítangun luágu ni cáta, aríñagarügü jumei sun cátei lun Búngiu súnwandan dan le jayúmurangun lun, amúriaja jumá lúma, mabúlieidagunga lun jíchugun eteíngiruni lun. 7 Ábameti líchuguni Búngiu lidárangilan jun, darángilaü le, weíritimaabei lubáfu lun lagídarun jidíjeri sügü láu jubáfu lun jarítaguni cátei le lúnbei jadügüni, áni darángilaü ligía,

louñigiruboun janígi lúma sun jisáminan lueí idíjeri lídan le jeménigidun luágu Búngiu lídaangiñe Crístu Jesúsu.

Samína jumá luágu le buídubei

⁸ Lagúmujoún cátei nidújeñu, samína jumá luágu sun le inárütibei, sun le gadúnabei inébesi, sun le richábei, sun le jarúmabei, sun le gúndaawabei láu, sun le uágubei buídu lan ladímurejoúa. Samína jumá luágu sun le buídubei lúma sun le gadúnabei uweírighuni.

⁹ Falájumei sun le arúfuda náalibei jun lúma sun le resíbi jumáalibei númagiñe. Gúnfuli jumá láu le nariñagubei jun, áyeija jumeí nigáburí. Ábame júma lan Búngiu láu lidárangilan le líchugubei.

Jedéweejan Filíposna seínsu lun Páblo

¹⁰ Oúnwenbun nugúndan lídan Wabúreme luágu jarítaguayaadún lan nuágu. Maríñaguntina luágu bulíei jumáadina lán yebe, madárirügü jiñáalin ligáburí ída lúba lan líderagunina. ¹¹ Mabúseerúntina jamúga jarítangun luágu nadímurejañein lan lueígiñe nemégeirun, lugúndun furéndeijadina lun gúndaañu nan láu le númati, ¹² subúdi numúti labágaridúniwa lídan gudémeín, subúdineí gíñe gámawa lan gíbe. Furéndeijadina lawandúniwa furúmieguarügü igáburí, ilámaü yebe o quimúle, níjeín lan darí lun lígiragún o úa lan ní cáta. ¹³ Úati cátei jénreenguti nun ladüga lídaañadina ában lúma Crístu le íchugubei ubáfu nun. ¹⁴ Láu sun líra, buítí jadüga láu jíderagunina lídan lénreengúnga nun.

¹⁵ Queísi gíñe jasúbudiruni, jugúya Filíposna, lárighiñe meja napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni jun, ába náfuridun Macedóniagiñe, jugúya rügúñadún tílana ligílisi oúnaja seínsu nun quei ateíngiragülei luágu nesériwidun jun. ¹⁶ Sun meja anájagua lan ubúругu Tesalónica, oúnajatún edéweejani nun, mámarügü ában weíyaasu, lun le nemégeirubei. ¹⁷ Máma jamúga nasáminarun lun gubeírügü nibíjin som cátei, le nabúseerúbei, lúntima lagánwoundun le lúnbei jibíjini lúmagiñe Búngiu. ¹⁸ Áu, resíbi náali súnugubei lúma sügü láu lé yebe lúnbei nerésibiruni, láu le jóunajabei nun lúma Epafrodító ígiraguaali núma. Le jóunajabei nun, ítara líña quei líjeme cupáli le águdajoúti lun Búngiu, ában edéweejani le lerésibirubei láu ugúndani. ¹⁹ Líchugubei lubeíti Nubúngiute sun le jemegeirubei jun queísi buri luweírighun lirísín, lídaangiñe Crístu Jesúsu. ²⁰ ¡Uweírighuni lun Wáguchi Búngiu lun sun dan!

Lagúmujoún buri mábugaü

²¹ Rújumei numábugaü lídan líri Jesucrístu joun sun ja lánigubaña Búngiu. Mábuga jáña wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja

yábaña núma jun. ²² Sun ja yábaña Róma ja lánigu Búngiu, játima tílana lúban urúei, mábuga jáña gíñe jun.

²³ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN COLÓASASNA

Labürüjan Páblo joun tilana ligílisi to Colósasboun

¹ Anája áu Páblo, le ában láni Jesucrístu apóstolu láu lugúndan Búngiu. ² Úara lúma Timotéo le wadúje lueígiñe Jesucrístu nabürüjañoun gárada to jun, jugúya le lánigu Búngiu ja gúnfulibaña lúma Crístu le uágubei jafiñera, ja ubúrugubaña Colósas. Binílaün Wáguchi Búngiu, ibíja jumá giñe darángilaü lúmagiñe.

Layúmuragun Páblo jawágu afñetiña lun Búngiu

³ Súnwandan weteíngiruni Búngiu, le Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, dan le wayúmuragun lun juágu. ⁴ Agáambaadiwa luágu jafiñen luágu Crístu Jesúsú lúma luágu jínsiñejabu joun sun ja lánigubaña Búngiu, ⁵ ladüga eménigini le juágubei luágu le areidúañubei jubá siélu. Chülütün árügüdei eménigini le lárigiñe jagáambuni ugánu le inárütibeí, ugánu le luáguti asálbaruni. ⁶ Ugánu méme le, lé meja apúrichijóubei jun, labúruchaguña lídan sun uboú, lasáansiraguña jagáburi gürígia ítara quei lasúseredun jídan lúmagiñe jagáambuni ladímurejóun luágu línsiñejabu Búngiu, ába jasúbudiruni luágu inárüti lan ínsiñejabuni le. ⁷ Ligía cátei le larúfudajabei Epáfras jun, le ñadágimeinjalibeí wáma. Jínsiñeti woun, subúdi wamúti luágu gayára lán meja weménigidun luágu lun lesériwiduni Crístu buídu jagánagua wawéñegua. ⁸ Barüjali ugánu woun juágu lúma luágu jínsiñejabu le rúlaalíbeí Búngiu jun.

⁹ Ligía lúmagiñe lubeí wéyu le wasúbudirunbalin cátei le, merédeti wayúmuragun lun Búngiu juágu, lúma wamúriajan lúma lun lasúbudiragüdüni lugúndan jun buídu, ru ligíame sun luwúyeri subúdi lúma gunfaráandaü jun luágu cátei le larúfudajabei láni Espíritu jun. ¹⁰ Ítara lúba gayára lan jagáburidun queísi lúnti lan jagáburidun lánigu Wabúreme, adúgei le áubei lagúndaara súnwandan, arúfudeina ában alúbajani le lánina sun luwúyeri cátei buíti, lun giñe jasúbudirunitima Búngiu. ¹¹ Amúriajatiwa lúma lun léredagüdüñun láu luweírín lubáfu lun gayára lan jawánduni sun cátei láu sarágu gurásu lúma ugúndani, ¹² lun giñe jeteíngiruni Wáguchi Búngiu luágu aráanse láadiwa lan lun werésibiruni wafánran lídaangiñe le lúnbeí líchuguni joun lánigu lídaanme larúeijan le lánina larúgounga. ¹³ Séfu lumútiwa Búngiu lídaangiñe lubáfu lubúriga, ába líchuguniwa lídoun larúeijan Liraü le jínsiñebeí lun, ¹⁴ le asálbarubaliwa láu loúnwen, chibálei wafígoun.

Aráandaruni lúma Búngiu láu loúnwen Crístu

15 Wáguchi Búngiu le siñábei jaríjini gürígia, ába liábin ubouágun lídan ában luwúyeri le gayáraati jaríjini gürígia lídan Liraü le Jesucrístu, le weírigutimaabei lídaangiñe sun cátei le níjeinbei. 16 Lídaangiñe Crístu ladügei Búngiu sun cátei le siélurugubei lúma le ubouágubei, dándu buri cátei le marijínbei quei le arijúabei. Lídaangiñe Crístu ladügei arúejiani, gumádi, lúrudu buri lúma buri ubáfu le jáni ánjeligu, áni lun gíñe Crístu ladügüwa. 17 Lubáragiñebei sun cátei, níjeinjali meja Crístu, áni láu lubáfu, níjein lubei sun cátei lídan lubára. 18 Louígiñe sun líra, Crístu jachügüdinabei lánigu, ja gíribaña lúgubu, ja gíñe gíribaña lilígilisin. Ligía le íchugubei íbágari lun úgubu ligía, ligía furúmiñebei ásaara lídaangiñe ouweni lun mouñwendügüyaali lan, lun ligía lan láu furúmiñeti ubáraü lídan sun cátei. 19 Ítara líña labúseeruni Búngiu lun níjeinbei lan sun le ligíabei lídan Crístu. 20 Lídaangiñe Crístu, ába laráandaragüdüni Búngiu sun ubou dayárugubei lúmagua, dándu buri cátei le ubouágubei quei lé buri siélubei, ladügüni aráandaruni ligía láu loúnwen Crístu luágu gurúwa.

21 Jugúya, teréncha buri meja jugúya lun Búngiu, lágani buri meja Búngiu jugúya tídan janígi ladüga buri cátei wuríbati le jadügübei. 22 Ánjeinti guetó, aráandaragüda láadün Búngiu lúmagua láu loúnwen Crístu lun laráfudunün jarúmañu, madúrunga, queísi lánigu ligíbugiñe. 23 Ítara méme lúba gíñe ánjaün asígira derégüdagu lídan jafiñen, ragüñu buídu luágu Crístu, mígirunga jumei eménigini le juágubei le íchugubalin ugánu lánina asálbaruni le jagáambubei. Ligía ugánu le apúrichijoubei lídan sun ubou, le gíñe napúrichijabei, áu Páblo.

Rúlumuti Búngiu Páblo lun lesériwidun joun tílana buri ligílisi

24 Guetó gúndaatina láu le nasúfurirubei juágu, lugúndun láu igáburi le, gayáraati níderagun láu nógubu guánarügü lun loustaragüdüniwa le lúngilibei lasúfuriruni Crístu jawágu lánigu, jawágu lilígilisin ja lúgubu. 25 Nübinjadina lun ábanbadina lan jádaangiñe ja esériwidubaña joun lánigu Crístu luágu wadágimanu le líchugubei Búngiu nun luágu jufúleisein, jugúya le mámabei juríu, lun napúrichijani ugánu le láni Búngiu jun quei lubúdubu. 26 Ugánu ligía, cátei lé meja arámudañu lubei Búngiu lúmagiñe sarágu dan, áni guetó subúdigüda láali joun lánigu. 27 Joun lánigu Búngiu labúseera lasúbudiragüdüni luweírin irisini le lídaanbei cátei arámudaguati le, le júnbei jugúya le mámabei juríu dándu joun ja juríubaña. Cátei arámudaguati ligía, luágu níjein lan Crístu jídan, juríu yebe, máma yebe juríu, áni ligía le ídaanbei jíchigei jeménigi luágu uweíriguni le lúnbei jibíjini siélu.

²⁸ Luágu Crístu wapúrichija, aríñagatiwa joun sun gürígia lun járügüdüni lémeri Crístu, arúfudaja wagía luágu, lun gunfaráanda jamá buídu buídu, faráragua jagía buídu lídan ában lúma Crístu. ²⁹ Ligía nuwádigimaridunbei, áfaagueina láu sun érei lúma ubáfu le líchugubei Crístu nun.

2

¹ Buséntina lubeíti lun jasúbudiruni luágu luweírin lidíjeri narítangun juágu, lúma jawágu afiñetiña ja Laodicéabaña, lúma jawágu sun jibirigu afiñetiña ja marijin jamáginabaña. ² Weíríti nayúmajan lun gagúraasun jumá tídan janígi, lun lídan jumá ában láu línsiñejabu Crístu juágu joun jibirigu, lun gunfaráanda jumáni linárün Búngiu buídu buídu lun derégüdagu jumá lídan le uágubei jafiñera, gayára lámuga jasúbudiruni laráansejan Búngiu lé meja arámudaguabei, le luáguti Crístu guánarügü. ³ Lídaañein Crístu sun linárün Búngiu lúma ubáfu lun gunfaráanda wamáni sún buri inárüni le, le queísibeí ában oúnwenbun irísini woun. ⁴ Naríñaguñein buri cátei le jun lun mayéedun lánün ni ában láu buri dimúrei buíduburiti. ⁵ Láu sun úa nan jigíbugiñe lun gayára lan jamúga jaríjinina, anájein júma lídan espíritu, áni gúndaatina láu naríjini luágu lídaañein lan dan sun cátei jurúma áni derégüdagu jíña lídan jafiñen luágu Crístu.

⁶ Ligía, ítara queísi jerésibiruni Wabúreme Jesucrístu láu sun jafiñen luágu, lúnti ítara lan jabágaridun lídan ában lúma, ⁷ lun ragüñu lan jibágari luágu lídan le jídin jubáruaguóun lúma, derégüdagu lídan jafiñen ítara queísi larúfudajoúniwa jun, láu eteingiruni lun Búngiu súnwandan.

Iséri ibágari lídan Crístu

⁸ Touñigi jumá, mígiraguagüda jumá júngua joun ja busénbaña jayéjean láu buri arúfudajani málati. Máma lúmagiñeti Crístu cátei le jarúfudajabei, lúmagiñeti jagáburi binádu mütü lúma buri ligáburi jarítangun gürígia lánina ubou le luágu cátei.

⁹ Níjein sun le Búngiubei lídan Crístu, ¹⁰ áni jugúya, buin jíña láu Búngiu lugúndun lídaañadün ában lúma Crístu. Jéreti Crístu lueí sun lúruđu lúma ubáfu le ubouágubei lúma le siélubei. ¹¹ Láu giñe lídaañadün lan ában lúma Crístu, queísigubeirügü resíbi jumáli lan circuncisión lé meja jerésibirubei binádu juríu lun jarúfuduni luágu lánigu jamá Búngiu. Circuncisión le jibíjubei, máma le adügübei láu bíti luágu úgubu, jáni circuncisión, láu jasálbarun lídaangiñe figou le áubei jiábin ubouágun. Niján luwúyeribeí ladügüniwa Crístu lun lánigu wamá Búngiu. ¹² Láu jabásterún, arúfuda jumúti luágu bunáwa jumá lúma Crístu lun ibágari le binádubei, sarátün giñe lúma lun ibágari le iséribei ladüga jafiñerun luágu lubáfu Búngiu

le ásaaragüdübalin lídaangiñe ouweni. ¹³ Luágu meja ában dan, jiláñu jiñá meja lun cátei lánina Búngiu ladüga jifígoun, ladüga giñe jabágariduña lan queísi gürígia bouguditiña lueí lilúrudun Búngiu, agúnfulireina lúma sun luríban layúmajan júra. Ánjeinti guetó, rújali Búngiu iséri ibágarí jun úara lúma Crístu. ¹⁴ Láu loúnwen Crístu, ferúduna láali Búngiu sun wafígoun, ába lagúmuchaguagüdüni Búngiu lilúrudun Moisés lúma buri sun gumádi le lánina lúrudu ligía le áubei mabáfu wamá lun wagúnfulirun, queígubeirügü jamúga dágua láni Búngiu lúrudu ligía luágu lugúruwan Crístu. ¹⁵ Dan le loúnwenbei Crístu luágu gurúwa, gáñei lumúti Máfia lúma buri líbiri ubáfu wuríbati, ába lúnabudagüdüniña ligíbugiñe gurírguaü, ába lanüğüniña quei adaürütiña lun.

Áluaja jumeí buri cátei le lánina siélu

¹⁶ Úa la ni ában añáwaríjati jarítangun luágu buri arúfudajani lánina cátei le lúnbei jeígini o le lan lúnbei játuni lun jagúnfulirun lúma Búngiu, o luágu lán buri fédu le jarítaguagüle luágu iséri irúmu, lúma iséri játi, o luágu lan wéyu le eméraaguagülei. ¹⁷ Sún buri cátei le, lúntrügü lagúnfulirúniwa lúma darí meja liábin Crístu ubouágun, liyáwa rügüñein le lúnbei liábin, Crístu ligía linárünbei. ¹⁸ Mígiraguagüda jumá júngua joun ja afámurubaña quei ünabugutiña, ja ájuduragubaña joun ánjeligu, lun janüğüni jagáñirun jueí. Weíriti jadímurejan luágu nege buri cátei le ayáwadaguti joun, ába buri janáangun jóungua luágu ligáburí jasáminan, le jáni gürígia. ¹⁹ Mámáñanu lídan ában lúma Crístu, le ichügüdünaü joun sun lánigu ja gíribaña lúgubu, le ágüdejabin úgubu ligía, le awáanseragüdübadiwa lídan cátei le lánina Búngiu, ru ligía ubáfu woun lun gayáraabei lan lídan wamá ában queísi labúseeruni Búngiu. ²⁰ Jugúya, ígira jumáli binádu jigáburí, queísi lídaanjadün lan ában lúma Crístu, gidáadün lídaangiñe ligáburí jarítangun gürígia luágu buri cátei. ¿Cáti uágu jabágaridunbei camá jamuga lánigugidün ubou, ²¹ íchaagua júngua lun ligáburí ubou lun jagúnfulirun lúma Búngiu queí buri jamúga lúrudu le aríñagubei. “Magúurabeí le, meígabeí líra, márügüdebeí cátei ligía”? ²² Sún buri gumádi le, luáguti buri cátei le gagúmuchaditi láu layúsurún, áni máma ámu cátei lueí gumádi buri lúma arúfudajani le jáni gürígia. ²³ Inárüni luágu gayára lan genége láni buri cátei lánina subúdi lugúndun labúseerúniwa agúnfuliruni lúma ünabuni lun lagúnfulirúniwa láu, áni deréti líra woun. Láu sun líra, mabáfuti lúrudu buri ligía lun lídejan luágu luríban jayúmajan gürígia.

3

¹ Queísiti jabágariduña lan ában ibágarí iséri ladüga lídaanjadün lan ában lúma Crístu, áluaja jumeí buri cátei le

lánina siélu, le ñí lubei Crístu ñun lueígiñe louñwenren Búngiu. ² Samína jumá luágu buri cátei le lánina siélu, máma luágu buri le lánina ubou. ³ Jilátün lúma Crístu lun ubou le, guetó, níjein jibágari le tímatisaati lúma Crístu le yágütabei siélu lúma Búngiu. ⁴ Dánme lagíribudun Crístu, le úmabei lídan wamá ában, wachülaaguba giñe lúma, ábame gafánran wamá lídan luweírigun.

Binádu ibágari lúma iséri ibágari

⁵ Ígira jumeí sun le jigáburibei le láninabei ubou le. Úa la ni ában jídaangiñe agámariduti mamárieidunga, madügün jugúyame cátei wíyeti, mafálara jumeí luríban ayúmajani, maweínamulá jágu luágu cátei le máma jáni, le méme ájuduraguni joun sándu. ⁶ Lueígiñe buri cátei le, láburujan lanárime ligáñi Búngiu jawágun ja madügünbaña gásu láu. ⁷ Jugúya, adüga buri jumúti meja cátei le lídan meja binádu jibágari, ⁸ ánjeinti guetó, ígira jumeí sún buri cátei le. igáñi, iyéreejabuni, wuríbani, anábajani, lúma buri dimúrei wíyeti. ⁹ Maríñaga jumá iyéeni júmagua quei ígira jumáli lan binádu jigáburi lúma lé buri meja jadügübei. ¹⁰ Isérijali jigáburi le isérideinábei quei méme ligáburi Búngiu guánarügü le adügübalin, daríme jasúbudiruni Búngiu buídu buídu. ¹¹ Iséri ibágari ligía, mámaali cátei lánina juríu jumá o máma jumá juríu, ni lánina jerésibiruni circuncisión lúma merésibirun jumáni, ni lánina teréncha jumá o máma jumá teréncha, machülaaguntiña, idámuni, máma idámuni, Crístu, ligía sun cáteibei, áni níjein giñe jádan sun lánigu láu láni Espíritu.

¹² Jínsiñetün lun Búngiu, anúadaja láadün lun lánigume. Ítara líña lubeíti, abágarida jumá queísi lánigu, láu gudémejabu, areíduni, manáanguni únguaü, gagáambadi, lúma gagúraasuni. ¹³ Gagúraasun jumá jubáruagua, ferúdunagua jugúyame júmawagua, ítara quei ferúduna lánün Crístu, ítara lá gíñe jadüga. ¹⁴ Lougiñe sun cátei, jínsiñejabu jumá, ligía cátei le íchugubalin sun cátei lídan ában, áni jóustagüdaleí lubuídun jigáburi. ¹⁵ Abúguraleí lidárangilan Búngiu sun le jadügübei, ladüga ligía lagúarunbei Búngiu jun lun ábanrügü jumá úgubu, abágarideina láu darángilaü. Geteíngiradi jumá giñe.

¹⁶ Buíngüdalóun láni Crístu ugánu janígi le gumúti. Arúfudaja jumá júmawagua, aríñagagua jugúyame júmawagua láu lichú áu. Jerémuja luágu luweírigun Búngiu láu eteíngiruni lun tídan janígi. ¹⁷ Furúmieguarügü cátei le jadüga o le lan jaríñagun, adüga jumeí lídan ában luwúyeri le íchuguti inébesi lun Wabúreme Jesucrístu, eteíngireina Búngiu Úguchili lídaangiñe Jesucrístu.

Igáburi le lúnbei wagáburiduni jáma ja wábiñebaña

18 Würiña, gagáambadi jumá joun júmarigu, ligía cátei buíti le lúnbei jadügüni queísi afiñetiña luágu Wabúreme Crístu. 19 Wügüriña, jínsiñe jamá júmarigu jun, magáñida jumá jáma. 20 Isáanigu, agáamba jumáña jagübürigu lídan sun cátei, ladüga ligía jínsiñebei lun Búngiu. 21 Agübürigu, másügüragualá jagúmadiruniña jisáanigu, ragü jáñein magúraasuni. 22 Esériwidutiña, gagáambadi jumá joun jiyúbudirigu lídan sun cátei, mámarügü dan le aríagu jáña lan jun lun jeréderun buídu jagíbugiñe, adüga jumeí súnwandan táu sun janígi ladüga luweírin linében Búngiu jun. 23 Furúmieguarügü cátei le jadüga, adüga jumeí láu ugúndani, camá jamuga jadügüñein lun Wabúreme Crístu máma joun gürígia. 24 Subúdi jumáali luágu líchugubei lan Búngiu alágan jun queísi jafáyeiruaja, ladüga lun Wabúreme Crístu le Jabúreme le tímatimaati jesériwida. 25 Ánjeinti le adügüti wuríbati, lerésibirubei lafáyeiruaja wuríbati le ladügübei, áni ában láu lanügüniña Búngiu sun gürígia.

4

1 Iyúbudirigu, lúnti buídu lan jigáburi jáma jumúsuniña, oúsera jumáña láu úarani lúma iríchaü, jarítagua jumá luágu níjein lan giñe ában Jabúreme yágüta siélu.

2 Ítara méme jumá ayúmuragua lun Búngiu sarágu, agáguduañu, eteíngireinei Búngiu. 3 Ayúmuragua jumá giñe wawágu lun ladárarun Búngiu béna wabá lun wapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni lúma lun wasúbudiragüdüni laráansejan Búngiu le luáguti ñi lan Crístu jádan lánigu, juríu yebe, máma yebe juríu. Lueígiñe napúrichijani cátei le, nadaürüwa. 4 Ayúmuragua jumá lun nasúbudiragüdüni furáangu quei lubúdubu.

5 Buídulá jóuserun jáma ja mafíñebaña, yúsu jumeí jidáani lídan cátei le buídubei. 6 Lúnti gúndaawa lan láu jiyáanu súnwandan, lúnti giñe semé lan, lúnti giñe jasúbudiruni ída lúba lan jóunabuniña gürígia.

Lagúmujóun buri mábugaü

7 Laríñaguba wadúje Tíquico nuágu jun. Jínsiñeti wügüri ligía woun sarágu, ligía ában ídejati buíti le giñe esériwidubei lun Wabúreme Crístu núma. 8 Ligía nouñajaanbalin jun lun laríñagun jun ída wáña lan, lun giñe líchugun gurásu jun. 9 Níngira giñe Onésimo lúma, wadúje úraguati le jínsiñebei woun, le jupaísanun. Jagíaba abájüdagua jun luágu sun le asúseredubei ya.

10 Mábuga líña Aristárco le nouba furísunrugu jun, mábuga líña giñe Márcos le lidúje Bernabé jun. Aríñawagúali jun luágu Márcos, ánjein ñüdün aríjaün, resíbi jumeí buídu.

¹¹ Mábuga líña gíñe Jesúsu, le gíñe gíribei Jústo, jun. Jagía rügüñanu jádaangiñe juríu afíñetiña ja ñadágimeinjáñabaña núma luágu larúeijan Búngiu, áni jayábin nun quei ában oúnwenbun dügüdagauü. ¹² Mábuga líña Epáfras le jupaísanun, le esériwidubei lun Crístu, jun. Ligía, súnwandan layúmuragun juágu lídan layúmuragun lun Búngiu lun derégüdagu jumá lídan jafíñen áni derégeguñu júngua buídu buídu lun jadügüni lugúndan Búngiu. ¹³ Geféentina luágu jarítagua lan Epáfras juágu, lúma gíñe jawágu ja ubúrugubaña Laodicéa lúma Hierápolis. ¹⁴ Mábuga líña Lúcas, le wasúrusian, le jínsiñebei woun, jun, lúma gíñe Démas.

¹⁵ Mábuga níña joun idújeñu lueígiñe Crístu ja ubúrugubaña Laodicéa. Rújuma gíñe mábugau tun Nínfas lúma joun sunagun juágu lídan layúmuragun lun Búngiu lun derégüdagu jumá lídan jafíñen áni derégeguñu júngua buídu buídu lun jadügüni lugúndan Búngiu. afíñetiña ja oúndaragubaña túbiñe lun jájuduragun lun Búngiu. ¹⁶ Lásunme jalíjanun gárada to júmagua, jóúnajounme lun jalíjanun tílana ligílisi Laodicéa, alíja jumounme gíñe gárada to achúlürüboun jun Laodicéagiñe to nabürüjaboun. ¹⁷ Aríñaga jumá lun Arquípo lun ladügüni wadágimanu le rúlaalíbei Wabúreme Crístu lun, buídu.

¹⁸ Niján numábugau le nabürüjabei jun láu nújabu guánarü—áu Páblo. Jarítagua jumá luágu nadaürüña lan. Binílaün Búngiu. Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO JOUN TESALÓNICANA

Labürüjan Páblo jáma líbirigu joun tílana ligílisi to ubúruguboun Tesalónica

¹ Áu Páblo lúma Silváno láu Timotéo, wabürüjañoun gárada to jun, jugúya tílana ligílisi to Tesalónicaboun, ja lánigubaña Wáguchi Búngiu lúma giñe Wabúreme Jesucrístu. Resíbi jumei abíniruni lúma darángilaü jámagiñe.

Jémpulu lánina afñeni lé meja jarúfudubei Tesalónicana

² Súnwandan weteíngiruni Búngiu juágu, sun jugúya, jarítagua wagía juágu súnwandan lídan wayúmuragun lun Búngiu. ³ Jarítaguatiwa ligíbugiñe Wáguchi luágu lubuídun jesériwidun lun Jesucrístu ladüga jafñen luágu, lúma lubuídun jouseruniña wánigu ladüga buin tíña lan janígi láu ínsiñejabuni, lúma lubuídun jawánduni sun asúfuriruni ladüga jeménigidun luágu Wabúreme Jesucrístu le ídaangiñebei lan jachülüra siélun. ⁴ Nidújeñu, jínsiñetün lun Búngiu, áni subúdi wamúti luágu anúadaja láadün lan. ⁵ Lugúndun dán meja le wapúrichijanbalin ugánu luáguti asálbaruni jun, merésibirun jumúti queísirügü dimúrei, ñadágimeinti tídan janígi, láu lubáfu Sífiri Sándu, lun lasáansiraguni jigáburi. Resíbi jumúti meja ugánu ligía láu ichoúruni le tímatimaati luágu inárüni lan. Subúdi jumúti lubuídun wouserun jagánagua, lun ábanbadiwa lan jémpulu buíti jun.

⁶ Ába jáyeijani wagáburi, lúma ligáburi Wabúreme Jesucrístu, resíbi jumúti ugánu luágu láu ában ugúndani le líchugubei Sífiri Sándu jun, láu sun barü lan jerésibiruni Crístu asúfuriruni jun.

⁷ Ítara líña jiábin lun ábanbadün lan jémpulu joun sun afñetiña ja loúbawagubaña Macedónia lúma Acáya. ⁸ Burúguaali ugánu luágu Wabúreme Jesucrístu júmagiñe, mámarügü loúbawagu Macedónia lúma Acáya, burúguaali lídan sun fulásu, áni subúdiwaali luágu afñeni le jibíjubei luágu Búngiu lídan sun fulásu. Memégeirunwati wabájüdagun luágu jafñen joun gürígia, ⁹ lubáragiñe líra, jagía guánarügü adímurejatiña woun luágu webélujan júmoun, abájüdagua jagía luágu lubuídun jerésibiruniwa, lúma luágu jígiruni jájuduragun joun sándu lun jafálaruni Búngiu, ába jagúmeserun esériwida lun Búngiu le wínwanbei, le giñe tímatimaatibei. ¹⁰ Abájüdaguatiña giñe juágu luágu jagúrabajañein lan lagíribudun Liraü Búngiu siélugiñe—Jesúsu le lásaaragüdübei Búngiu lídaangiñe oúweni, le

asálbarubáliwa lueí lanárime afáyeirujau luágu figou le lúnbei liábin.

2

Luwádigimari Páblo Tesalónica

¹ Jugúya guánarügü, nidújeñu, subúdi jumúti luágu máma lán meja luágu ni cáta wouúdin aríjaün. ² Queísi jasúbudiruni, wuríbati meja jóuseruniwa güriía ja Filíposbaña, ába wayábin júmoun ladúgarügü líchugun Búngiu anígi woun lun wadügüni. Ába wapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni jun, mebésesenga wagía láu le lúnbei wasúfuriruni jámagiñe güriía ja mísiñejabúbaña lun ugánu ligía. ³ Máma wapúrichijaña ladüga jamúga bulíeiguau, queísi jariñaguni wáganiñu, ni láu luríban arítaguni, ni lun wayéedagunün. ⁴ Lubáragiñe líra, aríja lumúti Búngiu luágu buídu wamá, ába líchuguniwa lun wapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, ítara líñati wadímurejan lun wagúnfulirun lúma eménigini le lánbei Búngiu wawágu. Máfaaguntiwa lun gúnda jamá güriía wáma, wáfaagun lun gúnda lan Búngiu wáma, le asúbudirubarun wanígi. ⁵ Queísi jasúbudiruni, siñáti laríñawagún luágu adímureja wamá meja jun láu dimúrei buíduburiti, mayúsu wagía ni cátei lébuname wagáñeirun seínsu. Geféenti Búngiu luágu cátei le. ⁶ Máluajantiwa lun wibíjin uweíriguni jámagiñe ámu güriía, ni jámagiñe, láu sun gayára lan jamúga wasándiragüdüni lijürü wagúmadijan queísi láni Crístu apóstologu. ⁷ Lubáragiñe líra, ouserarügü wamútün láu ában uálini queísi ában úguchuru to agúriajabaliña tirájüñü, oúnigira táña. ⁸ Weíriti jínsiñe woun darí lun máma rügüñein lan jamúga láni Búngiu ugánu wabúseera wíchugun jun, buséntiwa jamúga wíchuguni wabágari guánarügü jun, le luweírin jínsiñe woun. ⁹ Nidújeñu, jarítagua jumúti ligáburi wawádigimari lúma ligáburi wáfaagun lun wawínwandun. Ñadágimeintiwa meja wéyuagu áriebe lun mámbadiwa lan ijürügu lun ni ában jídaangiñe, sun awánja lan apúrichijei láni Búngiu ugánu jun.

¹⁰ Geféentün, geféenti giñe Búngiu luágu reídei wamá meja láu ában igáburi le jarúmati áni surú jídan, jugúya le afiñebei, míchugunga wagía lúgaaru lun ni ában lun líchugun wadúnrun. ¹¹ Subúdi jumúti giñe ída líña lan wíchugun gurásu jun lúma derégüdaguaü lun jafiñen, cáda ában jídaangiñe, quei ladüga ában úguchili joun lirájüñü. ¹² Aríñagaadiwa jun lun buídu lan jóuserun quei lúnti lan jóuserun lánigu Búngiu le agúarubei jun lun gafánran jumá lídan larúeijan lúma luweírigun.

¹³ Ligía, súnwandan lubeí weteíngiruni Búngiu, lugúndun dán meja le jagáambunbalin láni Búngiu ugánu le wapúrichijabei jun, resíbi jumúti queísi ugánu láni Búngiu, máma queísi ugánu

jáni wügüríña. Áni inárüni luágu láni lan Búngiu ugánu, le íchugubalin ubáfu jun lun jagáburidun buídu, jugúya le afiñebei. ¹⁴ Nidújeñu, dan le jeíbaajanbalün jupaísanun, suséreti jun quei méme le asúseredubei joun tílana buri ligílisi to Judéaboun, ja lánigu Búngiu lídaangiñe Jesucrístu, eíbaaja jamútiña giñe juríu ja japaísanun. ¹⁵ Juríu, jagía áfarubalin Wabúreme Jesúsú jilágubei, áfaragua jamáña profétagu, áni bugá jamutiwa giñe bougudin lueí jageíra. Magúndaanti Búngiu jáu, jáganiñu giñe sun gürígia. ¹⁶ Dan le wabúseerun wadímurejan joun ja mámabaña juríu lun giñe jasálbarun, májatiñá yebe juríu lun wadügüni. Láu igáburi le, gánwounguagüda jamúti jafígoun. Ánjeinti guetó, liábindügürüga lanárime ligáñi Búngiu jawágun.

Busényati Páblo lídin aríjaña Tesalónica

¹⁷ Nidújeñu, murúsun dan lárigiñe wígirunün (láu sun ajünja méme lan tídan wanígi) oúnwenbun wabúseerun wouídinya aríjaün. ¹⁸ Jouchátiwá yebe wouídin, áu Páblo, sarágu weíyaasu yebe nouchun nídin, áni ságü nouchun nadügüni, mígirun lumútina Máfia. ¹⁹ Ladüga jugúya guánarü íchugubalin ugúndani woun, jugúyaba arúfudei lubuídun wesériwidun lun Wabúreme Jesucrístu le uágubei gayára lan weménigidun lun werésibiruni wafáyeiruaja dánme le lagiribudun, áni jugúyaba wagúndaaragüle dánme le jaráramun ligíbugiñe. ²⁰ Jugúya lébunabei wagúndan, áni rújadün lébuna wadímurejan buíti joun ámu juágu.

3

¹ Dán meja le siñá wamaali awánda masúbudirunga ída líña lan sun cátei júma, ába warítagan luágu buídutima lan lun weréderun Aténas, áu lúma Silváno, ² lúma lun lídin wadúje Timotéo, le ában esériwiduti lun Búngiu lídan lapúrichijoún ugánu luágu Crístu le Wasálbaragüle, aríjaün. Oúnaja wamúti júmoun lun líderagunün arárama buídu lídan jafiñen, ru ligía gurásu jun, ³ lun úa lan ni ában eíguaduti larüna lueígiñe buri lénreengúnga le lasúfurirubei luágu lafiñerun luágu Crístu. Jugúya guánarügü subúdi jumúti luágu lúnti lan wagúrabajani asúfuriruni líbe le. ⁴ Dán meja le awánjagua lan júma, aríñagatiwa meja jun luágu lúnti lan wagúrabajani asúfuriruni luágu líri Jesucrístu, áni ítara líña lasúseredun, quei jasúbudiruni. ⁵ Ligía lébubei dán meja le siñánaali lan awánda, ába nouñajan álügüdaja ída jíña lan lídan jafiñen, ladüga nanúfude lueí jamuga línchajanün Máfia lun jígiruni jafiñen luágu Crístu, ába jamúga liábin wawádigimari jídan lun ni cátime.

⁶ Guetó, giríbujali Timotéo Tesalónicañe, áni barüti ugánu buíti woun luágu jafiñen lúma jínsiñejabu. Laríñajare woun luágu jarítagua jumá wawágu láu insiñeni súnwandan, luágu giñe luweírín jabúseerun jaríjiniwa, ítara giñe quei busén

wamá waríjinün. ⁷ Ítara líña lubeíti, nidújeñu, rújali ugánu le sarágu gurásu woun labádinagua sun lénreengúnga lúma idíjeri le wasúfurirubei guetó. ⁸ Ítara líña quei iséri ibágari woun wasúbudiruni luágu derégüdagu jíña lan lúma Búngiu. ⁹ ¿Ída lubá funasan wíchugun eteíngiruni buídurügüti lun Búngiu juágu, lúma luágu sarágu ugúndani le rújumaalíbei woun? ¹⁰ Wéyuagu, árieibu, wayúmuragun lun Búngiu lun gayáraaya lan waríjinün, gúnfuli lámuga le mégeibeí lídan jafíñen.

¹¹ Buséntiwa lun líderaguníwa Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucristu lun gayára lan wouđin aríjaün, ¹² lun giñe laweíridagüdüni Búngiu jínsiñegua júngua lúma jínsiñejabu joun sun gürígia, ítara quei jínsiñe jumá woun. ¹³ Derégeguagüda lámugaün Wabúreme Búngiu júngua lun le gumúti, madúnrunga jugúyame ligíbugiñe dánme liábin Wabúreme Jesúsú jáu sun lánigu.

4

Igáburi le áubei lagúndaara Búngiu

¹ Nidújeñu, subúditi luwúyeri igáburi le áubei lagúndaara Búngiu jun, queísi warúfuduni jun, jagáburiduña ítara. Guetó, nidújeñu, ayúmuruaguatiwa jun láu líri Wabúreme Jesucristu lun ítaramemetima lan jagáburidun queísi labúseeruni Búngiu.

² Jarítaguatün luágu arúfudajani le wíchugubei jun láu lugúmadin Wabúreme Jesúsú. ³ Le labúseerúbei Búngiu, lun jabágaridun derégeguañu júngua lun, lun úa lan ni ában agámariduti mamárieidunga, ⁴ lun cáda lan ában láluajanun lúmari lau lubuídun arítaguni queísi labúseeruni Búngiu, lídan lubúdubu, ⁵ máma láu luríban ayúmajani quei jadügüni gürígia ja ibídiñejabubaña lun Búngiu. ⁶ Úa la ni ában adügüti wuríbani lun lidúje láu lagámaridunun lúmari, jéreti labeíchuni Búngiu le adügüti cátei le, queísi waríñaguni jun. ⁷ Máma lun wabágaridun lídan iwíyeni lagúara Búngiu woun lun lánigu wamá, busénti lun wabágaridun derégeguañu woúngua lun. ⁸ Ítara líña lubeíti, le amájaruti lerésibiruni arúfudajani le, máma lun ni ában wügüri lamájara, lun Búngiu lamájara, Búngiu le íchugubalin Sífiri Sándu woun.

⁹ Luágu jínsiñejabu joun lánigu Búngiu, úati ni cáta lun nabúrújani jun lugúndun arúfudajaali Búngiu guánarügü jun lun jínsiñegua jumá, ¹⁰ áni ítara líña jadügüni joun sun jidújeñu lueígiñe Jesucristu ja lídaanbaña sun ubúruгу Macedónia. Láu sun líra, nidújeñu, ayúmuruaguatiwa jun lúntima lagánwoundun jínsiñejabu. ¹¹ Joucha jumá jabágaridun darángilañu, beréseguñu lídan le lúnbei jadügüni. Ñadágimein jumá lun janúriragun

júngua, quei waríñaguni jun, ¹² inébe jumámuga joun ja mafiñebaña luágu Jesucrístu, úa lámuga giñe jemégeirun.

Liábin Crístu

¹³ Nidújeñu, mabúseerúntiwa lun jeréderun ibídiñounga jun cába lan asúsereda joun jiláaña, luei jajírudagun quei ja meménigidunbaña luágu níjein lan ában ibágari lárigiñe ouweni. ¹⁴ Ítara quei afiñe wamá luágu jilá lan Jesúsu áni sará ligía lídaangiñe ouweni, ítara líña giñe afiñe wamá luágu lásaaragüdübaña lan Búngiu ja ouwegubaña afiñeñu luágu Jesúsu.

¹⁵ Ligía waríñagunbei jun queísi larúfudajan Wabúreme Jesúsu, luágu wagía lánme le wínwangilibei dánme liábin, mámaba wagía ñüdün jabáragiñe ja jiláguaañabaña. ¹⁶ Dánme le arárireina lan Wabúreme Jesúsu siélugiñe, ábame lagúarun joun jiláaña lun jásaarun, lagaambúba lumálali jábuti ánjeligu, lúma lumálali lífidun Búngiu. Gürígiame ti ja ouwegubaña afiñeñu luágu Crístu, jagíaba ásaara furúmiñe. ¹⁷ Lárigiñeme, ábame wásaarun, wagía afiñetiña ja wínwangiñabaña, ábame wanügüniwa úara jáma lídoun juánriñu lun wadúnragun lúma Wabúreme Jesúsu garábalirugu. Ábame ti weréderun lúma Wabúreme Jesúsu lun sun dan. ¹⁸ Ligíati rújuma lubei gurásu júngua láu dimúrei buri le.

5

¹ Ánjeinti luágu cába lan dan lasúsereda buri cátei le, nidújeñu, mabúseerúnwati nabürüjan jun. ² Subúdi jumáli buídu buídu luágu lachülürüba lan wéyu ligía dánme magúrabúniwa lan, queísi liábin ában íwerujati áriebu. ³ Dánme añája lan gürígia aríñaga. “Lídaañein dan sun cátei áni úati mégeiti”, ligíame liábin gürínguau jawágun sódini quei liábin agáriduni tun würi dageínatu, siñábeiti jeséfurun. ⁴ Ánjeinti jugúya, nidújeñu ja afiñebaña luágu Jesucrístu, máma lídaañadün lubúriga luágu cátei lánina Búngiu lun lárügüdünün luwéyuri liábin Crístu quei lárügüdün ában jíweruti. ⁵ Lídaañadün larúgounga sun jugúya, máma wagía lánina áriebu lúma lubúriga. ⁶ Ligía moún lubei lun maráanserun wamá quei ja mafiñebaña luágu Jesucrístu, lúnti deréñuma wamá lubá lagiribudun, lídan wagíame lubuídun wachügü. ⁷ Ja arúmugubaña, áriebu jarúmuga, ja abácharuadubaña, áriebu jabácharuada. ⁸ Ánjein wagía le lánina wéyuagu, lúnti lídan wamá lubuídun wachügü. Lúnti wadáuragun woúngua láu afiñeni lúma láu ínsiñeni queísi ladáuragun súaara láu laníguagu lun loúnigiruni. Lúnti giñe jeménigi wamá luágu wasálbarun le ítarabei quei bunídi le áubei ladáurei súaara lábulugu lun loúnigiruni. ⁹ Máma

lun labeíchuniwa Búngiu lanúadajawa, lun wibíjini asálbaruni lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu lanúadajawa. ¹⁰ Jiláti Jesucrístu wawágu lun wabágaridun úara lúma, wínwañu wagía yebe, jiláñu yebe wéyume le liábin. ¹¹ Ligía rúmeme jumá lubeí gurásu lúma érei júniwagua Ítara quei jadügüni guetó.

Lariñaguni Páblo joun afiñetiña ída lúba lan jagáburidun

¹² Nidújeñu, ayúmuraguatiwa jun lun inébe jamá ja ñadágimeinbaña jagánagua jun, ja abúgurubalün, adímureja jagía jun lídan líri Crístu. ¹³ Lúnti jínsiñe jamá jun sarágu luágu wadágimanu le jadügübei. Abágarida jumá lídan dan jáma jíborigu.

¹⁴ Aríñagatiwa gíñe jun, nidújeñu, lun jerérun joun ja májatiña jawádigimaridun, lun jíchugun gurásu joun ja magúraasunbaña, lun jíderaguniña ja débilibaña lídan jafíñen, lun gíñe gagúraasun jumá jabá súngubei.

¹⁵ Úa la ni ában afáyeiruti wuríbani luágu wuríbani. Joucharügü jumá jadügün buíti jagánagua, lúma joun sun gürígia.

¹⁶ Gúnda jumá súnwandan. ¹⁷ Ayúmuragua júma lun Búngiu sun dan. ¹⁸ Teínqui jumeí luágu sun le asúsereduti—búiti, wuríbati, niján le labúseerúbei Búngiu júmangiñe, queísi afiñetiña luágu Jesucrístu.

¹⁹ Merédera jumeí luwádigimari Sífiri Sándu tídan janígi. ²⁰ Mamájara jumá lun dimúrei le lariñagubei Búngiu jayúmulugugiñe jidújeñu lueígiñe Jesucrístu. ²¹ Joucha jumeí sun arúfudajani aríja jumeíme ánjein lúmangiñeti lubeí Búngiu, ábame jeréderun lau le inárünibei. ²² Dise jumá lueí sun luwúyeri wuríbani.

²³ Búngiu guánarügü, le íchugubei darángilaü, derégeguagüdalaün júngua lun le gumúti, areída loúme juwáni, janígi luma júgubu dayárugu, jarúmañu, lubá liábin Wabúreme Jesucrístu. ²⁴ Úaraguati Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá, lagúmuchubei ladügüni sun cátei buíti le jídan.

Lagúmujoún buri mábugaü lúma abíniruni

²⁵ Nidújeñu, ayúmuragua jumá lun Búngiu wawágu.

²⁶ Chúgua júma júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

²⁷ Aríñagatina jun láu lugúmadin Wabúreme, lun jalíjanun gárada to joun sun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu.

²⁸ Binílaün Wabúreme Jesucrístu. Ítaralá.

TIBÍAMAN **LIGÁRADAN PÁBLO JOUN** **TESALÓNICANA**

Labürüjan Páblo jáma líbirigu joun tílana ligílisi to Tesalónicaboun

¹ Áu Páblo lúma Silváno láu Timotéo, wabürüjañoun gárada to jun, jugúya tílana ligílisi to ubúruguboun Tesalónica ja lánigubaña Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu. ² Resíbi jumei abíniruni lúma darángilaü jámagiñe.

Lagúseragüdübaña Búngiu gafígountiña dánme liábin Crístu

³ Nidújeñu, teínqui wamúti Búngiu súnwandan juágu, queísi lúnti lan wadügüni, lugúndun laweíriduña jafiñen sarágu, áni ínsiñeni le jídaanbei jubáruagua aweírideinatima líña súnwandan. ⁴ Adímurejatiwa buíti juágu tídan buri lilígilisin Búngiu, luágu gurásu lúma afiñeni le jarúfudubei lídan sun eíbaajoüni lúma idíjeri buri le jasúfurirubei lueígiñe Crístu. ⁵ Arúfuda lumúti lubuídun jawándun luágu úaragua lan Búngiu lídan ligáburi lagúseragüdÜn, láu lanügünün quei garíchatíña lun jebélurun lídoun larúeijan, le uágubei jasúfurira.

⁶ Ladüga gíñe úaragua lan Búngiu, lachülürüba wéyu lun lasúfuriragüdüniña ja asúfuriragüdübalün, ⁷ lúma gíñe lun líchugun eméraaguni jun, jugúya le asúfurirubei ítara quei wagía, lídaanme wéyu le lúnbei lachülaagun Wabúreme Jesúsu siélugiñe lídan wátu geméti jáu láni ánjeligu ja gabáfubaña. ⁸ Liábinba lun labeíchuniña ja masúbudirunbalin Búngiu, madügün jagía gásu láu ugánu luáguti asálbaruni le wabíjibe lídaangiñe Wabúreme Jesúsu. ⁹ Agünrinchawagüni le magúmuchaditi, ligíaba jabeichúagüle, jabugúba díse lueí laríjin Búngiu lúma luweírigun lúma lubáfu. ¹⁰ Dánme le liábin Crístu, laríjüba luweírigun jádan lánigu, ábame laweíridun janígi sun ja afiñeñabaña luágu, áni jugúya, jídaanbadün gürígia jagía queísi afiñeedün lan luágu le waríñagubei jun luágu.

¹¹ Ligía lébubei súnwandan lan wayúmuragun juágu, amúriaja wagía lúma Wabúngiute lun jarúfuduni luágu garícha jumá lun jádaanbadün lan ja únbaña lagúara. Ayúmuraguatiwa gíñe lun Búngiu lun lagúnfulirun sun jayúmajan lun buídu lan jigáburi, láu lubáfu, lúma buri sun wadágimanu le jadügübei ladüga jafiñen. ¹² Láu igáburi le, líchugúba uweíriguni lun líri Wabúreme Jesúsu lídan jibágari, ábame líchugún uweíriguni jun luágu lareídun Wabúngiute lúma Wabúreme Jesucrístu.

2

Le lúnbei lasúseredun lubáragiñe lagíribudun Jesucrístu ubouágun

¹ Guetóti, nidújeñu, libügürü liábin Wabúreme Jesucrístu, dánme liábin oúndaraguawa lúma, ² amúriajatiwa júma lun masáansirun jumáni ligáburí jarítangun ítara uménrengun, masústarun jugúyame luágu ni ában ugánu, o dimúrei buri le uáguti lariñawagua luágu lúmágiñeti lan Búngiu, ni tuágu gárada to uáguboun jariñaga luágu wámágiñetu lan, to ariñaguboun luágu chülújali lan luwéyuri Wabúreme lun lagíribudun ubouágun. ³ Mígiraguagüda jumá júngua lun jeyeedúniwa ítara. Lugúndun lubáragiñeme lachülürün wéyu ligía, níjeinbei awúribujani lúma Búngiu, lachülaaguba giñe lágani Crístu, le lunbei lagünrinchawagún. ⁴ Ligía láganibei Búngiu, liñúraguba lúngua luágu sun cátei le luáguti Búngiu, lachülürüba giñe añúura tídan lilígilisin Búngiu, camá jamuga Búngiu ligía, ligía guánarügü ariñagati luágu Búngiu lan.

⁵ ¿Marítangun jumútisan luágu ariñagañaja náni méja buri cátei le jun dán meja le anájeingua lan júma? ⁶ Subúdi jumúti giñe ída líña lán meja nadímurejan luágu ában ubáfu le lúnbei leréderuni liábin lágani Crístu lubáragiñe lidáani. ⁷ Luwádigimariña wuríbani guetó, arámudagu, áni lúnti lagídarúniwa le eréderubalin lágani Crístu ligía lubáragiñe gayára lan láfuridun lídoun larúgouna. ⁸ Ligíaba larijóuniwa, áni lagünrinchagubei Wabúreme Jesúsú ágani ligía láu ában dimúrei, lúma láu luweírigun le áubei liábin. ⁹ Ladügaba Máfia liábin lágani Crístu ligía, lachülürüba láu sarágu ubáfu, ladügüba buri miláguru yéeti lun layéedaguniña gürígia. ¹⁰ Layúsuruba sun luwúyeri wuríbani lun layéejaniña ja lídaanbaña úma lun gürínguaü, quei mája jabeí lun jerésibiruni inárüni luáguti Crístu lun jasálbarun. ¹¹ Ligía líchugunbáliña Búngiu lídoun bulíeiguaü lun jeyeedúniwa lúma lun jafiñerun luágu iyéeni, ¹² lun jasiadirúniwa lun máfiougati sun ja májabaña jafiñerun luágu Crístu, jínsiñerügü ligía wuríbani joun.

Anúadajouítiña lun jasálbarun

¹³ Ánjein jugúya, wadújeñu jínsiñetiña lun Crístu, súnwandan teínqui wamúti Búngiu juágu lugúndun anúadaja lumútün lúmágiñe lagúmeserun dan lun jasálbaruba lan láu Sífiri Sándu le arúmadagüdubarun janígi, lúma inárüni luágu wasálbarun lídaangiñe Jesucrístu, le uágubei jafiñera. ¹⁴ Ligía lagúarunbei Búngiu jun, lun jasálbarun láu ugánu le wapúrichijabei, lun gafánraanbadün lan lídan luweírigun Wabúreme Jesucrístu.

¹⁵ Ítara líña lubeíti nidújeñu, derégüdagu meme jumá, mabúlieidagun jugúyame lueí buri arúfudajani le rúwamaalíbei

jun láu dimúrei lúma táu gárada. ¹⁶ Wabúreme guánarügü Jesucrístu lúma Wáguchi Búngiu, le arúfuda láalibei línsiñejabu woun láu lareídun, ¹⁷ ru ligía ámalijouni le magúmuchaditi woun lúma ában eménigini buíti, rúla dügüdaguaü tun janígi, derégüdaguagüda laünme lun jaríñaguni lúma lun jadügüni sun le buídubei.

3

Amúriajati Páblo jáma lun jayúmuraqun lun Búngiu luágu

¹ Lagúmujoún cátei, nidújeñu, ayúmuragua jumá wawágu, burúgua lámuga ugánu luáguti Wasálbaragüle furése lídan sun fulásu, resíbiwa ligíame láu ugúndani queísi lasúseredun jagánagua. ² Ayúmuragua jumá gíñe lun gayára lan weséfurun jaweí wügüríña wuríbatiña, lugúndun máma sun gürígia ubouágu afíñetiña luágu Crístu. ³ Ánjeinti Búngiu, gayáraati wafíñerun luágu, luágu lagúnfuliruba lan láu lerérun, lárügüdübadün derégüdagu, goúnigilaünme tueí lisádan Máfia. ⁴ Jeménigitiwa luágu Wabúreme Búngiu luágu adüga jumáni le waríñagubei jun áni luágu jadüga mémebei lan. ⁵ Íderagualaün Búngiu lun jasándiruni lísiñejabu jun, lúma lun gagúraasun jumá quei Crístu luágu jasúfurirun.

Lúnti wawádigimaridun

⁶ Nidújeñu, aríñagatina jun lídan líri Wabúreme Jesucrístu lun jadísedun lueí furúmieguarügü jídaangiñe le májati luwádigimaridun, le mabágaridunti úragua lúma arúfudajani le jibíjubei wámagiñe. ⁷ Subúdi jumúti ída lúba lan luwúyeri wabágaridun jagánagua lun jafálaruni wáni jémpulu, merédetiwa mawádigimariga jagánagua. ⁸ Meígin wamúti jeígin, mafáyeirunga wameí. Lubáragiñe líra, ñadágimeintiwa, áfaagua wagía wéyuagu áriebe, lun mámabadiwa lan ában ijürügu lun ni ában jídaangiñe. ⁹ Láu sun garícha wamá yebe lun wamúriajan júma lun jíderaguniwa, ñadágimeinrügütiwa lun wíchugun ában jémpulu jun lun jafálaruni. ¹⁰ Dán meja le júma wamá, rúwamuti meja gumádi le jun. “Le májabei luwádigimaridun, meígalá.” ¹¹ Agáambatiwa luágu añájein lan jídaangiñe májatiña jawádigimaridun, jerédera madügünga ni cáta, eténira lun le moún lubei jeténirun lun. ¹² Waríñaguña joún buri gürígia jagía láu lugúmadin Wabúreme Jesucrístu lun jawádigimaridun darángilañu lun jagáñeirunun jeígan fein.

¹³ Nidújeñu, mabúchadalá juágu adüga buíti. ¹⁴ Ánjein ñi ában le madügünti gásu láu le waríñagubei tídan gárada to, aríja jumeí cátei lan, memétera jumá lúmoun, barü lámuga busíganu. ¹⁵ Manüga jumeí quei ágani, erérarügü jumá lun queísi idújei.

Lagúmujoún abíniruni

¹⁶ Wabúreme Jesucrístu méme le lánina darángilaü, rúla darángilaü jun lídan sun luwúyeri, súnwandan. Júmala sun jugúya Wabúreme, súnwandan.

¹⁷ Áu Páblo, nabürüjañein mábugaü le jun láu guánarü nújabu lúma nilétüran. Ítara lúba jasúbudiruni luágu áu lan oúnajabarun gárada to. ¹⁸ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO LUN TIMOTÉO

Labürüjan Páblo lun Timotéo

¹ Áu Páblo, láni Jesucrístu apóstolu áu, nouñajoún láu lugúmadin Búngiu le Wasálbaragüle lúma Wabúreme Jesucrístu, le uágubei weménigida lun webélurun siélun. ² Nabürüjañoun gárada to bun, Timotéo, niraü le tímatimaati lídan wafíñen luágu Jesucrístu. Resíbibeí abíniruni, gudémejabu lúma darángiläü lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Jesucrístu le Wabúreme.

Ewéridijani lueí arúfudajani le maríchabei

³ Queí meja nayúmuragun bun dán meja le nídinbei Macedónia, reídeimemebá ubúругu Éfeso lun baríñagun joun ítaga gürígia lun marúfudajan jamá cátei le maríchabei, ⁴ meténi jagíame lún buri úraga le magúmuchaditi jawágu jenébaanfaangu binádu mútu. Cátei buri le, barürügüti sigénei le málati, ani míderagun lumútiña gürígia lun jesériwiduni Búngiu láu jafíñerun luágu.

⁵ Le lúnbei barúfudajani joun afíñetiña jagía, lun jínsiñegua jamá jámagua lugúndun jarúmaaru tan janígi, míchujali jarítagun dúru jawágu, áni buídujali jafíñerun. ⁶ Añájein, adíreirutiña lueí buri cátei le, ába jíchaagun jóungua lídoun buri sigénei málati. ⁷ Buséñtiña buri lun arúfudajatiña jamá lídan lúruđu le líchugubei Búngiu lun Moisés, úati gunfaráanda jamáni ni le guánarügü jaríñagubei ni le jarúfudajabei luágu lúruđu ligía láu sarágu afíñeni.

⁸ Subúdi wamúti luágu buíđu lan lúruđu, yúsuwarúgaali ligía quei lubúdubu. ⁹ Lúnti lasúbudirúniwa luágu máma lan joun ja adügübalin le buídubei ladügüwa lúruđu, lúruđu jóunti ja wuríbabaña, ja magáambadibaña, ja mebéresenbaña láu Búngiu, ja gafígounbaña, ja minébenbei Búngiu lúma cátei lánina Búngiu joun, ja áfaruti jáguchi o jáguchu jilágubei, joun sun ja gáfarajadibaña, ¹⁰ joun ja agámaridubaña mamárieidunga o ja agámaridubaña wügüriña jáledigu, joun ja íwerujabaña gürígia, joun ja yéebaña, jáma ja afíñurubaña luágu iyéeni. Jóunti giñe sun ja adügübaña ámu cátei múaradunti láu arúfudajani jarúmati. ¹¹ Arúfudajani jarúmati le, úarati láu ugánu buíti luáguti asálbaruni le loúnajabadina Búngiu, le weirígubei, le fuleísei lálalibei gürígia, apúrichija.

Eteíngiruni luágu lugúdemejabu Búngiu

¹² Teínqui numúti Wabúreme Jesucrístu, le íchugubei ubáfu nun lun wadágimanu le, luágu lanügünina queísi ában wügüri derégüdagwati, lúma luágu líchugunina lun nesériwidun lun. ¹³ Adüga láali sun cátei lé buri nun láu sún meja anábagua náni, eíbaaja numútiña meja ja afálarubalin, adüga numúti meja sun le nuáraati lun nagúmuchaguagüdüni jafiñen. Ába gudéme nan lun Búngiu lugúndun mámagidina meja afiñeti luágu Jesucrístu áni ibídiñeti meja nun ca lan nadügübei. ¹⁴ Ligía luweírinbei nasándiruni labínirunina Búngiu, úara lúma afiñeni lúma ínsiñejabuni le gíñe wawágubei luágu lídaañadiwa lan ában lúma Jesucrístu.

¹⁵ Inárüni cátei le, le tímatimaati, áni lúnti jafiñerun súngubei luágu inárüni lan. luágu “líabin lan Jesucrístu ubouágun lun lasálbaruniña gafígountiña”, áu furúmiñeti jádaangiñe. ¹⁶ Ligía nagúdemedunbei lun Búngiu lun gayáraabei lan larúfuduni Crístu sun lugúraasun nuágu, áu le furúmiñebei jádan gafígountiña. Ítara líña niábin lun ábanbadina lan jémpulu joun ja lúnbaña jafiñerun luágu, lun jabíjini ibágari magúmuchaditi. ¹⁷ ¡Ligía rúwama lubei uweíriguni lúma inébesei lun Búngiu le Warúeitebei lun sun dan, súnwandan, le mouwedadibei, siñá ligía larijíniwa, le Búngiu le ábanrügüti, le sábiu! Ítaralá.

¹⁸ Timotéo, niraü, rúnumuti gumádi le bun lun bageíndaguni luwúribun Búngiu buídu, queí meja laríñaguni Búngiu jayúmulugugiñe wadújeñu lueígiñe Jesucrístu bun, ragüñubei inárüni lánina asálbaruni, adügeina le basúbudirubei luágu richá lan. ¹⁹ Añájein gürígia, féridi jamúti jafiñen ladüga madügün jamá gásu láu le jasúbudirubei luágu richá lan. ²⁰ Ítara líña lasúseredun lun Himenéo lúma Alejándro ja nedéregerubaña lun Máfia lun jafúnrendeirun lun manábagun jamáni Búngiu.

2

Arúfudajani libügürü ayúmuraguni lun Búngiu

¹ Furúmiñeti cátei, amúriajatina lun ladügüniwa ayúmuraguni lun Búngiu jawágu sun gürígia. ² Lúnti wayúmuragun jawágu gumádimatiña, lúma jawágu sun lúrudugu lun gayára lan wabágaridun ában ibágari darángilati, le derégewati lun Búngiu, le gíñe inébewati lídan sun luwúyeri. ³ Buíti cátei le, gúndaati gíñe Búngiu le Wasálbaragüle láu, ⁴ le busénbei lun jasálbarun sun gürígia, lun gíñe jayábin lun jasúbudiruni inárüni lánina wasálbarun. ⁵ Ában rügüñein Búngiu, ában rügüñein gíñe gayára ladímurejan waweígiñe ligíbugiñe Búngiu, wügüri le Jesucrístubei. ⁶ Derégeguati Jesucrístu lúngua lun lounwen lun lafáyeiruni lebégi jasálbarun sun gürígia, ában lasúbudirawagüdüni cátei le lídan lidáni. ⁷ Lun cátei le,

louñajana Búngiu lun narúfudajan joun ja mámabaña juríu libügürü inárüni le, lun gayára lan jafiñerun luágu Crístu queísi Jasálbaragüle. Áu, queísi ában afiñeti luágu Crístu, inárüni naríñagubei, mayéejatina.

⁸ Ligía nabúseerúnbei lun jayúmuragun wügüríña lídan sun fulásu, inúrañu jájabu láu tarúman anígi, úouga igáñi ni asígenejani jádan jáma jíbiri gürígia lídan le jayúmuragun lun Búngiu. ⁹ Manárimelá tuwéndegun jadáüragun würíña, lun máma lan láu amúriguni janárimeguti jaráanseragua jóungua, ni láu gólu, pérlas, o daũguaü séruburitu, ¹⁰ lun láu lan lubuídun igáburi jadáuragua jóungua quei lúnti lan jadügün würíña ja derégeguañabaña jóungua lun Búngiu. ¹¹ Lúnti maní jamá würíña dan le larúfudajóuniwa joun, lúnti jerésibiruni arúfudajani ligía láu ában ünabuni. ¹² Májatina lun tarúfudajan würi lídan jadámurin afiñetiña, ni lun tagúmadiruni würi wügüri, lúnti teréderun maníñu. ¹³ Lugúndun Adán ladügübei Búngiu furúmiñe, lárigiñe, ladügoun Éva. ¹⁴ Máma giñe Adán leyéedubei Máfia, würi ayeedúaboun, áni láu tayeedúniwa, ába táburujan lídoun figou. ¹⁵ Láu sun líra, jasálbaruba würíña láu jagúnfulirun láu le lúnbei jagúnfuliruni queísi úguchuru, ánjein ítara méme jafiñerun luágu Crístu, arúfuda jagía ísiñejabuni lúma arúmani láu igáburi buíti.

3

Ligáburi ída lúba lan jóuserun fádirigu

¹ Inárüni cátei le. Ánjein abúseera ában gürígia lun fádiribei lan, ában wadágimanu buíti labúseerúbei ladügün. ² Lun fádiribei lan ában gürígia, lúnti labágaridun ában ibágari le míchuti lúgaaru lun ladeinjóuniwa lun. Lúnti túmari lan ábanrügü würi, lúnti giñe lanügün ában ibágari sériuti, buíti lichügü, inébewa. Lúnti aráanseñu lan sun dan lun lerésibirun bisída lúbiñe, lúnti buídu lan larúfudajan, ³ moún lumuti gátadi lan, manígi wuríbu, mabúseerun ligíame seínsu le marúmaanti lagáñeirúniwa. Lubáragiñe líra, lúnti areída lan, dilí ligíame, manígi ligíame seínsu. ⁴ Lúnti gayára láníña tílana lúban agúmadira buídu, lun giñe ladügün lun gagáambadi jamá lirájüñü, inébejabu. ⁵ Lugúndun ánjein magúmadirun lubáliña wügüri tílana lúban, ¿ída lubági gayára lan laríjin jáu tílana lilígilisin Búngiu? ⁶ Moún lumuti lubeíti fádiri lan ában iséri afiñeruti lueí lanáangun lúngua sarágu luágu lubára, ábame láburujan lábugiñoun íñarawaguni le gádaanbalin Máfia. ⁷ Lúnti buídu lan ligáburi, lúnti giñe inébe lan joun ja mafiñebaña lueí ladímurejóun wuriba luágu, ábame láburujan tídoun lisá daran Máfia lun lagünrinchawagúniwa lubuídun líri.

Ligáburi ída lúba lan jóuserun ja esériwidubaña ligílisirugu

⁸ Ja gíñe esériwidubaña ligílisirugu lúnti wügüríña jamá ja inébewatiña, lúnti jagúnfulirun láu jerérún, moún lumuti jabácharuadun, ni lun línsiñedun seínsu joun. ⁹ Lúnti járúgüdúni inárúni lánina afiñeni le arúfuda láalibei Búngiu woun, buídu, lun gíñe jarúma tan janígi. ¹⁰ Lúnti jouchún, lárigiñeme, ánjein úa lubei mégeiti luágu lubuídun jagáburi, ligíaba gayára lan jesériwidun ligílisirugu. ¹¹ Würíña ja esériwidubaña ligílisirugu, lúnti gíñe inébewa jamá, moún lumuti marásualugu jamá, lúnti sériu jamá, derégüda lídan sun cátei. ¹² Ában esériwiduti ligílisirugu, lúnti túmari lan ábanrügü würi, lúnti gíñe lagúmadiruniña lirájüñü buídu jáu sun tilana lúban. ¹³ Lugúndun esériwidutiña ligílisirugu ja adügübalin jawádigimari buídu, buídubei ladímurejóuniwa jawágu, áni ragütimaatiña anígi lun jadímurejan luágu jafiñen luágu Jesucrístu.

¹⁴ Agúrabatina nídin aríjabu madíse, ¹⁵ nabürüjaní buri cátei le bun lun ánjana lan adárasaragua, lun subúdi báni ída líña lan lun loúserun gürígia jádan lufámilian Búngiu, to lilígilisinboun Búngiu le wínwanbei lun sun dan. Lilígilisin Búngiu ágüdajabalin linárün, toúnigitei inárúni ligía buídu. ¹⁶ Siñáti lasígenerúniwa luágu weírugu lan Wasálbaragüle Jesucrístu, le subúdigüda láalibei woun.

Arúfudaguati Búngiu lúngua queísi gürígia lídan Jesucrístu, arúfudaleí Sífiri Sándu luágu úaragua lan Jesucrístu.

Aríja jamei ánjeligu.

Apúrichijóuati luágu joun lílana sun fulásu,

afiñewa luágu lídan sun fulásu,

resíbiwa ligía siélu.

4*Ja lúnbaña jígiruni jafiñen*

¹ Furánguti laríñaguni Sífiri Sándu luágu lídoun lánme lagúmujoún dan, añájeinbaña lan gürígia ígiruti jafiñen luágu Crístu, jafálarame espíritugu ja ayéejatiña lúma arúfudajani le jámagiñeti máfianu. ² Jagáambajaba arúfudajani jámagiñe gürígia biángua tigibu, yéetiña, ja masándirunbaña ni cáta tídan janígi camá jamuga churáwaaru láu ában gürábu süti. ³ Gürígia jagía, aríñagatiña luágu mabuídun lan lun jagámaridun gürígia, aríñaga jagía luágu níjein lan eígini moún lumuti leigín, láu sun ladüga lan Búngiu eígini buri ligía lun jeígini ja afiñebaña jáma ja subúdíbalin inárúni, láu ateíngiruni lun Búngiu luágu. ⁴ Sun cátei le ladügübei Búngiu buíti, moún lumuti wamájarun lun ni cáta lídaangiñe, lúnti wánjarun lun sun le adüga láalibei, teínqui wameíme luágu. ⁵ Lugúndun láu wamúriajan lúma Búngiu lun

labíniruni sun weígin, ñübinti lun labuídurun láu lerérun, lúma láu wayúmurgun lun luágu.

Ában esériwiduti buíti lun Jesucrístu

⁶ Ánjein barúfudaja cátei le joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, ábanbadibu esériwiduti buíti lun Jesucrístu, áni tágüdajoúba buwáni láu buri dimúrei le lánina wafiñen, lúma arúfudajani buíti le falábaalíbei. ⁷ Meféridirabeí bidáani asígeneja luágu buri libídiegun úraga le ni cáitati ligíbugiñe Búngiu, lubáragiñe líra, áfaaguabá lun bagúnfulirun lúma Búngiu. ⁸ Láu sun ju lan lánjingichún úgubu, jútimaati bánjingichagun búngua lídan bagúnfulirun lúma Búngiu, lugúndun barüti cátei buíti woun lídan ibágari le lúma lídan ibágari le lúnbei wabíjini. ⁹ Inárüni cátei le, áni lúnti jafiñerun súngubei luágu. ¹⁰ Ligía lébubei wawádigimaridun, súfuri wagía anabúni, lugúndun rúwamaali lan weménigi luágu Búngiu le wíwanbei, le aráansejaalíbei asálbaruni joun sun gürígia, áni ja afiñebaña luágu, jerésibirubei asálbaruni ligía.

¹¹ Ligía buri cátei lúnbei barúfudajani lun jagúnfulirun gürígia láu. ¹² Sériulá bigáburi lun manügüniwa ban quei ni cáta lueígiñe ñüraügidibu lan, lubáragiñe líra, lúnti ában ban jémpulu buíti joun ja afiñebaña, lídan ligáburi badímurejan lúma bouserun, lídan ínsiñejabuni, lídan bafiñen luágu Búngiu, lúma lídan larúma bibágari. ¹³ Rúguabá búngua lun balíjanun Lerérun Búngiu lun adámurini, íchiga gurásu joun wadújeñu lídan jafálaruni, arúfudaja joun daríme lun nachülürün. ¹⁴ Yúsubeí ubáfu le líchugubei Búngiu bun dán meja le jíchugunbalin tábutigu ligílisi jájabu bábulugu, adímurejeina jagía dimúrei lúmagiñe Búngiu bun.

¹⁵ Derégeguabá búngua lún buri cátei le, lun gayára lan larijiniwa bawáanserun lídan cátei láni Búngiu. ¹⁶ Góunigiguabá búngua, lúma láu le barúfudajabei, ítaramemebá derégüdagu lídan sun cátei. Ánjein badüga ítara, basálbaruba, sálba jagíame gíñe ja agáambubalibu.

5

Ída lúba lan ligáburi louserun Timotéo jáma afiñetiña

¹ Madeínjabá lun ában weírei mútu, lubáragiñe líra, adímurejabá lun camá jamuga lun búguchi, ousera báñame wügüríña ñübürigiña queísi bamúleno. ² Oúsera báña weíyaaña würíña quei bouserunun búguchu, ousera báñame würíña irájüñü quei bitunu, láu lubuídun arítaguni.

³ Íderagua báña würíña ja jiláañabaña úmari, ja arijúabei luágu mégei jamá iderúni. ⁴ Ánjein garájüñü tubeí ában würi

to jiláali túmari, gabáña tugúya, lúnti jafúnrendeirun irájüñü jagía lun jeténirun furúmiñe lun le jemégeirubei jafámilian lúma lun jáguyugüdüni ínsiñejabuni le jadúweirubei joun jagübürigu, lugúndun buíti cátei le, gúndaati giñe Búngiu láu. ⁵ Würi to jiláali túmari, to eréderuboun tábugua le tímatisaati, rútumuti teménigi luágu Búngiu, merédeti giñe tayúmuragun lun Búngiu áriebu, wéyuagu. ⁶ Ánjounti to edéregeraguboun túngua lun ugúndani lánina ubou le, jiláñu tíña lun cátei lánina Búngiu láu sun wíngwiru lan. ⁷ Aríñagabeí buri giñe cátei le joun, úa lámuga ni cáta lun ladeinjouñ joun luágu. ⁸ Le marítagunti jawágu lánigu, játima lidújeñu, magúnfulinjali lúma lafiñen, wuríbatimáatiti sügü láu ában gürigia le mafiñeti.

⁹ Lun labürüdüniwa tíri würi to jiláalibei túmari tídan gárada lánina íderawagúni, to rügüboun níjeinjali lúmagiñe ürúwa-wein irúmu táu, lun giñe ábanrügügili lán meja túmari. ¹⁰ Lúnti tasúbudirúniwa luágu buíti le tadügübei queí buri jamúga ánjein meja agüriaja tubáliña tirájüñü buídu, ánjein buídu lubeí touuserun jáma ja achülürübaña túbiñe, ánjein seríwi tubáliña idújeñu lueígiñe Crístu manáangunga túngua, ánjein íderagua tubáliña ja asúfurirubaña, o ánjein adúga tubeí furúmieguarügü ámu cátei buíti.

¹¹ Würíña ja jiláaña úmari ja ñübürigiña, mabürüdabeí jíri tídan gárada, lugúndun lachülürüba dan lúnya jabúseerun jámari. Ábameti jígiruni jesériwidun lun Búngiu ligílisirugu lúnya jamáriedun. ¹² Ábameti jadímurejan gürigia jawágu ladüga jadúraaguni jadáradun lúma Búngiu le lánina jesériwidun lúnrügü súnwandan. ¹³ Ába jayábin lun jamáqualigudun, mámarügü jamáqualigudun, ába giñe marásualugu jamá, eméteja lídoun sun cátei, adímureja cátei le mouñ lumuti. ¹⁴ Ligía nabúseerúnbei lun jamáriedunya ja ñübürigiñabaña, lun garájüñü jamá, lun jouñigirunun jában, lun míchugun jamá lúgaaru joun ja mafiñebaña lun jadímurejan wuríba jawágu. ¹⁵ Añájein würiña, ígira jamáli Búngiu, ába jafálaruni Máfia.

¹⁶ Ánjein añájein jabeí würiña ja jiláalibei jámari jádan lufámilian ában afiñeti würi o wügüri, lúnti líderaguniña, mígirun ligíame lun ában jamá ijürügu tun ligílisi, ítara lúba gayára lan jíderaguniña tílana ligílisi würiña ja busénbaña jíderawagún.

¹⁷ Fádirigu ja lábugiñeñounboun jaríajaan ligílisi, ja adügübalin jawádigimari buídu, lúnti inébeba jamá sarágu, játima gafísiutebalin apúrichijani lúma arúfudajani. ¹⁸ Taríñajare Lerérun Búngiu. “Magüragua jumeí liyúma jilügün bágasu le lánina wadágimanu lueí lásiñerun leígin lídaangiñe tubúñe

fulúwaaru le uágubei ladügüragua lun lagídaruni túra.” Aríñagatu gíñe. “Garíchatí ñadágimeinti lun libíjin lafáyeiruaia.”

¹⁹ Madügabá gásu luágu líchugún lidúnrun ában fádiri ánjein úa jabeí biáma o ürüwa lun jíchugun fe luágu lidúnrun. ²⁰ Ánjaña ja asígirubaña lídan figou, lúnti badeínjan joun jagíbugiñe sun afiñetiña lun janúfudedun súngubei lueí jafígounjan. ²¹ Ayúmuraguatina bun ligíbugiñe Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, lúma jagíbugiñe ánjeligu ja lanúadirubaña, lun bagúnfulirun lúma buri gumádi le, lun ában lan láu janügüniwa sun gürígia. ²² Míchigabádügabá gásu luágu líchugún lidúnrun ában fádiri ánjein úa jabeí biáma o ürüwa lun jíchugun fe luágu lidá ni ában queísi fádiri tídan ligílisi lídan loufudagun, lúnti batúriajani ligáburi buídu lueídügü gaffígoun lan, larijíwameti camá gúndaatibu láu lifígoun. Dísebá lueí sun le wuríbabei.

²³ Quei súnwandan lan gári lan burágeirugu, mátabá dúnarügü, gurába gíñe murúsun diweín.

²⁴ Lídan le báluajaniña wügüriña lun jesériwiduni Búngiu ligílisirugu, jarítaguabá luágu añájein lan gürígia arijúati jafígoun furáangu lubáragiñe jagúserun, añájein gíñe, marijínti jafígoun darí lárigiñe. ²⁵ Ítara méme líña gíñe, cátei buíti le jadügübei gürígia, arijúati furáangu, áni íbini marijín lan, siñáti leréderun arámudagu lun sun dan.

6

¹ Afíñetiña ja músubaña, lúnti weíri lan jinében jayúbudirigu joun, lun madímurejoún lan wuríba luágu líri Búngiu, ni luágu cátei le warúfudajabei. ² Ánjein añájein lubeí esériwidutiña gayúbudiritiña afíñetiña, moún lumuti lougua lan jinében joun ladügarügü jadújeñu jamá lueígiñe Crístu. Lubáragiñe líra, lúnti jesériwiduniña buídutima, lugúndun ja erésibirubalin lubuídun jesériwidun, afiñetiña, idújeñu gíñe jínsiñegutiña. Arúfudajabei cátei le, apúrichijabeíme.

Arúfudajani maríchatí lúma írisini inárünti

³ Ánjein arúfudaja ában gürígia cátei maríchatí áni múaraanti lúma larúma arúfudajani le láni Wabúreme Jesucrístu le íderagubaliwa agúnfulira lúma Búngiu, ⁴ ában barügua túngua gürígia ligía, le ibídiñeti ni cáta lun. Ganígiti lasígenejan luágu buri dimúrei, lídaangiñeti asígenejani le liábin buri gimúgaü, gáñiguaü, anábajani, mafiñeni joun gürígia, ⁵ lúma buri wuríbu magúmuchaditi. Jíbiri gürígia ja, wuríbati jasáminan, ibídiñejabutiña lun inárüni, jarítaguatiña luágu lébuna lan lagáñeirun írisini agúnfuliruni lúma Búngiu. Dísebá jaweí gürígia ja ítarabaña. ⁶ Inárüni luágu ában lan óunwenbun írisini agúnfuliruni lúma Búngiu lun le gufúrumabei láu le lúmabei.

⁷ Manügüntiwa ni cáta wámagua ñájoun ubouágun, siñábei giñe wanügün ni cáta yágiñe, ⁸ ánjein geígin wabeí, ganáangun, lúnti gufúruma wamá láu líra. ⁹ Ánjaña ja busénbaña jarísidun, mawándun jamúti ouchwagúni, ába jáburujan tídoun lisádaraana sarágu lagübüri ayúmajani le málati, le ásiñeragüdübei gürígia jebélurun siélun, ába jóudin máfiougatin. ¹⁰ Línsiñegu seínsu ligía lílagülebei sun luwúyeri wuríbani, áni añájein sarágu gürígia ladüga jóuchun jabíjin seínsu, ába jígiruni jafiñen luágu Crístu, buíngüda jamáaliti jabágari guánarügü láu asúfuriruni.

Wuríbu buíti le lání afiñeni

¹¹ Ánjabuti amürü, Timotéo, queísi ában ban wügüri derégeñuti lun Búngiu, anúrajabá lueí buri cátei le. Barüba ában ibágari le lánina ísuruni, le lánina gúnfuli lúma Búngiu, le lánina afiñeni, le lánina ínsiñeni, le lánina gagúraasuni lúma areíduni. ¹² Áfaaguabá buídu luágu lání wafiñen fuleísei, ábame bagáñeiruni ibágari le magúmuchaditi, lun líra lagúara Búngiu bun dán meja le barúfudunbalin jagíbugiñe sarágu gürígia luágu aráanseñu bíña lan lun bafálaruni Crístu. ¹³ Guetó, ligíbugiñe Búngiu le íchugubei ibágari lun sun cátei, lúma ligíbugiñe Jesucrístu, lé meja giñe geféenbei luágu le inárünibei ligíbugiñe Piláto, ¹⁴ buséntina lun bídin láu le nubeíbei bun táu sun tarúma banígi, úa lámuga cába lan uágu ladeinjoúa bun, darí liábin Wabúreme Jesucrístu. ¹⁵ Dánme lachülürün dan ligía, le lanúadajabei Búngiu, lagíribuduba Crístu ubouágun, Búngiu rügüñein weírigu, Súnti Gabáfu, Jarúeite urúeigu, Jabúreme abúremeinigu. ¹⁶ Ligía rügüñein mouwedadi, le abágaridubei lídan larúgounga le ñíjin lubeí mayárafadun lan ni ában. Maríjin lágili ni ában gürígia Búngiu, siñáti giñe larijiniwa. ¡Rúalá uweírighuni lun, arúfudualá lubáfu lun sun dan! Ítaralá.

¹⁷ Ja gámabaña irisini lánina ubou le, aríñagabá joun lun manáangun jamá jóungua luágu, míchugun jameíme jeménigi luágu irisini ligía, lugúndun machouúrunti, lun jíchuguni jeménigi luágu Búngiu, le wínwanbei, áni rúleí sun cátei woun gíbe lun wagúndaarun luágu. ¹⁸ Aríñagabá joun lun jadügüni le buídubei, lun buídu lan jóuserun le tímatimaati, lun aráanseñu jamá lun jíchuguni lúma lun jafánreinruni le jámabei. ¹⁹ Ítara lúba jóundaragun irisini jóungua siélu le adúrarubei lun sun dan, ítara lúba jabíjini ibágari tímatimaati le magúmuchaditi.

Lagúmujoún dimúrei lun Timotéo tídan gárada to

²⁰ Timotéo, toúnigibeí le íchugúbei lábugiñe baríaajan. Magáambabá dimúrei buri le lánina lisúbudin ubou, ni sigénei le lánina cátei le gíridügübei subúdi, ²¹ añájein jádaangiñe ja afálarubalin luwúyeri subúdi le, ígira jamáali jafiñen.

Biní lábu Búngiu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO LUN TIMOTÉO

Labürüjan Páblo lun Timotéo

¹ Áu Páblo, láni Jesucrístu apóstolu áu, loúnajañadina Búngiu láu lugúndan lun gayáraabei lan nídin aríñagei ugánu buíti joun gürígia luágu ibágari le líchugubei joun ja lídaanbaña ában lúma Jesucrístu. ² Nabürüjañoun gárada to bun, Timotéo le nanügübei queísi niraü le jínsiñebei nun, resíbibá abíniruni, gudémejabu, lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Adímurejani luágu Crístu

³ Dan le nayúmuragun lun Búngiu buágu ságü nayúmuragun áriebe lúma wéyuagu, teínqui numúti Búngiu le únbei nesériwida láu tarúma nanígi quei jadügüni binádu nagübürigu. ⁴ Súnwandan narítangun luágu bayájun dán meja le nígirunibu, buséntina jamúga naríjinibu lun nabuínchun láu ugúndani. ⁵ Jarítaguatina luágu afíñeni inárüniti le buágubei, Lóida to bagütü, túma Euníce to búguchu, jagía meja gawágubalin afíñeni le furúmiñe, áni choúru numúti luágu níjein lan gíñe buágu.

⁶ Ligía naríñangunbei bun lun bayúsuruni méme ubáfu le líchugubei Búngiu bun dán meja le níchugunbalin nújabu bábulugu. ⁷ Rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun, áni máma anúfudei le líchugubei Sífiri Sándu, ubáfu lun wadügüni furúmieguarügü cátei, insiñeni, lúma ubáfu lun wasáminarun buídu líchugubei woun. ⁸ Mabúsigaribá lubeíti lun bapúrichijani le larúfudajabei Crístu, mabúsigaribá gíñe náu, áu le adaürübei lueígiñe. Lubáragiñe líra, aráanseñubá lun basúfurirun wáma luágu ugánu le lánina wasálbarun, lugúndun líchuguba Búngiu érei bun lun bawánduni. ⁹ Sálba lumútiwa Búngiu, wa ligia woun lun wanügün ában ibágari le derégewati lun, máma jamúga lueígiñe níjein lan cátei buíti wadüga, ladüga ítara líña lan laráanseruni lubáragiñe ladügüni ubouú lun larúfuduni lareídun lúma línsiñejabun woun lídaangiñe Jesucrístu. ¹⁰ Guetó larúfudei insiñeni le láu loúnajani Jesucrístu le Wasálbaragüle lun lagünrinchaguni lubáfu ouweni, ru ligía ubáfu woun lun wibíjini ibágari magúmuchaditi láu werésibiruni ugánu buíti luágu.

¹¹ Rúlumutina Búngiu lun napúrichijani ugánu le, ouñaja lána quei apóstolu lun narúfudajan joun ja mámabaña juríu. ¹² Ligía nasúfurirunbalin sun cátei le. Láu sun líra, úati nibúsigari nan, lugúndun subúditi nun ca lan uágu níchigei nafíñen, áni choúru

numúti luágu gabáfu lan lun louñgiruni le líchugubei lábugiñe nariáajan daríme lachülürün wéyu ligía lun lagíribudun Crístu ubouágún.

¹³ Mígirabeí luwúyeri arúfudajani jarúmami le níchugubei bun, abágaridabá láu bafíñen luágu Crístu, arúfudeina ínsiñeni joun súngebubei ladüga lídaañadiwa ában lúma Jesucrístu. ¹⁴ Láu lubáfu Sífiri Sándu le wádaanbei, goúnigibeí arúfudajani le líchugubei Búngiu lábun baríajaan lun madarúniwa lan iyéeni lídoun.

¹⁵ Queísi basúbudiruni, ígira jamáadina sun afíñetiña Ásiana nábugua, níjein Figélo jádan, lúma Hermógenes. ¹⁶ Gudémejabulá Búngiu joun lufámilian Onesíforo, lugúndun barújeiti gurásu nun sarágu weíyaasu, úati giñe nibúsigari lan láu nadaürüña lan, ¹⁷ lubáragiñe líra, dan le liábinbei ubúругu Róma, merédeti láluajanina darí ladárirunina. ¹⁸ Darí lámugei lugúdemejabu Búngiu lídaanme wéyu ligía le lagíribudagüle Wabúreme Crístu ubouágun. Subúsiiti giñe bun buídu ída líña lan líderaguníwa ubúругu Éfeso.

2

Ában lisúdaaran Jesucrístu buíti

¹ Ánjeinti amürü, niraü, resíbibá érei lídaangiñe abíniruni le wibíjibeí láu lídaañadiwa lan ában lúma Jesucrístu. ² Le cátei lánina wafíñen le agáamba báalibeí nariñagun jagíbugiñe sarágu geféentiña arúfudajabeí joun wügüriña ja afíñewati jawágu, ja gayáarati jarúfudajani joun ámu.

³ Awándabeí lubeíti súfuri quei ában lisúdaaran Jesucrístu buíti. ⁴ Úati súdaara le esériwiduti ádaraguti lúngua lídoun ámu cátei lueí le lánina súdaara, lugúndun gásu leréderun dayáругu lábugiñe lerénjan lugúmandan. ⁵ Ítara líña giñe, ában gürígia le ádaraguti lúngua lídoun juráraü, siñábei lagáñeirun ánjein máfaagun quei lubúdubu. ⁶ Le ábunagubei, garíchatu lun ligía lan furúmiñe ibíjei lufánran lídaangiñe alúbajani. ⁷ Samínabá luágu ürüwa jémpulu le, ábame gunfaráandagüda láni Wabúreme súngebubei bun.

⁸ Jarítaguabá luágu Jesucrístu. ligía ában gürígia wáledi, jádan linébaanfaangu urúei Davíd, áni sarágüda lumúti Búngiu lídaangiñe ouweni. ⁹ Niján ugánu le lánina asálbaruni le napúrichijabeí, áni lueígiñe napúrichijani, awándatina asúfuriruni darí lun nagürawagún láu güríngüri camá ában gürígia wuríbati áu. Siñáti leréderúniwa labúruchagun láni Búngiu ugánu, ¹⁰ ligía nawándunbalin sun cátei, luágu jáni ja anúadaja láñabaña Búngiu fuleísei, lun giñe jayábin lun jabíjini asálbaruni lúma uweírighuni magúmuchaditi siélu ladüga lídan jamá ában lúma Jesucrístu.

¹¹ Inárüni cátei le.

Ánjein jiláadiwa lubeí lúma Crístu, wabágariduba gíñe lúma,

¹² ánjawa awánda súfuri lueígiñe, gafánraanbadiwa lídan larúeijan.

¹³ Ánjawa múaran, ligía úaramemebei, lugúndun ítara liña ligáburi Búngiu.

Ában ñadágimeinti buíti

¹⁴ Jarítaguagüdadeí cátei le joun ja afiñebaña, áni aríñagabá joun ligíbugiñe Wabúreme lun masígenejan jamá luágu buri cátei luáguti dimúrei. Mabuídun buríti sigénei le lun ni cáta, añáwurijarügü lumútiña ja agáambajabaña.

¹⁵ Jouchabeí sun bubáfu lun barúfudagun búngua ligíbugiñe Búngiu queísi ában ñadágimeinti buíti, le úati cába lan uágu labúsigarida, le ayúsurubalin ugánu lánina inárüni quei lubúdubu. ¹⁶ Dísebá lueí dimúrei buri málati le lánina uboú le, lugúndun ja adímurejabaña ítara, jóúdimtaaña lídoun wuríbani, ¹⁷ ábame labúruchagun jarúfudajan quei cánser. Niján le susérebei lun Himenéo lúma Filéto, ¹⁸ ígira jamáli inárüni, jariñaga luágu sügüjali lan lidáni ásaaruni lídaangiñe oúweni, jagünrinchaguñeiti jafiñen sarágu gürígia ítara. ¹⁹ Wagía afiñetiña, wagía lilígilisin Búngiu láu ébuu derégüdati le rúlaalíbei Búngiu, siñáti lánjingichúniwa. Bürüwati dimúrei lébei luágu ébuu ligía. “Subúdi lumútiña Wabúreme Búngiu lánigu”, áni. “Sun ja aríñagubaña luágu lánigu jamá Crístu, lúnti jadísedun lueí wuríbani.”

²⁰ Tídan ában múna weírítu, máma rügüñein umégeni gólu o pláta ñi, níjein gíñe le láuti fuláansu lúma láuti múa, níjein lúnti luweírín-ágei ayúsuruni, níjein lúnti furúmieguarügü yúsu.

²¹ Lun lúnti lan ában ayúsuruni weíríguti ában gürígia le derégeguati lúngua lun Búngiu, ju ligía lun, lúnti jarúma lan libágari, díse ligía lueí sun le wíyebei, ítara lúba ju lan lun furúmieguarügü wadágimanu buíti.

²² Anúrajabá lubeíti lueí jayúmajan wügüríña ñübürigiña, barüba ában ibágari le lánina ísuruni, afiñeni, ínsiñejabuni, lúma darángilaü, úara jáma sun ja agúarubalin Wabúreme Crístu táu anígi jarúmatu lun líderaguniña. ²³ Madügabá gásu láu sigénei málati, subúdi báali luágu barü lan líra wuríbu. ²⁴ Moún lumuti gádan láni wuríbu ában esériwiduti lun Crístu, lubáragiñe líra, lúnti buídu lan jáma sun gürígia.

²⁵ Lúnti ában lan arúfudajati buíti ligía, lúnti gagúraasun lan jáma ja múaradúntiña lúma, lúnti larúfuduni joun táu anígi únabugutu luágu marícha jamá, ladüga gayára lan lasáansiruni Búngiu ligáburi jasáminarun lun gayáraabei lan jánjarun lun le inárünibeí. ²⁶ Gayáraati jadáriragun jóungua lun jeséfurun

tídaangiñe sádara to gádaanbaliña lurúma Máfia lun ladügüni labúseerun jáu.

3

Ída jába lan güriquia lídoun búrime lagúmujoún wéyu

¹ Lúnti giñe basúbudiruni luágu liábin buríba lan wéyu jénreenguti lídounme lagúmujoún dan. ² Joúngua rügübei buri güriquia jabúseera buíti, jínsiñe seínsu joun, pánta jagía, barúgua joúngua. Jadímurejaba wuríba luágu Búngiu, magáambun jabáña jagübürigu, meteíngiradibaña, minébeme cátei lánina Búngiu joun. ³ Mínsiñejabubaña joun jarájüñü, magúdemejabu, marásualugubaña, siñábei járügüdagun joúngua, janárimebaña, láganibaña sun le buídubei. ⁴ Jalúgurubaña jamádagu, jadügüba buri cátei mabuídunti mebéresenga jagía cába lan asúsereda lárigiñe, janárimebei janáangun joúngua, jáluajabei jagúndan guánarügü lubáragiñe jamúga jáluajani Búngiu. ⁵ Jafámuruba camá gúnfulitiña lúma Búngiu áni larijúba luágu iyéeni lan láu ligáburu jabágaridun.

Meméterabá jámoun jíbe güriquia ja. ⁶ Jádan buri güriquia ja, añájein já buri ebélurubaña jábiñoun mútu ayéedaña würiña ja débilitiña, já buri buínbaña láu figou lúma láu sun luwúyeri ayúmajani. ⁷ Ába jafálaruniña yéetiña jagía lun jafúnrendeirun iséri cátei, siñáti jayábin lun gunfaráanda jamáni inárüni. ⁸ Ítara quei jawügürijoun Jánes lúma Jámbres, ja gabíñarajadibaña, lun Moisés, ítara líña giñe jawügürijoun wügüriña ja lun inárüni. Wügüriña buri ja, wuríbati jasáminan, garábaguaaña luágun wafíñen. ⁹ Mawáanserunbaña sarágu, ladüga geféenbei sun ubou luágu ibídiougua lan jáu, quei lasúseredun joun bián jagüra ja awügürijoúbaña lun Moisés.

Lagúmujoún dimúrei lúmagiñe Páblo lun Timotéo tídan gárada to

¹⁰ Ánjein amürü, falábaali narúfudajan buídu lúma ligáburu nagáburidun. ¹¹ Subúdi báali narítangun lúma nafíñen, aríja báali nugúraasun lúma nísíñejabu, lúma ída líña lan nawánduni eíbaajoúni lúma súfuri lúma líbiri lénreengun le nasúfurirubei lídan buri fulásu quei buri ubúrugu Antioquía, Icónio lúma Lístra. Subúsi giñe bun ída líña lan leséfurunina Wabúreme Búngiu lídaangiñe buri sun cátei le. ¹² Inárüni luágu jeíbaajoúba lan sun ja busénbaña jabágaridun derégeguañu joúngua lun Jesucrístu. ¹³ Ánjaña ja wuríbabaña jáma ja gayéejadibaña, jaríbadatimaaba, ítara mémejaba ayéėja lúma ayeedúa.

¹⁴ Ánjein amürü, ítaramemebá derégüdagu lídan le bafúnrendeirubei, le uágubei afíñeedibu lan. Subúdi bumúti luágu inárüni lan le bafúnrendeirubei ladüga gayára lan bafíñerun jawágu ja arúfudajabalin bun. ¹⁵ Subúdi bumúti

Lerérun Búngiu lúmagiñe ñúraügidibu. Tídan Lerérun Búngiu, ladárirúa sun lichú áu le busénwabei lun gayára lan jasálbarun güriáia, láu jafíñerun luágu Jesucrístu. ¹⁶ Sun le bürüwañubei tídan Lerérun Búngiu, Búngiu guánarügü íchugubalin jarítangunrugun wügüriña lun jabürüdüni. Jútu líburu tugúya lun tarúfuduni le inárünibeí lúma gíñe lun tarúfuduni le maríchabei, adüगतु lun jígiruni güriáia cátei le mabuídunbei luágu le buídubei, arúfudajatu joun güriáia lun jabágaridun surúñu. ¹⁷ Líburu tugúya, jemégenboun güriáia ja esériwidubaña lun Búngiu lun jadügüni sun luwúyeri wadágimanu le lúnbei jadügüni lun.

4

¹ Ligíbugiñe Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, le lúnbei liábin quei urúei agúseragüdaña wínwangiña jáma jiláguaaña, nariñaguña bun lun bapúrichijani Lerérun Búngiu, ² aráanseñubá lun bapúrichijani, busén jagía güriáia jagáambuni, mabúseerun. Afíñegüda báña, adeínjabá, eréra amürüme, arúfudajabá joun láu gurásu. ³ Lugúndun lachülürüba dan dánme le mawándun jamáni güriáia arúfudajani jarúmati, lubáragiñeme líra, jáluajabei arúfudajani le gúnfulibeí lúma luríban jayúmajan, ábame jálugun sarágu arúfudajatiña lun jarúfudajani lérügü jabúseerúbei jagáambun joun. ⁴ Jíchugubei janágan luágun inárüni, ábame jadügün gásu láu sun luwúyeri úraga. ⁵ Ánjein amürü, buídulá bisáminan súnwandan, awándabeí asúfuriruni, rúguabá búngua lun bapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, gúnfulibá buídu láu buwádigimari.

⁶ Áu, sandíguatina núngua luágu nadügüñein lan lagúmujoún le nuáraati lun Búngiu, yaráfaali lórate nouñwen. ⁷ Ageíndagua náali luwúribun Crístu buídu, eíbaguaadina chülü lúmoun lébeja, adüga náali sun le rúlaalíbei Búngiu nun lun nadügüni, areída náali arúfudajani le lánina wafíñen jarúmañu. ⁸ Guetó, lagúrabuñadina nafáyeiruaja le lebégi ában ibágarí le lánina ísuruni, afáyeiruajaü le lúnbei líchuguni Nabúreme nun, le agúseragüdüti le úraguabei, lídaanme wéyu ligía. Áni mámarügüba nun líchigei afáyeiruajaü ligía, líchugubei gíñe joun sun ja agúrabajabaalin liábin láu ínsiñejabuni lun.

⁹ Jouchabá biábin aríjana furése. ¹⁰ Ígira láadina Démas, jínsiñetimaati cátei le lánina ubou le lun, ñüdüñjati ubúrugun Tesalónica. Ñüdüñja Crescénte loubawagun Galácia, ñüdüñ Títo loubawagun Dalmácia. ¹¹ Lúcas rügüñein núma ya. Áluajabeí Márcos, banügeime búmagua, gayáraabei líderagunina lídan wadágimanu. ¹² Oúnaja nan Tíquico ubúrugun Éfeso. ¹³ Dánme biábin, banügonme cápa to nígiruboun lúbiñe Cárpo

yágüta Tróas nun, barübounme giñe buri líburu, nigáradan burítima. ¹⁴ Adügaali Alejándro, le ñadágimeinbei gürábu, sarágu wuríbani nun, lafáyeirubei Búngiu quei ligáburi cátei le ladügübei. ¹⁵ Toúnigiguabá búngua lueí, lugúndun garábaguaali luágun ugánu le wapúrichijabei.

¹⁶ Dan le furúmiñeti nadímurejan nueígiñegua ligíbugiñe lúrudu, úati ni ában íderagutina, ígira jamútina súngubei. Agúrabatina lun mabájüdün láni Búngiu cátei le joun. ¹⁷ Láu sun líra, íderagua lumútina Wabúreme Jesucrístu, ába líchugun érei nun, ítara líña lubeíti gayára lan napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, agáambagüdanéi joun sun gürígia ja mámabaña juríu. Ítara líña leséfurunina Nabúreme lueí yebe oúweni, ¹⁸ áni leséfurubadina lueí sun wuríbani, areída láname lubá larúeijan siélu. ¡Rúalá uweíriguni lun súnwandan! Ítaralá.

Lagúmujoún buri mábugäü lúma abíniruni

¹⁹ Mábugäü tun Prísca lúma lun Aquíla lúma joun lufámilian Onesíforo. ²⁰ Reídeija Erásto ubúrugu Corínto, ígira numúti Trófimo láu sándi Miléto. ²¹ Jouchába biábin lubáragiñe laríbougadun. Mábuga líña Eubúlo bun, Pudénte, Líno, Cláudia jáma sun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu. ²² Búma lámuga Wabúreme Jesucrístu, biní laünme Búngiu sun jugúya ja alíjabarun gárada to. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO LUN TÍTO

Labürüjan Páblo lun Títo

¹ Áu Páblo, le abürüjabarun gárada to, ában esériwiduti lun Búngiu áu, ában giñe lání Jesucrístu apóstolu. Oúnaja lumútina lúntima níchugun dügüdaguaü lun jafiñen ja anúadaja láñabaña Búngiu quei lánigu, lun giñe gayáraabei lan jasúbudiruni inárüni lánina wafiñen, gayára lámuga jabágaridun ában ibágari derégewati lun. ² Ítara lúba gayára lan jeménigidun lun jabágariduba lan súnwandan lúma Búngiu. Búngiu, le mayéejanbei, aríñaga lumúti luágu líchugubei lan ibágari magúmchaditi le woun lúmagiñe lubáragiñe ladügüni ubouú. ³ Guetóti, queisi chülüjali lan dan, subúdigüda lálali ugánu lánina asálbaruni woun, ábati loúnajanina Búngiu le Wasálbaragüle, lun napúrichijani ugánu ligía. ⁴ Nabürüjañoun gárada to bun, Títo, le nanügübei queisi niraü le tímatimaati, lídan ában wafiñerun luágu Crístu. Ayúmajatina lun bibíjin abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüle.

Luwádigimari Títo luágu ubouúju Créta

⁵ Léububei nígirunibu luágu ubouúju le gíribei Créta, lun baráanseruni le mégeigilibei lun laráanserún, lúma lun bíchugun fádirigu lídan ságü fulásu queisi nariñaguni bun. ⁶ Ában fádiri lúnti labágaridun buídu, úa lámuga ni cáta uáguti lererúa lun. Lúnti ábanrügü tan lúmari, lúnti afiñe jamá lirájüñü luágu Crístu, gagáambadi, lun giñe buídu lan jóuserun lirájüñü lueí gayára lan líchugúniwa jadúnrun. ⁷ Lábugiñeñein laríaajan fádiri luwádigimari Búngiu, ligía lúnti lubeí labágaridun ában ibágari le úaraguati. Lúnti derégeguañu lan lúngua joun ámu, maríbanme lijéniute, mouñ lumuti gátadi lan, manígi ligíame wuríbu, mínsiñelá seínsu lun sarágu. ⁸ Lubáragiñe líra, lúnti aráanseñu lan súnwandan lun lerésibirun bisídatiña lúbiñe, lúnti ában lan wügüri le jínsiñejabuti lun le buídubei, lun buídu lan lichügü, buídume loúseruniña sun gürígia, derégeguañu lúngua lun Búngiu, láu ubáfu lun lárügüdagun lúngua. ⁹ Lúnti lárügüdün luágu ugánu inárüniti le uágubei gayára lan weménigidun, le arúfudajoubei lun, lun gayára lan líchugun dügüdaguaü joun ámu láu arúfudajani le richábei, lun giñe lafiñeragüdüniña ja asígenerubalin.

¹⁰ Lugúndun añájein sarágu magáambaditiña, jádaantima jarásan juríu, ja arúfudajabaña libídiouniga áu, ayéeda jamáña gürígia. ¹¹ Lúnti ladaurúniwa jayúma ja, ladüga

chagáguagüdatiña sarágu família láu jarúfudajani le moún lubei, lun jagáñeirun seínsu láu múarani.

¹² Aríñagatí meja ában chu táu Crétana, le ñí bubei guetó, jawágu lupaísanun. “Gürígia Crétana, súnwandan yé jama, machúlaaguntiña, jalíluatiña, magúali.” ¹³ Áni inárÜni lariñagubei. Ligía lubeíti, badeínja joun jére, lun jóudin láu arúfudajani le richábei luágu wafíñen, ¹⁴ lun gíñe mebéresen jamá láu buri úraga le jadáagun juríu, ni láu le jaríñagubei gürígia, játima íchugubalin janágan luágun inárüni.

¹⁵ Queísi lariñawagúniwa, jarúmati sun cátei joun ja jarúmabaña anígi, ánjein joun gürígia ja íchugubalin janágan luágun inárüni áni marúma tugúya janígi, madárirun jamúti ni cáta jarúma, wíyeti jasáminan, wíyetu gíñe janígi. ¹⁶ Aríñagatiña luágu subúdi lan Búngiu joun, láu buri cátei le jadügübei, arúfuda jamúti luágu ibídiñe lan Búngiu joun, lugúndun mínsiñejabutiña, magáambaditiña, mayáraatiña lun jadügüni le buídubei.

2

Arúfudajani inárüniti rúti ibágari buíti

¹ Ánjeinti amürü, Títo, lúnti barúfudajani luwúyeri igáburi le lúnbei jagáburiduni afíñetiña luágu Crístu, ában ibágari le úraguabei lúma inárüni le lúmagiñebei Búngiu. ² Lúnti mátun jamá wügüriña weíyaaña mútu, inébewa jagíame, buídu jachügü, derégüdagu lídan jafíñen luágu Crístu, buin láu ínsiñejabuni lúma gurásu. ³ Würiña gíñe ja weíyaaña, lúnti gíñe buídu lan jóuserun queísi lánigu Búngiu, lúnti mamárasualugu jamá, mabácharuadun jagíame. Lúnti jíchugun jémpulu buíti láu jabágaridun lúma jerérun, ⁴ lun jarúfudajan joun würiña ñübürigiña jaweí lun jínsiñe jamá jámari joun, jínsiñe jarájüñü joun, ⁵ lun buídu lan jachügÜ, jarúma jagía, aráanseja jagía jábiñe, areída jagía, gagáambadi jagíame lun jámari. Lúnti ítara lan jabágarari würiña, lun úa jamá ni ában adímurejatiña wuríba luágu ugánu le láni Búngiu luágu asálbaruni láu afíñeruni luágu Jesucrístu.

⁶ Arúfudajabá joun wügüriña irájüñü lun buídu lan jachügü, ⁷ rúba ában jémpulu buíti joun lídan sun cátei. Arúfudajabeí lérügü inárünibeí joun láu ában igáburi derégüdati, ⁸ adímurejeina láu ában igáburi magádieti le uáguti lásiñera ladárirún mégeiti. Ítara lúba janügüba báganiñu busíganu luágu luríban jóuserun áni siñábei jadímurejan wuríba buágu.

⁹ Aríñagabá joun esériwidutiña lun gagáambadi jamá joun jayúbudirigu lídan sun cátei, moúnabagun jamáñame, lun buídu lan jesériwidun joun, ¹⁰ lun míwerujan jamá, lun jarúma lan

jagáburi le gumúti jáma jayúbudirigu lun larijiniwa lídan ligáburi jabágaridun luágu buídu lan arúfudajani le luáguti Búngiu Wasálbaragüle.

¹¹ Arúfudajabei cátei le, Títo, lugúndun arúfuda láali Búngiu lareídun woun, le ídaangiñebei gayára lan jasálbarun sun gürígia lídaangiñe luríban jagáburi. ¹² Arúfudaja láali Búngiu woun láu lareídun lun wígiruni wuríbani lúma ayúmajani lánina ubouú, lun wabágaridun ában ibágari le buíti ligíbuagu ubouú le, ragüguañu woúngua, derégeguañu woúngua lun Búngiu. ¹³ Niján luwúyeri igáburi le lúnbei wagáburidun lídan le wagúrabajaña lan lagúnfulirun lubuídun cátei le uágubei lariñaga Búngiu—lagiribudun Wabúngiute, Wasálbaragüle Jesucrístu ubouúgun láu sun luweírigun. ¹⁴ Derégeguati lúngua lun louñwen wawágu, lun lasálbaruniwa lídaangiñe sun wuríbani lúma lun larúmadagüdüniwa le gumúti, lun láni wamá, aráanseñu lun wadügüni le buídubei.

¹⁵ Ligía buri cátei le lúnbei barúfudajani, íchigeina dügüdaguäü, arérejeina láu sun ubáfu. Míchigabá lúgaaru lun banügüniwa quei ni cáta.

3

Cátei lé buri lúnbei jadügüni afiñetiña

¹ Jarítaguagüda báña afiñetiña luágu Crístu, luágu lúnti lan jagúnfulirun jáma gumádimatiña lúma jáma ja ouñajabaliña, lun gagáambadi jamá joun, aráanseñu jagíame lun jadügün furúmieguaügü cátei buíti, ² lun madímurejan jamá wuríba luágu ni ában, lun dilílan jóuserun, areída jagíame, lun ünabugu jamá lídan jóuserúniwa sun gürígia.

³ Lugúndun wagía afiñetiña, ibídiouguati meja giñe wáu, magáambadi wagía meja lun Búngiu, barútiwa meja ában üma wuríbati, lidámun meja sun luwúyeri ayúmajani wuríbati lúma ugúndani wagía. Jéchutiwa meja adüga wuríbani joun ámu, wabágariduña meja lídan gimúgaü, iyéreejabutiwa meja, iyéreegutiña meja wíbirigu woun. ⁴ Ánjeinti dan le larúfudunbalin Búngiu Wasálbaragüle lareíni lúma línsiñejabu joun gürígia, ⁵ ába lasálbaruniwa, máma jamúga ladüga wadügün som cátei buíti, ladüga wagúdeme lun. Sálba lumútiwa láu lachíbuni wafígoun, rúti Sífiri Sándu iséri ibágari woun lun gayáraabei lan wabágaridun queísi labúseerun. ⁶ Lugúndun rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun lídaangiñe Wasálbaragüle Jesucrístu, lun wámabei lan láu sun luweírín lubáfu. ⁷ Láu larícharaguagüdüniwa Búngiu ligíbugiñe láu lareíni, gayáraabei werésibiruni ibágari magúmuchaditi le wagúrabajabei lúmagiñe Búngiu siélu. ⁸ Inárüni cátei le.

Buséntina lun barúfudajani buri cátei le láu ában éregu, lun ja lan afiñebaña luágu Búngiu, lun súnwandan lan jíchaagun joúngua lun jadügüni cátei le buídubei. Buíti cátei le, áni buíti lanügün joun sun gürígia. ⁹ Dísebá lueí sigénei buri le málati, úraga buri jawáguti binádu mútu, fáreinguaü buri, lúma buri wuríbu lueígiñe lilúrudun Moisés. Sún buri cátei líra, manügünti buíti lun ni ában.

¹⁰ Ánjein ñí lubei ában tílana ligílisi le adügübalin fáreinguaü, ererabá lun ában o bián weíyaasu, ánjein madügün gásu báu, ígirabeí lúngua. ¹¹ Subúdi báali luágu ígira láali lan wügüri ligía üma le surúbei láu luwúyeri labágaridun.

¹² Dánme noúnajani Artémas o Tíquico lan lun lárügüdüni bubára ñi, buséntina biábin aríjana Nicópolis lugúndun ñíba násügürei lidáni luríbouga. ¹³ Íderaguabeí Zénas, le subúdijabúbei lun lúrodu, lúma Apólos lídan sun le buáraati, rubeíme le jemégeirubei joun lun jasígiruni jaweíyasun. ¹⁴ Furéndeí jamá giñe sun wánigu lun jadügüni cátei le buídubei, ídeja jagíame dan le mégeiwa lan, ju lámuga jabágari lídan Crístu.

Mábugaü

¹⁵ Mábuga jáña sun ja núbabaña bun, mábuga wáña joun ja jínsiñejabúbaña woun queísi idújeñu lueígiñe Crístu. Binílaün Búngiu sun jugúya ja alíjabarun gárada to. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO LUN FILEMÓN

Labürüjan Páblo lun Filemón

¹ Áu Páblo, le nadaürüñabei lueígiñe napúrichijan luágu Jesucrístu, nabürüjañoun gárada to, úara lúma Timotéo, le wadúje lueígiñe Crístu, bun, Filemón, le weíribei ínsiñe woun, le gíñe woúba lídan wadágimanu. ² Gárada to, jóuntu gíñe tílana ligílisi ja oúndaragubaña búbiñe, queísi tun wadúje Ápia, lúma lun Arquípo, le wámabei lídan áfaaguni lídan luwádigimari Crístu. ³ Resíbi jumá abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Línsiñejabu Filemón lúma lafíñen

⁴ Teínqui numúti Búngiu súnwandan lídan le narítangun buágu lídan nayúmuragun lun, ⁵ lugúndun agáambaadina luágu ínsiñejabuni lúma afíñeni le buágubei lun Jesúsu lúma joun sun ja lánigubaña Búngiu. ⁶ Amúriajatina lúma Búngiu lun ja lan afíñeñabaña luágu Crístu ladüga bafíñen, lun jayábin lun gunfaráanda jamáni sun abíniruni le wabíjibe lúmagiñe Jesucrístu, buídu. ⁷ Nidúje, oúnwenbun nugúndan lúma dügüdaguaü le nídaanbei luágu bínsiñejabu, lugúndun darángilajaru janígi ja afíñebaña luágu Crístu, bugúndun.

Lamúriajan Páblo ában fuleísei lun idámuni Onésimo

⁸ Láu sun garícha nan queísi ában láni Crístu apóstolu lun naríñaguni le lúnbei badügüni bun, ⁹ jímein numúti ayúmuraguarügü nan bun luágu ínsiñejabuni le wádaanguabei woúniwagua. Áu Páblo, weíyaadina, guetó nadaürüña lueígiñe napúrichijan luágu Jesucrístu. ¹⁰ Amúriajatina ában fuleísei búma lun Onésimo, le ítarajalíbei queísi niraü lídan Jesucrístu lárígiñe lerésibiruni Crístu láu nadímurejan lúma ya furísunrugu.

¹¹ Lídan meja dan le sügüjalíbei, ában meja idámuni moúnti Onésimo bun, ánjeinti guetó, gebégiti bun queísi nun. ¹² Noúnajañein bun lárigoún, resíbibeí lubeíti láu ugúndani lugúndun láu noúnajani bun, queígubeirügü jamúga noúnajañoun lan nanígi, le luweírin línsiñe nun. ¹³ Gúndaatina jamúga lun leréderun núma ya, lún jamuga lesériwidun nun bewéñegua, sun anája lan adaürüwa lueígiñe napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni. ¹⁴ Mabúseerúntina nadügün ni cáta magúndaga amürü láu, lun máma lan láuti afósuruni fuleísei le badügübei nun láu jamúga bígiruni núma, lun láuti lan bugúndan guánarügü. ¹⁵ Fágua lanúrunbei Onésimo bueí luágu átiri dan lun búmabei lan guetó lun sun dan, ¹⁶ guetó

mámarügü queísi ában idámuni, queísi cátei buítimaati lueí idámuni—queísi ában idújei jínsiñeguti. Weíríti línsiñe nun, lúnti jínsiñetima lan bun, mámarügü queísi wügüri, queísi gíñe ában idújei lueígiñe Crístu.

¹⁷ Ánjein lubeíti barü bubáline queísi ában bouba lídan wesériwidun lun Crístu, resíbibeí queísigubeirügü jamúga áu lan berésibirubei. ¹⁸ Ánjein adügaali lubeí dáñu bun, o ánjein dúwei lubálibu, agúburaja bána. ¹⁹ Áu Páblo, nabürüjañein murúsun cátei le láu nújabu lúma nilétüran. nafáyeirubei bun, láu sun, gayára lan jamúga narítaguagüdünibu luágu dúweigua ban gíñe búngua nun lugúndun áu lan asúbudiragüdübalin Wasálbaragüle bun. ²⁰ Ánja, nidúje, adügabeí fuleísei le nun queísi afíñeti luágu Crístu, ámalijaboún nanígi queísi idújei lueígiñe Crístu.

²¹ Nabürüjaña bun lugúndun choúru nan luágu bagáambadi, áni subúdiiti nun luágu badügüba lan sügü láu le uágubei namúriaja búma. ²² Aráansejabá gíñe ubáraü nubá, lugúndun agúrabatina luágu lídan lánme loúnabuni Búngiu jayúmuragun lun náfuridun furísunrugugiñe, lánjaruba lun nídin aríjaün.

Mábugaü lúma lagúmujoún abíniruni

²³ Mábuga líña Epáfras bun, le nouba furísunrugu lueígiñe lapúrichijan luágu Jesucrístu, ²⁴ mábuga líña gíñe Márcos bun, Aristárco, Démas, lúma Lúcas, ja ñadágimeinbaña úara núma.

²⁵ Binílaün Wabúreme Jesucrístu. Ítaralá.

GÁRADA JOUN JA ADÍMUREJABALIN HEBRÉO

Adímurejaali Búngiu lídaangiñe Liraü

¹ Lídan meja dan le sügüjalibei, adímurejati meja Búngiu joun binádu wagübürigu sarágu weíyaasu lúma lídan sarágu luwúyeri, jádaangiñe profétagu, ² guetó, lídoun buri lagúmujoún dan le, adímurejaali woun lídaangiñe Liraü. Lídaangiñe Liraü le, ladügei ubouú, áni rúlaali sun cátei lun. ³ Arúfuda lumúti Liraü Búngiu luweírigun Lúguchi luouúgua, ligía méme Búngiubei, ligía ágüdajabalin sun cátei láu lerérun le gabáfubei. Lárigiñe lachíbuni wafígoun, ába lañúurun lueígiñe loúnwenren lála Búngiu, le Súnti Gabáfu, siélu.

Weíriguti Liraü Búngiu sügü jáu ánjeligu

⁴ Nñubinjali Liraü Búngiu lun weírigubei lan jaweí ánjeligu, resibijali ában ubáraü íñugutimaati jaweí queísi lalágaante queísi Liraü Búngiu. ⁵ Maríñagunti Búngiu ni ában weíyaasu lun ni ában ánjeli.

Niraü amürü,
rúnaali ubáraü le bun ugúñe,
maríñagun ligía luágu ni ában ánjeli.

Áuba Búguchi,
amürüme nisáani.

⁶ Ánjeinti dán meja le loúnajaabalin Liraü le ábanrügüti ubouúgun, aríñagati.

Judúgua jamá sun náni ánjeligu lun.

⁷ Laríñaga jawágu ánjeligu.

Adúgatina lun ítara jamá náni ánjeligu camá garábali,
adüga áu lun ítara jamá camá wátu geméti,
ounagüleigu jagía ja esériwidubadina.

⁸ Ánjeinti lun Liraü aríñagati Búngiu ítara.

Búngiu, lúntibei súnwandan bañúurun luágu bála lun barúeijan,
láu ában úaraguni bagúmadija.

⁹ Jínsiñeti le richáguabei bun, iyéreeguti le wuríbabei bun,
ligía níchugunbei, áu le Bubúngiute, gíbetima ugúndani bídoun
sügü jáu bíbirigu.

¹⁰ Aríñagati gíñe.

Amürü le Abúremein, lídan lagúmeseja, adüga bumúti ubouú,
láu bújabu badügei siélu.

¹¹ Lagúmuchuba siélu lúma ubouú, ánjein amürü, beréderuba lun
sun dan.

Liábiba siélu lúma ubouú lun laweíyadun quei anáanguni,

¹² babáruchagubaña quei ában daüguaü,
jasáansirúaba quei anáanguni.

Ánjein amürü, ában mémebadibu, magúmuchunbei bibágari.

¹³ Mariñagunti Búngiu ni ában weíyaasu lun ni ában ánjeli.

Ñurúba lueígiñe nouñwenren darí lun nagáñeiragüdüñibu
jawágu báganiñu,
ru náñame bújaburugun.

¹⁴ Sun ánjeligu, espíritu esériwidutiña lun Búngiu jagía,
oúnajoútiña lun jíderaguniña ja lúnbaña jerésibiruni asálbaruni
lídaangiñe jafígoun.

2

Lúnti wouñigiruni wasálbarun

¹ Quei ítara líña lubei luweírigun Liraü Búngiu, lúnti lubei
weténiruntima lun ugánu le agáamba wamáalibei luágu, lun
madíreirun wamá lueí üma. ² Chourúati lilúrudun Búngiu lé
meja íchugúbei joun gürígia jádaangiñe ánjeligu lídan meja ámu
dan, áni ja adúraagubalin, madügün jagía gásu láu, áburujati
ligáñi Búngiu jawágun láu iríchaü. ³ Gúbuméti wafáyeija
luágu wafígoun ánjein mouñigirun wamá oúnwenbun asálbaruni
le resíbi wamáalibei lúmagiñe Jesucrístu le Wasálbaragüle.
Wabúreme Jesucrístu guánarügü adímurejabei luágu asálbaruni
le furúmiñe, lárigiñe, ja agáambubalin, ában já sügüragüdüni
woun láu ában achoúruruni luágu inárüni lan. ⁴ Ñurügüda
láali gíñe Búngiu ugánu ligía woun láu buri seíni lúma sarágu
buri miláguru lúma láu Sífiri Sándu le líchugubei woun láu
amúñegueinarügü luwúyeri ubáfu queísi labúseeruni.

Jesucrístu quei libíriña

⁵ Míchugun lumúti Búngiu ubouú líte le uágubei wadímureja
lábun jagúmadijan ánjeligu, ⁶ lubáragiñe líra, laríñajare tídan
Lerérún.

Búngiu, ¿cáteiñeinsan wügüri lun barítaguba lan luágu?

¿Cáteiñein wügüri goúwedaditi badíjeridunbei láu?

⁷ Rúbumuti ünabu jaweí ánjeligu luágu murúsun dan,

daüguagüda bumúti láu uweíriguni lúma inébesei,
ru amürü ubáfu lun luágu sun cátei le badügübei,

⁸ rúbumuti sun cátei lábugiñoun lagúmadijan.

Dan lubeíti le líchuguni Búngiu sun cátei lábugiñoun lagúmadijan
gürígia, mígirunti ni cáta lun mámabei lan lábugiñe. Láu sun
líra, aríja wamúti luágu mámagili lan sun cátei ñüdünti láu
le lubeíbei wügüri. ⁹ Ánjeinti lídan Jesucrístu, aríja wamúti
lagúnfulirun sun dimúrei le, ligía meja ában gürígia le líchugubei
Búngiu ünabu jaweí ánjeligu luágu murúsun dan. Láu luweírin
línsiñejabu Búngiu woun, ánjati lun loúnwen Crístu jawágu sun

gürígia, áni guetóti, daügu líña láu uweírighuni luágu ouweni le lasúfurirubei.

¹⁰ Sun cátei níjein lun Búngiu, áni lídaangiñeti gíñe, áni busénti Búngiu lun gafánran jamá sun lirájüñü lídan luweírighun. Ligía lúnti lubeí buga lasúfurirun Liraü Búngiu, le Jesucrístu, queísi ában gürígia lun ligíaba lan ában asálbaragülei gumúti láu asúfuriruni. ¹¹ Ja edéregerúabaña jarúma lun Búngiu lúma Liraü le edéregerubaliña ítara, sun jagía ában meme Úguchili—Búngiu. ¹² Ligía úa lubeí nibúsigari lan Liraü Búngiu lun lagúaruniña lamúlenu jáma lítunu dan le laríñagun lun Búngiu, queísi bürüwañu lan tídan Lerérun Búngiu.

Nadímurejaba buágu joun namúlenu jáma nítunu, nerémujaba luágu buweírighun lagánagua adámurini.

¹³ Aríñagati gíñe.

Neménigiduba luágu Búngiu.

Aríñagati gíñe.

Anája, jáma isáanigu ja líchugubaña Búngiu nun.

¹⁴ Ja jasáanigu ában família, ában meme jítaü jagía, ítara gíñe, wügüri meja gíñe garaüwarügüti Jesúsu, lun meja gayáraabei lan loúnwen, gayára lámuga lagünrinchaguni lubáfu Máfia le ídaangiñebei liábin ouweni joun gürígia. ¹⁵ Ítara líña gidá lumuti Jesucrístu janúfude gürígia, já meja aganoúbaña quei idámuni lun anúfudei lueí ouweni. ¹⁶ Masáliragunti Crístu queísi ánjeli lun líderaguniña ánjeligu, salíti queísi wügüri garaüwarügüti lun líderaguniña gürígia líledi, ja linébaanfaangu Abrahám, ja lúnbaña jafiñerun luágu. ¹⁷ Lúnti líra, gásu meja ítara lúba lan queísi libíriña, lun liábinba lan lun ábanbei lan fádiri íñutimaati, le úaraguati, láu gudémejabu joun gürígia, lun gíñe lachíbuni jafígoun gürígia láu ledéregeragun lúngua luágu gurúwa. ¹⁸ Áni queíti sáfuri lan, áni ouchagualeí Máfia, guetó gayáraati gíñe líderaguníwa lídan le wouchwagún.

Weírighutimaati Jesúsu lueí Moisés

3

¹ Ítara líña lubeíti, nidújeñu derégeguatiña jóungua lun Búngiu, quei jádaangiñetün lan ja únbaña wájali lan Búngiu lun jaganoún lúma síelu, téni jumá buídu lun Crístu le loúnajabei Búngiu, le gíñe fádiri íñutimaati le lánina afíñeni le wawágubei.

² Úaraguati Jesúsu lúma Búngiu lídan sun wadágimanu le únbei lanúadirei, queísi meja gíñe úaragua lan Moisés lídan sun lesériwidun jádan lufámilian Búngiu. ³ Gadünatimaati Jesúsu uweírighuni sügü láu Moisés ítara quei resíbitima lan le adügübei ában múna uweírighuni sügü táu múna to ladügüboun. ⁴ Sun múna adügarügü lumútu som gürígia, áni Búngiu adügübalin

sun cátei le níjeinbei. ⁵ Ítara liñáti, úaraguati meja Moisés lídan lesériwidun jádan lufámilian Búngiu queísi ában esériwiduti lun Búngiu, wadágimanu lé meja ladügübei, ában liyáwa inárüni le lúnbei lasúbudiragüdüniwa lídan dan le lúnbei liábin. ⁶ Ánjeinti Crístu, úaraguati queísi isáani jádan lufámilian Búngiu, áni jádaangiñetiwa famílija jagía ánjawa derégüdagu méme, ánjawa giñe afiñe dari lúmoun woúnwen, gúndaañu lídan eménigini le wawágubei.

Eméraaguni joun lumútuniña Búngiu

⁷ Ligía lubeíti, lúnti wagáambuni le lariñagubei Sífiri Sándu tídan Lerérun Búngiu.

Ánjein jagáamba le lariñagubei Búngiu uguñe,
⁸ medéreratá janígi queí meja tedérerun janígi
 magáambaditiña ja oúchagubalin Búngiu lídan fulásu
 mageírawati.

⁹ Lídan bián-wein irúmu le jáubei ñi,
 jóuchagua jamútina binádu jagübürigu lídan fulásu ligía, líña
 Búngiu,

láu sun aríja jamáni buri cátei le nadügübei.

¹⁰ Ligía nagáñidunbei jáma gürígia jagía,
 ába nariñagun. “Súnwandan charárañu jamá tídan janígi,
 májatiña jafálaruni ũma le narúfudubei joun.” ¹¹ Ligía
 nagáñidunbei jáma,

ába náfiñurun luágu mebélubaña lan lídoun fulásu lé yebe
 aráanse náalibeí jabá lun jeméraagun ñi.

¹² Nidújeñu, toúnigi jumá lueí tedérerun janígi lun
 jadísedun lueí Búngiu le wínwanbei láu mafiñerun jumá
 luágu. ¹³ Lubáragiñe líra, rújuma gurásu júniwagua ságü
 wéyu, sun nijangua lan dan. Toúnigi jumá lueí leyéedagunün
 figou, edéreragüdounme janígi, ¹⁴ lugúndun ánjawa ítara méme
 derégüdagu dari woúnwen lídan afiñeni le wawágubei lúmagiñe
 furúmiñeti, gafánraanbadiwa lúma Crístu.

¹⁵ Níjangua dimúrei le, le giñe woúnbei, wagía le wínwanbei
 lídoun buri dan le.

Ánjein jagáamba le lariñagubei Búngiu guetó,
 medéreratá janígi queí jagüra ja magáambadibaña lun Búngiu.

¹⁶ ¿Cátañati agáambubalin lumálali Búngiu, lárigiñe, ába
 jagáñidagüdüni láu luríban jagáburi? Sun ja laságarubaña
 Moisés Ejiptogiñe. ¹⁷ ¿Cáti ũma lagáñida Búngiu bián-wein
 irúmu? Jáma ja afígounjabaña, ja oúwegubaña lídan fulásu
 mageírawati, ába ligirúniwa jábu ñi. ¹⁸ ¿Cáti un láfiñura Búngiu
 luágu mebélubaña lan lídoun fulásu lé yebe aráanse láalibeí
 joun lun jeméraagun ñi? Joun ja adúraagubalin le lubeíbei.

¹⁹ Ítara líña lubeíti, goúnigi jumá lun jafiñerun meme dari

lúmoun jounwen, lugúndun ladüga mafiñeni le jawágubei binádu wagübürigu, siñá lubei meja jebélurun lídoun fulásu le aráanse láalibei yebe Búngiu jabá.

4

¹ Guetó lubeíti níjeingua béna júnren woun lun gayára lan webélurun lídoun eméraaguni le aráanse láalibei Búngiu woun siélu, lúnti goúnigi wamá, siñádügü liñeín lebélorun ában wádaangiñe, dánme lachülürün óra lun wounwen.

² Lugúndun apúrichijoáli gíñe ugánu luáguti asálbaruni woun queísigubeirügü joun binádu wagübürigu, mesériwinti lun ni cáta joun jagáambuni ugánu ligía lugúndun agáamba jamúti, mafiñerunga luágu. ³ Ánjeinti wagía le afiñeelibei, wagíaba ebélura lídoun eméraaguni le, le uágubei laríñaga Búngiu.

Ligía nagáñidunbei jáma,

ába náfiñurun joun luágu mebélubaña lan lídoun fulásu le aráanse náalibei yebe jabá lun jeméraagun.

Ítara líña lerérun Búngiu jawágu binádu wagübürigu. Aráanserúati fulásu lánina eméraaguni joun lúmagiñe wéyu le lagúmuchuni Búngiu ladügüni ubou, ⁴ queísi labürüdúniwa tídan Lerérun Búngiu luágu lisédün wéyu.

Ába leméraagun Búngiu lídaangiñe sun luwádigimari luágu lisédün wéyu.

⁵ Ariñawagúaya ligía tídan Lerérun tugúya ítara.

Mebélubaña lídoun fulásu le aráanse náalibei yebe jabá lun jeméraagun.

⁶ Láu dimúrei buri le, subúdi wamúti luágu aráanserúañu lan fulásu lánina eméraaguni jabá gürígia, ja binádu wagübürigu, ja furúmiñebaña agáambeí ugánu lánina asálbaruni, mebélutiña ladüga mafiñeni le jawágubei lun Búngiu. ⁷ Ligía laráanserunbei Búngiu ámu dan lun gayáraabei lan jebélurun iséri gürígia lídoun jeméraagun, lugúndun adímurejati Búngiu lídaangiñe lé meja laríñagubei Davíd sarágu dan lárigiñe, tídan Lerérun Búngiu.

Ugúñe, láu jagáambuni le laríñagubei Búngiu, medéreratá janígi lun.

⁸ Lun jamúga fulásu lan lé meja ñjín lubei lanügaña Josué Israelítagu fulásubei lánina eméraaguni le uágubei ladímureja Búngiu, madímurejaanyati jamúga Búngiu sarágu irúmu lárigiñe jebélurun Israelítagu lídoun jageíra luágu “ugúñe lan dan” lun jagáambuni Búngiu, gayára lámuga jebélurun lídoun jeméraagun.

⁹ Ítara líña lubeíti, níjeingua ában eméraaguni le gumúti joun lánigu Búngiu, ¹⁰ lugúndun le ebéluruti eméraagua lúma Búngiu siélu, eméraaguati lueí luwádigimari ítara quei leméraagun meja Búngiu lueí luwádigimari lárigiñe ladügüni ubou. ¹¹ Lúnti lubeíti wafiñerun le tímatimaati luágu Jesucrístu lun gayára

lan webélurun lídoun eméraguni siélu, faládügü liñálin ában wádaangiñe jáni já meja mafíñerunbaña jémpulu, ábame leféridirun.

¹² Lugúndun mítaraantu Lerérun Búngiu queísi ában cátei le jiláalibeí, lubáragiñe líra, gabáfuti lun lasáansiraguni wagáburi. Belútu tídoun wanígi queísi ában efeín to biángua tamána, belú tugúya chülú túmoun wawáni lúma wáni espíritu. Furáangugüda tumúti sun warítapun lúma sun wayúmajan, arúfuda tugúya cátañañadiwa lan. ¹³ Úati ni ában gürígia le ladügübeí Búngiu lun gayára lan larámudapun lueí laríjin Búngiu, furáanguti sun cátei lun, le únbeí lúmaba lan wagúsera.

Jesúsu wafádiriñebei le tímatimaati

¹⁴ Jesúsu le Liraü Búngiu, ligía wafádiriñebei le tímatimaati, le belújalibeí siélun lun laráramun ligíbugiñe Búngiu abúyeija luágu wafúleisein. Ligía lunti lubeí derégüdagu méme wamá lídan ligáburi wafíñen. ¹⁵ Gayáraati gudémejabu lan Jesucrístu le wafádiriñebei woun luágu wadébilin, lugúndun ligía guánarügü súfuriti sun luwúyeri ouchwaguni quei wagía, mafígounjaanti. ¹⁶ Ligía lúnti lubeí wayárafadun lun Búngiu le jínsiñejabúbeí woun, láu afíñeni, lun gudémejabu lan woun, íderagua lówame láu lareíni lídan wemégeirun.

5

¹ Según wagáburi, wagía juríu, ságü ában fádiri le íñutimáabei anúadajoúati wádaangiñe lun ligíaba lan wachügüdina ligíbugiñe Búngiu, lun gíñe líchuguni edéweejani lun Búngiu lueígiñe jóubadina gürígia, lúma adágaragüdüni luágu lifígoun lúma luágu jafígoun jíbiri gürígia. ² Quei débili lan fádiri guánarügü quei furúmieguarügü gürígia, gayáraati gudémejabu lan joun gafígountiña jáma acháragadutiña, ³ áni ladüga lidébilin guánarügü queísi furúmieguarügü gürígia, gásu gíñe ladágaragüdün luágu lifígoun guánarügü queígubeirügü luágu jafígoun jíbiri gürígia.

⁴ Siñáti ladáagun ában gürígia lúngua fádirime le íñutimaabei láu láni lúngua, Búngiu anúadirubalin, rúleí ubáraü le lun queísi meja lasúseredun lun Aarón lé meja furúmiñeti fádiri le íñutimaabei. ⁵ Ítara líña lasúseredun lúma Crístu, máma ligía íchaagubei lúngua fádirime íñutimaati láu láni lúngua, Búngiu íchugubalin ubáraü weíriguti le lun queí buga laríñaguni lun.

Niraü amürü,
rúnaali ubáraü le bun ugúñe.

⁶ Aríñagati gíñe tídan méme líburu to Lerérun Búngiu.

Fádiri amürü lun sun dan,
le líbe Melquisedéc.

⁷ Dán meja le laganouñbei Crístu ya ubouágu, ayúmuraguati meja láu umálali jéreti lúma sarágu águirau lun Búngiu le gabáfubei lun leséfuruni lídaangiñe ouweni le lúnbei lasúfurirun. Ába lagáambuni Búngiu ladüga derégeguñu líña lan Crístu lúngua lun lugúndan Búngiu. ⁸ Láu sun Liraü lan Búngiu Crístu, chülüti dan lun larúfuduni lagáambadi láu lawánduni asúfuriruni. ⁹ Nübinti lun ábanbei lan asálbaragülei le gumúti láu lasúfurirun, lun giñe ligíaba lan íchigei asálbaruni le magúmuchaditi joun sun ja ñüdüntiña láu le lubeíbei. ¹⁰ Ába lanügüni Búngiu Crístu quei fádiri íñutimaati líbe Melquisedéc.

Wuríbani le líchugubei lígirúniwa afiñeni

¹¹ Gíbeti lúnti waríñaguni jun luágu Crístu lúma Melquisedéc, jénreenguti lariñawagún furáangu, lugúndun siñá lan gunfaráanda jumáni. ¹² Sügüjali sarágu dan lúmagiñe jasálbarun, lúnti jamúga gayáraajali lan jarúfudajani Lerérun Búngiu joun ámu, áni busén mémegidün narúfudajaniya buri cátei létima ménreengúnbei lídaangiñe Lerérun Búngiu jun. Irájüñügídün lídan jafiñen, queisi irájüñü ja gásubaña játun míligi lubáragiñe jamúga jeigin eígini le dügüdati. ¹³ Afiñetiña ja busengiñabaña larúfudajoúniwa cátei létima ménreengúnbei tídaangiñe Lerérun Búngiu joun, ítara jáña quei irájüñü ja gurágiña—úgali gunfaráanda jamáni Lerérun Búngiu buídu. ¹⁴ Ja weínamujañábaña lídan jafiñen, subúditi Lerérun Búngiu joun buídu, subúdi jameí arúfudajani le buídubei lúmoun le mabuídunbei.

6

¹ Queímoun méme lubeíti wabáruaguouñ lídan wasúbudin luágu Lerérun Búngiu, ígira wamámugei arúfudajani le ménreengúnbei libügürü Crístu lun watúriajani lujúlilin-ágei. Marítagua wamá luágurügü lébu wafiñen, quei buri ligirún binádu igáburi le málati, lúma buri afiñeni luágu Búngiu, ² arúfudajani luágu badísei, líchugúniwa újabu jábulugu afiñetiña, jásaarun jiláaña lídaangiñe ouweni, lúma lagúmujoún lagúseragüdüniña Búngiu güri-gia, ³ queímoun wabáruaguouñ lídan wasúbudiruni lujúlilin-ágei Lerérun Búngiu, láu lubáfu wawágu.

⁴ Güri-gia ja resíbi jamáalibeí larúgounga ában weíyaasu, resíbi jameí Crístu queisi jasálbaragüle, resíbi jameí giñe Sífiri Sándu, ⁵ geféentiña luágu ugúndani le jasándirubei láu jalíjanun Lerérun Búngiu, lúma lubáfu Búngiu le siélubei jawágu ya ubouágu— ⁶ ánjein jíchiga janágan luágun Crístu lárigiñe sun cátei líra, ába jagíribudun jári-goún lídoun binádu jagáburi, siñáalime jaságüríjan, siñáalime giñe lánigu jamá Crístu. Lun jamúga jíchuguni janágan luágun Liraü Búngiu

lárigiñe jafiñerun luágu, queísigubeirügü jamúga jádaraguñeinya lan luágu gurúwa, jéjerajaña gíñe láu jagíbugiñe gürígia. ⁷ Gürígia ja eíbugubaña buídu lúma Crístu, ítara jáña quei múa le achúurubalin júya le áburujabei luágun, ában líchugun múa ligía ában alúbajani buíti joun ja ñadágimeinbalin, ladüga binílaali lán buga Búngiu múa ligía. ⁸ Gürígia ja íchugubaña janágan luágun Crístu, ítara jáña quei múa le ñí lumuti lájücha jíyu lúma lagübüri jíduru, úati ju lan lun ni cáta. Láburujaba lábun líñaragun Búngiu, ábame lagudún.

Eménigini le adügübei lun derégüdagu wamá

⁹ Láu sun wadímurejan ítara, nidújeñu jínsiñetiña nun, afiñetiwa luágu ítara júba lan quei múa le íchugubei inádiri buíti, áni jibíjubei sun abíniruni le ñübinbei woun luágu wasálbarun. ¹⁰ Lugúndun úaraguati Búngiu, áni mabúlieidun lubeí le adüga jumáalibei, lúma ínsiñejabuni le arúfuda jumáalibei lun láu jíderaguniña jidújeñu luágu afiñeni, cátei le anjünjaguabei adügei. ¹¹ Buséntiwa lun ítara méme lan cáda ában jídaangiñe, arúfudei afiñeni le darí lúmoun jounwen, lun gayáraabei lan jibíjini le jagúrabubei—lun jebélurun siélun. ¹² Mabúseerúntiwa lun jamáguualigudun lídan cátei le láni Búngiu, busénrügütiwa lun jáyeijani jagáburi já meja afiñebaña buídu buídu luágu Búngiu, awánda jameí sun asúfuriruni luágu, ába jerésibiruni le uágubei lariñaga Búngiu luágu líchugubei lan jun.

¹³ Dán meja le lariñagubei Búngiu lun Abrahám luágu labínirubei lan, fiñúti luágu guánarügü líri ladüga úa lan ámu weírigutimáati lueí lun láfiñurun luágu, ¹⁴ ába lariñagun. “Nabínirubadibu sarágu, níchuguba gíñe sarágu adügawaguni bun.” ¹⁵ Agúrabajati Abrahám láu gurásu, ába lerésibiruni le uágubei lariñaga Búngiu lun. ¹⁶ Dan le jáfiñurun gürígia, luágu ában le weírigutimáati jaweí jáfiñura, áni choúrujaña ligíati ában cátei láu fiñún, úaali ámu cátei lun lariñawagún. ¹⁷ Ligía lachóururunbalin Búngiu lerérun láu fiñún, lugúndun busén lan larúfuduni furáangu woun, wagía le lúnbei werésibiruni lalágaante Abrahám, luágu lagúnfulirubei lan lerérun luágu wasálbarun, masáansirunga ni cáta lídaangiñe. ¹⁸ Rúlaali Búngiu lerérun woun, rúlei láfiñurun luágu, bián cátei ligía, gayáraati weménigidun luágu, ladüga siñá lan leyéjean Búngiu. Áni láu cátei ligía, sun ja ñübinbaña lun Búngiu lun jasálbarun, gayáraati janügün gurásu, gayáraati jasúbudiruni le tímatimaati luágu jasálbaruba lan áni jebéluruba siélun. ¹⁹ Ágüdaja lumútu eménigini le wawáni derégüdagu, choúruñu, queisi lágüdajanun oúnguru ugúnein derégüdagu. Choúruwañu líña eménigiruni le wabíjubei buídu buídu, ragúñu líña luágu Búngiu lídan fulásu sándutimáati siélu, ²⁰ le ñíjin lubeí lebélera Jesúsu ában weíyaasu

wawágu lun ladáraruni ūma wabá. Níjein ñi guetó afádirija wawágu ligíbugiñe Búngiu queísi ában fádiri iñutimáati le líbe Melquisedéc.

7

Jesúsu fádiri líbe Melquisedéc

¹ Melquisedéc le, urúei lídan meja fulásu le gírubei Sálem, lufádirinein giñe Búngiu le iñutimáabei. Dan le lagíribudunbei Abrahám wuríburugugiñe lárigiñe lagáñeiruni wuríbu jawágu urúeigu, ába láfuridun Melquisedéc lubároun, ába labíniruni, ² ába líchuguni Abrahám ában lídaangiñe cáda díisi lídaangiñe le lagáñeirubei lídan wuríbu lun. Míni lan íri Melquisedéc lídan furúmiñeti cátei, “urúei richáguati” quei mejati lurúeite lubei Sálem, áni “darángilaü” míni lan Sálem, ítara líña lubeíti “lurúeite darángilaü” Melquisedébei. ³ Ibídiñewati ca lan lagübürigubaña, ibídiñeti giñe ca lan linébaanfaangubaña, ibídiñewati ni cáta libügürü lagüriajoún ni libügürü loúnwen, liyáwa Liraü Búngiu ligía, ában fádiri lun sun dan.

⁴ Aríja jumeíti luágu weírigu lán meja Melquisedéc. Abrahám guánarügü lé meja binádu wadúje, rúlumuti ában lídaangiñe cáda díisi lun lídaangiñe le lagídarubei jawei urúeigu lídan wuríbu. ⁵ Según lilúrudun Moisés, fádirigu ja linébaanfaangu Leví lúnti jagúburajani ában lídaangiñe cáda díisi jámagiñe gürígia lídaangiñe sun cátei, láu sun jadújeñu jamá, linébaanfaangu Abrahám jáledi. ⁶ Ánjeinti Melquisedéc, láu sun máma lan linébaanfan Leví, agúburaja lumúti ában lidíisin cátei luei Abrahám, lé buga erésibirubalin dimúrei lúmagiñe Búngiu. Ítara líña labíniruni Melquisedéc Abrahám, ⁷ áni siñáti lasígeneruni ni ában luágu weírigitima lan le abínijabei sügü láu le abínirúabei. ⁸ Ya wádan, fádirigu ja erésibirubalin cáda lidíisin cátei, wügüríña gouwedaditiña, ánjeinti luágu Melquisedéc, tadímurejan Lerérun Búngiu luágu quei luágu ában le wínwangili. ⁹ Áni gayáraati laríñawagún luágu Leví jáu sun fádirigu ja linébaanfaangu ja agúburajabalin cáda lidíisin cátei guetó, luágu fáyei jamáni giñe lun Melquisedéc lídan óra le lafáyeirunbalin Abrahám lun, ¹⁰ lugúndun lídan ában oúbaü, barü lumutiña buga Abrahám linébaanfaangu ja magüriajoúngiñabaña lídan lúgubu dan le láfuridunbei Melquisedéc lubároun.

¹¹ Jádaangiñe fádirigu ja linébaanfaangu Leví jerésibirei Israelítagu lilúrudun Moisés, áni Aarón furúmiñetibei jafádirin. Gürígia ja afálarubalin lúrudu ligía, lun jamúga gayára lan jasálbarun le tímatimaati lueigiñe, memégeirunwali jamúga lachúlaagun ámuya fádiri, máma líbe Aarón, líbe Melquisedéc. ¹² Lugúndun dan le liábin fádiri lídaangiñe

ámu adügawaguni, sáansiwati gíñe lúruđu lé buga lábugiñebei lafádirija. ¹³ Wabúreme Jesucrístu, queísi fádiri lídaangiñe ámu adügawaguni queísi Melquisedéc, sáansiguati gíñe lúruđu le lábugiñebei lafádirija. Tariñajare Lerérun Búngiu luágu lídaangiñeti lan ámu liraü Israél lueí Leví liábin Crístu—ában adügawaguni le úagilibei ni ában jádaangiñe afádirijati. ¹⁴ Lugúndun subúdiwati buíđu luágu jádaangiñe lan linébaanfaangu Judá liábin Wabúreme Jesucrístu, áni mariñagunti Moisés ni cáta jawágu adügawaguni ja dan le ladímurejaanbei jawágu fádirigu.

¹⁵ Áni furáangutimáati le dan le liábin Jesucrístu lun lafádirijan queísi Melquisedéc, ¹⁶ máma láu ában lúruđu le aríñagubei cába lan ídaangiñe adügawaguni liábin, liábin lun fádiribei lan lugúndun gabáfu lan lun labágaridun lun sun dan. ¹⁷ Niján le laríñagubei Búngiu luágu Jesucrístu.

Ában fádiri amürü lun súnwandan, le líbe Melquisedéc.

¹⁸ Gumúguati lubeíti bináđu gumádi le lilúrudunbei Moisés, le lábugiñebei jafádirijan Levítagu, lugúndun nírein lan mégeiti luágu, ¹⁹ mabáfuti lúruđu ligía lun lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígoun. Lewéñeguati, níjein ában iséri aráanseruni le buítimaati, le ídaangiñebei gayára lan wayárafadun lun Búngiu.

²⁰ Áni láu ában fiñún ladügei Búngiu aráanseruni le lun Jesúsuba lan wafádiríñe. ²¹ Ja jíbiri fádirigu, máfiñurunwati dan le líchugunbei jafúlasun joun, ánjeinti luágu Jesúsú, le láubei fiñún líchugúa lufúlasun lun, laríñajare tídan Lerérun Búngiu.

Áu Búngiu le Abúremeinbei, fiñújadina bun, masáansiragun nubeí narítangun.

“Ában fádiri amürü lun súnwandan, le líbe Melquisedéc.”

²² Ligía Jesúsú lubeí achoúrurubei ában daráđu buítimaati lueí le furúmiñeti. ²³ Já meja jíbiri fádirigu, chülütiña agíbedagua lugúndun quei ába lán buri jóunwen, siñáti jasígirun, ²⁴ ánjeinti Jesúsú, quei moúnwen lan, másügürünbei lifísiute queísi fádiri lúmoun ámu. ²⁵ Ligía gayára lubeí lasálbaruniña ja ayárafadubaña lun Búngiu lídaangiñe le tímatimaati lun súnwandan, lugúndun gabágariti súnwandan lun layúmuragun lun Búngiu jawágu.

²⁶ Jesúsú lubeíti fádiribei íñutimáati le wabúseerúbei. Jarúma ligía, úati wuríbani lídan, ni figou, máma ligía ában jáma gafígountiña, iñurúa ligía íñutima lueí sun cátei siélu lun lañúurun lúma Búngiu. ²⁷ Mítaraanti quei jíbiri fádirigu íñutimaatiña ja gásubei jáfarun anímaalu lun jadágaragüdüniña quei sacrificsiu ságü wéyu, furúmiñe luágu jafígoun guánarügü,

lárigiñe luágu jafígoun jíbiri gürígia. Lubáragiñe líra, adüga lumúti Jesúsu sacrificísiu ábanrügü weíyaasu dan le líchaagunbei lúngua lun loúnwen luágu jafígoun gürígia. ²⁸ Wügüríña ja débilibañá, jagía líchugubaña lilúrudun Moisés queísi fádirigu, ánjeinti lárigiñe lidáani lúrudu, ába láfiñurun Búngiu luágu Liraü lun ladügüni fádirime, le buídubei adügün le gumúti lun súnwandan.

Jesúsu búyei lun ában iséri darádu

8

¹ Le buítimaabei lídaangiñe sun le waríñagubei, luágu ítara líña lan wafádirin le ínutimaabei, áni ñurújali lueígiñe loúnwenren Búngiu siélu, ² áni lesériwiduña queísi fádiri lídan fulásu le sándutimáabei le ladügübei Wabúreme Búngiu yágüta siélu, máma fulásu le sándutimáabei le jadügübei gürígia ya ubouágu. ³ Sun fádiri ínutimaati líchugúniwa lun líchugun edéweejani lúma adágaragüdüni lun Búngiu, ligía gásu lubei giñe níjein lan som cátei lúnti ladágaragüdüni Jesucrístu lun Búngiu. ⁴ Lun jamúga yáñein lan Jesucrístu ubouágu, mámañein jamúga fádiri, lugúndun añájeingua fádirigu adágaragüdütiña le uágubei laríñaga lilúrudun Moisés. ⁵ Fádirigu ja, jadügüni jawádigimari láu buri cátei le liyáwarügüti lé buri siélubei. Subúdi wamúti luágu iyáwaü lan, lugúndun le lubábei ladügünun Moisés lúban Búngiu, ába laríñagun Búngiu lun. “Adügabeítia sun cátei queísi iyáwaü to narúfuduboun bun luágu wübü.” ⁶ Weíriguti lafádirijan Jesucrístu sügü láu jafádirijan fádirigu ubouágu, queísigubeirügü buítima lan darádu le uágubei labúyeija lúma Búngiu luágu jáni gürígia fuleísei ubouágu, áni buítimaati cátei le líchugubei iséri darádu ligía.

⁷ Lugúndun lun jamúga meja buídu lan furúmiñeti darádu le gumúti, le ladügübei Búngiu jáma binádu wagübürigu lídaangiñe Moisés, memégeirúnwati jamúga ábanya libíaman darádu. ⁸ Magúndaatí buga Búngiu laú furúmiñeti darádu ladüga mabáfu jamá binádu wagübürigu lun jagúnfulirun lúma darádu ligía. Ába laríñagun tídan Lerérun.

Laríñajare Jabúreme Búngiu. Lachülürüba wéyu lun nadügün iséri darádu jáma buri linásiñun Judá lúma Israél. ⁹ Mítaraanbei quei darádu le nadügübei jáma binádu jagübürigu le wéyu le nárügüdünbalin jájabu lun naságaruniña Ejíptogiñe, magúnfulirun jamúti meja nidáradun ligía, ligíati nígirunbáliña jóungua, líña laríñagun Búngiu.

¹⁰ Niján darádu le lúnbei nadügüni jáma linásiñun Israél lárigiñeme buri wéyu ligía, líña laríñagun Jabúreme. Níchugubei nugúmadin lídoun jaritagun, ábame nabürújani tídan janígi.

Áubati Jabúngiute, jagíame nánigu.

¹¹ Memégeirúnwabei lun larúfudajoúniwa nuágu, maríñagunbei wügüri ni lun lidúje ni lun libíri lun jasúbudiruni Búngiu le Jabúremebei, lugúndun jasúbudirubadina súngubei, lúmagiñe le ñúraütimaabei darí lúmoun le weíritimaabei jádaangiñe.

¹² Ferúduna nubeí wuríbani le jadügübei, nabúlieidubei jafígoun lun sun dan.

¹³ Adímurejaali ligía Búngiu luágu ában iséri darádu, rúlaalírügü líña le furúmiñeti quei binádu, áni cátei le binádujalabei, mayúsurunwadügüyaali.

9

Lúban Búngiu to ubouáguna túma Lúban Búngiu to siéluna

¹ Lídan meja le furúmiñeti darádu le ladügübei Búngiu jáma binádu wagübürigu, rúlumuti meja gumádi joun ída lúba lan jájuduragun lun, ñíñoun gíñe ában múna to sánduboun ya ubouágu to lúbanboun Búngiu. ² Ítara líña ligáburi taráanserún múna tugúya. Múnada, ñíñein bián rúmu, lídan furúmiñeti rúmu le gíribei Fulásu Sándu, ñíñein lébu sanúdelu lúma dábula le ñí tubei fein to biníwaboun. ³ Ñíñoun ában bélu labádinagua bián rúmu ligía, Fulásu le Sándutimáabei líribei libíaman rúmu. ⁴ Lídan rúmu ligía, ñíñein ában latárü gólu lun lágudajoún cupáli ñi, túma bágüsi to lánina darádu, gólu sun touba. Turágeirugu bágüsi tugúya, ñíñein ában ágeidinaü gólu le gádaanbalin eígini le gíribei maná, ñíñein gíñe luwénwen Aarón le ájüchagubei, lúma dübü le uágubei labürüjoúa díisi gumádi le líchugubei Búngiu lun Moisés. ⁵ Tougiñe bágüsi tugúya, ñíñoun jayáwa querubínes, ja queísigubeirügübaña ánjeligu, arúfuda jamúti querubínes jagía luágu ñíñein lan Búngiu lídan fulásu ligía. Darúguatiña táu bágüsi tugúya, le ñí lubei ferúdnawa lan figou, láu jarüna. Mabúseerúntiwa wadímurejan sarágu luágu buri cátei le guetó.

⁶ Aráanseñu líña buri cátei ítara, belútiña fádirigu lídoun Fulásu le Sándubei ságü wéyu lun jafádirijan. ⁷ Ánjeinti lídoun Fulásu le Sándutimáabei, fádiri rügüñein íñutimáati ebélura ñíjin ában weíyaasu lídan irúmu, áni dan le lebéurun, gásu lanügün játa anímaalu lun ladágaragüdün luágu lifígoun guánarügÜ lúma luágu jafígoun gürígia. ⁸ Láu cátei le, larúfudajaña Sífri Sándu woun luágu sun lan seríwigili lan Fulásu le Sándubei lúma buri sun igáburi le adügübei ñi, madárarúngili üma lídoun Fulásu Sándutimáati. ⁹ Sun igáburi lé meja adügüwabei lábugiñe binádu lidáradun Búngiu, liyáwa iséri lidáradun Búngiu wáma

le seríwígilibei lídan dan le. Cátei lé buri meja íchugúbei lun Búngiu, lúma cátei le adágarawagüdúwabei lun lábugiñe binádu darádu, siñáti meja larúmadagüdünun jawáni ja agúnfulirubaña lúma Búngiu ítara. ¹⁰ Lúrudu buri lánina binádu darádu luágu jagúnfulirun lúma Búngiu, luáguti eígini le lúnbei jeígin gürígia, uníñein le lúnbei játuni, lúma buri igáburi lánina arúmaduni, mabuíduragüdün lumútu buri cátei líra uwáni, lúntirügü lesériwidun darí lasáansiruni Búngiu sun cátei láu liábin Crístu.

¹¹ Láu liábin Crístu, guetó ligía fádiri íñutimáabei luágu iséri darádu le íchugubei ubuíduni woun sügü láu le binádubei. Lúban Búngiu le ñí lubei lafadirija, buítimaatu sügü táu tó meja ubouáguboun. úati mégeiti tuágu, ladüga máma jadüga gürígia múna to siéluboun, to uáguboun nadímureja. ¹² Belújali Crístu lídoun Fulásu Sándutimáati siélu le ñí lubei Búngiu, máma lun ladágaragüdün játa gábara jáma bágasu ñübürigiña luágu jafígoun gürígia, dagágüda lumúti líta guánarügü. Láu ábanrügü lebelurun, ligía íbíjaali asálbaruni magúmuchaditi woun. ¹³ Inárüni luágu lábugiñe lan binádu darádu, gabáfuti meja játa bágasu jáma gábara, lúma jabáligin bágasu ñübürigiña, lé buri áturawagúbei jawágun ja marúmanbaña, lun ledéregeruniña lúma lun larúmadagüdüniña bougudigiñe jabíti ligíbugiñe Búngiu. ¹⁴ Áni ánjein ítara líña lubeí, ¡gúbumégia gabáfutima lan líta Crístu! Lídaangiñe Sífiri Sándu le magúmuchadibei, rúguati Crístu lúngua lun Búngiu quei ában adágaragüdüni luágu wafígoun le úati dáseiti luágu, áni jarúmagüda lumútu líta wawáni, gidá lumútiwa lídaangiñe lidíjeri arítaguni luágu wagúnfulirun lúma binádu darádu, adüga lumútiwa lun wabúseerun wesériwidun lun Búngiu le wínwanbei.

¹⁵ Ligía Jesucrístu lubeí búyeibei lun ában iséri darádu le adüga láalibei Búngiu wáma. Louñwenbei Crístu lun ferúdunawa lan figou le adügübei lábugiñe binádu darádu, lun gíñe ja lan únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá, gayára lámuga jerésibiruni labínirun Búngiu le laríñagubei luágu líchugubei lan queísi alágan. ¹⁶ Lugúndun dan le líchugun ában gürígia lújabu árigi tuágu ában gárada luágu alágan, mabáfutu gárada tugúya darí lun lasúbudirúniwa luágu jiláali lan gürígia ligía. ¹⁷ Mebégitu gárada tugúya dan le wínwangili gürígia ligía, darí dan le jiláali. ¹⁸ Ligía gíñe láu lubeí léserun jítaü ladügüwa furúmiñeti lidáradun Búngiu jáma lumútuniña. ¹⁹ Subúdigüda lumúti Moisés sun lugúmadina lúrudu joun sun gürígia, lárigiñe, ába lanügün gamísa funátu lúma lilímun isópo, ába ladüduragüdüni lídan dúna lúma játa bágasu ñübürigiña jáma gábara, ába labájichagunun lilíburuna lúrudu jáma gíñe sun gürígia. ²⁰ Ábati laríñagun joun. “Niján jítaü le achoúrurubalin

lidáradun Búngiu júma.” ²¹ Bajígua lumútu giñe Moisés Lúban Búngiu luma sun buri cátei le ayúsurubei lídan jájuduragun lun. ²² Según lúrudu ligía, jarúmagüdüwati sun líbe-ágei cátei láu jítaü, áni úati ferúduunawa lan figou ánjein úa láwiyurun jítaü.

Lachíbuni loúnwen Crístu wafígoun

²³ Busénwati lubei mejati ladágaragüdüniwa játa anímaalu lun larúmadawagüdüni buri cátei le, sun líra, iyáwaü rügüñein lun cátei le inárüniti le siélubei, le ñi tubei Lúban Búngiu tímatisaatu, áni busénwati ladágaragüdüniwa jítaü le buídutimaati sügü láu játa anímaalu luágu cátei lánina siélu. ²⁴ Mebéluti Crístu tídoun Lúban Búngiu tugúra to jadüga wügüríña ya ubouágu, to meja tiyáwarügüboun Lúban Búngiu to tímatisaatu siélu, siélun méme lebélera, le ñi lubei larúfudagua lúngua guetó ligíbugiñe Búngiu lun lafádirijan luágu wafúleisein. ²⁵ Belúti fádiri íñutimaati le juríu lídoun Fulásu Sándutimaati ában weíyaasu lídan irúmu lun ladágaragüdüni jítaü le máma líta, ánjeinti Crístu, míchaagunti lúngua quei adágaragüdüni sarágu weíyaasu lun lachíbuni figou. ²⁶ Lun jamúga ítara líña lan, gásu jamúga loúnwen sarágu weíyaasu lúmagiñe ladügün ubou. Masúseredunti ítara, lubáragiñe líra, dan le lagúnfuliruña lán buri dan, chülúguaali Crístu ábanrügü weíyaasu, íchaagueina lúngua lun lagídaruni figou. ²⁷ Ítara quei sun lan gürígia lúnti lan jounwen ábanrügü weíyaasu, lárigiñeme ábame jagúserawagüdüni, ²⁸ Ítara líña giñe líchaagun Crístu lúngua ábanrügü weíyaasu lun lagídaruni jafígoun gürígia. Lachülürüba wéyu lun lagíribudun Crístu ubouágun, mámaalime lun lagídaruni figou liábin, liábinba lun lanügüniña sun ja agúrabubalin liábin siélun lun jabíjini sun cátei lánina jasálbarun.

10

¹ Lilúrudun Moisés liyáwa rügüñein méja buri cátei buíti lé meja lúnbei lanügüni Crístu joun gürígia, le lásiñerubei lúrudu íchiga joun. Ja lubeiti ayárafadubaña lun Búngiu lídaangiñe játa anímaalu le adágaragüdüwabei lun Búngiu según lilúrudun Moisés, lé buri adágaragüdüwabei ságü irúmu, siñáti meja jadáriruni jabuídurun le gumúti ítara. ² Lun jamúga gayára lan labuíduragüdüniña lúrudu le gumúti ligíbugiñe Búngiu, ába jamúga madügünjali lan adágaragüdüni buri le, lugúndun ja adügübalin, láu jamúga jarúmadun ában weíyaasu lídaangiñe jafígoun lun súnwandan, masándiragunjaña jamúga jóungua láu dúru luágu figou. ³ Seríwiti adágaragüdüni buri le lun larítaguagüdüniña luágun jafígoun ságü irúmu, ⁴ quei siñá lubei lagídaruni játa bágasu luma játa gábara figou.

⁵ Ligía lariñagunbei Crístu lun Búngiu dan le lebéllurunbei ubouágun.

Mabúseerúntibu adágaragüdüni ni anímaalu íchugúti bun, aráanserügütibu ában úgubu nun lun nedéregeruni bun.

⁶ Magúndaantibu láu buri jagudún anímaalu luágu latárü bun, ní buri láu adágaragüdüni lun ladáuragun figouú.

⁷ Ábati nariñagun. “Ñübinjadina ubouágun lun nadügüni bugúndan, Nubúngiute, ítara queisi bürüwañu líña lan nuágu tídan Berérun.”

⁸ Furúmiñe, lariñaga luágu mabúseerun lan Búngiu, magúndan ligía, láu adágaragüdüni, ni jáu anímaalu íchugúti lun, ni anímaalu gudáwati luágu latárü, ni adágaragüdüni lun ladáuruni figouú, láu sun lán buri cátei le uágubei lariñaga Búngiu lídaangiñe Moisés joun gürígia lun jadügüni. ⁹ Lariñaga Crístu lárigiñe. “Ñübinjadina lun nadügüni bugúndan, Búngiu.” Laníchigu líra, ñübinjali Crístu ubouágun lun lagúmuchaguagüdüni igáburi le ladágaragüdüniwa anímaalu, lun líchaagun lúngua lewéñegua. ¹⁰ Ligía lugúndanbei Búngiu, lun larúmadagüdüniwa ligíbugiñe láu loúnwen Jesucrístu ában weíyaasu lun sun dan luágu wafígoun.

¹¹ Sun fádirigu juríu, ságü wéyu jadügüni buri ában méme adágaragüdüni, láu sun siñá lan lagídaruni adágaragüdüni ligía figouú. ¹² Ánjeinti Jesucrístu, ában rügüñein weíyaasu líchaagun lúngua luágu figouú lun sun dan, ábati lagíribudun siéllun, ába lañúurun lueígiñe loúnwenren Búngiu. ¹³ Níjein ñi guetó agúrabaja líchuguniña Búngiu láganiñu lábugiñoun lubáfu. ¹⁴ Láu loúnwen ábanrügü weíyaasu, ába labuiduragüdüniña lánigu Búngiu, le gumúti, lun sun dan. ¹⁵ Choúru lumúti gíñe Sífiri Sándu cátei méme ligía woun, lugúndan lariñaga le lariñagunbei Búngiu.

¹⁶ Darádu le lúnbei nadügüni jáma lárigiñeme buri wéyu ligía, ítara lúba, líña lariñagun Búngiu.

Níchugubei nugúmadin tídoun janígi, ábame nabürüdüni jarítangunrugu.

¹⁷ Lárigiñe lariñaga.

Marítagundügüyaadináme luágu jafígoun ni luágu wuríbatí buri le jadügübei.

¹⁸ Dan lubeíti le ferúdunawaali figouú lun sun dan, memégeirunwali ámu adágaragüdüni luágu figouú.

Lúnti wayárafadun lun Búngiu

¹⁹⁻²⁰ Ligía lubeíti nidújeñu, láu loúnwen Crístu luágu wafígoun, gayárajali wayábin ligíbugiñe Búngiu manúfudeiga. Úaarü bélu lun teréderuniwa lueí webéllurun lídoun Fulásu le Sándutimáabei, le ñí lubei Búngiu, gidá lumutu Crístu

bélu tugúya láu loúnwen. Junrénti ában iséri ũma woun lúmoun Búngiu, ában ũma le anügübalíwa lídoun ibágari magúmuchaditi. ²¹ Jesúsu wafádiriñebei íñutimaati tídan Lúban Búngiu siélu, ²² ligía lúnti lubei wayárafadun lun Búngiu láu tarúma wanígi, lúma láu sun wafiñen derégüdagu luágu. Jarúmagüda láaru wanígi lun masándiragun wamá woúngua láu dúru luágu figoú lárigiñe lachibúniwa, badíseijadiwa láu dúna jarúmati. ²³ Ítara méme wamá derégüdagu lídan wafiñen, masáansiragúnga, lugúndun gayára lan weménigidun luágu Búngiu lun lagúnfuliruni lerérun lun líchuguni ibágari magúmuchaditi woun. ²⁴ Lúnti gíñe wáfaagun wíderaguniña wíbirigu lun jínsiñejabu jamá, lúma lun jadügüni le buídubei. ²⁵ Moún lumuti wafálaruni jémpulu jáni ja jéchubaña lun mídin jamá lídan wadámuridagun, wagía afiñetiña, le lúnbei wadügüni, lun wíchugun gurásu joun wíbirigu, guetótima láu aríja wamáni luágu yaráfaali lan luwéyuri Wabúreme Jesucrístu lun lagíribudun ubouágun.

²⁶ Lugúndun ánjawa afigounja láu wíchuguni wanágan luágu Crístu lárigiñe wasúbudiruni luágu ligía rügüñein lan agídarei figoú, úaali ámu luwúyeri lun wasálbarun lídaangiñe wafígoun. ²⁷ Ában rügáali cátei lun wagúrabajani, lun lagúseragüdüniwa Búngiu láu ában lanárime igáñi, ábame wagúnrichawagún jáu sun jíbiri láganiñu Búngiu lídan wátu geméti. ²⁸ Dan le ladúraaguni ában gürígia lilúrudun Moisés, áni añájein biáma o ürüwa geféentiña luágu, ába laríñagun lilúrudun Moisés luágu lúnti lan loúnwen gürígia ligía, magúdemejabuti lúrudu lun. ²⁹ Weíritimaati súfuri le jadúnabei ja mebéresenbaña láu Liraü Búngiu, mebéresen jagía láu líta, anába jameí Sífiri Sándu le jínsiñejabubei joun. Líta Jesucrístu, ligía achoúrurubalin lidáradun Búngiu wáma, le adügübaliwa jarúma ligíbugiñe. ³⁰ Subúdi wamúti ligáburu Wabúreme Búngiu le aríñagubei. “Áu le lúnbei labeíchaguniña gürígia, áu le lúnbei lafáyeigüdüniña luágu jafígoun.” Aríñagati gíñe. “Nagúseragüdübaña numútuniña.” ³¹ ¡Fugiábu gürígia le uágunti láburuja ligáñi Búngiu le wínwanbei lun sun dan!

³² Jarítaqua jumá luágu buri wéyu le sügüjalibei dán meja le jerésibirubalin larúgounga luágu Jesucrístu. Weíruti meja jasúfurirun lídoun meja dan ligía, áni awánda jumúti sun cátei láu gurásu. ³³ Añájein jídaangiñe, anabúatiña, ouserúa jagía wuríba ligíbugiñe guríriguaü ladüga jeíbugun lúma Crístu, jíbiri, súfuritiña ladüga gamádagua jamá jáma ja wuríbabaña ouserúniwa. ³⁴ Gudémejabutün meja joun ja furísunrugubaña, ásta láu ugúndani ígiraguagüdatün júngua lun lagídarún le júmabei jueí, subúdiñu jumeín luágu níjein lan cátei júma siélu

le buítimaati, le siñábei lagidarún jueí. ³⁵ Guetóti, meféridira jumeín lubeíti jeménigi luágu Búngiu, lugúndun jerésibiruba lan ában oúnwenbun afáyeiragülei siélu. ³⁶ Gagúraasun jumá, lun lárigiñeme lan jawánduni asúfuriruni queísi labúseerun Búngiu, gayára lámuga jerésibiruni le lúnbei líchuguni Búngiu jun, siélu. ³⁷ Tariñajare Lerérun Búngiu luágu lagíribudun Crístu ubouágun. Málüjali ánjein ñübin le lúnbei liábin, madárasarunbei sarágu dan.

³⁸ Le nerésibirubei queísi richáguati nigíbugiñe, labágariduba láu lafiñerun nuágu, líña lariñagun Búngiu.

Ánjein leféridira lafiñen, magúndaanbadina lúma.

³⁹ Wagía, mítaraanbádiwa queí güri-gia ja eféridirubalin jafiñen luágu Búngiu, ába jeféridirun, wasígiruba láu sun wafiñen luágu daríme wounwen, belú támuga wawáni siélun.

Luáguti afiñeni

11

¹ ¿Cáteigi afiñenibei? Afiñeni, achoúrurúni le gumúti luágu wabíjibei lan le wagúrabubei, lúma wachoúruruni le gumúti luágu nírein lán buri cátei láu sun maríjin wamáni. ² Niján luwúyeribei meja jafiñen jádaangiñe binádu wagübürigu luágu Búngiu, ába lagúndaarun jáma.

³ Láu wafiñen, wasúbudirei luágu Búngiu lan adügübalin ubou láurügü lerérun, le lubeíti ubou le waríjubei guetó, máma lídaangiñe cátei lé meja arijúabei ladügüwa.

⁴ Láu lafiñen Abél, dagágüda lumúti le labúseerúbei Búngiu sügü láu le ladágaragüdübei Caín, ligía lerésibirunbalin Búngiu queísi richáguati, ába lerésibiruni ladágaragüdün lun. Láu sun lubeíti jilá lan Abél, nijángua luwúyeri lafiñen queísi jémpulu woun.

⁵ Láu lafiñen Enóc, lanügüwa siélun moúnwenga, áni madárirúnwati lúgubu lugúndun barü lani meja Búngiu. Áni tariñajare Lerérun Búngiu luágu, luágu lubáragiñebeí lán meja lanügün Enóc, gúndan lan Búngiu láu ya ubouágu. ⁶ Ánjeinti wagía, siñáti gúndan lan Búngiu wáu ánjein mafíñen wabeí luágu, lugúndun lun wayárafadun lun, gásu wafiñerun luágu níjein lan áni líchuguba jafáyeiruája ja áluajabalin.

⁷ Láu lafiñen Noé, dan le lawísarunbalin Búngiu luágu ladágaruba lan ában oúnwenbun gúnran, láu sun maríjiñajagili lan gúnran, ába ladügüni le lubeíbei Búngiu, ába ládaragun ában oúnwenbun ugúnein lun lasálbarun jáu lufámilian. Arúfuda lumúti lafiñen Noé oúnwenbun mafíñeni le jawágubei jíbiri güri-gia ubouágu. Ába lanügüni Búngiu Noé queísi ában wügüri richáguati lúma, luágu lafiñen.

⁸ Láu lafiñen Abrahám, dan le lagúarunbei Búngiu lun lun lígiruni lageíra lun lídin lídoun ámu fulásu le lúnbei lání lan, ába ladügüni le lubeíbei Búngiu, ába láfuridun lageíragiñe, ibídiñounga lun jalíñounbei lan. ⁹ Ába laganouñ lídan iséri fulásu ligía, láu sun teréncha lan ñi, ladüga lafiñen luágu lerérun Búngiu lun luágu líchugubei lan fulásu ligía lun. Laganouá tidan múna adügütu láu jára anímaalu, ligía méme giñe jadügübei Isáac, le liraü, lúma Jacób, le libári, ladüga jalágaante lan fulásu ligía lúmagiñe Búngiu. ¹⁰ Adüga lumúti Abrahám sun líra ladüga agúrabaja lan lebélorun lídoun lubuídun ubúru gu siélu le ladügübei Búngiu, le adúrarubei lun sun dan.

¹¹ Láu giñe tafiñen Sára, láu sun meja weíyaaru tan lun tagáraüdü, resíbi tumúti ubáfu lúmagiñe Búngiu lun tagáraüdü, garaütu ában irájü ladüga tafiñerun luágu lagúnfulirubei lan Búngiu le laríñagubei. ¹² Láu sun lubeíti weíyaali lan Abrahám lun garaü lan, ñúbinti lun ganébaanfaangubei lan sarágu, quei warúguma ja siélubaña, quei giñe lágu buri ságoun le lárubei béya le siñábei labájüdü.

¹³ Jiláguatiña Abrahám jáma lirájüñü láu jafiñen luágu Búngiu, merésibirunga jameí sun le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun, subúdi jamúti luágu lídaanme lan dan le lúnbei liábin, lagúnfuliruba lan Búngiu láu lerérun, ába jagúndaaragun luágu. Subúdi jamúti luágu máma lan jageíra ubou le, jayábin rügüña ebéluja queísi teréncha ya. ¹⁴ Gürígia ja arítagubaña ítara, arúfuda jamúti luágu jáluaja mémeña lan ában ageíraü lun jageírame. ¹⁵ Lun jamúga fulásu lan le ñígiñe lubei jáfurida ageíraübei le jáluajabei, gayáraayati jamúga jagiribudun jári goún ñíjin. ¹⁶ Ában buga ageíraü buítimaati jabúseerúbei, ageíraü le siélubei. Ladüga níjein lan jarítagun luágu cátei le lánina siélu, ligía úa lubei nibúsigari lan Búngiu lun Jabúngiutebei lan, ába laráanserun ában fulásu joun siélu.

¹⁷ Dán meja le louchagunbalin Búngiu Abrahám láu laríñagun lun lun láfaruni liraü le Isáac jilágubei lun ladágaragüdüni lun, afiñe mémeti luágu Búngiu, rúguatí yebe lúngua lun ledégereruni liraü le ábanrügüti, ¹⁸ láu sun aríñagaali lán buga Búngiu lun luágu sarágubaña lan linébaanfaangu lídaangiñe Isáac. ¹⁹ Subúdirügü liñáali Abrahám luágu gabáfu lan Búngiu ásta lun lásaaragüdüni Isáac lídaangiñe ouweni, áni ítagaraüyebe ladügüni Búngiu láu líchuguni Isáac lárigoún lun Abrahám lubáragiñe yebe láfaruni.

²⁰ Afíñeti Isáac luágu ladügübei lán Búngiu le laríñagubei, ába laríñagun joun lirájüñü ja Jacób lúma Esaú luágu labínirubaña lan Búngiu lídan dan le lúnbei liábin. ²¹ Laú lafiñen Jacób, dán meja le louwe lan, biní lumuti cáda ában jádaangiñe lirájüñü José, ába ladímurejan luágu luweírigun Búngiu, ragüñu luágu

lígiri lubádun. ²² Láu lafiñen José, lubáragiñe loúnwen, aríñagati luágu jáfuriduba lan Israelítagu Ejiptogiñe, aríñaga ligía lun janügüni lábu jáma dánme le jígiruni fulásu ligía.

²³ Láu jafiñen lagübürigu Moisés, dan le lagüriajounbei, ába jarámuduni luágu ürüwa játi, ladüga jarijin luágu buídumeraü lan, janúfudetiña luei lúrudu le líchugubei urúei lun jañáradawagüdüniwa wügüriña irájüñü. ²⁴ Láu lafiñen Moisés, dan le wügürijali, májati lun lanügüniwa queisi tiraü liraü lurúeite Ejipto, ²⁵ jímein lumúti lasúfurirun jáma lánigu Búngiu lubáragiñe laganoun buídu tídan lúban urúei, to lánina figou. Subúdi lumúti luágu madúra lan luwúyeri ugúndani ligía sarágu dan. ²⁶ Rísitimaati lasándiragun lúngua láu lasúfurirun únabuni lueigiñe Crístu le lúnbei liábin, sügü láu laganoun lídan sun lirísin Ejipto, lugúndun luágu afáyeiruajaü le lúnbei líchuguni Búngiu lun, líchigei larítangun. ²⁷ Láu lafiñen Moisés luágu Búngiu, ába lígiruni Ejipto, manúfudeiga luei ligáñi urúei, reideiti derégüdagun lídan larítangun camá jamuga aríagu líña lun Búngiu le marijínbei.

²⁸ Láu lafiñen Moisés ladügei fédu le gíribei páscua, ába loúnajan abájichaguei tubéneri jában Israelítagu láu jítaü lun dánme lan le lásügürün ánjeli le lánina ouweni, máfarun lámuga ni ában jaraü Israelítagu le íbugañaü. ²⁹ Ladüga jafiñen Israelítagu luágu Búngiu, ába ladügün Búngiu üma joun lídaangiñe dúna le gíribei Barána Funáti, lun gayára lan jásügürün eíbugeina camá jamuga múa le mábeiti. Dánti le jabúseerúnbei Ejiptona lun giñe jásügürün quei jagía, ába ladáuragun dúna jáu, ába jañáradagun.

³⁰ Láu jafiñen Israelítagu luágu Búngiu, ába jamácharun geyégua láu lubárierun ubúrugü Jericó ságü bináafin luágu sédü wéyu, ába leíguadun louba lubárierun ubúrugü ligía. ³¹ Afíñetu Raháb, tó meja jóru, luágu Búngiu, ába tarámuduniña Israelítagu aríajatiña túbiñe. Ladüga cátei le, máfarúnwatu lídan le jáfarawagún magáambaditiña lun Búngiu lídan fulásu ligía.

³² ¿Cába ámu cátei nariñaga? Louguabei dan nun lun nabürüjan luágu Gedeón, Bárac, Sansón, Jefe, David, Samuél luma jawágu profétagu. ³³ Láu jafiñen, siríguatiña buri fulásu, agúmadija jagía buídu, íderagua lumútiña Búngiu queisi laríñaguni joun. Darú lumuti Búngiu jayúma liñún jawei, ³⁴ ñegútiña wátu geméti janárimeti, séfutiña luei jáfarawagún jilágubei táu efeín. Ába jeredun ja mérebaña, ñübintiña lun gabáfubaña lan wuríburugu, ába jásiiragúniña jáganiñu. ³⁵ Ñíñanu würiña ásaaragüdüwatiña jadújeñu lídaangiñe ouweni joun.

Añájein giñe jíbiri, jiláguatiña lídan luweírin asúfuriruni ladüga jamájan jíchuguni janágan luágun Búngiu lun jamúga

gayáraabei lan jígirawagüdüniwa. Jímein jamúti jáfarawagún jilágubei luágu líri Búngiu lun gayáraabei lan jáségürün lídaangiñe ouweni lídoun ában ibágari le buídutimaati siélu. ³⁶ Jíbiri, áfagatiña léjerajoún jáu, abeichúni, agürawagúni láu güringüri, lúma adaürüni furísunrugu. ³⁷ Áfarawagúatiña láu dübü, asíarajoúatiña jamídan jámagua, ouchwagúatiña lun jígiruni Búngiu, áfarawagúatiña táu efeín, anúrajatiña jábiñegiñe, ába jeréderun eíbugañajádügü, darúgu jóugua láurügü jára mudún lúma jára gábara, fugiábugu, láu idíjeri, ouserúa wuríba. ³⁸ Gürígia buri jagía ja ní lubei ubou madüna lumútiña, eíbugañajádügü jáña buga lídan buri fulásu mageírawati, áraabu, lídan buri lilúlun dübü weínamuti lúma lídan buri júyu le múaruguti. ³⁹ Sun jagía, láu sun buídu lan afiñeni le jawágubei ligíbugiñe Búngiu, merésibirun jamúti lé buga uágubei lariñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun lumútuniña, ladüga machülü lan Wasálbaragüle ubouágun lídan jadáni, ⁴⁰ labúseerun Búngiu lun lídaanrügüba lan ában wáma jayábin lun jerésibiruni abíniruni le líchugubei Crístu joun lánigu.

12

Rúwamei waríjin luágun Jesúsu

¹ Ítara líña meja jagáburidun sun jíbe gürígia jagía lídan dan le sügüjalibe, láu jafiñen luágu Búngiu. Ában jémpulu jagía woun lun ítara méme lan wagáburi. Ibágari le, queísigubeirügü ában eíbaaguni, gidáwamei sun le erédejabiliwa wawáriu, lúma figou le agüragubalíwa, adüga wamei eíbaaguni le wabáragiñebei láu gurásu, láu sun wafiñen luágu Jesucrístu. ² Rúwamei waríjin luágun Jesúsu, le idaangiñebei liábin wafiñen, le giñe abuíduragüdübalin wafiñen le gumúti. Súfuriti Jesúsu luágu gurúwa, mebéresenga ligía láu nibúsigarídüna lan luwúyeri ouweni ligía, lugúndun subúdi láni luágu lásun lánme lasúfurirun, lagúndaaruba lan, ába lañúurun lueígiñe louñwenren Búngiu.

³ Lídan le jóchwagúniwa, samína jumá lubeíti luágu láni Jesúsu jémpulu, luágu lawánduni sarágu súfuri jámagiñe gafígountiña, ligía mabúchadalá lubei juágu, máburujan ligíame jarúna. ⁴ Machülügidün lúmoun ouweni lídan jageíndagun lúma figou quei ligía. ⁵ ¿Bulíei jumásan dimúrei le líchugubei Búngiu jun queisi lirájüñü? Lariñajare tídan Lerérun.

Niraü, míchigabá mabájüdüni luágu abeichúni le líchugubei Babúreme Búngiu buágu lídan le wuríba lan bigáburi, máburujan ligíame barüna dan le ladeínjan bun.

⁶ Lugúndun arúfudajati Búngiu joun ja jínsiñebaña lun, beílumutiña giñe ja lerésibirubaña queisi lirájüñü.

7 Áfaga jumeí abeichúni lúmagiñe Búngiu, lugúndun louseruñadün queísi lirájüñü. ¿Níjein funági isáani mabeíchun lumúti lúguchi? 8 Ánjaün mabeíchun lan Búngiu, queísi labeíchuniña sun lisáanigu, mámarügü jíña lisáanigu ja tímatimaatiña, bástadi jugúya. 9 Dán meja le ñübürigidiwa, beíjamutíwa meja wagübürigu, áni inébetiña meja woun. Lúntimaati wagáambuni Wáguchi le siélubei, lun gabágaribadiwa lan. 10 Jabeíchuniwa meja wagübürigu ya ubouágu lúnrügü murúsun ibágari le, lun jagüriajaniwa buídu según jabáfu, ánjeinti Búngiu, lun waságarun buíti lídaangiñe labeíchuniwa, labeíchawa lun ladügüniwa lun buídu wamá ítara quei buídu lan. 11 Inárüni luágu úa lan abeichúni áuti wagúndaara lídan le werésibiruni, gárirügüti woun, ánjeinti ja afúrendeirubaña lídaangiñe abeichúni, ibíjatiña ában ibágari lánina ísuruni lúma darángilaü lídaangiñe abeichúni ligía, lárigiñe.

Mamájara wamá lun Búngiu

12 Rújuma lubeíti iséri érei lun jarüna le bucháalibei uágu lárigi asúfuriruni, lúma lún buri jigáchürügü le débilijalibei, 13 áluaja jumeí üma le surúbei. Mígira jumá lébuna chugéguau lídan üma lueí jeíguadun ja débiligiñabaña lídan jafíñen, íderaguarügü jumáña lun jóudin jabáruaguouñ lídan jafíñen.

14 Jóucha jumá lun lídan jumá darángilaü jáma sun gürígia, abágarideina ában ibágari le jarúmati, lugúndun le wíyebeli igáburu, siñábei lachülürün lúmoun Búngiu. 15 Touñigi jumá lueí níjein lan ában jídaangiñe meíbugunti buídu lúma Búngiu, ábame leféridiragüdüni jafíñen jíbiri queísi ladügüni jíduru gífiti le abíñaragubalin sun le agúurubei luágu. 16 Úa la ni ában jídaangiñe agámariduti mamárieidunga, míchugun ligíame mebéreseni luágu cátei le lánina Búngiu. Ligía cátei le meja ladügübei Esaú, ába lalúguruni lirícha queísi íbugañaü luágu ában asíedu eígini. 17 Subúsi jun luágu lárigiñe lán buga ladügüni, buséngili yebe lerésibiruni labínirun lúguchi queísi íbugañaü, mabíjin láali, siñáali lasáansiraguni lúguchi le adúga lálalibei láu sun layájuajan Esaú láu igárigu.

18 Jugúya, mayárafaduntün lun cátei le gayáraabei jasándiruni queísi lasúseredun joun Israelítagu dán meja le jerésibiruni binádu lidáradun Búngiu jáma. Yaráfatiña meja lun wúbü le Sión, le durúngubei láu wátu geméti, le ñí lubei níjein lán meja lubúriga lúma luríbouga, 19 magáambun jumúti gíñe lamúri fídu lúma lumálali Búngiu le adímurejabei joun. Ja agáambubalin umálali ligía, ayúmuraguatiña lun jebé lan ladímurejan joun. 20 Jadügünbalin líra lugúndun luweírín janúfude lueí lagúmadijan Búngiu, ladúga laríñajare. “Le íchuguti lugúdi luágu wúbü, afarúalá jilágubei láu dúbü o táu lan

ában efeín, íbini ában lan anímaalu”, ladüga fulásu ligía, níjein Búngiu ñi. ²¹ Weíriti lanúfunejabu cátei le jaríjubei, darí lun laríñagun Moisés guánarügü. “Nadádagaruña láu anúfudei.”

²² Ánjein jugúya, lábugiñe iséri darádu, ñübinjadün lun cátei weíriti sügü láu le únbei jayábin já buga lábugiñebaña binádu darádu. Yaráfaadün lun wübü Sión le siélubei, lílanaadün lubúrugute Búngiu le wínwanbei, le ában Jerusalén le siélubei, le ñí lubei jagánawa sun ánjeligu, ja ájuduragubaña lun jíchugun uweírighuni lun Búngiu. ²³ Lídaañadün jadámurin lirájüñü Búngiu ja bürüwañubaña íri siélu. Lun Búngiu le agúseragüdübañi sun gürígia jayárafada, lídaañadün ában jáma ja ouwegubaña ja buídubaña igáburi ubouágu, áni buíngüda lumúti Búngiu lubuídun jagáburi siélu. ²⁴ Ñübinjadün lun Jesúsu, le býei lun iséri darádu, bajíwaguaadün láu líta Jesúsu lun lachibúniwa jifígoun, le ábanbei cátei weírítimaati sügü láu le labúseerúbei líta Abél—lun lagúseragüdúniwa Caín luágu láfaruni Abél jilágubei.

²⁵ Ligía mamájara jumá lubei jagáambuni Búngiu. Meséfujaña ligía meja Israelítagu ja mebésesenbaña láu Búngiu, dán buri meja lerérunbei joun lídaangiñe Moisés, le ábanbei lílana ubou, gúbume siñá lan weséfurun ánjein wíchiga wanágan luágun Búngiu lídan le ladímurejan woun lídaangiñe Liraü, le lílana siélu. ²⁶ Jingígüda lumúti meja lumálali Búngiu ubou lídan dan ligíra, ánjeinti guetó laríñajare. “Nánjingichagüdübeiya mamarügü ubou, ásta giñe siélu.” ²⁷ Dan le laríñagun “nánjingichagüdübeiya”, míni lan luágu lagídarúba lán buri cátei le márügüdünbei luágu ébuu derébuguti, ábame leréderun le siñábei lánjingichúniwa. ²⁸ Arúejani le líchugubei Búngiu woun siñáti lánjingichún. Rúwama lubeíti eteíngiruni lun Búngiu luágu líra, judúgua wamá lun láu inébesei luma gúnfuli queísi labúseerun, ²⁹ lugúndun lagúmuchaguagüdübei Wabúngiute sun cátei le mabuídunti queísi lagúmuchaguagüdün wátu geméti cátei.

13

Ída lúba lan wagúndaaragüdüni Búngiu

¹ Jínsiñegua méme jumá júmagua queísi idújeñu lueígiñe Je-sucrístu. ² Mabúlieida jumei lun jebélaagüdúniña achülürütiña júbiñoun láu ugúndani. Sarágu jáña gürígia, rújaña ubáraü joun ánjeligu láu jadügüni cátei le, ibídiñoun joun.

³ Jarítagua jumá jawágu adaürütiña, queísigubeirügü jamúga giñe jadaürüña lan jáma. Jarítagua jumá jawágu ja ouserúabaña wuríba, quei níjein lan giñe ában úgubu juágu le gayáraati lasúfurirun.

⁴ Buíti cátei lun jagámaridun, áni lúnti júmagua jumá dari lun jounwen. Ja asáansijatiña jámari lagúseragüdübaña Búngiu, lagúseragüdübaña gíñe ja adügübaña salúfuri.

⁵ Míchiga jumei jánsiñejabu luágun seínsu, gúnda jumá láu le júmati, lugúndun líchugubei Búngiu le jemégeirubei jun. Aríñagaali. “Natoúnigirubadibu, mígirun nábume.” ⁶ Gayáraati lubeíti wariñagun láu afiñeni.

Nabúreme Búngiu íderagubalina, manúfudebadina.

Siñáti jadügün gürígia ni cáta náu ánjeingubeírügü busén Búngiu.

⁷ Jarítagua jumá jawágun ja arúfudajañabaña jun, ja apúrichijabalin ugánu láni Búngiu jun, samína jumá luágu buíti le ñúbinjalibei lídaangiñe jabágari, falájumei jémpulu le láni jafíñen.

⁸ Masáansiragunti ligáburi Jesucrístu, ligía meme gúñaarü, ugúñe, lúma súnwandan. ⁹ Mafálara jumá arúfudajani le ámuñegueinarügüti lueí le larúfudajabei Jesúsú. Resíbitá wawáni érei lúmagiñe linsiñejabu Búngiu, siñáti terésibirun wawáni ni cáta lúmagiñe lúruđu buri luáguti eíginí. Igáburi ligía, miábinti lun ladügüba lan buíti joun ja afálarubalin.

¹⁰ Wagía afiñetiña luágu Crístu, íbjatiwa gíñe ában latárü, le gurúwabei le uágubei louwe Crístu luágu wafígoun. Ja asígirubaña láu bináđu jagáburi juríu, siñáti gafánran jamá lídan le líchugubei louñwen Crístu. ¹¹ Jafádirin juríu le íñutimaabei belúgüda lumúti játa anímaalu lídoun Fulásu Sándutimaati quei adágaragüdüni luágu figou, jágubu anímaalugu jagía, bougudi lueí ubúругu lágudúa. ¹² Ítara líña gíñe jiláti Jesúsú bougudi lueí ubúругu lun lachíbuni wafígoun láu líta guánarügü. ¹³ Queímoun lubeíti lun Jesúsú, bougudin lueí fulásu, bougudin lueí bináđu igáburi, asúfurireína ünabuni luágu líri queísi lasúfurirun wawágu. ¹⁴ Lídan ubou le, úati ni ában fulásu wáma le adúraruti lun sun dan, wáluajañein ubúругu le lúnbei ñíjinbadiwa lan lárigiñe íbágari le. ¹⁵ Ligía lúnti lubeí wíchugun eteíngiruni lun Búngiu súnwandan lídaangiñe Jesucrístu le wafádiriñebei. Eteíngiruni ligía, ligía luwúyeribei adágaragüdüni le labúseerúbei Búngiu wámagiñe. ¡Rúwama lubeíti uweíriguni lun láu wayúma! ¹⁶ Mabúlieida jumá jadügüni le buídubei, lúma lun jafánreinruni júmati jádan ja mabíjinbaña, lugúndun niján buri cátei le áubei lagúndaara Búngiu.

¹⁷ Gagáambadi jumá joun ja arúfudajabaña jun, derégegua jumá júngua joun, lugúndun jagía oúnigirubarun juwáni, áni quei jasúbudiruni, gásu jagúserun ligíbugiñe Búngiu luágu jatoúnigirunün. Joucha jumá lun medéreragüdüni jumáni jawádigimari, lugúndun mabuídunbei jamúga gíñe líra jun.

¹⁸ Ayúmuragua jumá lun Búngiu wawágu, choúru wamúti luágu darángilañu líña lan warítangun quei busén wabeí buídu lan woúserun lídan sun cátei. ¹⁹ Amúriajatina júma lun jayúmuragun lun Búngiu lúnya gayáraabei lan nídin aríjaün madíse.

Abíniruni buri lúma lagúmujoún buri mábugaü

²⁰ Ayúmuraguatina lun Búngiu, le íchugubalin darángilaü, le gíñe ásaraagüdübalin Wabúreme Jesucrístu lídaangiñe oúweni, lun líchuguni sun ubáfu le busénwabei jun, lun jadügüni lugúndan. Wabúreme Jesucrístu ában le atoúnigiruti lumútuniña buídu queísi ában atoúnigiruti mudún. Ítara líña ladüga líta, le achoúrurubalin lidáradun Búngiu, le adúrarubei lun sun dan, wáma. ²¹ Ayúmuraguatina gíñe lun Búngiu lun luwádigimaridun jídan, lídaangiñe Jesucrístu, lun gayáraabei lan jíchugun ugúndani lun. ¡Uweíriguni lun Crístu lun sun dan! Ítaralá.

²² Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jerésibiruni dimúrei le abürüja náalibei jun tídan murúsun gárada to. ²³ Niján ában ugánu jun— ¡furíjali wadúje Timotéo furísunrugugiñe! Ánjein ñúbin yájoun, nanügübei númagua dánme le nídin aríjaün.

²⁴ Mábuga níña joun sun tábutigu ligílisi lúma joun sun jíbiri wadújeñu lídan wafíñen. Mábuga jáña wadújeñu ja Itálianu jun.

²⁵ Binílaün Búngiu sun jugúya, ítaralá.

LIGÁRADAN SANTIÁGO

Labürüjan Santiágo joun tĺana ligĺisi buri ja chagágubaña

¹ Áu Santiágo, esériwiduti lun Búngiu lúma lun Wabúreme Jesucrístu áu, mábuga níña joun ja jadügawagubaña dúusu lirájüñü Israél ja chagágubaña lídan sun ubou.

Subúdi le ñübinbei lúmagiñe Búngiu

² Nidújeñu, lúnti gúndan jumá dan le jasúfurirun furúmiegurügü ouchwagúni. ³ Subúdi jumáli luágu dan lan le louchwagún jafiñen, furéndeitimaatün gagúraasuni. ⁴ Ítara líña lubeíti, maríbadalá jarítangun lueigiñe jóuchawagún, lubáragiñe líra, ígira jumeí ouchwagúni ligía lun líchugun lánwoun jugúraasun, lun loustarun lubuídun jigáburi, úouga mégeiti luágu.

⁵ Dan le ibídiñe lan jun cába lan jadüga lídan ában lénreengunga, amúriaja jumá lúma Búngiu, ábame lasúbudiragüdüni jun cába lan jadüga. Rúlumuti Búngiu subúdi le jamúriajan lánigu lúma joun, quei jamúriajani, maríñagunga ni cáta joun luágu. ⁶ Lúnti jamúriajan láu afiñeni luágu líchugubei lan Búngiu le jemégeirubei jun, máma láu liloúguan afiñeni, le lougua tafiñen, ítara líña quei ában lugúdi barána le lanügübei garábali lueigiñe ában oubaü lun luágun ámu. ⁷ Gürígia le medéraguagüdünti lafiñen, marítagonalá luágu libíjuba lan ni cáta lúmagiñe Wabúreme. ⁸ Lugúndun gürígia le afiñe líñabei, mafiñen, siñáti lasígirun ában igáburi le derégüdagwati luágu ni cáta.

⁹ Idújei le gudémebei, majírudalá luágu, gúndaalá luágu irisini le siélubei lubá. ¹⁰ Léti idújei le rísibei, manáangualá lúngua luágu, gúndaalá luágu larúfuduni Búngiu lun luágu mebégi lan lirísun lun ni cáta lídan cátei le lánina siélu. Lugúndun ítara líña rísiti quei lufúlurin jíduru, le siñábei ladúrurun. ¹¹ Dan le láfuridun wéyu, ába lásüdüñ sarágu, ába lásäürün jíduru, ába leíguadun lufúlurin, ába lagúmuchun lubuídunmeraü. Ítara lúba giñe rísiti. Iachülürüba wéyu lun loúnwen, ábame lígiruni sun láfaagun luágu seínsu.

Oúchwagúni lúma adúndeijoúni lun wuríban

¹² Gúndaati gürígia le awándubalin ouchwagúni láu gurásu, lugúndun dánme le láfuridun láu buídu, libíjubei íbágari magúmuchaditi le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun ja jínsiñejabúbaña lun, queísi ában afáyeiruaajaü, queísi ában rídi. ¹³ Dan le lebélorun lun ában gürígia lun ladügün

cátei wuríbati, marítagonalá luágu Búngiu lan ádarubalin cátei ligía lídoun, lugúndun mebékuti lídoun Búngiu lun ladügün wuríbani, máda lumúti gíñe jádoun güri-gia lun jadügüni. ¹⁴ Lubáragiñe líra, dan le lacháwajani luríban layúmajan mútu, ligía láburujan lídoun ladügün le wuríbabei. ¹⁵ Lídaangiñe buri luríban ayúmajani le, liábin figou, ában ibá-gari lánina figou barüti ouweni.

¹⁶ Nidújeñu jínsiñetiña nun, mayéedagua jumá júngua arítagua luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin wuríbani. ¹⁷ Lubáragiñe líra, sun buíti le íchugúbei woun, le úabei mégeiti luágu, lúmagiñe Búngiu le adügübalin lilámpuna siélu liábin. Búngiu súnwandan ligía méme lan, úati sáansiguaü lídan quei lilámpuna siélu le gabúlubudadíbei. ¹⁸ Ligía lugúndaabei lun ladügüni-wa lirájüñüme láu wafíñerun luágu lerérun le inárünibei, lun ítara wamá quei furúmiñeti alúbajani le íchugúti lun Búngiu lídaangiñe buri cátei le ladügübei.

Ligáburi agúnfuliruni lúma Búngiu le áubei lagúndaara

¹⁹ Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, cáda ában jídaangiñe lúnti aráanseñu lan lun lagáambun, áni lúnti jámaru lan lun ladímurejan lúma lun lagáñidun, ²⁰ lugúndun güri-gia le gáñibei, madügün lumúti le áubei lagúndaara Búngiu. ²¹ Ígira jumeí lubeíti sun iwíyeni lúma luríban igáburi le jídaangilibei, resíbi jumeí ugánu le bunáwaalibei tídan janígi láu ünabuni, lugúndun gabáfuti ugánu ligía lun lasálbarunun juwáni.

²² Adúga jumeí le taríñagubei Lerérun Búngiu, máma lun agáambarügü jumáni. Ánjein jarítagua jubeí luágu buídurügü lan lún-rügü jagáambuni Lerérun Búngiu, jeyéedaguña júngua. ²³ Le agáambarügübalin, madügün lumúti le lubeíbei, ítara líña quei ában güri-gia le aríagubei lúngua tídan ában isúbusein. ²⁴ Aríja lumúti ída líña lan, áni quei lídin, ítara labúlieiduni ída líña lán buga. ²⁵ Ánjeinti güri-gia le jéchubei atúriajei Lerérun Búngiu le úabei mégeiti lídan, áni furáangugüda láwa lueígiñe figou, mabúlieidun lubeí le lubeíbei, adúga lumúti le laríñagubei Lerérun Búngiu áni gúndaati le tímatimaati.

²⁶ Güri-gia le jarítagubei luágu gúnfuli lan lúma Búngiu áni siñá lumutu liñeñe erédera, leyéedaguña lúngua áni úati ju lan ligáburi lagúnfulirun lun ní cáta. ²⁷ Niján agúnfuliruni le jarúmabei, le áubei lagúndaara Wáguchi Búngiu. lun wíderaguniña magübürigujaaña jáma wúriña ja jiláaña úmari lídan jadíjeri, lúma lun madáseirun wamá láu buri cátei wuríbati le láni ubou le.

2

Lúnti ában lan láu janügün sun güri-gia

1 Nidújeñu, queísi jugúya lan gürígia ja afiñebaña luágu Wabúreme Jesucristu le weírigubei, moún lumuti ámu lan janügün ában gürígia jawei jíbiri. 2 Quei buri jamúga, lun jamúga lebélorun ában wügüri lídoun jadámurin láu bágü gólu túma anáanguni fínutu, belú ligía giñe ában gudémeti táu anáanguni juchécheeru, 3 ánjaün eténira lun le fínubei anáangun buídu, lun jariñagun lun. “Ñurúba ya lídan ubáraü buíti”, jariñaga lun le gudémebei. “Amürü, reídeibá rára, o ñurúba ya múarugu”, 4 janügüña ában gürígia ámu luei le ában, áni jagúseragüdüña láu luríban arítaguni.

5 Nidújeñu jínsiñetiña nun, agáamba jumei cátei le. anúadaja láaña Búngiu ja gudémebaña lídan ubou le lun rísi jamá lídan jafiñen, lun giñe jerésibiruni arúejani le uágubei laríñaga Búngiu joun ja jínsiñejabúbaña lun luágu líchugubei lan joun queísi jalágaante. 6 Ánjeinti jugúya, rújumutiña gudémetiña lídoun busíganu. ¿Máma funági rísitiña ja wuríbabeí jouuserunün, áni barújamaün adúruujeina ligíbugiñoun lúrudu? 7 ¿Máma jagía adímurejabaña wuríba luágu líri Crístu, le inébebei jun, le únbei jederegeragua júngua?

8 Ánjein inárüni lubei luágu gúnfuli jumáni líñun-ágei lúrudu queísi tariñaguni Lerérun Búngiu. “Jínsiñelá gürígia bíledi bun quei bínsiñegua búngua”, buíti jadúga. 9 Ánjein máma lubei ában láu janügüniña sun gürígia, jadügüña figou, dürúgua jumúti lilúrudun Búngiu. 10 Lugúndun ánjein agúnfulira ában gürígia láu sun lúrudu, ígira lagúnfulirun ában lídaangiñe, gadúnrunti luágu ladúraaguni sun lugúmadin lúrudu. 11 Lugúndun Búngiu méme le aríñagubei. “Madúgabá salúfuri”, aríñagati giñe. “Máfarajabá.” Ánjein lubei madügün gürígia salúfuri, áni áfarajati, mídinti láu le lubei lúrudu. 12 Jugúya, lúnti jadímurejan, agáburida jugúyame queísi lúntiña jagúserawagüdün láu lúrudu le furáangugüdabaliwa luei lubáfu figou. 13 Ja magúdemejabubaña joun ámu, magúdemejabubei giñe Búngiu joun lídaanme wéyu lánina agúseruni. Ánjaña ja gudémejabubaña, buídubei jáfuridun lídaanme lidáni agúseruni.

Afiñeni lúma wadágimanu

14 Nidújeñu, ¿cásan ju lan laríñagun gürígia luágu afiñe lan luágu Crístu ánjein madügün ni cáta lun larúfuduni? ¿Gayáraati funági lasálbaruni afiñeni ligía? 15 Quei jamúga guetó, níjein ában idújei wügüri o würi emégeiruti anáanguni lúma eígini, 16 laríñaga ában jídaangiñe lun. “Buídulá lídin bun, darúguabá bougua, jou amürüme,” áni míchu lumúti le lemégeirubei lun, ¿cági ju lan líra? 17 Ítara líña lasúseredun lúma afiñeni.

ánjein marúfudun jamá gürígia láu cátei le jadügübei, afiñeni labuguarügü, ítara líña quei ában cátei jiláali.

¹⁸ Fágua níjeinbei aríñaguti. “Amürü afiñetibu, áu adüga numúti le buídubei.” Áu Santiágo aríñagatina lun idújei ligía. “Arúfudabeíti bafiñen nun bougudin luei buíti le badügübei, narúfudeime nafíñen bun láu buíti le nadügübei.” ¹⁹ Afiñetibu luágu ában rügüñein lan Búngiu, buíti badüga, afiñetiña giñe máfianu luágu líra, adádagara jagía láu anúfudei luei. ²⁰ ¿Májatibu bafiñerun, ibídiougua táu amürü le, luágu jiláñu líña lan lafiñen gürígia ánjein marúfudun lan láu le ladügübei? ²¹ Resíbi lumúti Búngiu Abrahám, le binádu wáguchi, queisi richáguati ligíbugiñe luágu le ladügübei dan le lánjarun lún yebe láfaruni Isáac le liraü jilágubei queisi adágaragüdüni lun Búngiu. ²² Aríja báali luágu arúfuda láni Abrahám lafiñen láu cátei le ladügübei, áni ñübinti lafiñen lun dayárubei lan láu cátei le ladügübei. ²³ Ítara líña lagúnfulirun le bürüwañubei tídan Lerérun Búngiu. “Afiñeti Abrahám luágu Búngiu, áni luágu lafiñen, ába lerésibiruni Búngiu queisi wügüri richáguati ligíbugiñe.” Áni aríñawagúati luágu Abrahám, “lumáda Búngiu.”

²⁴ Aríja jumáli lubeíti, luágu resíbi láni giñe Búngiu wügüri luágu buíti le ladügübei, úara lúma lafiñen, áni mámarügü luágu lafiñen. ²⁵ Ligía méme meja asúseredubei tun Raháb, to jóru lídan dan le sügüjalibe. resíbi lumútu Búngiu queisi richáguatu ligíbugiñe dán meja le tarúfuduni tafiñen luágu láu cátei le tadügübei—safá tumútiña loúnagülegu Josué, ába tíderaguniña lun jagíribudun lídaangiñe ámu úma. ²⁶ Ítara quei jiláñu líña lan úgubu ánjein úa tubei uwáni lídan, jiláñu líña giñe jafiñen ánjein marúfudun jumá láu cátei buíti le jadügübei.

3

Lúnti wabúgurunun wañéñe wayúmulugu

¹ Nidújeñu, mouñ lumuti añájein lan sarágu jídan ja adáagutiña jóungua arúfudajatiñame lánina Lerérun Búngiu lugúndun subúdi jumáli luágu wagía lan le arúfudajabei, derégüdatimaabei lan wagúserawagüdüñ. ² Sun wagía adügatiwa cátei charáti, ánjein níjein lubei ában gürígia madügüñti ni murúsun charáti lídan le laríñagubei, ában wügüri buíti le gumúti ligía, le giñe gayáraabei labúguruni sun lúgubu. ³ Dan le wagürüni jayúma anímaalugu lun jagáambuniwa, gayáraati wabúguruni sun jágubu. ⁴ Aríja jumouñ buri giñe ugúnein, láu sún buri weínamu tan áni jéburiti garábali le ádajabarun, abúgura lumútu abúguruti láu ában liraúraü simúnu le ñíjin lumúti labúseera. ⁵ Ítara líña giñe lasúseredun lúma wayúma, ában cátei ñúraúraüti,

áni gayáraati ladügün sarágu buri cátei weínamuti. ¡Láu murúsun wátu geméti, gayáraati lágudún ában oúnwenbun áraabu! ⁶ Ítara líña wayúma quei ában wátu geméti. Gayáraati wadügün sarágu wuríbani láu, gayáraati lagádeiruni sun le wagiabei. Gayáraati líchuguniwa lídoun wuríbani lídan sun wabágari, Máfia guánarü lébunabei sun le. ⁷ Gayáraati lagídaruni wügüri jagáñi sun jawúyeri anímaalugu gáñitiña—dunúru, jéwe, jáma anímaalugu baránajana—áni adüga láali. ⁸ Úati ni ában lun gayára lan lagídaruni ligáñi wayúma. Ában wuríbati ligía le mígiraguagüdünbei lúngua, áni buin líña láu peísini le gáfarajati. ⁹ Láu méme wayúma wadímureja buíti luágu Wáguchi Búngiu, láu giñe wíñaraguaña gürígia ja ladüga Búngiu lenége. ¹⁰ Lídaangiñe méme ában iyúmaü láfurida dimúrei buíti lúma íñaraguni. Nidújeñu, moún lumuti ítara lan cátei le. ¹¹ ¿Gayáraati funági láfuridun dúna bímeti lúma dúna básuati lídaangiñe méme ában? Siñáti. ¹² ¿Gayáraatisan tagíindun ában tídibu figi fáluma, ódi gayáraati tagíindun tídibu beíbei figi? Siñáti giñéti láfuridun dúna bímeti lúma dúna básuati lídaangiñe méme ában.

Subúdi le inárünibeí

¹³ Ánjein níjein lubeí ában chu táu jídan, gunfaráanda ligía, arúfudaleí láu lubuídun louuserun, láu únabugubuni le líchugubei lisúbudin lun. ¹⁴ Ánjein níjein lubeí gimúgaü tídan janígi, áni jadügüni cátei láu jarítangun juágun guánarügü, moún lumútiti janáangun júngua luágu jisúbudin, lugúndun iyéeni líra. ¹⁵ Máma niján luwúyeri subúdi le ñübinbei lúmagiñe Búngiu, ában subúdi le lánina ubou líra, le lánina jasáminan gürígia, le láni méme Máfia. ¹⁶ Lugúndun le ñí lumuti gimúgaü lúma marítawaguni jawágun ámu, níjein chagáguaü ñi lúma sun luwúyeri wuríbani. ¹⁷ Ánjaña ja gámabalin subúdi le lúmagiñebei Búngiu, furúmiñe níjein ában ibágari jarúmati jawágu, gálumatiña, areídatiña, gagáambaditiña, gudémejabutiña, adüga jamúti le buídubei, ában lábu janügüniña sun gürígia, furángutiña. ¹⁸ Ja áluajabalin darángilaü, bunáguatiña ílaü lun lalúbajouniwa ában ibágari le richáguati jádan, lúma jádan ámu.

4

Gamádaquaü lúma ubou

¹ ¿Cá buri ueígiñe jabúseera jawúribujan, lúma jageíndagun? Ladüga buri lagübüri ayúmajani le jídaanbei súnwandan. ² Buséntün som cátei, queíti siñá jumani ibíja, ába jáfarajan. Gimúgatün luágu som cátei, queíti siñá jumani ibíja, ába jageíndagun. Mibíjin jumúti le jabúseerúbei lugúndun mamúriajan jumáni lúma Búngiu. ³ Ánjein jamúriaja, mibíjin jumúti lugúndun luríban jamúriajani, jabúseeruni lun

jagástaruni luágu lagübüri jugúndan. ⁴ ¿Gürígia múaraantiña! ¿Íbidiñetísan jun luágu ánjein lan gamádagua jubei lúma ubou, jáganiñein lan Búngiu? ⁵ ¿Jarítaguatünsan luágu mála lan le tariñagubei Lerérun Búngiu luágu buri cátei le? ¿Jarítaguatün funági luágu Espíritu lan le lagánawagüdübei Búngiu wádan ában lan espíritu le lánina gimúgaü? Uá. ⁶ Íderagua lumútiwa Búngiu láu lareíni, láu líchuguni ubáfu woun lun wáfaruni gimúgaü le wádaanbei jilágubei. Tariñajare Lerérun Búngiu. “Rúlumuti Búngiu lanágan jawágun ja barüguabaña jóungua, áni íderagua lumútiña ja ünabugubaña, láu lareíni.” ⁷ Rúgua jumá júngua lábugiñoun leréreejan Búngiu, rára jumá derégüdagu láu lubáfu Búngiu, mabáfu lámuga Máfia juágu, ábame lanúrajan juei. ⁸ Yaráfa jumá lun Búngiu, ábame gíñe layárafadun jun. Jugúya le busénbei jesériwidun lun Búngiu lúma lun ubou, gafígounjadün, ítara líña lubeíti, jarúmagüda jumei jigáburi túma gíñe janígi. ⁹ Lídan le jayárafadun lun Búngiu, aságüríja jumá luágu jifígoun láu águiraü. Gáritá janígi luágu luríban jigáburi lúma Búngiu, sáansigualá jugúndan lun íruni luágu jifígoun. ¹⁰ Ünabuguagüda jumá júngua ligíbugiñe Búngiu, ábame líchugunün íñugu.

Adímurejani luágu idújei

¹¹ Nidújeñu, madímureja jumá wuríba jawágu jibirigu. Le adímurejati wuríba luágu lidúje, o ladárirun lan lidúnrun, ladímurejaña wuríba luágu lilúrudun Crístu le aríñagubei luágu moun láni ladügüniwa, áni ladáriruña mégeiti luágu. Ánjein jadüga líra lubáragiñe jadügüni le lubeíbei lúrudu, jíchaaguña júngua queísi agúseragüdüti. ¹² Ában rügüñein agúseragüdüti, le íchugubalin lúrudu ligía, le Crístubei méme, lérügü gabáfubei lun lasálbajan o lun lagünrinchagun. Ánjein bugúya, ¿cátabuñadíbugi lun badárirun lidúnrun ámu?

Machoururunwalá luágu jarúga

¹³ Guetó, agáamba jumei cátei le, jugúya le aríñagubei. “Ugúñe o jarúga woúdiba lídan ítaga fulásu, ábame webélujan ñi ában írúmu, wawádigimaríbei waseínsun lun wabíjin lánwoun.” ¹⁴ ¿Ída liñásan jasúbusiruni cába lan asúsereda jarúga? ¿Cáteiñeigi jibágari? Ítara líña quei jeméreedu le asálrágubei luágu murúsun dan, lárígiñe ába lagúmuchagun. ¹⁵ Aríñagarügütün jamúga. “Ánjein busén Búngiu, wabágariduba, ábame wadügüni le o líra.” ¹⁶ Ánjeinti jugúya, jadímurejan láu pántaü luágu cátei le jarítagubei lun jadügüni, áni sun pántaü le, mabuídunti. ¹⁷ Afiñetina luágu ánja jumá lun sun le, wel, le subúdíjabubei lun ladügün buíti áni madügün lumúti, ladügüña figou.

5

Ewéridijani joun rísitiña

¹ ¡Agáamba jumeí cátei le, jugúya rísitiña le wuríbabei igáburi! Chülüjali óra lun jayájuajan, wágu jugúyame luágu buri lamíselu le lúnbei jasúfuriruni. ² Ñaláli buri jirísini, jou jamáaru jamútiri janáangun to fínuboun. ³ Gájüjali jigólun lúma jáni pláta, áni láu cátei méme le, arijúati jarügüren, ábame jagünrinchawagún lueígiñe camá jamuga láu wátu geméti. Oúndaraguaadün sarágu irisini lídoun buri lagúmujoún dan le. ⁴ ¿Ánti fáyeiti le míchu jubeí joun ja ñadágimeinbalin jichári? Ánjein jamúga gayáraati, lagúajaña jamúga fáyeiti ligía luágu jidúnrun, agáamba láali Búngiu jamúriajan ñadágimeintiña jagía juágu. ⁵ Rúguaadün júngua lun ában ibágari lánina wéndeí lúma ugúndani ya ubouágu, ibíja jumáli sun le jabúseerúbei quei jadíbunedagüdüniwa anímaalú lubá jáfarun, yaráfaali gíñe jagünrinchawagún sun jugúya. ⁶ Rújadün jadúnrun ja madúnrunbaña, áfaragua jumáña jilágubei, madügünga jagía ni cáta le lébuna jáfaraguniña.

Gurásu lúma ayúmuraguni lun Búngiu

⁷ Ligía lubeíti, nidújeñu, gagúraasun jumá daríme liábin Wabúreme Jesúsu. Ábunaguti le agúrabebei ladügün alúbajani buíti, lúnti lagúrabajani furúmiñeti júya luágun líla linádirigu lúma lagúmujoún júya luágun lun láfunadun. ⁸ Gagúraasun jumá gíñe, máburujan ligíame jarüna, lugúndun madíseeli liábin Wabúreme. ⁹ Nidújeñu, mequéjera jumá jawágu jidújeñu lueígiñe Jesucristu, magúserawagüdüni jumámuga, yaráfaali lidáani Búngiu lun lagúseragüdüni. ¹⁰ Nidújeñu, barü jumaña profétagu já meja adímurejabaña lídan líri Wabúreme queísi ában jémpulu lánina gurásu luágu asúfuriruni. ¹¹ Wagía, barü wamutiña ja awándubalin asúfuriruni queísi gürígia gúndaatiña. Agáambaadün luágu lugúraasun Job, áni subúdi jumáli gíñe ída líña lan fuleísei láni Búngiu lagúmujoún óra, lugúndun areídati Búngiu, gudémejabu.

¹² Lougíñe sun cátei, nidújeñu, máfiñura jumá ni luágu líri siélu, ni luágu líri múa, ni láu ámu luwúyeri áfiñuruni lun jachoururuni jerérun. Dánme le jaríñagun “ánja”, lun ánja lan, dánme gíñe le jaríñagun “uá”, lun gíñe uá lan, míchugun lámuga Búngiu jidúnrun.

¹³ Ánjein lasúfuriruña lubeí ában jídaangiñe, lúnti layúmuragun lun Búngiu. ¹⁴ Ánjein sándiñein lubeí, lúnti lagúarun joun tábutigu ligílisi lun jayúmuragun lun Búngiu luágu, lúma lun jájurudaguni láu áili lídan líri Wabúreme. ¹⁵ Dánmeti le jayúmuragun láu afíñeni, ábame lareídagun sánditi, áni ánjein

gíñe afígounjaali lubeí, ferúdunawabei lifígoun. ¹⁶ Ligía, gúfese jumeí lubeí jifígoun joun jidújeñu lueígiñe Jesucrístu, áni ayúmuragua jugúyame jawágu lun jareídagun. Weíriti lubáfu ayúmuraguni lun Búngiu le ladügübei gürígia le buíti táu sun lanígi. ¹⁷ Proféta Elías ában meja wügüri quei wagía, dan le lamúriajanbei lídan layúmuragun lun Búngiu lun májuyun lan júya, reídeiti júya májuyunga ürüwa-irúmu-dimí. ¹⁸ Lárigiñe, dánya le layúmuragun, ábaya lájuyun júya, ábaya tájüchün sun inádirigu ubouágu.

¹⁹ Nidújeñu, ánjein egéyeda ában jídaangiñe lueí üma le richábei, liábin ámu lun lagíribudagüdüni, ²⁰ subúdi jumeí luágu furúmieguaügü lan agíribudagüdüti le afígounjabei lídaangiñe luríban lémeri, lasálbaruboun lan luwáni afígounjati ligía lueí tídin máfiougati, áni ferúdunagüdaleíme sarágu lifígoun gürígia lé yebe acháragadubei.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÉDRO

Labürüjan Pédro joun afiñetiña ja chagágubaña bougudi lueí jageíra

¹ Áu Pédro, ában láni Jesucrístu apóstolu áu, nabürüjañoun gárada to jun, jugúya lánigu Búngiu ja chagágubaña bougudi lueí jageíra loubawagu Pónto, Galácia, Capadócia, Ásia, lúma Bitínia. ² Nidújeñu, anúadaja láadün Búngiu Úguchili lúmagiñe meja binárü lun lánigu jumá, áni subúdi lumúti meja luágu lachülürüba lan ában wéyu lun ítara lúba lan, ladüga ligía lan lugúndaanbei. Ligía larúmadagüdañajañoun lubeí Sífiri Sándu janígi láu líta Jesucrístu, adügalaün lun gagáambadi jumá. Ibíja jumá lubeíti sarágu abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Búngiu.

Louchawagüba jafiñen, ábame liábin buíti lídaangiñe

³ Rúwama uweíriguni lun Búngiu, le Lúguchibeí Wabúreme Jesucrístu, luágu luweírin lugúdemejabu woun. Rújali iséri ibágari woun queísi lirájüñü láu lásaaragüdüni Crístu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun. ⁴ Queísi lirájüñü wabeí, gayáraati weménigidun le gumúti luágu wabíjubei lan ubuíduni le aráanse láalibeí wabá, gayáraati weménigidun luágu werésibirubei lan alágan le areídañu lubeí Búngiu wabá, siélu—ában alágan le lúnbei ladúrarun lun sun dan, le siñábei ladáseirun, le siñábei leféridiruni lubuídun. ⁵ Goúnigi lumútiwa Búngiu láu lubáfu lugúndun afiñe wamá luágu, lun gayáraabei lan wabíjini asálbaruni lídaangiñe asúfuriruni lánina ubouú le, le aráanseñu lubeí wabá lárigiñeme lagúmuchun ubouú.

⁶ Ligía lébubei buin jíña lan láu ugúndani, láu sun lúnti lán funa jasúfurirun sarágu ouchawagúni luágu murúsun dan. ⁷ Lúnti jasúfuriruni ouchawagúni ladüga ítara líña lan jafiñen quei gólu—lúnti louchúniwa láu wátu geméti lun larijiniwa ca lan luwúyeribeí. Afiñeni le awánduti ouchawagúni ligía, buíti sügü láu gólu, lugúndun gagúmuchaditi gólu. Láu lubeíti jawánduni louchawagún jafiñen, ladímurejaba Jesucrístu buíti juágu dánme le lagíribudun ubouúagun, jibíjuba giñe uweíriguni lúma inébesi lúmagiñe.

⁸ Jínsiñeti Jesucrístu jun láu sun maríjin jumágili lan, áni láu sun maríjin jumágili lan, rújumaali jeménigi luágu, áni gúndaatün láu ában oúnwenbun ugúndani le siñá jumuti aríñaga láu dimúrei. ⁹ Ladüga méme luweírin jafiñen luágu Crístu, jerésibiruñein tasálbarun juwáni.

¹⁰ Lídan meja dan le sügüjalibeí, adímurejatiña meja profétagu luágu cátei le lúnbei líchuguni Búngiu jun láu lareíni,

ába jáfaagun lun gunfaráanda jamáni luáguti asálbaruni le, le uágubei ladímureja Sífiri Sándu jádaangiñe. ¹¹ Subúdigüda lumútiya lání Crístu Espírítu joun wügüríña jagía le lúnbei lasúfuriruni Crístu lubáramegiwa, lúma uweíríguni le lúnbei liábin lárigiñe. Jagiati, ábaja jóuchun jasúbudiruni cátei lan gürígia ligía, lúma ídaba lan lasúsereda cátei le, le uágubei laríñaga Sífiri Sándu le jádaanbei joun. ¹² Ába lasúbudiragüdüni Búngiu joun luágu mámaba lan lídan jadáani lagúnfulurúa buri cátei le, luágu lídaanba lan wadáani. Asálbaruni lé meja uágubei jadímureja, ligía méme le uágubei japúrichija gürígia jun lídoun buri dan le, láu lubáfu Sífiri Sándu le ñübinbei siélugiñe. Ásta ánjeligu, buséntiña jamúga gíñe gunfaráanda jamáni buri cátei le.

Buséti Búngiu lun wabágaridun ában íbágari le jarúmati

¹³ Quei jagúrabajañein lubeí jerésibiruni jalágaante siélu, gidájumei samínaü málati jarítangunrugugiñe, lubáragiñe líra, derégüdagulá jarítangun, rújumei sun jeménigi luágu asálbaruni le lúnbei líchuguni Búngiu jun láu lareíni dánme le lagíribudun Jesucrístu uboúagan. ¹⁴ Queísi isáanigu gagáambaditiña, mabágarida jumá queí meja ligáburí jabágaridun lubáragiñe meja jasúbudiruni Búngiu. ¹⁵ Lubáragiñe líra, abágarida jumá ában íbágari jarúmati le gumúti, lugúndun Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá, jarúmati lídan sun cátei. ¹⁶ Tariñajare Lerérun Búngiu. “Jarúma jumá, lugúndun áu, jarúmatina.”

¹⁷ Queíti janügüni Búngiu quei Júguchi, Búngiu le ábanbei lábu ligáburí lagúseragüdüni jagáburí sun gürígia, lúnti júaradun lúma láu ában goúnigi sun dan le lúnbei jabágariduni ya uboúagu. ¹⁸ Sálba láadün Búngiu lídaangiñe lagübürí íbágari lé meja jafúnrendeirubei jámagiñe binádu jagübürigu, áni subúdi jumúti buídu luágu máma lan láu cátei gagúmuchaditi lafáyeirúa lebégi asálbaruni le, queísi buri gólu o pláta, ¹⁹ láu líta Crístu le gebégibeí sügü láu sun cátei lafáyeirúa. Derégewati Crístu lun loúnwen luágu wafígoun queí ában mudún le buídubei lídan sun luwúyeri, sálba wamámuga. ²⁰ Lúmagiñe lubáragiñe buga ladügüni Búngiu uboú, ába laráanserun lun Crístuba lan Wasálbaragüle, luágu lubeíti wafúleisein lachúlaagua Crístu lídoun lagúmujoún dan le, lun lasálbaruniwa. ²¹ Lídaangiñe Crístu, ába jiyábin lun jafiñerun luágu Búngiu le ásaaragüdúbalin Crístu lídaangiñe ouweni, ru ligía uweíríguni lun, ítara líña jiyábin lun jafiñerun luágu, rújumeíme sun jeménigin luágu.

²² Guetó, láu gagáambadi jumá lun linárün Búngiu láu lubáfu Sífiri Sándu, jarúmaaru janígi lun gayáraabei lan jínsiñedun jidújeñu lueígiñe Jesucrístu jun le tímatimaati. Lúnti lubeíti jínsiñegua jumá júngua láu sun tarúman janígi, lúma láu sun jére,

²³ lugúndun iséri gürígia jugúya. Mámaadün jasáanigu agübürigu ja góuwedaditiña, lirájüñüjadün Búngiu láu jagáambuni lerérun le íchugubei ibágari, le gíñe adúrarubei lun sun dan. ²⁴ Tariñajare Lerérun Búngiu.

Ítara jáña sun gürígia quei jíduru,

liábin jaweírigun quei lufúlurin jíduru.

Dan le lásaurün jíduru, ába láburujan lufúlurin,

²⁵ ánjein Lerérun Búngiu, duráti lun sun dan.

Áni dimúrei le, ligía ugánu le lánina asálbaruni le uágubei lariñawagúa jun.

2

¹ Ligía, queísi lirájüñüjadün lubei Búngiu, ígira jumei lubeiti sun luwúyeri wuríbani, sun eyéeni, biángua lan igibu, gimúgaü, lúma sun luwúyeri marásualugu. ² Ítara quei jabúseeruni irájüñü figígiña míligi jarúmati lun gayáraabei lan jaweínamudun, ítaralá gíñe busén jumá lun jatúriajani Lerérun Búngiu buídu lun gayáraabei lan ledérebugudun jafiñen luágu Crístu. ³ Subúdiadün murúsun luáguti luweírin lubuídun louuseruniwa Crístu, lúnti íchugun subúdi ligía ában oúnwenbun ayúmajani jídoun lúntima jasúbudiruni Crístu.

⁴ Ayárafajoúa jumá lubeiti lun Crístu le gabágaribei. Rútiña gürígia mebéreseni luágu, ánjeinti lun Búngiu, ítara líña Crístu quei ában dübü le gebégiti sarágu, le lanúadirunbei lun ligiaba lan ébuu tun lilígilisin, áni sun ja afiñebaña luágu Crístu, jagía lilígilisinbaña Búngiu. ⁵ Ítara líña lubeiti, ígiraguagüda jumá júngua lun Crístu le rúlaalíbei ibágari magúmuchaditi jun, lun tadüguniwa ában témpulu buítu lun Búngiu jídaangiñe, lun gíñe ítara jumá quei fádorigu ja derégeuatiña jóungua lun Búngiu, ja íchugubalin cátei le áubei lagúndaara lun, lídaangiñe Jesucrístu.

⁶ Ligía gíñe tariñagunbei Lerérun Búngiu.

Nóunajañein Crístu lun ligiaba lan dübü le weírigutimaabei tuágu nilígilisin lídan fulásu le gíribei Sión.

Áni ja afiñerutiña luágu, buídubei lídin joun.

⁷ Weíríti lebégi Crístu jun, jugúya le afiñebelei luágu, ánjeinti joun ja mafiñebaña, mebégiti quei dübü le únbei jamájara ábunagutiña. Láu sun líra, gúnfulijali le tariñagubei Lerérun Búngiu.

Dübü le únbei jamájara ábunagutiña,

ñübinja lun ligiaba lan furúmiñeti lídan bunáguau.

⁸ Joun ja mafiñebaña luágu Crístu, gúnfuliti gíñe le aríñawagúbei.

Ában dübü achúgeraguágülei ligía, le eíguadagüdüti gürígia.

Ja madügünbaña gásu láu ugánu lánina asálbaruni lídaangiñe Crístu, chugéguatiña luágu, fériditiña gíñe lun sun dan, queísi laráanseruni Búngiu.

Ja lánigubaña Búngiu

⁹ Ánjeinti jugúya le afiñebei luágu Crístu, ában família anúadajoúatiña jugúya, fádorigu ja esériwidutiña lun urúei le Búngiu, gürígia lánigu Búngiu ja derégeguaaña joúngua lun. Ítara líña cátei le, lun jadímurejan luágu buri cátei buíti le ladügübei Búngiu, le aságarubalün lídaangiñe lubúriga lun lídoun luweírín larúgounga le líchugubei Búngiu. ¹⁰ Mibíjintün meja ában abúremein lun latoúnigirunün, guetó lánigujadün Búngiu. Úatiña meja gudémejabutiña jun, ánjein guetó, gudémejabuti Búngiu jun.

Abágarida jumá lun jesériwidun lun Búngiu

¹¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, jugúya queísi teréncha lídan ubou le, aganoútiña bougudi luei jageíra, ayúmuraguátina jun lun mígiraguagüdün jumá júngua lun lagübüri buri ayúmajani le ageíndagubei túma juwáni. ¹² Buídulá joúserun jádan ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, ítara lúba, láu sun lan adímureja jamá wuríba juágu guetó camá jamuga wuríbatün, jaríjubei buíti le jadügübei, ábame jíchugun uweíríguni lun Búngiu dánme lachülürün wéyu lun lagúseragüdün.

¹³ Queísi lánigu jumá Wabúreme Crístu, ayúmuraguatina jun lun úaragua jumá lúma sun gumádi ya ubouágu. Gúnfuli jumá lúma lugúmadin urúei, quei ligía lántima íñubei ufúlasun, ¹⁴ gúnfuli jumá gíñe lúma jagúmadin gumádimatiña ja loúnajabaña lun jafáyeiragüdüniña ja múaradúnbaña lúma lúrudu, lúma lun jíchugun uweíríguni joun ja adügübaña buíti. ¹⁵ Busénti Búngiu lun jadügüni le buídubei, lun jámanichagüdüniña ja ibídiouguabaña áu, ja busénbaña jadímurejan wuríba juágu.

¹⁶ Queísi lirájüñü jumá Búngiu, ousera jumá queísi gürígia ja mámbaaña idámuni lun ni ában gürígia, máma lueígiñe líra lun jadügüni le wuríbabei, lubáragiñe líra, abágarida jumá queísi lidámun Búngiu. ¹⁷ Inébe jamá sun gürígia jun queísi lubúdubu, jínsiñe jamá jidújeñu lueígiñe Jesucrístu jun, inébelá Búngiu jun, inébelá urúei jun.

Jémpulu luáguti lasúfurirun Crístu

¹⁸ Umúsuniña, inébe jamá jiyúbudirigu jun queísi lubúdubu, mámarügü ja buídubaña júma, ásta gíñe ja wuríbabaña. ¹⁹ Lugúndun labínirubei Búngiu gürígia le awándubei asúfuriruni le mébunati láu larítagn luágu Búngiu. ²⁰ Ánjaün adüga cátei wuríbati, jafáyeira luágu, málati gagúraasun jumá luágu líra,

ánjaün asúfurira lueígiñe jadügün cátei buíti, ába jawánduni láu gurásu, buíti líra ligíbugiñe Búngiu. ²¹ Lun luwúyeri igáburi le lagúara Búngiu juágu, quei súfuri lubei Crístu juágu láu gurásu, íchiga ában jémpulu jun lun jafálaruni. ²² Madügünti Crístu ni ában figou, meyéeragun ligía gürígia ni ában weíyaasu. ²³ Dan le janábuni, moúnabunti láu anábajani, dan le jasúfuriragüdüni, masíadirun lumútiña, lubáragiñe líra, derégeguarügüti lúngua lun Búngiu le agúseragüdübei lau ísuruni. ²⁴ Barü lumuti Crístu guánarügü wafígoun luougua luágu gurúwa lun weréderun quei jiláñu lun figou, lun wabágaridun ában ibágari le lánina ísuruni. Buleíseiwati lun wareídagun. ²⁵ Ítara jíña meja quei mudún ja féridijaña, ánjein guetó, ñübinjadün lun Crístu le oúnigirubalün queísi jouniri mudún, touñigiloún juwáni.

3

Ligáburi jabágaridun maríeitiña

¹ Ítara giñe jugúya würiña gámaritiña, derégegua jumá júngua joun júmarigu, lun ánjein lan mánjagiña lubei lun ugánu lánina asálbaruni, gayára lámuga jayábin lun jafíñerun luágu Crístu, maríñagunga jugúya ni cáta joun luágu asálbaruni, ² láurügü jaríjini lubuídun jóuseruniña láu inébesi lúma larúman igáburi. ³ Mámala láu buri cátei bouguditi jibíti jewéndeda, quei buri lanárime aroúraguni, arígeilaü lúma buri bángüli le gólu, anáanguni wéndegutu, ⁴ tídaanlá janígi jewéndeda, le ábanbei ubuíduni le meféridirawadibei. Ában igáburi bímeti, darángila, ligía cátei gebégibei sarágu ligíbugiñe Búngiu. ⁵ Ítara liñá meja ligáburi jewéndedun würiña já meja derégeguañabaña jóungua lun Búngiu lídan meja dan le sügüjalibei. Jeménigitiña meja luágu Búngiu, derégegua jagía jóungua joun jámarigu. ⁶ Ítara tiñá meja Sára. gagáambaditu lun Abrahám, ába tagúarun lun, “nabúreme” lun tarúfuduni linében tun. Jiyábinba lun ítara jumá quei tugúya ánjein jadüga le buídubei, manúfudeiga luei ni cáta.

⁷ Jugúya giñe wügüriña, áfaagua jumá lun gunfaráanda jumániña júmarigu. Rújumei jafúlasun joun, mámarügü lueígiñe mére tántima würi, lugúndun giñe rúlaani Búngiu ibágari méme magúmuchaditi le líchugubei jun láu lareíni, joun. Adüga jumei ítara, úa lámuga ni cáta lun leréderunün luei jayúmragun lun Búngiu.

Ja asúfurirubaña lueígiñe jadügüni le buídubei

⁸ Abágarida jumá sun jugúya lídan úarani lúma láu gudémejabu jídaangua, jínsiñegua jugúyame júngua queísi idújeñu lueígiñe Jesucrístu. Areída jumá, ünabu ligíame janáangun júngua. ⁹ Máguyugüda jumá wuríbani luágu wuríbani, ni anabúni luágu anabúni, lubáragiñe líra, águyugüda jumá abíniruni, lugúndun

lun jerésibirun abíniruni lúmagiñe Búngiu lagúaraün. Lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu.

¹⁰ Le busénti labágaridun ában ibágari buíti, lúma giñe ában ibágari lánina ugúndani, lúnti loúnigiruni liyúma lueí ladímurejan wuríbani, mariñagun ligíame iyéeni.

¹¹ Lúnti ladisedun lueí wuríbani lun ladügüni buíti, láluajani darángilaü lun labágariduni súnwandan.

¹² Lúnti ítara lan ligáburu, ladüga toúnigi lumútiña Wabúreme Búngiu ja richáguabaña ligíbugiñe, agáambaleí jayúmragun lun.

Ánjein ja adügübaña wuríbati, magúndaati Búngiu jáu.

¹³ ¿Cábagi gayára ladügün wuríbati jun, ánjaün íchaagua júngua lun jadügüni buíti súnwandan? ¹⁴ Áni íbini jasúfurirun ladüga lísurun jibágari, gúnda jumá ladüga fuleiseiwa jumá lídan le jasúfurirun luágu Crístu. Manúfude jumá lueí ni ában, madíjeri ligíame jarítangun. ¹⁵ Derégeguarügü jumá júngua le gumúti lun Crístu quei Jabúreme, aráanseñu jumá súnwandan lun jóunabuniña ja álügüdütün ca lan ueígiñe jeménigida luágu Crístu, láu maweíriguni lúma láu inébesei. ¹⁶ Buídulá jóuserun, darángilañu támuga janígi, lun ja lan adímurejabaña wuríba luágu lubuídun jigáburu queísi afíñetiña luágu Crístu, nibúsigari jamámuga luágu jerérun guánarügü. ¹⁷ Buítimaati lun jasúfurirun lueígiñe jadügün buíti, ánjein ítara líña lubeí labúseeruni Búngiu, sügü láu lun jasúfurirun lueígiñe jadügün wuríbati.

¹⁸ Jarítagua jumá luágu luweírin lasúfurirun Crístu dán meja le loúnwenbei luágu wafígoun ában weíyaasu lun sun dan. Buíti meja Crístu, ába lasúfurirun wawágu, wagía le wuríbabei, lun lanügüniwa lun Búngiu. Áfarúati jilágubei, wínwantu láni Espíritu. ¹⁹ Quei Espíritu, ñüdünti giñe apúrichija joun espíritugu ja lídaanbaña jafúlasun jiláaña. ²⁰ Espíritugu jagía, gürígia ja wínwanbaña lídan meja lidáani Noé, magáambaditiña meja gürígia jagía lun Lerérun Búngiu láu sun arúfuda láni Búngiu luweírin lugúraasun joun lídan le lagúrabajani tagúmochún árca to ladügüboun Noé. Mánjatiña jagáambuni Búngiu, ába jasálbarun wídürügü gürígia lídaangiñe luweírin gúnran ligía. ²¹ Dúna ligía, ítara líña quei lidúnarina badísei guetó, le ídaangiñebeí wanügüwa lun wasálbarun. Máma lun larúmadun úgubu abásteruni, arúfudarügü lumúti luágu jarúmaaru tan wanígi ligíbugiñe Búngiu láu wafíñerun luágu Crístu, luágu giñe sálbaadiwa lan láu lásaarun Crístu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun. ²² Múdeiti Crístu siélun, áni níjein guetó ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu jáu sun ánjeligu jáma sun jíbiri ubáfu siélu lábugiñe lubáfu.

4

Wesériwidun láu ubáfu le líchugubei Crístu woun

¹ Ligía, ítara quei sáfuri lubei Crístu ya ubouágu wawágu, lúnti gíñe aráanseñu wamá lun wasúfurirun láu gurásu luágu. ² Le sáfurijalibei luágu Crístu, ígira láali figouú lun labágariduni líbiri libágari queisi lugúndan Búngiu, máma lun líchugun ugúndani lun lagúburi ayúmajani. ³ Lídan meja dan le sűgűjalibei, adűga jumúti meja luríban buri cátei le jínsiñebei joun ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, jaganouña meja lídan ibágari nibúsigarídünati, gúnfulitűn meja luma luríban jayúmajan, abácharuada, adáagua fédu, átagua sarágu, ájuduragua joun sándu, le mouñbei ladűgűniwa. Buídurűgaali dan le abágarida jumáalibei ítara. ⁴ Guetó, weíríti janígi já meja jumádagubaña láu mafála jumáaña lan lídan lagúburi ibágari le, ligía jadímurejanbei wuríba juágu. ⁵ Ánjeinti jagía, jagúfesseruba ligíbugiñe Búngiu, le aráanseñubei lun lagúseragűdűniña wínwangiña jáma jiláguaaña, madíse. ⁶ Ligía apúrichioúa lubei meja luáguti asálbaruni joun ja jiláguañábaña guetó, lun gayáraabei lan gabágari tan jawáni láu libágari Búngiu, láu sun jilá lan jágubu queisi lasúseredun joun sun gűrígia.

⁷ Yaráfaali lagúmuchun ubouú, ligía lúnti lubei aráanseñu jumá, ragűgua jugűyame jűngua, derégegua jugűyame jűngua lun ayúmuraguni lun Búngiu. ⁸ Lougíñe sun cátei, níjeinlá sarágu ínsiñeni jídan joun jíbiri, lugúndun ánjaűn jínsiñejabu, ferűduna jubei jafígoun ámu juágu, láu sun gíbe lan. ⁹ Resibi jumáña gűrígia júbiñe láu sun jugúndan. ¹⁰ Rújali Búngiu ában ubáfu lun ságű afiñeti luágu Crístu, ítara líña lubeiti, seríwi jumá joun jíbiri láu ubáfu le rúlaalíbei Búngiu jun, queisi ouñiri buítiña lánina ubáfu buri le líchugubei Búngiu. ¹¹ Le gabáfubei lun lapúrichijan, lúnti ladűgűni queisi ában le adímurejati diműrei lűmagiñe Búngiu. Le esériwiduti, adűgalei láu sun érei le líchugubei Búngiu lun. Sun cátei le jadűgűbei, adűga jumei lídan ában igáburi le lúnti líchugűniwa uweíríguni lun Búngiu láu, lídaangiñe Jesucrístu. Búngiu le Sűnti Gabáfu, ligía le lűnbei lerésibiruni uweíríguni lun sun dan. Ítaralá.

Wasúfurirun quei lánigu Crístu

¹² Nidűjeñu jínsiñetiña nun, maweíridalá janígi láu buri lidíjeri ouchawagűni le jibíjubei, camá jamuga ába cátei ámuti asúseredubei jun. ¹³ Lubáragiñe líra, gűnda jumá luágu gafánran jumá lídan lasúfurirun Crístu, lun gayáraabei lan jabuínchun láu ugúndani dánme le lagíribudun Crístu ubouágun láu sun luweíríguni. ¹⁴ Fuleiseiwatűn ánjaűn anabúa lueígíñe lánigu jumá Crístu, lugúndun arúfuda lumúti líra luágu níjein lan Sífiri Sándu, le weírígubei, jídan. ¹⁵ Ánjein asúfurira ában jídaangiñe,

lun máma lan lueígiñe láfarajan, o lueígiñe lan líwerujan, ni lueígiñe ladüraaguni líbiri lúruđu, ni lueígiñe leméterun lídoun cátei le miábinti lun, mídin. ¹⁶ Ánjeinti asúfurira mútu lueígiñe lánigu lan Crístu, moún lumuti lanügün busíganu, lúnti líchugun eteingiruni lun Búngiu luágu lánigu lan Crístu.

¹⁷ Chülüjali dan lun lagúmeserun luweírin asúfuriruni, jámagiñe guánarügüba lánigu Búngiu lagúmesera. Ánjeinti lagúmeseruña lubeí asúfuriruni ítara wámagiñe, weíritimaabei jasúfurirun ja mánjabaña jerésibiruni lerérun Búngiu. ¹⁸ Ánjeinti jénreengu lubeí jasálbarun ja buídubaña, ¿cábago asúsereda joun ja wuríbabaña, jáma ja gafígounbaña? ¹⁹ Ja lubeíti asúfurirubaña queísi labúseeruni Búngiu, lúnti ítara méme jamá adügei le buídubei, derége jamoúnme jawáni lújaburugun Búngiu le adügübaña, lugúndun gayáraati weménigidun luágu Búngiu lun lagúñfulirun láu lerérun.

5

Lerérun Pédro joun afiñetiña

¹ Níchuguñein nerérun jun, jugúya ja ábutigubaña lídan jadámurin afiñetiña, queísi ábuti lan gíñe áu quei jugúya, áni geféentina gíñe luágu lasúfurirun Crístu, áni gabáradina gíñe quei jugúya lídan uweíriguni le lúnbei líabin. ² Toúnigi jumáña lirájüñü Búngiu ja lábugiñebaña jaríaajan queísi jóunigiruniña jóuniri mudún mudún. Adüga jumei láu ugúndani queísi labúseeruni Búngiu, máma ladüga jafósuruña lan, adüga jumei ladüga busén jumá jesériwidun lun Búngiu, máma ladüga línsiñegu seínsu. ³ Moúsera jumá camá jamuga jabúriña ja lábugiñebaña jaríaajan jugúya, jóucharügü jumá lun ában jumá jémpulu buíti joun. ⁴ Ítara lúba, dánmeti le líabin Jesucrístu, le jóuniri mudún le tímatimaati, jibíjuba ában uweíriguni le weíriguti le ladúraruba lun sun dan, le mítaraanbei quei rídi le láuti ubánaü le gásaürati.

⁵ Jugúya gürígia ñübürigiña, rúgua jumá júngua lábun jagúmadin weíyaaña mútu. Lúnti jesériwidagun súngubei jóunigua láu manáanguní únguaü, lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu.

Magúndaanti Búngiu jáu ja barüguabaña jóungua,

áni íderagua lumútiña ja manáangunbaña jóungua, láu lareíni.

⁶ Rúgua jumá lubeíti júngua ünabu lábugiñe lújabu Búngiu le gabáfubei, lun gayára lan líchuguni uweíriguni jun dánme le lachülürün dan ligía. ⁷ Madíjeri jumá luágu ni cáta, ígira jumei sun cátei lun Búngiu, lugúndun laríjiña jáu le tímatimaati.

⁸ Agáguduañu jumá, ragüguañu jumá júngua, lugúndun eíbugañajádügü líña Máfia le jágani queísi líñún gáñiti áluaja

cába lan lagünrinchagua. ⁹ Mígiraguagüda jumá júngua lun, derégüdagu jumá lídan jafíñen, subúdiñu jumeí luágu ligía méme lan gíñe jasúfurirubei jidújeñu lueígiñe Crístu lídan sun fulásu. ¹⁰ Lárigiñeme súfurijadün lan luágu murúsun dan, ladügübadün Búngiu lun úa lan mégeiti luágu lubuídun jigáburi, derégüdagu lídan jafíñen, surúñu, láu ubáfu lun jawánduni sun cátei. Ligía méme Búngiu le íchugubalin sun abíniruni woun, le gíñe agúarubei woun lun gafánran wamá lídan luweírigun le magúmuchadibei, lídan ában lúma Jesucrístu. ¹¹ Ligía le Súnti Gabáfu lun súnwandan. Ítaralá.

Lagúmujoín buri mábugaü

¹² Nounajañoun tiraüraü gárada to jun lúma Silváno, le nanügübei queísi ában idújei úaraguati, lun níchugun dügüdaguaü lun jafíñen, geféen áume jun luágu abíniruni lan le jerésibirubei, larúfuduñsun cátei. Ligía méme Búngiein lan línsiñejabu Búngiu jun le tímatimaati. Madísedagua jumá lueí línsiñejabu Búngiu ligía.

¹³ Mábuga jáña afíñetiña ja Babilóniabaña jun, ja gíñe lanúadajabaña Búngiu lun lánigu jamá queísi lanúadajanün. Mábuga líña gíñe Márcos jun, le ítarabei camá jamuga niraü. ¹⁴ Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

Darángila jumá sun jugúya le lánigu Jesucrístu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÉDRO

Labürüjan Pédro joun afñetiña

¹ Áu Simón Pédro, ában esériwiduti lun Jesucristu áu, ában giñe láni apóstolu. Nabürüjañoun gárada to jun, jugúya le ñübinjalíbei lun gafánran jumá lídan luweírin asálbaruni le wabíjubei lídaangiñe Wasálbaragüle Jesucristu, le méme Wabúngiute, lugúndun úragua lan. ² Ibíja jumá sarágu abíniruni lúma darángilaü lueígiñe jasúbudiruni Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesúsú.

Igáburi le lúnbei jóuseruni afñetiña

³ Rúlaali Búngiu sun le wemégeirubei woun lun wabágaridun lúma lun wesériwidun lun, láu lasúbudiragüdüni Jesucristu le agúarubei woun lun gafánran wamá lídan luweírigun lúma lubuídun cátei le ladügübei. ⁴ Gúnfuliti Búngiu láu lerérun, lídaangiñe Jesucristu, láu líchuguni le buíditimaabei lúma le weíritimaabei woun. Láu líra, gabáfu wamá lun wanúrajan lueí lagübüri ayúmajani lánina ubouú le, ibíja wamámugei ligáburi Búngiu wádan. ⁵ Ligía lúnti lubeí jáfaagun lun jíchugun lubuídun igáburi lánwoun jafíñen, ⁶ subúdi luágu Búngiu lánwoun lubuídun jigáburi, ragüguaü únguaü lánwoun jisúbudin luágu Búngiu, gurásu lánwoun ragüguaü únguaü, edéregeraguni únguaü lun Búngiu lánwoun gurásu, ⁷ areíduni lánwoun edéregeraguni únguaü lun Búngiu, ínsiñejabuni lánwoun areíduni.

⁸ Ánjein níjein buri lubeí igáburi líra jídan le tímatimaati, mámabei luágu ní cáta jisúbudin luágu Crístu, áni líchuguba jibágari sarágu cátei buíti lun Crístu. ⁹ Ánjeinti le mítaraanbei ligáburi, ítara líña queísi ában maríjinti o ában lan madíse taríjin, bulíeilá luágu chibáwaali lan binádu líffigoun. ¹⁰ Ligía lubeíti nidújeñu, quei wájali lubeí Búngiu jun, anúadajalaün lun lánigu jumá, áfaagua jumá lun lájüchün buri cátei le jídan, ánjein jadüga ítara, máburujabadün lídoun féridi. ¹¹ Ítara lúba úa lan ní cáta ásiñeragüdüti jebélurun lídoun larúeijan Wabúreme Wasálbaragüle Jesucristu, le magúmuchadibei.

¹² Ligía narítaguagüda mémebadün lubeí luágu, láu sun subúdi jumáli lan, áni jeíbuguña lan lídan inárüni ligía. ¹³ Láu sun líra, sun wínwangidina lan, afíñetina luágu buídu lan lun nagúaruni jarítangun lun luwúyeri ibágari le lúnbei jabágariduni queísi lánigu Crístu. ¹⁴ Subúdigüda láali Wabúreme Jesucristu nun luágu yaráfaali lan wéyu lun nouñwen, ¹⁵ ítara líña lubeíti,

nadügübei nuáraati lun íbini lánme lárigiñe jiláadina lan, lun súnwandan lan jarítangun luágu buri cátei le.

Já buri aríjubalin luweírigun Crístu

¹⁶ Arúfudajani le wíchugubei jun luágu lagíribudun Wabúreme Jesucrístu ubouágun láu sun luweírín lubáfu máma meja úraga, aríja wamúti meja luweírigun láu wágu. ¹⁷ Aríja wamúti dan le líchugunbei Búngiu Úguchili inébesi lúma uweíriguni lun, ába laríñagun lumálali Búngiu lun lídaangiñe uweíriguni lánina síélu. “Niraũ le jínsiñebei nun le, le áubei ouñwenbun lan nugúndan.” ¹⁸ Agáamba wamúti ladímurejan Búngiu ítara luágu Wabúreme Jesucrístu dán meja ñíñadiwa lan lúma Wabúreme luágu wúbü le biníwabei.

¹⁹ Níjein giñe ában cátei choúrutimaati wáma luágu liábin Wasálbaragüle ubouágun—ligía ugánu le jabürüjabei profétagu. Buíti jadüga lun jatúriajani jerérun wügüriña jagía, ladüga líchuguba lan larúgounga tun janígi queísi ában lámpu le adúnraaguti lídan ában fulásu le búrigati. Lesériwiduba jerérun woun ítara daríme dan le lagíribudun Crístu ubouágun, le ítara lúbabei queísi larúgadun dan le táfuridun warúguma to lánina bináafin—wasúbudirubei sun cátei lídaanme dan ligía. ²⁰ Lougiñe sun cátei, lúnti jasúbudiruni luágu úa lan ni ában gayáraati ladáriruni laníchigu cátei le bürü jamaalíbei profétagu láu láni lúngua. Busénwati lubáfu Sífiri Sándu lun gunfaráandawa lan, ²¹ lugúndun madímurejaantiña meja wügüriña jagía láu jáni jóungua. Jagía, queí meja wügüriña jabei derégeguatiña jóungua lun Búngiu, dimúrei buri lúmagiñeti Búngiu jadímurejabei lugúndun Sífiri Sándu lan adúndejabaliña.

2

Ja arúfudajabaña iyéeni

¹ Añájein meja yéetiña jádan warásan ja aríñagubaña luágu profétagu jamá, ítara lúba giñe añájeinbaña lan jídan, jádaruba iyéeni lagánagua arúfudajani le inárünibei lun lagádeiruni jafíñen. Jarúfudubeiti yéetiña jagía láu luwúyeri jabágaridun luágu máma lan Crístu Jabúremebei, láu sun jilá lan Crístu lun lasálbaruniña. Láu cátei líra, janügüba agúnrichaguni furése joun guánarügü. ² Gíbeebaña afálarutiña lídan liwíye jémeri, áni ladímurejóuba wuríba luágu üma le inárünibei jadüga. ³ Láu línsiñe seínsu joun, jaságaruba seínsu jueí láu jarúfudajan le málabei, le ñübinbei lídaangiñerügü jachügü, choúruti luágu jagúseragüdüwaba lan luágu luríban jadüga, yaráfati jeféridirun queísi laráanserúniwa jabá lúmagiñe binárü.

⁴ Úati ferúduna lániña Búngiu ánjeligu já meja afigounjabaña, ába lachágaraguniña máfiougatin, ába lígiruniña adaürüwa lídan

lubúriga ñi agúrabajei wéyu lánina lagúseragüdüniña. ⁵ Úati giñe ferúduna láníña Búngiu mútu wuríbatiña já meja aganoubaña ubouágu lídan lidáani Noé. Ába louñajani gúnran jawágu gürígia jagía, Noé rügüñein le apúrichijabei joun gafígountiña lun jasáansiruni jagáburi, jámaya sédü gürígia lánwoun asálbara. ⁶ Darí lumuti giñe meja jadúnrun gürígia ja aganoubaña ubúrgu Sodóma lúma Gomorra. Ába láguduni fulásu buri ligía darí lun ladáagun balígime, lun larúfudajan joun gürígia wuríbatiña ja lúnbaña jayábin járigiñe ca lan lafáyeijabei figou. ⁷ Séfu lumúti meja Lot, ában meja wügüri buíti, le weírabei lidíjeri luágu liwíye jagáburi gürígia wuríbatiña lídan fulásu ligía. ⁸ Ságüja wéyu lasúfurirun wügüri buíti ligía tídan lanígi láu laríjini lúma lagáambuni cátei buri wuríbati le jadügübei. ⁹ Sun le, ában jémpulu luágu ligáburi lasálbaruniña Búngiu ja derégeguabaña jóungua lun lueí ouchawagúni, ígira láña ja wuríbabaña lábugiñe asúfuriruni lubá jasíadirúniwa lun sun dan lídaanme wéyu lánina agúserawagüdüni.

¹⁰ Lasúfuriragüdatimabaña Búngiu ja afálarubalin liwíye jayúmajan, ru jagía mebéreseni luágu le lubeíbei Búngiu. Arúfudajatiña magáambaditiña ja jagánaguabaña, barüguatiña jóungua, mebéresentiña láu ni cáta, marúfudun jagía inébesi joun ja weírigubaña, anábarügü jamáña. ¹¹ Ánjañati ánjeligu, láu sun jéretima jamá, gabáfu jagía sügü jáu arúfudajatiña jagía, míchuguntiña jadúnrun ánjeligu wuríbatiña ligíbugiñe Búngiu, láu anabúni.

¹² Ánjaña arúfudajatiña ja, ítara jáña queísi anímaalugu úati gunfaráanda jamá, jagüriajoún lun járügüdün lun jafarún. Adímurejatiña wuríba luágu buri cátei le úati gunfaráanda jamáni, jóweguba queísi jówegun anímaalugu, ¹³ asúfurireina lueígiñe jasúfuriragüdün ámu. Nibúsigarídünati jabágaridun, adáagua jamúti lagübüri jayúmajan lídan larúgounga, ligíbugiñe laríjin sun ubou, darí lun júaradagun júma lídan jufédun queísi jamúga gürígia buítiña, wíyeti jabágarí.

¹⁴ Siñáti jaríjin ában würi lun úa lan suámei jamánun, mabúchati jawágu adáagua figou. Acháwaja jamútiña débilitiña lídoun figou, bíbutiña luágu meménijabuni. Choúruti luágu jagünrinchagúba lan. ¹⁵ Féridiña jáña, lugúndun jígiruni úma le surúbei. Falá jamuti láni proféta Baláam, le liraü Beór, jémpulu, lé meja álugubei lagáñeirun seínsu láu ladügüni le wuríbabei. ¹⁶ Ábati ladeínjan ában burígü maríñagaditi lun luágu lifígoun, adímureja ligía lun láu jamálali gürígia, ába mígirun láni lun lasígirun láu lilülün láu.

¹⁷ Ítara jáña arúfudajatiña yéetiña ja queísi w-élu mábeiti, queísi buri juánriñu le lanügün garábali, siádiwaaña lun

jasügürün sun dan lídan luweírín-ágei lubúriga máfiougati. ¹⁸ Lugúndun aríñagatiña dimúrei buíduburiti, le málati, aríñaga jagía luágu gayára lan jagúnfulirun, ja afálarubaliña, lúma luríban jayúmajan, adüga jameí furúmieguaügü iwíyei le jabúseerúbei. Ítara líña jacháwajaniña ja sun líñabei jaséfurun lídaangiñe binádu luwúyeri jabágaridun lánina bulíeiguau, lun jagíribudun járigoún lídoun liwíye ibágari. ¹⁹ Aríñagatiña joun jánigu luágu jabágariduba lan ában ibágari le ñi lumuti gayára lan jadügüni le jabúseerun, ánjeinti jagía guánarügü idámuniñanu lun Máfia, lugúndun sun gürígia lidámuñein cátei le árügüdúbalin. ²⁰ Ja subúdi jamáalibei Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüle, ani séfujaña lídaangiñe iwíyei le lánina ubou le, ánjañaya áburuja lídoun buri cátei le lúnya lárügüdüniña, wuríbatimaabei le lúnbei gádan lániña sügü láu meja furúmiñe. ²¹ Buítimaati jamúga meja joun lun masúbudirungubei jamáni üma le surúbei, sügü láu lárigiñe lan jasúbudiruni, ába jígiruni lerérun Búngiu joun. ²² Jawágu lagúnfulira linárün dimúrei le. “Léchun ouñli lun leíginiya lewérajan, léchun búiruju le sun líñabei lágoun jarúmati, lúnya lágoun lídan gubégubeti.”

3

Lagíribudun Wabúreme Jesucrístu ubouágun

¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, nuján tibíaman gárada nabürüjan jun. Tídan biángubei gárada, jóuchatina lun narítaguagüdüñun luágu arúfudajani inárüniti le furéndeí jumáalibei, lun gayáraabei lan jasáminarun buídu luágu. ² Jarítagua jumá luágu buri cátei lé meja jariñagubei profétagu, lúma luágu lugúmadin Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüle, lé meja warúfudajabei wagía apóstolugu jun.

³ Lídaangiñe sún buri cátei le waríñagubei, rútima jumeí le jarítangunrugun. luágu lídoun lánme lagúmujoún dan, añájeinbaña gürígia éjerajatiña láu buri cátei luáguti Búngiu, jabágariduba queisi lariñaguni luríban jayúmajan joun, ⁴ ábame jariñagan. “¿Másan jariñajare luágu liábinyaba lan Crístu ubouágun? ¿Jalíñañeinsan? Lúmagiñe jóuwegun furúmiñetiña afíñetiña luágu Jesucrístu, ítara mémegili sun cátei queí meja lúmagiñe ladügünbei ubou.” ⁵ Mabúseeruntiña jasúbudiruni luágu ladügüni Búngiu sun cátei lídan lidáni lun ladügüniwa. Adüga lumúti meja siélu lúma ubou lúmagiñe binárü láu lugúmadin, adügaleí múa lídaangiñe dúna, geyégu líña giñe múa ligía láu dúna. ⁶ Ába lachülürün dan lun lagünrinchaguni Búngiu ubou meja ligíra láu lidúnarina gúnran. ⁷ Ánjeinti siélu lúma múa le guetóbei, lareíduñein Búngiu lubáme wéyu dánme le lagúseragüdüñ. Lídaanme wéyu ligía, lágudubei Búngiu siélu

lúma ubou le gumúti láu lugúmadin. Ja madügünbaña gásu láu Búngiu, jágudúba lídan wátu ligía.

⁸ Mabúlieida jumeí gíñe, nidújeñu jínsiñetiña nun, luágu ítara líña lan ában wéyu ligíbugiñe Búngiu quei mílu irúmu, mílu irúmu quei ában wéyu. ⁹ Mára jamúgatia lugúndun ladárasarun lagúnfulirun Búngiu láu lerérun, queisi jarítangun sarágu, gagúraasunrügüti jabá güriña lugúndun mabúseerúnti lun leféridirun ni ában jádaangiñe, labúseerun lun jaságürijan sun güriña lídaangiñe jafígoun, gayára lámuga jasálbarun.

¹⁰ Lachülürüba wéyu ligía lun lagíribudun Wabúreme Jesucrístu ubouágun dánme le magúrabúniwa lan, queisi lachülürün jíweruti áriebe. Ábanmeti lagúmuchagun siélu láu ában lanárime ireíni, rürüguagüdaleíme wátu geméti sun cátei le ñíbei—játi, warúguma, wéyu—gudáme ubou láu sun cátei le lídaanbei.

¹¹ Queísiti lagünrinchaguba lan sun cátei ítara, lúnti lubeíti jarúma lan jabágaridun, derégeguañu júngua lun Búngiu le gumúti, ¹² agúrabañu jumeí lachülürün luwéyuri Búngiu, adúgañu jumeí le juáraati lun jóufudajani. Lídaanme wéyu ligía, lagünrinchaguba siélu láu wátu geméti, ábame larürüdagun sun cátei. ¹³ Ánjeinti wagía, agúraba wamúti iséri siélu lúma iséri ubou le uágubei lariñaga Búngiu woun, sun cátei ñi, úraguabei, áni buídubei gíñe.

¹⁴ Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, sun anjünja lan agúrabejei buri cátei le, jóucha jumá lun ladárirunün Búngiu lídan úraguni ligíbugiñe, jarúmañu, úouga mégeiti juágu. ¹⁵ Subúdi jumeítia luágu lagúrabaja rügüña lan Wabúreme Jesucrístu jasálbarun güriña lubá lagíribudun ubouágun. Ítara líña gíñe labürüjan wadúje Pábulo le jínsiñebei woun sarágu, jun, láu subúdi le líchugubei Búngiu lun. ¹⁶ Adímurejati tídan sún buri ligáradan luágu buri cátei le, láu sun nújein buri lan tídaangiñe, jénrenguti gunfaráandawa tan. Játi ibídouguabaña áu jáma ja louguabaña afíñe, garábaguati laníchigu labürüjan Pábulo según jagía, ítara quei jadúga tún buri tíbiri líburu to Lerérun Búngiu. Jeféridiruba lun sun dan ladúga cátei le.

¹⁷ Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, queisi subúdi jumáali lubei buri cátei le lubáramegiwa, toúnigigua jumá júngua luei jeyéedunün güriña wuríbatiña, ígiragüdei arúfudajani le inárüniti luáguti Búngiu jun. ¹⁸ Jóucha jumá lúntima jasúbudiruni Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüle, awáanse jugúyame lídan línsiñejabu. ¡Uweíríguni lun, guetó lúma súnwandan! Ítaralá.

FURÚMIÑETU **LIGÁ**RADAN **APÓ**STOLU JUAN

Dimúrei le lánina ibágari

¹ Wabürüjaña jun luágu Búngiu Irájü lé buga níjeinjalibei dan le lagúmeserunbei sun cátei. Ába liabin Búngiu Irájü ubouágun queísi ában gürígia, aríja wamúti láu wágu, agáamba wamei ladímurejan. Aríja wamúti sun le ladügübei, gurú wagía luágu láu wájabu. Ligía le ídaangiñebei liábin sun ibágari, ligía giñe le gíribei “Dimúrei”. ² Ába liábin ubouágun, quei nubeíbei jun, aríja wamúti, geféen wagía luágu, áni guetó wabürüjaña jun luágu. Níñein Búngiu Irájü lúma Búngiu Úguchili lúmagiñe furúmiñeti dan, ába liábin ubouágun queísi gürígia lun gayáraabei lan wasúbudiruni. ³ Wafúraanguagüdüñein lubeíti jun le aríja wamáalibei ladügün, lúma le agáamba wamáalibei laríñagun, lun gayáraabei lan jafiñerun le tímatimaati, lídan jumámuga ában wáma lídan cátei lébei, lídaañadünme giñe ában lúma Búngiu Úguchili lúma Jesucrístu le Búngiu Irájü, queísi wagía. ⁴ Ítara lúba dayárubei lan wagúndan, sun wagía.

Ítara líña Búngiu queísi lámpu

⁵ Niján ugánu le larúfudajabei Crístu woun, le giñe wíchugubei jun guetó. luágu ítara líña lan Búngiu queísi ában lámpu, mánti ni cáta lúma lubúriga. ⁶ Ánjawa aríñaga luágu lídaañadiwa lan ában lúma áni madügün wamúti le laríñagubei, lídaañagidiwa lubúriga, áni weyéedaguña woúngua láu waríñagun luágu lídaañadiwa lan ában lúma, lugúndun múaran lan wagáburi lúma linárün. ⁷ Ánjein úaragua lubei wagáburidun lúma linárün, lídaañadiwa larúgounga, áni inárüni luágu lídaañadiwa lan ában wámagua, áni chibá lumuti líta Jesucrístu sun wafígoun.

⁸ Ánjawa aríñaga luágu mafígoun wamá, weyéedaguña woúngua, maríchatí le waríñagubei. ⁹ Ánjein wagúfesera wafígoun, gayáraabei weménigidun luágu Búngiu luágu ladügübei lan le úaraguabei—ferúduna lubei wafígoun, jarúmagüda lówame lídaangiñe sun wuríbani. ¹⁰ Ánjawa aríñaga luágu madügüngidiwa lan figou, wadügüñein Búngiu camá yéeti, áni merésibirun wamágili lerérun tídan wanígi.

2

Adímurejati Crístu lueígiñe wafúleisein ligíbugiñein Búngiu

¹ Nirájüñü, nabürüjañein buri cátei le jun lun mafígounjan jumá. Láu sun líra, ánjawa afígounja, ladímurejaba Wabúreme Jesucrístu lueígiñe wafúleisein ligíbugiñe Wáguchi Búngiu, ladüga ligía rügüñein richágua ligíbugiñe Búngiu. ² Lídaangiñe Jesucrístu ferúdunawa lan wafígoun, áni mámarügü wafígoun, ferúdunawati giñe jafígoun sun ja afiñebaña luágu.

³ Ánjein wagúnfulira lugúmadin Búngiu, wasúbudirubei luágu chülüjadiwa lan asúbudirei Búngiu. ⁴ Ánjein aríñaga ában gürígia. “Subúdi numúti Búngiu”, áni magúnfulirunti táu lugúmadin, yéeti gürígia ligía, ibídiñegili Búngiu lun. ⁵ Ánjeinti gürígia le adügübalin le lubeíbei Búngiu, chülüjali Búngiu ínsiñeda lun buídu buídu, ítara líña wasúbudiruni luágu lídaañadiwa lan ában lúma. ⁶ Le aríñaguti luágu lídaañein lan ában lúma Búngiu, lúnti labágaridun queí meja labágaridun Jesucrístu ya ubouágu.

Le iséri gumádi

⁷ Nidújeñu, mámatia iséri gumádi le nabürüjabei jun, ligía méme binádu gumádi le júmabei lúmagiñe dan le jagáambubalin ugánu luáguti Crístu, lun jagáburidun úaragua lúma ugánu ligía. ⁸ Guetó narítaguagüdüñadün luágu gumádi le lagúarubei Jesucrístu iséri gumádi, áni gumádi ligía, lun jínsiñegua wamá woúniwagua. Ítara líña meja labágaridun Jesucrístu, jabágariduña giñe ítara lugúndun jeíbuguña lan lídan larúgounga le linárünbei Búngiu, mámaañadün lídan lubúriga.

⁹ Le aríñaguti luágu leíbuguña lan lídan larúgounga áni iyéreeguti lidúje lun, lídaangili lubúriga, ibídiñegili Crístu lun. ¹⁰ Le jínsiñejabuti joun lidújeñu lueígiñe Jesucrístu, lídaañein larúgounga, subúditi Crístu lun, áni úati ni cáta lun láburügüdüni lídoun figou. ¹¹ Ánjeinti le iyéreejabuti lun lidúje, ítara líña queísi gürígia le eíbugubei lídan lubúriga, ibídiñeti lun jalíñounbei lan lugúndun darú lani lubúriga laríjin.

¹² Nirájüñü, nabürüjaña jun lugúndun ferúduna láali Búngiu jifígoun ladüga Crístu. ¹³ Agübürigu, nabürüjaña jun lugúndun subúdi jumáali lan Jesucrístu lé meja níjeinjalíbei lúmagiñe furúmiñeti dan. Ñübürigiña, nabürüjaña jun lugúndun gáñei jumáali lan wuríbu luágu Máfia.

Nabürüjanbei jun, nirájüñü, lugúndun subúdi jumáali lan Búngiu Úguchili. ¹⁴ Nabürüjaña jun, agübürigu, lugúndun subúdi jumáali lan Jesucrístu lé meja níjeinjalíbei lúmagiñe furúmiñeti dan. Nabürüjanbei jun, ñübürigiña, lugúndun jére jumá, áni resíbi jumáali lerérun Búngiu tídan janígi, lugúndun giñe gáñei jumáali lan wuríbu luágu Máfia.

¹⁵ Mínsiñedalá ligáburi ubouú jun, ní buri cátei le lánina ubouú. Siñáti lajínsiñedun cátei lánina ubouú jun, jínsiñeme Búngiu jun, ¹⁶ lugúndun úati ni cáta lídaangiñe cátei le líchugubei ubouú ñübinti lúmangiñe Búngiu, lúmangiñe guánarügü ubouú liábin. Luríban jayúmajan gürígia, ayúmajani lun jabíjini cátei le jaríjibei le uágubei jarítaqua luágu buídu lan, lúma pántaü luágu cátei le jabíjibei, ligía buri cátei le líchugubei ubouú. ¹⁷ Áni ubouú, agúmucheina líña láu buri sun luríban ayúmajani le lídaanbei, ánjeinti le adügüti lugúndan Búngiu, labágariduba lun sun dan.

Inárüni lúma iyéeni

¹⁸ Nirájüñü, chülüjali lagúmujoún dan. Agáambaadün luágu íníte lan Lágani Crístu, quei chülüguaaña lubei sarágu láganiñu Crístu guetó, ligía wasúbudirunbalin luágu lagúmujoúnjali lán buri dan le. ¹⁹ Wádaangiñe jáfurida, láu sun, lídan lan linárün cátei máma meja wánigu jagía, lugúndun lun jamúga meja wánigu jamá, jeréderuña jamúga meja wáma. Jíchugunbalin janágan luágu Crístu ítara lun laríjiniwa furáangu luágu máma lan wánigu le tímatimaati.

²⁰ Ánjeinti jugúya, rúlaali Crístu Sífiri Sándu jun, áni subúditün sun jugúya lun. ²¹ Nabürüjanbei lubeíti jun, lugúndun subúdi jumáni inárüni lánina wasálbarun, máma lugúndun ibídiñe lan jun, áni subúdi jumúti luágu siñá lan liábin ni murúsun arúfudajani múaraanti lídaangiñe inárüni.

²² Ja arúfudajabalin le múaraanbei, ja aríñagubaña luágu máma lan Jesúsu Crístubei le loúnajabei Búngiu ubouúangun lun lasálbaruniña gürígia, jagía láganibaña Crístu, mafiñetiña ni luágu Búngiu Úguchili, ni luágu Búngiu Irájü. ²³ Sun ja májabaña lun jasúbudiruni Jesúsu queisi Búngiu Irájü, ibídiñegili Búngiu Úguchili joun, ja aríñagubaña luágu Jesúsu lan Búngiu Irájü, subúdi gíñe Búngiu Úguchili joun.

²⁴ Ligía, areída jumei lubei ugánu le jagáambubei lúmangiñe furúmiñeti, tídan janígi. Ánjein jadüga ítara, jeréderuba gíñe lídan ában lúma Búngiu Irájü lúma lúma Búngiu Úguchili, ²⁵ jerésibiruba gíñe ibágari le magúmuchaditi, queisi laríñaguni Jesúsu woun. ²⁶ Ligía nerérunbei jun jawágu láganiñu Crístu jagía já yebe busénbaña jayéedangun. ²⁷ Níjein Sífiri Sándu júma le líchugubei Crístu jun, memégeiruntün lubeíti ámu lun larúfudajan jun luágu linárün Búngiu, lugúndun arúfudaja lumúti Sífiri Sándu sun cátei jun, áni inárüni larúfudajabei, máma iyéeni.

²⁸ Ítara líña lubeíti, nirájüñü, ítara méme jumá lídan ában lúma Crístu lun dánme lan le liábin, gayára lámuga wasúbudiruni luágu buídu wamá lúma, úa lámuga busiganu

wawágu ligíbugiñe. ²⁹ Queísi subúdi jumáni luágu richágua lan Crístu lídan sun cátei, lúnti gíñe jasúbudiruni luágu lirájüñü lan Búngiu sun ja richáguaña ligíbugiñe.

3

Lirájüñü Búngiu

¹ Aríja jumá luweírin wínsiñe lun Búngiu Úguchili, darí lun gayára lan lagúarúniwa woun “lirájüñü Búngiu”, áni inárüni luágu lirájüñü wamá. Ligía siñá jabáliwa lánigu ubouú gun-faráanda lugúndun ibídiñetí meja Jesucrístu joun lídan linárün cátei dán meja le ya lan ubouúagu. ² Nidújeñu jínsiñetiña nun, lirájüñüjadíwa Búngiu guetó, áni marúfudúngili woun cátabadiwa lan lídaanme lagúmujouún, subúdirügü wamúti luágu dánme lan le lagíribudun Crístu, ítara wába lan quei ligía, lugúndun waríjubei ítara quei lubeí. ³ Áni sun le agúrabajabálin buri cátei le, jarúmagüda lumúti ligáburi ítara quei jarúma lan ligáburi Crístu.

⁴ Ánjeinti sun le afígounjabei, dürügua lumúti lilúrudun Búngiu, lugúndun luágu cátei figoubei ladüraawagún lilúrudun Búngiu. ⁵ Subúdi jumáli luágu lun lan lagídaruni Jesucrístu wafígoun liábin ubouúagun, luágu gíñe úa lan ni murúsun figou luágu. ⁶ Sun lubeíti le lídaanbei ában lúma, máma lídaañein figou, áni sun le lídaanbei figou, maríjin lágili Jesucrístu, masúbudirun lágili gíñe. ⁷ Nirájüñü, mayéedawagua jumá, ában gürígia richáguati ligíbugiñe Búngiu adüga lumúti le richábei, queísi richágua lan Jesucrístu. ⁸ Ánjeinti le eíbugubei lídan figou, lánigu Máfia, lugúndun afígoujati Máfia lúmagiñe furúmiñeti dan, ába liábin Liraü Búngiu lun lagünrinchaguni luwádigimari Máfia.

⁹ Úati ni ában le liraüti Búngiu asígiruti lídan figou, lugúndun níjein ibágari le líchugubei Búngiu lun lídan, siñáti lasígirun lídan figou lugúndun liraü lan Búngiu. ¹⁰ Subúdiwati cátaña lan lirájüñübaña Búngiu lúma cátaña lan lirájüñübaña Máfia, lugúndun furúmieguaügü le madügünbalin le buídubei, o mínsiñejabu lan lun lidúje lueígiñe Jesucrístu, máma lánigu Búngiu.

Jínsiñe jamá wíbirigu woun

¹¹ Niján ugánu le jagáambubei lúmagiñe furúmiñeti dan. lun jínsiñegua wamá wámagua. ¹² Mouún lumuti ítara wamá quei Caín, lé meja lánigubei Máfia, ába láfaruni lamúlen. ¿Cági ueígiñe láfarei? Lugúndun wuríba lán meja le ladügübei Caín, áni buíti le ladügübei lamúlen, ligía lagímugajanbei.

¹³ Nidújeñu, maweíridalá janígi ánjaün eyéreeguda joun lánigu ubouú. ¹⁴ Wagía, ítara wáña meja queísi jiláaña, guetó ibíjaadiwa ibágari magúmchaditi, áni subúdi wamúti líra

lugúndun jínsiñetiña wadújeñu lueígiñe Jesucristu woun. Le mínsiñejabuti lun lidúje, jiláñu mémegili. ¹⁵ Sun le iyéreejabubei lun libíri, gáfarajati, áni subúdi jumúti luágu úa lan ni ában gáfarajati lun gayára lan gabágari lan le magúmuchaditi. ¹⁶ Subúdi wamúti cátei lan ísiñenibei. luágu líchuguni Jesucristu libágari wawágu. Lúnti giñéti wánjarun lun wíchuguni wabágari jawágu wíbirigu. ¹⁷ Ánjein níjein lubeí lúma ában gürígia lun lawínwandun, áni laríja luágu níjein lan lemégeirun lidúje áni míderagun lumúti, ¿ída lubági níjein lan ínsiñeni tídan lanígi lun Búngiu? ¹⁸ Nirájüñü, moún lumuti wayumárurügü lan wínsiñejabu, lúnti ában lan ínsiñejabuni le gumúti, lun larijín lídan cátei le wadügübei.

Eménigini ligíbugiñe Búngiu

¹⁹ Ánjawa jínsiñejabu le gumúti, gayáraabei wasúbudiruni luágu lánina wamá afíñeni le inárüntibei, gayáraabei gíñe wasúbudiruni luágu buídu lan weréderun ligíbugiñe Búngiu. ²⁰ Ánjoun jamúga íchiga wanígi dúru wawágu luágu som cátei, subúditimaati luáguti dúru ligía lun Búngiu, lugúndun subúdi lan sun cátei lun. ²¹ Ánjoun madárirun wanígi dúru wawágu, nidújeñu, gayáraabei wayábin ligíbugiñe Búngiu láu weménigi luágu, ²² luágu líchugubei lan sun le wamúriajabei lúma woun, lugúndun gúnfulijadiwa láu lugúmadin áni adüga wamáali le áubei lagúndaara. ²³ Lugúmadin Búngiu, lun wafiñerun luágu Jesucristu le Liraü, lun gíñe jínsiñegua wamá wámagua queísi meja laríñaguni Jesúsú woun. ²⁴ Ja agúnfulirubaña láu lugúmadin Búngiu agánawatiña lídan Búngiu, agánawa ligía Búngiu jádan. Subúdi wamúti luágu agánawa lan wádan luágu Sífiri Sándu le rúlaalíbei woun.

4

Láni Búngiu Espíritu lúma láni lágani Crístu espíritu

¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, mafiñera jumá joun sun ja aríñagubaña luágu Búngiu lan adímurejabei jayúmulugugiñe, jóucha jumáña lun jaríjini ánjein Sífiri Sándu lubeí le jádaanbei o máma lan ligía. Lugúndun labuínchuña ubouú jáu yéetiña ja aríñagubaña luágu Búngiu lan adímurejabei jayúmulugugiñe áni jayéeni. ² Láu igáburi le, gayáraati jasúbudiruni le gámabalin Sífiri Sándu. sun le aríñaguti luágu quei lan gürígia le tímatimaati liábin Crístu ubouúagun, níjein Sífiri Sándu lídan áni láu lubáfu Sífiri Sándu ladímureja. ³ Ánjeinti le aríñaguti luágu iyéeni lan, luágu mayábin lan Crístu ubouúagun queísi gürígia, úati Sífiri Sándu lídan, espíritu le láganibei Crístu, ligía espíritu le lídaanbei gürígia ligía. Agáambaadün luágu liábinba lan espíritu ligía, níjeinjali ubouúagu.

⁴ Nirájüñü, lánigu Búngiu jugúya, gáñei jumáña yéetiña jagía ja busénbaña jagáraguagüdünün lueí arúfudajani le inárüntibei, gáñei jumáña lugúndun gabáfutimaati Sífiri Sándu le jídaanbei sügü láu láni Máfia espíritu le jídaanbei. ⁵ Lánigu ubouú jagía, lánina ubouú cátei le jarúfudajabei, ligía lébubei jagáambuniña ja giñe lánigubaña ubouú. ⁶ Ánjein wagía, lánigu Búngiu wagía. Le subúdíjabubei lun Búngiu, agáamba lumútiwa, le mámabei lánigu Búngiu, májati lagáambuniwa. Ítara líña lubeíti gayáraati wasúbudiruni cátaña lan erésibirubalin linárün Búngiu lúmoun cátaña lan erésibirubalin iyéeni.

Ligáburí Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni

⁷ Nidújeñu jínsiñetiña nun, lúnti jínsiñegua wamá wámagua lugúndun lúmagiñe Búngiu liábin ínsiñejabuni. Sun le jínsiñejabubei, liraü Búngiu, áni subúdiiti giñe Búngiu lun. ⁸ Le mínsiñejabuti, ibídiñegili Búngiu lun, lugúndun ligáburí Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni. ⁹ Arúfuda lumúti Búngiu wínsiñe lun láu loúnajani Liraü le ábanrügüti ubouúgun lun loúnwen, lun gabágari wamá lídaangiñe. ¹⁰ Niján ínsiñenibei. máma luágu wagía lan jínsiñejabubei lun Búngiu, luágu ligía lan jínsiñejabubei woun, ába loúnajani Liraü le ábanrügüti lun loúnwen, lun lébuname ferúdunawa lan wafígoun.

¹¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, ánjein jínsiñeediwa lubeí lun Búngiu ítara, lúnti giñe jínsiñegua wamá wámagua. ¹² Úgili ni ában aríjiti Búngiu, láu sun líra, ánjawa jínsiñegua wámagua, níjein Búngiu wádan, áni ítara líña warúfuduni wínsiñejabu le gumúti lun Búngiu láu wínsiñejabu wámagua buídu. ¹³ Rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun lun lachoururun luágu lídaañadiwa lan, áni wádaañein lan giñe. ¹⁴ Wagía guánarügü aríja wamáali Liraü Búngiu, aríñaga wameí luágu lun lan lasálbaruniwa loúnajei Búngiu ubouúgun. ¹⁵ Furúmieguarügü le afiñerubei luágu Liraü lan Búngiu Jesúsú, labágariduña lídan Búngiu, áni labágariduña giñe Búngiu lídan.

¹⁶ Ítara líña wayábin asúbudirei lúma afiñera luágu jínsiñe wamá lun Búngiu. Ligáburí Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni, le abágariduti lídan ínsiñejabuni, labágariduña lídan Búngiu, áni labágariduña giñe Búngiu lídan. ¹⁷ Ítara líña wayábin lun jínsiñe lan Búngiu woun le gumúti, ábame manúfude wamá lídaanme wéyu le lúnbei lagúseragüdüniña Búngiu sun gürígia ladüga wagáburiduña lan ya ubouúagu queísi Jesucrístu. ¹⁸ Ánjein jínsiñe Búngiu woun le gumúti, manúfudebadíwa luágu le lúnbei ladügüni woun, láu luweírin línsiñe Búngiu woun, gidáti sun anúfudei waweí. Ánjein janúfude wabeí lueí Búngiu, ladüga wagúrabaña lan láburujan ligáñi wawágun. Ligía,

ánjein janúfude lubeí ában gürígia, machülügilirügü líña Búngiu ínsiñeda lun le tímatimaati.

¹⁹ Wagía, jínsiñeti Búngiu woun lugúndun wínsiñedun lun furúmiñe. ²⁰ Ánjein aríñaga ában gürígia. “Jínsiñeti Búngiu nun”, áni mínsiñeti libíri lun, yéeti gürígia ligía, lugúndun ánjein mínsiñe libíri ában gürígia lun, le aríja lumúti, siñábei gíñe jínsiñe lan Búngiu lun, le maríjin lubeí. ²¹ Rúlaali Crístu gumádi le woun. le jínsiñejabuti lun Búngiu, lúnti gíñe jínsiñe lan libíri lun.

5

Wagáñeiruni wuríbu lúma ubou

¹ Sun ja afiñebaña luágu Jesúsu lan Crístubei le loúnajabei Búngiu, jagía lirájüñübaña Búngiu, áni sun ja jínsiñejabubaña lun Wáguchi Búngiu jínsiñejabubaña gíñe joun lirájüñü Wáguchi Búngiu. ² Subúdi wamúti luágu dan lan le jínsiñe lan Búngiu woun áni adüga wameí le lubeíbei, jínsiñe jamá gíñe lirájüñü Búngiu woun. ³ Ladügüniwa le lubeíbei Búngiu, ligía ínsiñejabunibei lun, áni majürüti lugúmadin, ⁴ lugúndun sun le liraübei Búngiu, mabáfuti cátei lánina ubou luágu. Wafíñen, ligía cátei le íchigubei ubáfu woun lun wagáñeirun luágu cátei lánina ubou. ⁵ Le afiñebei luágu Jesúsu lan Liraübei Búngiu, ligía rügüñein gayára lagáñeirun luágu cátei lánina ubou.

Geféenwa lan luágu Liraü Búngiu

⁶ Jesucrístu ligía ñübinbei láu bián seíni luágu ligía lan Liraübei Búngiu. bián seíni ligía, dúna le lánina labásterun, lúma jítaü le lánina loúnwen. Mámarügü láu dúna, láu dúna lúma jítaü. Áni Sífiri Sándu guánarügü geféenti luágu cátei le, ligía arúfudubalin sun inárüni woun. ⁷ Añájein ürüwa geféentiña luágu cátei le siélu. Búngiu Úguchili, Búngiu Irájü, lúma Búngiu Sífiri Sándu, áni ában méme jagía, ⁸ níjein gíñe ürüwa cátei geféenti múarugu luágu Jesúsu lan Liraübei Búngiu. Sífiri Sándu, dúna le lánina labásterun Jesúsu, lúma jítaü le lánina loúnwen. ⁹ Resíbi wamúti le jaríñagubei wügüriña, gúbuméti lúnti lan werésibiruni le laríñagubei Búngiu guánarügü luágu Liraü lan Jesucrístu. ¹⁰ Le afiñeti luágu cátei le, choúru lumúti tídan lanígi luágu inárüni lan, le mafíñebei, adüga lumúti Búngiu camá yéeti, lugúndun mafíñen lan luágu le laríñagubei Búngiu luágu Liraü. ¹¹ Le laríñagubei Búngiu, luágu rújali lan ibágari magúmchaditi woun, áni lídaangiñe lan Liraü liábin ibágari ligía. ¹² Le níjeinbei Liraü Búngiu lúma, níjein gíñe ibágari le lúma, ánjeinti le úabei Liraü Búngiu lúma, úati gíñe ibágari le lúma.

Lagúmujoún buri lerérun Juan tídan gárada to

¹³ Nabürüjañein cátei le jun, jugúya le afiñebai luágu Liraü Búngiu, lun jasúbudiruni luágu gabágari jumá le magúmuchaditi.

¹⁴ Jeménigitiwa luágu Búngiu, lugúndun subúdi wamúti luágu ánjawa lan amúriaja furúmieguarügü cátei queísi labúseerun, lagáambubadiwa. ¹⁵ Áni ítara quei wasúbudiruni luágu agáamba láni Búngiu wayúmuragun, subúdi wamúti gíñe luágu loúnabubadiwa lan.

¹⁶ Ánjein aríja ában gürígia luágu ladügüña lan ában libíri ában figou le mámabei lúnti lanügüni lídoun féridi lun sun dan, lúnti layúmuragun lun Búngiu, ábame líchugun Búngiu ibágari lun gürígia ligía. Níjein figou anügüti gürígia lídoun féridi magúmuchaditi, málati lun layúmurawagúniwa lun Búngiu luágu figou ligía. ¹⁷ Sun wuríbani figou, máma sun figou lun lanügüni gürígia lídoun féridi magúmuchaditi.

¹⁸ Subúdi wamúti luágu gürígia lan le anügübalin Búngiu queísi Lúguchi, meíbugunti lídan figou, lugúndun toúnigi lumúti Liraü Búngiu, siñáti ladügün Máfia ni cáta lun.

¹⁹ Subúdi wamúti luágu lánigu wamá Búngiu, luágu lábugiñeñanu lan lubáfu Máfia sun ja lánigubaña ubou.

²⁰ Subúdi wamúti gíñe luágu ñübinjali lan Liraü Búngiu ubouagun, áni rújali lan gunfaráandaü woun lun wasúbudiruni Búngiu le tímatimaati. Wabágariduña le tímatimaati lídan ában lúma Búngiu, queísi lídaañadiwa lan ában lúma Liraü, le Jesucristubei. Ligía Búngiubei le tímatimaati, ligía gíñe le íchugubei ibágari le magúmuchaditi woun. ²¹ Nirájüñü, mafálara jumáña búngiugu ja mámabaña Búngiu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Inárüni lúma ínsiñeni

¹ Áu le weírei mútu, nabürüjañoun gárada to bun, nítu to lanúadiruboun Búngiu lun lániguboun lan, lúma joun birájüñü. Jínsiñetün nun le tímatimaati, áni mámarügü áu, sun gíñe ja afálarubalin Crístu, jínsiñetün gíñe joun sarágu. ² Jínsiñetün woun ladüga jínsiñe lan larúfudajan Crístu le lúnbei wáma lan súnwandan, woun, áni níjein arúfudajani ligía tídan wanígi. ³ Búngiu Úguchili, lúma Wabúreme Jesucrístu le Liraü Úguchili, jabínirubadün, jíchugubei jagúdemejabu lúma jadárangilan jun lídan jabúruchaguagüdüni larúfudajan Crístu lúma ínsiñejabuni.

⁴ Oúnwenbun nugúndan láu nadárirun jádaangiñe birájüñü abágarida queísi lubúdubu, ítara queísi laríñagun Wáguchi Búngiu woun lun wabágaridun. ⁵ Guetóti nítu, ayúmuraguatina bun lun jínsiñegua wamá wámagua. Máma gumádi iséri le nabürüjabei bun, ligía méme le wámabei lúmagiñe furúmiñeti dan, dan le wagáambubei luágu Crístu. ⁶ Míni lan ínsiñeni, lun wabágaridun según lugúmadin Búngiu, áni lugúmadin Búngiu lun wabágaridun lídan ínsiñeni, queísi wagáambuni lúmagiñe furúmiñeti dan.

Ja ayéejabaña

⁷ Añájein sarágu ayéejatiña ubouágu ja mafíñebaña luágu quei lan gürígia tímatimaati liábin Jesucrístu ubouágun. Le ítarabei, ligía le yéebai, le láganibei Crístu. ⁸ Duári jumá jawei, luei jeféridiruni le ñübinbei jun lídaangiñe juwádigimari luágu Crístu, resíbi jumeíme fáyeiti le gumúti luágu, siélu.

⁹ Furúmieguarügü le oufudajati sarágu lídoun iséri arúfudajani, áni merédeti láu le larúfudajabei Crístu lun, úati Búngiu lúma, ánjeinti le eréderuti láu larúfudajan Crístu, níjein Búngiu Úguchili lúma Búngiu Irájü lúma. ¹⁰ Ánjein achülüra ában gürígia júmoun máma láu arúfudajani le, merésibira jumei júbiñe, mabúsurun jugúyame lun, ¹¹ lugúndun le abúsuruti lun, gádan lumúti gíñe wuríbani le ladügübei.

Lagúmujoún buri dimúrei

¹² Níjein sarágu cátei lúnti naríñaguni jun, mabúseerúntina abürüjarügü náni jun, agúrabatina nídin aríjaün lun nayánujan júma, lun lagúnfulirun wagúndan.

¹³ Mábuga jáña tirájüñü bamúlelua bun, to gíñe lanúadiruboun Búngiu. Ítaralá.

TÜRÜWAN LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Buíti ladímurejoún luágu wügüri le gíribei Gáyo

¹ Áu le weíríei mútu, nabürüjañoun gárada to bun, numáda Gáyo, le jínsiñebei nun le gumúti.

² Numáda jínsiñeti nun, nayúmuragun lun Búngiu lun buídu lan lídin sun cátei bun, lun gíñe magádie ban ítara queísi buídu lan lídin bun lídan beíbugun lúma Crístu. ³ Oúnwenbun nagúndaarun dan le jayábinbei jádaangiñe wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, ába jabájüdagun nun luágu bugúnfulin quei babágariduña lubei úaragu lúma larúfudajan Crístu. ⁴ Úati ámu cátei agúndaaraguagüdütina queísi dan le nagáambun luágu jabágariduña lan nirájüñü lídan úarani lúma larúfudajan Crístu.

⁵ Numáda jínsiñeti nun, buíti bouuserun lídan esériwiduni le badügübei joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, joúntima ja lílana ámu fulásu. ⁶ Abájüdaguatiña ligíbugiñe adámurini le yábei luágu bínsiñejabu joun. Adügabei fuleísei le. íderagua báña láu le jemégeirubei lun jasígiruni jaweíyasun lídan ában igáburi le áuti lagúndaara Búngiu. ⁷ Furítiña lun jesériwidun lun Crístu, merésibiruntiña ni cáta jámagiñe ja ibídiñejabubaña lun Búngiu. ⁸ Ligía lúnti lubei weténirun joun, lun wíderaguniña lídan lapúrichijoún lerérun Búngiu.

Luríban louuserun Diótrufes

⁹ Abürüjatina buga ában gárada joun tílana ligílisi, májati Diótrufes lídin láu le wabeíbei lugúndun busénti ábuti lan jádan súnwandan. ¹⁰ Ánjana lubeíti ñüdün, neréruba lun luágu le ladügübei, adáagua marásualugu lúma iyéeni wawágu. Bougudin luei líra, merésibirun lumútiña wadújeñu ja achülürütiña, áni mája ligía lun jerésibiruniña ámu, ja erésibirutiña, ába labúguniña lídaangiñe adámurini le táni ligílisi.

¹¹ Numáda jínsiñeti nun, mafálarabei jémpulu wuríbati le, adügamemebei le buídubei. Le adügüti buíti, lánigu Búngiu, ánjein le adügüti wuríbati, ibídiñegili Búngiu lun.

Lubuídun láni Demétrio jémpulu

¹² Buíti jadímurejan súngubei luágu Demétrio, áni inárüni luágu buídu lan ligáburi. Geféentiwa gíñe luágu cátei le, áni subúdi jumúti luágu inárüni lan le waríñagubei.

Lagúmujoún buri dimúrei

¹³ Gíbeti yebe lúnti naríñaguni bun, mabúseerúntina abürüjarügü náni, ¹⁴ lugúndun agúrabatina naríjinibu madíse, ábameti wayánujan.

¹⁵ Darángilabá. Mábuga jáña umádagu yána bun, rúbei wamábugä lun cáda ában jádaangiñe wamádagu ja ñíbaña.

LIGÁRADAN JÚDAS

Labürüjan Júdas joun ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá

¹ Áu Júdas, esériwiduti lun Crístu áu, áni lamúlen gíñe Jacóbo, nabürüjañoun gárada to joun ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá, ja jínsiñebaña lun, ja areídañu lubáña Jesucrístu séfuñu lueí buri cátei lánina ubou le. ² Resíbi jumá sarágu gudémejabu, darángilaü, lúma ínsiñeni lúmagiñe Búngiu.

Ja arúfudajabaña iyéeni

³ Nidújeñu jínsiñetiña nun, weírijali nabúseerun nabürüjan jun luágu asálbaruni le wabíjibei, dándu jugúya queísi áu, guetó sandíguatina núngua luágu lúnti lan nabürüjan jun lun nayúmuragun jun lun jáfaagun luágu affíñeni le ledéregerubei Búngiu ában weíyaasu lun sun dan joun lánigu. ⁴ Naríñagubalin le jun lugúndun añájein lan arúfudajatiña yéetiña ádaragutiña jóungua jagánaguouñ. Gürígia buri jagía, arúfuda táña Lerérun Búngiu lúmagiñe binárün luágu lúnti lan jasúfuriruni lafáyeiragüle jaríban, buídu. Wügüriña wuríbatíña jagía, minébenti Búngiu joun, arúfudaja jagía luágu gayára lan jadügün gürígia furúmieguaügü cátei mabuídunti, mabeíchun lubáña lan Búngiu lueígiñe, ladüga luweírin lareíni, ayéedagua jagía gíñe luágu Jesucrístu, Wabúreme le ligárügüti, le únbei wesériwida.

⁵ Láu sun subúdi jumáali lan, buséntina narítaguagüdünün luágu láu lan sun sagá láníña meja Búngiu lumútuniña Israelítagu Ejíptogiñe, lárigiñe, ába lagúmuchaguagüdüniña ja mafiñerunbaña jádan. ⁶ Ánjeligu ja mareídunbalin jabára, ígirarügü jameí jábiñe siélu lun jagárabaagun luágun Búngiu, añájein adaürüwañu lurúma Búngiu, gürágu lídan lubúriga láu güríngüri magúmuchaditi, agúrabajei ouñwenbun wéyu le lánina agúseruni. ⁷ Ja lílana buri ubúругu Sodóma luma Gomórra, lúma fulásu buri le yaráfabei lun, ába jagárabaagun luágun Búngiu queísigubeirügü ánjeligu ja, ába jíchaagun jóungua lun salúfuri, ába jígiraguagüdün jóungua lun sun luwúyeri wuríbani darí lun lagámaridun wügüri wügüri líledi, würi würi tíledi. Ába lagúmuchaguagüdüniña Búngiu láu wátu geméti. Reídeitiña queísi ewéridiruni joun sun gürígia, arúfudei ligáburí ída lúba lan lafáyeijan Búngiu luágu figou.

⁸ Ánjeinti láu sun jémpulu líra, wügüriña buri gíñe ja jagánaguabaña, láu jafálaruni arúfudajani le maríchabei, wíyedaguatiña jóungua, májatiña lun lugúmadin Búngiu, anába

jamáña ubáfu buri ja íñugutimaabaña. ⁹ Ánjeinti arcánjel méme Miguél, dan le lasígenejanbei lúma Máfia lueígiñe lúgubu Moisés, mouchunti lun líñaragun láu anabúni, aríñagarügüti lun. “Ébecha lábu Wabúreme Búngiu.” ¹⁰ Ánjaña wügüriña ja, adímurejatiña wuríba luágu buri cátei le úabei gunfaráanda jamáni, lé buri cátei le jasúbudirubei luágurügü jasándiruni queísi jasúbudiruni anímaalu úouga gunfaráanda jamá, ligía buri cátei le jadügübei, ába janügün gürínguaü jawouguoún láu jóuserun.

¹¹ ¡Fugiábugu jagía! Falá jamaali láni Caín jémpulu, arúfudajatiña iyéeni quei Baláam lun jagáñeirun seínsu, áni magáambaditiña, féridi jagía queísi Coré le ouwebei luágu lumágaambadin lun lerérun Búngiu. ¹² Nibúsigaridünatiña lídan buri jufédun le lánina jínsiñegua júmagua, le ñí lubei jeíga, gurá jagía láu ugúndani, minébenejábuga. Ítara jáña queísi jóuniri mudún ja jóunguarügübei jóunigiragua. Ítara jáña queísi juánriñu magánati duna le lanügübei garábali, tídibu wéwe to magínduntu lídan tidáani, ítara jáña queísi tídibu wéwe to ájulutu láu sun tílagüle, úaali ju jamá. ¹³ Ítara jáña quei lanárime buri lugúdi barána, arúfudei jagáburigu le nibúsigarídünati quei jacútaü. Ítara jáña quei warúguma buri ja féridi jamáali jémeri, íñarawagúaaña lun jeréderun lídan líwurín-ágei lubúriga lun sun dan.

¹⁴ Enóc giñe le jasédün gürígia lárigiñe Adán, adímurejaali dimúrei lúmagiñe Búngiu jawágu arúfudajatiña yéetiña ja dan le laríñagunbei. “Aríja numúti Nabúreme liábin jáma sarágu mílu jádaangiñe láni ánjeligu ¹⁵ lun lagúseragüdüniña sun ja wuríbabaña luágu sun wuríbani le adüga jamáalibei, lúma luágu buri dimúrei deréti le aríñaga jamáalibei luágu. Lasíadirubaña sun gafígountiña jagía luágu le jadügübei.” ¹⁶ Arúfudajatiña yéetiña jagía ja jagánaguabaña, magúfurumaditiña, ganígi jagía jadímurejan luágu cátei le jadügübei ámu, lún rügüñein jagúnfulirun lúma lagübüri jayúmajan jabúseera. Aríñagatiña dimúrei buri íñuguti, adímureja jagía buíti jawágu buri gürígia lúnrügü jaságarun cátei buíti jóungua jádaangiñe.

Lererún joun afíñetiña

¹⁷ Jugúyati nidújeñu jínsiñetiña nun, jarítagua jumá luágu le laríñagubei Jesucrístu jádaangiñe láni apóstolugu luágu buri cátei le lúnbei lasúseredun. ¹⁸ Jaríñajare. “Lídoun buríme lagúmujoún dan, añájeinbaña gürígia éjerajatiña láu buri cátei le láni Búngiu, agánawa jagíame úaragua lúma jagúndan le wíyebei.” ¹⁹ Jadüga buri ja, níjein lubei fánreinguaü, falá jamuti jagúndan le lánina ubou, úati Sífiri Sándu jádan.

²⁰ Ánjaün jugúya, nidújeñu jínsiñetiña nun, derégüdagu méme jumá lídan jafiñen le jarúmabei. Ayúmuragua jumá lun Búngiu láu lubáfu Sífiri Sándu. ²¹ Mabúlieida jumeí luágu jínsiñe jumá lun Búngiu, agúraba jumeí wéyu le lúnbei líchuguni Wabúreme Jesucrístu íbágari magúmuchaditi woun láu lugúdemejabu.

²² Afíñegüda jumáña ja louguabaña afíñe. ²³ Sálba jumáña jíbirigu camá jamuga jaságaruñanu lídaangiñe wátu geméti lánina máfiougati, gudéme jamá jíbiri gafígountiña jun, láu sun, goúnigi jumá lueí jadügüni wuríban le jadügübei, iyéeregulá jaríban jun queísi gamísa wíyetu, lueí gíñe jeíguadun lídoun luríban üma quei jagía.

Lagúmujoún buri ladímurejoún luágu luweírigun Búngiu

²⁴⁻²⁵ Búngiu le ábanrügübei, le sábiubei, le Wasálbaragüle lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu, gabáfuti lun loúnigirunün lueí jeíguadun lídoun figou, lun gíñe larúfudunün jarúmañu, buin láu ugúndani ligíbugiñe, le weírigubei. Rúwalá íñuguni lun, lúma uweíriguni, ubáfu lúma gumádi lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu, méja, guetó, lúma súnwandan. Ítaralá.

CÁTEI LÉ BURI LARÚFUDUBEI BÚNGIU LUN JUAN

Cátei arúfudúati buri lun Jesucrístu

¹ Niján buri cátei le larúfudubei Búngiu lun Jesucrístu lun lasúbudiragüdüni joun lánigu cátei lé buri lúnbei lasúseredun madíse. Subúdigüda láali Jesucrístu cátei le lun Juan le esériwidubei lun, láu loúnajani láni ánjeli lúmoun lun larúfuduni lun. ² Ariñaga láali Juan inárüni luágu sun le laríjubei, geféenti luágu láni Búngiu ugánu lúma luágu le aríñaga láalibei Jesucrístu.

³ Gúndaatiña gürígia ja alíjabin jáma ja agáambubalin lali-ijóun ugánu le, le erésibirúabei lúmagiñe Búngiu, adüga jagía gásu láu cátei le bürüwañubei ya, ladüga yaráfaali dan lun lasúseredun.

Labürüjan Juan joun tílana sédügubei ligílisi

⁴ Áu Juan, nabürüjaña joun tílana sédü ligílisi to Ásiaboun. Resíbi jumá abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Búngiu le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan ligía guetó, wínwan ligíame sun dan. Resíbi jumá giñe abíniruni lúma darángilaü jámagiñe sédü espíritugu ja ligíbugiñebaña lála, ⁵ lúma lúmagiñe Jesucrístu le aríñagubalin cátei le inárüti, le furúmiñebelei ásaaruti lídaangiñe ouweni áni gabáfu ligía jawágu urúeigu ja ubouagubaña. Jínsiñetiwa lun Crístu, áni chibá laadiwa lídaangiñe wafígoun láu líta, ⁶ adüga láadiwa urúeigumé lúma fádirigumé lun wesériwidun lun Lubúngiute, le méme Lúguchibei. ¡Rúalá uweíríguni lúma ubáfu lun, lun súnwandan! Ítaralá.

⁷ ¡Arija jumá, liábinba Crístu juánriñurugu, jaríjubei sun gürígia ásta giñe ja áfarubalin! Jayájuba sun gürígia ja ubouagubaña dánme le jaríjini luágu wuríbani le adüga jamáalibei. Ítara lúba.

⁸ “Áu lagúmesejabei sun cátei, áu lagúmuchagülebei, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’ ”, líña laríñagun Búngiu le Súnti Gabáfu, le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan ligía guetó, wínwan ligíame sun dan.

Layáwadagun Crístu lun Juan

⁹ Áu Juan, jidúje lueígiñe Jesucrístu áu, gafánraantina júma lídan larúeijan Búngiu, súfurijadina úara júma luágu Crístu, resíbijadina giñe gurásu lúmagiñe Crístu. Reídeitina adaürüwa luágu ubóju le giríbei Pátmos lueígiñe napúrichijani Lerérun Búngiu, lúma lueígiñe napúrichijan luágu Jesucrístu. ¹⁰ Luágu ában wéyu dimáasu, ába neréderun lábugiñe lubáfu Sífiri Sándu,

ába nagáambun ában umálali reínti nanágangiñe quei lumálali fídu, ¹¹ laríñagu umálali ligía nun.

—Áu furúmiñebei lúma agúmujoúni, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’. Abürüjabeí sun le baríjubei, ábame bouñajanun gárada tugúya joun tílana sédü ligílisi to loúbawaguboun Ásia. Éfeso, Esmírna, Pérgamo, Tiatíra, Sárdis, Filadélfia lúma Laodicéa.

¹² Ába nagáragun lun naríjin ca lan adímurejabei nun, ába naríjin sédü lébu sanúdelu gólu, ¹³ labádinagua sédü lébu sanúdelu ligía ába naríjin ában camá jamuga Wügüri Garaüwarügüti—le Jesucrístubei—táu ában anáanguni chÜlütu luágun lugúdi, lúma ában béliiti gólu yaráfa lun laníguagu. ¹⁴ Jarúti lídiburi quei líyu mudún, quei mouúru, ítara líña lágu quei wátu geméti. ¹⁵ Miríti lugúdi quei brónse le íríchawagúaaali, le dáwaali lídoun órno, reínti lumálali quei lireín leíbaagun sarágu dúna. ¹⁶ Ñíñanu sédü warúguma lídan lújabu le loúnwenren, ñíñoun ában efeín gágiritu liyúmulugugiñe, bíangua tamána. Ítara líña ligíbu quei wéyu dan le lásüdün láu sun lére.

¹⁷ Dan naríjinbalin, ába náburujan lubádu lugúdi camá jiláadina. Ába líchuguni lújabu le loúnwenren nuágu, ába laríñagun nun.

—Manúfudedaguabá, áu le lagúmesejabei sun cátei, áu lagúmehaja. ¹⁸ Áu le wínwanbei, jilátina, guetó wínwantina lun sun dan. Níjein ligélen ouweni núma, lúma ligélen fulásu le ñí jabei jiláguaaña. ¹⁹ Abürüjabeí lubeíti le baríjubei, le guetóbei lúma le lúnbei liábin. ²⁰ Niján laníchigubei jawáguti sédü warúguma ja baríjubaña lídan nújabu le noúnwenren, lúma sédü lébu sanúdelu gólu. sédü warúguma, jagía sédü jouniri tílana sédü ligílisi, sédüti lébu sanúdelu, jagía sédü ligílisi.

2

Ugánu joun tílana sédü ligílisi. Ugánu joun tílana ligílisi Éfeso

¹ ‘Babürüja lun jouniri tílana ligílisi to Éfesoboun, baríñagame lun lun laríñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña naríñagun, áu le jáubei sédü warúguma lídan nújabu le noúnwenren, le gíñe eíbugubei labádinagua sédü lébu sanúdelu le gólu. ² Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti lidére juwádigimari lúma jagúraasun, áni subúdi numúti luágu siñá lan jáfaguniña ja wuríbabaña. Subúdi numúti luágu jóuchagua jumáaña lan ja aríñagubaña luágu apóstolugu jamá áni máma apóstolugu jagía, áni darí jumaali luágu ye jamá. ³ Gagúraasunjadün, áni sáfuri jugúya sarágu lídan juwádigimari nuágu, mabúcharunga juágu. ⁴ Láu sun líra, níjein ában cátei jadüga magúndaantina láu. maweírinjali nínsiñe jun queí meja furúmiñe. ⁵ Ligía lubeíti,

jarítagua jumá ída jíña lán meja, sáansi jumeí jigáburí, adüga jumeí cátei lé meja jadügübei furúmiñe. Ánjein madügün jumá ítara, nídinba juágu furése, ábame nagídaruni lébu jisáandelun lídaangiñe lufúlasun, ábame mámaadün lan tílana nilígílisin, ánjein gubeírügü jasáansira jigáburí, ligíaba madügün náni ítara. ⁶ Láu sun líra, luáguñein jáni fuleísei, liyéreegun cátei lé buri jarúfudajabei nicoláitagu jun lúma buri cátei le jadügübei, le gíñe iyéreegubei nun. ⁷ Le garígeirugubei lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu joun tílana buri ligílisi. Ja ásiiragúbalin wuríbani, neígagüdübaña lídaangiñe lin tídibu wéwe to lánina ibágari, to lufúlasunruguboun Búngiu.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Esmírnaboun

⁸ ‘Babürüja lun jouniri tílana ligílisi to Esmírnaboun, bariñagame lun lun laríñaguni joun gürígia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le furúmiñeti lúma agúmujoúni, lé meja ouwebei áni wínwanyaali. ⁹ Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti jasúfurirun lúma jugúdeme, láu sun lídan lan linárün cátei, rísi jumá. Subúdi numúti gíñe luágu adímureja jamá ja aríñagubaña luágu juríu jamá wuríbati juágu, máma ámu cátei jagía lueídügüya lánigu jamá Máfia. ¹⁰ Manúfude jumá lueí le lúnbei jasúfuriruni, ládaraguba Máfia fiú jídaangiñe furísunrugun lun louchwagúniwa jafíñen sun jugúya, áni jasúfuriruba sarágu luágu díisi wéyu. Derégüdagu jumá lídan jafíñen nuágu darí jounwen, ábame níchuguni ibágari magúmuchaditi jun, jafáyeiruájame. ¹¹ Le garígeirugubei lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu joun buri tílana ligílisi. Ja ásiiragúbalin wuríbani, másügürünbaña lídaangiñe libíaman ouweni.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Pérgamoboun

¹² ‘Babürüja lun jouniri tílana ligílisi to Pérgamoboun, bariñagame lun lun laríñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le gámabarun efeín to gágiriboun, to biánguaboun amána. ¹³ Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti gíñe luágu Máfia lántima gabáfubei jádan gürígia ja ní lubei jagánawa, áni láu sun líra, númamemeñadün. Mígirun jumágili jafíñen nuágu, ní íbini lídan dan le láfarúnbei Antipás le geféenbei buíti nuágu ní lídan fulásu le ní jubei, le ní lubei lagúmadija Máfia. ¹⁴ Láu sun líra, níjein buri cátei jadüga, magúndaantina láu. luágu añájein lan fiú gürígia júma yára Pérgamo ja májabaña jígiruni cátei lé meja larúfudajabei Baláam, le íchugubei dí múrei lun Balác lun lafígoungüdüniña Israelítagu láu jeígin eíginí le adágarawagüdüti joun sándu, lúma láu jabágaridun lídan salúfuri. ¹⁵ Ítara méme gíñe, añájein ja májabaña jígiruni cátei lé buri jarúfudajabei nicoláitagu júma ní, cátei le iyéreegubei

nun. ¹⁶ Ligía, sáansi jumei lubei jigáburu, ánjein madügün jumá itara, ní diba juágu madise, ábame nageíndagun jáma gürígia ja adügübalin cátei buri le, táu efeín to áfuriduboun niyúmulugugiñe. ¹⁷ Le garígeirugubei lun lagáambun, agáambalei le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi. Le ásiiraguti luágu wuríbani, neígagüdüba lídaangiñe maná le arámudúañubei lun lun líchugun érei tun luwáni, ábame ní chugun ában dübü jarúti lun láu ában íri iséri búrwawañu luágu le íbídiñeti ni ca un lueídügüya lun le erésibirubalin.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Tiatíraboun

¹⁸ ‘Babürüja lun jóuniri tilana ligílisi to Tiatíraboun, baríñagame lun lun laríñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña naríñagun, áu le Liraü Búngiu, le ítarabei águu quei wátu geméti, líabin lugúdi quei brónse le írichawagúaaali. ¹⁹ Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti jísiñejabu, jafíñen, jesériwidun láu jugúraasun, subúdi numúti gíñe luágu jadügüña lan cátei buíti guetó luei meja furúmiñe. ²⁰ Láu sun líra, níjein ában cátei jadüga magúndaantina láu. Jígirunun Jezabél to aríñaguboun luágu proféta tan áni máma líña, lun teyéeduniña gürígia láu tarúfudajan joun nánigu lun jaganóun lídan salúfuri lúma lun jeigin eígini le adágarawagüdüti joun sándu. ²¹ Rújadina dan tun lun tasáansiruni tigáburu, májagiru tígiruni tisálufurin. ²² Ninárün jáu luágu náburugüdaaru lan láu sándi lun jasúfurirun ja adáagubaña salúfuri túma ánjein mígirun jamá jadáaguni cátei lé buri tadáagubei, ²³ ábame náfaraguniña tirájüñü jílagubei, itara lúba jasúbudiruni sun nánigu luágu subúdi náni lében arítaguni lúma tében anígi, ábame nafáyeiruni cára ában jídaangiñe según le ladügübei. ²⁴ Ja jíbiri ja Tiatírabaña, ja mafálarubalin arúfudajani ligía, machülügiña gíñe asúbudirei le únbei jagúara lujúlilin láni Máfia cátei le arámudaguabei, míchubadina ámu anügüni jawágu. ²⁵ Ragüjumei lubuídun jigáburu darí niábin. ²⁶ Ja ásiiragübalin wuríbani, adüga méme jameíme le nabúseerúbei ladügün darí lun jóunwen, ní chuguba ubáfu joun luágu buri fulásu, ²⁷ itara quei líchugun Núguchi Búngiu ubáfu nun. Ábame jedéraagüdüni jagúmadiruni fulásu buri quei láu ában murúsun gürábu, ábame jamúrugudaguni wuríbani queisi soudíeru le láuti múa. ²⁸ Ní chuguboun gíñe warúguma to lánina bináafin joun. ²⁹ Le garígeirugubei lun lagáambun, agáambalei le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi.”

3

Ugánu joun tílana ligílisi to Sárdisboun

¹ ‘Babürüja lun jóuniri tílana ligílisi to Sárdisboun, baríñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña naríñagun, áu le jáubei

sédü espíritugu lání Búngiu jáma sédü warúguma. Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti luágu jiláñu jíña lan lún buri cátei le nuáguti, láu sun aríñawagúa lan luágu wíñwan jumá. ² Agágudúa jumá, rújuma érei lún buri cátei le níjeinguabei, lubáragiñe loúnwen, aríja náali luágu múaran lan le jadügübei ligíbugiñe Búngiu. ³ Jarítagua jumeí lubeíti le arúfudajóubei jun, falájumei, sáansi jumeíme jigáburi. Ánjaün magágudun, ní diba juágu quei liábin ában jíweruti ibídiñoun óra jun. ⁴ Láu sun líra, añájein fiú gürígia jagánagua ñi Sárdis ja múaradungiñabaña lúma wuríbani, jagía jeibuguba núma táu anáanguni jarútu ladüga yúuti joun. ⁵ Ja ásiiragúbalin wuríbani, jadáuraguba anáanguni jarútu, áni magídarun nubeí jíri tídaangiñe líburu to gáubalin jíri ja lúnbaña jabíjini ibágari magúmuchaditi, arúfudarügü nubáña quei nánigu ligíbugiñe Nóguchi Búngiu lúma jagíbugiñe lání áñjeligu. ⁶ Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu joun tílana buri ligílisi.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Filadélfaboun

⁷ ‘Babürüja lun jóuniri tílana ligílisi to Filadélfaboun bariñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña nariñagun, áu le sándubei, le gíñe inárünibei, le gámabalin ligélen urúei Davíd, le úabei ni ában gayáraati ladáuruni le nánjunrenchubei, siñá lánjunrenchuni ni ában le nadáurubei. ⁸ Subúdi numúti sun le jadügübei. Rújadina ában béna júnren jigíbugiñe le lásiñerun ni ában adáura, ladüga láu sun lougua lan jére, adúgaadün gásu láu nugúmadin, áni meyéeraguntün luágu nánigu jumá. ⁹ Aríja jumá, nadügüba lun jayábin lánigu Máfia ja yéebaña, ja aríñagubaña luágu juríu jamá áni mabágariduntiña queísi lánigu Búngiu, ábame nájuduraguagüdüniña jigíbugiñe lun jasúbudiruni luágu jugúya lan numútuniñabaña jínsiñetiña nun, ninárün jáu. ¹⁰ Areída jumáli nugúmadin lun gagúraasun jumá, ligía nareídubadün lubeí lueí lidáni oúchawagúni le lúnbei liábin luágu sun uboú lun jouchúniwa sun ja uboúagubaña. ¹¹ Madísebei niábin, mígira jumeí ni ában lun lagídaruni jafíñen nuágu, meféridirun jumámuga ni cátei lídaangiñe le lúnbei níchuguni jun. ¹² Ja ásiiragúbalin wuríbani, níchugubaña quei wagábu tídan Lúban Nubúngiute, máfuridundügüyaañame ñígíñe, ábame nabürüdüni líri Nubúngiute jawágu lun lasúbudirúniwa luágu lánigu jamá, lúma líri ubúrugú le lání Nubúngiute, le iséri Jerusalén le ñúbinbei siélugiñe lúmagiñe Nubúngiute, nabürüdübei gíñe iséri níri jawágu. ¹³ Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Laodicéaboun

14 ‘Babürüja lun jouniri tılana ligılısi to Laodicéaboun, barıñagame lun lun larıñagun joun. “Ítara líña narıñagun, áu le inárünibeı, le gaféenbeı buıdu, le arıñagubalin inárüni, le ídaangiñebeı liábin sun cátei le ladügübeı Búngiu. 15 Subúdi numúti sun le jadügübeı, subúdi numúti luágu madılı jumá lídan jesériwidun nun, másü jugúya. ¡Dilígubeıjadün jamúga o süjuma! 16 Queı bachárügü jubeı, madılitün, másü, newérebabadün niyúmulugugiñe. 17 Arıñagatün luágu rısi jumá, luágu buıdu lan dan jun, luágu memégeirun jumá ni cáta, áni marıjin jumúti luágu fugiábu jumá, gudémetün, marıjintün, surúsu jíña. 18 Ligía níchugunbeı dimúrei jun lun jagáñijan gólu le afñujoúaaali láu wátu geméti númagiñe, lun rısi jumá le tímatimaati, lun giñe jagáñijan anáanguni jarútu núma lun jadáuragun láu jasúrusujan, lúma árani lun jíchuguni lídoun jágu lun jarıjin. 19 Ébecha numútiña ja jínsiñebaña nun láu idérei, arúfudaja áu joun. Lúnti lubeíti sériu jumá, sáansi jumeıme jigáburı. 20 Anája bénabu, nagúajaña, le agáambuti numálali, ába lánjunrenchuni béna nubá, nebéluruba lúmoun, ábame neıgin lúma, jou ligíame núma. 21 Ja ásiiragúbalin wurıbani, níchuguba ubáraü joun númagua luágu nála le lála urúei, ítara queı násiiraguni wurıbani, ába nañúurun lúma Núguchi luágu lála. 22 Le garıgeiruguti lun lagáambun, agáambaleı le larıñagubeı Sífiri Sándu joun tılana buri ligılısi.”

4

Ájuduraguni lun Búngiu, siélu

1 Lárıgiñe sun cátei le, ába narıjin ában béna júnren siélu, liábinti umálali le ítarabeı queı lumálali fıdu, lé buga adımurejabeı nun, ába larıñagun nun.

—Weınba ñajoun, narúfudaali cátei lé buri lúnbeı lasúseredun lárıgiñe buri le bun.

2 Lídan óra ligía, ába neréderun lábugiñe lubáfu Sífiri Sándu, ába narıjin ában lála urúei siélu láu Búngiu ñun luágu. 3 Ítara líña camá ában dübü miríti, le jáspe o cornalína, ñíñoun ában jerémuuru geyégu láu jalaú ligía, mirítu queı ában dübü le esmerálda. 4 Geyégu láu lála urúei ligía arıjayatina ában weın-gádürü lála urúei, ñíñanu weın-gádürü gürıgia ja weırigutiña ñun luágu, táu jadáuragun jarútu lúma rıdı gólu jábulugu. 5 Lueıgiñe lála Búngiu ligía áfurıjati labırıjanouga lúma wayújururu, ligıbugiñe lála, ñíñein sédü lámpu geméñu, jagía sédü láni Búngiu Espíritugu. 6 Ñíñein giñe ában cátei ligıbugiñe lála camúga ában barána le láuti bídiriı jarúgoungati.

Lamídaangua, geyégu láu lála Búngiu, ñíñanu gádürü cátaña gabágarıtiña buın láu águu, dándu jagıbugiñe queı janángangiñe.

⁷ Le furúmiñeti jádaangiñe, ítara líña quei ában liñún, le jabíaman, ítara líña quei ában bágasu wügüri, le jürüwan, ítara líña ligíbu quei ligíbu ában wügüri, le jagádürün, ítara líña quei ában ágila ájamajatu. ⁸ Gádürügubei jagía, sísiñein arünaü luágu cáda ában jádaangiñe, buin jáña láu águu jawágu, dándu bougudigiñe quei múnadagiñe jabíti, wéyuagu áriebe jáu agúaraja.

Sáandu, sáandu, sáandu,

Wabúreme Búngiu, le Súnti Gabáfu,

le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan ligía guetó, wínwan ligíame sun dan.

⁹ Ságüti jíchugun cátaña gabágaritiña ja inébesei lúma eteíngiruni lun Búngiu le ñúnbei luágu lála, le gabágaribei lun sun dan, ¹⁰ ábaja jájuduragun wein-gádürü weíyaaña mútu jagía ligíbugiñe, ába jarúfuduni jínsiñejabu lun Búngiu le gabágaribei lun sun dan, ába jíchuguni jarídin ligíbugiñe, ába jagúarajan.

¹¹ Wabúreme, Wabúngiute, garíchatibu lun berésibiruni uweíríguni, inébesei, lúma ubáfu,

ladüga Amürü adügübalin sun cátei,

láu bugúndan badügei, láu giñe bugúndan níjein lubei sun le níjeinbei.

5

Líburu lúma Mudún

¹ Ábati naríjin ában líburu lújaburugu Búngiu le ñúnbei luágu lála, abürüjóuatu líburu tugúya turágeirugu lúma tigíbuagu, darúatu láu sédü séyu. ² Ába naríjin ában ánjeli gabáfuti, ába lálügüdajan láu umálali reínti.

—¿Ca garíchabei lun ladáranun líburu lúma lun lajeíridunun tiséyun?

³ Úati ni ában garíchatu lun ladáranun líburu tugúya, ni íbini lun laríjin tuágun, ni siélu, ni múarugu, ni lábugiñe múa, úati ni ában garíchatu. ⁴ Ába nayájun sarágu ladüga úa lan ni ában garíchatu lun ladáranun líburu tugúya, ni lun lalíjanun, ni íbini lun laríjinun. ⁵ Ábati laríñagun ában jádaangiñe weíyaaña mútu nun.

—Jebé bayájun, ladüga Jesucrístu, le “liñún” le jádaangiñebei ladügawagun Judá, le linébaanfan urúei David, sirígua láali wuríbani lun gayára lan ladáranun líburu lúma lun lajeíriduni sédü tiséyun.

⁶ Lamídaanguati lála Búngiu jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía jáma weíyaaña mútu jagía, ába naríjin ában Mudún rára, camá jamuga áfarúaaali. Sédüñein ligáanchun, sédü lágu, águu buri ligía, láni Búngiu sédü Espíritugu ja oúnajoúbaña lídoun sun ubou. ⁷ Ñübinti Mudún ligía, le Jesucrístubei, ába lanügünun

líburu tugúya lújaburugugiñe Búngiu. ⁸ Dan le lárügüdünbarun líburu, ába jájuduragun gádürü cátaña gabágaritiña jagía jáma wein-gádürü weíyaaña mútu jagía ligíbugiñe. Cáda ában jádaangiñe weíyaaña mútu jagía, ñíñoun ában gidára lúma, lúma cópu le gólu buin láu cupáli, le liyáwabei jayúmuragun lánigu Búngiu. ⁹ Niján urému iséri le jerémujabei.

Garíchatibu lun banügünun líburu, lun bajeíridunun tiséyun, ladüga áfarúa ban, ába bagáñijaniña gürígia lídaangiñe sun rása, sun luwúyeri dimúrei, fulásu lúma néchaani.

¹⁰ Adüga báña urúeigumé jáma fádirigumé lun jesériwidun lun Wabúngiute, lúma lun jagúmadijan ubouágu.

¹¹ Lídan le naríagun, ába nagáambuni jamálali sarágu ánjeligu geyégu láu lála lúma geyégu jáu cátaña gabágaritiña jagía, jáma weíyaaña mútu jagía. Níñanu míñun míñun ánjeligu, ¹² jaríñaga láu umálali jéreti.

Yúuti ubáfu lúma irísini, subúdi lúma érei, uweíriguni lúma inébesei, lúma eteíngiruni lun Jesucrístu, Mudún le áfarúbei.

¹³ Agáamba numúti giñe jaríñaguni sun cátei le ladügübei Búngiu siélu, le múarugubei, le lábugiñebei múa, lúma le baránajabei, lúma sun cátei lé buri lídaanbei.

Rúalá eteíngiruni, inébesei, uweíriguni, lúma ubáfu lun Búngiu le ñúnbei luágu lála, lúma lun Mudún, lun sun dan.

¹⁴ Ába jaríñagun gádürü cátaña gabágaritiña jagía.

—¡Ítaralá!

Ába jájuduragun wein-gádürü weíyaaña mútu jagía ligíbugiñe le gabágaribei lun sun dan.

6

To sédü séyu

¹ Ábati naríjin dan le lajeíridúnbarun Mudún furúmiñetu tídaangiñe sédü séyu tugúya, ába nagáambun laríñagun ában jádaangiñe cátaña gabágaritiña jagía láu ában umálali camá lumálali wayújururu.

—¡Jigábu baríja!

² Ába naríjin ában gabáyu jarúti, le waríñubei luágu, ñíñoun ában árco lújaburugu to áuboun lageíndagua. Rúati ában rídi lánina ásiiraguni lun ladüga lúnbei lan lagañeiruniña láganiñu. Furíti ageíndagua, ába lásiiragun lídan sun cátei.

³ Dan lajeíridunbarun Mudún tibíaman séyu, ába nagáambun laríñagun jabíaman cátaña gabágaritiña jagía.

—¡Jigábu baríja!

⁴ Ába láfuridun ában gabáyu funáti, ába líchugúniwa ubáfu lun le waríñubei luágu gabáyu ligía lun lagídaruni darángilaü ubouágugiñe, lúma lun láfaraguágüdüniña wügüriña jámagua jilágubei, ába tíchugún ában ouñwenbun efeín lun.

⁵ Dan lajeíridúnbarun Mudún türüwan séyu, ába nagáambun laríñagun jürüwan cátaña gabágaritiña jagía.

—¡Jigábu baríja!

Ába naríjin ában gabáyu wuríti, ñíñein ában baláansu lújaburugu le waríñubei luágu. ⁶ Ába nagáambun laríñagun ában umálali jamídaanguágiñe cátaña gabágaritiña jagía.

—Ábanrügüla kílo türígu luágu lebégi ában wéyu wadágimanu, ürüwa kílo sebáda ligía méme ebégi, áni tounigi jumeíme aili lúma bínu buídu.

⁷ Dan lajeíridúnbarun Mudún tigádürün séyu, ába nagáambun laríñagun jagádürün cátaña gabágaritiña jagía.

—¡Jigábu baríja!

⁸ Ába naríjin ában gabáyu amaríyu, le waríñubei luágu, ouweni líribei, lárigi lárigi liábin jafúlasun jiláaña. Ába libíjin ubáfu luágu ligádürün murúsun lídaangiñe ubouú lun láfarajan láu wuríbu, láu ilámaü, láu sándi, lúma jáu anímaalugu janárimetiña ja ubouágubaña.

⁹ Dan lajeíridúnbarun Mudún tiseíngün séyu, ába naríjinun jawáni ja áfarawagúbaña lueígiñe japúrichijani Lerérun Búngiu, lúma luágu jadímurejan buíti luágu Jesucrístu, lábugiñeñanu latárü. ¹⁰ Jaríñaga láu umálali jéreti.

—¿Darísan ídame, Wabúreme le gúnfuliti láu lerérun, darísan ídame bagúseragüdaña ja mísiñejabúbaña bun ubouágu, luágu woúnwen? ¿Ídamésan bafáyeigüdaña luágu jáfaruníwa jilágubei?

¹¹ Ába jabíjin anáanguni jarútu, ába laríñawagún joun lun jeméraagun luágu murúsun dan darí joustarun jabíríña lídan esériwiduni lun Crístu ja lúngiñabaña jáfarawagúniwa quei jagía.

¹² Lídan le naríjinbei, ába lajeíridunun Mudún tisísin séyu, ába ladágarun ában ouñwenbun jarabaganáli. Ába láuridun wéyu quei lúdu, ába láfunadun játi camá jítaü, ¹³ ába jeíguadun warúguma ja siélubaña lun múarugun quei táburujan mángu tueígiñe tídibu dan le lánjingichunun garábali. ¹⁴ Ába lagúmuchagun siélu quei ában gárada dan le tabáruchawagún, ába ladíñuragunga sun wübü lúma uboujú lídaangiñe jabára. ¹⁵ Ába jarámudagun urúeigu ja lánina ubouú lídan júyu lúma buri labádinagua dübü le luágubei wübü, úara jáma ja weírigubaña, gurúnelugu, rísitiña, gabáfutiña, jáma sun idámuni, jáma wügüriña ja mabúremetiña. ¹⁶ Jaríñagati lun wübü lúma lun dübü.

—Jeígua jumá wawágun, arámuda jumáwa lueí laríjin Búngiu le ñúnbei luágu lála, lúma lueí lanárimel ligáñi Mudún.

17 Chülüjali weíriti wéyu le lúnbei larúfuduni Búngiu ligáñi.
¿Cábasan gayára lawánduni?

Seíni jawáguti Israelítagu

7

1 Lárigiñe sun cátei le, ába naríjin gádürü ánjeligu rára luágu gádürü larígei ubouú, ágüdaajei gádürügubei garábali lun máfurun lan ni murúsun luágun múa, ni luágun barána, ni luágun ni ában tídibu wéwe. ² Aríjatina gíñe ábanya ánjeli ñübinti lueigiñe oúbaü le ñígiñe lubeí láfuara wéyu láu liséyun Búngiu le wínwanbei. Ába lagúaragun ánjeli ligía láu umálali jéreti joun gádürü ánjeligu ja abíjubaña ubáfu lun jadügün wuríbani lun múa lúma barána.

³ —Madüga jumá wuríbani lun múa, ni lun barána, ni lún buri tídibu wéwe daríme wíchuguni liséyun Búngiu luágu jerébe lánigu.

⁴ Agáamba numúti átiriñanu lan. san bián-wein-gádürü mílu jádaangiñe linébaanfaangu Israél.

⁵ Dúusu míluñanu jádaangiñe ladügawagun Judá,

dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Rubén,

dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Gad,

⁶ dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Áser,

dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Neftalí,

dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Manasés,

⁷ dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Simeón,

dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Leví,

dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Isacár,

⁸ dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Zabulón,

dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun José,

jáma dúusu mílu jádaangiñe ladügawagun Benjamín.

Sarágu güriñia jarútu jadáüragun

⁹ Lárigiñe cátei le, ába naríjin sarágu güriñia lídaangiñetiña sun fulásu, sun rása, sun luwúyeri dimúrei lúma néchaani, rára jáña ligíbugiñe lála Búngiu ligíbugiñe Mudún. Gíbetiña güriñia jagía darí lun siñá lan jabájüdün, jarútu jadáüragun táu tubána fáluma jájaburugu. ¹⁰ Ába jagúarajan sun jagía láu umálali jéreti, ába jaríñagun.

Weíriti Búngiu, le ñúnbei luágu lála,

weíriti Mudún, luágu asálbaruni le rújamaalíbei woun.

¹¹ Rára jáña sun ánjeligu geyégu láu lála lúma geyégu jáu weíyaaña mútu, jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía, ába jelémuchun dagá jagíbu múarugu ligíbugiñe Búngiu, ába jájuduragun lun, ¹² ába jaríñagun.

¡Ítaralá! Rúalá uweírigu, lichú áu, eteíngiruni,

inébesei, ubáfu lúma érei
lun Wabúngiute lun sun dan. Ítaralá.

¹³ Ábati lálügüdünina ában jádaangiñe weíyaaña mútu jagía.

—¿Cátañasan ja, ja jarúbaña adáüragun? ¿Jalágiñésan jayábin?

¹⁴ Naríñaga lun.

—Amürü jamúga aríñagei nun.

Laríñaga nun.

—Ja súfuriñañabaña sarágu ja, ja chibá jamaalíbei jafígoun láu líta Mudún, jarúmagüda jamóun janígi láu. ¹⁵ Ligía ligíbugiñeñanu lubeí lála Búngiu esériwida lun, wéyuagu árieubu tídan lúban to siéluboun, loúnigirubaña Búngiu láu leréderun jáma. ¹⁶ Máfagun jáñame ilámaü, ni mágürabu, másürün láñame wéyu, mañáurijan láñame lárrouga, ¹⁷ ladüga loúnigirubaña lan Mudún le lubádubei lála Búngiu, ábame lanügüniña lárún dúna le íchugubei ibágari magúmuchaditi, ábame larágajani Búngiu sun ágüiraü lueígiñe jágu.

8

Tisédün séyu lúma lágei cupáli le gólu

¹ Dan lajeiridúnbarun Mudún tisédün séyu to tuáguboun líburu, ába ñi lan maníguau siélu queí buri luágu dimí óra.

² Ába naríjiniña sédü ánjeligu ja rárabaña ligíbugiñe Búngiu, ába líchugúniwa sédü fídu joun.

³ Lárigiñe, ábaya liábin ában ánjeli, ába laráramun ligíbugiñe latárü, ñíñein ában lágei cupáli gólu lújaburugu, ába líchugún bürübün cupáli lun, lun ladágaragüdüni úara lúma jayúmuragun sun ja lánigu Búngiu ligíbuagu latárü gólu le ligíbugiñebei lála Búngiu.

⁴ Ába lamúdeirun lugúmulalin cupáli ligía úara lúma jayúmuragun lánigu Búngiu lun ligíbugiñoún Búngiu. ⁵ Ábati lanügüni ánjeli ligía lágei cupáli, ába labuínchagüdüni láu leñégura wátu lídaangiñe wátu geméti le luágubei latárü, ába lachürüni luágun ubou, ába lagaambún wayújururu, ireíni, labírjaníga, lúma ában járabaganáli.

Lé buri fídu

⁶ Ábati jaráanserun sédü ánjeligu ja láubaña sédü fídu lun jínwiruni.

⁷ Ába línwiruni furúmiñeti ánjeli lifídun, ába lasáriragun lúbara júya le deréguati lúma wátu geméti, láu gíñe jítaü, ába lachágarúniwa luágun ubou. Ába lágudun lürüwan murúsun lídaangiñe ubou, ígirúati bián murúsun mágudúnti, gudáwati gíñe lürüwan murúsun lídaangiñe buri tídibu wéwe lúma jíduru.

⁸ Ába línwiruni jabíaman ánjeli lifíidun, ába lachágarúniwa ában cátei camá jamuga ában oúnwenbun wübü durúnguati baránajoun, ába lasálriragun lürüwan murúsun lídaangiñe barána jítaüme. ⁹ Jiláguatiña sun úduraü ja lídaanbaña barána le asálriragubei lun jítaüme, gürínguatu giñe sun ugúnein to ñíboun lídan barána ligía.

¹⁰ Ába línwiruni jürüwan ánjeli lifíidun, ába teíguadun ában oúnwenbun warúguma siéluigiñe, durúngu quei ában tóchi. Táburuja luágun lürüwan murúsun lídaangiñe dúna lúma lísesen dúna. ¹¹ Igífi tíribei warúguma tugúya, ába lagífidun lürüwan dúna, ába jóüwegun sarágu gürígia ladüga lagífidun dúna ligía.

¹² Ába línwiruni jagádürün ánjeli lifíidun, ába lagürinchagun lürüwan murúsun lídaangiñe líbiri wéyu, láu sun játi, jáma warúguma. Le oúbaü le agürinchagubei jawágu, ába labúridun, marúgoungadunti wéyuagu ní árieubu.

¹³ Lárigiñe, ába naríjin ában dunúru weíríti ájamaja lamídaangua siélu, aríñageina ligía láu umálali jéreti.

—¡Fugiábugume ja aganoúbaña ubouágu luágu ürüwa lanáriméiga lé buri lúnbei láburuja jawágun dánme jínwiruni ja jíbiri ürüwa ánjeligu jafíidun!

9

¹ Ába línwiruni jaseíngün ánjeli lifíidun, ába naríjin ában warúguma eíguadutu siéluigiñe lun múarugun, ába líchugún ligélen júyu le mébejabei tun. ² Ába tánjunrenchuni júyu ligía, ába láfuridun gumúlali ñigiñe camá lídaangiñe ában oúnwenbun órno, ába labúrigadagüdüni gumúlali ligía wéyu lúma garábali. ³ Lídaangiñe gumúlali ligía ába jachülaagun chigángaru, ába jájamajani sun ubouú, ába jabíjin chigángaru jagía ubáfu líbe jabáfu águru ja ubouágubaña. ⁴ Ába laríñawagún joun lun madügün jamá wuríbani lun jíduru le ubouágubei, ní lún buri nádü, ní lun tídibu wéwe, lueídügü joun gürígia ja úabei liseíni Búngiu jeréberugu. ⁵ Majouáti lun jáfaraguniña chigángaru jagía gürígia, lueídügü lun jásüjaniña gürígia luágu seíngü játi, ítara líñati ligári jásüjan quei jásüjan águru. ⁶ Lídaanme buri wéyu ligía, jáluajabei gürígia ouweni, madárijabei, busén jagía yebéme jóüwegun, ladíseduba ouweni jaweí.

⁷ Chigángaru jagía, jenége gabáyu ja aráanseñubaña lubá wuríbu, ñíñein ában cátei jábulugu camá jamuga ában rídi le gólu, ítara líña jagíbu quei ligíbu wügüri. ⁸ Ítara líña jádiburi quei jádiburi würiña, liábin jári, quei lári líñún. ⁹ Darúgu líña jágubu láu ában cátei camá gürábu, ítara líña lamúri jarüna quei tamúri sarágu cárü to jáutu gabáyu dan le teíbaagun wuríburugu. ¹⁰ Gálitiña quei jáli águru le gágiriti. Níñein ubáfu

luágu jáli lun jadügün wuríbani joun gürígia luágu seíngü játi. ¹¹ Níñein ában jábuti chigángaru jagía, le ánjeli le láni júyu le mébejabei. Abadón lírabei ánjeli ligía lídan hebréo, lídan güriégu, Apolión o Agünrinchaguti.

¹² Sügüja furúmiñeti lanárimeníga, mégeigili bián.

¹³ Ába línwiruni jasísin ánjeli lifídun, ába nagáambun ában umálali lídaangiñe gádürü larígei latárü gólu le ligíbugiñebei Búngiu. ¹⁴ Ába laríñagun umálali ligía lun jasísin ánjeli le láubei fídu.

—Farára báña gádürü ánjeligu ja güráñubaña láru oúnwenbun dúna le Eufrátes.

¹⁵ Ába jafáragadún gádürü ánjeligu jagía lun jafaragun ában jádaangiñe cáda ürüwa gürígia jilágubei, ladüga aráanserúaña lubá óra ligía, wéyu ligía, játi ligía, lúma irúmu ligía. ¹⁶ Ába nagáambuni átiriñanu lan jasúdaaranigu ja luágutiña gabáyu. bián-šan míñun.

¹⁷ Ítara líña ligáburi jayáwadagun gabáyu jagía jáma ja waríñubaña jawágu nun. Níñein ában cátei janíguagu, funáti licólorun, dínguti, lúma amaríyu. Ítara líña jábulugu gabáyu jagía quei jábulugu liñún, áfurijati wátu geméti, gumúlali, lúma súfuru jayúmulugugiñe. ¹⁸ Ába láfaraguniña ürüwa wuríbani le áfuridubei jayúmulugugiñe gabáyu jagía ában jádaangiñe cáda ürüwa gürígia jilágubei, ürüwa wuríbani ligía. wátu geméti, gumúlali, lúma súfuru. ¹⁹ Jayúmuluguñein gabáyu jagía jabáfu, lúma luágu jáli, ítara líña jáli camá jéwe gábuluguti, láu giñe jadüga wuríbani.

²⁰ Ja jíbiri gürígia ja mouwegunbaña láu wuríbani le, mígirun meme jamúti jadáaguni cátei lé buri meja jadügübei, mígirun jameí jájuduragun joun espíritugu wuríbatiña lúma joun sándu ja gólu, pláta, brónse, dübü, wéwe—ja siñáti jaríjin, ni jagáambun, ni jebugun. ²¹ Mígirun jameí jafarajan, jabíñarajan, jasálufurijan, lúma jíwerujan.

10

Ánjeli táu tiraüraü líburu

¹ Ábati naríjin ábanya ánjeli gabáfuti, ába larárirun siélugiñe lídan juánriñu táu ában jerémuru lougiñe lichügü. Miríti ligíbu quei wéyu, liábin lúruna camá durúngu líña. ² Níñoun ában tiraüraü líburu junréngu lújaburugu. Ába líchuguni lugúdi le louñwenren lougiñe barána, le lubaüna lougiñe múa. ³ Ábati lagúaragun láu umálali jéreti quei ában liñún dan le lówoujan, dánti le lagúaragunbei, ába lagaambúniwa ladürügüdün sédü wayújururu. ⁴ Lárigiñe ladürügüdün sédü wayújururu ligía, ába yebe nabürüjaali lan le laríñagubei, ába nagáambun laríñagun ában umálali nun siélugiñe.

—Maríñagabei le laríñagubei sédü wayújururu, mabürüjabei gíñe.

⁵ Ánjeli bugáti le naríjubei louígiñe barána lúma louígiñe múa, ába liñúruni lújabu le louñwenren siélun, ⁶ ába láfiñurun luágu le gabágaribei lun sun dan, le adügübalin ubou láu sun siélu, barána lúma sun cátei le lídaanbei, ába laríñagun.

—Úadügüyáali darásaü. ⁷ Dánme le lachülürün dan lun lagúmeserun jasédün ánjeli ínwirei lifídun, gúnfulijalíme laráansejan Búngiu lé meja arámudaguabei, quei le laríñaguni meja joun profétagu ja esériwidubalin.

⁸ Ábaya ladímurejan umálali lé buga nagáambubei siéluigiñe, ába laríñagun nun.

—Beíba, banügounme tiraúraü líburu to daráguboun, to lújaburuguboun ánjeli le rárabei louígiñe barána lúma múa.

⁹ Ába nídin, ába namúriajanun líburu tugúya lúma ánjeli ligía, ába laríñagun nun.

—Jan, jouboun, bímebei basándirunun biyúmulugu, tagífidame burágeirugu.

¹⁰ Ába nanügünun tiraúraü líburu tugúya lújaburugugiñe ánjeli ligía, ába neiginun, bímeti nasándirunun niyúmulugu camá síruudu, lárigiñe neiginun, ába tagífidun nurágeirugu. ¹¹ Ába laríñawagúniwa nun.

—Lúnti bídinya aríñagei le lúnbei lasúseredun lun sarágu fulásu, néchaani, luwúyerigu dimúrei, lúma joun urúeigu.

11

Ja bián geféentiña

¹ Ábati líchugúniwa ában mabúru nun lenége ában wéwe le amísuraagülei, ába laríñagun Búngiu nun.

—Sarába, amísurajaboun lilígilisin Búngiu lúma latárü, abájüda báñame átiriñanu lan ja ájudragutiña ñi. ² Mamísurajabei bürürü le bougudibei tibíti ligílisi ladüga derégewaali joun ja terénchabaña lun Búngiu, ja lúnbaña jagünrinchaguni ubúrgu le sándubei luágu bián-wein-bián játi. ³ Ábame nouñajan bián geféentiña lun jadímurejan nuágu luágu mílu bián-san ürüwa-wein wéyu, táu jadáüragun lúdu.

⁴ Bián geféentiña jagía, jagía gayáwabalin bián tídi bu wéwe to olívo lúma bián lébu sanúdelu le ligíbugiñebei Búngiu, le Labúremebei sun ubou. ⁵ Ánjein ñi abúseerúti ladügün wuríbani joun, ába jígiragüdün wátu geméti jayúmulugugiñe, ába jáguduniña jáganiñu gumúgubei. Ítarati louweba furúmieguarügü le buséti ladügün wuríbani joun. ⁶ Gabáfutiña geféentiña jagía lun jadáuruni siélu lun májuyun lan júya sun dan

niján lan Búngiu adímureja jayúmulugugiñe, gabáfutiña gíñe lun jadügüni dúna jítaüme, lun gíñe jasúfuriragüdüni ubou láu sun luwúyeri wuríbani, ságü jabúseerun. ⁷ Dánme le gumú jamaali jawádigimari, lageíndaguba anímaalu le áfuridubei lídaangiñe júyu le mébejabei jáma, ábame jeféridiruni wuríbu, ábame láfaruniña jilágubei. ⁸ Ábame jeréderun riwágu lídan lémeri oúnwenbun ubúrugü le Jerusalén le ñí lubei ládarawagúa Jesúsü luágu gurúwa, fulásu meme le, camá Sodóma lúma Ejipto. ⁹ Ábame jariaguniña gürígia ja lídaangiñetiña sun fulásu, sun rása, sun luwúyeri dimúrei, lúma néchaani luágu úrúwa wéyu dimí, mígirunbaña lun jábunún. ¹⁰ Ábame jagúndaaragun ja ubouagubaña láu jóúwegun, daríme lun jedéweegun cátei jámagua, le jagúndan, ladüga berése jamá meja bián lánigu Búngiu jagía joun. ¹¹ Ába naríjin, áu Juan, luágu lárigiñe lan úrúwa wéyu dimí ligía, ába láguyuguagüdüniña Búngiu, ábaya jásaarun, áni sun ja aríjubaliña, weíríti janúfudedagun. ¹² Ába jagáambun bián geféentiña jagía ában umálali jéreti siélugiñe le aríñagubei.

—Weínjuma ñájoun siélun.

Ába jamúdeirun siélun lídan ában juánriñu, aríagu jáganiñu joun. ¹³ Lídan óra ligía, ába ladágarun ában oúnwenbun járabaganáli, ába tagúluludun ában múna tídaangiñe ságü díisi to ubúruguboun, ába jóúwegun sédü mílu gürígia ladüga járabaganáli ligía. Ja jíbiri gürígia, ába jíchugun inébesi lun Búngiu le siélubei ladüga luweírín janúfude.

¹⁴ Sügüja libíaman lanárímeníga, madísebei le ában.

Le lisédün fídu

¹⁵ Ába línwiruni jasédün ánjeli lifídun, ába lagaambúniwa laríñagun umálali buri jéreti siélugiñe.

Chülüjali lidáani Wabúreme Búngiu lúma lidáani Crístu lun jarúeijan lídan sun ubou, áni jarúeijaba sun dan.

¹⁶ Ábati jélemuchunga weín-gádürü gürígia ja weírígutiña, ja ñúnbaña luágu jála le lála urúei, láu jagíbu múarugu, ába jájuduragun lun Búngiu. ¹⁷ Ába jariñagun.

Teínqui wáña bun, Wabúreme Búngiu, amürü le Súnti Gabáfu,

amürü le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan amürü guetó, wínwan amürüme sun dan.

Teínqui wamútibu ladüga ragübaali lan oúnwenbun bubáfu. áni guméseedibu arúeija.

¹⁸ Gáñiburija néchaanigu, chülüja wéyu lun babeíjan,

chülüja gíñe dan lun bagúseragüdüniña jiláguaaña,
 ábame bíchuguni jafáyeirua ja báni profétagu joun,
 jáma jíbiri ja derégeguabaña jóungua bun, jáma sun jawúyerigu
 gürija ja íchubaña inébesei lun bíri.

Chülüja óra lun bagünrinchaguniña ja agünrinchagubalin
 ubou.

¹⁹ Ábati tánjunrenchun lúban Búngiu to siéluboun, ába tarijín
 gáfu to lágei lidáradun Búngiu jáma lumútuniña ñi tídan lúban.
 Ába ñi lan labírijaníga, ireíni, wayújururu, ában járabaganáli,
 lúma lábुरुjan lúbara júya deréguati le weínamuti.

12

Würi lúma anímaalu le dragón

¹ Ábati lasálriragun ában oúnwenbun seíni siélu. ában würi
 darúgu líña wéyu táu camá jamuga ában dínugu, láu játi
 lábugiñe tugúdi, lúma ában rídi jáu dúusu warúguma tábulugu.

² Würi tugúya dageínañoun, tagúaraja láu igári le lánina

agáriduni, ladüga súfuru lun tagüriajan. ³ Ábaya lasálriragun
 ábaya seíni siélu. ában oúnwenbun anímaalu le dragón funáti,
 sédüñein lábúlu, díisi ligáanchun, lúma ában rídi luágu cáda
 lábúlu.

⁴ Ába ladúrugudun dragón ligía ában jádaangiñe ságü
 ürüwa warúguma láu líli, ába lajúnruniña múarugun. Ába

laráramun dragón ligía tigíbugiñe würi to lúnboun tagüriajan,
 lun leígini tiraü dánme le tagüriajan. ⁵ Ába tagüriajan würi

tugúya ában wügüri irájü le lúnbei ledéragüdü lagúmadijan
 lídan sun fulásu queisi láu ában murúsun gürábu. Ába

lagídarúniwa tiraü tuei, ába lanügüniwa lun Búngiu luágun lála.

⁶ Ába tanúriajan würi tugúya lídoun fulásu mageírawati le ñí

lubei aráanseeli lan Búngiu ubáraü tubá, lun toúnigirúniwa ñi

luágu mílu bián-san ürüwa-wein wéyu.

⁷ Lárigiñe, ába ñi lan ában wuríbu siélu, ñí lubei lageíndagua

árcanjel Miguél jáu láni ánjeligu lúma dragón. Ageíndaguati

dragón jáu láni ánjeligu, ⁸ ába jeféridiruni wuríbu, ába mabáraaña

lan siélu. ⁹ Ába lubeíti laságarún oúnwenbun dragón, le binádu

jéwe ligía le gíribei Máfia, o Satanási, le ayéejabalin sun ubou,

siéluigiñe. Ligía jáu sun láni ánjeligu, ába jachágarún múarugun.

¹⁰ Ábati nagáambun lariñagun ában umálali jéreti siéluigiñe.

—Gáñei láali Búngiu Máfia láu luweírin lubáfu. Chülüjali

asálbaruni joun gürija ubouagun, chülüjali larúeijan Búngiu

lúma lagúmadijan Crístu, ladüga sagáwaali le íchugubei jadúnrun

wadújeñu lueígiñe Jesucristu, le íchigañajábei jadúnrun

wéyuagu, áriebu ligíbugiñe Wabúngiute. ¹¹ Sirígua jamáli

láu louñwen Mudún, le Jesucristubei, lúma láu jíchugun fe

luágu láni Búngiu ugánu luágu asálbaragülei, manúfudeduntiña luei jeféridiruni jabágari, aráanseñu rügütiña lun jóunwen. ¹² Gúndaalá lubeíti siélu, gúnda jumá jugúya le aganoúbei ñi. ¡Áni fugiábugu ja aganoúbaña uboúagu, lúma baránajal! Ñüdünja Máfia júmoun láu oúnwenbun igáñi, ladüga subúdi lumúti luágu murúsun rügáli lan lidáni.

¹³ Dánti laríjinbei dragón luágu fíwaali lan uboúagun, ába leíbaajanun würi tó buga agüriajaboun. ¹⁴ Ába líchugún bián larüna dunúru le weínamuti tun würi tugúya lun gayára lan tájamarun lídoun fulásu mageírawati díse luei dragón ligía, le ñiba lubei touñigirúa luágu ürüwa irúmu dimí. ¹⁵ Ába lewéraján dragón ligía sarágu dúna liyúmulugugiñe lun lañaradaguagüdünun würi tugúya. ¹⁶ Ába líderagunun múa würi tugúya, ába lánjunrenchun múa, ába lachúruni sun dúna le lígiragüdübei dragón liyúmulugugiñe. ¹⁷⁻¹⁸ Gáñitimaati dragón túma würi tugúya, ába lídin ageíndagua jáma tirájüñü ja ñüdübaña láu le lubeíbei Búngiu, falájamei ugánu le láni Jesucrístu.

13

Ja mónsturugu

¹ Ába naráramun láru béya, ába naríjin lamúdeirun ában mónsturu baránajagiñe, sédüñein lábulugu, díisi ligáanchun. Ñíñein rídi luágu cáda ligáanchun lúma ában íri le áubei lanábaguei Búngiu luágu cáda lábulugu. ² Mónsturu ligía lenége geígusi, ítara líña lugúdi queísi lugúdi óso, liábin liyúma camá liyúma liñún. Ába líchuguni dragón lubáfu lúma lála lun, lúma sarágu ubáfu lun lagúmadijan. ³ Ñíñein ában chaúnti luágu ában lídaangiñe lábulugu mónsturu ligía, weíríti lún yebe láfaruni jilágubei, ába lareídagun lichaúntin. Weíríti janígi sun gürígia láu mónsturu ligía. ⁴ Ába jájuduragun lun dragón luágu líchugun gumádi lun mónsturu, ába gíñe jájuduragun lun mónsturu, ába jaríñagun.

—Úati ni ában quei mónsturu le, ¿cába gayára láfaruni?

⁵ Ígirúati gíñe mónsturu ligía lun ladímurejan dimúrei buíti luougua lúma lun lanábaguni Búngiu, lúma lun lagúmadijan luágu bián-wein-bián játi. ⁶ Ába ladügün ítara, adímurejati wuríbati luágu Búngiu, anábaleí líri, lúban, jáma ja siélubaña. ⁷ Ígirúati gíñe lun lageíndagun jáma lánigu Búngiu dari lásiiragúniña, ába líchugúniwa ubáfu lun jawágu sun rása, fulásu, luwúyerigu dimúrei lúma néchaani. ⁸ Ába jájuduragun sun ja aganoúbaña uboúagu lun mónsturu ligía, ja úabaña jíri

bürüwañu lúmagiñe ladügün ubou títan líburu to lánina ibágarí, to lúmboun Jesucrístu, le Mudún le ouwebei.

⁹ Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambalá. ¹⁰ Ja adáürütiña ámu, jadáürawagúba giñe, ja áfarajatiña táu efeín, jáfarawagúba giñe táu efeín. Ligía busén jabeí lánigu Búngiu gurásu lúma afíñeni.

¹¹ Lárigiñe, ábaya naríjin ábanya mónsturu lamúdeirun múarugugiñe. Níñein bián gánchu luágu camá ligáanchun mudún, áni ítara líña ladímurejan camá ában dragón. ¹² Níñein sun ubáfu le láni furúmiñeti mónsturu lúma lun ladügüni cátei lueígiñe loubadina furúmiñeti mónsturu. Ába ladügün lun jájuduragun sun gürígia ja ubouagubaña lun furúmiñeti mónsturu, le lareídaguagüdübei lueígiñe chaüti le luágubei. ¹³ Adügati giñe ouñwenbun buri miláguru, áburujagüdati wátu geméti siéluigiñe lun múarugun jagíbugiñe gürígia. ¹⁴ Lídaangiñeti miláguru buri le únbei líchugúa ubáfu lun ladügüni lueígiñe loubadina furúmiñeti mónsturu, ába leyéeduniña ja aganoubaña ubouágu, ába ladügagüdün ában liyáwa mónsturu le gawágubalin chaüti ába lareídagun, joun. ¹⁵ Ába libíjin jabíaman mónsturu ubáfu lun líchugun ibágarí tun liyáwa furúmiñeti mónsturu lun tadímurejan lúma lun táfaraguniña sun ja májuduraguntiña tun. ¹⁶ Adügati giñe lun sun lan gürígia—weínamujaña, ñübürigiña, rísitiña, gudémetiña, idámuni, máma idámuni—lun labürüdün líri mónsturu luágu jájabu le jouñwenren o luágu lan jerébe. ¹⁷ Úati ni ában gayáraati lagáñijan ni cáta ni lalúgurajan ánjein úa líri mónsturu o linúmerun líri luágu. ¹⁸ Buséntitia cátei le líchú áu, le gunfaráandati, atúriajaleí linúmerun mónsturu, le ábanbei quei líri wügüri, áni niján númeru le asálirubei lídaangiñe lilétürana líri ligía. sísi-san ürüwa-wein-sísi.

14

Jerémujan ja san bián-wein-gádürü mílu

¹ Lárigiñe líra, ába naríjini Jesucrístu, le Mudún, rára lábulugu wübü le Sión, le siélubei. Níñanu san bián-wein-gádürü mílu gürígia lúma, ja bürüwañubei líri Mudún lúma líri Lúguchi jeréberugu. ² Lárigiñe, ába nagáambun ában amúri ñübinti siéluigiñe camá lamúri barána, camá giñe ladürügüdün ában wayújururu le jéreti, ítara líña giñe camá jamuga tamúri sarágu gidára. ³ Ába jerémujan gürígia jagía ában urému iséri ligíbugiñe lála Búngiu lúma jagíbugiñe gádürü cátaña gabágaritiña jagía, lúma jagíbugiñe gürígia ja weírigutiña. Úati ni ában gayára lumúti laníchigu lerérun urému ligía gunfaráanda jaweídügüya san bián-wein-gádürü mílu ja asálbarúabaña jádaangiñe ja

ubouágubaña— ⁴ jagía ja mádaragúnbaña joungua jámoun würiña, reideitiña jarúmañu, falájamei Mudún le ñíjin lumúti lídin, sálbawatiña jádaangiñe gürígia quei furúmiñeti edéweejani lun Búngiu lúma lun Mudún. ⁵ Madárirúnwati ni murúsun iyéeni luágu jayumáru ladüga jarúmatiña ligíbugiñe Búngiu.

Ugánu buri le jíchubei ürüwa ánjeligu

⁶ Ábati naríjin ábaya ánjeli ájamaja lamídaangua siélu, ñíñein ugánu le magúmuchaditi lúma lun lapúrichijani joun ja aganoúbaña ubouágu—joun sun néchaanigu, rása, luwúyerigu dimúrei lúma sun fulásu. ⁷ Laríñaga láu umálali jéreti.

—Inébelá Búngiu jun, ru jugúyame uweírigu lun, chülüja dan lun lagúseragüdün. Judúgua jumá lun le adügübalin siélu lúma ubou, barána lúma líseesen dúna.

⁸ Ába liábin ábanya ánjeli lárigi, ába laríñagun.

—Jeígua, jeígua Babilónia to weíríguboun, ladüga tabácharuadágüdüni sun néchaani láu bínu le lánina liwiye tayúmajan.

⁹ Ába liábin ábanya jürüwan ánjeli, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Le ájuduraguti lun mónsturu lúma tun liyáwa, ígira ligíame lun labürüdüniwa líri mónsturu luágu lújabu o leréberugu, ¹⁰ látubei bínu le lánina lanárimel ligáñi Búngiu le lúnbei láburujan le gumúti luágun, ábame lasúfurirun láu wátu lúma súfuru ligíbugiñe Jesucrístu lúma jagíbugiñe ánjeligu ja sándubaña. ¹¹ Laweínruba lugúmulalin wátu le asúfuriragüdübaliña lun sun dan, úabei eméraguni ni wéyuagu ni áriebu joun ja ájuduragubaña lun mónsturu lúma tun liyáwa, o ja bürüwañubei líri jawágu. ¹² Ligía lébubei lúnti lan gagúraasun jamá lánigu Búngiu ja ñüdümbaña láu le lubeíbei áni falájamei Jesúsú surúñu, lun ítara meme jamá derégüdagu lídan jafiñen darí lúmoun jounwen.

¹³ Ábati nagáambun laríñagun ában umálali ñübinti siélugiñe nun.

—Abürüjabeí le. “¡Gúnda jamá ja ouwetiña láu jafiñen luágu Jabúreme Jesucrístu!” Lúmagiñe óra ligía, jeméraguba lídaangiñe jawádigimari, ábame lídin le jadügübei úara jáma, líña Sífiri Sándu.

Lalúbajoúniwa múa

¹⁴ Ábati naríjin ában juánriñu jarúti, ligíbuagu juánriñu ligía, ñun líña ában lenége Jesucrístu, le Wügüri Garaüwarügüti. Ñíñein ában rídi gólu lábulugu túma ában alúbagülei jamánatu lújaburugu. ¹⁵ Ába láfuridun ában ánjeli tídaangiñe lúban Búngiu to siéluboun, ába lagúaragun láu umálali jéreti lun le ñúnbei ligíbuagu juánriñu.

—Dáboun balúbagüle, ladüga chülüja dan lun alúbajani, ladüga funáli nádü.

¹⁶ Ába lásügüragüdünun le ñúnbei luágu juánriñu lalúbagüle múarugugiñe, ába lalúbajan.

¹⁷ Ábayati láfuridun ábaya ánjeli tídaangiñe lúban Búngiu to siéluboun táu gíñe lalúbagüle jamánatu. ¹⁸ Ábaya láfuridun ábanya ánjeli lídaangiñe latárü, ánjeli ligía, gabáfuti luágu wátu geméti le luágubei latárü ligía. Ába lagúarun lun le táubei lalúbagüle láu umálali jéreti, ába laríñagun lun.

—Dáboun balúbagüle to jamánaboun, alúbajaboún tirésini beíbei to múaruguboun, ladüga funáaru.

¹⁹ Ába lásügüragüdünun ánjeli ligía lalúbagüle múarugugiñe, ába lalúbajanun beíbei to múaruguboun, ába líchugunun lídoun ában ágei weíríti lun taríbichawagúniwa. (Míni lan líra, lanárime abeichúni le lúnbei liábin lúmagiñe Búngiu.) ²⁰ Ába taríbichawagún beíbei bougudi libíti ubúrugu, ába láfuridun jítaü lídaangiñe tágei chülü lúmoun líñun jafúrenun gabáyu, úrúwa-san kilómetro geyégua.

15

Ánjeligu jáma jagúmujoún sédü ígei

¹ Ába naríjin ábanya oúnwenbun seíni siélu, weírigüdati anígi. sédü ánjeligu jáu jagúmujoún sédü ígei, ja áubaña lagúmucha ligáñi Búngiu.

² Aríjatina gíñe camá jamuga ában barána le bídiriu láu wátu geméti lídan, ñíñanu ja agáñeirubaliña luágu mónsturu, túma liyáwa, luma luágu linúmerun líri, rára jáña lubádu barána le bídiriu ligía táu gidára to líchuguboun Búngiu joun. ³ Ába jerémujani lerémun Moisés lé meja esériwidubei lun Búngiu, luma lerémun Mudún, le ítarabei.

Weíríti áni buíti sun le adüga báalibei, Wabúreme Búngiu, Súnti Gabáfu, surúñu líña sun le badügübei, úaragua, amürü le Lurúeitebei sun néchaani.

⁴ ¿Cábasan manúfude bueí, Wabúngiute?

¿Cábasan madímurejan buíti buágu?

Amürü rügüñadibu mafígounjan, jayábinba lílana sun fulásu, ábame jájuduragun bun, ladüga arijúali luágu buídu lan sun le badügübei.

⁵ Lárigiñeti sun cátei le, ába naríjini fulásu le sándutimaabei tídan lúban Búngiu siélu, fulásu le ñí lubei lerédera Búngiu, júnren lubéneri. ⁶ Ába jáfuridun sédü ánjeligu ja jáubaña sédü ígei jagía, ñígiñe. Táuñanu janáangun líno to jarúmatu, mirí, liábin jabélitin, gólu luágu janíguagu. ⁷ Ába liábin ában jádaangiñe

cátaña gabágaritiña jagía, ába líchugun ában cópu gólu lun cáda ában jádaangiñe sédū ánjeligu jagía, buin líña cáda cópu láu luweírin ligáñi Búngiu le gabágaribei lun sun dan. ⁸ Ába labuínchun fulásu le sándutimaabei láu gumúlali le ñübinbei lídaangiñe luweírigun Búngiu lúma lubáfu. siñátiti lebélorun ni ában ñíjin darí jagúmuchun sédū ígei ja jámabaña sédū ánjeligu jagía.

16

Cópu buri le lágei ligáñi Búngiu

¹ Ábati nagáambun laríñagun ában umálali jéreti joun sédū ánjeligu jagía lídaangiñe fulásu le sándutimaabei.

—Jeíba áturei cópu buri láu lanárime ligáñi Búngiu ubouágun.

² Ába lídin furúmiñeti ánjeli, ába láturuni licópun ubouágun, ába lasárirun gumeín gáríti jawágu sun ja gawágubalin líri mónsturu, judúgua jagía lun.

³ Ába láturuni jabíaman ánjeli licópun baránajoun, ába lasáriragun barána queísi játa jiláaña, ába jouwegun sun cátaña ja gabágaribaña lídan.

⁴ Ába láturuni jürüwan ánjeli licópun luágun buri dúna lúma líseesen dúna, ába lasáriragun jítaüme. ⁵ Ába nagáambun laríñagun láni dúna ánjeli.

—Úraguatibu láu bagúseragüdün ítara, Búngiu sándu, amürü le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan áni wínwan amürü guetó, ⁶ ladúga jagía, aseíñeigüda jamúti játa profétagu jáma ja deréguabaña joungua bun, guetóti gurágüdaadibu jítaü joun, yúuti joun.

⁷ Agáambatina gíñe laríñawagun lueígiñe latárü.

—Ánja Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu, agúseragüdaadibu láu ísuruni lúma úraguni.

⁸ Ába láturuni jagádürün ánjeli licópun luágun wéyu, ába libíjin wéyu ubáfu lun lachúraruniña gürígia láu lísü, ⁹ ába jachúrarun sungubei. Láu sun lira, masáansiragunti jagáburi, madímurejan jagía buíti luágu Búngiu, anábaguearügü jameí Búngiu le gabáfubei jawágu ígei ja.

¹⁰ Ába láturuni jaseíngün ánjeli licópun luágun lála mónsturu, ába leréderun larúeijan lábugiñe lubúriga. Ába buri jágüragunun gürígia jañéñe láu igári. ¹¹ Ni ítara, masáansiragunti jagáburi lun jígiruni wuríbati léñaja jadügübei, anábaguearügü jameí Búngiu le siélubei luágu jagárigu lúma jagúmein.

¹² Ába láturuni jasísin ánjeli licópun luágun oúnwenbun dúna le Eufrátes, ába lamábeidun lun ñi lan úma lun jásügürün urúeigu ja ñübinbaña lueígiñe oúbaü le ñígiñe lubeí laboucha wéyu.

13 Ábati naríjin jáfuridun ürüwa espíritugu wuríbatiña liyúmulugugiñe dragón, liyúmulugugiñe mónsturu, lúma liyúmulugugiñe proféta le yébebi, ítara jáña espíritugu wuríbatiña jagía quei júa. 14 Espíritugu jagía máfianu ja adáagubaña miláguru, ába buri jáfuridun oúndaragúaña sun urúeigu ja ubouáagubaña lubá wuríbu le lánina oúnwenbun luwéyuri Búngiu le Súnti Gabáfu. 15 (“Toúnigi jumátia ladüga sódinibeí niábin quei liábin jíweruti áriebe. Gúndaabei le agágudúañubei, nuján lanáangun luágu, lun meíbugun lan surúsu lueí jaríjini gürígia le mabúseerun lubeí lun jaríjini luágu,” líña laríñagun Jesucrístu.) 16 Ábati joúndaraguniña urúeigu lídan fulásu le gíribeí Armagedón lídan dimúrei le hebreó.

17 Ábati láturuni jasédün ánjeli licópun garábalirugun, ába láfuridun ában umálali lídaangiñe fulásu le sándutimaabei le siélubei. Lumálali Búngiu ligía, le ñúnbeí luágu lála ñi, laríñaga.

—Adügúwaali.

18 Ába ñi lan labírijaníga, ireíni, lúma wayújururu, ába lánjingichun múa láu ában járabaganáli, jéreti sügü láu sun járabaganáli le dagáalibeí lúmagiñe ñi jamá gürígia ligíbuagu ubou. 19 Ába lafánreinragun ubúругu weíríti le Babilónia lídan ürüwa murúsun, ába buri lagúluludun ubúругu le ubouágubei, ába larítangun Búngiu luágu ubúругu weíríti le Babilónia lun lájuluchagüdüni bínu le lánina abeichúni le loúnajabei lun lídan ligáñi. 20 Sun ubouju lúma sun wúbü, ába lagúmuchagun.

21 Ába gíñe láburujan oúnwenbun buri lúbara júya deréguati siélugiñe jawágun gürígia, jürüburiti chülü lúmoun san líburu, ába janábaguni gürígia Búngiu luágu, ladüga ában lan abeichúni janárimeti.

17

Tasíadirúniwa oúnwenbun jóru

1 Ábati liábin ában jádaangiñe sédü ánjeligu ja láubaña sédü cópu, ába laríñagun nun.

—Jigábu, narúfudaali tabeichún oúnwenbun jóru to ñúnboun ligíbuagu barána bun. 2 Agánawaaña urúeigu ja ubouáagubaña lídan salúfuri túma, bachárua jagía ja ubouáagubaña láu bínu le lánina tisálufurin.

3 Ába lanügünina ánjeli ligía lídoun ában fulásu mageírawati le ayáwadagubei nun láu lubáfu Sífiri Sándu, ába naríjin ában würi waríñu luágu ában mónsturu funáti, bürüwañu líña sun luwúyeri dimúrei le anábaguti Búngiu tuágu, sédüñein lichügü mónsturu le uágubei tañúura, díisi ligáanchun. 4 Würi tugúya, gúchu lúma funáti ticólorunbei tanáangun, liábin tuwénden, gólu,

dübü buíduburiti, lúma pér-la. Níñein ában cópu gólu tújaburugu buin láu tisálufurin lúma liwíye tadáagun. ⁵ Bürüwañu líña ában íri teréberugu láu ában aníchigu arámudaguati. Íri le teréberugubei. “Babilónia to weíriboun, jáguchu jóru lúma sun luwúyeri iwíyeni ubouágu.” ⁶ Ába nasúbudiruni luágu bacháruañoun lan würi tugúya láu játa ja lánigu Búngiu jáma ja áfarawagúbaña lueígiñe jadímurejan luágu Jesucrístu. Dan naríjinbalin cátei le, ába laweíridun nanígi. ⁷ Ábati lariñagun ánjeli ligía nun.

—¿Cá uágu laweírda banígi? Nasúbudiragüdaali míni tan würi to bun, láu sun mónsturu le anügübarun, le sédübei ichügü, díisi ligíanchun. ⁸ Mónsturu le baríjubei, gabágariti meja, áni guetó úaali, láu sun líra, lamúdeiruba lídaangiñe júyu le mébejabei lubáragiñe lídin lídoun lagúmujoún loúnwen. Ja aganouáña ubouágu, ja úabei jíri bürüwañu tídan líburu to lánina íbágari lúmagiñe ladügün ubou, laweíriduba janígi dánme jaríjini mónsturu lé meja gabágaribei áni úaali, ábaya liábin.

⁹ Níjein cátei ya joun ja gayáraabei gunfaráanda jamáni. Sédü ichügü ligía, míni lan sédü wübü le uágubei ñun tan würi tugúya, ¹⁰ sédü méme ichügü ligía, míni lan gíñe sédü urúeigu. Seíngü jádaangiñe urúeigu jagía, gumújali jarúeijan, ában jádaangiñe, larúeijaña guetó, le ában, miábingili. Dánme liábin jagúmujoún, larúeijaba murúsürügü dan. ¹¹ Le mónsturu lé meja gabágaribei áni úaali guetó, ligía jawídünbei urúeigu, láu sun ligía lan ában jádaangiñe sédü, lárigiñeme, ábame lídin lídoun lagúmujoún loúnwen.

¹² Díisi gánchu le baríjubei, díisi urúeigu ja magúmeserungiñabaña arúeija, jabíjuba jabáfu urúeigu luágu ában óra úara lúma mónsturu. ¹³ Ában lábu jarítágun urúeigu jagía, jíchugubei jabáfu lúma jarúeijan lun mónsturu. ¹⁴ Jageíndaguba lúma Jesucrístu, láfaragubaña jilágubei, ladüga Jabúreme sun abúremein ligía, Jarúeite gíñe sun urúeigu, áni jagáñeiruba gíñe sun lánigu ja lanúadajabaña Búngiu áni derégüdagu méme jáña lídan jafíñen luágu, úara lúma.

¹⁵ Ába gíñe lariñagun ánjeli ligía nun.

—Barána le baríjubei, le igíbuagubei tañúura jóru, fulásu buri, luwúyerigu dimúrei, lúma néchaani. ¹⁶ Áni díisi gánchu le baríjubei luágu mónsturu, le méme díisibei urúeigu, teyéereguduba jóru joun, ábame jígirunun fíwañu, surúsu, jeígubei tügürügü, ábame jágudunun láu wátu geméti. ¹⁷ Rúlaali Búngiu tídoun janígi lun jadügüni le labúseerubei láu júaradun lun jedéregeruni jabáfu queísi urúeigu lun jíderaguni mónsturu daríme lagúnfulirun le lariñagubei Búngiu. ¹⁸ Würi

to baríjuboun, tugúya weíríti ubúru gu le agúmadirubaliña lurúeitegu ubou, le gíríbei Babilónia.

18

Teíquadun Babilónia

¹ Lárígiñe sun cátei le, ába naríjin ábanya ánjeli larárirun siélugiñe láu sarágu ubáfu, ába larúgoungadun ubou láu límírin.
² Lagúaraguati láu umálali jéreti.

—Gumúgua, gumúgua Babilónia to weíríboun, guetó jábiñejaru máfianu, jarámudaguagüle sun jawúyeri espíritugu wuríbatíña, jádibu dunúru wíyetiña queísi wadúbi. ³ Ladüga sun lan néchaanigu bacháruaaña láu bínu le lánina tisálufurin, áni agánawaaña lurúeitegu ubou túma lídan tisálufurin, alúgurajatiña buri ja ubouagubaña, rísijaña lídaangiñe luwénden touseragun túngua.

⁴ Ábayati nagáambun laríñagun ábanya umálali ñúbinti siélugiñe.

—Furíjuma Babilóniagiñe, jugúya le nánigu, mafánran jumámuga lídan tifígoun lúma lídan tabeichúniwa. ⁵ Gíbeguaali tifígoun darí lun lachülürün siélu, áni jarítaguaali Búngiu luágu luríban touserun. ⁶ Adüga jumá tun Babilónia quei tadüga joun ámu, fáyei jumouñ dóbüli lueí le tadügübei. Rújuma ában uníñein le jéretimaati bián weíyaasu tun sügü láu le tíchugubei joun ámu. ⁷ Súfurigüda jumouñ quei méme tedéregeragun túngua lun anáanguni únguaü lúma lun agünrinchaguni, ladüga aríñaga tan tídan tanígi. “Ñun nína ya quei ában urúei, máma nugúya ában jíñáru mámaritu, masúfurirubadina gíñe.”
⁸ Ligía liábinba lubeí tabeichún lídan ában meme wéyu—oúweni, íruni, ilámaü—ábame tagudún láu wátu geméti, ladüga gabáfuti Wabúreme Búngiu le asiádirubarun.

⁹ Lurúeitegu ubou ja aganoubaña túma lídan salúfuri lúma irisini, jayájuba, gudémegua tugúyame joun dánme jaríjini gumúlali le lánina tagudún. ¹⁰ Ábame jeréderun díse, le janúfudei lueí tabeichún, ábame jaríñagun.

—¡Fugiábu Babilónia, ubúru gu le weíríbei, Babilónia ubúru gu le gabáfubei, lídaanrügü murúsun óra liábin babeichun!

¹¹ Ja alúgurajatiña buri ja ubouagubaña, ayájuañiña gíñe, gudémegua ligía ubúru gu ligía joun ladüga úaaña lan cába lan agáñijei ebégidinaü le janájabei—¹² ebégidinaü lé buri gólu, pláta, dübü buíduburitu, pérlas, gamísa to líno to fínutu, séda, colóru buri gúchu lúma funáti, lúma gíñe sun luwúyeri fuláansu le jémeti, ílagu láuti jári léfan, fuláansu buíduburiti, brónse, gürábu, lúma dübü miríti, ¹³ canéla, cátei lé buri jémeti, cupáli, mírra, ibíñei, bínu, aili, fulúwaarú fínutu, lúma túrígú,

barütiña giñe anímaalugu ja lúntiña janáajan ílagu, mudún, bágasu, gabáyu, cárü, ásta músu, o gürígia lun jalúgurajoún.
 14 Jaríñaguba lun ubúrgu ligía.

—¡Úaarü frúta buri to seméboun búma to jínsiñeñajáboun bun sarágu, féridi báali giñe sun irísini lúma wéndeí le búmañajabei, féridiwaali lun sun dan!

15 Jáñaja alúgurajabálin buri cátei le áni rísijaña lídan ubúrgu le, jeréderuba díse le janúfude lueí labeichún, ayájuajaina, aságüríjaina. 16 Ábame jaríñagun.

—¡Fugiábu ubúrgu weírítí! Ítara liñá meja quei ában würi táu tadáúragun to líno fínutu túma anáanguni to colóru gúchu lúma funáti, láu tuwénden gólu, dübü buíduburiti lúma pérta. 17 ¡Lídan murúsun óra gumúja sarágu irísini!

Sún buri tarüne ugúnein, pasajérugu, mádulungu, jáma sun ja ñadágimeinbaña baránaja, díseti jeréderun. 18 Dánti le jaríjini lugúmulalin lágudun ubúrgu, ába jagúaragun.

—¿Cásan meja ámu ubúrgu ñíbei quei óunwenbun ubúrgu le?

19 Ába jíchaagun múa jábulugu, ayájuaja, aságüríja, agúaragua.

—¡Fugiábu Babilónia lé buga weíríbei! Rísijañá yebe sun ja gagúnebaña wapóru baránaja láu lirísini, áni lídaanrügü murúsun óra gürínwagua.

20 Gúnda jumá láu le asúseredubei lun Babilónia, amürü siélu, júma jugúya apóstolugu, jáma profétagu, jáma sun ja lánigu Búngiu, ladüga adügaali Búngiu gúsei jun láu lasíadiruni.

21 Ábati liñúrun ában ánjeli gabáfuti ában dübü le ítarabei quei ában mulí, ába láguruni baránajoun, ába laríñagun.

—Ítara lúba laráriragüdüniwa Babilónia, ubúrgu le weíríbei, marijíndügüyáwalime. 22 Magaambúndügüyáwalime tamúri gidára, fídu, bémerirugu, úaañame giñe ñadágimeintiña bídan ní ca uwúyeri, magaambúnjalime giñe lamúri dübü le mulí bídan. 23 Madúnraagúnjalime larúgounga lámpu bídan, magaambúndügüyáwalime areínjani le lánina maríei bídan, láu sun gabáfugüda báníña meja bání alúgurajatiña lídan sun uboú, eyéedagua báña sun néchaani láu babíñarajan.

24 Daríwaali játa profétagu, jáma ja lánigu Búngiu, lúma játa sun ja áfarawagúañabaña uboúagu, daríwaali játa sun jagía lídan ubúrgu lé meja Babilónia.

19

1 Lárígiñe cátei le, ába nagáambuni jamálali sarágu gürígia, jagúarajan.

¡Alelúya! Weírítí Wabúngiute le Súnti Gabáfu, ligía asálbarubaliña lánigu.

2 Agúseragüdati láu úarani lúma ísuruni,

siádi láaru oúnwenbun jóru to agádeirubalin ubouú láu tisálufurin, ágyugüda láali jáfarawagún lánigu tuágu.

³ Ábaya jagúarajan.

—¡Alelúya! Magúmubei lamúdeirun tugúmulalin.

⁴ Játi weín-gádürü gürígia ja weírigutiña, jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía, ába jélemuchun chülü múarugun, judúguatiña lun Búngiu le ñúnbei luágu lála, ába jaríñagun.

—¡Ítaralá! ¡Alelúya!

⁵ Ábati lagaambún laríñagun ában umálali yaráfa lueígiñe lála Búngiu.

Rújuma uweíriguni lun Búngiu,

sun jugúya ja esériwidubalin,

áni inébelá jun,

weíyaaña, ñübürigiña.

Fédu siélu

⁶ Agáambayatina camá jamuga jamálali sarágu gürígia, camá lamúri sarágu dúna lúma wayújururu jéreguti, agúaraja.

¡Alelúya! Guméseeli Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu agúmadija.

⁷ Gúndaagua wamá, buínwama láu ugúndani, ru wagíame uweíriguni lun,

ladüga chülüja óra lun lídan jamá ában lánigu Jesucrístu lúma, le gumúti.

Aráanseña quei ában adári lubá tamárieidun,

⁸ táu tanáangun líno to fínutu, jarúma, áni mirí.

Míni tan líno fínutu, ibágari le surúti, le jabágari lánigu Búngiu.

⁹ Ábati laríñagun ánjeli nun.

—Babürüja. “Gúnda jamá ja amísurajoúbaña lídoun fédu le lánina lúaradun Jesucrístu jáma lánigu.”

Ába laríñagun nun.

—Dimúrei buri inárüniti le laríñagun Búngiu le.

¹⁰ Ába nájuduragun ligíbugiñe ánjeli ligía, ába laríñagun nun.

—Madügabeí le, esériwiduti áu lun Búngiu quei amürü jáma bibíriña ja afálarubalin láni Jesúsú ugánu derégüdaguñu, lun Búngiu lun bájuduragun.

Ugánu le lanügübei Jesúsú lídoun larúgouna, ligía lébubei sun le jaríñagubei profétagu.

Le aweínjabalin gabáyu jarúti

¹¹ Ábati naríjini siélu junreñu, ába lasáliragun ában gabáyu jarúti, léti aweínjabalin, Gúnfuliti lúma Inárüni, ligía líribei, ladüga láu ísuruni lagúmadija, láu giñe ísuruni lageíndagua.

¹² Ámirijati lágu camá ligémeri wátu, ñíñein sarágu rídi lábulugu, ñíñein giñe ában íri bürüwañu luágu, ligía rügüñein asúbuderei.

13 Anáanguni to luáguboun, feíndiwatu láu jítaü. Lerérun Búngiu líribei. 14 Jafálareiti súaara ja siélubaña táu jadáuragun líno to fínutu, jarútu, jarúma, waríñu jagía jawágu gabáyu jarútiña. 15 Níñoun ában efeín jamánatu liyúmulugugiñe lun láchaünguniña néchaani táu, ábame ledéraagüdüni lagúmadijan quei láu ában gürábu. Lagúseragüdübaña quei le aríbichagubarun beíbei láu lugúdi, gurágüdaleíme bínu le lánina lanárime ligáñi Búngiu joun. 16 Bürüwañu líña íri le tuágu lanáangun lúma luágu liyáda. “Jarúeite sun urúeigu, Jabüreme sun abüremeigu.”

17 Ába naríjin ában ánjeli rára lídan wéyu, le agúaragubei láu érei joun sun dunúru ja ájamajabaña juánriñurugu.

—Jigóugu, oúndaragua jumá lun oúnwenbun ladíneragüdüni Búngiu, 18 jou jumámuga jágürügü urúeigu, gumádimatiña, jáma wügüríña ganígitiña, jágürügü gabáyu jáu sun ja aweínjabaliña, jágürügü sun jawúyeri wügüríña dándu ja jóunguatiña quei ja idámuni, dándu ñübürigiña quei weínamujaña.

19 Ábati naríjini mónsturu jáma lurúeitegu ubou jáu jánigu oúndaraguaaña lun jageíndagun lúma le waríñubei luágu gabáyu jarúti jáma lánigu. 20 Ába ladaürün mónsturu úara lúma proféta yéeti lé buga adügübei miláguru ligíbugiñe mónsturu. Láu buri miláguru ligía, ayéeda láaña proféta ligía ja ígiraguagüdübaña jóungua lun labürüdün líri mónsturu jawágu, judúgua jagía tun liyáwa. Dánduti mónsturu quei proféta yéeti ligía, ába jagurún wínwañu lídoun lagúnu le láubei wátu geméti lúma súfuru. 21 Ja jíbiri, ába jáfarawagún táu efeín to liyúmuluguboun le waríñubei luágu gabáyu, ába jaquímuledun sun dunúru buídu láu jágürügü.

20

Le mílu irúmu

1 Lárigiñe, ába naríjin ában ánjeli larárirun siélugiñe láu ligélen júyu le mébejabei, lúma ában oúnwenbun güríngüri lújaburugu.

2 Ába lárügüdüni ánjeli ligía dragón, le binádu jéwe, le Máfiabei áni Satanási, ába lagüraguni luágu mílu irúmu. 3 Ába láguruni lídoun júyu le mébejabei le ñí lubei ladáürei. Ába lichugún ában séyu luágu béna lun mayéejandügüya láaña lan néchaanigu darí lásügürün mílu irúmu. Lárigiñeme mílu irúmu ligía, lígiragüdüwaba luágu murúsun dan.

4 Ába naríjini jála buri ja ibíjubaña ubáfu lun jagúseragüdüni, ñun jáña luágu. Arija numútiña giñe jawáni já meja adürürübaña ichügü lueígiñe japúrichijani Lerérun Búngiu lúma lueígiñe jadímurejan luágu Jesucrístu, ja májuduragunbaña lun mónsturu ni tun liyáwa, mígirun jagía lun lichugún líri luágu jerébe o luágu lan jarüna. Ába naríjin jásaarun lídaangiñe oúweni

lúnya jabágaridun, ába jagúmadijan úara lúma Crístu luágu mílu irúmu. ⁵ Ánjeinti ja jíbiri jiláguaaña, másaaruntiña lídaangiñe oúweni daríme lárigiñe mílu irúmu. Niján furúmiñetibeí ásaaruni lídaangiñe oúweni. ⁶ ¡Gúndaatiña áni lánigu Búngiu jagía ja gafánraanbaña lídan furúmiñeti ásaaruni lídaangiñe oúweni! Mabáfuti libíaman oúweni jawágu, lubáragiñe líra, fádirigubaña láni Búngiu lúma láni Crístu, ábame jagúmadijan úara lúma Crístu luágu mílu irúmu.

⁷ Dánme sügüjali mílu irúmu ligía, ligíame lígirawagüdün Máfia lídaangiñe júyu le mébejabei, ⁸ ábame láfuridun lun layéjaniña néchaanigu lídan sun ubou. Láfuriduba ayéedaña ubáfu buri le Gog lúma Magóg, ábame loúndaraguniña jánigu, ja gíbebaña quei liságounte barána, lun wuríbu. ⁹ Ítara líña lubeíti, ába jáfuridun súdaara jagía lídaangiñe sun ubou, ába jegéyedaguni fulásu le ñí jabei lánigu Búngiu lúma ubúru le jínsiñebeí lun Búngiu, le Jerusalénbei. Ába loúnajan Búngiu wátu geméti siélugiñe, ába láguduniña gumúgubei. ¹⁰ Máfiati le ayéedubaliña, ába lágurúniwa lídoun lagúnu le láubei wátu geméti lúma súfuru, le ñíjin lubeí jágurúa mónsturu lúma proféta yéeti. Jasúfuriruba ñi wéyuagu, áriebu lun sun dan.

Wísiyu ligíbugiñe oúnwenbun jalaü jarúti

¹¹ Ábati naríjin ában oúnwenbun jalaü jarúti, ñíñein Búngiu ñun luágu. Ába lagúmuchagun siélu lúma ubou ligíbugiñe, ába marijínjali lan. ¹² Ába naríjiniña jiláguaaña, weínamujaña jáma ñübürigiña rára ligíbugiñe Búngiu, ába tadárawagún líburu buri túma ábanya líburu to líburu to lánina ibágari. Ába jagúserawagüdün jiláguaaña luágu buri cátei lé meja jadügübei, según le bürüwañubei tídan líburu buri tugúya. ¹³ Sarátíña sun ja añáradagubaña dúnarugu, sun ja jiláguañabaña, ába jásaarun lídaangiñe oúweni, ába jagúserawagüdün luágu buri cátei lé meja jadügübei. ¹⁴ Ába lágurúniwa oúweni lúma jabára jiláguaaña lídoun lagúnu le láubei wátu geméti. Lagúnu láuti wátu geméti ligía, ligía libíamabei oúweni, ¹⁵ ñíjin jagurúa ja úabei jíri tídan líburu to lánina ibágari lun jasúfurirun ñi gumúgua dan.

21

Iséri siélu lúma iséri ubou

¹ Lárigiñe, ába layáwadagun iséri siélu lúma ában iséri ubou nun, gumúgua buga furúmiñeti siélu lúma furúmiñeti ubou áni úaali buga barána. ² Áu Juan, aríja numúti ubúru biníwati le iséri Jerusalén, larárirun siélugiñe lúmagiñe Búngiu. Aráanseñu líña quei ában adári dáüguañu lubá tadári. ³ Ába nagáambun laríñagun ában umálali jéreti siélugiñe.

—Arijabá, agánawati Búngiu jádan gürígia guetó. Laganouba jáma, jagiaba lánigu, Búngiu mémeba jáma lun ligía lan Jabúngiute. ⁴ Larágajabei sun jáguira, úaalíme ouweni ni ayájuni ni írúni ni igárigu, ladüga sügüja sún meja cátei le níjeinbei.

⁵ Ábati lariñagun Búngiu.

—Arijabá, adüga numúti sun cátei isérime.

Ariñagati giñe.

—Babürüja, ladüga inárüniti dimúrei buri le, áni gayáraati lafiñerún luágu.

⁶ Lárigiñe, ába lariñagun nun.

—Súnja nadügüni sun cátei le. Áu lagúmesejabei sun cátei, áu giñe lagúmujoúnbei, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’. Le mágürabuti, níchuguba lun lun látun lídaangiñe líseesen dúna le íchugubei íbágari, mafáyeijaanga luagu. ⁷ Ja ásiiragúbalin wuríbani jerésibirubei sun le lúnbei jabíjini quei jalágaante quei nirájüñü, áume Jabúngiute, jagiame nirájüñü. ⁸ Ánjañati ja janúfudebaña, ja mafíñebaña, ja iyéreejabúbaña, ja gáfarajadibaña, ja adáagubaña salúfuri, ja abíñarajabaña, ja ájuduragubaña joun sándu, jáma ja yéebaña, jágurúba lídoun lagúnu le sübei láu wátu geméti lúma súfuru, le libíamabei ouweni, ligiaba jalágaante.

Iséri Jerusalén

⁹ Ábati liábin ában jádaangiñe sédü ánjeligu ja láubaña sédü cópu buin jáu sédü jagúmujoún ígei, ába lariñagun nun.

—Jigábu, narúfudaali jageíra lánigu Jesucrístu bun.

¹⁰ Ába layáwadaguagüdüni Sífiri Sándu ában wübü nun, weíriti, íñu, ába larúfuduni ouñwenbun ubúругu biníwati le Jerusalén nun, larárirun siélugiñe lúmagiñe Búngiu. ¹¹ Ámirijati ubúругu ligía láu larúgounga Búngiu, ítara líña límirin quei límirin ában dübü buídumeraüti, quei dübü le jáspe, jarúgoungati quei bídiriu. ¹² Níñein ában baríeru weíriti, íñu, láu dúusu béna geyégu láu ubúругu ligía, ában ánjeli luágu cáda béna, lúma jíri dúusu türíbu ladügawagun Israél bürüwañu luágu buri béna. ¹³ Ürüwañein béna lueígiñe le ñígiñe lubeí laboucha wéyu, ürüwa lueígiñe nóрте, ürüwa lueígiñe sur lúma ürüwa lueígiñe oubaü le ñígiñe lubeí lálüda wéyu. ¹⁴ Baríeru ligía, ligíbuaguñein dúusu dübü lidérebuguñein, láu jíri dúusu láni Crístu apóstolugu bürüwañu luágu.

¹⁵ Níñein ában mabúru gólu lúma ánjeli le adímurejabei núma lun lamísurajani ubúругu, lubéneri, lúma lubárierun. ¹⁶ Ubúругu ligía, ába lábu lidábuberen lúma limígifen. Ába lamísurajani ánjeli ligía ubúругu láu lumáburu, bián-mílu bián-san kilómetros luweírin, ába lábu limígifen lúma líñun, lúma lidábuberen.

17 Lárigiñe, ába lamísurajani barieru, ürüwa-wein-gádürü métros luweírin según jamísuraagüle gürígia le layúsurubei ánjeli ligía.

18 Láu dübü le jáspe ladügüwa barieru ligía, ubúruguti ligía, láuti gólu le tímatimaati, miríti queísi bídiriu le jarúmati.

19 Wéndegüdáwati lébu barieru ligía láu sun luwúyeri dübü buíduburiti. le furúmiñeti, láu jáspe, le libíaman, láu safíro, le lürüwan, láu ágata, le ligádürün, láu esmerálda, ²⁰ le liseíngün, láu ónise, le lisísin, láu cornalína, le lisédün, láu crisólito, le liwídün, láu berílo, le linéfun, láu topásio, le lidíisin, láu crisoprása, le liúnsun, láu jasínto, léti lidúusun, láu amatísta.

21 Dúusugubei béna ligía, dúusu pérlas, cáda béna láu ábanrügü pérla ladügüwa. Léti úma buri láni ubúругu ligía, láuti gólu jarúgongati quei bídiriu.

22 Maríjintina ni ában ligílisi lídan ubúругu lídan, ladüga añajein Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu lúma Jesucrístu ñi, mabúseerúnwatu ligílisi le ñí jabei. ²³ Memégeirunti ubúругu ligía larúgounga lúmagiñe wéyu ni lúmagiñe játi, ladüga le guánarü larúgounga Búngiu rúti larúgounga lun, léti Jesucrístu, ligía lilámpunbei ubúругu ligía. ²⁴ Jeíbuguba sun néchaanigu ja sálbawañabaña lídan lilámpun ubúругu ligía, ábame janügüni lurúitegu ubouú jaweírigun ñíjin, lun jíchuguni lun Búngiu.

25 Madáurawangunbei lubéneri wéyuagu, úabei giñe áriebu ñi.

26 Lanügüba jaweírigun néchaanigu ñíjin, láu sun jarísin,

27 mebélubei ni cáta wíyeti ñíjin, ni le adügüti cátei le wuríbat

o gayéeraguati. Ja rügübaña bürüwañubaña íri tídan líburu to

lánina ibágari to lúmaboun Jesucrístu, jagía rügübaña ebélura.

22

1 Ábati larúfudun ánjeli ligía ában dúna jarúmati nun, le íchugubei ibágari, jarúgongati quei bídiriu, lídaangiñe lála Búngiu lúma lála Jesucrístu láfurida. ² Ñíñein dúna ligía lamídaangua lémeri ubúругu ligía, áni luágu bián louba dúna ligía ñi laweírída buri tídibu wéwe le íchugubei ibágari, le agíndubei dúusu weíyaasu lídan irúmu. Ságü játi lagíindun, léti lubána, seríwiti lun lagáranijoún joun néchaanigu. ³ Úaalíme ni cáta ñi lun lábugiñe lan líñaragun Búngiu. Ñíbei lála Búngiu lúma lála Jesucrístu lídan ubúругu ligía, ábame jájuduragun lánigu lun. ⁴ Jagágibudaguba lúma Búngiu, ñíbei giñe líri jeréberugu. ⁵ Úaalíme áriebu ñi, ja aganoúbaña ñi, memégeirunbaña ligémeri lámpu ni ligémeri wéyu, ladüga larúgoungadagüdüba Wabúreme Búngiu jáu, ábame jagúmadijan sun dan.

Madíseeli liábin Jesús

⁶ Lárigiñe, ába laríñagun ánjeli ligía nun.

—Inárüni dimúrei buri le, áni gayáraati lafiñerúniwa luágu, áni Wabúreme Búngiu méme le íchugubei dimúrei joun profétagu oúnaja láadina lun narúfuduni le lúnbei lasúseredun joun lánigu madíse.

⁷—¡Aríja jumá! ¡Anáte madíse! líña lariñagun Jesucrístu.

¡Gúndaalá le adügübei gásu láu ugánu le láni Búngiu le bürüwañubei tídan líburu to!

⁸Áu Juan, agáamba numúti, aríjaneí buri cátei le, áni lárigiñe naríjini lúma nagáambuni, ába nájuduragun lubádu lugúdi ánjeli le arúfudubalin nun. ⁹Ába lariñagun nun.

—Madügabeí le, esériwiduti lun Búngiu áu quei amürü jáma bibíriña ja profétagu, jáma sun ja adügübaña gásu láu le bürüwañubei tídan líburu to, lun Búngiu lun bájuduragun.

¹⁰Aríñagati gíñe nun.

—Marámudabeí láni Búngiu ugánu le bürüwañubei tídan líburu to ladüga yaráaali dan lun lagúnfulirún. ¹¹Ígirabeí le wuríbabei lun lasígirun adáagua wuríbani, le wíyebei, lun lasígirun lídan liwíye, ánjeinti le buídubei, buídumemelá, áni le wügüri le deréeguabeí lúngua lun Búngiu, gúnfulimemelá.

¹²—Ánja, madíseeli niábin, líña lariñagun Jesucrístu, áni barü numuti afáyeirujau le lúnbei níchuguni lun cáda ában según buri cátei le ladügübei. ¹³Áu furúmiñetibeí lúma agúmujoúni, lagúmeseja sun cátei lúma lagúmujoún quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’.

¹⁴Gúndaatiña ja achíbubalin jafígoun lun garícha jamá lun jeígin lídaangiñe lin tídibu wéwe le íchubei ibágari, gayára lámuga jebélurun lueígiñe lubéneri ubúругu. ¹⁵Ánjaña ja mafiñeradibaña luágu Jesucrístu, ja abíñarajabaña, ja adáagubaña salúfuri, ja gáfarajadibaña, ja ájuduragubaña joun sándu, jáma sun ja jínsiñejabúbaña lun eyéeraguni, jeréderuba bougudi.

¹⁶—Áu Jesús, oúnaja náali náni ánjeli lun lasúbudiragüdüni sún buri cátei le joún buri tílana ligilisi. Áu linébaanfan urúei Davíd, áu gíñe queísi warúguma to lánina bináafin.

¹⁷Aríñagati Sífiri Sándu jáma ja lánigubaña Jesucrístu.

—Jigábu lun Jesucrístu lun basálbarun.

Le gíñe agáambubei, aríñagalá.

—Jigábu lun Jesucrístu, sálba bámuga.

Le mágürabubei, ánjein busén, ñübinlá, gurála lídaangiñe dúna le íchugubei ibágari, mafáyeijaanga luágu.

¹⁸Sun ja agáambubalin láni Búngiu ugánu le bürüwañubei tídan líburu to, wéridi numútiña lueí cátei le. le íchuguti lánwoun cátei le, lagánwoundagüdübaña Búngiu ígei ja uágubaña labürüjoúa tídan líburu to, luágu. ¹⁹Le gíñe agídaruti som cátei lídaangiñe láni Búngiu ugánu le bürüwañubei tídan líburu to,

lagídarubei gíñe lufánran lídaangiñe lin tídibu wéwe le íchugubei
ibágari, lúma lídaangiñe ubúругu sándu lé buri bürüwabei uágu
tídan líburu to.

²⁰ Le asúbudiragüdúbalin buri cátei le, aríñagati.

—Ánja, madíseeli niábin.

Ítaralá. ¡jigábu Wabúreme Jesúsul

²¹ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.